D U C Æ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA.

D U C Æ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM

GESTAS COMPLECTENS:

A JOANNE PALÆOLOGO I. AD MEHEMETEM II.

Acceſſit Cronicon Breve, quo Græcorum, Venetorum, & Turcorum aliquot geſta continentur.

E Bibliotheca Regia, *nunc primum in lucem edita, verſione Latina, & Notis illuſtrata.*

Studio & opera Ismaelis Bullialdi.

V E N E T I I S,

Ex Typographia Bartholomæi Javarina.

M. DCC. XXIX.

EMINENTISSIMO
AC ILLUSTRISSIMO
JULIO
S. R. E. CARDINALI
MAZARINO,
ISMAEL BULLIALDUS.

AD *Te*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo qualemcumque fœtum affero: apud quem Musis earumque Mystis amicum, tenellus ille & infirmus felicius adolescere, & virium incrementum suscipere possit; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobiliusque patrocinium eligere non habui: & genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, Tuque*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet: quodque inter cæteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, Bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam* ψυχῆς ἰατρεῖον *exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cujus majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur, inscriptum illi Bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cujus structura famæ tuæ perpetuitati in omne ævum consuluisti. Ita equidem est*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *per ora virorum tamdiu nomen feretur tuum, quamdiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti Regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama: quam non gestamina regia sceptrum vel diadema, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmisere: sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa Bibliotheca. Diceris aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt; attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mœstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis*, CARDINALIS EMINENTISSIME, *literatorum votis & otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.*

AD LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR, ad Operis Regii ac magnifici structuram, ex Regia Bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina Historia huc & illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem adsurgit, operam nostram utcumque navavisse, & particulæ nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus Alexandriæ Pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex Bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatum & comptum; barbarum potius, impolitum ac rude dixero; sed rerum momento ac gravitate eximium, earumque narratione prudenti gratum, Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis attrita, Turcorumque tyrannide oppressa ultimos ducebat spiritus, styli barbaries adscribenda est: quæ totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam, leporemque sermonis suis circumdare scriptis, sineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis, expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur: quod & anteriorum sæculorum castigatiores auctores, quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere: sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas, flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros, aliosque historiarum auctores; ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritia destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui Grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit, sensum verborum adsequi: & qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant, aut imperfecte didicerunt.

Byzantini Imperii res ad interitum festinantes, & postremorum Imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum, ac sapientia politica instructum se approbat: dum causas & principia exquirit & investigat eorum, quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum Imperatorum auspicio res gestas enatrare ipsi propositum fuit: urbisque & Imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non oportuit: sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit: & Johannis Cantacuzeni Johannisque Palæologi bella civilia, discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasionem tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt: sibique & aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus,

auctores extitere. Manuelis Palæologi, ejusque filiorum Johannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat: in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit: breviterque de Othmane, Orchane & Morate primo differit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum Regulos & Temyrem, quem vulgus Tamerlanem vocat, quam Christianos principes prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Joniæ imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad hos, modo ad illos propendens; ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetique itidem secundi, cum contra Turcos & Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, VValachos, Genuenses, Rhodiorumque equitum collegium, præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Orhmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est) artes, curas acres, assiduumque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiam illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio Papa celebrati, cui Johannes Palæologus Imperator, Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, & Græci cæteri interfuerunt, historiam breviter contexuit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Bercligia Mustapha invecta est, statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat, verum spe ductus futuræ aliquando versionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico & Phranzi multum præstare propterea censeo: quod rerum principia & causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, Occidentalium regnorum politeas digreditur. Phranzes autem præter rem, & nullius momenti multa suis inseruit: nec accurate & diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit & persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum Annalibus & Historia, a Leunclavio acerrimi judicii viro editis, noster admodum sentit: quo nomine magnificiendus mihi videtur. In illis quæ ad Johannem utrumque, Cantacuzenum & Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit: quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus, qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit, in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat: & quæ vera, quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit: statumque regni illius a morte Sigismundi Imperatoris ignorasse.

AD LECTOREM.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine & genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 5. edidisset, Anonymus liber prodīturus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis, qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, & Michaelem Ducam avum suum appellet; Historiæ titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus; ut auctoris proprium nomen nobis ignotum, tali circumstantia determinaretur. Christianæ pietatis tenacissimum, & Catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui ficte ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant: nec alio animo pacem composuerant, quam ut a Principibus Occidentalibus, Papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit, ex ipso discere possumus: qui se politicis rebus, ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateluzios Lesbi principes vitæ partem transegit; fide ac gratia valuit: ab illisque ad Sultanum Mehemetem secundum, post urbem captam Legatus missus est. Rerum quarumdam, quas narrat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca, ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico Codice Bibliothecæ Regiæ usi sumus, operis finis in eo desideratur; nec scriptura ejus castigata & emendata est; at pronunciationis hodiernæ vitio, confusione nimirum ι tenuis cum ει diphthongo, Jotacismo etiam continuo corrupta. Ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus, aut capitibus distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est: marginibus etiam notulas apponere indices eorum, quæ in textu narrantur. Cumque temporum, quibus res gestæ sunt, Epochæ omnino necessariæ sint, ut clara ac perspicua narratio evadat; illas cum ex Historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, & ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ Æræ annis adjectis adscripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit: quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Johanne & Constantino imperantibus describit. Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Ducæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio & aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotaremus. Ne nimium crescerent inhibuimus; illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Ducæ historiæ Chronicum breve, ex Bibliotheca Regia descriptum, attexere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas, & casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponesius, Cephalonius, aut Zacynthius, dominii Veneti subditus illud conscripsit.

IN-

INDEX CAPITUM
HUJUS OPERIS.

CAPUT PRIMUM.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT XIV.

CAPUT XV.

CAPUT XVI.

CAPUT XVII.

CAPUT XVIII.

CAPUT XIX.

CAPUT XX.

CAPUT XXI.

CAPUT XXII.

CAPUT XXIII.

CAPUT XXIV.

CAPUT XXV.

CAPUT XXVI.

CAPUT XXVII.

CAPUT XXVIII.

CAPUT XXIX.

CAPUT XXX.

CAPUT XXXI.

CAPUT XXXII.

CAPUT XXXIII.

CAPUT XXXIV.

CAPUT XXXV.

CAPUT XXXVI.

CAPUT XXXVII.

CAPUT XXXVIII.

CAPUT XXXIX.

INDEX CAPITUM.

CAPUT XL.

CAPUT XLI.

CAPUT XLII.

CAPUT XLIII.

CAPUT XLIV.

INDEX CAPITUM.

CAPUT XLV.

THEOPHYLACTUS SIMOCATTA

IN PROOEMIO HISTORIÆ MAURICIANÆ.

Οὐκοῦν εἰρήσεταί τις κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων τὴν ἱστορίαν διδάσκαλον. εἰσηγουμένην οἷς τε ἐγχειρητέον, καὶ ἃ παροπτέον, ὡς μὴ συνοίσοντα. ἐμφρονεστάτους τε τοὺς στρατηγοὺς δι᾽ ἐκείνης ἐστὶν ἰδεῖν.

Historiam igitur universi humani generis communem magistram, ducemque ad ea quæ capessere oportet, & ad ea quæ, utpote inutilia, prætermittenda sunt, quilibet dixerit. Belli quoque Duces peritissimos illius cognitione evadere videmus.

MANUEL IMPERATOR PALÆOLOGUS,

CUJUS FREQUENS IN HAC HISTORIA MENTIO,

Oratione tertia.

Ἔγκλημα γὰρ ἡμῖν, οὐχ ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ πεφυκὸς τὸ ἡμέτερον, οὐδὲ ὅσαγε μὴ δέδωκεν ἡμῖν ὁ βίος μαθεῖν, οὐδὲ ἅπερ οὐκ ἐπέτρεψε καιρὸς, ἢ σύμπτωμά τι καὶ τύχη. ἀλλὰ δι᾽ ἐκεῖνα μόνον ἀποδώσομεν εὐθύνας ἐξῆς ἅπαντες, ὅσαπερ ἐξὸν ἡμῖν εἰδέναι, ἢ μαθεῖν τῇ τε οἴκοθεν σπουδῇ, καὶ τῇ παρ᾽ ἑτέρων διδασκαλίᾳ, ἡμεῖς τε μήτε εἰδέναι σπουδάσομεν πόνοις ἡμετέροις, μήτε μαθεῖν ἐθελήσομεν παρὰ τῶν εἰδότων.

Crimini equidem nobis datur, non quod naturam nostram excedit, nec quæcumque per vitæ nostræ rationem discere nobis haud licuit, aut quæ temporis opportunitas haud concessit, vel casus & sors aliqua: sed omnes prorsus de iis tantummodo rationem reddituri sumus, quæ cum scire vel discere liceat, tam studio proprio, quam aliorum instructione, nos neque laboribus nostris cognoscere studuerimus, neque discere voluerimus ab iis, qui ea norunt.

INDEX
GLOSSARUM
DUCÆ.

A

Pag. 26. c ΑΠΛΗΚΕΥΕΙΝ.) πληκεύειν, πληκεύειν ἐν. Eruditissimus vir Ismael Bullialdus Ducam per apocopen τοῦ α. scripsisse putat. Constantinus in Tact. ἵνα πληκεύσῃ ὁ στρατὸς εἰς ἁρμοστοὺς τόπους. Meursius rescribebat ἵνα ἀπληκεύσῃ, ut statim ibidem scribitur bis aut ter. Leo Tactic. cap. XIII. §. 15. καὶ ἐν ἑτέρῳ πλήκτῳ ἀπληκεῦσαι. Idem M. legebat, ἀπλήκτῳ. est autem πληκεύειν, seu ἀπληκεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Heraclio: ἀπλήκευσαν πλησίον Νινευὴ τῆς πόλεως. vide ad Cedr. & Histor. Ecclesiasticam Anastasii in ἀπλήκευσαν.

Pag. 54. c ΑΠΟΚΡΗΣΙΑΡΙΟΣ.) ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius. vide ad Cedr. Nicet. & Anastas.

Pag. 47. c ΑΡΜΑΤΑ.) Arma. Auctor Græcob. Νασύρωσιν τὰ κάστρα εἰς γῆν, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μεγάλα πάραυτα καὶ καταξερμανίσουν· κουπία τε καὶ ἄρμενα καὶ ἄρματα παντοῖα. vide ad Cedr. Nicetam, Anastas. & Const. Manassem.

Pag. 136. ΑΡΧΙΕΥΝΟΥΧΟΣ.) Archieunuchus, primus Eunuchorum.

ΑΣΠΡΟΝ.) Asprum. Numi genus argentei. est enim ἄσπρον, album. Index in Iliad. Græcobaram. λευκώλενος, ἄσπρες ταῖς ἀγκάλαις. dixi ad Nicetam & Anastasium.

Pag. 43. b & 46. a ΑΥΘΕΝΤΗΣ.) Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντίζειν & αὐθεντεύειν. Index Græcobarb. Homericæ Iliad. παντάνακτες, οἱ πάντα ὁρίζοντες, καὶ αὐθεντεύοντες. Ducas pag. 62. d. 69. c. 129. b. Ed. Reg. αὐθεντίζειν apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in Histor. Eccles. atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in παρεμβολ. ὅτι δὲ ὥρα ὁ χυδαῖος δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπόπτευσαν. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφέντης. & ἀφεντία, dominatio, apud auctorem Chronici quod subjicitur Ducę. vide ad Cedren. & Nicetam,

B

Pag. 79. c ΒΑΚΑ.) Barca. Matthæus Paris. in Henrico III. *locutus fui cum quadam barca*. vide ad Nicetam.

Pag. 28. b ΒΑΝΔΟΝ.) vexillum. vide Glossar. ad Cedr. & Theophylact. Simocat.

Pag. 78. c & 82. a τὸ ΒΑΣΜΟΥΛΙΚΟΝ.) vide ibid. Not. & ad Nicetam.

Pag. 5. a ΒΕΖΗΡΙΔΕΣ.) Vesiri. *Vesirs*. Consiliarii.

Pag. 134. a ΒΕΣΤΙΠΡΑΤΗΡΙΟΝ.) Vestium forum. vide ad Cedren. in πρωτοβεστιάριος, & Nicetam in βεστιάριον. & ad Const. Manass.

Pag. 124. c ΒΙΓΛΑ.) Vigilia, custodia. Continuator Theophanis in Theophilo, καὶ τοῦ παντὸς στόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὠορύφας λεγόμενος. utuntur Leo & Basilius in Naumachicis. vide Gloss. ad Cedr. Nicet. & Anastasium.

Pag. 79. b ΒΙΚΑΡΙΟΣ. Vicarius. vide ad Anastasii Hist. Eccles. in ea voce.

Γ

Pag. 85. d ΓΑΛΕΩΤΗΣ.) *Galiote*, *Brigantin*. Galea minor diminutivum τῆς γαλίας, vel γαλαίας. nam utroque modo scribitur. Leo Tact. cap. XIX. §. 74. καὶ

τὰς γαλέας. in §. autem 10. ejusdem capitis, scribitur, γαλαίας. Matthæus Paris. in Henrico I. *Navibusque rostratis, quas Galeias appellant*. Italicum *galea*, Hispanicum *galera*, Gallicum *galere*.

ΓΑΡΔΙΑ.) παραφυλακή, Custodia. *la Garde*. Pag. 88. d

ΓΕΝΗΤΖΑΡΙΔΕΣ.) ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους ὡς καλοῦσι Γενητζαρίδας. *Servos pecunia emptos, quos Genitzaridas vocant*. qui & Γιαννιτζάρηδες. Auctor anonymus ἔχει καὶ Γιαννιτζάρηδες χιλιάδες δέκα πέντε. Pag. 28. e

ΓΕΝΗΤΖΕΡΙ.) Genitzeri. Pag. 61. a

ΓΥΡΕΥΕΙΝ.) Redire. vide Gl. ad Nicet. & Indicem. Pag. 162.

Δ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ.) Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8. E. R. δεσποίνης Ἄννης. Codinus de Offic. cap. v. edit. Reg. num. 27. πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναν αὐ.) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus Institut. II. tit. 6. in fine. vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græcobarbarus: ἐχάσε μάνα τὸ παιδὶ, καὶ τὸ παιδὶν τὴν μάναν. vide ad Cedr. in ea dictione. Pag. 44. d

ΔΕΦΕΝΔΕΥΕΙΝ.) defendere. hinc διφένδευσις, defensio. Acropolites pag. 6. d. vide ad Nicet. Pag. 48. b

ΔΙΑΚΑΙΝΙΣΙΜΟΣ.) Diacænesimus. vide Notas, & Iacobum Gretzerum III. observ. in Codinum cap. 14. Pag. 118. b

ΔΟΥΚΑΣ.) Dux. vide ad Cedrenum, & ad Nicet. in κόντος. Pag. 23. d

ΔΡΟΥΓΓΑΡΙΟΣ. Præfectus classi. vide ad Cedr. & Constant. Manass. Huic suberant Comites. vide in Κόμης. Pag. 69. e

E

ΕΝΟΡΔΙΝΩΣ.) Ordine. Eustathius Il. ψ. ἐνορδίνως ἵσταντο. Theophanes in Iustiniano juniore. ἐξεπράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνως γεγονότας τύπους. al. ἐνορδίνως. Sic ἐνόρδινοι δικασταὶ dicti & ἐνόρδινον δικαστήριον, Judices ordinarii, & judicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. VII. tit. 2. & apud Constantinum Harmenop. Epitom. lib. I. tit. IV. §. 61. & 62. Qui & ὀρδινάριοι δικασταὶ in Novella CXII. cap. 3. ἔμβαθμοι, in Basilicis. ut ὀρδινάριος ἄρχων, apud Synesium epistola CXLIV. Utrumque autem dictum ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου, sive ordine. Orus Apollo ἱερογλυφ. cap. XCIV. al. XC. αὗται γὰρ ἑαυτὰς φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ὄρδινον ἐν πάσῃ τῇ νυκτί. Constantinus in Tacticis: ἔχοντα ὀρδίνους ἀπὸ δέκα ἓξ ἀνδρῶν. & paulo post: Καὶ οἱ μὲν ὄρδινοι τῶν πεζῶν ἑνὸς ἑκάστου τάγματος &c. Leo Tactic. cap. IX. §. 55. εἴτε ἐν ὀρδίνῳ, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad Il. α. ἀπὸ δὲ τοῦ Ὁμηρικοῦ ὀβελοῦ, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετωνόμασται ὁ ὀβελός; ὅς ἐστι γραμμή τις εὐθεῖα προτιθεμένη μὲν στίχων, ἤτοι ὀρδίνων, ἔξω. Auctor Anonymus pœnar. adversus Monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus: εἴ τις οὐκ αἴρῃ εὐλογίαν εἰς τὸν ὄρδινον αὐτοῦ. & ibid. εἴ τις μιθιστᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὀρδίνου τῆς ὑπηρεσίας. Hinc ὀρδιναίως. Glossarium MS. ὀρδιναίως, ἑξῆς, μετὰ ταῦτα. & ὀρδινεύειν, & προορδινεύειν. Leo Tact. cap. XVII. §. 51. Καὶ οὕτω προορδινεύειν χρὴ τὰ βάνδα. vel ὀρδινιάζειν. Alexius Rharturus Doct. II. ἐξέταξε περὶ τοῦ οἴκου σου, ὀρδινίασε τὰ ἀπίτισου. Auctor Græcobarbarus: καὶ τ' ἄλλα τὰ ὀρδινίασε. Corona pretiosa: præparare τὰ ὀρδινιάσῃ. Index in Iliad. Græcobarb. παρασκευάζει, ὀρδινιάζει. Pag. 84. d

ΕΝΟΤΙΚΟΙ.) unitati adhærentes. & pag. eadem c. ἑνωτικὴ λειτουργία. ἕνωσις. pag. 142. c. E. R. Pag. 116. a

ΕΞΙΣΩΤΗΣ.) Vide Notas ibid. & Glossarium ad Cedrenum. Pag. 60. e

Z

ΖΑΡΟΒΟΤΑΝΑΙ.) Machinæ bellicæ. v. Meursium.

ΖΑΤΡΙΚΙΟΝ.) v. Notas, & dicta ad Cedren. in τάβλα. Pag. 29. b.

ΖΙΧΙΔΕΣ.) Monachi Turcici.

Θ

ΘΕΜΑ.) Provincia. vide ad Cedrenum. Pag. 69.

K

ΚΑΒΟΥΡ.) Infidelis.

ΚΑΔΔΗΝΑΛΙΟΣ.) Cardinalis. Theod. Balf. ad Nomocanon. Photii tit. VIII. cap. I. ὡς καδδιναρίῳ. Sic in MS. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, uti ipse putabat. vide ad Nicetam. Pag. 39. e

ΚΑΔΗΣ.) Judex. vide Meursium. Pag. 20. b

ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ.) pro καθοσιώσεως ἔγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis IV. tit. ult. §. 3. & Salmasius ad Hist. A. Scriptores. Pag. 4. d.

Pag. 51. a. **ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ.**) Joannes Moschus Limon. cap. xlv Hodie *καλόγηρος*. vide ad Nicetam.

Pag. 158. **ΚΑΜΠΑΝΑ.**) Campana. Hinc *καμπανάριον*, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαξευτηρίῳ. δηλοῖ εἰς ὁδὸν τὸ μακρὸν καὶ ὑψηλόν τι, ὅμοιον πύργῳ ξύλῳ καμπαναρίῳ.

Pag. 26. c **ΚΑΜΠΟΣ.**) Campus. Theodorus Lector Eccles. Hist. lib. 1. ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ. occurrit sæpe apud eundem. Alexander monachus de Inventione S. Crucis: ὤφθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ ἐξάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας ξυλοειδὴς σταυρός. quæ totidem verbis extant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index Iliados Græco-barbaræ. πεδιάδες, οἱ κάμποι. Item πεδίον, κάμπος.

Pag. 145. c **ΚΑΠΙΤΑΝΕΟΣ.**) Dux, Capitaneus. Concilium Florentinum Sess. xxv. ἔστειλα γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπετάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἑτοιμάσαι κάτεργα. Concilium Ephesinum act. vii. Magnificentissimus Capitaneus Principi & Clero scripsit.

Pag. 94. a. **ΚΑΡΒΟΥΝΟΝ.**) κάρβων in Basilicis, carbo. & δενδροκάρβωνες, Græci ad l. 5. §. 2. D. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium ὅτι ἀνθρακεὺς ὁ ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

Pag. 135. c **ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΝ.**) Castellum. Anonymus in Romano Imp. ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ. Hinc καστελλοῦν. Theophanes in Phoca: φέρων πλοῖα καστελλωμένα ἔχοντα ἐν τοῖς καστρίοις κιβώτια καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος. vide alia Glossaria.

Pag. 32. a **ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΙΑ.**) Regio.

Pag. 32. a **ΚΑΣΤΡΟΝ.**) Oppidum. Auctor anonymus in vita Basilii Imperatoris, κατὰ τοῦ κάστρου Εὐρίπου ὁπλίζεται. Cedrenus de eodem pag. 580. b. E. R. τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc καστρομαχία, civitatum expugnatio. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Indicem Gloss. Anastas. Historiæ.

Pag. 162. **ΚΑΤΕΡΓΑ.**) Triremes. Concilium Florentinum pag. 567. d. edit. German. Auctor Græcobarb. νασύρουσι τὰ κάτεργα εἰς γιαλόν. vide sup. in καπετάνιος. & Gloss. ad Nicetam.

Pag. 113 d **ΚΕΛΛΗ.**) Cella monachi. Anonymus in Constantino Leonis F. μόλις διελθὼν ὁ ἄναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλαβών. &: πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπενόστησε.

Pag. 114 b **ΚΕΛΛΙΟΝ.**) Cellula. S. Athanas. in serm. de imag. D. nostri Jesu Christi, refertur autem Synod. Nicæn. II. act. 4. χριστιανός τις ἔλαβεν ἐν οἰκείῳ κελλίῳ παρά τινος. Theodorus Studita in testamento suo nondum Græce edito: μὴ κτῆσαι μαθητὴν εἰς τὸ κελλίον σου μειράκιον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone Imp. ὁ δὲ Σαμωνᾶς. εἰ βούλει πληροφορηθῆναι φησὶν ὡς βούλει, εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόστειλον. Adde Novellam cxliii. cap. 1. & Glycam pag. 287. b. edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κελλίον accipitur, sed & pro ædicula, vel cubiculo interiore etiam Principum. Palladas ἀνθολ. libr. ii. titul. xlix. epigrammat. 7.

Τῷ πιστάκιον πωλοῦντι τὸ κελλίον ἰχθὺς ἔδωκα.

Hinc κελλιῶται pro monachis, & pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247. c. E. R. & Phranzen. de his etiam Nicetas pag. 326. a. E. R. vide ibid. Glossar. in v. κελλίον. videsis etiam Glossar. ad Cedren. in eadem voce. In MS. tamen cod. Chalcoc. κελλιώτην legitur.

Pag. 37 e **ΚΛΕΙΣΟΥΡΑ.**) Clusura. Joannes Curopalates pag. 844. a. E. R. διὰ τῆς κλεισούρας τοῦ Ποδανδοῦ, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Παρεκβολαῖς· ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισούρᾳ τῆς μάκρης. vide ad Cedrenum, Nicetam, & Anastasium..

Pag. 96. e **ΚΟΜΗΣ.**) Comes. suberat Druugario. Qui vulgo hodie *Comite* dicitur, a Provincialibus autem *Comè*, multum distat ab hoc comite: hic enim tribus aut quinque triremibus præficiebatur, earumque dux erat, ut scribit Leo Imperat. Tact. cap. xix. §. 23. Ille vero remis intentus est, remigio præest, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato præcipit quemadmodum remos agant, & segnius remis incumbentes coercet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui cæteris comitibus præerat. nam hodie singuli comites singulis triremibus præficiuntur, nec alter alteri præest. Habet tamen Comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, *soutocomè*. vide Codinum de Offic. cap. v. num. xciii. & Glossarium ad Nicetam.

G L O S S A R I U M.

ΚΟΜΜΕΡΚΙΟΝ.) Commercium, vectigal. vide Glossar. ad Cedrenum, Nicetam, & Glossarium nostrum Nomicum in eadem dictione. Pag. 110. b

ΚΟΥΡΕΥΕΙΝ.) Excurrere. Pag. 159.

ΚΟΥΡΣΕΥΕΙΝ. Prædari. hinc κοῦρσον, pro incursione & prȩda. Continuator Theophanis in Theophilo: τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κοῦρσα ἐπ' ἄλλον δή τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας. Alius auctor in vita Basilii Imperat. κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσαι κοῦρσα, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ πραιδεῦσαι τὴν ῥωμαϊκὴν γῆν. vide ad Cedr. & Nicetam. Pag. 84. b 98. a. 116. c

ΚΡΑΛΗΣ.) Rex Ungaris, Bulgaris, Serviis, Joannes Cantacuzenus libro III. cap. 89. τῷ δὲ υἱῷ τὴν τοῦ Κράλη παρείχετο προσηγορίαν. vide Pandecten Turcicum Joannis Leunclavii cap. LIV. Pag. 9. b

ΚΥΡΙΣ.) Dominus. vide Glossarium ad Cedr. & Anastasium. Pag. 159.

Λ

ΛΑΙΝΑ.) Amphora. Hodie figulus, λαϊνᾶς dicitur. Pag. 9. b
ΛΑΕΓΕΩΝ.) Legio. vide Glossarium ad Nicetam & Manassem. Pag. 28. b
ΛΟΦΑ.) Merces. Pag. 162.

M

ΜΑΓΙΣΤΩΡ. Qui & Μαΐστωρ. Magister. v. Gl. ad Constant. Manassem. Pag. 46. e
ΜΑΝΟΥΑΛΙΑ.) Candelabra. vide Gl. ad Nicetam. Pag. 131. e
ΜΑΡΚΕΣΙΟΣ.) Marchio, qui μαρκέσης Joanni Cantacuzeno Hist. lib. IV. cap. 3. & Annæ Alex. VIII. Pag. 43. d

ΜΕΓΑΔΟΥΞ.) Magnus dux. Pag. 135. a

Μ Ε Γ Α Μ Α Γ Ι Σ Τ Ω Ρ.) Magnus Magister. *Le grand Maistre de Rhodes.* Pag. 46. c

ΜΕΣΑΖΩΝ.) Μεσάζων. Βεζύρης. Consiliaris. vide Not. ad pag. LXXXVIII. Auctor Grȩcobarbarus in historica narratione de Belisario: βουλόνουν οἱ μεσάζοντες, καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, id est, ut videtur, consiliarii Principis. habet & alias significationes, aut certe varia ejus ministeria. Ioannes Cantacuzenus Histor. lib. III. cap. 36. μεσάζων βασιλίδι ἦν, vertunt: Imperatricis aulȩ præfectus sive curator. Hinc μεσάζειν, lib. ejusdem cap. 25. τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem IC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide Annotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I. cap. II. Corrigendus heic est Nicetas Manuelis Comneni lib. I. num. 3. pag. 37. d. edit. Reg. ubi legitur, μελεδωνὸς δὲ μεσάζοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστὴρ θεραπευμάτων. puto enim Nicetam scripsisse: μελεδ. δὲ καὶ τῶν, &c. & illud, μεσάζοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetæ Grȩcobarbaro in ora adscriptum esset. in codice enim Grȩcobarbaro sic habetur: μεσάζοντας δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων. ὑποθέσεις igitur sunt θεραπεύματα. & ita ea vox accipienda apud Codin. de Offic. cap. I. num. 9. In Indice Nicetæ, μεσάζων exponitur, φροντιστής. at in Glossario ita scribendum: μεσάζων, μελεδωνὸς καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστὴρ θεραπευμάτων. vide ad Codin. de Officiis. Pag. 54. c

ΜΟΝΑΖΟΥΣΑΙ.) Μονάστριαι. Moniales. vide Glossar. ad Const. Manass. Pag. 213. d
ΜΠΑΙΟΥΛΟΣ.) Ballivus. v. Meurs. in hac dictione. Pag. 32. b

N

ΝΑΡΘΗΚΑΣ.) pro νάρθηξ. vide ad Cedrenum. Pag. 158.
ΝΟΤΑΡΑΣ.) Notarius, qui aliis νοτάριος, vide ad Cedr. Pag. 40. d

O

ΟΡΓΑΓΗ.) Sodalis. vide Not. pag. 194. Pag. 112. b
ΟΣΠΙΤΙΑ.) domus. Scriptor anonymus in Romano Imper. καὶ στύλους ποιήσας καὶ ὀσπίτι κάλλιστα, καὶ πραβατοστρώσια καὶ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ὀξωτικοὺς καὶ Pag. 162.

δίκας λαμβάνοντας κατασχεδάσειν. Auctor Indicis in Homeri Iliad. Græcob. οἰκίας, τὸ ἀντίκα κατεχέδασεν. vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 72. c ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΟΣ.) Officialis, seu Magistratus. Theodorus Hermopolites libro VI. tit. 2. exponens. §. 3. D. de Offic. procons. οὐ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διοικεῖσθαι τοῦτό τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πάντα ὀφφικιάλιον.

Pag. 61. a ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) Officium. Joannes Curopalates in Isaacio Comneno: τὰς τῶν ὀφφικίων δὲ δόσεις αὐτὸς πρῶτος περιέτεμεν. Joannes Cantaeuzenus Histor. lib. IV. cap. 53. ἵνα ἐὰν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων τυγχάνειν. ὀφφικίων. vide Nicephori Callisti tom. 2. pag. 589.

Pag. 5. 2. ΟΦΦΙΚΙΟΝ.) officio & dignitate aliquem augere.

Π

Pag. 127. c ΠΑΡΑΠΟΡΤΙΑ.) Portellæ. vide ad Cedr. & Nicet.

Pag. 55. c 61. d. ΠΑΤΡΩΝ.) Patronus. Horapollo. ἱερογλ. XLVIII. ἄνθρωπον προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πάτρωνι. vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420. Hecubæ. & Glossas Basilic.

83. b. ΠΙΝΚΕΡΝΗΣ.) Pincerna, pocillator. Glossar. MS. οἰνοχόος, πιγκέρνης. Leo Grammaticus: τὸν δὲ Ασπάθιον Γεώργιον, καὶ πιγκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας. utitur Nicephorus Gregoras, & Joannes Cantacuz. in fragmento quodam Annalium Francicorum: Eberartus munere pincernarin. vide in σαραπτίριος.

Pag. 114. b ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ.) πνευματικεύειν. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147. a

Pag. 72. c ΠΟΔΕΣΤΑ.) ποδεστάτος. ποδεστασία. Podestà, Podestatus. Podestatia. primum & secundum personam designat. tertium, dignitatem. Potestatus ait Codinus de Officiis cap. VII. num. 6. (seu Prætor) Genuensium in Galatia. vide Nicephorum Gregoram lib. IV. Sect. 9.

Pag. 57. c ΠΟΡΤΑ.) Satellites Imperatorum Turcicorum.

Pag. 152. d. 124. d. ΠΡΑΙΔΑ.) πραιδεύειν. Præda. prædari. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντος τὴν πραῖδαν. Leo Grammaticus: καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως vide ad Cedr.

Pag. 44. d ΠΡΙΓΚΙΨ.) Πρίγκιψ. Πριγκίπισσα. Princeps. Joannes Curopalates in Breviario historico: θυγατέρα δὲ οὖσαν πρίγκιπος. In Glossis autem Basilic. scribitur, πρίγκιψ. Joannes Cantacuz. Hist. lib. II. c. 33. εἰς τὴν πέρασιν, κρατοῦσαν πριγκίπισσαν. Sic etiam scribitur in Alexiade III. Annæ Comn.

Pag. 103. b ΠΡΩΤΟΟΣΤΙΑΡΙΟΣ.) Primus ostiarius. ὀστιάριος est θυρωρός. de munere ejus vide Notas ad Codin. cap. V. num. 40.

Pag. 97. c ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ.) Præfectus exercituum. vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387. c. edit. Reg. Codinus de offic. cap. V. num. 27. significare videtur, Protostratorem non ideo dici, quod sit primus Imperialium Stratorum, id est, eorum, qui Imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum & Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. Πρωτοστράτωρ. ergo de quo Ducas & Chalcocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 162. ΠΡΩΤΟΣΥΜΒΟΥΛΟΣ.) Protosymbulus, Princeps consilii. Theophanes: ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος ταῦτα μαθών. Continuator Theophanis in Theophilo: βουλήθητι μετὰ τοῦ πατρικίου τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνεδρεῦσαι; vide Cedr. pag. 443. d. E. R.

Pag. 46. a ΠΥΚΤΑΚΟΚΟΜΗΣΤΗΣ.) Nuncius.

Ρ

Pag. 23. d ΡΗΓΑΣ.) vel Ρῆγας. Regulus. Qui ῥηγάδες. In Nicetæ codice Græcobarbaro, in priore sunt, δυνασταί. vide ibidem Glossarium, & Indicem.

Pag. 97. c ΡΗΓΕΝΗ.) Regina.

Pag. 154. a ΡΟΓΑ.) Ρογεύειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii Imperatoris: καὶ ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ σιτηρεσίων ἄλλων καὶ φιλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος. & in Constantino Leonis F. τὴν συνήθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. ῥογεύειν autem est rogas tribuere, mercedem pendere, τὸν ὀψωνιασμὸν παρέχεσθαι, quod est ῥογεύειν in codice Græcobarb. Nicetæ. vel mercede conducere, ut Ducæ pag. 92. b. 104. d. & 121. d. ut in Niceta Græcob.

ῥογὰ(ὶ)ειν στρατὸν πεζικὸν ἢ ξενικὸν, quod est στρατολογεῖν, in puriore codice. vide Gloss.
ad Cedren. & Nicetam.

Σ

ΣΑΓΙΣΜΑ.) Justratum equi. vide Gloss. ad Nicetam. Pag. 153. c
ΣΟΥΔΑΡΙΟΝ.) fascia & redimiculum. vox hæc exstat in novo fœdere. Pag. 131. c
Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum & oculis delectabi-
le juxta me in terra positum adspexi. Menæa habent, σουδάριον. Alcuinus de
divinis officiis: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos
est, quod usitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Vossium lib. II.
de vitiis sermonis cap. 6. & in Addendis. De sudario vide Gregor. Nyssen. tom.
2. pag. 837. d. Chrysostom. homil. 3. in epistol. ad Hebr. Nicephor. Callist. to-
mo I. pag. 173. Oecumen. In Acta pag. 145.
ΣΠΑΘΙΖΕΙΝ.) Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. τὸν ἅ- Pag. 13. d
γιον Θεόδουλον σπατίζεσθαι, καὶ ὑπὸ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτμηθῆναι.
ΣΠΑΘΙΟΝ.) Theophanes in Heraclio: τὸ σπαθίον αὐτοῦ ὁλόχρυσον. vide ad A- Pag. 162.
nastasii historiam.
ΣΠΕΚΟΥΛΑΤΩΡ.) Satelles Spiculator. Julius Firmicus Mathes. VIII. cap. Pag. 137. e
26. Spiculatores faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias
Apost. hist. IV. Rogavit spiculatorem, ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scri-
bitur in Actis Sanctorum Martyrum Tharacii, Probi, & Andronici: & in pas-
sione Abundii & Abundantii. Græci σπεκουλάτωρ scribunt, ut in Evangelio D.
Marci cap. VI. vers. 27. qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius Apol.
II. καὶ παρῆν σπεκουλάτωρ. Glossæ MS. σπεκουλάτωρ, ἀποκεφαλιστής. In Glossis tamen
Græcolat. scribitur, speculator, & exponitur, δήμιος, ut a Dione, & ἀποκεφα-
λίζων, quod scilicet carnificis officium peragеret. & in Svetonii Augusto cap.
27. & in l. Divus 6. D. de bon. damnat. qui Basil. lib. IX. tit. 52. ὁ ἀποτέμ-
νων. verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri
Onomastico. Itaque spiculatores qui dicunt, eos a spiculis dictos existimant.
qui διοπτῆρας, vel διόπτας καὶ ἐρευνητὰς vertunt, omnino speculatores intelligunt.
Certe Cujacius ἀποτέμνοντα in d. tit. 52. spiculatorem vertit, & Bonaventura
Vulcanius in Notis ad Glossarium Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi spe-
culatorem cum spiculatore. Salmasius autem Not. in Ælium Spartianum ait,
certum esse falli eos, qui spiculatores legunt. Hoc definient qui ad Gramma-
ticos in jus adierint.
ΣΤΕΜΜΑ.) Imperialis corona & diadema. Codinus de Officiis, cap. X. num. Pag. 44. b
3. & cap. XX num. 4.
ΣΥΡ.) Dominus. Pag. 150. c

Τ

ΤΑΓΗΣΤΗΡΙΑ) Tapetes. Pag. 153. a
ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ.) Expeditio. Glycas pag. 307. c. E. R. Constantinus in Ta- Pag. 147. d
ctic. ὀφείλουσι γὰρ πάντοτε ἑτοιμάζειν. τὰ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ταξειδίου.
ΤΑΤΑΣ) Præceptor. vide Notas ad Codinum cap. II. num. 36. Pag. 112. b
ΤΕΝΤΑ.) Tentorium, Tabernaculum. vide Glossarium ad Nicetam. Pag. 29. e.
ΤΕΝΤΟΩ) Castra loco, tentoria figo. Pag. 31. b
84. c.
ΤΖΑΓΡΑ.) Tzagra. Sic constanter scribitur. τζάγρα autem exponitur jacu- Pag. 67. e
lum, pag. lxxxIV. d. est etiam instrumentum, quo jaculum emittitur. Anna
Comnena Alexiados VIII. βάλλει δέ τις τοῦτον τῶν Λατίνων κομήτων διὰ τῆς τζάγγρας
κατὰ τῆς κόρυθος. Hinc τζαγράτωρ, pag. c. a. Tzagrator, & τζαγροβόλισμα,
tzagrorum emissio. τζαγροβόλος, pag. XIV. b. τζαγροβόλος, pag. CXI. d. balista-
rius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, & τζαγράτορας,
balistarios, facit ut addubitem, quod βαλισταρίους legam apud Justinian. Nov.
lxxxv. cap. 2. & 3. & βαλιστοφόρους ἁμάξας, ἤτοι τὰς ἐχούσας τὰς λεγομένας τοξοβο-
λίστρας, apud Leonem Tact. c. XIV. §. 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem
in duobus codd. MSS. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit,
arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας. Auctor anonym. in vita Ba-
silii Imp. τοξοβαλίστραις, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν λίθων ἀφέσεσι. Lego & χειροβαλίστρας, id

est, falaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quib. vide Servium ad vers. DCCV. Aen. IX. & Vegetium. videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. τοξότας etiam & τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. LIII. a E. R.

Pag. 162. ΤΖΑΚΙΖΕΙΝ.) Clade afficere. vide Meursium.

Pag. 97. c ΤΟΠΟΣΗΡΗΤΗΣ.) Prorex & gubernator. ponitur etiam pro Legato. Anonymus in Romano Imp. τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀπελθόντων. Leo Grammaticus: ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος, υἱὸν τοποτηρητὴν ὄντα vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Φ

Pag. 119. a ΦΑΚΙΟΛΙΟΝ.) Mitra ac redimiculum. alias, pannus. vide Gl. ad Anast.

Pag. 142. b ΦΑΜΕΛΙΑ.) Familia. vide Gloss. ad Cedr. & Anastas.

Pag. 117. a ΦΕΛΟΝΗΣ.) Stola. vide Notas. Item, penula. vide Theophylact. Simocatt. lib. VII. cap. 6.

Pag. 163. ΦΛΑΜΠΟΥΡΙΑΡΙΣ.) Flammularius, vexillifer. φλάμουλον, & φλάμπουλον dicebant. vide Gloss. ad Cedren. Nicet. & Anastas.

Pag. 48. d ΦΟΥΡΚΑ.) Furca. vide Gloss. ad Cedr. Nicet. & Anastas.

Pag. 162. ΦΟΥΣΣΑΤΟΝ.) Sic atiam hodie. Fossatum, Exercitus. v. Glycam pag. 274. edit. Reg. Gl. ad Cedr. Nicet. Anastas. & ad Institutiones Justiniani tit. de Milit. testam. scribunt etiam φωσσάτον apud Ducam pag. 33. d. E. R. & Joannem Cantacuzenum Hist. lib. I. cap. 48. & lib. III. cap. 53.

Pag. 162. ΦΟΥΣΤΙΣ.) Biremis, hodie, φοῦστα.

Pag. 32. a ΦΡΕΡΙΟΣ.) frater. *frere*· Joannes Cantacuzen. Hist. lib. II. cap. 12. καὶ φρερίων τινῶν.

Χ

Pag. 92. c ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙΟΣ μέγας.) Magnus Chartularius. vide Glossar. Nomicum, & ibi annotata.

Pag. 92. b ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΞ μέγας.) Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam Synodum act. I. et 8. pag. 92. edit. Rom. & act. XI. pag. 182. d. & VII. Synodum pag. 404. in fine, & Meursium. de magno Chart. Concilium Florentinum: ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύρις Μιχαὴλ. vide Notas in Codinum cap. I. num. 9.

Pag. 120. a ΧΡΥΣΟΒΟΥΛΛΟΝ.) Aurea bulla. βούλλωσις χρυσή. Menologium Augusti XXXI. σολέμνιον δίδοσθαι ἐτήσιον τῷ τοιούτῳ λήματι διὰ χρυσοβούλλου λόγου τετυπώκασι. Joannes Curopalates in Breviario historico: τὰς χρυσοβούλλους αὐτοῦ γραφὰς περιϊδών. vide ad Cedren. & Nicetam, & Spelmanni Glossarium.

FINIS.

DUCÆ

Edit. Parif. pag. 1.

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS
HISTORIA BYZANTINA,
A JOANNE PALÆOLOGO,
Anno Chrifti CIϽCCCXLI. ad annum CIϽCCCLXII.

CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Chrifti Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapforum a Chrifto ad Conftantini initia enumeratio. a Conftantino ad Juftinianum, a Juftiniano ad Conftantinum & Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Impp. Conftantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΤΩΝ ΑΠΟ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς ἡμετέρας γενεᾶς.

ΑΠΟ Ἀδὰμ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε ἐφ' οὗ ὁ κατακλυσμὸς γέγονε γενεαὶ δέκα γεγόνασι· πρώτη, ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ σλ'. ἔτη, δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδάμ. μετὰ δὲ τὸν Σὴθ σε'. ἔτη, τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ τοῦ Σήθ. μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς ρϟζ'. ἔτη, τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνὰν ἐκ τοῦ Ἐνώς. μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν ρο'. ἔτη, πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνάν. μετὰ δὲ τὸν Μαλελεὴλ ρξε'. ἔτη, ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεήλ. μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ ρξβ'. ἔτη, ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼχ B ρξε'. ἔτη, ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνώχ. μετὰ δὲ τὸν Μαθουσάλα ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ἑπτὰ ἔτη, ἐννάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. μετὰ δὲ Λάμεχ ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη, δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ὢν ἐτῶν ἑξακοσίων καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. ὥστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη ͵βσμβ'. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραὰμ γενεαὶ δέκα ἔτη χίλια ἑκατὸν εἴκοσι ἕν· Ἀβραὰμ δὲ ὢν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετῴκησεν εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, κακεῖ διατρίψας ἔτη εἴκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαὰκ παῖδας δύο Ἡσαῦ, καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακὼβ χρόνων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἅμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ

NUMERI ANNORUM a primo homine ad ætatem noftram.

AB Adamo primo homine ufque ad Noachum, cujus ævo diluvium accidit, decem exactæ funt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus eft. Poft annos CCXXX. fecunda cum Sethus nafcitur Adamo. Poft Sethum ann. CCV. tertia, tunc Enos Setho natus eft. Poft Enos ann. CXCVII. quarta, quando Cainanus nafcitur Enos. Poft Cainanum ann. CLXX. quinta nafcitur Maleleel filius Cainani. Poft Malaleelem annos CLXV. fexta Jaredus nafcitur Maleleelo. Poft Jaredum ann. CLXII. feptima Enochus nafcitur Jaredo. Poft Enochum ann. CLXV. octava Mathufala nafcitur Enocho. Poft Mathufalam ann. CLXVII. pag. 2. nona, Lamechus nafcitur Mathufalæ. Poft Lamechum ann. CLXXXVIII. decima, tuncque natus eft Noe. Noachus autem natus erat annos fexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adamo itaque ad diluvium ann. numerantur fupra bis mille ducenti quadraginta duo. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transferunt, & anni fupra mille centum viginti & unus. Abraham porro annum feptuagefimum quintum exegerat, cum Mefopotamia relicta difceffit in Chananæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus genuit Ifaac. Duos vero filios genuit Ifaac, Efau nimirum & Jacobum. In Ægyptum deinde pro-

* Ex fuperioribus numeris colliguntur 2249. fed interpretes LXX. habent 2242.

fectus est Jacobus, cum annos centum & triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. illiusque posteri numero aucti in duodecim tribus digesti & distributi sunt: & multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad * sex millia chiliadum numerata est. horum autem sunt nomina. Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph, & Beniamin. Moses, & Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero Reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octuagesimo Erythræum mare transivit, eduxitque populum Ægypto. Hic Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit (apud Græcos.) Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josuæ filio Nave annis xxv paruerunt; Resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem Rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, & anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos Babylonem Judæos totidem generationes xiv, & anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quatuor. Simul vero temporum seriem, & intervalla ad calculum revocantes, * colligimus a primo homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum anni numerantur cccxviii. ab imperio deinde Constantini magni ad Justinianum Imperatorem anni ducenti & decem, quo imperatore sumptuque præbente magnum templum extructum est, nominique sanctæ Dei Sophiæ (id est Sapientiæ) dicatum. Ab imperio Justiniani, ad * Constantini, & Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt ducenti sexaginta; Ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius annos xxxvii menses iv cum semisse. Johannes filius ejus annos xxiv menses viii. Manuel filius Johannis ann. xxxvii mens. ix. Alexius Manuelis filius & Andronicus, qui Alexium occidit imperarunt annos iii. Ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur * centum & unus cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus obtinuit imperium per annos ix menses vi. Alexius Angelus Isaacii frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus dictus est mensibus duobus fasces imperii tenuit. Adeo ut a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die xii feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum (idest jejunii quadragesimalis) anni colligantur supra sexies mille septingenti & duodeni.

* id est sex milliones.

* Colliguntur 5508.

Edit. Paris. pag. 3.

* Cœperunt anno Christi 780.

Cœpit Alexius anno Christi 1081. Johannes cœpit anno 1118. Manuel 1143. Alexius 1180. Andronicus 1182.

* colliguntur 103.

Isacius 1185. Alexius Angelus 1195.

Christi 1204.

A τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα πέντε. παρῴκησε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναὰν ἔτη τετρακόσια τριάκοντα τρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη. καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχιλίας χιλιάδας ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ· ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ῥουβὶμ, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλεὶμ, Γὰδ, Ἀσὴρ, Δὰν, Ἰωσὴφ καὶ Βενιαμίν. Καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς, καὶ Ἀαρὼν, καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεύειν ἤρξατο. ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μεθίστατο· ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς ἤκμασεν ἐν τοῖς καιροῖς [a] Ἰνάχου, πρώτου βασι- [a] Inachi.
B λεύσαντος· οὕτως ἀρχαιότεροι Ἑλλήνων Ἰουδαῖοι. Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἔτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν Κριτῶν ἔτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαοὺλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάντος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίκτεται Δαβίδ· ὥστε συναθροίζεσθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες ἔτη ἑξακόσια ἐννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες, ἔτη πεντακόσια τέσσαρα. ὁ μὲν κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμψηφίσαν-
C τες εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ ἕως τοῦ Χριστοῦ ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη τιή. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σί· ἐν τῷ * αὐτοῦ ἀνοικοδομήθη τὸ μέγα τέμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας σοφίας παρ' αὐτοῦ σχεδιασθέν· Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ΄. ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σϟε΄. ἐβασίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ΄. καὶ μῆνας δ΄. καὶ ἥμισυ. Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κδ΄. μῆνας η΄. Μανουὴλ
D ὁ υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ΄. μῆνας θ΄. Ἀλέξιος ὁ υἱὸς Μανουὴλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ΄. ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα΄. μῆνας θ΄. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος ἔτη θ΄. μῆνας ϛ΄. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἄγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ΄. Δούκας ὁ Μούρτζουφλος μῆνας β΄. ὥστε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ᾗ καὶ ἑάλω ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων, ἔτη ,ϛψιβ΄. Ἀπριλλίῳ ιβ΄. ἡμέρᾳ β΄ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asiæ minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior Johannes ejus F. Ægei maris insulæ ab externis occupatæ.

A METΑ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἐβασίλευσε Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ ἔτη ιά. Ιωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἔτη λγ'. Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δ'. Ιωάννης Λάσκαρις, ὁ καὶ πρὸ τοῦ στεφθῆναι τυφλωθεὶς παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωθεὶς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ'. αὐτοῦ ἔτει. ἐξώθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος· Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππατιανὰ, Καρία, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦν ἦν. B Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας ὄντες τὰ ἐπέκεινα ἦρχον, ἤτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Αρμενίαν, Ελενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κοίλην Συρίαν, καὶ ἕτερα. Εβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ'. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ανδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ. ἐν τῷ ** ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἑάλω μητρόπολις τῆς Ασίας Εφεσος, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχία· καὶ ἡ Λυδία παρὰ τοῦ Ατίνη ἄχρι Σμύρνης. καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Περγάμου, καὶ πάσης Μαγιδῶν ἐπαρχίας παρὰ τοῦ Σαρχάν. Φρυγία πᾶσα παρὰ τοῦ Καρμιάν. ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ασσοῦ πόλεως ἄχρι καὶ Ελλησπόντου παρὰ τοῦ Καρασῆ. C Βιθυνία πᾶσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Οθμάν, οἱ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. μετὰ δὲ τὸν Ανδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη **. μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν Ανδρόνικος ὁ ἐπονομαζόμενος* γέρων ἔτη λγ'. μετὰ δὲ τὸν Ανδρόνικον Ιωάννης ὁ Παλαιολόγος ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὤν, καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ιωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ. ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει ** ἤρξαντο οἱ Τοῦρκοι περᾶν τὸν Ελλήσποντον, ἐκ μὲν τῆς Ασίας Ομοὺρ ἔγγονος Ατίνη ἀρχηγὸς Τούρκων διακρατῶν Σμύρναν, Εφεσον, καὶ τὰ πέριξ, ἐκ δὲ Προύσης Ορχὰν ἔκγονος τοῦ ῥηθέντος Οθμάν· Περῶντες γοῦν λῃστρικῷ τρόπῳ, ἐπόρθουν Χερρόνησον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θρᾴκης D μὴ ἔχοντες τὸν ἀνθιστάμενον, ἢ ἀνταίροντα, ἀφόβως ἄχρι Διδυμοτείχου, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄχρι Σηλυμβρίας κατέτρεχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θρᾴκην ὑπὸ χεῖρα ποιήσοντες. Εν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ ῥηθέντος Ιωάννου ἔτι μείρακος ὄντος, ἑάλω Χῖος νῆσος παρὰ τῶν Γενουιτῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρας ἀφικομένων Φράγκων. καὶ Πελοπόννησος πᾶσα πλὴν Λακεδαιμόνων καὶ Μονεμβασίας, καὶ αἱ κατ' Ιωνίαν Φώκαιαι παρὰ τῶν Γενουιτῶν.

A POST occupatam vero a Latinis urbem, Theodorus Lascaris Nicææ annis XII imperavit. Johannes Ducas, qui & Batarza, generque Theodori Lascaris imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis XXXIII. Theodorus Lascaris ejus filius annis IV. Johannes Lascaris, qui, priusquam coronam imperatoriam suscepisset, a Michaele Palæologo excæcatur, & anno tertio quam imperare cœperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palæologus, ab orientis partibus, adsumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque Imperatorem Romano imperio subditæ fuerunt, tributumque soluerunt hæ provinciæ, Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ & Bi- B thynia, Phrygia magna, Phrygia * Capatiana, Caria, atque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provinciis quoque ulterioribus remotioribusq; imperabant; Lycaoniæ scilicet, Cappadociæ, Galatiæ, Pamphyliæ, Armeniæ, Helenoponto, Pisidiæ, Lyciæ, Syriæ cavæ, & aliis. Imperium tenuit Michael annos XXIV. Michaelem secutus est filius ejus Andronicus Palæologus qui regnavit annis XLIII. hujus imperii anno ** Asiæ Metropolis Ephesus, & Caria provincia in potestatem Mantachiæ devenerunt. Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnesiam Pergamum usque, & totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phry- C giam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, & Paphlagoniæ pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes, ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus imperii fasces obtinuit annis. ** Michaelis successit Andronicus * senior dictus, annisque XIII imperio præfuit. Andronicum sequitur filius ejus Johannes Palæologus, qui cum juvenis esset sub tutela Domini Johannis Cantacuzeni regebatur. Anno imperii hujus * Turci Hellespontum primo transfretarunt. Ex Asia quidem Homur filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam, Ephesum, & loca D vicina tenebat. Orchanes vero filius memorati Othmani Prusa profectus est. Superato itaque freto, prædonum more totam Chersonesum populati sunt. Thraciæque loca maritima secure, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto usque Didymotœcum, etiamque versus imperii sedem Constantinopolim Selymbriam usque incursionibus infestarunt, tamquam Thraciam universam subacturi. Imperante quoque Johanne prædicto eoque adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occuparunt, ceterasque cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponesus, præter Lacedemonem & Monembasiam, & quæ in Jonia sitæ sunt Phocæ ab iisdem Gennensibus suæ ditioni adjectæ sunt.

Theodorus 1204. Ducas 1222. Theodorus 1255. Joh. II. Mascar. 1258. ἐν ἄλλῳ ἔτη ιά. Anno e creatione mundi 6768. Julii die 25. Christi 1260 cœpit Mich. * alii Pacatiana. Edit. Paris. pag. 4. Andronicus 1283. Duces Turcorum Mantachia Atin Sarchan Carmian Carases Othman. Pater, & filius simul anno supradictis 43. Vide Notas. Andronicus 1328. * Junior ὁ νέος Hic Johannes coronatus est Novemb. XIX. an. eodem 1341. Transitus Turcorum Othmaneorum in Europam anno Hegiræ 753. Christi annis 1356. & 1357. * alii annus Hegiræ 758. anno 1356. Decemb. die XXV. Dominica Cyclo Solis XXI. literis C. B. Joannis Palæolog. anno XVI. Christi 1356.

Ducæ Hist. Byz.

CAPUT III.

Edit. Paris. pag. 5.

Orchanis Osmanidæ mors; Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despotæ Serviæ bellum infert, a juvene Servio occiditur, post cujus cædem prælium Turci ineunt, Servios cædunt, & magna clade afficiunt. Lazarus vivus & multi Serviorum proceres capiuntur & in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildrim Bajaziti Imperium defertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites.

Mors Orchanis. Morates Turcorum princeps. Orchanes obiit anno Hegiræ 760. id est, anno Christi 1359. Adrianopolis occupata anno Hegiræ 765. Christi 1362. at Annal. Turc. referunt ad ann. 761. Christi 1360.

EOdem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis, & subactis, in Triballos movit, & quamplurima ipsorum oppida, pagosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Serviæ Cralea (id est Rex) Lazarus Stephani Cralæ F. conscripto ex omnibus ditionibus suis exercitu, cum tyranno acie decertat, eoque prælio utriusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus.

Fortis viri audax facinus, Milo Cobilovich ei nomen fuit.

Vir quidam Servius e primaria nobilitate, juvenis fortis, & audax, si quis alius coætaneorum tunc fuit, talisque exitu approbatus, a Christianorum acie in medios Turcorum ordines velut transfuga procurrit, statimque a Turcis comprehenditur. Ipse vero Turcorum Principem nomine compellans dicebat cupere se eum videre, & verba quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior evaderet: *hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc transivi*: Ducem itaque suum illi ostendunt. Moratesque manu significat, ut ad se accederet: cum ergo prope accessisset juvenis, sica lethale vulnus præcordiis Tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis satellitibus, custodibusque membratim concisus est. Tunc Turci novum casum præter spem contuiti, tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuerant, impatientes, consilium prudens atque callidum ineunt:

Pugna valida Serviorum cum Turcis.

in media acie tentorio erecto intus semimortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum subiissent periculum, multis interim devitatis, intra ordines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ a forti ac generoso juvene illo tam solerter & feliciter, proque salute sua gesta erant, non solum non cognoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acceperant; sed animo insuper fracti ac despondentes & eximius ille belli dux sperato fructu delusus periit: ut & ipsi ignave ac timide Turcis restiterunt, tantisper dum talem exitum prælium haberet. comprehenditur Lazarus, & cum eo procerum atque belli ducum quamplurimi,

pag. 6.

Mors Lazari, & Moratis Turcorum Principis. Hegiræ 791. Christi 1389.

qui in tentorium, in quo Morates jacebat animam jam agens, adducti trucidantur, idem mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ gerebantur nondum quicquam senserant, qui in lævo, dextroque aciei cornu stabant. in postrema quippe acie pugnatum erat. dextrum ducebat cornu Sabucius major natu filiorum Moratis:

A ΕΝ δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνθνήσκει καὶ ὁ προῤῥηθεὶς Ὀρχὰν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατέστερος τῶν Θρᾳκικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν εἷλε, καὶ Θετταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης. Ὡς δ' οὖν σχεδὸν πάσας τῶν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέσχεν, καὶ εἰς Τριβαλλοὺς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πολίχνια, καὶ κώμας ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποιῶν, ἐς τὴν περαίαν διὰ τοῦ ἐν Χερρονήσῳ πορθμοῦ ἀπέπεμπεν· ἀκούσας δ' οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κραλεύων Λάζαρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας, συναγηοχὼς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλεῖστοι·

B εἶτα γίνεταί τι καινὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνούργημα. Ἀνήρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος νέος, ἀνδρεῖος, καὶ τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε, καθὼς ἀπεδείχθη, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χριστιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων ὡς αὐτόμολος πίπτει. καὶ δὴ τοῦτον ἁρπάσαντες οἱ Τοῦρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνόματι καλῶν, καὶ βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς ὑποψιθυρίσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τούτου τοῦ πολέμου, ἕνεκα γὰρ τούτου αὐτόμολος ἐληλύθειν, εἰπών, τὸν ἡγεμόνα δεικνύουσι. ὁ Μουρὰτ δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματίσας τοῦτον ὡς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὁ νέος ὁρμήσας καὶ πλησίον ἐλθών, ξιφιδίῳ κατὰ καρδίας καιρίαν δίδωσι τὴν πληγήν, καὶ αὐτὸς παρὰ

C τῶν πελεκυφόρων καὶ ὑπασπιστῶν τοῦ Μουρὰτ μεληδὸν κατατέμνεται. Τότε οἱ Τοῦρκοι τὸ παρ' ἐλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ οἷον κακὸν αὐθωρὸν ἐπ' ὄψιν ἐπισπεσὸν μὴ ἐνεγκάμενοι, βουλὴν δυσείσοπτον βουλεύονται, μάλα καὶ σοφιστικήν· ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες, εἴσω τὸν ἡμιθανῆ Μουρὰτ τεθείκασιν· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἴσω τῆς παρατάξεως ὡς κύνες λυττῶντες ἐχώρησαν. οἱ δὲ Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ τοῦ καλοῦ ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεγνωκότες, εἰς ἃ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ κέρδους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως ἀφκεῖνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντεῖχον, ἕως οὗ τέλος ὁ πό-

D λεμος εἴληφε. Συλλαμβάνεται δ' οὖν ὁ Λάζαρος, καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ πλεῖστοι, οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ᾗ ἔκειτο ὁ Μουρὰτ ἤδη τὰ λοίσθια πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ Μουρὰτ ἀμφοτέλος ἐδέξαντο. τὸ δεξιὸν κέρας μήπω τῶν πραττομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε τὸ ἀριστερόν, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν. ἦν δὲ ὁ ἔξαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρατος Σαβούτζιος ὁ πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δεύτερος ὁ καὶ Παγια-

ζὴτ, δεινὸς, καὶ δραστήριος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ A μετακαλέσαντες οἱ τῆς βουλῆς ἐξοχώτατοι τοῦ Μυράτ, οὓς καὶ Βεζίριδας κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι τὰ γενόμενα, καὶ τὸ πτῶμα τὸ πατρικὸν ἐμφανίζουσιν. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν ταῖς παρειαῖς ἀναφανεὶς, μετακαλεῖται Σαβούτζιον τὸν ἀδελφὸν, ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἵνα σκέψωνταί τι βαθύτερον· ἀγνοοῦντος δὲ Σαβουτζίου τὸ δρᾶμα ἑκὼν ἔρχεται ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται, καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ Παγιαζὴτ ἀναδείκνυται· ἀνὴρ δεινὸς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα γρήγορος, χριστιανομάχος ὡς οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων θρησκείᾳ μαθητὴς τοῦ Μαχάμεδ θερμότατος, φυλάττων τὰς ἀθέσμους αὐτοῦ ἐντολὰς ἄχρι καὶ τῆς ἐσχάτης στιγμῆς· ἄγρυπνος καὶ διανυκτερεύων ἐν ταῖς βουλαῖς, καὶ μηχανουργίαις κατὰ τῶν Χριστοῦ λογικῶν προβάτων.

A Lævo præerat alter eorum Bajazites vir acer, & præ cæteris promptus, quem accersiverunt, qui Vezirides eorum lingua vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eique exponunt quæ acciderant, casumque patris. Lachrymis itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium fratrem tamquam jussa patris cum eo de rebus gravioribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti patri obtemperans sponte accedit fraudis ac doli ignarus, invitusque a fratre comprehenditur & excæcatur. Turcorum deinde Princeps renunciatur Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedulus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus Christianorum hostis, superstitionis Arabum observator studiosissimus: & Mohamedis impiis præceptis adhærens ea accuratissime observabat. Noctes insomnes ducebat consilia struens, dolosque nectens adversus Christi rationabiles oves.

Sabucius excæcatus a fratre Bajazite.

Princeps Turcorum ildeim Bajazites.

CAPUT IV.

Bajazites Serviis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygiæ Regulum spoliat. Joniam invadit. Sarchanem deditione accipit, & Asiæ Regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat & Callipoleos arcem instaurat.

B Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πτῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μυράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὑποτελεῖς καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν. ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὡς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στέφανος, ὃν καὶ Κράλην ἡ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην κεχειροτόνηκεν, ἐν σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διάγειο ὁ Παγιαζὴτ, ἀφαιεῖνος συνεκστρατεύεσθαι· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδώσειν αὐτῷ παρθένον οὖσαν καὶ τρυφεράν, καὶ ἀργύρου τάλαντα ἱκανὰ ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας. καὶ οὕτω μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγονότες ὁ Παγιαζὴτ πᾶσαν τὴν ἱππικὴν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θετταλικῶν δυνάμεων συναγηοχὼς, ἐπὶ τὴν περαίαν τὴν πρὸς ἕω τὴν πορείαν ποιεῖ, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλεως, καὶ Λαμψάκου, μετὰ C πολλῆς συμμαχίας Τούρκων τε, καὶ Ῥωμαίων τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κοτύαιον ἀνατρέχει, μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ τήν τε πόλιν εἷλε, καὶ τὸν Καρμιὰν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζὴτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν, ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν Φρυγίαν διαβὰς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας εἰς Ἔφεσον κατελθὼν, ἐγκρατὴς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. καὶ τὸν Ἰεσαῖε ἔγγονον τοῦ Ἀτίνου ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας καταιχὼν, ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ ἐξώρισε, κἀκεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεβίβασε. τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαβιβάσας τὸν Μαίανδρον, καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀψοφητὶ λαβὼν, * ὁ τούτων ἀρχηγὸς Ἐλιὲζ πρὸς Πέρσας φυγὰς ᾤχετο. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας D ὀπισθορμῶν ἐν τῇ Λυδίᾳ παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τμώλου τοῦ μεγίστου ὄρους τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεις μητρόπολιν τῆς Λυδίας κατελθών. καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χιδὴρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολίδων πόλεων, ὁ ἔγγονος τοῦ Σαρχάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν· αὐτὸς δὲ μεταδοὺς μεγάλης τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἦν αὐ-

B Hic adepto Principatu, post Moratis & Lazari cædem a nobis expositam Servios primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has conditiones tulit: Lazari illius filius Stephanus post cladem Serviis illatam Crales ab eis constitutus, quocumque cum exercitu moveret Bajazetes, sub ejus signis militaret; Maria Lazari filia virgo tenera adhuc & florens Stephani soror Bajaziti nuberet; plurimaque argenti talenta ex Serviæ fodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu proficiscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, trajectoque freto, quod Callipolim & Lampsacum interjacet, cum ingentibus Turcorum C atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyæum Phrygiæ Metropolim tendit, urbeque & Carmiano Phrygiæ Principe potitur. Rebus deinde illic constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiam itineribus emensus Bajazites, a Laodicæa Ephesum delatus tota Jonia potitur, & Jesæum filium Atenis Joniæ principem, eique tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: & reliquum deinceps vitæ tempus Jesæus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam & Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principe Eliez ad Persas aufugiente. D exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesiam deinde ad Sypilum sitam tendenti occurrit Cheder filius Sarchanis Lydię Æolidumque civitatum princeps, eique se dedidit. Hunc Chederem Bajazites, quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua, Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, & Philadelphiam proficiscitur, (cum enim

Bajazites uxorem ducit Mariam Lazari filiam.

Edit. Paris. pag. 7.

Anno Hegiræ 792. Christi 1390. illi regulis spoliati & Philadelphia capta. Fugit Carmiam, illiusque ditionem occupat Bajazites.

Atenis filius Jesæus dedit se Bajazeti, a quo spoliatur. Mantachiam fugit, & Bajazites provincias illius in potestatem suam redigit.

Chedet Sarchani filius se suaque Bajazeti dedit.

totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submiserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cæli vertice micantis, (splendebat) & obsessam urbem ad deditionem compellit deficiente cives commeatu. Constitutis deinde pro libitu provinciarum rectoribus & præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit. jamque fretum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Turcis jam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrem amplissimam imminentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

Philadelphia a Bajazite occupata Christi 1390. Hegiræ 792.

Callipolis iterum ædificata anno Christi 1391. Hegiræ 793.

A δελφὴν ὁ Χηδὴρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προῦσαν. ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν· ὁ δὲ Παγιαζὴτ τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν ἀπάγουσαν εἶχεν ὁδὸν, καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολύανδρος οὖσα ἐπεκράτει ἔγγιστα που τοῖς ρ΄. ἔτεσι, καὶ ἀφύλακτος πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τῶν Τούρκων· ἡ δὲ πόλις αὕτη δίκην ἀστέρος ἐν συννεφώδει μεσουρανήματι φαίνουσα ἦν. πολιορκήσας δὲ ταύτην * * * * * * * * * * * * * *
καὶ μὴ δυνάμενοι φέρειν τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἕω προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγοὺς καὶ ἡγεμόνας, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἑσπέρια χωρεῖ. καὶ δὴ τὸν πορθμὸν διαβὰς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρά τε τῶν Κατελάνων, καὶ παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν ἦν, αὖθις ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν ᾠκοδόμησε, καὶ ὁρμητήριον ἵνα τριήρεις φυλάξῃ, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν ὑπερέχοντα τοῦ λιμένος ᾠκοδόμησε.

Edit. Paris. pag. 8.

CAPUT V.

Initia discordiæ inter Joh. Cantacuzenum & Imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii, ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur, Apocaucum interficiunt, & propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

Dum hæc geruntur Imperator Johannes exacta juvenili ætate virilique consumpta, socordiæ ac desidiæ totus immersus senescebat. Hunc adhuc juniorem rexerat nobis memoratus Dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens reique militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavissimi odoris. talem equidem Andronicus Imperator decessor Johannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium moriens commisit. Sed Romæorum improspera & iniqua fortuna odium ei invidiamque conflavit: maxime etenim invidere solent homines illis, quos virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem Imperatorem adhuc adolescentem generum sibi habere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena filia sua, cæteri Senatorii ordinis viri invidia exagitati matrem Imperatoris adeunt, uxoremque ei ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu usurpata dicunt, nullatenus vero ex subditis, ut a Germanis (ajunt) auxilia, & suppetias, si tempus ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset Domina Anna, quæ Germana quoque fuit, & cui admodum cordi erat eodem sanguine Imperatoris ac filii purpuram connubiali fœdere intingere, negligitur respuiturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac administrationis onere excusso Constantinopoli egressus in Macedoniam secessit. Hinc opportunam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebant, crimen majestatis in illum confingunt, totumque commentum pro re comperta ad Imperatricem Imperatorisque matrem referunt, dantque consilium ut res accurate exploretur. Jubeat, inquiunt, Majestas tua Domesticum omnes turmas Macedonicas confestim cogere, Byzantiumque deducere. horum etenim alterutrum animo versabant, aut ad jussa Imperatoris prælio futurum, captivum-

Initia discordiæ inter Cantacuzenum & aulicos Constantinopolit. palatii.

Laudes Cantacuzeni.

Helena Cantacuzeni filia.

Anna mater Johannis Imp.

Cantacuzenus Constantinopoli discedit.

In Cantacuzenum aulici Imperatricem exagitant.

B Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὴν μειρακιώδη, καὶ νεανικὴν, μεθ' ἡλικίωσιν καὶ τὴν ἀνδρώαν μεθ' ὅσης νωθρότητος πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἑτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ. καὶ γὰρ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγῷ χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προρρηθέντι Καντακουζηνῷ ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχιμωτάτῳ, καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὡς εἶπέ τις, ἄνθος εὔοσμον. τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προβεβασιλευκὼς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν ἡγεῖτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδὶ * τελευτῶντος ἀνέθετο. ἀλλ' ἡ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγαθὴ τύχη μῖσος ἐνέσπειρε, καὶ φθόνον ἀνέστησε. Καὶ γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προϊοῦσιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέος ὢν ἔτι ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κηδεστὰς αὐτοῦ γενέσθαι ἐπὶ θυγατρὶ Ἑλένῃ. οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγκλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν, ὡς ἐκ συνήθους μακροῦ, τῷ Βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἀγαγέσθαι νύμφην ἔφασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑπηκόου, ὅπως ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομένῳ παρὰ τοῦ γένους ἐκείνου σχοίημεν· συγκατανευσάσης οὖν εἰς τοῦτο καὶ τῆς δεσποίνης Ἄννης, ὡς ἅτε καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν οὖσα καὶ προθύμως εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βάψαι τῷ Βασιλεῖ καὶ παιδὶ, παροράται Καντακουζηνὸς, καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φόρτον ἀποφορτίζεται, ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται. καὶ οἱ τὸν φθόνον τρέφοντες εὗρον δ' εὐρυχωρίαν, καὶ καθοσίωσιν κατ' αὐτοῦ πλάττουσι, καὶ D τῇ βασιλίσσῃ καὶ μητρὶ τοῦ Βασιλέως τὸ πλάσμα ὡς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύονται. Γενηθήτω λέγοντες πρόσταγμα παρὰ τῆς σῆς βασιλείας πρὸς τὸν Δομέστικον ὥστε λαβεῖν τὰς τῶν Μακεδόνων ἴλας καὶ ἐλθεῖν ταχὺ πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐνενόουν, εἰ μὲν ἀπαντήσει πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν θηρώμενον ἕξουσι ὡς ἀνδράποδον, εἰ δ' ἀποκρούσει τὸ προσαχθὲν, δι' ἀπ-

* leg. τελευτῆς.

λον τὴν κατηγορίαν κατεγγέλωσι. καὶ ἄλλον ἐν τοῖς πράγμασι χειροτονήσουσι ἔφεδρον. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ προσγενεῖς τε καὶ φίλοι τὸ δρᾶμα λαθραίως διὰ γραφῆς δηλοῦσι, καὶ εἰ μὲν βούλεται τὸν ἥλιον ὁρᾶν, καὶ σκότος ἀπέχεσθαι τὰ πρωτεῖα τῆς παρακοῆς νέμει, γεγράφασιν. εἰ δ' ὑπήκοος γένηται, ἕξει πρὸ θανάτου τὴν σκότωσιν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνὸς, καὶ τοῦ θεσπίσματος καταφρονήσας προφανῶς ἀνίσταται· οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ ψηφίζουσιν ἔπαρχον, Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον ἄνδρα ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δεινὸν ἐν σκαιότητι, ὃν καὶ μέγαν Δοῦκα ἡ βασιλὶς ἀφωρίσατο. οὗτος μαθὼν τοὺς τῷ Καντακουζηνῷ ἀπαγγείλαντας τὰ γενόμενα, καὶ συλλαβὼν ἅπαντας προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίους, ἄνδρας ἡμιθέους Ἥρωας καὶ Πελοπιδῶν, καὶ Αἰακιδῶν ἀπογόνους. τούτους ἔχων ἔνδον ὡς στρουθία εἰς πάγην, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε νεωτερίσαντες ἀπόσχωσι τοῦ φρουρίου, καὶ γένωνται οἱ δέσμιοι ἐγκρατεῖς διὰ ἐπισπεύσεως τῶν συγγενῶν καὶ φίλων (καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ συρφετῶδες ἐσέβετο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἅπαντας εὐεργετικώτατον) βουλεύεται βουλὴν πονηράν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὅμιλον, καὶ συνδιάγειν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἅπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν τρεῖς ἀσφαλίζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. τὸ δὲ βουληθὲν εἰς ἔργον ἤγετο. καὶ δὴ σανίδας, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρεσκευάζοντο. ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουρούμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἄλλο τοῦτο, πλὴν προφανὴς ἡμέτερος ὄλεθρος. ἢ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίσαντες τὴν νυκτόδε πνιγμονὴν, ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντωσιν προμαντεύεται. ταῦτ' ἔφασκον, καὶ εἰς ἀθυμίαν ἐνέπεσον. Ὁ δ' Ἀπόκαυκος ἐλθὼν τοῦ μεθοδεῦσαι τὰς σκηνὰς, πῶς δεῖ πῆξαι τοῖς ἀρχιτέκτοσι, μόνος ἔφιππος οὐκ ἄλλου τινὸς συνεπομένου πλὴν ἑνὸς δούλου, καὶ τούτου πεζοποροῦντος ὡς ἔθος. ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἔσω κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν, καὶ ψυχάρπαγα θεασάμενοι, μίαν τῶν * παρατυχόντων σανίδων φλιᾶς ἕνεκα λεπτυνθεῖσαν, λαβὼν εἷς τῶν προυχόντων ἐκ γένους Ῥαοὺλ ἀντὶ ξίφους παίει κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. ὁ δὲ δοῦλος πλέκεται τῷ Ῥαοὺλ, καὶ ἄμφω μονομαχοῦντες εἱστήκεισαν. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πάλῃ, ἕτερος τῶν ἐγκλειστῶν πέλεκυν παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἁρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα καρατομεῖ, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἑνί μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπερονημένην προσπήγνυσι. τοῦτο οὐκ ἐς μικρὸν ἀθυμίαν ἐνέβαλε τοὺς Βυζαντίους σὺν ἅμα τῇ κρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ. ἀλλὰ φύρδην ἅπαντες συνδραμόντες, ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσῆλθον οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναιμακτὶ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν, πλὴν ἓξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τῆς νέας. καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τούτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοῖ, ἢ φειδοῖ χρησάμενοι τῶν ἀδύτων ἕνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ

* παρατυχουσῶν

que quem optant habituros; aut, si obsequi temuerit, accusationem criminis manifesti illi intentaturos, aliumque, qui rerum administrationem capessat, suffecturos. at interea Cantacuzeni consanguinei, & affines scriptis clam litteris machinationem fraudemque illi aperiunt: monentque, si volet luce frui, tenebrasque effugere, contumacia usus mandata imperatoria detrectet, quibus obsequentem manent ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis Imper. spretis palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium præfectum constituunt Alexium Apocaucum virum timidum & ignavum, vafrum tamen & astutum, scelerumque peritum artificem, quem etiam Magni ducis officio & dignitate Imperatrix auxit. Iste, cum rescivisset eos, qui Cantacuzeno insidiarum machinationem & seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos & amicos supra ducentos viros, Heroas & Semones, Pelopidarum, & Æacidarum abnepotes, in carcere magni Palatii conclusit. Tamquam passeres itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, & vincti Palatium occupent, consanguineorum & amicorum studio & opera adjuti. Potior namque civium pars, cum Senatus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebant, quem magnificentissimum & in omnes maxime beneficum experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum init; Omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos singulos, vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiæ securioris causa concludere: Jamque consilium peragebatur, asseresque & ligna apparabantur, & fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sai certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem, aut in profundum mare demersionem prænunciare: hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocaucus fabris ostensurus modum & ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno servo, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ex genere *Raoul* apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percurit, & Apocaucus ab equo, velut alius Sathan de cælo, cadit. At Apocauci servus cum Raoul colluctatur, & ambo tamquam in certamine singulari stant: dumque simul confligunt incarceratorum alius arrepta de fabri manibus securi, humi jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, Imperatricem ipsam, totumque exercitum; omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescentes salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas & reveren-

Cantacuzeno insidiæ struct&æ ei patefactæ. Edit. Paris. pag. 9.

Alexius Apocaucus urbi præfectus.

Romanorum calamitas & amici Cantacuzeni in carcerem conjecti, &

pavor his injectus de ultimo vitæ discrimine.

Apocaucus ligno capitis impacto cæsus a quodam ex genere Raoul.

pag. 10.

Trucidantur incarcerati ob interfectum Apocaucum.

Calamitas ingens.

tia, ut parceretur ulli, quicquam valuere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus *Michael Ducas*: Ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, & in oppositam continentem Asiam transvecti, in regiones orientales alius in Bithyniam, alius alio disseesserunt, Avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesæum filium Atenis, & ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat, & scientiarum liberaliumque artium peritissimus, Medicæ artis non ignarus, genus duceos ab antiquis illis Duceis, iuque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus splendebat. Hunc ergo honorifice excepit Tyrannus, providetque ut cuncta necessaria commeatusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulato Ephesum habitandam concessit; quæ sedes peregrinæ, æque ac patria, gratæ ipsi ac charæ fuerunt; Barbarum vero & alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum Regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romæorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæteraique ad Danubium pertinentes regiones Turcos invasuros, & subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioresque provincias debellarant, ita annuente Deo, & peccata Romæorum tunc viventium majorumque nostrorum vindicante.

Avus auctoris hujus historiæ Michael Ducas,

Genus Ducæ ab antiquis illis Ducis,

A ὧν εἷς ὁ πατρὸς πατὴρ καὶ ἐμὸς πάππος ἐτύγχανε Μιχαὴλ Δούκας, οἳ καὶ ἄμφια ἐνδυθέντες μοναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξῄεσαν τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες εἰς τὰ μέρη τῆς ἕω διεσπάρησαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἕτερος ἀλλαχοῦ. Ὁ δ' ἐμὸς πάππος εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἐσὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀτίνη, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν δῆλα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεστὸς, καὶ πάσης τῆς ἄλλης ἔξω σοφίας ἀνάπλεως, καὶ ἰατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμοιρος, γένει τε καταγόμενος τῶν ἀνέκαθεν Δουκῶν καὶ ὡς τῆς αὐτῆς σειρᾶς χρυσόκοσμος κρίκος· δεξιοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ προνοεῖ, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα, σιτηρεσίαις παντοίαις, καὶ δωρεαῖς

B γεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγκαλίσατο. Καὶ τὸν ἀλλογενῆ, καὶ βάρβαρον ὡς θεόπεμπτον ἔσεβε καὶ ἐνίμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀπαιδαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς ὅτι ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θρᾴκης, καὶ μέχρι Δανούβεως, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐγένοντο, Θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀποπάππων.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, Imperator salutatur & ad Serviæ Cralem fugit, & cum eo fœdus percutit.

JOhannes itaq; Cantacuzenus in superioribus sæplus dictas audita amicorum, ac consanguineorum tam inique patrata cæde (vehementer perculsus est) conspectisque non paucis sanguine & affinitate proximis, tam sibi, quam occisis, qui pullati urbe relicta ad eum transierunt, ejulatibusque ac singultibus mixtas querelas in eum jactarunt, se suosque propter illum quotidie trucidari, Romæorumque florem cædibus convulsum radicitus languescere. Imperii sceptrum fœminæ manibus tractari, in iisque transformatum in radium textoriam, colo fusoque addita, texendis purpuris inservire. Dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscat & lingua balbutiente eorum nomina vix proloquatur. Magistratus forensis turbæ homines vilesque obtinere. *Crede* inquiunt *verbis nostris, imperiique fastes sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procede & regna propter veritatem, mansuetudinem, & justitiam.* Cantacuzenus animo tum revolvens ab Imperatrice & Senatu invidia exagitatis adversum se præter rationem excitatas turbas, insidiisque se petitum, Romæis obtemperat, calceosque purpureos & sericos induit, Imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; jaști-

Edit. Paris. pag. 14.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, & ab exercitu Imperator salutatur,

C Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε, καὶ φίλους ἄδικον σφαγὴν, καί τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, προσγενεῖς ὄντες αὐτῷ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας πλείονες μελανειμονοῦντες παρέστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ ὀλοφυρόμενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτῷ, ὡς ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀποβαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαράνθη, καὶ ὄλωλεν· Ἡ βασιλεία ἐν χερσὶ γυναικείαις κερκίδος δίκην παρακλωθοῦσα καὶ παρατρακτοῦσα τὴν ἁλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὑπομαζίῳ βρέφει, μόλις τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν παιγνίοις καὶ ψελ-

D λίσμασιν ἐνεργεῖν δυναμένῳ. ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινοῖς ἀνδράσι· Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντιλαβοῦ τῆς ἡγεμονίας, καὶ περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, ἐπὶ τὸν μηρόν σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ πρᾳότητος, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς βασιλίδος, καὶ τοὺς συγκλήτου φθόνῳ * φερόμενοι κατ' αὐτοῦ, ἄνευ τινὸς ἀλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχούσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σηρικὰ πέδιλα, καὶ Βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἶμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατῆσαι τὴν Βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξαι τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα. καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλῶν, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλου δυτικοῦ ἔθνους, κρίμασιν οἷς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός τὰ μὲν ἄλλα γίνεται-

* leg. φερόμενον

ὴν τιμωρῶν, διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδεστάτους ὅρκους, καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους εἰς ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀμνύοντες, καὶ ἐξομνυοῦντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λασκάρεως, καὶ μηδ᾽ ὅλως συναμαρτεῖν καὶ συνεταιρεῖν τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν. ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀντομνύειν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοὶ καθ᾽ ἑαυτῶν, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους, ἐπισπασάμενοι τὴν ἀράν· οἳ καὶ ἄρδην ἀπώλοντο, ὡς παρακατιὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων κατακριθέντες ζηλωταὶ τῶν παρανομιῶν γενόμενοι. Εὐθέως οὖν παραλαβὼν ἃς εἶχε δυνάμεις Θρακικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πόλεως αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἣν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ ὄνειδος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὰν ἅπασαν καταγγείλας. ἦν γὰρ εὐδοκιμῶν ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὗτος γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ ὄνομα. Καὶ γὰρ, ὡς ἔθος τὸ ἐγκάρδιως καὶ βαρὺ πεπιεσθὲν, τὸ κοῦφον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος αἴρεται. αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημεριναὶ ἀλλεπάλληλαι ταραχαὶ, καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τοὺς βαρβάρους καὶ ἀγελαίους ὑπερέχοντας αὐτῶν πεποιήκασιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι ἀρχὰς, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνιζόμενον Βασιλεὺς ἑρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν ῥημάτων Καντακουζηνοῦ, καὶ πλήρης ἡδονῆς γεγονὼς, συνέθετο τοῦ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποίηκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μαθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνοῦ, καὶ τὰ παράσημα τῆς βασιλείας ἐνδυθέντα, καὶ παρὰ πᾶσιν ὡς βασιλέα ἀναγορευόμενον τοῖς ἐν τοῖς Θρακῴοις μέρεσιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, κατωδύνοντο τὴν ψυχήν. καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γενόμενοι συνείχοντο κοινολογοῦντες ὁ καθ᾽ εἷς πρὸς τὸν γείτονα τί ἄρα ἔσται τὸ ἀποβασόμενον *, τίς δὲ ἡ πρὸς τὰ κακὰ ῥέπουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἔκλωσεν;

* lege τί

A tia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum Imperium lacessierant, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæsuros, aut opem illi laturos. contrario nihilominus jurejurando sanxerunt Imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, excæcato prius Johanne Lascari. Anathemate itaque perculsi, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque exsecrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendet, iisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imi- B tabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviæ Cralem pergit, sibique illatam præter omne jus & fas contumeliam et ab initio exponit, suorumque affinium cædem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Cralæ nomen, admodum illustris & potens erat; Sic namque accidere solet, ut, corporibus multa mole adsurgentibus, multoque gravitatis pondere depressis ac demersis, quæ levia & tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia & quotidiani seque serie continua excipientes tumultus bellici atque intestinæ seditiones, barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremque reddiderant. Unde Serviorum Prin- C cipi audacia nata vires acquirendi, & Cralæ nomen adsumendi; quæ barbara appellatio Græce reddita βασιλέα (id est Imperatorem) designat. Cum audisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantinos, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, & ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque proclamatum Imperatorem & agnitum, vehemens animi dolor invasit; tuncque perculsi metu ac terrore omnes, conventus & colloquia agitando differere inter se vicini de incerto imminentium exitu, in quamve partem fortuna anceps Romæis tot calamitatibus afflictis inclinaret.

Ad Serviæ Cralem fugit Cantacuzenus.

Edit. Paris. pag. 12.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, & Didymotœchum, ubi Cantacuzeni uxor substiterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militiæ Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, & in oppugnatione occumbit.

ΤΩΝ τοῦ Ἀτὴν Τούρκου υἱὸς εἷς Ὀμοὺρ ἐπονομαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολιχνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνης κατὰ διαδοχὴν * λαβόντος τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀτὴν τολμηρὸς ὢν, καὶ θρασυκάρδιος· ἐντυχὼν καὶ λιμένας οἷς ἐγκολπίζεται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυξύλους καὶ πρὸς κατασκευὰς φορτικῶν νηῶν καὶ μακρῶν τριήρων ἐπιτηδείους κατεσκεύασεν αὐτάρκως πρὸς ἃς ἐβούλετο λῃστρικὰς διήρεις καὶ τριήρεις. καὶ ἐπεμβαίνων αὐταῖς, ἐπόρθει τὰς περικύκλῳ πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίον, Σάμον, Ναξίαν καὶ πάσας τὰς περικύκλῳ νήσους. μαθὼν δὲ τὴν διχοστα-

* λαβὼν

D ATinis Turcorum Principis filiorum unus Homur dictus Smyrnæ, oppidorumque tractus illius Princeps, quam ditionem a patre Atine jure hæreditario obtinuerat, audax ipse & generosus: quosque Joniæ littora in sinus curvata portus efficiunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas aptis ad fabricandum naves actuarias longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad prædatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes & insulas in ambitu circumjacentes vastavit, & depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum cæterasque alias vicinas.

Homur in Occidentales provincias venit.

insulas. Cum vero nuncius ad ipsum perlatus esset de Romæorum discordia civili, innotuissentque ipsi Johannis Cantacuzeni nobilitas, genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reique militaris peritia, quæ morum probitati ac prudentiæ conjunctæ erant, consilium improbum inivit.

Homur Callipolim appellit.

Instructam enim classem quadraginta navium portu deduxit, & Callipolim nullo sollicitante appulit, exscensione demum facta terrestri itinere Didymotœchum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia subsliterat; In Serviam enim discedens Cantacuzenus universam supellectilem auream atque argenteam cæterasque opes convasatas, liberos simul & uxorem Adrianopoli deduxerat, & Didymotœchum transportarat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum, cum ad Cralem se contulit.

Edit. Paris. pag. 13.

Ad Cantacuzenam Didymotichum venit.

Homuris in Thraciam profectio.

At Homur cum illum, quem tantopere cupiebat, non invenisset, moleste id tulit, magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, & alloqui mutuoque jurejurando fœdus ferire, societatemque fraternam & amicitiam firmare, cujus præter mortem non esset alius terminus.

Cantacuzena Homurem humane excipit.

Humane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare & lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcis, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, & tantisper dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit.

Turci oram maritimam Thraciæ latrocinantes vastant ac regionem explorant.

Cæteri interim classiarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram maritimam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tamquam Cantacuzeno opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, locorum aditus exitusque explorabant & speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhedæstum usque obvia diripiens & vastans excurrit, & inde Didymotœcham redit. Cantacuzeni vero reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum appulisse, jamque arcem in ipso ædificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem ineundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, & Cantacuzena dona quamplurima largita hospitem dimisit.

Equites Rhodii Smyrnam occupant anno Christi 1344.

Homur Smyrnam redit.

Abiit itaque captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romæi Thraciam ceterasque occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, & Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitutem annis præteritis redacti erant. Smyrnam tandem revectus Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit, crebrosque & frequentes in eo viros bellicosos & apprime industrios, nihilque constructioni ejus deesse.

Homur Smyrnæ castrum a Rhodiis equitibus ædificatum oppugnat.

Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perdendi consilium. Oppugnatione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas aperiri, novasque comminisci: noctu ac interdiu, ad pugnam velitationibus lacessere, & cuniculis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, & evertere; tandemque, velut alter Bacchus, frequen-

pag. 14.

A Ἀσίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενής τε, καὶ τῶν πάλαι Ἡρώων ἀπόγονος, ἀνδρεῖος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετὸς ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς ἤθεσι, βουλὴν βουλεύεται πονηράν. στόλον γὰρ εὐτρεπίσας τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα λέμβων, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἀφίκετο ἀνυποκάλεστος· κἀκεῖθεν ἐξελθὼν διὰ ξηρᾶς ἄχρι Διδυμοτείχου ἀφίκετο. ἔτυχε γὰρ ἐκεῖσε διάγουσα ἡ γυνὴ τοῦ Καντακουζηνοῦ πανοικί. ἀπερχόμενος γὰρ αὐτὸς ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Διδυμότειχον ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν

B τυχοῦσαν ἐπιμέλειαν τοῦ πολιχνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κράλην ἀφίκετο. ὁ δὲ Ὀμοὺρ μὴ εὑρὼν τὸν ποθούμενον ἐδυσπάθει, καὶ ἐδυσχέραινε. ἐπεθύμει γὰρ τὸ ἰδεῖν αὐτόν, καὶ ὁμιλῆσαι, καὶ ὅρκους δοῦναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τὸ εἶναι ἐφ' ὅρῳ ζωῆς αὐτῶν ἀδελφοὺς καὶ συλλήπτορας· ἡ δὲ Καντακουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξαμένη συμπάσῃ δαψιλεῖ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς, διῆρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνόν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἕως πεντακοσίους Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τοσούς πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερεχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐ-

C λεηλάτουν ἐξ αὐτῆς Καλλιουπόλεως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δῆθεν * συμμαχῶν τῷ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν τὴν Θρᾴκης γῆν, αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ καταδραμὼν ἄχρι Ῥαιδεστοῦ, καὶ κουρσεύσας, καὶ ἀπολέσας ἐστράφη εἰς Διδυμότειχον. ἰδὼν οὖν τὴν ἄφιξιν τοῦ Καντακουζηνοῦ βραδεῖαν οὖσαν, καὶ βουληθεὶς ὀπισθόρμητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκοντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων) τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς διατεθεὶς αὐτός. ἡ δὲ Καντακουζηνὴ

* συμμαχοῦντες legendum, & ἰχνηλατοῦντες.

D σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπεμψεν· ἐλθὼν μετ' αἰχμαλωσίας ἱκανῆς, ἀπαρχῆς οὔσης τοῦ καρποῦ τῆς ἁμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θρᾴκῃ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. οἱ γὰρ Βιθυνοί, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πάσαις τῆς ἑῴας οἰκοῦντες ἐπαρχίαις, προλαβὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεφθάρησαν. ἐλθὼν δὲ ὁ Ὀμοὺρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολίχνιον ἤδη ὑπὸ τῶν φρερίων πεπληρωμένον, μεστὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηχάνων, πλήρες κατειργασμένον καὶ μηδεμίας ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυνήθη τὴν ψυχήν, καὶ ἐπιμόνως καθ' ἑαυτὸν

E ἐβουλεύσατο, ἢ τὸ φρούριον κατασχεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐφευρίσκειν, οὐ διέλιπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διά τε ἀκροβολισμῶν καὶ γαιορυγμάτων, καὶ τειχορυγμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν· ἤδη δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασιν ὥσπερ τις ἄλλος Λυαῖος ἀν-

τειμαχόμενος ἀδιωνήθη εἰς τόσον, ὡς καὶ τὴν τάφρον τῆς πολίχνης διαπεράσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι θεῖναι, καὶ ὡς λυσσητὴρ κύων, ὥρμησεν αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τρόπαιον αὐτὸς μόνος λαβεῖν. ἡ δὲ ἄνω πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς ἄγουσα καὶ μεταφέρουσα, ὁρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντιον ὅρμημα, μεσάζοντος ἤδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος, καὶ ἀναπετάσας μικρὸν τὴν περικεφαλαίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ ἰδεῖν τί τὸ ἐλλεῖπον ἀπὸ τῆς προμαχῶνος, καὶ βέλος ἀφίεται τζαγρόβελος κατ' αὐτοῦ, καὶ περονᾶται τὸ ἐπισκήνιον ἐν μέσῳ τῶν ὀφρύων, καὶ πίπτει κύμβαχος ἄνωθεν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν. ἁρπάσαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἔνδον πεσόντα τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης τὸ κείμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ὅπερ φρούριον ἐτύγχανε ἀκρόπολις ποτὲ τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν Ἰωάννης ὁ Δούκας Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων. Ἀτὴν δὲ ὁ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ομὺρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἔλαβε καὶ κατεῖχε. τοιοῦτον ἄρα τὸ τέλος ὁ Ομὺρ ἔσχε.

A tibus oppugnationibus & prælils in oppidi fossam penetravit, scalisque mœnibus admotis, tamquam eaois rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi victoriæ trophæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit, & transfert, ferocem animum illius & vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerneret, sagittarius e superiore propugnaculo eum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in caput cadit, vitamque hoc violento casu finivit. in fossam lapsum milites Turcl magno numero accurrentes mortuum B in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Johanne Duca Romanorum Imperatore iterum ædificata, quam Atio Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore imperante a Romanis postea recepit & obtinuit.

Homur a fratribus Rhodiis occisus.

Smyrnæ oppidum.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna Imperatrix auxilia ab Orchane petit & impetrat. Turci imperii provincias populantur & captivos abducunt.

Ο δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ τοῦ Κράλη καὶ φιλίαν ἔνσπονδον, μεσολαβουμένων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δυστυχοῦς Βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίους δεσπότας * κληρωθέντες εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλούς τε, καὶ Σέρβους. ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτὸς, καὶ ληλατεῖν, καὶ φθείρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θρᾴκης ἄχρις αὐτῆς Σηλυβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐννοήσαντες τὸ γεγονὸς παρὰ τοῦ Ομὺρ τῷ πέρυσιν χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμψατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἴτιος τῆς ἐνδημίας τοῦ Ομὺρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι κλώθουσα ἀντιστρόφως τὰ νήματα κακὰ τύχη τῶν Ῥωμαίων προυξένησεν αὐτὸν τοῦ ἐλθεῖν καὶ καταπατῆσαι χώματα ἀλλότρια Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλεύονται πονηρὰν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὀργὴν καὶ μῆνιν θεήλατον· προξενοῦσι τῇ δεσποίνῃ Ἄννῃ τῇ μητρὶ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἔτι μείρακος τοῦ στεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιθυνίας καὶ Φρυγίας, ἔτι δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ορχὰν, τοῦ αἰτῆσαι ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ὡς ἵνα καταπολεμίσῃ τὸν Καντακουζηνὸν ἀποστάτην ὄντα τῆς Βασιλείας· συνθεμένη δοῦναι αὐτῷ ποσότητα χρυσίου πολλοῦ, καὶ οὓς ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τοῦρκοι Ῥωμαίους ὑπηκόους τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχουσι ἄδειαν πωλεῖν καὶ πιπράσκειν ἔνθα βούλονται. καὶ τοὺς μὴ θέλοντας πωλῆσαι τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως περᾶν αὐτοὺς ἀπὸ Σκουταρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἔνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ορχὰν, καὶ ἡδέως ἀκούσας, ἐδίψα γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ γεῦσιν, καὶ θαρσαλέως πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς τε μετὰ χαρᾶς προσειπὼν πέμπει τοὺς πρέσβεις ἀγαλλομένους, καὶ χαίροντας. οὐκ εἰδότες οἱ ἄθλιοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν, καὶ ποίαν βοτάνην ἐκ-

** κληροδοθέντων*

C AT Cantacuzenus cum Crale icto fœdere initaque amicitia, cum prætermisisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani Imperii, quæ dominos alios Romæis pulsis sortitæ erant, præfectosque barbaros Tribalos & Servios, excurrere Selymbriam usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædamque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus se continebant, quæ ab Homure anni superioris hyeme gesta erant, reputant, & Cantacuzenum accersivisse illum considerant, auctoremque ei fuisse susceptæ profectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romæorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi, & peragrandi colles alienos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum, (Deo iis irato, minimeque propitio) capiunt. apud Dominam Annam Johannis Imperatoris etiamnum adolescentis matrem agunt, eique suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ, & Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia & suppetias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vim auri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant & distrahant, ubicumque libitum fuerit, quoscumque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhærentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quocumque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætoque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine talia expetebat: multaque confidentia exultans, ingenti voluptate completus comiter & benevole legatos amplectitur, eosque al-

Cantacuzenus in Thraciam redit.

Prima occasio data Turcis irrumpendi in Thraciam. Anna Imperatrix ab Orchane auxilia petit.

Edit. Paris. pag. 15.

Conditiones turpes ibi Anna proponit.

Orchanes auxilia mittit.

locutus hilares & gaudio perfusos dimittit. Nesciebant certe miseri quem advocatent ad opem sibi ferendam, qualemque herbam intererent ad levandum emplastro morbum, quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis mœnia a civibus gaudio exultantibus accipiuntur, perque vias urbis & muros ambulant, eosque lustrant; Benigne ab Imperatrice habiti cæterisque Romæis urbe excedunt, & adversus Cantacuzenum proficiscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsidiis impositis castra arcesque firmat, commeatumque & cætera necessaria invehit, progrediturque cum Romæorum sibi adhærentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullam damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellicosissimus, robustus & artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio ceperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatos domum nudos remiserunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos discurrunt. jamque longa agmina mancipiorum catenis vinctorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes & monachos velut oves, & tamquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a barbaris, proh inhumanum scelus, flagris cædebantur. Isque malus percutientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam statim avexerunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos venum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta & lacrymæ intuentibus Romæis, neque ullus Græcus aut Barbarus miserebatur.

Immanens Romanis calamitas.

Cantacuzenus rebus suis consulit.

Turci agros Romæorum depredantur.

Vide calamitatem intolerabilem.

Edit. Paris. pag. 16.

A θλίβουσιν ἵνα παύσωσιν ἔμπλαστρον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἁμαρτία αὐτοῖς προεξένησε. στέλλει δ' οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα ὁ Ὀρχὰν, καὶ τὸν πορθμὸν * διαβάντες τῆς πόλεως. δέχονται τούτους μετὰ χαρᾶς οἱ πολῖται, καὶ τὰ τῆς πόλεως τείχη, καὶ τὰς ἔνδον ἀγυιὰς κατοπτεύσαντες, καὶ φιλοξενηθέντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίασι κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀσφαλισάμενος τὰ φρούρια, καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξεισι καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ῥωμαϊκῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακεὶς καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἶχον οἱ Τοῦρκοι κερδᾶναί τι τῶν αὐτοῦ. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλλ' ἦν ἔχων καὶ τὸ χρέος τῶν πολέμων, B ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠνδραποδίζοντο μαχαίρας αὐτοὺς παρανάλωμα ἐποιοῦντο, ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασιν αὐτοὺς ἀφελοῦντες, γυμνοὺς ἀφίεσαν οἴκαδε πορεύεσθαι. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τὰς κώμας κατέτρεχον. καὶ δὴ ὁρμαθοὺς ἀναριθμήτους ἐξ ἁλύσεων ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐφήβους νέους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρδην. ὡς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἢ Ἀβασγοὺς * ἀπεμπωλοῦντας ἐκόμιζον. καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἐτύγχανε μὴ παραχρῆμα οὐχ εὑρίσκετο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὢ τῆς ἀσπλαγχνίας. ἐμαστίζοντο. C οὐκ ἄλλο τὸ πανουργούμενον, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσωσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωνημένους παρευθὺς τὸν πορθμὸν διαβάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρω τινὰς ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πεπραθησομένους, καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν, πανταχοῦ κλαυθμοὶ, πανταχοῦ ὀδυρμοὶ, πανταχοῦ δάκρυα ἐν ὄψεσι τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν οὔτε Ἕλλην, οὔτε Βάρβαρος.

* leg. διαβάντας

* l. ἀπεμπολοῦντες.

CAPUT IX.

Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, & auxilia ab eo obtinet. nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romæos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaset Cantacuzenus, nec id ferre posset, perniciosum consilium, Deo, ut videtur, cor ejus indurante, eligit quo Romæi funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit, ut a Romæis injuriam passus, & imperii Andronici defuncti Imperatoris administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptum filiam se daturum, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis differentes præter spem audivisset, ingentesque auri pollicitationes, non secus ac bos ore hiante per æstutis ardentem æstum e lacu frigidissimæ aquæ pleno hauriens, quamvis

Cantacuzenus ab Orchane auxilia poscit.

Conjugium Orchanis & Cantacuzenæ.

D ΤΟΤΕ Καντακουζηνὸς εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονὸς, καὶ μὴ φέρων τὴν ἄτοπον πρᾶξιν, ἣν ἀθέσμως μετεχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν, Θεοῦ σκληρύναντος, οἶμαι, τὴν καρδίαν αὐτοῦ, διὰ τὸ καταποντισθῆναι ἄρδην τοὺς Ῥωμαίους. καὶ στείλας πρέσβεις εἰς τὸν Ὀρχὰν αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ὡς ἐπίτροπος ὢν τῆς Βασιλείας τοῦ ἀποιχομένου Βασιλέως Ἀνδρονίκου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κἀκεῖνον φυγάδα πεποιήκασι. Εἰ οὖν ἀντιλάβοιτο αὐτοῦ, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικὸς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱὸν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. τότε ὁ Ὀρχὰν ἀκούσας τοὺς πρέσβεις παρ' ἐλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθεγγομένους φωνὰς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἀγγελίας, κεχηνὼς ὑπῆρχεν ὡς βοῦς διψῶν ἐν

καύσωνι θέρους ἐν λάκῳ πλήρει ὕδατος ψυχροτάτου πίνοντα A μὴ κορεννύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἐναντιωθεὶς ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. τὸ γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστρομανὲς εἰς ἡδονὴν τῶν πάντων γενῶν ἀκόλαστον ὑπὲρ πάσας φυλὰς, καὶ ἀκόρεστον ἀσωτίαις. τοσοῦτον γὰρ πυροῦται, ὅτι καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηλείαις, ἐν ἄρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἀδεῶς καὶ ἀκρατῶς μιγνύμενον ὑπάγεται· καὶ τοῦτο τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀπάνθρωπον ἔθνος εἰ Ἑλληνίδα, ἢ Ἰταλὴν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβηται, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀφροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται. τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ αὐτόγλωττον, ὡς ἄρκτον ἢ ὕαιναν βδελύττονται. Ἀκούσας τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἀρχηγὸς Ὀρχὰν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάφειαν, ἦν γὰρ ὡραία τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ ἄχαρις, καὶ τὸν τῆς προικὸς B ὄγκον, καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένευσεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν, ὡς ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸ ἑξῆς ἔσεσθαι γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ. καὶ εἰς πάντα ἐπαγγελῶν, καὶ βοηθήσειν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀόκνως ἑτοιμασθήσεται. μόνον τὴν μελλονύμφην σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. ἐτύχθη γὰρ αὐτὸ ἡ μιαρὰ μνηστεία ἐν Ἰαννουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν τούτοις ἐστάλθησαν, ὡς πέντε χιλιάδες, Τοῦρκοι τῷ Καντακουζηνῷ ἄνδρες μαχιμώτατοι, καὶ ἄξιοι ὡς θυμοῦ, καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοὺς εἰς κύνας καρχαρόδοντας, ἢ χάροντας. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ C Καντακουζηνὸς, καὶ τὴν συνήθη φιλοφροσύνην μετὰ δώρων ὅτι πλείστων, καὶ ὑποσχέσεων κατακορέσας αὐτοὺς, ἑτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον παρασκευὴν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ στῖφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τοσούτους, ἢ καὶ πλείονας Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους ὅσους ἡ Θρᾴκη τότε ἔχειν ἠδύνατο. καὶ δὴ ἑτοιμάσας τὰ τῆς προικὸς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχὰν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἠσχολεῖτο. καὶ δὴ ἀπαρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας λῃΐζειν καὶ καίειν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους οὓς μὲν Σέρβοι ᾐχμαλώτιζον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὓς δὲ Τοῦρκοι τὸν πορθμὸν διαβιβάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις δορυαλώτους ἀπέπεμπον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν. τίνες οἱ αἰχμαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. τίνες οἱ σπαθιζόμενοι; Ῥωμαῖοι. τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων· τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. ὢ δεινῆς συμφορᾶς. ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὅπερ εἰρήκαμεν, ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθείρας, καὶ δορυαλώτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ πέριξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἐζήτει τὴν πόλιν λέγων· Ὡς οὐκ ἀδικήσων τινὰ, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικηθεὶς καὶ ἀδικούμενος. ἐπίτροπος εἰμὶ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποιχομένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμός ἐστι βασιλεὺς, E καὶ υἱὸς κατὰ θέσιν. οὕτω γάρ μοι ἀνέθηκεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· Τί κακὸν ἔπραξα εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον, καὶ ἔθαλπε, καὶ προσεῖχε, καὶ ἐφίλει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλάκις, ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν, ἀνετίθει καὶ συνεμερίζετο ταύτην μετ' ἐμοῦ; εὐγενὴς εἰμὶ τῶν ἐνδόξων, τῶν ἀγωνισαμένων, τῶν περιφανῶν, τῶν ἐν πλούτῳ καυχωμένων ὑπέροχος, τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλκιμώτατος, τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος

largissimo potu sitim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim ista cæteras nationes intemperantia atque inexplebilis luxuriæ furore vincit, qui eo erumpit, at non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra fas, & ordine præpostero cum fœminis, & maribus, atque brutis audacia effræni stupra exerceat. Præcipue vero impudens & inhumana gens si Græcam aut Italam, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venerem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives fœminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset: missisque a Cantacuzeno donis ante nuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, & jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps gessit, & ad suppetias, ut filium patri, ferendas apparaturum se pollicitus est: hac solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia scelesta mense Januario anni illius celebrata sunt. His pactis missa sunt militum Turcorum quinque millia bellicosorum & manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios & Romæos, quicumque Thraciam tunc habitabant. Jamque cum dote & pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, & a Selymbria Constantinopolim usque direptionibus atque incendiis vastare pagos & urbes cœpit. infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Prusam cæterasque urbes translati sunt, & in servitutem abducti; Miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, & qui vinciebatur, percussor & percussus Romæus erat uterque; quique occidebant & occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. profectus Cantacuzenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinop. plurimis Romæis occisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis & eversis urbem occupare quærebat, taliaque verba dicit. *Non illaturus alicui injuriam, viri Byzantini, veni, neque hactenus intuli, qui antea contumeliam prius sum passus Imperii tutor ab Andronico Imperatore novissime sum electus. Adolescens ipse imperii hæres, Imperator meus est filiusque per adoptionem, sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum adsciscere illum volui? an latet vos quod pater ejus tamquam fratrem genuinum me semper foverit, & dilexerit? & imperii curam, ac & illum ipsum, mihi commiserit, & mecum partitus fuerit? Nobilis certe sum, illustris & clarus, summusque inter eos qui se divites prædicant, eorumque qui arma bellumque tractant fortissimus. Quare vobis infimæ sortis hominibus, barbarorumque labe*

Turcorum effrænata libido.

Orchanes conjugium oblatum amplectitur &

Edit. Paris. pag. 27.

auxilia mittit,

Orchanes uxorem ducit Cantacuzeni filiam.

Romæi divino [illegible] defuncti.

Cantacuzeni ad Byzantinos oratio.

inquinatis despectus sum & spretus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo & bono suum cuique tribuam. Iis profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam: Romanam Remp. constituam, sique pacem stabiliam. Quid? si ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro, illiusque penitus intemeratam matrem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolum exhibebo. Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati dederunt: quinetiam de plebis fece homines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsumque probris proscindebant, conjugem, atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interjecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut scortum conviciis onerabant. Tunc intellexit Cantacuzenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse, ad alias vero se convertit artes: belloque experitur, ac tandem ope amicorum, & propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes confluunt, faustis acclamationibus prosequuntur, imperatoremque salutant.

Edit. Paris. pag. 18.

Cantac. urbem nullum responsum datum.

Cantacuzenus Constantinopolim occupat Februarii vii. ann. 6855. (Christi 1347.) Indict. xv.

A τὴν κάτω τύχης καὶ μιξοβάρβαρον τυγχάνοντες; ἦλθον τί τοῦτο πλῆθος, ὦ πολῖται, ἀκ ἀδικήσων τινά, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιώσων. καὶ τοὺς μὲν ἐπταικότας ἀφίημι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιώσω ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εἰρήνην καὶ κατάστασιν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. εἰ δ' ὅλως τὸ πᾶν ἐκδικήσω, καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ κελεύοντός μοι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν; ἀνοίξατέ μοι πύλας, ὄμνυμι τὸν δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὴν παναπείραγνον αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρὸς ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως τὸ παράπαν ἀπόκρισιν μὴ δόντες ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες, καὶ ἀτόμους λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον· αὐτὸν δὲ λοιδοροῦντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυ-
B γον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἑλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ δέσποιναν καὶ κυρίαν αὐτῶν ὁ χρόνος ἔμελλε χειροτονῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάδα τῆς γλώττης κατέσυρον, τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγοριῶν καὶ πειθοτικῶν λόγων οὐκ ἔνι τὸ παράπαν χειρώσασθαι, τὴν ἄλλην ἤρξε. καὶ διὰ τῶν πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὑρισκομένων οἰκείων αὐτοῦ, εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ πάντες συνέρρεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ εὐφημοῦντες, καὶ ὡς βασιλέα δοξάζοντες.

CAPUT X.

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit & veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Johannis Palæologi & Cantacuzenæ Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Cherronesum vastantes duce Suleimane Orchanis filio a Matthæo Despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.

Anna intra palatium se continet.

AT imperatrix Anna, quæ intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus nequaquam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari. Interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perrumpere tentant, omnia sus deque subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra & contumelias in eum jactatas, sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitate ac dulcedine sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dedunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, qua in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiorem factam: quieta enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus & dominam salutat, eosque ut Romanorum Imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum æquumque, illum laudibus ac præconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimittit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis; Imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, & providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nurum deligeret filiam ipsius Helenam, & nuptui collocaret Johanni Imperatori filio, quem ex Andronico Palæologo supradicto pepererat. Nuptiæ itaque apparantur, & benedictæ dominæ nostræ Deiparæ templum in Blachernis adornatur, cum sacrorum celebratio-

Palatii præsidiarii Cantacuzeno portam patefaciunt.

Cantacuzenus Annam adit eamque veneratur ejusque F. Johannem eosque imperatores agnoscit.

pag. 19.

Congiarium Constantinopoleos civibus largitur.

Nuptiæ & coronationes Johannis Palæologi, & Helenæ Cantacuzenæ Palæologinæ die xxi Maii.

C Ἡ δὲ βασιλὶς Ἄννα ἔνδον τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεβόα, καὶ ἠδίκημαι, λέγουσα ἵνα ἐπαύετο. οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐβούλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς ἐλθεῖν, καὶ ἅπαντας τὰ ἄνω χαμαὶ, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν ἀέρα λικμῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυσε. οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμιμνήσκοντες τὰς ἀδολεσχίας, καὶ τῶν βαναύσων ὕβρεις, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἠγανάκτουν κατ' αὐτῶν. αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράϋνε τὸν ὄχλον· Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδωκαν ἑαυτούς. καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτέρων οἰκίσκων, εὗρε τὴν δέσποιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ
D φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἰκονοῦ τῆς μήνιδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμοῦσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ προσεγγίσας κατεφίλει τὴν χεῖρα τοῦ νέου. εἶτα ὡς ἔθος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν τοῦ νέου, εὐφήμησεν αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἅπαν τὸ στράτευμα ἰδὸν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνεξικακίαν, εὐφήμησε, καὶ ἐδόξασε. τοὺς δὲ Τούρκους φιλοξενήσας ὡς ἔπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολίτας φιλοποσίαις, καὶ γέρα πλεῖστα δωρήσας. καὶ τὴν δέσποιναν
E θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγων, καὶ προβλεπτικαῖς πράξεσιν ἐποίησε ταύτην καταπεισθῆναι, τοῦ λαβεῖν εἰς νύμφην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἑλένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε· ἑτοιμάζονται τοίνυν γάμοι, καὶ ὁ ναὸς τῆς εὐλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ὁ ἐν Βλαχέρναις ἑτοιμάζεται. καὶ ἱεροτελεστίαι, καὶ στέψεις ἅμου γίνον-

ται, καὶ φήμη ἀπαρρησίαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης, πολλὰ τὰ ἔτη. ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης καὶ πενθερὸς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεὶς σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ πανδαισίᾳ ἐκείνῃ ὁρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὡς τὸ πάλαι δωδεκάθεον. ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔφηβος. ἡ δὲ βασιλὶς Ἑλένη τρεισκαιδέκατον ἔτος ἄγουσα, ἔγκυος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεῖ υἱὸν πρωτότοκον ἄρρενα, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. ἀρξάμενος δὲ προχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφηλικιότητος χρόνον, ἀπαλαλεῖν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρασιν, ἀλλ' ἐν κοίταισι καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δαπανούσαις, καὶ καπνὸν δριμὺ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμόν. ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἔμαθον τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ οἱ Τοῦρκοι τὰ τῆς Θρᾴκης εἰσόδια καὶ ἐξόδια, οὐ διέλειπον περῶντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον, οἱ δὲ ἐκ Λαμψάκου σὺν ἀκατίοις πάνυ σμικροῖς ἐληλάτουν Χερρόνησον. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σιρβίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμὰν εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀρχὰν περάσας ἀπὸ Λαμψάκου σὺν στρατιᾷ πλείστῃ ἐληλάτει Χερρόνησον. ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περίπου τὸ ἐν Χερρονήσῳ Ἑξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

A ne coronationis solemnis ritus peragitur, & acclamationes lætitiæ publicæ signa exaudiuntur, quibus Johanni Palæologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, & Helenæ religiosissimæ Augustæ multos annos optabat populus. Simul vero Johannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjuge sua coronatur, & imperator proclamatur, & Matthæus filius ejus Despota renunciatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream Imperatorum & Imperatricum, dominorum & dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Johannes adolescentiæ flore vigebat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, B filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem ætatem adeptus sceleribus se polluere cœpit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris & mœchationibus, quæ multorum animos vellicabant, & e cordibus fumum acrem & mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno & quieti haud se permittebat, cumque Turci antea exploravissent, & cognovissent Thraciæ claustra, eorumque aditus & exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaco minoribus navigiis trajiciebant, & Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus & castris in Serviæ finibus sitis invigilabat. tunc C etiam Suleimanes Orchanis filiorum unus Lampsaco solvens fretum cum valido exercitu trajecit, Chersonesumque diripit ac devastat: cui Dominus Matthæus Cantacuzenus occurrit, & prope Hexamilium in Chersoneso extructam cum eo acie confligit, plurimosque Turcos cum eorum duce Suleimane cæcidit.

Cantacuzeni coronatio die xiii. Maii.

Matthæus Cantac. F. Despota.

Johannis Imp. ignavia ac lascivia.

Turci Chersonesum vastant.

Suleimanes Orchanis F. a Despota Matthæo cæsus.

Edit. Parif. pag. 20.

CAPUT XI.

Johannes Imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agitat de recuperandis imperio, & urbe. Stratagemate Catalusii Johannes Palæologus Constantinopolim recuperat, & Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ἐν στενῷ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα τυγχάνοντα, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἐδυσχέραινε. καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν κατονειδίσας αὐτὸν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυσὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο. ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντεκαθίστατο τοῖς ὑπεναντίοις, τοῖς μὲν Τούρκοις, τοῖς δὲ Σέρβοις· συχνάκις δ' οὖν οἱ Τοῦρκοι πηδῶντες ἐπόρθουν Χερρόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διετῆ χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας ἕνεκα τῆς πόλεως παραφυλακῆς, ἐστράφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νήσῳ ἐλθών, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπάρχον, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πενθερὸς, καὶ βασιλεὺς ὑποδέξεται. Τότε εἷς τῶν εὐγενῶν Γενουΐτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλήσποντον. ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο, καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν καθειστήκει τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς

D In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium Johannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Johannes urbe excedit, & duabus triremibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, & pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus & insultibus resistit. frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum deprædabantur. Exacto demum in Italia & Germania biennio, multaque pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Johannes Imperator revertitur, & ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab Imperatore socero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus triremibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu

Johannes imperator in Italiam abit, &

biennium in Italia & Germania transigit.

Johannes imper. cum Gatelusio paciscitur ut sibi opē ferat.

solverat; ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut & alii Chium, aliaque alia loca Genuenses, & Veneti tenebant. dumque prætervehitur Imperatori forte fit obvius; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit Imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum. fidemque ab eo exegit, & jurejurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, & urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra & extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur, *Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, & in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo*. Cum utrisque conditiones & pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, & per noctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Odegetrias, id est *Ducis viæ*. Austroque valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi comminiscitur. Habebat in triremibus suis olearia vasa plurima. ab Italia namque discedens triremes oleo partim oneraverat, quo postea distracto ac divendito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo remiges binos singulos amphoram unam gestare, & urbis muro allisam confringere, unde strepitus vehemens erumperet; itaque quassandi finem non fecerunt, aut vociferandi, donec custodes audito fragore excitati surgerent, & cum interrogassent causam tanti fragoris ac strepitus, triremium vectores responderunt, navibus actuariis mercatores vehimur, multum oleum nobiscum portantes, partim in mari Pontico distrahendi, partim Constantinopoli, dumque navigamus, ecce navium nostrarum una quassata est: velitis ergo adjumento nobis esse, & vobiscum quasi fratribus residuas merces partiemur, nos saltem illæsos salvosque præstate, mare etenim exasperabatur, inque spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra portas custodes erant, eas aperiunt, & numero viginti extra prodeunt. at qui armati in insidiis stabant prope quingenti triremibus erumpentes ingrediuntur, & custodes turris, in quos inciderunt, trucidant; triremibus demum vacuis relictis prope bis mille armati, & acie instructa procedentes urbem ingrediuntur, statimque imperator familiares aliquos in domos Palæologorum, paternorumque amicorum mittit, qui adventum suum eis nunciarent, illicoque omnes, dum noctis tenebræ sunt, discurrunt. Franciscus in turrium unam ascendit, eique militum præsidium imponit, & in ea collocat imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum protegerent, cinctum, ipse vero cum magno militum agmine supra muros discurrit clamando intenta voce, Vivat multos annos imperator Johannes Palæologus. Jamque lucescebat, cum populus audito clamore in Hippodromum cucurrit, ortoque sole etiam ii qui in palatio erant, & plerique alii turmatim confluxerunt. Johannes autem Cantacuzenus monasterium venerandæ (Virginis) ingressus confestim comam tondet, pullamque vestem induit, ac imperatori genero suo significat palatii portas ipsi patere. De turre deinde descendit Johannes imp. & viam, quæ in palatium ducit, capessit

Quomodo Lesbus insula ad Franciscum Gateluzum ejusque posteros translata.

Stratagemate Gateluzi custodes decepti. Edit. Paris. pag. 26.

Porta a custodibus Gateluzo aperitur.

Strategema ducis.

Cantacuzenus capta Constantinopol. fit Monachus 1355.

Johannes in Palatium venit.

A ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τι τῶν Χερρονήσου φρουρίων, καὶ δεσπόζειν, ὡς ἕτεροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουῖται, καὶ Βένετοι· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυχὼν τῷ Βασιλεῖ, καὶ λόγους συνάψαντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ, εὗρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοίαν βοήθειαν ἕτοιμον. καὶ πιστώσας αὐτὸν ὅρκοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξάραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργοῦντος, καὶ αὐτὸν μόνον Βασιλέα Ῥωμαίων καταστήσειν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζῖσκος ἦν οὗτος ὁ Γαττιλοῦζος τὴν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ Βασιλεύς, Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργοῦντος γενήσεται, καὶ ἕξω σε βοηθὸν ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γαμ-
B βρόν σε ποιήσομαι ἐπ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ. στέρξαντες οὖν ἀμφότεροι τὰς ὑποσχέσεις, ἔπλεον τὸν Ἑλλήσποντον ὡς ἐχρῆν· καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτός, ἔφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ, τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος νότου ὁ Φραντζῖσκος σοφίζεται πανουργίαν τινά. ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγγεῖα πολλά· ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὸν φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακε, καὶ τὰς κενὰς αὐτὸς ἔφερε. κελεύσας οὖν τοὺς ἐρέτας σὺν δύο τὴν μίαν βαστάζοντες ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως συνέθλασαν, καὶ ἦχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέλειπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποπλοῦντες, ἕως οἱ φύλακες ἀκούσαντες ἐ-
C πήδησαν ἔξυπνοι· ἐρωτήσαντες δέ, τίς ὁ θροῦς; οἱ τῶν τριήρεων ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐμπορικαὶ νῆες ἐσμὲν φέρουσαι ἔλαιον πολύ, τὰ μὲν ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ, καὶ παροικήσαντες ἰδοὺ τὸ ἓν τῶν νηῶν συνεθλίβη. γενέσθω οὖν στοργή τις ἐξ ὑμῶν πρὸς ἡμᾶς, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον, ὡς ἀδελφοὶ διαμεριστόμεθα, μόνον μὴ βλαβέντες τὰ σώματα. ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον ὁρῶσα, καὶ κλυδωνιαῖον σίελον ἀποπτύουσα· τότε οἱ ἐντὸς τὰς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, οἱ παρακαθήμενοι ἔνοπλοι ἐκ τῶν κατέργων ὡς πεντακόσιοι εἰσίεσαν, καὶ τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῷ πύργῳ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς τριήρεις
D κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως ὡς δισχίλιοι, σὺν πάσῃ τῇ ὁπλοθήκῃ καὶ παρατάξει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰσελθών, καὶ παρευθὺ στείλας τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων, καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ ἄφιξιν, καὶ πάντες ἔθεον, ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραντζῖσκος ἀνελθὼν εἰς ἕνα τῶν πύργων, καὶ ὀχυρώσας αὐτὸν σὺν ὑπασπισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν Βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατίνοις καὶ Ῥωμαίοις ὁπλίταις, ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τείχους σὺν πλείστοις δορυφόροις, βοῶντες μεγαλοφώνως, πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλέως Ἰωάννου· ἤρξατο δὲ λυκαυγίζειν, καὶ ὁ δῆμος ἐνωτισθεὶς τὴν βοὴν ἔτρεχε εἰς τὸν ἱππόδρομον. ὡραίας
E δὲ γενομένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεῖστοι σωρηδὸν συνεισήρχοντο. ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ μέλανα, καὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μηνύει τὴν τοῦ παλατίου δι' αὐτὸν ἑτοιμασθεῖσαν εἴσοδον. καὶ ὁ Βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ ὀχυρώματος, τὴν πρὸς τὸ παλάτιον φέρουσαν ὁδὸν σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς καὶ τοῖς ἄρ-

χουσι

χηγῷ αὐτῶν τοῦ Φραντζίσκου, καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς A πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον· Τότε καὶ ἡ δέσποινα προϋπαντήσασα τοῦ Βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρεφυλλίῳ ὄντι, κατασπάζοντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλόμενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ Παλάτιον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἀφεὶς καὶ δόξαν, καὶ βασιλείαν, καὶ τρυφὴν τὴν κατὰ κόσμον, ἐζήτει παρὰ τοῦ Βασιλέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει, καὶ μονάσαι ἐν ἑνὶ τῶν μοναστηρίων· ὃ καὶ πεποίηκε, καὶ διαβιβάσας χρόνον ἱκανὸν καλῶς ἐν εἰρήνῃ ἀνεπαύσατο· τότε καὶ ὁ Ὀρχὰν ἐγγὺς ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν καταλιπὼν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ.

comitantibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco, populi etiam multitudine tam patriciorum & illustrium, quam plebis. Tum etiam Augusta in occursum imperatoris processit cum filio Andronico adhuc infantulo, mutuisque amplexibus se salutant, & læti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus abdicato imperio, dimissisque deliciis & mundana gloria, Imperatorem rogat, ut urbe discedendi copia sibi detur, possitque in sacrum montem secedere, ibique in aliquo monasterio vitam monasticam agere. quod vitæ institutum etiam sequutus est, longoque tempore ibi exacto in pace piè quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filioque suo Morati principatum reliquit.

Edit. Paris. pag. 22.

Cantacuzenus in montem Athon seu sanctum secedit, 1355.

Orchanes moritur ei Morates succedit, 1359.

CAPUT XII.

Johannis Imperatoris filiorum natu major Andronicus, & Kuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjurant, deque occupanda tyrannide agitant: quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significat Johanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam execcet, cui Johannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum adimit, & in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem & fratres carceri mancipat; carcere astu se liberant, & Johannes in solium Imperatorium restituitur. Manuel ei successor designatur. Nuptiæ Catalusii & Mariæ Paleologinæ.

Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἴκοσι καὶ B πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῴαν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίησεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον. ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερεῖχε πάντας τοὺς συνηλικιώτας ἔν τε ῥώμῃ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ καὶ κάλλει διαφέρων πολλούς. ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ αὐτὸς ἔχων υἱοὺς τόντε Σαβούτζιον τὸν προῤῥηθέντα, καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζήτ. Ὁ δὲ Κουντούζης ἰσήλικος ὢν σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ κατὰ καιρὸν συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραινόμενος, ἐῤῥέθη λόγος, ὡς ὀμόσαντες ἄμφω ἀντάρσιαν εἰσπράξονται, καὶ ὁ μὲν Κουντούζης τὸν Μουράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσονται, καὶ ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἑξῆς. καὶ ὁ C μὲν Ἀνδρόνικος τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀναδέξηται. ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μουράτ, καὶ ἐξετάσας ἀκριβῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντουζίου. καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γραφὰς δηλώσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον δηλῶν τὸν Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ. καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια δράσει τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐγερεῖ μάχην ἄσπονδον κατ' αὐτοῦ· Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἢ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρωδῶς διακεῖσθαι τῷ Μουράτ· ἢ διὰ τὴν ὑστέρησιν τῆς γνώσεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπιπολὺ D κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν ἄλλοις τὰ πράγματα, πλὴν ἐν γυναιξὶν ὡραίαις καὶ καλαῖς τῷ εἴδει, καὶ τίνος, καὶ πῶς παγιδεύσει αὐτήν. ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὡς ἔλθοι κατὰ τύχην, καὶ κατατροχάδην ἀποῤῥεύσει, οὕτω καὶ ἐδέχετο, καὶ ἀντελάμβανε. Ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν Ἀνδρό-

Imperator Johannes, cum annis viginti quinque major esset virilemque ætatem adeptus, præter Andronicum genuit filios duos Manuelem & Theodorum. Omnes equidem coætaneos superabat Andronicus corporis robore, multosque proceritate, ac forma excellebat. Morates etiam filios genuit Sabucium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem, & Bajazitem, æqualis porro ætatis erant Kuntuzes & Andronicus, cumque data occasione inter se collocuti essent, & oblectandi animi causa simul convenissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebellionemque esse meditatos, qua patrem suum uterque de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus vero Johannem; & in posterum fraterna amicitia, fœdusque intercederent, hicque imperium, ille principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem delata essent, post diligens & accuratum rei examen, compertoque sermones esse veros, quos inter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi jubet: epistolamque ad imperatorem Johannem dirigit, qua significat filium suum jussu suo excæcatum, causamque facti exponit: Andronicum etiam ejus filium conjurationis participem accusat: quem nisi tali pœna mulctaverit, bellum internecinum illaturum minatur. Tunc Johannes Augustus, aut imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque hostem in se concitare Moratem, vel crassa ignorantis gravatus (obtemperavit.) erat enim ut plurimum hebes ac stupidus, nullaque negotia tractabat: sed totus in captandis formosis mulieribus & venustis occupabatur, ut aliquam quomodocumque alliceret, & illaquearet. Cæteras vero res omissas fortunæ volvendas permittebat, neque de earum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus, verum ad bonos vel malos successus indifferens. Excæcavit ergo Andronι-

Johannis Imp. filii.

Moratis filii.

Andronici & Kuntuzis conjuratio in parentes.

Morates Kuntuzi oculos effodi jubet.

Adverte propositum inhumanum, Johannes Andronicum f. suum excæcat, & Morati morem gerit.

pag. 23.

Andronici filium Johannem suumque nepotem avus quoque excæcat.

A cum; neque eum solum, sed etiam ex illo nepotem Johannem infantem admodum, & vix balbutientem, inque locum ejus alteram filium Manuelem Romanorum imperatorem coronatum suffecit: Tertiumque Theodorum dictum Lacedæmonis principem constituit. Excæcatum Andronicum cum nepote Johanne & illius uxore in turri Anemæ concludit; cumque per biennium ibi detenti fuissent, concursu Latinorum e Galata facto evaserunt. Genuensesque hunc Andronicum suscipientes, ejusque obtendentes nomen civibus Constantinop. bellum inferre cœperunt. Per plures itaque dies cum pater & filius mutuis præliis certassent, (ita feri erant Romani, & Deum sic odio habebant) Andronicus conceptis execrandis juramentis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, & Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem & Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem & Neptunum, incarcerat in ea turri, in qua captivus detentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabatur, imperiique solium invadit. Per biennium quoque isti in turre manserunt, evaseruntque ope cujusdam perditi nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus: conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turre extraxisset sive angeli sive dæmonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum & infortuniorum, quibus Romani premebantur; patremque accersit & fratres. obstricta iis per jusjurandum fide eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, & ejus pedibus advolutus errorum veniam rogat, & consequitur. Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Johannes vero filius ejus utroque lusciciosus erat, & oblique intuebatur. Imperator filii precibus jam delinitus, & eorum quæ acciderant pertæsus, eum cum uxore & filiolo Selymbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daniumque, Heracleam & Panidum. Manuelem deinde imperiali diademate ornat. Francisco Gateluzo, quem amicum optimum & exploratæ fidei supra memoravimus, nuptui collocat sororem suam, dotisque nomine Lesbum insulam ei tradidit, nuptiarumque solemnitate peracta Mitylenen abierunt, eamque ad nostra tempora eorum posteri successione perpetua possederunt. Quoniam vero narrationis series a Bajazite regressa ad Orchanem illius avum nos retraxit, propter crimina Cantacuzeno objecta, in viam rursus redeamus, & ad Bajazitis res, potius vero Rom. infortunia exponenda pergamus, narrationemque earum ad finem perducamus.

Excæcati in carcere concluduntur.

Andronicus excæcatus Genuensium ope imperat. proclamatus.

Patrem Johannem imperatorem & fratres Andronicus in carcerem conjicit.

Vide aliam satyram.

Ope cujusdam nebulonis evadunt.

Andronicus [illegible] imperii [illegible],

& Selymbriam abit.

Manuel in imperio patri successor designatur. Gateluzi & Mariæ nuptiæ.

Edit. Paris. pag. 24.

B C D

A ριακὸν, καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην νήπιον ὄντα, καὶ μόλις ψελλίζοντα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Μανουήλ. τὸν δὲ τρίτον, τὸν καὶ Θεόδωρον δεσπότην Λακεδαιμονίας καθίστησι. τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείσας ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ κατείργουσι. διετίαν δὲ ἐν φυλακῇ ἔγκλειστοι γενόμενοι συνδρομῇ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενουῖται τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις προσωπεῖον κατατεμένοι τὸν Ἀνδρόνικον. καὶ πολεμήσαντες ἡμέρας ἱκανὰς πατὴρ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ῥωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἔχθρας διὰ τῶν φρικωδεστάτων ἀρῶν γενομένης παραβάσεως) ποτὲ εἴσεισιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορεύεται. τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον, ἐγκλείσας ὁ πύργος, ὃν αὐτὸς εἶχεν ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἔνδον κατεῖχε, καὶ αὐτὸς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. διετίαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γενόμενοι, ἀπέδρασαν συνεργείᾳ τινὸς ἀλάστορος, ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἄγγελος, τῇ δὲ ἐπωνυμίᾳ διάβολος, καὶ μίγδην φέροντες σὺν τῇ ἐπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο Διαβολάγγελος. Αὐτὸς τοίνυν ἐκβαλὼν ἀπὸ τοῦ πύργου εἴτε ἀγγέλου, εἴτε δαίμονος τέχνῃ ἐπέρασεν αὐτοὺς ἐμβαλὼν ἐν ἀκατίῳ, πέραν εἰς τὸ Σκουτάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὰν γενέσθαι τὰ δυστυχήματα Ῥωμαίοις, ὧν δὲ αὐτὸς ἐδόκει τῶν κακῶν αἴτιος. ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοὺς πίστεις ἐνόρκους, καὶ εἰσάγει τούτους ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας θώκοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτὸς ἀφίησιν. Ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεῳγμένον, ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο σκαρδαμύττων, καὶ παραβλὲψ θεωρῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθεὶς, ἔπεμψεν αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰκεῖν ἐν * Συληβρίᾳ δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνειον, καὶ Ἡράκλειαν, Ῥαιδεστὸν, καὶ Πάνιδον. τὸν δὲ Μανουὴλ στέφει ταινίαις, καὶ βασιλέα ἀναγορεύει Ῥωμαίων. τὸν δὲ Φραντζίσκον Γατελοῦζον, ὃν ὁ λόγος ὡς φίλον καλὸν καὶ πιστότατον ἐδήλωσε προλαβὼν, δίδωσι τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὁ βασιλεὺς εἰς γυναῖκα, καὶ εἰς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ τοὺς γάμους τελέσαντες ἀπῆραν ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τῇ Μιτυλήνῃ κατῴκησαν. μέχρι τοῦ νῦν τῶν διαδοχῶν ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τὴν νῆσον ταύτην αὐξάνοντες οὐκ ἔληξαν. Ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ἡμᾶς ἀναποδίζων ἀπὸ τοῦ Παγιαζὴτ εἰς τὸν πάππον αὐτοῦ τὸν Ὀρχὰν ἕνεκα τῶν αἰτιαμάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀναχαιτίσας κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν εὐθυδρομίαν ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζὴτ εὐθυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα. καὶ ἴδωμεν τὴν διήγησιν ἄχρι τοῦ κατασπεῦσαι ἀποδεῖξαι.

* Σηλυμβρία

CAPUT XIII.

Bajazites tributa Johanni imperat, & sibi militatum venire alterum ex eius filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Johannes Constantinopolim munit, Bajaziti jussu extructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit. Manuel qui Bajaziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat & cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentalium principum in Bajazitem movent, & ad Nicopolim a Turcis cæduntur & vincuntur.

ΕΠΕΙ δ' ὁ Παγιαζὴτ τὰς πολυαρχίας πάσας ἐξῆρεν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω, καὶ Καρίας, καὶ μονάρχης ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πόλεως κατὰ τὸν νοῦν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμψας ἀποκρισιαρίους εἰς Βασιλέα ᾐτήσατο φόρους διδόναι, καὶ ἐν ἐξπεδίτῳ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μὴ ἔχων βοήθειαν ἔκ τινος τῶν Ῥηγάδων, οὔτε ἀριστοκρατουμένων, οὔτε τῶν δημοκρατουμένων, εἰς τοῦτο κατένευσε, καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν στρατιώταις ὁπλίταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργίαν, συστρατεύων τῷ Παγιαζὴτ, ὅτε πρὸς Παμφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώρει. Τὴν δὲ σιτοπομπίαν ἐκώλυσε, τὴν κατ' ἔτος λαμβανομένην ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς νήσους Λέσβου λέγω, Χίον, Λῆμνον, Ῥόδον καὶ τὰς ἑξῆς. Καὶ δὴ στόλον ἑτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἑξήκοντα, καὶ πυρὶ τὴν πόλιν ἐμπιπρᾷ, καὶ τὰς πέριξ κώμας ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν Εὔβοιαν, καὶ τὰ τῆς Ἀθήνης μέρη. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον, καὶ αὔθαδες, ἤρξατο κτίζειν εἰς ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον, χρυσείαν πύλην· κατασκευάσας πύργους δύο ἐν τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πύλης λευκῷ μαρμάρῳ συνηρμοσμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐκ ἐκ τῶν λιθοξόων, οὐδὲ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ἀναθημάτων καλλίστων, κατάξας τὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ αὐτοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ μεγάλου Βασιλέως, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καλῶς οἰκοδομηθέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου· καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημβρίαν κατασκευάσας, καὶ ὁρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς καταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολιχνίου ὁ Παγιαζὴτ ἐβουλήθη ἐκστρατεῦσαι κατὰ Τούρκων κειμένων ἐν τοῖς μέρεσι, τοῖς κατὰ Πέργην τῆς Παμφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν Βασιλέα πέμπει τὸ σύνηθες τὸν υἱόν, καὶ βασιλέα Μανουὴλ σὺν τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον μηνύει τῷ Βασιλεῖ Ἰωάννῃ, ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ Μανουὴλ, ἵνα τὸ τῆς χρυσείας πολίχνιον, ὃ ἀνήγειρεν ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπιον ἀφῆναι, ἢ τὰς τοῦ Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς αὐτὸν πέμπει πεπηρωμένον. Ὁ οὖν Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁρῶν τὴν τοσαύτην δυναστείαν, καὶ μὴ ἔχων ὅτι δράσει,

A POstquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui plures erant, evertit, & Bithyniæ, Phrygiæ, Mysiæ, Cariæ Monarcham se gessit, adversus Constantinopolim mentem & oculos direxit. Primum omnium missis ad imperatorem apocrisiariis tributum poscit, ejusque filiorum unum, cum militibus centum ad bellum paratis mitti. Destitutus imperator regum omnium auxilio, desertusque a Rebuspublicis Bajazeti obtemperat; semel etiam atque iterum Manuel cum cohorte centum armatorum militum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti operam suam præberet, subque ejus signis militaret in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem annuam ex Asia in B insulas Lesbum, Chium, Lemnum, Rhodum & alias prohibuit Bajazites. Classe deinde instructa sexaginta longas naves in Chium mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit, Cycladas insulas affligit, Eubœam & Atticæ regionis partem. Tunc imperator cognita Tyranni ambitione manifesta atque audacia, aggressus est munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore albo bene expolito extructis turribus, non propriis tamen impensis ea latomiis convecto, sed e magnificentissimis, quæ diruit ipse, donariis consecratis olim ab aliis imperatoribus. Namque templum nomini omnium sanctorum dedicatum, C quod Leo imp. philosophus & Magn. extruxerat, evertit; aliud quoque sanctorum quadraginta, quod imperator Mauricius ædificari jusserat; residuaque ad opus absolvendum congessit rudera Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus magnus ædificandam locaverat. Hoc munimento extructo partem civitatis ab Aurea porta ad litus maris meridiei objacens, cinxerat, sibique effugii locum quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum erat illud propugnaculum cum Bajazites adversus Turcos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant, expeditionem meditabatur, quam imperatori significat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem filium atque imperatorem cum centum D militibus mittit. Ex qua expeditione cum rediisset Bajazites, & Manuel Prusæ commoraretur, Johanni imperatori significat, ut propugnaculum aureæ portæ dirueret, soloque rudera æquaret, alias excæcatum Manuelem effossis pupillis ei se remissurum statim minatur. Formidans itaque Johannes Tyranni istius vires, animi pendens, consilii viriumque inops, (in lecto etenim decumbebat podagra con-

Imperatoris servitutem nota, cui tributa imperat Turcus.

Classis Bajazitis in Cycladas insulas missa.

Johannes imperator Constantinopolim propugnaculis munire cogitat & perficit.

Edit. Paris. pag. 25.

Bajazite jubente illa diruit.

fectus, & mi verum dicam, deliciis nimioque cibo & potu semimortuus) nullum etiam præter Manuelem superstitem filium habens, quem heredem imperii, sibique successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque indiciis notum facit Tyranno, peracta esse quæ jusserat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nunciata sunt, corporis doloribus adhuc conflictatus, fato

Obiit Imp. Johannes anno mundi 6899 Indict. x, Christi 1391.

cessit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conjicit, inque urbem pervenit, & postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter Tyrannum erat dubius an se, & urbem ille bello petat. At Tyrannus cognita imperatoris morte, Manuelisque fuga, ægre & moleste id ferens in domesticos ira ac furore percitos excanduit, quod eorum nullo animadvertente aufugisset; illum quippe occidere destinaverat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Con-

Bajazites duras conditiones Manueli imperat.

stantinopoli suorum judicum & jurisperitorum unus, quem Cadin ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes & Constantinopolim frequentantes, natis litibus & controversiis in jus vocari, & pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua & injusta per calumniam proponit. hæc tandem feroci-

Edit. Paris. pag. 26.

ter ac superbe addit: *si velis quæcumque tibi impero exequi, quæque postulo concedere, portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore Tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida & vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio

Anno Hegiræ 793. Ziumasulachir 19. Christi 1391. Maii 25. Thessalonica capta a Bajazete. Abranezes Peloponesum invadit.

transportat. Thessalonicam inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranezem etiam in Peloponnesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaiamque diripuit; & adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia aversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum

Vide summam penuriam. Constantinop. circumsessa.

trituraret, sed ira, fame, ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnas murorum dejiciendo, eosve machinis aliis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus lacessebat sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescebat, deficientibus tritico, vino, oleo ceterisque alimentorum speciebus: utque panem coquerent ceteraque obsonia, quæ coqui conficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, trabibusque earum ad ignem

Manuel opem sibi ferri a Christianis principibus poscit.

usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernens, ad Papam, Regem Franciæ, & Hungariæ Cralem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, & in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam redactum: & nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidua-

A ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν τοὺς πόδας, ἡμιθανής, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ πολλῆς ἀδδηφαγίας, καὶ πολυποσίας, καὶ τῆς ἀδυπαθείας, μὴ ἔχων ἕτερον ἀντὶ τοῦ Μανουὴλ στέψαι, καὶ καταλιπεῖν Βασιλέα, βάλλει τὸ φρούριον κάτω, καὶ μηνύει τῷ τυράννῳ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων, ὅτι τὸ κελευσθὲν πέρας εἴληφεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀκούσας τὸ πικρὸν καὶ ἀπαίσιον μήνυμα ἔτι * ὄντος ἐν ὀδύναις σωμάτων ἀπέδωκε τὸ χρεών. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διὰ νυκτὸς φυγὰς ᾤχετο, καὶ δὴ καταλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ τὸ πένθος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἔθος πληρώσας ἐκάθητο μεμεριμνῶν περὶ τοῦ τυράννου, τί ἄρα βούλεται κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τῆς πόλεως· ὁ δὲ τύραννος μαθὼν τὸν
B θάνατον τοῦ Βασιλέως, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Μανουὴλ ἐλυπεῖτο, καὶ ἐδυσχέραινε· καὶ κατὰ τῶν οἰκείων ἐμαίνετο πᾶς δένδρα, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω. ἐβούλετο γὰρ θανατῶσαι αὐτὸν, εἰ ἐν χερσὶν ἔτυχεν ὤν. τότε στέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν ὅτι βούλεται τοῦ εἶναι καὶ ἐμμένειν ἐντὸς τῆς πόλεως ἕνα τῶν αὐτοῦ κριτῶν, καὶ νομιμαρίων, ὃν αὐτοὶ καλοῦσι Καδῆν· οὐκ εἶναι δίκαιον λέγων τοὺς Μουσουλμάνους ἐν ἐμπορίαις ἀσχολουμένους, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου ἀπερχομένους, διά τινων ὑποθέσεων, καὶ ἀμφιβολιῶν παρίστασθαι τοὺς Μουσουλμάνους ἐν κριτηρίῳ Καβουρίδων, ἀλλὰ τὸν Μουσουλμάνον διὰ Μουσουλμάνου κρίνεσθαι, καὶ ἕτερα παραπλήσια γέμοντα φόρτου ἀδικίας, καὶ συκο-
C φαντίας. τέλος, εἰ σὺ βούλει ποιῆσαι, καὶ δουλεῦσαι ὅσα σοι προστάττω, κλεῖσον τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ βασίλευε ἐν μέσῳ αὐτῆς. τὰ δὲ ἐκτὸς αὐτῆς ἐμὰ πάντα εἰσί. Τότε ὁ τύραννος περάσας ἀπὸ Βιθυνίας εἰς Θρᾴκην, πάντα τὰ τῆς πόλεως ἄστη κατέσκαψε, καὶ τοὺς οἰκοῦντας μετῴκισεν ἀπὸ Πανίδου ἄχρι αὐτῆς τῆς πόλεως. εἷλε καὶ Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονίκην χωρία· εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχηγὸν, καὶ ληΐζεται πᾶσαν Λακεδαιμονίαν, καὶ Ἀχαΐαν. ἐν δὲ τῇ πόλεσι τοῦ πρὸς Εὔξεινον πόντον κειμέναις πέμπει Τυραχάνην, καὶ ἐρημίᾳ ἠρήμωσεν αὐτάς· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἠφανίσθη, καὶ γεγόνασιν ἄοικα. Ἡ δὲ πόλις οὐκ
D εἶχεν ὑπὸ τοῦ θερίζοντος, ὑπὸ τοῦ ἀλωῶντος, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τοῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεβάλλετο τὴν ψυχήν. οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ ῥιψοπάλξεις, οὐδὲ τειχοπάλξεις, οὐδ' ἀκροβολισμοὺς, οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγε. ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους κύκλῳ μακρόθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, ἢ εἰσέρχεσθαί τι ἐν αὐτῇ. Ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἔνδον τῆς πόλεως ἀπό τε σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ ἑτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρείαν ἄρτου, καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἣν ὑπουργοῦσι μαγείρων παῖδες, ἐνδείας οὔσης ξύλων, κατέρριπτον τοὺς ἐξαισίους οἴκους, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. Ὁ δὲ
E Βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν οὖσαν ἐξ ἅπαντος γράφει πρὸς Πάπαν, πρὸς τὸν Ῥῆγα Φραγκίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας μηνύων τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως. καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγή τις καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθέντες οὖν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις οἱ τῆς ἑσπερίας ἀρχηγοὶ, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ

* l. ἐν

*Φλάνδρων

καθοπλίσαντες ἑαυτοὺς, ἦλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν ἦρος ἀρξαμένου, ὅ, τε Ῥὴξ * Φιλάνδρας, καὶ ἐκ τῶν Ἰγγλούνων πλεῖστοι, καὶ τῆς Φραγκίας οἱ μεγιστᾶνες, καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιτολὰς τοῦ κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δανούβεως, ἔχοντες μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμούνδον, ὃς καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχέ τε, καὶ ἐλέγετο· καὶ δὴ περάσαντες τὴν περαίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ καλῶς ἐπιμαθόντες κατὰ τοῦ Παγιαζῆτ ὡπλίζοντο. Ὁ δὲ Παγιαζῆτ πρὸ ἱκανῆς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἄθροισιν τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἑσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτὸς ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε, καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε. καὶ περάσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ ὄρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι καταστήσας τοῖς πρὸ Σοφίαν, ἐκεῖ αὐτοὺς ἀπεκδέχετο· τῇ ἐπιούσῃ τοίνυν ἐμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοὶ, καὶ κατὰ σπεῖραν παραστάντες, συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέρρηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος λίαν ἐῤῥωμένως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως διήλασαν, καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. καὶ συστρέψαντες αὖθις πάντ' ἔδραν τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἤδη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τοῦ Φλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ὁρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χύδην ὄπισθεν ἔτρεχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων ἐμβάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέλματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ὑπέστρεφον· Οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζῆτ, οἵ τινες πόρτε καλοῦνται, οἷον θύρα τῆς παλατίνης αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γενῶν τῶν ἀπαριθμημένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίους ὄντες καὶ ἐν λόχῳ τινὶ κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοβοεὶ τὸ κατὰ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Οὔγγρων ὁρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίξαντες τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφηναν ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. στραφέντες δέ τε οἱ τοῦ Φρανδάλου, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὔγγρων, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας· ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βοῇ ταραχώδει, καὶ σαλπίγγων ἤχῳ ἐπεισπεσόντες τοὺς Φράγκους, τοὺς μὲν ἐδίωξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀνθισταμένους κατέσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἄχρι Δανούβεως, ὧν πλεῖστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἔρριψαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀπεπνίγησαν.

* Φλάνδρων

ἐζώγρησαν δὲ καὶ ζῶντας μεγιστᾶνας τὸν Δοῦκα τῶν Φρανδάλων καὶ Μπουργουνίας, καὶ ἑτέρους Φραγκίζιδας, καὶ ὑψηλοτάτους Μπαρουνίδας. οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεπώλησε, δόντες ἐγγύην τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης, καὶ υἱὸν τοῦ προειρηθέντος Φραντζίσκου τοῦ Γατελούζου.

Hungari & Belgæ adversus Turcos.

rum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriæ Comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, & Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Crales Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperatoris erat, & ita appellabatur, & cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese comparavere. Ante multum tempus certior factus erat Bajazites, gentes occidentales exercitum conscribere, quapropter orientis atque occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas, quæ urbem obsidebant, & in occursum occidentalium educit: prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, accessit, illicque expectans substitit. Postridie Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, & testudine facta primo impetu mediam hostium phalangem perrumpunt, & strenue admodum pugnant; & donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterant, concidunt. Iterumque globo conserto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum & sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt & horum plerosque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, & in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cœnolas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu ruunt. Tum demum principis Bajazitis satellites, qui *Porte* vocantur, veluti ad aulæ Palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu, ac clamore in Francos, ac Hungaros impressionem faciunt: eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cædunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros, fusosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, & a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore & tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipites ruerunt, & aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos ceperunt, Ducem Burgundiæ, qui & Flandriæ Comes erat, aliosque Francos & illustres Barones, quos Prusam misit Bajazites & illic captivos vinctosque detinuit: multisque deinde pecuniis vendidit, sponsore vadeque accepto Mytilenes Principe, Francisci Gateluzi supra memorati filio.

Edit. Paris. pag. 27.

Vide viros fortes misere pereuntes.

Clades a Christianis accepta anno [illegible] Septemb. [illegible] ad finem decumbente juxta Annal. Tur. juxta omnes Historicos occidentales anno Christi 1396.

Edit. Parif. pag. 28.

CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: & Johannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit & in Peloponesum, hinc in Italiam proficiscitur, & occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponesum revertitur.

Bajazites Constantinop. sibi dedi insolenter postulat. Christi 1393. juxta Annal. Turc.

TAm prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quae in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones: quibusque calumniis & vexationibus tentarentur singulis horis, atque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *labore atque aerumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur? & a fera ista salvos, integrosque praestabit.* At Tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suaeque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriae superstite filio Johanne adolescente jam obierat. Hic virilem aetatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tradi poscebat: quod minime tolerans Johannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, & *patri*, inquit, *meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficiar.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset a proposito tali divertit. Jamdiu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Johannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, & Johannem in illam introduci, ad quem naturae lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, & adversum se seditione ac clamoribus insurgere; aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Johannes introduceretur, & tollerentur scandala: audissetque passim murmurantes & accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicae immemor: Ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: & Johanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denunciat, eum in urbem accepturum esse, & introducturum accepto datoque utrinque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe ex-

Johannes caecus Andronici luminibus privati F. dedere Selymbriam a Bajazite sollicitatur sed recusat.

Bajazites Johanne ejecto Manuelem imperatorem Constantinopolitanum facit.

pag. 29.

Manuelis Imperatoris in Italiam profectio, & Johannis ejus nepotis in urbem Constantinopolim ingressus.

A ΦΥΣΙΩΘΕΙΣ οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεὶς πέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπόκρισιν ἔδωκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δοῦσαι προαιροῦντο τὴν πόλιν. ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὰς ἐρημώσεις τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς καθ' ἑκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομόσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ἐπιθάρμας τὸ κακοῦ ἤλαυνον, λέγοντες· μὴ ἀποκάμωμεν, θήσωμεν εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν, καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ
B Θεὸς παριδὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νινευίτας ἐλεήσει; καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου. Ὁ δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἠγρίαινε, καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνηκὼς ἐν Σηλυμβρίᾳ, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρῷον, ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρίαν. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀνήκοντο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον, ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐ-
C τοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς ὁρᾷς· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις ὑπερηδίκημαι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ χώραν δι' ἑρῶν ἄλλην ἐτράπη· ζητῶν γὰρ ἐκ τότε τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· ἐξελθέτω σὺ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντοίαν γαλήνην ἕξω, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀνταῖρον ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μάλα ἐθαρρεῖτο, καὶ ἐκέκραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρ-
D θήτω τὰ σκάνδαλα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ συνετὸς ὢν, καὶ παιδείας μεστὸς, ὁρῶν τὸν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονεύειν ἤθελεν οὐ φροντίζων τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφωτάτην καὶ μάλα συνετικήν. μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθημένῳ τότε τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοις χιλιάσι δέκα, καὶ δίδωσι ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων. αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς εὑρισκομέ-

ται, καὶ ἀπελθεῖν ὅπῃ ἄρα Θεὸς βούλεται. πεισθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῖς ὅρκοις οὕτωσι· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὰ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκόπος τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τίς τοῦ βασιλέως Μανουήλ; ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου. καὶ γὰρ προεζήτησε τοῦτο, καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν εἰρήνην καταστᾶσιν· Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φροντίσι μεστὸς, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδείας (μόδιος γὰρ σίτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα· καὶ τοῦ νόμισμα;) οἴνου τε ὁμοίως, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λεῖψις. ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἑώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων· Μή μοι γένοιτο Χριστὲ Βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι, καὶ χριστομάχοις· Εὑρὼν δὲ οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν Βασιλέα, καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Μανουὴλ εἴρηκε, τὸ σώζων σῶζε, καὶ μὴ μελέτωσοι περὶ βασιλείας· Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν Θεόδωρον νήπιον. καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὀπίσω πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν, εἰς Μεδιόλανα, Γενούαν, Φλορέντζιαν, Φεράριαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἤτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ Ρηγάδες, καὶ Δοῦκες, καὶ Κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἠμείβοντο. διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὅρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. οἱ δὲ Βένετοι πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλουσίοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μεθώνην σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ, καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα· μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα.

A cedere: quoquo versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Johannes ingreditur urbem benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde coram cœtu nobilium, primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore & liberis, urbe cessit & imperio, Johannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem, scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, fine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Johanni urbem eripere, quod & antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additoque jurejurando Bajazites ei promiserat datutum esse pro urbe Peloponesum, & pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. B Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos, (modius enim tritici pluris quam viginti nummis vaenibat,) vini pariter, cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergere præsentiscebat, singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *absit a me Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supellex.* Quare cum C vidisset Johannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur: Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus illius studeret, talia dixit: *urbis saluti consulendo tu ipse salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponesi delatus, imperatricem & liberos quos ex ea susceperat Johannem recens natum, Theodorumque infantem Methonæ reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit, & Venetias appulit: lustravitque deinceps Mediolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam, totamque Italiam peragravit, & ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam, & Germaniam profectus est. Hunc D certe Reges omnes, Duces & Comites maximo honore habuerunt, & velut semideum donis cumularunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut decebat, amice & benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem & liberos, & cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem expectans, tranquillam privatamque vitam agebat.

Manuelis imperatoris verba principe Christiano dignissima.

Manuel in Peloponesum abit & inde Italiam cæteraque occidentis regna petit. 1395.

Edit. Paris. pag. 30.

Edit. Parif. pag. 28.

CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedi petit: & Johannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel saluti urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit & in Peloponesum, hinc in Italiam proficiscitur, & occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponesum revertitur.

Bajazites Constantinop. sibi dedi insolenter postulat. Christi 1398. juxta Annal. Turc.

TAm prospero successu superbiens, ac supra modum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem Apocrisiarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum accipit. Maxima pars interim civium fame laborantes conflictabantur, urbemque Turco prodi malebant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ in Asia a Turcis patrata erant, urbiumque eversiones, sacrorum templorum desolationes ac pollutiones: quibusque calumniis & vexationibus tentarentur singulis horis, adque pietatem ejurandam cogerentur, animum a tali proposito revocabant, his additis verbis: *labore atque ærumna ne fatiscamus, speque nostra in Deum reposita ad breve tempus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum, nostri non miserebitur? & a fera ista salvos, integrosque præstabit.* At Tyrannus quanto obfirmatos civium animos videt suæque libidini haud obtemperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur. Quid demum accidit? Andronicus ille paulo prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Selymbriæ superstite filio Johanne adolescente jam obierat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem paternam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tradi poscebat: quod minime tolerans Johannes, patri sibique illatam ab avo injuriam allegavit; quod enim imperii successio ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in eos se gerens secundo filio illud tradiderit, & *patri*, inquit, *mee hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior.* Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset a proposito tali divertit. Jamdiu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Johannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, & Johannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidiis agitatum sensisset Manuel, & adversum se seditione ac clamoribus insurgere; aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Johannes introduceretur, & tollerentur scandala: audissetque passim murmurantes & accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successori non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: Ipse prudentia ac eruditione apprime instructus, sapiens commodumque consilium init: & Johanni, qui in castris Turcorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denunciat, eum in urbem accepturum esse, & introducturum accepto datoque utrinque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe ex-

Johannes cæcus Andronici luminibus privati F. dedere Selymbriam a Bajazite sollicitatus sed recusat.

Bajazites Johanne ejecto Manuelem imperatorem Constantinopolitanum facit.

pag. 29.

Manuelis Imperatoris in Italiam profectio, & Johannis ejus nepotis in urbem Constantinopolim ingressus.

A ΦΥΣΙΩΘΕΙΣ οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ εὐτυχήματι, καὶ λίαν ἐπαρθεὶς πέμπει πρὸς τὸν Βασιλέα Μανουὴλ ἀποκρισιαρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπόκρισιν ἔδωκεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δοῦναι προῃροῦντο τὴν πόλιν. ἀλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πραχθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς καθ' ἑκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας τοῦ ἐξομόσασθαι τὴν εὐσέβειαν, ὀπισθόρμως τὸν νοῦν ἤλαυνον, λέγοντες. μὴ ἀποκάμωμεν, θῶμεν εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, ἔτι μικρὸν ὑπομείνωμεν, καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ B Θεὸς παριδὼν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὡς ποτὲ τοὺς Νινευίτας ἐλεήσει; καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θηρίου τούτου. Ὁ δὲ τύραννος ὅσον ἔβλεπε τοὺς πολίτας ἀνθισταμένους, καὶ μὴ εἴκοντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσοῦτον ἠγρίαινε, καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συνέβη; ὁ πρὸ μικροῦ λαληθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνηκὼς ἐν Σηλυμβρίᾳ, ὁ δὲ μεῖραξ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρωθεὶς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ Σηλυμβρίαν. ὁ δὲ οὐκ ἠνείχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἔπαθε παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀνήκοντο εἰς αὐτοὺς τὰ βασίλεια, ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐ- C τοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ πολίχνιον τοῦτο ὡς ὁρᾷς· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις ὑπερηδίκημαι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ χώραν εὑρὼν ἄλλην ἐτράπη· ζητῶν γὰρ ἐκ πάλαι τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· ἔξελθε σὺ Μανουὴλ ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθήτω ὁ Ἰωάννης ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντελῆ γαλήνην ἕξω, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν δῆμον ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τοὺς μὲν ἀνταίρειν ἤδη καὶ καταβοᾶν, τοὺς δὲ καὶ μάλα ἐκθαρρυνθέντας, καὶ ἐκκέκραγον, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθήτω, καὶ ἀρ- D θήτω τὰ σκάνδαλα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ καὶ συνετὸς ὢν, καὶ παιδείας μεστὸς, ὁρῶν τὸν χυδαῖον λαὸν παραψιθυρίζοντα καὶ αἰτιῶντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῷ ἐφέδρῳ τὴν καθέδραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονεύειν ἐθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλεύεται σοφωτάτην καὶ μάλα συνετικήν. μηνύει τῷ Ἰωάννῃ παρακαθημένῳ τότε τῇ Κωνσταντίνου σὺν Τούρκοις χιλιάσι δέκα, καὶ δίδωσιν ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων. αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελθεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς εὑρισκομέ-

ρας, καὶ ἀπελθεῖν ὅπη ἄρα Θεὸς βούλεται. πεισθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι, καὶ τοῖς ὅρκοις αὐτοῦ· καὶ δὴ φιλοφρόνως δεξάμενος αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ παραδοὺς αὐτῷ τὸ παλάτιον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν τριήρεσιν ἐμβὰς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδοὺς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκόπος τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τίς τοῦ βασιλέως Μανουήλ; ὁ μὲν Παγιαζὴτ ἐφαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου. καὶ γὰρ προεζήτησε τοῦτο, καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζὴτ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δοῦναι τὴν Πελοπόννησον ἐνόρκως, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔχειν εἰρηναίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν, καὶ μεμυημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεστὸς, ὁρῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν ταλαιπωρούμενον ὑπὸ ἐνδείας (μόδιος γὰρ σίτου ὑπὲρ τὰ εἴκοσι νομίσματα· καὶ τὸ νόμισμα;) οἴνου τε ὁμοίως, καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λεῖψις. Ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἑώρα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, λέγων· Μή μοι γένοιτο Χριστὲ Βασιλεῦ, μηδὲ ἀκουσθήτω ἐν τοῖς ἀπείροις ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεύη τοῖς ἀσεβέσι, καὶ χριστομάχοις. Εὑρὼν δὲ τότε τὸν Ἰωάννην συνεργοῦντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν Βασιλέα, καὶ ὁ τύραννος φροντίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ Μανουὴλ εἴρηκε, τὸ σώζων σῶζε, καὶ μὴ μελέτω σοι περὶ βασιλείας. Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλίοις τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δέσποιναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. εἶχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν Θεόδωρον νήπιον· καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὀπίσω πέμψας, αὐτὸς ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπλει εἰς Βενετίαν, εἰς Μεδιόλανα, Γενούαν, Φλορέντζιαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν ἀπὸ Προβέντζας ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἤτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ Ῥηγάδες, καὶ Δοῦκαι, καὶ Κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμίθεον δώροις ἠμείβοντο. διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγκίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὅρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. οἱ δὲ Βένετοι πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἀποπέμψαντες, ἐστράφη εἰς Μεθώνην σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχὼν τῇ δεσποίνῃ, καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο καραδοκῶν τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα· μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα.

A cedere: quoquo versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Johannes ingreditur urbem benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel deinde coram cœtu nobilium, primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore & liberis, urbe cessit & imperio, Johannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem, scopus cum eo, quem sibi proponebat Manuel, fine haud congruebat. Animum induxerat ille posse se Johanni urbem eripere, quod & antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additoque jurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponesum, & pacem firmam inter eos in po-B sterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos, (modius enim tritici pluris quam viginti nummis venibat,) vini pariter, cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad prodendam insigni perfidia patriam vergera præsentiscebat. singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *absit a me Christe Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supellex.* Quare cum C vidisset Johannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur: Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus illius studeret, talia dixit: *urbis salutis consulendo te ipso salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponesi delatus, Imperatricem, & liberos quos ex ea susceperat Johannem recens natum, Theodorumque infantem Methonæ reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit, & Venetias appulit: lustravitque deinceps Mediolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam, totamque Italiam peragravit, & ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam, & Germaniam profectus est. Hunc D cetere Reges omnes, Duces & Comites maximo honore habuerunt, & velut semideum donis cumularunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam ubiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut decebat, amice & benevole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem & liberos, & cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis cladem expectans, tranquillam privatamque vitam agebat.

Manuelis imperatoris verba principe Christiano dignissima.

Manuel in Peloponesum abit & inde Italiam cæteraque occidentis regna petit. 1399.

Edit. Paris. pag. 30.

CAPUT XV.

Johannes precarium imperium obtinet a Bajazite, & Cadin seu judicem Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem voluptatibus immersum veniunt a Temyre Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Johanne repetit, sed Constantinopolitani deditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas immaniter sævit. Damascum, & Halepum diripit & vastat.

Johannes precarium imperium fiduciariumque a Bajazite obtinet.

POstquam imperator Johannes urbem ingressus diadema imperatorium sumsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, judicem Turcum in urbe constituit, qui de litibus & controversiis inter Græcos & Turcos artis cognosceret, & eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbr. usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Johanne intra muros urbis tantummodo imperante. interea

Bajazites deliciis fruitur.

Baiazites Prusæ agere, & prosperæ fortunæ fructibus, quos ea illa tamquam ex arbore pendentes & inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri: & luxui ac deliciis quotidie deditus variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe enngestum habebat quicquid pulchri ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla & alia, quæ oculis grata Deus in rerum natura

Bajazites pronus in omne genus libidinis.

produxit. Selecti adstabant pusiones & puellæ forma & corpore integri, florenteque ætate teneri, virgines etiam oris venustate ac præstantia solis splendori officientes. iique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hangari, Saxones, Bulgari & Latini, singulique lingua

Edit. Paris. pag. 31.

sua populari, etiam invisi, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffluens, venereis voluptatibus, in mares ac fœminas promiscue insaniendo, indesinenter indulgebat. eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino numine in nos merito animadvertente, referebamus. Sed tu domine secundum opera eorum retribue etiam illis, & peccata nostra post tergum projice neque tradas nos sicut cannabis calamum conterendos,

Legati Temyris Chani ad Bajazitem.

sed oculis propitiis nos intuere. Per id tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuncius affertur, ex Persia legatos advenisse, qui eum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo & undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ & Babylonis Sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos, & ab eis, quæ in mandatis habebant, petit; accedentes

Legatorum oratio.

itaque ad eum, dixerunt. *Magnus Chan Temyr per nos servos suos tibi nunciat: non licere tibi aliena rapere, & hac ratione te præpotentem principem evadere. contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. alias provincias, quas cæteris principibus more prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum Deo juvante, vindex ero.* Cum hæc, aliaque plura exposuissent, jussit Bajazi-

A Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφθεὶς Βασιλεὺς εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἴτημα τοῦ Παγιαζὴτ κριτὴν Τοῦρκον, ὃς τὰς ἀμφιβολίας, τὰς ἀναμεταξὺ συμβαινούσας Ῥωμαίοις καὶ Τούρκοις αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρείας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρεία τοῦ Παγιαζὴτ ἐγένοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης τὴν βασιλείαν μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καθήμενος ἐν Προύσῃ, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὑψίκομα δένδρα ὁρῶν καρποῖς βρίθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασιν. οὐδὲν ἔλλειπε τί τῶν ἐν τοῖς γένεσι τῶν γλωσσῶν ὡραῖον· εἴτε ἐν σώματι ζώου, ἢ μετάλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ B κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἰδέας ὄψεως, τὸ μὴ εἶναί τε καὶ εὑρίσκεσθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκλεγόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὡραίων τῇ ὄψει ἀρρένων τε καὶ θηλέων παρίστατο, παιδάρια νέα, καὶ τρυφερὰ, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι· τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Οὔγγρων, Σάξων, Βουλγάρων, καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μελῳδοῦντα τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλόμενον. Αὐτὸς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρεσιν ἀσελγαίνων καὶ θηλέσι. Ταῦτα τῆς παρανομίας ἡμῶν τὰ ἐπίχειρα. δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ παίδευσις· Ἀλλὰ σὺ Κύριε ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδε τὰς C ἀνομίας ἡμῶν δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσῃς συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλάμην στυπίου. ἀλλὰ βλέψον εἰς ἡμᾶς ἱλέῳ ὄμματί σου. Κατασπαταλοῦντος οὖν μετὰ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μήνυμα, ὡς ἀποκρισιάριοι ἤλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνος ἀπεκρίνετο; οἱ δὲ παρὰ τοῦ Τεμὶρ Χὰν Σουλτάνου Περσίας, καὶ Βαβυλῶνος· Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐζήτει τὰ τῆς πρεσβείας ἀκοῦσαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χὰν Τεμὶρ, δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μηνύει σοι λέγων, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτῶν γενέσθαι σε μέ- D γας ἀρχηγός. ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοι ὁ Θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπίστων λαβών. τὰς δὲ ἐπαρχίας ἃς παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων λῃστρικῶς ἥρπασας, παρευθὺ στρέψας δός· ἵνα καὶ παρὰ Θεῷ εὖ σοι γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐπαίνους ἕξεις. εἰ δὲ μὴ ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν· Ταῦτα, καὶ ἄλλα πλεῖω εἰπόντες, ὁ Παγιαζὴτ ἐκέλευσε ξυρίῳ καθάραι τοὺς πώγωνας, καὶ ἀποπέμψαι ἀτίμους, φήσας αὐτοῖς· ὑπά-

γετε,

A γετε, ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἔρχεσθαι ταχύ, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν, ἔσω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα, καὶ ἕτερα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστράτευσεν. ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν. ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβὰς τὰ ὅρια τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν γῆν εἰσελθών, ἐκράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην Ἀρσυγγάν· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ, ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβὰς τὸν πορθμόν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ μηνύει λέγων· B Ὅτι ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐξέωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ δι' ἐμὲ τοῦτο πεποίηκα. εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναί σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι τῆς ἐκεῖ, καὶ δώσω ἐπαρχίαν ἣν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μή γε, μάρτυς μοι Θεός, καὶ ὁ μέγας προφήτης, οὐ φείσομαί τινος, ἀλλὰ πάντας ἄρδην ὀλέσω. Ταῦτα καὶ ἕτερα ὁ Παγιαζὴτ ὀργίλα πέμψας μηνύματα, αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐλπίδας ἀνέθεντο. ἦσαν γὰρ προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν ὀλίγα πρὸς τροφήν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες. ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ δυναστείᾳ πολλῇ οὐκ ἔχομεν ποῦ καταφυγεῖν, εἰ μὴ εἰς Θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς δυνάστας, καὶ εἴ τι C βούλει, ποίει. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασείας, ὡς ὁ Τεμὴρ Χὰν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. ὁ Παγιαζὴτ δὲ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων πέμψας ἁπανταχοῦ προσεκαλεῖτο τὰς δυνάμεις πάσας τῆς ἕω, καὶ τῆς δύσεως. Ὁ δὲ Τεμὴρ Χὰν διαβὰς τὴν Ἀρμενίαν ἐχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρσυγγὰν πολέμου νόμῳ, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας παρὰ τοῦ Παγιαζὴτ ξίφει κατέσφαξεν. εἶτα ἐλθὼν εἰς Σεβάστειαν, καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἔπηξε χάρακα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ ἐντός, κατορύξας γύροθεν ἔστησεν αὐτὴν ἐπάνω τῶν δοκῶν καὶ τῶν σανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέθλων, μὴ γνόντος D τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἄρα ἐγεγόνει τὰ κατ' αὐτῶν. ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἓν καὶ πλέον. ἦν δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθων ὠμῶν οἰκοδομηθεῖσα. τότε πάλιν ἐμήνυσε τοῖς ἔνδον λέγων, εἰ βούλεσθε τοῦ σώζεσθαι παράδοτε τὴν πόλιν· αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέντες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐκχέαντες ἀμέτρως, πῦρ ἐνίησι τῶν δοκῶν ὡς ἐνίδρυτο ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν θεμελίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφειδῶς κατακόπτειν, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ Τεμὴρ Χὰν ἐκέλευσε πάντας τοὺς προύχοντας τῆς πόλεως συναθροῖσαι εἰς ἕν, καὶ προστάξας λάκκους ὀρύγειν ὡς τάφους μεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς δεσμόν, ὃν οὐκ ἐσοφίσατό E τις τῶν τυράννων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθήσαντες, ἄχρις ἡ ῥὶν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποῖος ἄρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωκτῷ, αἱ δὲ κνῆμαι σὺν τοῖς γόνασιν ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤτων ἀπῃωρημέναι. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὥσπερ ἀκανθόχοιρος σφαιροειδὴς ἐν τῷ τάφῳ ἠκοντίζετο· καὶ δέκα, ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συνέκλειον χώμασιν· ἀλ-

tes barbas iis novacula abradi, contumeliisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: *abite, renunciate Domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem expecto. Si vero non accesserit, ab uxore legitima separetur.* Hisque per fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens cum universis copiis in Armeniam superiorem contendit. cumque prius Sebastiam magnam in Cappadocia occupasset, hac expeditione Armeniæ majoris limites transcendit, inque Turcopersarum regionem penetravit, quamdamque urbem nomine Arsyngam in potestatem suam redegit; indeque relato pede Prusam reversus est. Illinc postea discedens fretum trajicit, & Adrianopolim venit. talia deinde imperatori Johanni denunciat: *Manuelem urbe non ejeci, ut ea potiaris, sed ut eam ditioni meæ adjungerem, quod si me amicum tibi habere volueris, abscede, aliam quamcunque provinciam elegeris, tibi concedam. quod si ita facere recusaveris,* Deum *testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam, sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi & alia minarum atque iræ plena mandaverat Bajazites; At cives Constantinopolitani, cum in Deum spem suam reposuissent, annonamque & cibos aliquos in urbem jamdiu importari providissent, responsum id dederunt: *abite nunciate Domino vestro nos imbecillos & viribus destitutos, nullum præter Deum perfugium habere, qui infirmis auxiliatur, & potentes deturbat, denique quod meditaris, aggredere.* Dum hæc geruntur, nuncii Amasia advenerunt, qui Temyrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique commorans copias suas tam ab occidente, quam ab oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Armeniam pertransiit Themyr Chan, primumque Arsyngam expugnat, omnesque colonos, qui a Bajazite illuc deducti erant interficit. Sebastiam deinde urbem, quæ ampla erat, venit: ibique castra metatus illam deditione a civibus facta recipere quærebat: cumque ei non auscultarent, muros per ambitum ab imis fundamentis suffodit, sublicisque & trabibus fulcit. Neque, quibus artibus hostis aggrederetur urbem muris ex latere non cocto cinctam, cives noverant, quod fossores plusquam uno ab urbe miliari cuniculos agere cœpissent. eo opere peracto monet iterum, sollicitatque cives, ut se dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, convicia in eum atrocesque contumelias torquent; protinus ergo igne immisso sublicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cædere, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jussit præterea Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. Adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quisquis fuerit, podici immitterentur; suræque & genua ab utraque aure penderent. tum is in globum, tamquam Echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiciebatur: & ubi in unam fossam decem vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossæ saper-

Bajazitis responsum.

Sebastia anno 796. Hegiræ. 1394. Christi capta

Hegiræ 798. Christi 1396. ex historia Musulmanica Leunclavius.

Constantinopolim a Johanne repetit Bajazites.

Edit. Paris. pag. 38.

Cives Constantinopolitani dedere se Bajaziti recusant.

Temyr Syriam invadit.

Arsyngæ per Temyrem expugnatio.

Sebastiam expugnat Temyr anno Hegiræ 802. Christi 1400. Leuncl. in Hist. Musulm. lib. 7.

Vide supplicii horrendum, & inhumanum.

ſtratis terra congerebatur, ne cito ac facile ſuffocati vita ſprivarentur. taleque tormentum Tyranni commentum fuit. Urbe poſtmodum illa everſa ac deleta in Phœniciam diſceſſit, & Damaſcum uſque pervenit, omnia igne vaſtat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damaſco itaque devaſtata & in ſolitudinem redacta, Halepum profectus eſt, quam quoque evertit, multoſque artifices in Perſiam inde tranſtulit. Arabas demum veritus Samarchandum Perſiæ caput reverſus eſt. Cum Bajazíti nunciata eſſent, quæ ad Arſyngam & Sebaſtiam geſta erant, quamque cladem Syria, Damaſcus, & Halepum accepiſſent, celeritate ſumma atque diligentia in orientalibus partibus & Aſia militem recenſet, novumque & præter modum numeroſum conſcribit exercitum. Imperator ærumnoſique cives Conſtantinopolitani manibus ad Deum protenſis, lachrymiſque affatim fuſis interea ita ſupplicare: *Domine Deus miſerere noſtri quamvis inutilium ſervorum tuorum, iſtique, qui nobis, huic domui, & iis quæ in ea ſunt, exitium minatur, aliam ſollicitudinem & curam, aliudque propoſitum ſuggere, ut illius tyrannide abſoluti te Patrem & Filium ſanctumque Spiritum Deum, unum per ſæcula celebremus, ac collaudemus, amen.*

Edit. Pariſ. pag. 33.

Damaſcus Halepum & reliquæ Syriæ partes a Temyre occupantur. Anno 802. Hegiræ. Chriſti 1400.

A λάσαι ἐσιν ἀσφαλίσαντες, ἐπάνω τῆς σανίδος ἐχωμάτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγέντες ἀποβάλλωνται τὴν ζωήν. Τοιαύτην ὁ Σκύθης ἐπενοήσατο βάσανον· ἐπεὶ δὲ αὐτὴν εἰς τέλος ἠφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ, καὶ ἐμπιπρᾷ καὶ λεηλατεῖ καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναρίθμητον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλήν. καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὸ Χαλὲπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ ἠφάνισε, καὶ πολλοὺς τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετῴκισε, καὶ τοὺς Ἄραβας φοβήσας, ἐπανέζευξεν εἰς Σαμαρχὰν μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀκούων τὰ γεγονότα ἐν τῇ Ἀρσυγγὰν, ἐν Σεβαστείᾳ τῇ πόλει, ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χαλὲπ, οὐκ ἐπαύετο ποιῶν ἀπογραφὰς ἐν τῇ B ἑῴᾳ, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀθροίζων νέον στρατὸν, καὶ ὑπὲρ πεπλασμένου τύπον πληθύνων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολῖται σὺν τῷ Βασιλεῖ, χεῖρας πρὸς Θεὸν αἴροντες σὺν δάκρυσι πλείστοις ἱκέτευον λέγοντες· Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρείους δούλους σου· καὶ δὸς τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅγια ἄλλην μέριμναν, ἄλλην φροντίδα, ἄλλον λογισμόν. ἵνα ἐλευθερωθέντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἕνα Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

CAPUT XVI.

Temyr verſus Tanaim movet. Bajazites exercitum conſcribit, & Temyri ad Ancyram caſtra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna initur a Temyrianis cum Bajazitis copiis: Bajazites deſeritur a magna copiarum ſuarum parte. vincitur. captus ad Temyrem qui Zatrichio ſeu Scacchis ludebat, adducitur. Temyr Bajazitem conſolatur & humane erga eum ſe gerit, arcte nihilominus cuſtodit. Per totam minorem Aſiam copiæ Temyris ſe diffundunt. Mehemetes patrem alii, ſed fruſtra, liberare aggreditur. Chociapherutzes Eunuchorum princeps cum Bajazite domino ſuo captus, juſſu Temyris capite plectitur.

Temyr Chan verſus Tanaim proficiſcitur.

TEmyr Chan ineunte vere ex Perſia verſus Tanaim movet, collectoque Tauroſcytharum, Zyuchorum & Abaſgorum ingenti numero, everſiſque oppidis, quæ Boſporo (*Cimmerio*) adjacent, in Armeniam dein & Cappadociam acceſſit: adjunxitque copiis ſuis Armeniorum agmen numeroſum; indeque in Galatiam venit exercitum ducens ei, quem Xerxes olim conſcripſit, multitudine parem. Bajazites vero cum univerſis copiis Thraciis, & orientalibus ſimul collectis, novoque conſcripto milite & auxiliaribus Serviorum haſtatorum cohortibus, quas ducebat Lazari filius Stephanus, in occurſum Temyris proceſſit. Cumque ad Galatiæ limites perveniſſet, certior factus eſt Temyrem ad Ancyram caſtra habere. Exercitum itaque prope admovet, caſtraque in medio campo Ancyræ vicino collocat, fluvium illic vicinum labentem habuit, aquationemque facilem & commodam univerſo exercitui & equis: cum Temyr loca arida & aquis carentia teneret. Verum quid accidit? jubet Bajazites in mediis caſtris edictum promulgari, ut poſtridie omnes ad venationem exirent. Cum univerſo itaque exercitu per triduum venationi cervorum operam dedit; quo temporis ſpatio, quem

Bajazites copias contrahit, &

Temyri ad Ancyram caſtra habenti occurrit.

pag. 34. Bajazites ſuperbia & imprudentia ſumma imminentibus venationem obit.

ΕΑΡΟΣ δ' ἀρξαμένου, ἤδη, καὶ ὁ Τεμὴρ Χὰν ἐκ Περσίας πρὸς τὰ τῆς Ταναΐδος μέρη ἐλθὼν, καὶ τοὺς Ταυροσκύθας, καὶ Ζυχχοὺς, καὶ Ἀβασγοὺς ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολίχνια κατασκάψας, διέβη πρὸς τὰ Ἀρμενίας μέρη καὶ τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὲ Ξέρξης πολυαρίθμητον. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ καὶ αὐτὸς πᾶσαν στρατιὰν συνάξας Θρακικήν τε, καὶ ἀνατολικὴν, καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατὸν, καὶ τῶν Σέρβων ἔχων ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις πλείστοις, ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν συναντῆσαι τῷ Τεμήρ. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς προσήγγισε τοῖς μέρεσι Γαλατίας ἔμαθεν ὅτι Τεμὴρ ἐν Ἀγκύρᾳ τῇ πόλει πλησιάζων ἦν. ἐγγίσας δὲ κἀκεῖνος πλησίον, καὶ τὰς σκηνὰς πήξας ἐν μέσῳ τῆς κάμπης πλησίον Ἀγκύρας, D εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν διαθρυλλοῦντα, καὶ τὸ πότιμον ὕδωρ διὰ τὴν χρείαν τοῦ στρατοῦ, καὶ τῶν ἵππων, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. πλὴν τί γίνεται; κελεύει ὁ Παγιαζὴτ διαλαλίας γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ φοσάτου, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελθεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ. ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τρεῖς ἡμέρας κυνηγετῶν, καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀνα-

τὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρώην ὁ Παγιαζήτ. ὕδατος τοίνυν σπανίζοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ἐν τῷ λέοντι τὴν πορείαν ἐποίει, ὁ Τεμὴρ οὐκ ἐφρόντιζε πλέον περὶ ὑδροποσίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζὴτ ἀλαζονευόμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμπλοκὴν τοῦ Τεμήρ, ὡς ἐν δευτέρῳ λόγῳ προσέχων αὐτήν, ἐνήργησε τὰ κυνηγέσια, καὶ ἡ πρώτη τῆς αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὕτη· ἐξελθὼν γὰρ, καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν μεσουρανίσματι, οἱ στρατιῶται ὑπὸ τοῦ καύσωνος ἀπελέγοντο τῇ ζωῇ· καὶ ἐζήτουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ λειποψυχοῦντο, καὶ ἀπέθνησκον. ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ ἄνδρες πεντακισχίλιοι· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στραφεὶς ἐν ᾧ τόπῳ ἵστατο, εὗρε τὸν Τεμὴρ ἐκεῖ καταυλίσαντα, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν, ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπεμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ εἶχον εὐκόλως. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον· Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁπότε τὴν ἐαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἐποίει, δύων τοὺς διδύμους, περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. τὸ δὲ ἦν Κομήτης περιφανὴς, ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πήχεις τέσσαρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑῴᾳ ὡς δόρυ αἰνῶν τὴν ἀκτῖνα. ὁπότε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα δύνας ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξήπλου τὴν ἰδίαν ἀκτῖνα, καὶ κατηύγαζε πάντα τὰ τῆς γῆς πέρατα, καὶ οὐκ ἐδίδου τοῖς λοιποῖς ἄστρασιν ἐξαυγάζειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν. ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανίσματι, ὑπερεξεχεῖτο ἡ φλὸξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα περιωρίζετο. τοῦτο τὸ σημεῖον ἑωράκασιν Ἰνδοὶ, Χαλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾷκές τε, καὶ Οὖννοι, Δαλμάται, καὶ Ἰταλοὶ, καὶ Ἰσπανοὶ, καὶ Γερμανοὶ, καὶ ἄλλο εἴ τι ἔθνος ἦν οἰκοῦν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ῥεύμασιν. ἔστι οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον τέρας ἀπαστράπτον φαῖνον, καὶ λάμπον, ὃ καὶ λαμπαδίας καλεῖται, ἄχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρξαμένου ποιεῖσθαι. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ Θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὸν Φαραὼ κατεπόντισε δι' ἑτέρου Φαραὼ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀνακωχὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Σκύθης οὖν διαλαλίας ἀφ' ἑσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρωῒ εὑρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους, καὶ περιπεφραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς οὖν ὄρθρου βαθέως παρετάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας, καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔκγονον αὐτοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ ξ΄. ἔτη ὁ Τεμήρ. ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἵστατο· τότε προσέταξεν αὐτοῖς λέγων· Ὦ ἐμὸν ἄθροισμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, φύσις ἀδαμάντινος, καὶ στερρὸν τεῖχος, καὶ γενεὰ δυσανάλωτος, ἠκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἀριστείας, οὐκ ἐν τῇ ἑῴᾳ, καὶ γὰρ αὕτη ἡμετέρα πατρίς ἐστιν, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Λιβύῃ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. οἴδατε ἀκριβῶς τὴν Ξέρξου, καὶ Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων λέγω τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν, ἤτοι γὰρ οἱ μιξοβάρβαροι Τοῦρκοι ὡς ἀκρὶς πρὸς λέοντας ἐγγὺς ἐκείνων εἰκάζονται· οὐ γὰρ θαρρύνων ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω ταῦτα, καὶ γὰρ ἤδη ἐν χερσὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκιον τοῦτο ἐν

Ducæ Hist. Byz.

A tenebat locum, deserit Temyr & castra movet, inque fluminis locat ripa, in qua Bajazites pridie consederat. Aquæ tunc penuria erat, quod anni tempus agere-tur, quo signum Leonis Sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane superbiens, venatione tempus terendo demonstrabat contemnere se, & aliis rebus posthabere pugnam, si cum Temyre ineunda esset: unde infortunium, ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meridie egressus, æstu fervente milites intercipiebantur, & aquam frustra quærentes deficiebant, & extinguebantur. atque penuria aquæ quinque millia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ tenuerat, reversus Bajazites depre-B hendit Temyrem ea præoccupavisse, nec aquandi facultatem amplius se habere: hinc prævisum omnibus postridie pugnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vere jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion emetiebatur, in occidentali plaga signum in cælo malorum nuncium apparuit. Cometes is erat lucidus & clarus, comam erectam explicans ignis flammantis specie; supraque quatuor cubitos, non secus ac hastam, ab occasu in ortum radios jaculabatur: & sole infra horizontem demerso propriis radiis effusis omnes orbis terræ terminos collustrabat, nec aliis stellis lumen exerere concedebat, aut aerem noctis umbra infuscari: quod ejus lumen aliorum C splendorem vinceret, & ad cæli verticem flammans protenderetur, quamdiu supra horizontem extabat. Hoc portentum conspexerunt Indi, Chaldæi, Ægyptii, Phryges, Persæ, Asiæ minoris incolæ, Thraces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hispani, & Germani, & si quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt: rutilansque ac splendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, usque ad æquinoctium autumnale perduravit, cum Sol Libræ signum permeare incœpit. Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque, quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alteram demerserit, qui etiam Dei populus a malis & D ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit; at quam non vidit nec intellexit. Scytha igitur vespere per castra abique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes & armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos & Chiliarchas in aciem ordinavit. dextroque cornu filium natu majorem præfecit; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem. annos etenim sexaginta Temyr jam excesserat: ipse vero aciem postremam duxit, his deinde verbis suos adhortatus est. *O multitudo mea, invicte exercitus, natura adamantinæ mure ahenee, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa & Africa, &, ut* E *verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurate novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe & Artaxerxe susceptam, Græcos, inquam, semideos & heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo confertur cum leone locusta; Neque ut in vobis audaciam excitem talia in memoriam vestri omnium revoco, jam etenim præda manibus nostris elabi non potest; Verum ne locus effu-*

Vide Tyranni superbiam.

Æstu enecti Bajazitis milites.

Cometa

Temyr ad pugnam se parat.

Edit. Parif. pag. 35.

Milites hortatur.

giendi detur huic terriculamento: atque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris: erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjuret. Vos itaque jubeo hunc latum campum in ambitu circumdare; dextrumque cornu & sinistrum pariter in falcem curvata acie procedere. totum itaque campum circumvallate, ut hostis in medio, velut punctum polare, reperiatur. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum adhuc mane esset, campum circulo facto claudere cœperunt. Bajazites etiam oriente Sole legiones suas disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jussit, Scytharum deinde impressionem expectans stabat. Scythæ sine strepitu & clamoribus ducis sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ formicæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba plurima effutire cœpit, contumeliisque exagitare præcipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque deprimere, probrisque proscindere, quod in pugna haud strenue se gererent. At unus inter primarios, qui sub vexillis Atinis stipendia merebat, cum audiisset dominum suum Atinem cum fratre in acie Temyris adesse, effusis habenis vexilloque rapto cum quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit; quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachiæ & Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accersiti. Ad hostes igitur omnes transeunt, &, tanquam fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scytharum interim multitudo in orbem disponi, circulumque statim concludere. Quod cum animadvertisset Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius, quique in hoc prælio quinque millia hastatorum Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali animo in Scythas hastis in eorum ora versis impressionem facit. cujus audaciam furentemque impetum videntes, minime sustinuerunt: sed ex utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora missis, cum ferreis loricis armatos vectores nequirent, equos vulnerarunt. At Servii flexis equis in hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis cedentibus, & ab utraque parte multis cadentibus, aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazitem, multumque sermonem in aurem ei fecit, sed persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem jam concluserant canes multi, tauri pingues ambiebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gerebantur, exitumque prælii instantem prævidens, copias suas, & primogenitum Bajazitis filium Musulmanum abduxit, mediosque rursus hostes valida impressione perrumpit ac disturbat: tandemque manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis amissis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorem & confertiorem, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, & Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumulum quemdam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum, quos Genitzaridas vocant, cum cæteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsilientem ac pal-

Prælium Turcorum, & Scytharum.

Atinis sodales & Sarchanis ad Temyrem transfugiunt.

Mantachiæ etiam & Carmiani.

Stephanus Serviæ Despota strenue pugnat pro Bajazite.

Edit. Paris. pag. 36.

Musulmanum secum abducens aufugit Stephanus.

A τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθήτω σῶον καὶ ὑγιὲς, ἵνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀπαγαγόντες δείξωμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτοὺς τὸ μὴ ἀφορίζειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συζύγων ἡμῶν. βούλομαι τοίνυν τὸ ὁρώμενον τοῦτο μέγα χωρίον περικυκλωθῆναι, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀγέτω, ὁμοίως καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πόλου εὑρεθήτω. Τότε τὰ δύο κέρατα, τὸ μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλοῦν τὸ πεδίον ἔτι πρωΐας οὔσης· Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἡλίου ἀνατείλαντος, καὶ αὐτὸς τοὺς λεγεῶνας στοιχίξας, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσας, ἵστατο ἐκδεχόμενος ἀφορμείας παρὰ τοῖς Σκύθαις. οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα, ἄνευ B φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου, ἐργαζόμενοι ὡς ἄοκνοι μύρμηκες· Ἤρξατο οὖν ὁ Παγιαζὴτ ἀδολεσχῶν, καὶ ὑβρίζων τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβούδας ὑποβιβάζων καὶ δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιτίθενται· εἷς δὲ τῶν ὑπερχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ατίνη, ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ Κύριος αὐτοῦ ὁ Ατίνη σὺν τῷ ἀδελφῷ κατὰ πρόσωπον ἐστήκει, ἀφεὶς ὅλας τὰς ἡνίας, καὶ λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμολος εἰς τοὺς ἐναντίους ἔδραμεν. οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ Μαντζιχία καὶ τοῦ Καρμιάν, ὁρῶντες τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν κράζοντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἅπαντες ἔφυγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἐχώρουν. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸς κατ' ὀλίγον ἐψι- C λοῦτο, ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς ἄρτι ἐγένετο. ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱὸς, καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἔτι στιχῶν αὐτῷ σὺν πεντακισχιλίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ φέρων τὴν ἧτταν, ἀρεικῷ θυμῷ πρὸς τοὺς Σκύθας χωρεῖ, τείναντες τὰ δόρατα πάντα κατὰ πρόσωπον τῶν Σκυθῶν. οἱ δὲ Σκύθαι ἰδόντες τὴν τόλμαν πλήρη θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν, ἔδωκαν αὐτοῖς διέξοδον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐξόπισθεν ἔβαλλον βέλεσι τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθίοις τῶν ἵππων· τοὺς γὰρ ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικῆσαί τι, περιπεφραγμένους ὄντας μέλανι σιδήρῳ· οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστραφέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκύθαι ἔδωκαν αὐτοῖς εἴσοδον, πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν με- D ρῶν ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι· πλησιάσας δὲ ὁ Στέφανος τῷ Παγιαζὴτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὖς ἱκανὰ ῥήματα, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν καταπεισθῆναι τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἤδη γὰρ περιεκύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες περιέσχον αὐτόν. ὁ δὲ Στέφανος ὁρῶν τὰ γινόμενα, καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους λαβὼν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμὰν, κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας αὐτοὺς, καὶ ἀποβάλλων πολλοὺς, καὶ αὐτοὺς κατασφάξας πλείστους, μόλις ἐξίει τὰς ἐνέδρας· ἦσαν γὰρ οἱ Σκύθαι πεπυκνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου εἰς τὸ ναστὸν καταστάντες· ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ᾔει, καὶ ὁ Μουσουλμὰν σὺν E αὐτῷ. οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν ἅπαντας ἀφειδῶς κατέτεμον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ ἀνελθὼν ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου δι' ἄκραν στενοχωρίας ἐν βουνῷ τινὶ, ἔχων παραλειπομένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς οὓς καλοῦσι Γενιτζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χύδην ᾤχετο· οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς ἴδον τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ τῶν ἀρνίων ἤδη ὡς λά-

ἄρρενα σπείροντα, ἀλαλαγῆς γενομένης μηδένα φονεῦσαι τινὰ, γυμνοὺς ποιοῦντες ἀφίεσαν· νόμος γάρ ἐστιν οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους κατιὼν ἀπαράβατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλοῖς καὶ Σκύθαις διὰ τὸ ταυτόνητα τὴν πίστιν· τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδὲ ἕνα· τότε οἱ τοῦ Παγιαζὴτ δοῦλοι ὡς λέοντες ἀντέπιπτον τοῖς Σκύθαις· οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὸ ὑπὲρ πολλαπλασίου αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοῖς Τούρκοις· τί γὰρ εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθας; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν· καὶ τόσον κατεπόνεσε τὰ τοῦ Παγιαζὴτ δυστυχήματα, ὡς πλησιάσαι τοὺς Σκύθας, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· κατάβηθι τοῦ ἵππου Κύριε Παγιαζὴτ, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμὴρ Χάν. τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου, ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς πολλοῦ τιμήματος ἄξιος· οἱ δὲ ἄραντες ἱππάριον σμικρὸν, καὶ καθίσαντες αὐτὸν αὐτῷ, ἀπήγαγον πρὸς τὸν Τεμὴρ· ὁ δὲ ἐνωτισθεὶς ὅτι Παγιαζὴτ ἐν χερσὶν ἦν, κελεύσας πῆξαι σκηνὴν, ἐκάθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον τῆς σκηνῆς παίζων Ζατρίκιον, ὃ οἱ Πέρσαι Σατρὲτζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι σκάκον. δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὡς οὐκ ἔτι μοι φροντὶς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζὴτ θηράσεως, εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναπεπταμένης μου διατάξεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι· πλὴν τὸ ἀληθὲς ἦν ὑποκρίνων τὴν ἀλήθειαν, καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἐχώρει τὰ τούτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγαλοφροσύνης, καὶ τότε συνεῖχεν αὐτῷ, ἕως οὗ τὰ τῆς τύχης ἴδε ἀμαρυγὰς εἰς αὐτὸν ἐπιφέροντα· τότε καὶ ἐνεχλεύαζε, καὶ εἰς μύθους ἐχώρει, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἐνόμιζε τὰ τῆς τύχης δωρήματα· ἀπαγαγόντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες, ὄρθιον, μετὰ φωνῆς εὐφήμου τοῦ Τεμὴρ Χάν, καὶ σὺν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐπεχλεύαζον. ἰδοὺ, λέγοντες, καὶ ὁ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρίσταταί σοι δέσμιος. ὁ δὲ Τεμὴρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τοῦ σκάκου οὐκ ἀνένευσε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν· τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφήμουν οἱ παρεστῶτες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζὴτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνήγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμὴρ νικηθεὶς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ, ὃ λέγεται παρ' Ἰταλοῖς Σκάκον ζόγκο, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔκτοτε Σιαχρούχ, ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀτενίσας δὲ καὶ ἰδὼν τὴν φάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζὴτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἐρωτᾷ αὐτοὺς, λέγων· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ μικροῦ διαζευγνύων ταῖς ἡμετέραις γυναῖκας, εἰ μὴ ἀντιπαραταξόμεθα; ὁ δὲ Παγιαζὴτ ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη· ἐγώ εἰμι· οὐδὲ γὰρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τοὺς πεπτωκότας· ἀλλ' ἔδει καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὢν φυλάττειν σε τοὺς ὅρους τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμὴρ αἰσθόμενος τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδη ὑπέκκαυσιν αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἀπὸ πρωῒ ἕως δείλης νῆστις, καὶ ὑπὸ τοῦ καύσωνος τῷ θερμοτάτῳ, καὶ τῆς κόνεως κατάξηρος, σταθεὶς ὄρθιος, ἐκέλευσε καθῆσαι τὸν Παγιαζὴτ ἀντικρὺ τούτου. καὶ ψυχαγωγήσας, καὶ παρηγορήσας διὰ λόγων, ἐκέλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἤγουν τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ· ὕπαγε, ἀναπαύθητι. καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σὲ, ἃ σὺ εἰς ἄλλους πέπραχας· ὄμνυμί σοι Θεὸν, καὶ τὸν αὐτοῦ προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσει τὴν ψυχὴν σου ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ Θεὸς ὁ ἑνώσας αὐτήν. Τότε ὁ Παγιαζὴτ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς, ἃς ὁ Τεμὴρ ἐδωρήσατο, ἐκέλευσεν ὁ Τεμὴρ τάφρον ὀρύξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν

pitantem, intra media retia conspexere, ac pactione facta, ut a cædibus utrinque abstineretur, spoliatos dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posteros derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi & Scythæ, quod eamdem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solam vestem auferre, corpora libera dimittere, nullumque extra prælium occidere*. Tunc Bajazitis satellites tamquam leones in Scythas irruunt; qui, quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt & ad internecionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? eoque improspera fortuna Bajazitem adduxit, ut ad eum Scythæ accurrentes clamarint: *Equo descende domine Bajazites, huc que accede, te accersit Temyr Chan.* tumque, etsi invitum, ab Arabico maximique pretii equo desilit; isti vero humili vilique equo instructo Bajazitem imponunt, & ad Chan Temyrem deducunt. Qui cum audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit Zatrichium ludens, quem ludum Persæ *Santrata* vocant, Latini vero *Scaccum*; Hoc ludicro oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac trepidus apud se erat, donec feliciter res sibi cessisse sensit. tuncque astute & vafre differere ipse, & fortunæ dona fortitudine sua metiri, & æstimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: *ecce Turcorum Princeps vinctus coram te stat.* Temyr porro Scaccorum ludo intentus ad acclamantium voces non attulit: rursus ergo contentiori voce adclamare adstantes, nomenque Bajazitis denuo repetere. Ludo Scaccorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque deinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per *Scaccum tectum* redditur; victo regulo ad extremas angustias redacto. Intentis itaque in turbam circumfusam oculis, Bajazitem in medio tamquam scelestum reum intuitus, eos sic interrogat: *hiccine est, qui paulo ante a conjugibus nostris divortium nobis mandabat, nisi bellum ei inferremus?* ad quæ respondit Bajazites: *ille sum, nec te decet victos tam superbe habere, & despicere: sed discere tu, qui princeps quoque es, imperio limites & modum imponere.* Ex iis tunc cognovit Temyr bilem illius immodice accensam, quod a mane ad vesperam jejunus permansisset, æstuque acerrimo & pulvere desiccatus ac retorridus esset. Et cum rectus staret, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, & consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, erigi; dixitque illi: Secede & quiesce & noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro, ejusque prophetam, quod nullus alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam hu-

Bajazites a Tartaris capitur. Anno Christi 1401. Augusti 7. feria 2. Hegiræ 803. siquidem post diem 11. Augusti annus 804. incœpit feria 5.

Edit. Paris. pag. 37.

Zatrichium ludit Temyr dum Bajazites comprehenditur.

Ludo Scaccorum Temyr a filio victus Siachruch eum appellat.

Temyr Bajazitem consolatur.

Bajazites arcte custoditur.

jus mandato fossa circumducta est, & illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus dedecta, aliis custodiæ vices obeuntibus.

Vide multitudinem.

Edit. Paris. pag. 38.

In campo itaque, ubi pugnam conseruerant, octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, & Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur octiduo multitudo illa diffusa restagnarit.

Temyris exercitus per totam Anatoliam diffusus.

Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Coryæum Phrygiæ metropolim accedit obvios quoscumque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. contigit autem dum Ancyræ morabantur quidpiam cujus meminisse operæpretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu IV. filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham, & Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manum jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, & rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ac impigris, noctu de montibus in planitiem descendit; terramque vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent.

Mehemetes tertius filiorum Bajazitis patrē carcere liberare tentat, sed frustra.

Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossæ aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem & Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero & Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr eum adiit, probris ac conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, & Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdiu militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Chotziapheruzes decollatur.

A φυλάττειν χιλίους ὁπλίτας Πέρσας, ἐκτὸς δὲ τῆς τάφρου πεντακισχιλίους ἀζώνους ἐκ τῶν οἰκειακῶν, καθ' ἑκάστην νύκτα τε, καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσοντες αὐτούς. ἐποίησαν οὖν ἡμέρας ὀκτὼ ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις διεσκεδάσθη τὸ Περσικὸν στράτευμα ἀπὸ Γαλατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν μικράν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τὸ στράτευμα τοῦ Τεμὴρ σὺν αὐτῷ τῷ Τεμήρ· ἐν αὐταῖς ταῖς ὀκτὼ ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλημμύρησεν. ὁ δὲ Τεμὴρ λαβὼν πλοῦτον, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τὰς B συναντώσας ὀλίγας καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτύαιον μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζῆτ, καλῶς περιπεφραγμένον τῷ δεσμῷ, ὃ προλαβόντες εἰρήκαμεν, πλὴν ἐγεγόνει ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὅπερ ἐστὶ μνήμης ἄξιον. Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζῆτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου, ὑπῆρχον σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετ' αὐτὸν Ἐσσής, καὶ τρίτος ὁ Μεχεμέτ, καὶ τέταρτος ὁ Μωσῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ δύο, Μουσταφάν, καὶ Ὀρχὰν ἔτι νήπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχεμὲτ ὁ τρίτος. ὡς οὖν ἴδε κρατοῦντος τὸν πατέρα ἔτι ἐν χερ- C σὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καραδοκῶν τὸ μέλλον· εὑρὼν οὖν τεχνίτας ὀρυκτὰς ἐπιτηδείους εἰς ἄγαν, καὶ κατελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ὤρυξαν τὴν τάφρον, καὶ ἕως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ τελειουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεία τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. καὶ δὲ πρωΐας οὔσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννέα που ὥρας ἐν τῷ λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδόντες τὰ χώματα τῆς ὀπῆς ἐβόησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεβόησαν, καὶ θόρυβος μέ- D γας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζὰτ ἱστάμενον ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς, καὶ τὸν Χοτζιαφεροὺζ τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἑαλωκὼς σὺν αὐτῷ· οἱ δ' ὀρυκταὶ ἔφυγον καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεχεμέτ. πρωΐας δὲ παρασὰς τῷ Τεμὴρ καὶ λοιδορήσας αὐτόν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικοὺς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀποκεφαλίσαι τὸν Χοτζιαφερούζ. ἔκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλακὴ εἰς αὐτόν, καὶ σιδηροῖ κλοιοί, καὶ χειροπέδαι διὰ τῆς νυκτός· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συχνοὶ στρατιῶται, οἱ ἀδιάλειπτοι φυλάσσοντες.

CAPUT XVII.

Edit. Parif. pag. 39.

Temyr Asiæ urbes aliquot adit & capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusæ seu Burusæ adservatos rapit. Smyrnam expugnat; Ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, & deinceps in Phrygiam Salutariam iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem anno in expeditione exacto redit.

A ΑΠΑΡΑΣ δὲ ἀπὸ τοῦ Κοτυαίου, φθείρας, αἰχμαλωτίσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τῶν ἀρεσκομένων σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις, καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτης δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποιῶν, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντλει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσᾶ, ἀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων σίτου μετρουμένους ἐν χοίνιξι. εὑρόντων ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου. καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προύσης, Νικαίας, Νικομηδείας, καὶ τῶν πέριξ πόλεων τοὺς ἀκενώτους θησαυροὺς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθήσας ἅπαντα πολίχνιά τε καὶ πόλεις, ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. καὶ διαβὰς Ἀ- B δραμύττιον, καὶ Ἄσσον, ἦλθεν εἰς Πέργαμον, κἀκεῖ ποιήσας ἡμέρας, καὶ ἀθροίσας τῶν πέριξ πόλεων τοὺς θησαυροὺς, καὶ αἰχμαλωτίσας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρήσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρικαύστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσιτίας λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἦλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κειμένην. κἀκεῖ συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Λυδίας χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ κειμήλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεις, καὶ Φιλαδελφείᾳ, καὶ Ἀτταλῷ σωρεύσας πλοῦτον, ἦλθεν εἰς Σμύρναν. κἀκεῖ τεντώσας ἐν τῷ πολιχνίῳ τῶν φρερίων, ὃ ἀνήγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προρρηθέντος Ὀμοὺρ, ἐζήτει τοῦτον παρ' C αὐτῶν· ὡς δὲ ἀντέλεγον οἱ φρέριοι, ἦσαν γὰρ πλεῖστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῷ φρουρίῳ, Ἐφέσιοι, Θυραῖοι, Νυμφαῖοι, καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοὶ, θαρροῦντες, ὡς οὐ κυριευθήσεται παράπαν. καὶ γὰρ ὁ Παγιαζὴτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλιπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τηρῶν, ὅπως ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκρατὴς γένηται τοῦ πολιχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲ ἴσχυε. Τότε ὁ Τεμὴρ εἰς νοῦν λαβὼν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα. διαλαλιὰς ποιήσας ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρωῒ ὁ καθεὶς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, ῥίψῃ ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ καὶ γέγονεν· ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἐδειλίασαν· καὶ εἰ μὴ ἐξέλαυσαν D τὰς τριήρεις, καὶ τὰ πλοῖα ἔξω τοῦ λιμένος ἐν τῷ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐπυρπολήθησαν ἂν παρὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρξάμενοι δὲ πρωῒ ἕως τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὑγρὰν, ξηράν. οὐ δὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπούργησε τὸ τῆς διαλαλιᾶς πρόσταγμα. ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς εὕρομεν, περικυκλώσαντες τὴν ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν. καὶ τέλος διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίαιταν πλειόνων

A COtyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contrectans, suppliciis variis adhibitis, urendo scilicet miseros, & suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, cæterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit: reseratosque thesauros exhaurit: & quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque supellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illic quoque uxores Bajazitis, pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam. omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ & in vicinis urbibus, B in Phrygiam inferiorem ire pergit: omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, & in Asiam abit: prætéritisque Adramyttio & Asso Pergamum accessit: ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque & puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos & Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum & argentum ab eis extorqueret: aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illic congessit universam Lydiæ auream argenteamque supellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia & Attalus possidebant. Smyrnam deinde C profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homuris extructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id renuere, quod plurimi viri fœminæque in illud confugissent, Ephesii, Thyræi, Nymphæi, aliarumque urbium Christiani loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis præsidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, edicitque sub vesperam, ut crastina luce singuli milites lapidem afferant, & in portus fauces projiciant. quod deinde factum, iis, qui in D oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque littus aggere junxerunt, & portus ostium desicaverunt. atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur,

Vide immensos thesauros.

Temyr Smyrnam expugnat.

Edit. Parif. pag. 40.

percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant nullis impedimentis gravari, sed iis solum sarcinis & commeatu, quæ ad facile vincendum satis sunt. ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parcunt, & adversus hostes ferarum aggrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeres locustas, in fossas dejicere, quæ eorum cadaveribus complebantur. hi vero, ut hydræ capita, succrescere. congestæ itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalasque admoventes ascenderunt, aliique in mœniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos & lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquod faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet; telumque turri infigeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus & cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus & liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arreptis vectorum fidem inclamabant: *miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium protensas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distinxit, ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent; atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulata*) superstruebatur: vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illic exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum. At Phocæarum principes legatos ad eum destinarunt, priusquam in Joniam pervenisset, & multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit: harum altera, quæ nova vocabatur Genuensibus parebat, altera, quæ & vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps conscensa trirema Phocæam appulit; urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; & postquam conviviis ac compotationibus indulserunt, & se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos sceptrum illi dilectionis amorisque signum largitus est, mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic e-

Smyrnæ expugnatio.

pag. 41.

A αἰθερίων, περιτρέχοντες τὴν οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' οὖν ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ ῥᾳδίως νικᾷν ἐφόδια κράτιστα. εἶναι γὰρ τουτί, τό, τε κατὰ πλῆθος ἐξεῖναι μυρίον καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό, τε τῆς κινήσεως ἄστροφον καὶ ὀξύτατον. καὶ τὸ τούτων μεῖζον, τὸ τελέως ἀφειδεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾷν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοίνυν τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ παραστάντες τὴν τάφρον· οἱ μὲν φρέριοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχώνων, καὶ δίκην ἀκρίδων κατακοπτομένων ὑπὸ στρουθῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνέπιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὑψοῦτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς ὕδρας ἐφύοντο. Πληρωθείσης οὖν B τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκύθαι πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ᾅδην φέρουσαν κάθοδον. μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰ πατήρ ἐστιν, ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζόμενον ἦν ἐν ταῖς τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, τίς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκῆπτρον θεῖναι ἐν τῷ πύργῳ. τότε ἐκ παντοίων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδότερον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπιμελουμένων, τὰς δὲ τριήρεις ἐγγὺς τῆς ἀκροπόλεως ἑλκύσαντες, φύρδην καὶ ἀτάκτως εἰσήρχοντο, ἔχοντες τὸν Μπαΐουλον αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλα- C χθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριήρεων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρύμνης καλώδια καὶ τὰς ἀγκύρας, ἐβόων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· Ἐλεήσατε ἡμᾶς Χριστιανοὺς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὧδε. αὐτοὶ δὲ σὺν ῥοπάλοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπῃωρημένας, καὶ πτερώσαντες τὰ ἱστία, ἀφέντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. οἱ δὲ Σκύθαι παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἓν ἀθροίσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅσοι γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμήρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας πύργον ἕνα, μίαν πέ- D τραν ἐνθείς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας, ὥστε τὸ πρόσωπον ἵστασθαι καθ' εἱρμόν· καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλή. καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόημα· αἱ δὲ Φωκαίαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπεδέξατο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπείσατο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν Γενουιτῶν, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἑτέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνήκετο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτήν, ἔστειλε τὸν ἔγγονον E αὐτοῦ ἱστορῆσαι τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμών, ἐμβὰς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἐχρῆν τὸν υἱωνὸν τοῦ Τεμήρ, φαγόντες, καὶ πιόντες, καὶ εὐφρανθέντες ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμὴρ ἔγγονος δοὺς αὐτῷ σκῆπτρον σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐν τριήρει, ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλ-

λήλων

λέλαν ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὑρὼν τὴν Σμύρναν κατεσκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἔφεσον τὴν πορείαν ἐποίησε, καὶ πανταχόθεν τὸ στράτευμα συνέρρεε. ἦν γὰρ πρόσταγμα παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐξ Ἀγκύρας, ὅπου ἂν τύχωσιν οἱ Μεγιστᾶνες, καὶ οἱ σατράπαι σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς, οἱ πάντες εὑρεθῶσιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων πρὸς τὰ πάτρια· ἐκεῖ δὲ πήξας τὰς σκηνὰς ἐποίησεν ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τὰ πέριξ ἅπαντα τῆς πόλεως κάστρα, καὶ πόλεις, καὶ κώμας, ἀθροίσας ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμίαν ὕλην, καὶ ἱματισμὸν πολυτελῆ, διὰ πολλῶν βασάνων καὶ καυστηριασμῶν συλλέξας, ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὴν * Μιλησίων μητρόπολιν Καρίας ἔρχεται. χειμῶνος οὖν σφοδροῦ γενομένου, κρύους τε καὶ παγετοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδων φύσιν τῶν ζώων, καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἀέρια, καὶ τὰ ἔνυγρα ζῶα παγωθῆναι, καὶ εἰς κρύσταλλον μεταμεῖψαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀπιέναι, τὴν καταλελειμμένην εἰς τόσον ἀφίεσαν ἔρημον, ὅτι οὔτε κυνὸς ὑλακὴ τὸ παράπαν ἠκούετο, οὐδὲ ὄρνιθος ἡμέρου κοκκυσμὸς, οὐδὲ παιδίου κλαυθμυρισμός. ἀλλ' ὥσπερ σαγήνην χαλῶν ἁλιεὺς, ἕλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ πελάγους, ὅτι ἂν συναντοῖ τοῦτο καὶ ἕλκει πρὸς τὴν ξηρὰν, ἄν τε μέγαν ἰχθὺν, ἄν τε σμικρὸν, καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθύδιον, καὶ καρκινίδιον. οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες ᾤχοντο, ἀπὸ δὲ Μιλησίων εἰς τὴν ἄνω Φρυγίαν Καπατιανὴν ᾔεσαν, τὰ ὅμοια πράττοντες. ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν κατήντησαν, ἣν καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν οἱ Τοῦρκοι Καράσαρ λέγουσιν. ἐκεῖ καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἰλτερὶμ Παγιαζὴτ ἀπέθανεν. Λέγεται οὖν παρὰ πολλῶν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέρησεν. ὁ γὰρ Τεμὴρ ἠβούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ ἄγειν, καὶ δεῖξαι τοῖς Πέρσαις ποδαποῦ θηρίου ἐγκρατὴς ἐγένετο. καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεῦσαι· καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς στενοχωρίας τοῦ ζῆν ἀπαλλάξειν ποιῆσαι. ἀλλ' ἐπειδὰ τὰ λοίσθια πνέων ἦν, μηνύει τῷ Τεμήρ· Ὡς ἐγὼ νῦν μεταλλάττω τὸν βίον, σὺ δὲ ἱλαρῶς βλέψον τεθνηκότα με, καὶ τὸ σῶμά μου δὸς ταφῆναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ Σκύθης ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ. καὶ στείλας αὐτὸν διὰ ἐνταφιαστῶν δούλων αὐτοῦ ὡς ἑκατὸν ἐλευθερώσας αὐτοὺς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ὁ δὲ Τεμὴρ ἀπάρας ἐκεῖθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο. κἀκεῖθεν εἰς Καισάρειαν, εἶτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε, καὶ μεγάλην. πληρώσας ἐνιαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητὴς τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς τῶν πώποτε τυράννων Περσῶν. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὀθμάνων, καὶ ἴδωμεν καὶ τίνι τρόπῳ μετέπεσον εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας ἀτυχήματα.

* l. Μιλήσου

A quo insidens. qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo Ephesum versus tendentem exercitum, eoque confluentem. Edixerat namque Temyr Ancyra digrediens, ut omnes proceres magnatesque, ubicumque agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent; Epheso quippe discedens imperii sui provincias repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis, & vicis omnes incolas congregat: multisque cruciatibus & deustionibus ab iis extorquet, quicquid a majoribus auri argentique, pretiosarum rerum, vestisque relictum erat; hinc Mylasam Cariæ metropolim profectus est.
B tamque aspera & acris hyems invasit, geluque ita intensum est, ut quadrupedes, volucres aeriæ, aquatiliaque animalia gelu induruerint: eorumque naturalis calor frigore extinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam migraret exercitus Temyris, eam, onde movebat, tam desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit, ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves domesticæ & cicures cucurrire, non infans vagire; sed quo pacto laxato reti, & in littus postea ex mari reducto, quicquid implicitum sive minutus piscis sive amplus occurrit, in terram piscator trahit, etiamque pisciculum vilissimum, cancrumque minutulum; non aliter isti totam Asiam egerunt & tulerunt, & Mylassa relicta
C in Phrygiam Cappatianam, cuncta pariter agendo, ferendoque iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessivorunt, quæ in Phrygiam salutariam ducit, quam provinciam lingua sua Turci Karasar appellant. illic ærumnis confectus Ilterim Bajazites fato concessit. affirmant plurimi quod veneno mortem ipse sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vivere, & in Persidem abducere, ut universæ genti ostenderet qualem cujusque soli feram comprehenderat: spectandumque exhibere ad triumphi ornatum & magnificentiam. tandem multis ærumnis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferendam ipsum cogere. verum ubi animam agere cœpit, postre-
D maque suspiria ducere, Temyri talia significat: *Vitam cum morte jam commuto: tu lætus & hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum trade sepeliendum in monumento quod mihi ædificavi.* His auditis Scytha animi rigore remisso emollitus est, & libertatem centum illius servis concessit, qui funus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittitur, ubi in sepulchro, quod vivus sibi posuerat, sepultum. Temyr in Lycaoniam inde movit, deincepsque Cæsaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum
E in expeditione extra Persiam exegit, demumque victor ac triumphator rediit, præda ac spoliis onustus, quanta nullus umquam Persarum Tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othomanicæ familiæ principes, qui postea successerunt, & attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

Edit Paris. pag. 42.

Moritur Bajazetes anno Hegiræ 804. Christi 1042. regni sui xiv.

Mors Bajazetis.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, & Johannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio fœdus amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Esse, seu Isa, Bajazitis filius bello a fratre Mehemete petitus Temyrte duce capitur, & laqueo præfocatur. Cineites Smyrnæus innotescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachiæ ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, & paulo post obit. Musulmani adversus Cinestem expeditio. Asiæ reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Manuel imp. Byzantium revertitur, & Johannes ex fratre nepos in Lemnum secedit.

Edit. Parif. pag. 43.

IMperator Manuel cum cladem Turcorum audivisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e cælo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim rediit, & clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum relegat, recepit. Solus igitur Manuel a Palatinis officialibus, & populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, & apud eum hanc supplicem orationem habet: *Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: & ab hoc tempore nulla inter nos discordiæ zizania disseminabitur, nulla offensionis intercedent. tantummodo Thraciæ præfectum me constitue, & aliis regionibus, quantas majores mei possederunt.* Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Pharma-catun appellatam: promisitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, & Peloponnesum redditurum esse; atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad ostium sacrum; & hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Imperator pace intra Adrianopolim commisit, Demetriumque Leontarium virum prudentem & in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium confectum imperatori scribit, & Johannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes & oppidula misit, qui eas pulsis Turcis receperunt. Eo tempore tota Thracia profunda pace, & secura tranquillitate fruebatur; at Orientales provinciæ tumultu ingenti turbabantur, subitaque principum per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam sedato æstu, fames dira, pestisque vehemens grassatæ sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta. Carmianus namque qui Alysar cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan & Atinis ambo filii Homur & Esses, Joniam totam sortiti sunt. Mantachiæ filius Elias Cariam, & Lyciam obtinuit; Qui vero in oriente relicti erant Bajazitis filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyræ in Galatia substiterat, cum quo frater ejus minor natu Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc & illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus de-

Musulmani ad Manuelem oratio.

Conditiones pacis inter Manuelem & Musulmanum. anno Hegiræ 805. Christi 1402. cœpit Hegiræ annus Augusti die 1.

John. Thessaliæ Rex.

Status rerum in Asia.

A Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀκούσας τὴν ἧτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζὴτ ἀθρόαν μεταβολὴν* πῶς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν πεσόντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἄνεισι. καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τὰ οἴακα τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ παλατίου καὶ τοῦ δήμου ἁρμόζεται. ὁ δὲ Μουσουλμὰν περάσας ἐν τῇ δύσει, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δίδωσι τὸν λόγον· Ὅτι ἐγὼ ἔσομαί σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατὴρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φανῇ ζιζάνιον, ἀλλ' οὐδὲ σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγόρευσόν με ἡγεμόνα B Θρᾴκης, ὥσπερ καὶ ἄλλην γῆν τῶν γονέων ἐπικρατησάμην. δὺς αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν ἀνήβων, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτουν ἐπονομαζομένην· ὑποσχεθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος ἄχρις αὐτοῦ Ζητουνίου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως πέριξ ἀπὸ Πανίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κείμενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρηνικὴν κατάστασιν ποιήσας, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, C ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάριον ἄνδρα συνετὸν, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὔστροφον, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην· Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ, εἰσάγει τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐντὸς, καὶ δοξάζει τοῦτον βασιλέα πάσης Θετταλίας· ὁμοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἦν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν εἰρήνη παντοία, καὶ ἀστασίαστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ, καὶ ἀθρόᾳ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. D Ἔαρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου, καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐπεγένοντο λιμοὶ ἰσχυροὶ, καὶ λοιμοὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι. Κατασχὼν τοίνυν ὁ Καρμιὰν, ὃν ὁ Τεμὴρ ἔδωκεν, ἔλαβε τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλισὰρ ἐπονομαζόμενος· ὁμοίως καὶ Σαρχὰν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς ἑαυτὸν ἀπεσώσατο· ὁ Ὀρχὰν, καὶ οἱ τοῦ Ἀϊδὶν δύο υἱοὶ Ὀμὼρ καὶ Ἐσὲς, καὶ αὐτοὶ τῆς Ἰωνίας πάσης ἐκυρίευσαν· καὶ ὁ τοῦ Μανταχία Ἠλιὰζ, καὶ αὐτὸς Καρίαν, καὶ Λυδίαν ἐπεκτήσατο. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἕῳ τοῦ Παγιαζὴτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἶχε κληρονομίαν, ἢ ἐπαρχίαν. ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ' αὐτοῦ ἔτι

* hic deesse videntur hæc verba ἑαυτὸν

παιδαρίσκος ὤν. ὁ δὲ Ἐσὲς ὁ ἕτερος ἦν πλανώμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν, μὴ ἔχων αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μυσταφᾶς. ὅθεν στείλας ὁ Μεχεμὲτ τινὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Τεμηρτὴς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας * ἐξήγαγε τότε τὸν Ἐσὲν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις· καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει τοῦ Ἀτίνη ἠγέρθη τις ὀνόματι Τζινεὶτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπαση, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ ἔνδοξος. ἔχων πρόνοιαν τὴν Σμύρνην ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιαζὴτ· καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐσέβοντο. τότε ἤρξατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτίνη, ᾤκουν γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζινεὶτ ἀθροίσας Σμυρναίους, καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, κατερχόμενος ἐλῄστευε τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκετο· καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτίνη υἱὸς ἀφεὶς ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεὶτ κύριος καθίσταται τῆς ἡγεμονίας. πλὴν γὰρ πανοῦργος ἔγραφεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ πρὸς τὸν Μουσουλμάν· ὡς ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτίνη οὐ δι' ἐμὲ, ἀλλὰ διὰ σὲ ταύτην ἐγκολπῶμαι· στεῖλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαρατάξωμαι τοὺς ἐχθρούς σου· ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρνῃ καὶ μίαν, καὶ πολλάκις ἀπέστειλε θησαυρὸν πολὺν, καὶ δι' ἐκείνου στρατιὰν ἦν καθ' ἑκάστην, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτίνη ἐδίωξεν. Ἔαρος δὲ ἀρχομένου, * καὶ τὸν δεύτερον ἤδη χρόνον μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλυσμοῦ, ἄρξαντος ὁ εἷς τοῦ Ἀτίνη υἱὸς, ὁ καὶ Ὀμοὺρ καλούμενος, τοῦ ἑτέρου τεθνεκότος, πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχίαν Ἐλιέζπεγην τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπανέρχεται, καὶ ἱκετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, δεόμενος βοηθείας. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν ὑποδέχεται, καὶ τὸ αἴτημα πληροῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὀμοὺρ ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἑξακισχιλίους ἄνδρας. οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπαση τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεὶτ ἦσαν ὡς τρισχίλιοι. ὁ γὰρ Τζινεὶτ εὑρέθη ἐν τῇ Σμύρνῃ ὑπάρχων. τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀφιᾶσιν ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσης τῆς φλογὸς κατεδαπάνησε τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν Σκυθῶν τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατῄθαλε. καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσεκύνησαν. ὁ δὲ Καρασούπασης γενόμενος ἔγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀντεμάχετο ἄχρι φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεὶτ. ὁ δὲ οὐκ ἐδύνατο ἀφεὶς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλὴ τῶν στρατιωτῶν· τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπετάγη τῷ Μανταχίᾳ· παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολιχνίῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. τῷ δὲ παιδὶ τοῦ Ἀτίνη τῷ Ὀμοὺρ ἐγκαθίζανε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. τὸν δὲ Καρασούπασην ἔγκλειστον ἐν πολιχνίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσμήσας ἔρριψε, καὶ

* hic deesse videtur πρὸς

* leg. καὶ τοῦ δευτέρου ἤδη χρόνου

A stitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyre adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi jussit: prælio cum eo commisso Temirtes victor evasit, Esemque capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit. Interim in Joniæ partibus, quas possederat Atin, quidam Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus bellique peritia clarus; Hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, & quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnæi tamquam generalem B Toparcham & præfectum venerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnæis, & ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesum accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem potitur, & principem illius se gerit: cum ea deserta Atinis filius aufugisset. veruntamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram, auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus* C *tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Calliopoli Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis heredes expulit. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursione, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Ellezpegum Cariæ principem se confert, & supplex ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, & in comitatu Homurem habens circiter sex militum millia Ephesum ducit. urbis D porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cineitis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obstiterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; & reliquias, quæ Scytharum vastationi superarant, tamquam fœnum flammæ devorarunt: biduique spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, & in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, & Ephesum accedere nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret. Tandem E ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiæ devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites vinctos abduxit, reddita Atinis filio paterna hæreditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castri cujusdam, qui Mamalus dicitur, turrem conjecit, & conclusos tenuit. Quid vero molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit, & Cariæ litto-

Esa seu Isa capite plexus.

Edit. Paris. pag. 44.

Cineitl. improbi tyranni initia.

Cineites Atinis filios ex Jonia pellit.

Cineites se Musulmani partibus addicit.

Christi 1403. Hegiræ 805.

Homur Atinis F. ad Cariæ principem confugit.

Ephesus a Mantachia & Homure combusta & expugnata.

pag. 46

Karasupas Cineitis pater capitur.

ra legens Mamalo adpulit, clamque incarceratis per nuncium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt:

& a filio Cineitæ liberatus.

turri deinde se proripuere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, & gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant. Hyeme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis mœnia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: & præter corpora, quæ libera remanserunt; quæcumque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademerunt, pluresque etiam trucidarunt: aliaque sexcenta horrenda perniciosus ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiamque

Homuris & Cineitis fœdera.

suam ei despondet: & ubi a Cineite jusjurandum accepit de servandis pactis, castro egreditur. tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, & juramento interposito Musulmano obsequium Cineites renunciat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, & in suas partes cunctas urbes ad Mæandrum sitas trahit: quæque ad Boream sitæ sunt, Philadelphiam, Sardeis & Nymphæum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen & administrationem cognatis & amicis suis concredidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die

Mors Homuris filii Atinis.

mane inter cives rumor differtur, Ducem obiisse. post Solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod Pyrgion, id est Turricula, appellatur, ad Tmoli montis

Musulmani in Asiam expeditio adversus Cineitem.

radices situm, & majorum sepulchro mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hæreditatem reputans supremus Asiæ Dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eumque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque

Edit. Paris. pag. 46.

1404. Christi.

hilares admodum atque læti paratos se ad mortem pro eo obeundam dixerunt. Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconium Lycaoniæ metropolim advolat, & Catamanum alloquutus, hinc Cotyæum venit, & cum Carmiano de iisdem habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit, parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam laqueo fregit, ipseque Monarcha vobis pulsis evasit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocyus & alacritus caput illius comminuamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.* Ejus verba cum

Ducum conventus contra Musulmanum.

audiissent principes, utiliaque sibi, quæ monuerat, rati, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, & Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, & in exercitu

τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀρμανίδας, Μάμαλος ὀνομάζεται τὸ πολίχνιον. ὁ δὲ Τζινεὶτ νέβλια ἅμα δρῷ, ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξελθὼν σὺν διήρει μιᾷ, πλεύσας ἐν τῇ Κασίᾳ ἔρχεται εἰς Μάμαλον, καὶ κρυφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἤδη κλέψαι ἦλθεν αὐτούς. οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαισίαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κόρον τὸ ἄκρατον κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθνεῶτας, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίοις, εἰσῆλθον εἰς τὴν διήρη, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ. χειμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεὶτ στρατεύει εἰς Ἔφεσον, καὶ κλείει ἐντὸς τοῦ πολιχνίου τὸν Ὀμούρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρόδαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οὐκ ᾐχμαλωτίζοντο, τὸ πᾶν, ὃ ἐπεκτήσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσκύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστωρ. Τότε εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν μετὰ τοῦ Ὀμούρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοὺς, καὶ ὅρκους πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔξεισι τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατὴρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνόρκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμὰν εὐπείθειαν, καὶ Ἀτίνης καθολικὸς ἀναδείκνυται· σὺν αὐτῷ οὖν διαδραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύσας τὰς πάσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαίανδρον, καὶ τὰς πρὸς ἄρκτον, Φιλαδέλφειαν, Σάρδεις, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ· καὶ οἰκίσας τοὺς πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, καὶ φίλων ἐνθεὶς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογαμβρῷ διῆγεν, θροῦς ἀναπηδήσας πρωῒ ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀπεθνήσκει. καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄραντες τὸ πτῶμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολιχνίῳ, ὃ Πυργίον καλεῖται, ἐν τῷ ὑπωρείῳ τοῦ Τμώλου ὄρους κειμένου· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἐγγὺς τῶν πατέρων αὐτοῦ· ὁ δὲ Τζινεὶτ εἰς ὕψος ἀρθεὶς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὸν κλῆρον ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὴ φέρων τὴν αὐτοῦ ἀναίδειαν, ἐβουλήθη περάσαι ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. καὶ δὴ περάσας, καὶ εἰσελθὼν ἐν Προύσῃ, ἅπαντες οἱ Προυσαεῖς ἀσπασίως αὐτὸν ὑπεδέξαντο, καὶ μεθ' ὅσης χαρᾶς ἑτοίμως τὸ θανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπεσχέσαντο, τότε δὴ ἔαρος ἀρξαμένου, στρατὸν ἀθροίζων ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεΐτ. ὁ δ' αὐτὸς Τζινεὶτ σὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι δρομαίως εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμὰν ὁμιλήσας, κατέρχεται εἰς Κοτυάειον, καὶ τῷ Καρμιὰν τὰ αὐτὰ εἰπὼν, ἕλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἔφεσον. οἱ δὲ λόγοι οὓς ὡμίλησε μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· Οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὑπέστητε παρὰ τοῦ Παγιαζήτ· καὶ τοὺς ὑμετέρους γονεῖς, οὓς μὲν ἔσφαξεν, οὓς δὲ ἀγχόνῃ ἀπέπνιξε, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους ἐποίησε. νῦν δὲ ἐπεὶ δικαίᾳ Θεοῦ κρίσει ὁ ἀλάστωρ ἠφάνισται, μὴ καταπίνει ἡμᾶς τὸ τῆς ἀσπίδος ἔκγονον, ἀλλὰ προθύμως * ὅτι ἀκμάζον ὂν συντρίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διάξωμεν. Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ ὡς συμφέρον αὐτοῖς λογισάμενοι, ἐχώρουν ἐν ἅρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμὰν ἐν * τεσσαράκοντα χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιὰν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζινεὶτ ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἐστρατοπέδευσαν, ὁ δὲ Μουσουλμὰν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύσης ἐν Λοπαδίῳ ἐλθὼν, καὶ τὸν πάντα στρατὸν

* videtur leg. αὐτο

* videtur. leg. τριά

A αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς πέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐξαρθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμὰν, καὶ τοῦ Καρμιὰν, ἠπορεῖτο καὶ ἠχάλεν. ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἔφεσον ἀπάρας, ἦλθε καὶ πήξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον· καὶ φοβηθεὶς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τέντας περιέσκαψε, καὶ χώματα ἀνήγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμέρας οὐδὲ τὸ ἥμισυ, ἤγουν ἓξ ὡρῶν διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν δειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα· τοῦ πράγματος οὖν ἐν ἀμελείᾳ κειμένου, προσέρχεται τῷ Τζινεῒτ εἷς τῶν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ. ὁ Καραμὰν καὶ ὁ Καρμιὰν B ὁμονοήσαντες, βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναί σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηνεῦσαι κατάστασιν πράξαντες, ἀνατρέψωσιν ἀφόβως εἰς τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἀπολαβούσης τῆς ἑσπέρας, φανοὺς, καὶ λαμπάδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἵππων ἀναλεξάμενος, ἄνεισι ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ. ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ κάστρου καὶ πρόμαχος, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγείλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχρι πρωΐας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειακοῖς πρὸς τὸν Μουσουλμὰν ἐπάνεισι· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμὰν καὶ τοῦ Καρμιὰν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεῒτ ἐλθόντες οὐδένα C εὗρον. ὁ δὲ Τζινεῒτ πρωΐας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεὶς τῷ τραχήλῳ, ἦλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμὰν κλαίων, καὶ λέγων· Κύριε ἥμαρτον, ἄξιός εἰμι τοῦ θανεῖν. ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρτησάμην. ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρᾶττε, ὑπεύθυνός εἰμι παντοίας καταδίκης. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν καμφθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπαθήσας αὐτὸν, καὶ στολὴν φαιδρὰν ἐνδύσας ἠρώτησε· Ποῦ εἰσὶ νῦν οἱ ἡγεμόνες ἐκεῖνοι, καὶ ποῦ ἡ παράταξις αὐτῶν διέστηκεν; ὁ δὲ εἶπεν, ἐν Ἐφέσῳ. καὶ εἰ βούλει χώρισόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμίους ἄγω πρὸς σέ. ὁ δὲ Μουσουλμὰν φοβηθεὶς μήπως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὑποκειμένων πράττεται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν. ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ D αὐτὸς ἐφ' ἵππου ἐπιβὰς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἔφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεῒτ. ὁ δὲ Καραμὰν καὶ Καρμιὰν, καθὼς ἔφημεν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεῒτ, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπενόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φοσσάτῳ καὶ ταραχή. οἱ μὲν ἐρευνῶντες τοὺς ἵππους αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐφεστρίδας, ἄλλοι τὰς καμήλους καὶ τὰς ἡμιόνους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιθεῖναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἅρμασιν· καὶ δὴ ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν ἱππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ πεζικῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἱστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς καμήλους, σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προπέμψαντες, περάσαντες τὰς κλεισούρας τὰς πρὸς E Μαίανδρον. αὐτοὶ δὲ ἵσταντο ἕως ὅτου, ὅτε τὰ δυσβάστακτα μέρη διέβησαν. τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας εἰσήλθασιν. ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενῶνος ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμὰν πεζικὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος κειμένης διαβὰς ἐν Ἐφέσῳ ἦλθε· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμὰν ἐν Ἐφέσῳ. ὁ δὲ Τζι-

A viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnam contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus extitit, quod Caramanum, Carmianumque copias conjunxisse didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, & in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illicque hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, & aggeres excitat, seque intra vallum cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præpeditus ausus est, neque illi, quod viribus B impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos eum adiit, monetque Caramanum, & Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere: & pace composita secare, ad sua esse reversuros: & hac proculdubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. cum talia audivisset Cineites vespere facto in tentoriis suis funales & lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurate edocuit, & ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, C ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum abit. cumque media nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, taliaque locutus est: *Peccavi Domine, morte dignus sum. quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pœnæ jure sum obnoxius.* Musulmanus eo sermone delinitus, ejusque commisertus, veste nitida induit: & interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? respondit iste, Ephesi. quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, vinctosque adducam. At Musulmanus veritus D ut fraus aliqua subesset, & simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, & Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus & Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas & stragulas, alii camelos & mulos, alii currus ut sarcinas & impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu & copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli & muli, quos cum omnibus impedimentis ante se E agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tamdiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidissent. ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, & cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit, & Ephesum ingressus est, hora diei quarta, Sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus

Cineites ob assiæ Regulis ne proderetur veritus, ad Musulmanum transit, veniamque erroris impetrat.

Edit. Paris. pag. 47.

Caramanus & Carmianus in locum tutum se recipiunt.

hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, & alienis miseriis tangeretur, dolos & machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus & simplex, quam Cineites improbus ac veterator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque captans, per luxum ac delicias ibi transegit: præcæteris enim vino deditus erat, & in libidinem pronus.

A νεὺν πολλὰ συμβουλεύσας τὸ ποιῆσαι καταπεισθῆναι τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέχετο· τὸ μὲν διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Τζινεὶτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμὰν τοσοῦτον ἀγαθὸς, καὶ ἁπλούστατος, ὅσον ὁ Τζινεὶτ πονηρὸς καὶ περίεργος· πήξας οὖν τὰς σκηνὰς ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον, πλὴν τροφῆς καὶ ἀσωτείας· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπίπτων.

Edit. Paris. pag. 48.

CAPUT XIX.

Moses a Mehemete fratre suo deficit & in Valachiam secedit. fratrem suum Musulmanum invadit & vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, & in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum & incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat & concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum defertur.

Moses innotescit.

AT Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyræ in Galatia agebat; unde Synopem aufugit ad Spentiarem Turcomanum ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope & auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, & in Valachiam trajecit. Ad Vaivodam deinde Myltzem se confert, cui certis indiciis notum fecit, quisnam esset, unde, & quomodo illuc accessisset. quare Vaivoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, & prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Bassis, qui occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosis in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transierit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruisset Musulmanus, quanto ocyus Epheso Lampsacum proficiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Ephesio totique provinciæ alio præfecto. Per id tempus Musulmano auctore & mandante, Salagruzus de Negro patricius Genuensis turrem amplam Lampsaci extruebat in littore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, compotationibus & crapulæ operam dedit, & omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, & polliceri si rerum summa potiatur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat: neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciæ, Thessaliæ & Illyrici princeps proclamatur. Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, eumque vicinis Achridatum provinciæ partibus præfecit; ipse Adrianopolim profectus eam ingreditur, & ab omnibus, ut bonorum omnium auctor

In Valachiam transit.

Lampsaci turris a Salagruso de Negro ædificata.

pag. 49.

B Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσε, διάγων μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμὲτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας, καὶ φυγὼν ἧκεν ἐν Σινώπῃ, ἡγεμονεύοντος Σπεντιὰρ τοῦ Τουρκομάνου· φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς ἔδει, ἐζήτησε περᾶσαι Μωσῆς τὴν περαίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πληρώσας ἀφίησι, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾷ. καὶ τῷ Μύλτζῃ βοηβόδα συντυχὼν, καὶ πληροφορήσας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἧκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δόξαντα. Οἱ δὲ τῆς δύσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβεως μέρη φυλάττοντες, μαθόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἴσοδον τοῦ Μωσῆ, C γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμὰν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως εἰ μὴ φθάσας περάσει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θρᾴκης, τὴν δύσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται· καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει· ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμψακον ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Τζινεὶτ, ἄλλον ἔπαρχον καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. ἦν δὲ ἐν Λαμψάκῳ κτίζων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμὰν πύργον ἕνα παμμεγέθη, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως, ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω Γενουΐτης εἷς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Μουσουλμὰν, ἐδωρήσατο αὐτῷ D πλεῖστα χρήματα. καὶ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότοις καὶ ἀμεθυσμίαις, εὐφραινόμενος, καὶ ἀσελγαίνων οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστᾶσι, καὶ τάττων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἐγκρατὴς τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἴστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας, καὶ Ἰλλυρικοῦ ἡγεμὼν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμὰν τὸν Τζινεὶτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχειδῶν ἔπαρχον καταστήσας ἔπεμψεν. αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἐποίει, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες αὐτὸν ὡς εὐεργέτην

καὶ δοτῆρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον· καὶ γὰρ ἀληθῶς οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμὰν ἤρχετο ἢ ἐν πόλει, ἢ ἐν κώμῃ, τοῦ ποιῆσαι ἐκεῖ ἡμέρας τριάκοντα· καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πένητες, καὶ αὐτοὶ οἱ δι' ἔνδειαν τροφῆς προσαιτοῦντες, πάντες αὐτάρκεις ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμὰν ἀπ' Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς διημέρευεν ἐν πότοις. ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πόλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανείς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμὰν ἐγγὺς τῆς Σοφίας, ἐξέτεινεν ἁπανταχοῦ φήμην, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως ὑπάρχης γενέσθαι. καὶ δὴ ἐνωτισθεὶς ὁ Μουσουλμὰν τὸ ὡς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσιν εἰσελθεῖν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ· ἰδοὺ γὰρ συρρέειν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν τρεχόντων οὐκ ὀλίγοι, αὐτὸς ὀψέποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἐβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπιέναι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιβάταις τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτὸν ἀφέντες αὐτοὶ ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ κατὰ ὁδὸν ἐπιτυχών· καὶ οἱ τοῦ χωρίου ἰδόντες αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμών ἐστιν, ἔθεον ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ. καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόται, φέροντες τόξα καὶ βέλη. ὁ Μουσουλμὰν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτῶν, καὶ ὁ εἷς κύμβαχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δεύτερον πέμψας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἦσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι, ἀφιᾶσι τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ πίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορείας καὶ τιμῆς ἴσης, καὶ ἡγεμὼν τῆς δύσεως ἀναδείκνυται· μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μουσουλμὰν ἐπένθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρώτους τῶν σατραπῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ὃ πέμψας αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψεν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ. ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῆ ἔρευναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὑρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμεύσας τὸν καθ' ἕνα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθ' ἕνα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀφῆκε· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατεπυρπολήθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀπάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους εἰργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἤμελλε κατεργάζεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν, ὅσοι γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, δημηγορήσας εἴρηκε πρὸς αὐτούς· ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν ἣν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμὴρ ἀπειλὴν ἡ τῆς Ἀσίας μερίς· καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρουθίον. οὐκ ἄλλο τι ἦν ἢ τὸ καταβιβάσαι τοὺς Σκύθας, καὶ Πέρσας, καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ὁ Κωνσταντῖνος καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. ἀλλ' ἐκεῖνον οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κρατήσας τὰ Θρᾴκια μέρη, καὶ τὰ λοιπὰ χώρας, ἣν ὁ ἡμέτερος* ἀδελφὸς ἐκέκτητο, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πατρῷον σέβας τιμὴν οὐκ ἐνεδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἄπιστος καὶ κάφηρ ἐγένετο. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ἐμὴν χεῖρα τὴν ῥομφαίαν τοῦ προφήτου δέδω-

* πατὴρ

A atque largitor, laudibus in cælum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quamcumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur: divitibus & pauperibus, illisque, qui præ inopia mendicabant, abunde largiebatur. tum ergo coactum exercitum adversus Mosem misit, dum ipse dies solidos in compotationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiæ insecutus est, & fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mosem, ad quem undequaque turmatim omnes confluebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus & excitatus ad mentem so- B briam rediit, & Constantinopolim petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mosem deficientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu & vultu, principem esse cognoverunt, & ad spectandum illum accurrunt. cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo prævenissent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emisso alium stravit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt, & lapso caput abscin- C dunt. Mosem etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, & quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit. & milites Satraparumque præcipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim apportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos, qui Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui cædem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: & in unum convocatos omnes oppidanos, cum uxoribus & liberis singulos vin- D xit, & in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagrant, & in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum convenerant, oratione habita talia loquutus est: *O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probe novistis quanto cum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse, non alius tamen, præter Constantinopolim* E *ejusque imperatorem, accersivit Scythas & Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem, ac pietatem patriæ debitam non exhibuerit; quin potius, si ita fari licet, Cavour, id est infidelis, ex semisse factus est. ea propter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophetæ mihi tradidit, ut infide-*

Musulmani erga pauperes liberalitas.

Moses Musulmanum vincit.

Musulmanus occiditur, & Moses imperator renuntiatur Hegiræ 813. cepit hic annus Mai. 6. feria III. ann. Christi 1410.

Oppidum in quo Musulmanus interemptus fuerat, cum oppidanis incensum.

Edit. Paris. pag. 50.

Mosis ad proceres [illegible] oratio.

lem distindam, fidelem vero exaltem, & honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbes Macedonicas, imprimis vero Thessalonicam retinere: quam tot laboribus & ærumnis parens meus conquisierat, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophetæ templa commutaverat: atque ipsam ceterarum urbium caput, patrisque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam: & templa, quæ in illa urbe stant, Deo & prophetæ ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt. ingenti itaque conscripto exercitu Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari filius deseruerat tanti hostis adventu perculsus, ad cujus etiam nomen solum pavescebat) & in quamplurima oppida agrosque patentes excursione facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; cæteros gladio peremit. cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Servia excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: & exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymoni impositis, ipse Constantinopolim tendit: omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque deussit. dispositis deinde castris animo confisus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam lacessendo, hostes cædebat, lacessitus quandoque ipse & cæsus. Erumpentes namque Constantinopol. cives prælio cum Turcis congrediebantur, horumque cæsorum numerus Romæorum numerum triplo superabat. Neque interim Imperatori ejusmodi victoriæ gratæ erant. Romæos enim ipsi caros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantamve cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verum tamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessavere. Inter pugnandum vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium Johannis olim Imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite truncarunt. Cognita cæde cadaver pugnæ subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius Imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædives erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, & una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romæorum juvenis ille desideratus est, patrisque & Lucæ fratris: qui sub Imperatore Johanne ultimo Palæologo Mesazontis officio fungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plexus est. Verum ad narrationis seriem revertamur. Manuel equidem imperator cum Tyranni ferum ac immanem

Moses Serviam vastat.

Constantinopolim & Thessalonicam oppugnat.

Edit. Paris. pag. 52

Nicolai Notarii filius Turcis interemptus.

Lucas Notarius occisi frater.

Manuel imperator Mahometem adversus Mosem concitat.

A ω, τὸ διχοτομῆσαι τὸ ἄπιστον, τὸ δὲ πιστὸν ὑπερυψῶσαι, καὶ ἀναβιβάσαι· ἕνεκα γοῦν τούτου οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἡ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ μάλιστα τὴν Θεσσαλονίκην· ἣν διὰ πολλῶν ἱδρώτων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου μετέστησεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεῷ θελητόν ἐστι, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραν κατασχήσω, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω προσευχῆς οἴκους· Τότε οἱ πάντες εὐφήμησαν, καὶ ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μιαροὺς αὐτοῦ λόγους ἐδέξαντο. Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανὸν, πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν (ἔφθασε γὰρ ὁ δεσπότης Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου
B υἱὸς μὴ φέρων ἐν τοῖς ὠσὶ τὴν ἐπιδρομὴν,) καὶ παμπληθῆ χωρία, καὶ κάμπους καταδραμὼν, τὰ μὲν ὡραῖα τῇ ὄψει καὶ νέα σώματα ᾐχμαλώτιζε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Λαβὼν δὲ καὶ πολίχνια τρία πολέμῳ πάντας ἐθέρισε, καὶ θερίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφάπλου, καὶ πανδαισίαν ἐποίει μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντίνου παρεσκεύαζε πολεμικὰ τειχομηχανήματα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θετταλίᾳ, ἐπολιόρκει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Στρύμονα χωρία ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητουνίου, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάν-
C τα τὰ χωρία εὗρεν ἔρημα (ἦν γὰρ μετοικίσας αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως) πάντα πυρὶ παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πήξας τὰς σκηνὰς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρῶν ἦν, ὅτι γενήσεται ταύτης κύριος, τῇ δὲ πράξει, καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἑστώς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐπαύετο πολεμῶν, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολῖται συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἕνα Ῥωμαῖον τρεῖς ἔπιπτον Τοῦρκοι. τὸν δὲ Βασιλέα οὐκ ἤρεσκε τοῦτο. εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγότητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. ἔλεγε γὰρ, Τί μοι ὄ-
D φελος εἰ ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλέσω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοὺς χιλίους Τούρκους ὀλέσει ἑκατόν; πλὴν ἡ θρασύτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξέρχεσθαι, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις· ἔλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τοῦρκοι ἕνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζας Ἰωάννου τοῦ χρηματίσαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπέτεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐξεπόρτησαν, καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τοῦρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν· τότε Νικόλαος πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διερ-
E μηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντηναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι· μέγα πένθος ποιήσας Ῥωμαίοις ὁ νέος ἐκεῖνος καὶ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκᾷ· ὃς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑστάτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχρημάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαρατομήθη. Ἀλλ' ἐπανιτέον ἤδη πρὸς τὴν διήγησιν. Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ὁρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνὲς, καὶ τὰ πρὸς

τὴν

τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην ἄσπονδον ἔχθραν, μηνύει τῷ A Μαχουμὲτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔτι διάγων ἐν Προύσῃ, ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθείᾳ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐξερχόμενος συμπλακήσεται τῷ τυράννῳ· καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥίψει, ἡ πόλις πάντως ἕτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὃ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστι, τῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γενήσῃ, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἔσῃ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις· ὁ δὲ Βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἑτοίμους ἔχων πρῴ, καὶ τῷ Μαχουμὲτ ἐντυχὼν, καὶ B λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, πρῷ τὸν Μαχουμὲτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ Βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας· τῇ τετάρτῃ ἔξεισι τῆς πόλεως ὁ Μαχουμὲτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις Ῥωμαίοις· καὶ συμμίξας τῷ Μουσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν, ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσῇ. ὁ δὲ Μουσῆς ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ. παρεσκευάζετο καὶ τοῦ C Μαχουμὲτ, καὶ τῆς πόλεως· ἐξελθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχεμὲτ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ Βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε ὁ Μεχεμὲτ ἐν ἀδημονίᾳ γεγονὼς, καὶ τὰς τῆς τύχης μεταφορὰς ὡς σφενδόνης στρεπτὸν ἡγησάμενος, εἴρηκε τῷ βασιλεῖ· Σὺ μὲν, πάτερ ἅγιε, ζυγοσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς πλάστιγγας, οὐκ ἀφεὶς με, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὁρῶν, τοῦ προδοθῆναι, ἢ παραδοθῆναί μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς. Ἐγὼ δὲ λέγω πᾶν τὸ ἐν μετώποις γραφὲν ἑνὸς ἑκάστου δακτύλῳ Θεοῦ, ἀπαραιτήτως προβήσεται. D Κέλευσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τρίβον ἄρξασθαι. καὶ μόνον εὔχου μοι ὡς πατὴρ υἱῷ, καθὰ καὶ εἰμὶ, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρωΐας ἤδη γενομένης ἔξεισιν ὁ Μεχεμὲτ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίσας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἔπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὁδόν. Τότε ὁ Μουσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ E μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φοσσάτα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρη ἐδίωκε· καὶ δὴ ἐπισυμπεσόντα ἄμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μουσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχεμὲτ ἠθροίζοντο, ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέχετο. Ὁ δὲ Μουσῆς τὸ γεγονὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς τύχης εὐμετάβολον, ἔφυγεν. εἰς ἕλος δέ τι μὴ γνοὺς ἐμπεσὼν, καὶ εἷς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μουσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν· ὁ δὲ τοῦ σατράπου δοῦλος φθάσας ἱππότης, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, ῥίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἕλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος λειποψυχήσας

A animum cerneret, bellumque internecinum adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim triremibus imperatoriis trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac Imperatore egressus pugna cum Tyranno experiretur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum pateat, si Tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit, (quod impense nobis optandum) principatum adipisceris, & mihi, non secus ac liberi, carus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascumque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi eum advenisse ad oram oppositam didicit, triremibus, B quas instructas habebat, eo trajicit; & cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrinque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universo exercitu, & parva manu militum Romæorum: initaque cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatum bellicum iterum instaurari, & amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo confligeret. At Moses ex finibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes C copias deduxit, aciemque adversus & Mahometem & urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mœstus & anxius, reputans fortunam, æque ac fundam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris susque deque res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodat, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero; Quicquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabi- D le esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona faustaque solummodo precare & opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentiæ permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator ipsum complexus ac deosculatus est: cœna deinde opipare & laute instructa, hilares & læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit altera Adrianopolim contendit. Moses autem, ubi cognovit exercitum E suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Mosisque copiæ victæ fuissent, ad Machometis partes transierunt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia perculsus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. fugientem vero insequebatur, & urgebat quidam ex Satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. at Satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, & in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, & sanguine affatim profluen-

Verba imp. Manuelis ad Mahometem

Edit. Parif. pag. 52.

Mahometes victus Mose semel atque iterum.

Moses vincitur & interficitur anno Hegiræ 816. qui cœpit anno Christi 1413. April. 12. feria 2.

te, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus Satrapæ servus ad Imperatorem heri sui mortem nunciat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, & pro more illius gentis fero ac inhumano cum luxisset mortuum fratrem, Prusam conditum mittit in majorum suorum sepulchro. Mahometes, his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, & superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque e Smyrnæis Thyræisque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox potitur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

Edit. Paris. pag. 33. Mahometes Adrianopolim ingreditur.

Cineites in Asiam fugit.

A ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. ὁ δὲ δοῦλος τοῦ σατράπου ἐλθὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μουσῆ τὴν πληγήν· ἐλθόντες δὲ ἐν τῷ ἕλει εὗρον τεθνηκότα, καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Μαχουμέτ. ἰδὼν δὲ καὶ θρηνήσας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν, ἔπεμψε τὸ πτῶμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύσῃ ἐν τοῖς πατρῴοις ἐγγύς. ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐπαναζεύξας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς θώκοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσήρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς δύσεως ἄρχοντες στρατηγοί, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων χολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μουσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φυγὼν ὁ Τζινὴτ τὰ Θρᾳκῷα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα, καὶ εἰς Ἀσίαν ἐλθὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης, καὶ Θυρίων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἔφεσον. καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὃν Μουσουλμὰν χειροτονήσας ἀφῆκε, καρατομεῖ, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεται πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμὲτ ἐν τῇ Θρᾴκῃ.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Johanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ peste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Johannis nuptiæ. Manuelis in Peloponesum profectio.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit.

POstquam igitur imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate Apocrisiarios ad eum mittit, & ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes; firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque & castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite & nunciate patri meo Romæorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. ab hoc vero, & in posterum illi, quemadmodum patri filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, & Duce Johanninorum, Lacedæmonis Despota & principe Achajæ benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, & inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit: & responsum, quod referrent tale dedit: *Nunciate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiis, decrevit uxorem filio suo Johanni dare. quare per legatos a Russiæ Rege (*Moscoviæ Duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactis tribus annis, morboque pesti-

Mahometis responsio ad Manuelem.

Aliorum principum legatos humane amplectitur & pacifice dimittit.

pag. 34. Manuel Johanni filio uxorem dat ex Phranze anno 6921. Christi 1413.

B Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους στείλας τοὺς ἐγκρίτους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατέθετο δοῦναι ἔτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχοντος. ὁ δὲ Μαχουμὲτ δεξιῶς αὐτοὺς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία, καὶ κάστρη, καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα. φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλουσίοις κορέσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἴπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, ὅτι βοηθείᾳ Θεοῦ, καὶ συνεργείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως, ἐζωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικήν. ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμὶ καὶ ἔσομαι ὑπήκοος αὐτῷ, ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα. οὐκ εἰμὶ γὰρ ἀγνώμων, οὐδ' ἀχάριστος ὀφθήσομαι. κελευέτω μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. C Ὁμοίως καὶ πρέσβεις Σερβίας, καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὸς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοῦ δεσπότου Λακεδαιμονίας, καὶ Πρίγκιπος Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῳ ὁμοτραπέζους συγκαθιδρύσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγείλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. ὃς πανουργεύει τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· καὶ στείλας εἰς τὸν Ῥῆγα Ῥωσίας ἠγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἁρμόσας ταύτην, μετακαλέσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἄνναν, οὐκ ἐβουλήθη στέψαι ταύτην εἰς βασιλίδα. ἦν γὰρ ἡ κόρη τὸ ἑνδέκατον ἄγουσα ἔτος· παρῳχημένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικῆς νόσου καταλαβούσης τὴν πόλιν, καὶ πολὺ πλῆ-

θες λαοῦ διὰ τοῦ βουβῶνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ, ὁ εἰς ὁμήρους ἀνατεθεὶς παρὰ τοῦ Μουσουλμὰν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ μὲν εἷς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾶ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἠράσθη παιδείας Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἐν τῷ σχολείῳ ἐρχόμενος ἐμυεῖτο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς μαθήσεως, καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προσεῖναι τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ δεόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. καὶ ὁμολογῶν τῷ Βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὡς Χριστιανός ἐστι, καὶ οὐ προσίεται τὰ τοῦ Μωάμεθ δόγματα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδομένης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἔφθασε καὶ εἰς τὸν ἄνηβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζήτ. μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· ὦ βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐμοὶ δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλων ἀφίημι πάντα, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιωτήρια. ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν Ἀρραβῶνα τῆς πίστεως, καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι· γίνωσκε τοίνυν, θανὼν ἀβάπτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδεκάστου Θεοῦ. Τότε ὁ Βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας ἐβάπτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγονώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τέθνηκεν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἔθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλησίον τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῆς πύλης. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγύς που, ἠβουλήθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νύμφην τῷ Ἰωάννῃ· καὶ τῷ δευτέρῳ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλας ἐν Ἰταλίᾳ, ἠγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκεσίου Μόντης Φεράρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῷ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα Κόντε Μαλατέστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμῳ γάμου ταύτας τούτοις, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων ἀναδείκνυσι· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατέστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας εὐφήμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰωάννης οὐ μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῷ μὲν σώματι καὶ μάλα εὐάρμοστος. τράχηλος εὐειδής, θρὶξ ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. ὤμους πλατεῖς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρεπῆ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὄρθιον ἐσταμένην· ὄψις δὲ καὶ χείλη, καὶ ῥινὸς κατάστασις, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐειδεστάτη παντάπασιν, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· ἀπ' ἔμπροσθεν τεσσαρακοστὴ, καὶ ὄπισθεν πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγνυτο ταύτῃ, οὐδὲ τὸ παράπαν σύνοικος ταύτης ἐγένετο. διὸ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἑνὶ τῶν κοιτώνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἠβουλήθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκωλύε-

lenti per Constantinopolim grassante, ingenti plebis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mœsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, & Prusæ educabatur. at alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, & cum Johanne imperatoris F. familiariter versabatur: scholamque frequentans in litteris erudiebatur. porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, & sibi cum Johanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuelem imp. adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum Baptisma suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Muhamedis dogmatibus consentire. istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. Verum per id tempus morbo sævlente, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitis filius; qui Johannem imperatorem his verbis monet: *Romæorum imperator, Domine mi ac pater, jamjam vadimonium obeo, invitus omnia dimitto, & ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem & signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obeo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emollitus ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit: postridie tandem baptizatus fatis concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studitarum nomini S. Johannis Baptistæ præcursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum. Ab hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Johanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad Marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Johanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter Comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nuberet, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum leges & ritus connubiorum celebrat pater imperator, Romæorumq; impp. diadematibus redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori & filiæ Comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacædemonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Johannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus & manus egregia proportione compositæ. Digiti ipsius chrystalli nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior. cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis & superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *anterius quadragesimæ, pone vero paschati similis esse videretur.* Talem conspiciens imp. Johannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imp. Johannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor,

* digressio auctoris longa in conjugiis tribus Johannis enarrandis. Uxor Johannis diem obit anno 6925. Christi 1417.

Bajazitis filius natu minimus Christianus moritur.

Secundæ nuptiæ Johannis ex Phranze celebratæ die 6927. Christi 1419. Januarii 19.

Theodorus Manuelis F. uxorem ducit.

Edit Paris. pag. 55.

Uxorem Johannis ironice describit.

Proverbium.

Johannes uxorem spernit.

quo Manuelem imp. prosequebatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis, de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abit in hortos ad capta das delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vesperam deinde biremem unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellunt, & imperatricem cum honore & reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ & imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis cunctis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum, quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives. at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere: nec se contemptos ac spretos ab oppidanis Galatæ, inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma sumpta ad invadenda funditusque evertenda suburbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel imp. cæterum his, quæ acta erant, lætatus est Johannes. Aderat autem actuaria navis prægrandis Genuensis, quæ in Italiam mox solvebat. orto itaque Borea vento, illam decenter apparatam conscendit imperatrix, velisque expansis in Italiam contendit. Hæc equidem præter coronationis gloriam ac decus nihil lucri reportaverat: talia que verba jactabat hoc unum mihi sufficiens testimonium est, quod Romæorum imperatrix facta, titulum istum retineam: nec de thesauris amplissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines ditionis Montisferrati venisset, ad famam adventus obviam processit frater ipsius Marchio, quem comitabantur regionis illius proceres & nobiles, eamque in palatium paternum deduxera. In monasterium quoddam ipsa deinde secedens habitationem illic elegit, & reliquum vitæ tempus Deo devota & consecrata exegit. Uxorem deinde imperator Johannes sibi babuit Mariam Alexii Comneni Trapezuntini imperatoris filiam, formosam certe & moribus commendabilem: quam ab eo consecutus est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantinopolim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus per solemnes ritus sacros simul conjunxit, ipsaque Romæorum Despina seu imperatria appellata est. * Imp. quoque Manuel Constantinopoleos portu solvens cum plurimis triremibus in Peloponesam usque navigavit. Achajæ principem in ordinem redactum sibi parere coegit: aliosque a Navarræis illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit; indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universæ Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremem ejus ingressus, cibumque simul capiens palam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, & summa cum lætitia navigationem absolvit. Advenienti etiam in occursum processit universus Constantinop. populus cum Patriarcha & Senatu: faustisque acclamationibus & hymnis prosecuti in palatium deduxerunt. hancque exitum expeditio ejus sortita est.

Ipsa in Italiam aufugit, Phrantzes id contigisse refert anno 6934 Christi 1426 mense Aug. *Vide Notas.*

Galatinis infensi Constantinop. cives ob imperatricis fugam.

Edit. Paris. pag. 56

A Marchione Montisferrati fratre suo suscipitur & in monasterium secedit.

Tertia Johannis uxor. Anno 6935. Christi 1427. Septemb. nuptiæ celebratæ.

* Finis digressionis. Manuelis in Peloponesum profectio 6923 Christi 1415.

το. Ἡ δὲ βασιλὶς ὁρῶσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ἠβουλήθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν, ὃ καὶ πεποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουΐτας τοῦ Γαλατᾶ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔξεισι τῆς πόλεως ἐν ναῒ τῶν τερπνῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναιξί τε τῆς ὁμογλώσσαις, καὶ σὺν ὀλίγοις νέοις, οὓς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἑσπέραν διήρη μίαν ἑτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πρόχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῷ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν περαίαν ἐδιέβησαν, καὶ πάντες προϋπήντησαν αὐτήν, καὶ δουλικῶς προσεκύνησαν ὡς κυρίαν αὐτῶν, καὶ δέσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μηδ᾽ ὁπωσοῦν ἐννοήσαντες τὸ δρᾶμα ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης τῇ ἕωθεν οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐδυσχέραινον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν προάστεια. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονὸς ἀπεδέξατο· ἦν δὲ τὰ φορτία φέρουσα μία ναῦς ὑπερμεγέθης τῶν Γενουϊτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῦσαι ἐν Ἰταλίᾳ· ἀνέμου δὲ βορείου πνεύσαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ἱστία πτερώσαντες εἰς Ἰταλίαν ἀφίκοντο. ἄλλο μηδὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ ὅτι ἐστέφθη στέμματος, εἰποῦσα καὶ τοῦτο, ἀρκεῖ μοι τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων ἐγενόμην, καὶ εἰμί· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοταλάντων οὐ μέλει μοι. ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἐπαρχίας τῶν Φεράρων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγεμονίας ἐκείνης ἄρχοντες, σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μαρκεσίῳ ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προπέμψαντες αὐτὴν μέχρι τοῦ παλατίου τῆς πατρικῆς οἰκίας, αὐτὴ εἰς ἓν τῶν μοναστηρίων ἐλθοῦσα ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ᾑρετίσατο, καὶ τῷ Θεῷ ἑαυτὴν ἀναθεῖσα τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεπλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασιλέα Τραπεζοῦντος, ἡρμόσατο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν εἰς γυναῖκα· ὡραίαν καὶ κάλλει, καὶ ἤθει· καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζοῦντος, κατήγαγον ἐν Κωνσταντινουπόλει. καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσὴφ μετὰ τῶν συνήθων ἱεροτελεστιῶν εἰς ἓν συνῆψε, καὶ δέσποινα Ῥωμαίων ἀναγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ᾽ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως σὺν τριήρεσι πλείσταις, κατῆλθεν ἕως Πελοποννήσου. καὶ τὸν Πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας· καὶ ἑτέρους ἀπογόνους, τοὺς ἐκ τῆς Ναβάρας καλουμένους, ὑποχειρίους λαβών, ἀνῄει εἰς Κωνσταντινούπολιν, καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης Πελοποννήσου. ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιούπολιν ἐντυχὼν τῷ Μαχουμέτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐνδειξάμενος εἰς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ ἐν τῇ τριήρει τῇ βασιλικῇ εἰσελθεῖν, καὶ συνεστιαθεὶς τῷ βασιλεῖ. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν σὺν δώροις πλείστοις, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ δεξιωσάμενος, ἐξῆλθε· καὶ αἱ τριήρεις σὺν τῷ βασιλεῖ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστης τὴν ἐπάνοδον ἐποίουν. καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἅπαντες σὺν τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ μετ᾽ εὐφημίας, καὶ ὕμνων ἐν τῷ παλατίῳ ἀπήγαγον· καὶ τὰ τῆς ἐπανόδου ἐπεπλήρωτο.

CAPUT XXI.

Edit Paris. pag. 57.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum ædificare castrum in Cariæ & Lyciæ finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur. prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficitur. Novam religionis sectam in Jonia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susmani filium & deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occubuerunt. tandem a Morate Mahometis filio & Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, & paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

A Ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὰ τῆς δύσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ παραχλὴν ἐνδημίας ἐξόπισθεν ἀφεὶς, περᾷ τὰ τῆς ἑῴας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐλθὼν, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ πυρὶ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμὰν ἀνανεώσας, ἐκεῖθεν εἰς Ἀσίαν καταίρει· ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ Μαχουμὲτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐλθὼν ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατῆλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτὴν, καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμὲτ ἀνακομίσας ἐκ τοῦ τάφου πυρὶ παρέδωκεν. ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζὴτ ἀπεκεφάλισε ποτὲ ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ῥηθέντος Καραμάν. κατελθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεὴτ μεγαλαυχήσαντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντα· ἐλθὼν δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς
B Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεὴτ παραχωρῆσαι, τῶν ἐκεῖ δὲ ἀφεῖναι τὴν ἐπαρχίαν· ὁ δὲ Τζινεὴτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἡγησάμενος, ἠσφαλίσατο τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπαντὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Κύμην, καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κρατῶν τὸν Τζινεὴτ, πολεμήσας κατέσχε. καὶ τοὺς μὲν ὁπλίτας αὐτοῦ ξίφει ἀνεῖλε, τοὺς δὲ ἐγχωρίους ἠλευθέρωσεν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὸν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἐν ᾧ δὲ ἦν φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζὴκ μετωνόμασαν, κἀκεῖνο σὺν πλείστῃ δυνάμει, καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λα-
C βὼν ἦλθεν εἰς Σμύρναν. τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔφημεν τειχίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ μεγάλην σύνταξιν ἑτοιμάσας, διά τε ὅπλων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζινεὴτ αὐτὸς εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καταλιπὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ τὰ τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἔγκλειστα. τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ καὶ δοῦλον, Αὐδουλὰν ὀνόματι εἰς τὸ Νύμφαιον εὑρόντες οἱ τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρουρίου, ἀπήγαγον παραστήσοντες τῷ Παγιαζὴτ βεζύρῃ ἤγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἦν γὰρ ἐξουσίᾳ καὶ αἰδοῖ πολλῇ, δεύτερος ἀρχηγὸς ὡς ἔπος εἰπεῖν· δοῦλος γὰρ ὑπῆρχε
D τοῦ Μαχουμὲτ, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἄρχοντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ ἔτι ὄντος ἐν Θρᾴκῃ τοῦ Μαχουμὲτ γράφει πρὸς τὸν Τζινεήτ. τί βούλει τὸ εἶναί σε κύριον Ἰω-

A At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique refectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam profectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui & Mahometis parens fuerat, ossa e sepulchro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazites hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, & supra metas, ut vulgo di-
B citur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat; provinciaque excedat. Verum Cineites eum prorsus flocci faciens castra munire, quietusque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cymum veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præsidiariis, ut se dedant, per feciales denunciat, recusantesque deinde expugnat. omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Manomeni, in quo extructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nym-
C phæum profectus est: quo expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyrnam validis propugnaculis munierat, magnamque manum præsidiariorum militum imposuerat. Instructo deinde armorum apparatu ingenti, militumque numero magno conscripto, cæterisque necessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra Smyrnæ muros conclusis. gener ipsius, qui & servus erat, Audulisque vocabatur a Mahometis ducibus Nymphæi, cujus custodiæ præfectus erat comprehenditur, & in conspectum Bajazitis Veziri, id est Mesazontis, Mahometis adducitur. Hic potentia ac opi-
D bus cæteros antecellebat, & ut alter imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis fuerat; quodque servitio promptus & habilis magis videretur, familiæ totius directio ipsi concredita est. Hic itaque de quo nobis sermo, Bajazites ad Cineitem,

Mahometes in Asiam trajicit.

Caramanus Prusam invadit anno Hegiræ 816. Christi 1413.

Bajazitis Sultani ossa combusta.

Cineitem in ordinem redigit Mahometes.

Kagiatzicum expugnat & Nymphæum & Smyrnam venit.

pag. 58.

Audulas captus & castratus.

Bajazites Vezirus.

Cineitis filiæ nuptias ambit sed frustra.

cum in Thracia adhuc ageret Mahometes, scripsit: *Si dominium Joniæ retinere cupis, neque a nobis ullatenus lacessiri, filiam tuam legitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero socer meus eris, deincepsque securus & quietus in tua ditione vives*. At Cineites animi superbiam ac fastum ostentare cogitans, coram nuncio, qui litteras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat: *Cujasnam es servus?* respondit iste, *Dominationis tuæ*. Cineites iterum, *unde natus es?* ad quem Audulas, *Albanus sum*. Conversus illico ad proceres aulæ suæ Cineites fatur: *Hodie coram vobis omnibus filiam meam legitimam servo meo Audulach nuptam do: eumque libertate donav, generumque in posteram adscisco, & inter affines meos*. His Cineitis sermonibus universus concessus applausit. ipse vero ad nuncium Bajazitis hocce responsum dedit: *Renuncia hero tuo generum mihi ex Albanis, cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium pecunia emptum, paris etiam ac ipse conditionis; verum ipso juniorem, & prudentiorem*. Nuncius igitur Bajazitis intellectis ejusmodi verbis, ad herum reversus omnia refert, qui deinceps adversus Cineitem odio capitali exarsit: occasione demum, quam avide expetebat, oblata, injuriam spretæ affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum resectis testiculis Eunuchum fecit. Redeamus autem ad historiæ seriem.

Cineitis fastus & insolentia.

Audulas castratus.

Mahometes Smyrnam oppugnat.

Rhodi magnus Magister castrum Smyrnæ instaurat.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam cingit. At Rhodi magnum Magistrum illic invenit cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem. Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insularum vicinarum Duces duabus de causis: cum propter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores: tum propter Cineitis fraudes & deprædationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Karmianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Cariæ, Mitylenes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus & ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illuc sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite profligato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, & uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, & ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab iis traditam Smyrnam recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque & turres passim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicitus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodio-

Legati vicinorum Joniæ principum ad Mahometem.

Edit. Paris. pag. 39.

Smyrna dedita, & propugnaculis nudata.

Turris seu castrum a Rhodiis incepta jussu Mahometis diruitur.

A Ἀνίας καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῖν, δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου· καὶ ἔσομαί σοι γαμβρὸς, σὺ δ' ἐμὸς πενθερὸς γενήσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀμερίμνως διάγων ἐν τῇ σῇ ἡγεμονίᾳ. ὁ Τζινεὴτ δὲ θέλων δηλῶσαι τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πιττακοκομιστοῦ, παραστησάμενος τὸν Αὐδουλᾶ δοῦλον ὑπάρχοντα αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· Τίνος εἶ δοῦλος; ὁ δὲ, τῆς σῆς αὐθεντίας· ὁ δὲ Τζινεὴτ, καὶ ποίου γένους; Αὐδουλᾶς δὲ, τῶν Ἀλβανῶν· ποίας θρησκείας; ὁ δὲ Αὐδουλᾶς, πρώην μὲν Καβὴρ ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος· ὁ δὲ Τζινεὴτ πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ φησί· τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὑμῶν, ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα νόμιμον τῷ ἐμῷ δού-
B λῳ Αὐδουλᾷ. καὶ ποιῶ τοῦτον ἐλεύθερον, καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆς σήμερον, καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν. εὐφημήσαντες δὲ πάντες τὸν Τζινεὴτ οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τούτους εἴρηκε. Ἀνάγγειλον τῷ κυρίῳ σου Παγιαζὴτ, ὅτι ἀντελάβομεν γαμβρὸν ἕνα τῶν Ἀλβανῶν ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀργυρώνητον ὡς ἐκεῖνον, νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ' ἐκεῖνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνεὶς τοὺς λόγους, ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περίληψιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἄσπονδον κατὰ τοῦ Τζινεήτ. εὑρὼν δὲ καιρὸν ὃν ἐδεῖτο συλλαβὼν τὸν Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄρχεις αὐτοῦ ἐξεθρίασεν εὐνουχίσας αὐτόν. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἱρμόν·
C ὁ οὖν Μαχουμὲτ ἐλθὼν εἰς Σμύρνην, καὶ περικυκλώσας αὐτὴν, εὑρίσκει ἐκεῖ τὸν μέγα Μαγίστορα Ῥόδου σὺν τρισὶ τριήρεσι, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρούριον τὸ παρὰ τοῦ Τεμὴρ φθαρὲν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ Τζινεήτ. τότε οἱ τῶν πέριξ νήσων ἡγεμόνες μαθόντες τὴν ἄφιξιν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἅπαντες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν, διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον, καὶ λῃστρικὸν τοῦ Τζινεήτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἔξαρχοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης. ὁ Καρμιὰν τῆς ἄνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίας, ὁ Μιτυληνιὼς διὰ τριήρεων, ὁ Χίου καὶ αὐτὸς διὰ τελαρίου, ὁ Ῥόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅ-
D παντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ συνδρομὴν ἕνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυράννου. καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἠσπάσατο. ποιήσας οὖν ἡμέρας δέκα πολεμῶν τὴν Σμύρνην, καὶ συμβοηθούντων ὡς δυνατὸν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσασαι τῷ Μαχουμὲτ αἰτοῦντες συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρνην, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατασκάψας ἕως γῆς τὰ τείχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκήτορας κατοικεῖν ἀπεριφράκτως. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἕνα
E παμμεγέθη ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναβιβάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. ὁ δὲ Μαχουμὲτ διὰ τῆς νυκτὸς κελεύσας τοῖς Τούρκοις ἔρριψαν ἀπὸ βάθρων. πρωΐας δὲ ἰδὼν ὁ Μαγίστωρ τὸ γεγονὸς, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀτινὲ διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι,

ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ, καὶ τοῦ μακαριωτάτου Πάπα. καὶ ἐλεύσεται δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀφανίσει πολλοστὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμὲτ πρᾴως φέρων τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀήθως ἀπεκρίνατο. ἔτι γὰρ ἀκμαῖον κρατοῦσα ἡ τῶν Σκυθῶν παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν πάντα ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεγαλόδωρος, καὶ φιλότιμος. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἴδιον τοῦτ᾽ ἐστί, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὑπηκόων συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὗρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρύνοντάς με καὶ τοιαῦτα καὶ ξένοια λέγοντες· εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὶρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι, καὶ ἐρείπιον ἀφεῖναι τὸ πολίχνιον τὸ ἐν Σμύρνῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέθηκε τῇ Ἰωνίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἰωνεῖς δουλεύοντες, πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφεύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγχανον· καὶ οἱ ἐν τριόδοις διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ πελάγους ἐν θαλάσσῃ πλέοντες διὰ τῶν λῃστρικῶν ἀκατίων πάντες τύχῃ δουλείας ἐδεσμοῦντο, καὶ ἦν ἄσπονδος ἔχθρα τῶν φρερίων ἔν τε ἠπείρῳ, ἔν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο, ὁ ἀσεβὴς Τεμίρ· νῦν δὲ βούλει τὸ εἶναί με ἀσεβέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· πλὴν ὃ γενέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλητόν, καὶ τὸ παρὰ τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· δίδωμί σοι ἐν τοῖς ὁρίοις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ὅσον βούλει, καὶ ἄπελθε οἰκοδομῆσαι, ὁποῖον βούλει πολίχνιον· Τότε ὁ μέγας Μαγίστωρ ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τούτους, εἴρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ. ὦ ἡγεμών, δός μοι τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μή με ἀποπέμψῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμί σοι, κἀγὼ τῷ Μαντεχίᾳ ἐδωρησάμην τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μή σοι μελέτω περὶ τούτου. αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν· ὁμοίως καὶ οἱ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας τὰ θελήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ· ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεὴτ ἱκετικῶς δυσωποῦσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὗ εἰσακουσθεῖσα, ἠλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. ὃς καὶ ἐλθὼν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀποστατεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ κυρίους, καὶ δεσπότας ἔχειν καὶ καλεῖν, τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου, ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν μετεσκεύασε· τὸν δὲ Τζινεὴτ κελεύσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίσας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέζευξε. καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἐλθὼν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίας, καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα. αἰτιῶν αὐτὸν ὡς ἀφαίλων, ἔτι καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγορεῦσαι τὸν Μαχουμέτ. ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως ὁ στόλος, ἔχων Ἀμηραλὴν τὸν Τζαμπαπέγην, σὺν τριήρεσι καὶ διήρεσιν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἄνδρῳ τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μήλῳ· καὶ πολλοὺς τῶν ἐνοικούντων ἀθροίσας, καὶ ζημίαν πλεί-

A rum constructum fit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius & beatissimum Papam. fore etiam at ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum, quæ a Scythis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: *Equidem (inquit) omnium Christianorum per orbem universum esse cupiebam, erga omnes liberalis ac magnificus. Regum enim hoc præcipue est, bonos beneficiis locupletare, pravos pœnis subjicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones* B *advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarent hac ratione ducti; Quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patraverit, insigne tamen servatæ Joniæ monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Jones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. qui vero terrestre iter illac capessebant, homines liberi quique mari navigabant prædatoriis navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur. & hostiliter tam mari, quam terra in se invicem invehebantur fratres Rhodii equites & Turci. Hac de caussa bene audiebat impius Temyr. visne igitur, ut isto Tyranno magis impie me geram? ab-* C *horret ab hoc animus. veruntamen ut tuæ libidini satisfiat, & Turcorum preces irritæ non evadant, concedo tibi locum, quem amplissimum volueris, in Cariæ & Lyciæ finibus, illuc te confer, & prout libitum erit, arcem ædifica.* Mahometis sermones cum percepisset magnus Magister, eum sic allocutus est: *Partem aliquam, o Imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienam transmitte.* cui occurrendo respondit imp. *Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachiæ concessi, neque porro de his sis sollicitus.* Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorium dari: quod postquam obti- D anit, inde discessit. Chii pariter & Lesbii, Phocæensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quæ petierant, quæcumque enim ab eo quæsivere consecuti sunt, & pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, & a mortis pœna filium ejus exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stitit, eumque adoravit, & jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ tempus: dominosque & heros re ac nomine agniturum eos, qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provinciæ istius administrationem credidit E Mahometes Alexandri Sasmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. Jussit quoque Cineitem se in Thraciam sequi: rebusque in oriente optime constitutis in occiduas partes perrexit. Callipolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulæ Ducem, cæterasque ejus parentes imperio Cycladas, insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea eum salutaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul triginta, cui Amiralius, id est Archithalassus, præ

Magni Rodii Magistri cum Mahomete expostulatio.

Mahometis ad magnum Magistrum verba.

Edit. Paris. pag. 60.

Magno Magistro licentia concessa ædificandæ arcis in Lycia aut Caria.

Cineitis mater Mahometem alloquitur. & Cineites illum supplex adit.

Alexandr. Sasmani F.

Naxi ducem adoritur Mahometes. Turci Cycladas populantur

erat Giali Begus, Andrum insulam, Paron & Mylon appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit. *Veneti Naxi duci opem ferunt.* At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu in Venetorum fidem & amicitiam venerat, illorumque vexillo & insignibus se tutabatur. vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Euboeam, Cretam & Cycladas insulas. triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. *Edit. Paris. pag. 61.* Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unam e suis esse, quod insequebantur Veneti, illius tutandi causa triremium unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordine servato, in ipsas feruntur: &, cum classicum cecinissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem Amiralii Giali Begi appellunt, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. *Turcica classis victa a Venetis.* Alius deinde in aliam irruit & insilit. omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim discindunt, spectantibus eorum conjugibus & liberis e Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque XXVII. Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. *Turci captivi interfecti. Christiani proditionis suspecti suspendio affecti.* Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis & perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. in Christianos aliter anquisitum: qui enim captivi vinctique in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum insulæ ambitum furcas ad instar vitium dispositas, & ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerant triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Euboeam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hyemem, ineunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, & Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano extructa, tentat. *Veneti Lampsaci turrim oppugnant & re infecta discedunt.* e triremibus itaque eam Veneti oppugnant & quatiunt, cum in litus exscendere nequivissent. aderat enim illic Chamzas, Bajazetis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium & amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cernerent, Constantinopolim abiere, turris obsidione omissa: quam semidirutam ac quassatam reliquerunt: tecto ipsius a vertice ad imum decusso, & ad cribri modum pertuso. Confestim vero Chamzas, ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos turrim funditus evertere, hac ratione adducta: non decere sine lucro & utilita-

σιν ποιήσας, ἐπανέζευξεν. οἱ δὲ Βενέτικοι μαθόντες τὸ γεγονὸς οὐκ ὑπέμειναν. ἦν γὰρ ὁ Δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βενετίκοις ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν φέρων· καὶ καταλαβόντος τοῦ ἔαρος κατήρτισαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἔσω τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον, Εὔβοιαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἐλθοῦσαι δὲ τριήρεις ἑπτὰ μέχρι Τενέδου, ἐβουλήθησαν ἐμφανεῖς γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσελθόντες τὸν Ἑλλήσποντον διέβησαν μέχρι Λαμψάκου. αἱ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων ἵσταντο ἐν τῷ λιμένι Καλλιουπόλεως ἕτοιμαι εἰς ἐξοχήν. αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετίκων ὁρῶσαι ἱστίον ἕνα σμικρὸν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρων τοῦ λαβεῖν αὐτό. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁρῶντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, διεκδικεῦσαι θέλων αὐτό· ἐκεῖνο δὲ ἦν Λεσβιον πλοῖον κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν. ἰδόντες δὲ οἱ Βενέτικοι τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην ὁρμαθοῦ ἐξιούσας, ὥρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχησαν, συνεπλάκησαν. πρῶτον μὲν δὴ προσηρέσαντες τὴν τοῦ Ἀμιραλῆ Τζαλίπεγη τριήρη, ἅπαντας ἀφειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλίπεγιν μεληδὸν κατέτεμον. εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπεμβαίνοντες πάσας παρέλαβον, ἀνηλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, μακρὰν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιουπόλει ξηρὰν ὡς μίλιον ἕν. οἱ δὲ Βενέτικοι ἤδη πρὸς ἑσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὡς κζ'. τὸν ἀριθμόν, καὶ τὰς αὐτῶν ἐμπρώσαντες, κατῆραν εἰς Τένεδον νῆσον. κἀκεῖ ὁρμισθέντες ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἅπαντας ἔσφαξαν. εἰς δὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἑτέραν ψῆφον ἐψηφίσαντο. καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῷ τρόπῳ εἰσαχθέντας ἐν τῷ στόλῳ, τὴν ζωὴν ἐδωρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσόδων, καὶ τῆς τυχούσης προνοίας, πάντας ἀνεσκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ· καὶ ἦν ἰδεῖν γύροθεν τὴν πᾶσαν νῆσον ὡς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὡς βότρυας τοὺς ἐν αὐταῖς κρεμαμένους. αἱ δὲ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν τοὺς ἀγγαρευμένους ἐρέτας Χριστιανοὺς ὑπάρχοντας. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἔαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις. καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθοῦσαι ἐβουλήθησαν παραλαβεῖν τὸν πύργον τὸν ἐν Λαμψάκῳ ὃν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκροβολισμοὺς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἠδυνήθησαν ἐξελθεῖν. ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζὴτ τοῦ Μεσάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα, καὶ πλέον. ὡς δὲ εἶδον οἱ Βενέτικοι μηδὲν ἀνύοντες, ἀφῆκαν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντίνου ἔπλευσαν. καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινηδὸν κατετρύπησαν. τότε ὁ Χαμζᾶς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτοὺς τοὺς Τούρκους κελεύσας ἕως θεμελίων κατέρραξεν εἰπών· ἄνευ κέρδους οὐ πρέπον ἐστὶν ὄνειδος

αἱρ-

κερδάναι· ὁ δὲ Μαχουμὲτ τὸν Τζινεὴτ περάσας ἐν Καλλιουπόλει, δέδωκεν αὐτῷ προνοίαν ἐν τοῖς μέρεσι Νικοπόλεως ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανούβεως, παραγγείλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἄκρας καλῶς, καὶ ὑπερμαχεῖν ἕνεκα τῶν Μουσουλμάνων. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἠγέρθη τίς τῶν Τούρκων ἰδιώτης καὶ ἄγροικος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ὄρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κόλπου τῆς Ἰωνίας, ὃ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον πρὸς ἀνατολὴν κατ᾽ ἀντικρὺ Χίου. καὶ ἐδίδαξε τοῖς Τούρκοις ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ πάντα κοινὰ ἐδογμάτισε, καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα, καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας· Ἐγὼ εἰς τὸν σὸν οἶκον ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὸν, πλὴν τοῦ θήλεως μέρους. πλανήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγροίκους ἐν αὐτῷ τῷ δόγματι, ὑπούλως ἐπραγματεύετο καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φιλίαν. ἐξέθετο γὰρ δόγμα, ὅς τις τῶν Τούρκων εἴποι, ὅτι Χριστιανοὶ οὐχ ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεβής ἐστι. καὶ πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναντῶντές τινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξένουν, καὶ ὡς ἄγγελον τοῦ Θεοῦ ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ᾽ ἑκάστην ἐν Χίῳ οὐ διέλειπε στέλλων ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς κλήροις τῆς ἐκκλησίας κατειλεγμένοις Ἀποστόλους. μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι τῶν ἁπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν· Ἐτύχε δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα Κρῆτα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τυρλωτῇ. καὶ στείλας ὁ ψευδαββᾶς ἐκεῖνος δύο τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτώνων, ἔχοντας τὴν κεφαλὴν κατεψιλωμένην ἀσκεπῆ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς σανδαλίων, καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτωνίσκον ἐνδεδυμένους προσαγορεύων αὐτῷ, καὶ μηνύων. Ὡς ὅτι κἀγὼ συνασκητής σου εἰμὶ, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις, ἐκείνῳ κἀγὼ τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίνων ἀψόφῳ ποδὶ τὸ πέλαγος· Ὁ δὲ ἀληθὴς Ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευδαββᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου φθέγγεσθαι, λέγων· ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ σχολάζων, καὶ αὐτὸς συνασκητής μοι ἐγένετο. καὶ καθ᾽ ἡμέραν παρ᾽ ἡμέραν διαβαίνων συνομιλεῖ μοι, καὶ ἄλλα τινὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλεγεν· Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμὲτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ τοῦ Σισμάνου υἱὸς, ὃς τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθέντευε στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ᾽ αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενὰ τοῦ Στυλαρίου. οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἓν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχιλίους ὄντες εἰς τὰ δύσβατα στάντες, ἅπαντας τοὺς σὺν τῷ Σισμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τὸν Σισμάνου. τότε οἱ τοῦ Περκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαββᾷ στηρίσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες· ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύεσθαι τὴν κεφαλὴν, πῖλον, ὃ καλοῦσι Ζαρκουλᾶν· ἀλλὰ ζῆν μονοχίτωνα, καὶ ἀσκεπῆ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλέον Χριστιανοῖς, ἢ Τούρκοις· μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμὲτ τῷ ἐπάρχῳ Λυδίας Ἀλίπεγι, τοῦ στρατεῦσαι σὺν πάσῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενῶν, καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπεναντίων εἰσελθὸν, πάντας οἱ ἄγροικοι ἐφόνευσαν, ὡς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλίπεγις διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἧκε· τότε ὁ Μαχουμὲτ μαθὼν τὸ δρᾶμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουρὰτ παιδίον

A te contumeliam referre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ, hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur, & Musulmanos ab exteris propugnaret. Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex & agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Jonii ostio adjacet, & vulgo Stylarius appellatur, Chio insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos paupertatem *voluntariam*: omnixque, præter uxores, annonam, vestes, currus & arva communia esse debere prædicabat; *Ego* ajebat, *tua domo, ut mea, utor; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.* Cumque in illud dogma omnes agrestes pertraxisset, clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire satagebat. hocce
B etenim effatum evulgavit: *Quicumque Turcus dixerit Christianos non esse ergo Deum religiosos, hic impius habeatur.* Quotquot igitur præceptis ejus obsequebantur, quemcumque Christianum, in quem incidissent, benigne amplectebantur & suscipiebant, eique tamquam angelo Dei honorem habebant. Ipse vero quotidie nuncios mittere magistratibus Chiis, & præcipuis eximiisque inter clericos propositum suum ipsis manifestans, profiterique non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei Christianæ communione. Contigit etiam sub id tempus Anachoretam quemdam Cretensem, in insulæ illius mo-
C nasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam vitam agere. ad hunc falsus ille Abbas misit binos apostolos suos unica veste indutos, capite nudo ac raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi significat: *Ego sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum sequor, eumdem Deum, cui tu servis, veneror; ad te de nocte sine strepitu venio mare pedibus trajiciendo.* Verus itaque Abbas, ab impostore illo falso Abbate deceptus, cœpit & ipse absurda de illo prædicare his verbis. *Dum Sami morarer, mecum asceticam vitam ipse egit: namque per dies singulos trajiciens mecum versatur, & simul colloquimur*; aliaque fabularum mon-
D stra effutiebat coram me, qui hæc scribo. Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a Memoratus provinciæ gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum Abbatem contendit: verum angustias Stylarii montis superare haud penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias & aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Confestim turba omnis quæ Perckligiam Mustapham, falso enim Abbati hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in istum impostorem collocavit, nomen illius supra Prophetas laudibus extollendo.
E ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *Zarculas* dicitur, non tegere: sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adhærere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ & Joniæ copiis in Stylarios moveat: Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant: cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesiam evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem et-

Edit. Paris. pag. 62.

Cineites Nicopoli præfectus.

Turcus quidam novæ sectæ auctor in monte Joniæ Stylario.

Christianorum amicitiam ambit.

Monachus Cretensis in monasterio Turlotæ Chii insulæ.

Turci Monachi ad Cretensem apostoli.

Alexander in nascentem sectam armatus invehitur improspero successu.

Montis Stylarii angustiæ.

Turcus monachus Bercligia Mustaphe appellatus, & pro Propheta habitus.

pag. 63.

Hali Begus in Stylarios exercitum ducit, & ab iis fugatur.

Mahometes Muratem filium suum adversus Stylarios mittit.

lamnum impuberem, annosque duodecim solammodo natum illuc mittit, eique comitem adjungit Bajazitem Masazontem, hi collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ & Joniæ per arctas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt: obvios omnes sine discrimine cædunt, senes & infantes, viros & mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævitum est: donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utantes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quoadusque omnium illorum cum suo falso Abbate deditio secuta est. Comprehensos vinctosque Ephesum cunctos abduxera, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subjectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur Camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos, qui doctoris sui errores abnegare noluerant, ipso intuente canctos confodiunt. quorum alia verba exaudita non sunt, præter ista (*Tete Sultaa eris*) hoc est (*Domine Abbas accelera*) quibus prolatis illico mortem alacres oppetivere. Per aliquod equidem tempus inter discipulos ejus opinio invaluit ipsam mortuum non esse, sed in vivis superare: talique errore implicitus tenebatur nobis memoratus asceta, quem istis transactis allocutus sum. cum enim interrogassem, quid de illo sentiret? respondit mihi eum non obiisse, sed in Samum insulam trajecisse, ubi pristinas sedes habuerat. verum hujus deliramenta aspernatus, nullamque fidem adhibens, iis diutius attendere non sustinui. His demum rebus constitutis Bajazites adolescentem Motatem secum circumducens, peragravit Asiam & Lydiam, omnesque Turcocalogeros (*id est Monachos Turcas*) acerbis tormentis enecavit, quotquot in paupertate voluntaria viventes ipsi occurrerunt. Phrygia deinceps lustrata fretum trajecit, venitque Adrianopolim, Moratemque salvum de hostibus triumphantem ad parentem suum Mahometem reduxit. hic filio suo admodum juveni tunc Amasiam totamque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis, eoque rerum gerendarum apprime perito, qui Georgiz-Begus appellabatur.

Stylarii victi eorumque propheta captus,

& supplicio affectus.

In illa secta pertinaciter perseverantes morte affecti.

Deliria Asceta Cretensis.

Paupertatem voluntariam profitentes interfecti.

Edit. Paris. pag. 64.

Moratus Amasiæ gubernator.

A αὐτὰ δωδεκαετῆ, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζὴτ μεσάζοντα, σὺν τῷ Θρακικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λυδοὺς, καὶ Ἴωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσῆλθον ἐν τοῖς δυσβάτοις ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ. καὶ ἀπαντῶντες πάντας ἀφειδῶς ἐξεθέριζον γέροντας ὁμοῦ καὶ νήπια, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἔσφαττον. ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ εἶχον εἰς φυλακὴν οἱ μονοχίτωνες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μυρὰτ ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαββᾷ. παραλαβόντες δὲ, καὶ δεσμεύσαντες αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἔφεσον, κἀκεῖ ἐξετάσαντες αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὗρον ἀνένδοτον, καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ, B τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμήλῳ ἡπλωμένας ἔχοντα τὰς χεῖρας, πεπερονημένας ἐν σανίσι διὰ τῶν ἥλων ἐθριάμβευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. τοὺς δὲ μαθητὰς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψει τούτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλα λέγοντες πλὴν τὸ (Δεντὲ Σουλτὰν ἐρὶς) ἤγουν, αὐθέντα Ἀββᾶ φθάσον. καὶ τότε ἡδέως τὸν θάνατον ἐλάμβανον. ἐκράτει γοῦν ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὡς οὐ τέθνηκεν ἀλλὰ ζῇ· ὡς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προειρημένῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι, καὶ ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί, ἆρα τὸ δοξάζειν περὶ C ἐκείνου; εἴρηκέ μοι, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ περάσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὡς πρώην αὐλίζεται, εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε πιστεύσας, οὔτε κατὰ νοῦν λαβών. Ὁ δὲ Παγιαζὴτ λαβὼν τὸ παιδίον, καὶ διελθὼν τὴν Ἀσίαν, καὶ Λυδίαν, καὶ ὅσους ἐντυχὼν ἐν ἀκτημοσύνῃ ζῶντας Τυρκοκαλογήρους ἅπαντας πικρῷ θανάτῳ παρέδωκε. περάσας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦλθεν ἐν Ἀδριανοῦ, παραδοὺς τὸν υἱὸν Μυρὰτ τῷ πατρὶ Μαχουμὲτ, νικητὴν τροπαιοῦχον· τότε καὶ ὁ Μαχουμὲτ ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμασείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέῳ ὄντι, καὶ τῶν μεγιστάνων, καὶ πρακτικῶν ἕνα, διοικητὴν τῶν πραγμάτων κατέστησε Γεωργίτζπεγην οὕτω καλούμενον.

CAPUT XXII.

Rhodi magnus magister castrum Petronium in Cariæ finibus ædificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit & in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eique se adjungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustaphas & Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Vvalachis bellum infert. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiæ præfecerat. Bajazitis Bassæ erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies XL occultata sit usque ad Moratis adventum.

Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας μαΐστωρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔ- A
τει στόλον ἀπαρτίσας σὺν διήρεσι τρισὶ, καὶ νηῶν μέρος, τὴν ἅπασαν παρασκευὴν ἔνδον εἰσάξας, οἷον ἄσβεστον, λίθους ἀκρογωνιαίους, ξύλα, σανίδας, καὶ εἴ τι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομὴν κάστρου συμφέρον, ἐν τοῖς ἄκροις τῆς ἐπαρχίας Καρίας ἐν ἑνὶ ἀκρωτηρίῳ ἐλθὼν φρούριον ἔπηξε ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Πετρώνιον αὐτὸ καλέσας. καλῶς οὖν τὴν βάσιν πήξας, καὶ ἀρξάμενος κτίζειν τὰ τείχη, ναὶ καὶ ὁ Μανταχίας Ἐλιέζπεγιν σὺν δυνάμει πολλῇ, κωλύσειν μέλλων τὸ ἐπιχειρηθὲν ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. ἀπαρτίσας οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀεροβάμους ἁρμόσας, καὶ φρερίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστήσας, ἐπανῆκεν εἰς Ῥόδον· νόμους δὲ ἔθετο ἐπαφεὶς τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νήφειν ἀεὶ καὶ ἐγρηγορεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς φυγάδας αἰχμαλώτους, τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου· ὃ καὶ νῦν μέχρι τῆς σήμερον σώζεται. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἀρχομένου, καὶ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θρᾴκην εἰς Προῦσαν ἔρχεται. καὶ τοὺς τῆς ἑῴας σατράπας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίας μέρη ἀνέδραμεν, ἐκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καρα- C
μὰν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατρῴων αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν ὀστέων τῶν πατρῴων ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμὰν τόλμαν. ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυρπολήτους ἀναδείξας, ἔφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸ, ὁ Καραμὰν ἦν φυγὼν ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρέσβεις δὲ πέμψας, ἱκετικῶς ἐδέετο τοῦ ἀφεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα· ὁ δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίησιν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδωσιν ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδόλωτον φίλον ἀεὶ, καὶ μὴ ἐπεμβαίνειν ὀψέ ποτε ἐν τοῖς ὁρίοις Ὀθμάν. καὶ ἀφεὶς τοῦ διώκειν, ἐστράφη ὄπισθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀλλάξας τὸν πορθμὸν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· κἀκεῖ θέρους ἦλθε μήνυμα, πῶς ὁ ὕστατος ἀδελ-

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi Magister classem biremium trium, aliquot præterea navium instruxit: quibus imposuit omnem apparatam materiam, bitumen nempe, lapides angulares, ligna, asseres, & si quid aliud opus ipsi esset ad arcem in finibus Cariæ provinciæ ædificandam: profectusque designavit in quodam promontorio propugnaculum, quod de Petri Apostolorum principis nomine Petronium appellavit. Fundamentis deinde solidis jactis, postquam in altitudinem mœnia assurgere cœpissent, cum multis copiis accessit Mantachias Eliez Begus opus inchoatam disturbaturus: verum re infecta retro pedem tulit. Egregie igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis per ambitum munito, militibusque fratribus custodia illius commissa, Rhodum rediit magnus Magister. discedens porro leges dedit custodibus, vivendique modum, ut sobrie semper vescantur, vigilentque, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos captivos fugitivos, tutumque eis receptum in arce præbeant, appellenturque *S. Petri libertini*: quæ appellatio ad hanc usque diem usurpatur. Mahometes ineunte vere conscripto in occiduis provinciis exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaque superata Prusam venit: accersitis deinde ad se cunctis Anatoliæ satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusæ patratis sumere cupiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus & reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quæ Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset, complura oppida & vicos incendio delevit, Iconiumque celebri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriæ montes, fuga saluti consulens, se receperat: unde per legatos supplex ac submissus admissorum criminum pœnam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahumetem flectit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat: postquam jurejurando cavit se in fide mansurum, fœderi nullam fraudem facturum, nec umquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus

Rhodi mag. Mag. in Cariæ finibus propugnaculum Petronium dictu ædificat.

Mahometes in Asiam trajicit.

Edit. Paris. pag. 65.

Caramani ditionem invadit & debellat. Hegiræ 817. Christi 1414.

Caramanus pacem a Mahomete consequitur. Hegiræ 818. Christi 1415.

insequendi fine facto, Prusam revertitur Mahometes, & fretum rursus transvectus Adrianopolim petit: ubi dum moratur, nuntios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nunciis auditis quamprimum mancipia mittit, qui Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt; nudiustertius enim fluvium trajecerat, & Mustaphæ se conjunxerat: cui jurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eamdem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis & occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminebat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. illic certior factus Mustapham & Cineitem Istrum transiisse, inque Thessaliam contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliarisque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit. cumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrimque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham & Cineitem ad portas usque Thessalonicæ fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis inviti, in urbem admissi sunt, & a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare hortatur, neque vel minima suspicione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessalonicam Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, & dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mittit, qui sic eum alloqueretur: *Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romæorum prosequar: cave ergo ne eam labefactes, prorsusque perimas, neque etiam universæ Romæorum genti damnum accersas, aut inter nos & Romæos inimicitias capitales exercendi causam præbeas: quin potius prædam, in retia compulsam redde mihi. si minus hoc præstiteris, a te renunciata mihi amicitia, tuum hostem me profiteor. quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub jugum mittam, e vivorum numero te expugnam, cunctosque hostes meos in potestatem meam educam.* Dom. Demetrius pro ea, qua pollebat, prudentia his verbis illico respondit: *Nosti Domine imperator pacis me non esse hujus urbis dominum, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romæorum, sed & tui; siquidem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea proinde conditione sum, ut mandata tua exequi, & ad finem perducere debeam. Verumtamen abunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certiorem faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdix ab accipitre compulsa, salutem sibi quærens; at frater tuus ille est. Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit Imperator; Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut pauli per expectare velis, ipsoque temporis momento Imperatorem de his, quæ contigerunt certiorem reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius*

Mustaphas fratris sultani filius.

Cineites Mustaphæ se adjungit.

Mahometes prope Thessal. Mustapham superat & fugat.

Edit. Paris. pag. 66.

Mahometes Mustapham & Cineitem a Leontario repetit.

Leontarii ad Mahometem responsio.

φὼν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προῤῥηθέντος Παγιαζὴτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διάγων. καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκλεκτοὺς δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ. οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτὸν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας ἑνωθεὶς τῷ Μουσταφᾷ· καὶ ὅρκους δοὺς αὐτῷ, τοῦ συνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἄρχοντα καταστῆσαι δύσεως, καὶ ἑῴας· μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεὴτ ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τὴν ζημίαν, ἣν ὑποστῆναι μέλλει παρ᾽ αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολὺν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκης ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· κἀκεῖ μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεὴτ περάσαντες τὸν Ἴστρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποίει. ἀπαντηθέντες ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ δὴ συνάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ Μεχεμὲτ λαχὼν, ἐδιώκοντο παρ᾽ αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ· ἀνθίσταντο δὲ σὺν ὀλίγοις βοηθούμενοι παρὰ τῶν πολιτῶν· ἑσπέρας δὲ ἤδη γενομένης, καὶ μὴ θέλοντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει. Δημήτριος δὲ Λάσκαρις ὁ Λεοντάριος φιλοξενήσας αὐτοὺς, καὶ παρηγορήσας, λέγων θαῤῥεῖν εἰς τὸ τῆς τύχης ἀμετάβολον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῷ βάλλειν φροντίδα τοῦ προδοθῆναι αὐτοὺς τῷ Μεχεμὲτ, εἰ ἠρέσκετο Θεσσαλονίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. θαρσήσαντες δ᾽ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημητρίου, ἀφροντίστως ἐδείπνησαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτράπησαν. πρωΐας δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν Λεοντάριον ὁ Μαχμοὺτ ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, λέγων· οἶδας ἀκριβῶς τὴν ἀγάπην ἣν κέκτημαι, καὶ τὴν ἀῤῥαγῆ φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων· μὴ βουληθῇς οὖν διασπαράξαι ταύτην, καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει Ῥωμαίων ζημίαν προξενῆσαι, καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσάξαι ἔχθραν ἄσπονδον· ἀλλὰ τὴν κυνηγηθεῖσαν παρ᾽ ἐμοὶ θήραν ἀπόδος μοι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαίρειν εἰπὼν μοι τὴν φιλίαν, τὴν ἔχθραν ἀσπάσομαι. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλήψω, καὶ τοὺς ἔνδον αἰχμαλωτίσω, καὶ σοῦ τὴν ζωὴν ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χερσὶν ἐμοῖς ἕξω. τότε ὁ Κὺρ Δημήτριος φρονιμώτατος ὢν ἀντέγραψε, λέγων· Ἐπίστασαι κύριε ἡγεμὼν, ὅτι ἐγὼ οὐκ εἰμὶ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω, καὶ οὐ μόνον τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ σὸς, ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι· τὸ γοῦν προσταττόμενον παρὰ σοῦ χρέος ἐστὶ τοῦ πληρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἄγειν· πλὴν χρέος καὶ τοῦτο ἐμόν ἐστι, τὸ τὰ συμβάντα, καὶ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ γνωστὰ ποιῆσαι· καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν τυχόντων Τούρκων, ὁ ἐν τῇ αὐλῇ εἰσελθὼν τοῦ βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέρδιξ ὑπὸ ἱέρακος, ἕνεκα σωτηρίας, ἀλλ᾽ ἀδελφὸς σὸς ὡς ἔμαθον. εἰ δὲ καὶ τῶν τυχόντων εἷς, οὐδ᾽ αὐτὸν ἂν σοι δέδωκα, τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. διὸ ἱκετεύω δουλικῶς, ὑπόμεινον ὀλίγον. ἐγὼ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μηνύω τῷ Βασιλεῖ τὰ γενόμενα, καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελευέτω, ἐγὼ δὲ τὸ προσταχθὲν πληρώσω. Ἀκούσας οὖν τοὺς λό-

γους τούτους ὁ Μαχουμὲτ, συγκατέθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μελέτημα· γράψας δὲ αὐτὸς τὸν Βασιλέα τὰ δοκοῦντα, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκανδάλων τὰ συμβεβηκότα πράγματα. ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκριβῶς, ὑπεσχέθην τοῦ εἶναί με πατὴρ εἰς σὲ, σὺ δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. καὶ εἰ μὲν ἀμφότεροι φυλαξόμεθα τὰ ὑποσχεθέντα, ἰδοὺ καὶ φόβος Θεοῦ καὶ τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκβαίνομεν αὐτὰ, ἰδοὺ ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανεῖται, καὶ ὁ υἱὸς ὡς πατρὸς φονεὺς κληθήσεται. ἐγὼ μὲν φυλάξω τοὺς ὅρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι. ἔστω ὁ ἐκδικῶν τὸν ἀδικούμενον Θεὸς ὁ δίκαιος κριτής· πλὴν οὖν τοὺς προσφύγοντας οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὠσὶν ἀκοῦσαι τὸ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ ἔστι βασιλικὸν, ἀλλὰ τυραννικόν. καὶ εἰ μὲν ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὸν ἀδελφὸν, διωκόμενος οὖν κατέφυγεν ὑπὸ τὰς πτέρυγας τὰς σὰς, καὶ ζητῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι. εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἂν ὑπὲρ ἄνθρωπον προδότης γεγονὼς, καὶ φονεύς. ἴσθι οὖν τοῦτο, ὡς οὐδέποτε γενήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἔργον· πλὴν ἐπεὶ οὕτως ὑπεσχέθην τοῦ εἶναί με εἰς τόπον πατρός σου, ὄμνυμί σοι τὸν ἕνα Θεὸν, τὸν ἐν τριάδι ὑμνούμενον παρ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μηδ' ὅλως ἐξελθεῖν ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφὰν, οὔτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεὴτ, μέχρις οὗ παύσῃ τῆς ἡγεμονίας, καὶ αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ζωῆς. παρελθόντος δέ σου, καὶ καθὼς συμπεσεῖ τὰ πράγματα· εἰ δὲ οὐ βούλει πράττε ὃ βούλει. πρὸς δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριον διὰ προστάγματος λέγων γράφει· ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοῦ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον· βάλλων τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουσταφὰν σὺν τῷ Τζινεὴτ, καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας ἐν τριήρει μιᾷ, πέμψον διὰ τάχους εἰς ἡμᾶς. καὶ παρὰ τὸ προσταχθὲν μὴ πράξῃς. Ὁ Μαχουμὲτ δὲ εἰς νοῦν λαβὼν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, εἰ προσκρούσει τῷ Βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ, τῷ Μουσταφᾷ οὐκ ἔσται ἐλευθερία τῆς φυλακῆς, οὔτε τῷ Τζινεὴτ, ἐπαύσατο τὴν ἐνόχλησιν Θεσσαλονίκης. καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπαλλαγεὶς πολλῶν φροντίδων καὶ ἐννοιῶν, καταδαμαζόμενος ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ τοῦ Τζινεήτ. ὁ δὲ κῦρις Δημήτριος ὁ Λεοντάρις μίαν ἑτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλὼν, ἀπέστειλε τῷ Βασιλεῖ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν μὲν Μουσταφὰν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ ἔπεμψε, προστάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ Τζινεὴτ, ἔδωκε μονὴν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τότε ὁ Βασιλεὺς στείλας ἀποκρισιαρίους, ἐζήτει παρὰ τοῦ Μαχουμὲτ τὰς δαπάνας, ἃς ἔμελλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς, ἦσαν γὰρ σὺν αὐτῷ νέοι τριάκοντα, καὶ σὺν αὐτῷ Τζινεὴτ δέκα. Ἐπείσαν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν, καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μαχουμὲτ, τριακοσίων χιλιάδων ἄσπρων ἀριθμόν· λαβὼν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφὰν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ· μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὸν Βασιλέα, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλέξεται. λαβόντες οὖν σύμφωνα ἐγγράφως καὶ ὅρκους, οἱ πρέσβεις ἀπέστησαν. ὁ δὲ Μαχουμὲτ κατὰ τῶν Βλάχων τρέφων ἔχθραν ἕνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναρρήσεως, πέμπει στρατὸν πολὺν καὶ ληλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημιοῖ τὰ πλεῖστα. μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφῇ τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. οὐ γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ'

A *accurate exequar*. Talia cum audisset Mahometes, consensit ut ad Imperat. de illis referretur: ipseque quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque ne propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas incurrerent. At Manuel Imper. ad Mahometem his verbis rescripsit: *Apprime nosti me futurum tibi patrem pollicitum esse, teque contra mihi fore filium promisisse. Sane vero si uterque promissis steterimus, etiam Deum timebimus, & mandata ejus servabimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater filii proditor traducetur, & filius parricidii arguetur. Ego equidem jusjurandum non violabo: tu vero id observare non vis. Deus judex justus eum vindicet, cui fit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt, nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me*

Ad Manuelem de profugis relatum.

Manuel Mahometi respondet &

negat eos se traditurum.

B *traditos esse, hocce etenim facinus regium non est, sed tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequerer, ipseque compulsus sub alas tuas confugeret, numque dedi peterem, occidendum mihi tradere haud deberes. Quod si tradideris, in leges humanas committeis, proditor cum sis & homicida; noveris itaque tam execrandum scelus me numquam patraturum. Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga te obeam, Deum unum tibi juro, qui apud nos Christianos in trinitate laudatur, numquam e carcere profugum Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem Cineitem quamdiu imperio ac vita frueris. Postquam vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis decernam. Quod si hoc propositum*

Edit. Paris. pag. 67.

C *nostrum acceptum tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera*. Ad Demetrium quoque Leontarium scribit, eique talia imperat. *Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris, illico exequere. Profugos istos Mustapham & Cineitem, eorumque comites uni triremi impositos quam celerrime ad nos transmitte, neque præter mandata nostra quicquam tentaveris*. Mahometes animo versans quæ successura erant, si in offensionem imperatoris incurreret: certiorque redditus se vivo Mustapham ac Cineitem semper detentum iri, Thessalonic. ultra non infestavit, illincque digressus Adrianopolim se confert, multis curis & animi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur

Manuel Leontario mandat ut ad se profugos mittat.

Mahometes Adrianopolim redit.

D reputans Mustaphæ & Cineitis manifestam rebellionem. Demetrius etiam Leontarius triremem unam paravit, ambosque captivos ea vectos ad Imp. transmittit. Qui post breve tempus Mustapham in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti & accurata custodia tenendum committit. at Cineitem monasterio B. Virginis inclusit, ubi quietus otiabatur. Imperator Apocrisiarios statim misit, qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha alendo faciendos, in cujus quidem comitatu erant viri triginta; cum Cineite vero decem aderant. quapropter singulis annis accepit imperator ex reditibus & ærario Mahometis trecenta asprorum millia, interposito juramento de Mu-

Mustaphas in Lemnum relegatur.

Cineites monasterio includitur.

Mahometes sumptus illis alendis præbet.

E stapha non liberando, quamdiu in vivis superesset Mahometes: post mortem vero ipsius concessum imperatori, quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, & e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa, scriptis mandata & jurejurando firmata, secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eos numerosum exercitum duci jubet, qui deprædationibus & incendiis agros vastat, & quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias oc-

Mahometes Walachis bellum infert.

G iij

cultas adversus Constantinop. urbem exercere cœpit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes. Per illud etiam tempus vir quidam innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, cæterum subdolus & veterator. Hic cum unus inter Reip. administratores esset, quando Scythæ in Asiam irruperant, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiæ Archiepiscopum tum diris sævisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem ejuraverit. Constantinop. Philadelphius ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est. cumque ad eum frequenter accederet, accidit ut in aula imp. propter negotia urgentia interpres aliquis conquireretur. confidenter ergo ingressus Turcor. verba Græce interpretabatur, quorum lingua apprime callebat. Legati imp. hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguæ Turcicæ peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarumdam rerum eventu obirent, Theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Melazonti seu Veziro Mahometis, arctiorem in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romæis sibi credita Bajazeti prodit. at sinceram fidem erga legatos professus quæ ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunæ secunda eum provexit, ut generalis Apocrisarius imperatoris fieret, & Bajazetis commensalis, sæpiusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de Theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romæis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto Theologo ejiceretur. Inciderunt & alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos imperator de hoc questus nihil perfecit, donec accedens Theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant. at imp. Manuel nulla umquam eum suspicione perstrinxit: vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita Theologi, sive potius Thoilogi, machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim asserebantur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exiliens occurrit in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus & hemiplecticus factus. sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. accersiri deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiti celerem opem ægrotanti tulerant. universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris adspectum. mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguæ usu privatur: vespere tan-

Edit. Paris. pag. 68.

Theologus quidam nomine Corax Philadelphius.

Turcis Theologus favet.

Constantinopolitanis suspectus.

Mahometes inter venandum apoplexia ictus.

pag. 69.

A ὐ φανερῶς τὰ παράπαν ἐδείκνυε. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἦν τις ἀνὴρ ἐν πόλεως Φιλαδελφείας ἄνθρωπος τὸ μὲν γένος Χριστιανὸς, ὃ τύχῃ εἷς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τὴν πρᾶξιν πανοῦργος καὶ δόλιος. οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἷς ὢν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χερσὶ τῶν ἀσεβῶν ἕνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὲν τῷ Τεμὴρ τέλος· κἀκεῖνοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πυρὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι· ὡς καὶ τὸν Ἀρχιερέα Φιλαδελφείας εἰς τοσούτους πειρασμοὺς εἰσάξαι, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομόσασθαι τὸ σέβας τῶν Χριστιανῶν. οὗτος ἐλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχὼν· καὶ σὺν αὐτῷ συχνάκις εἰσερχόμενος. μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ B παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις τινὸς διερμηνευτοῦ, χρείας κατεπειγούσης· ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσέρχεται καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξελληνίζει· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. ἔκτοτε οὖν οἱ πρέσβεις τοῦ Βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὸν Θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. συχνάκις οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διέλειπον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ Θεολόγος σὺν τοῖς πρέσβεσιν· οἰκειωθεὶς τοίνυν τῷ Παγιαζὴτ τῷ μεσάζοντι τοῦ Μαχουμὲτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ᾽ ἡμέραν φίλος αὐτοῦ, λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήριά τινα, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ Παγιαζήτ. καὶ δεικνύων ἀκραι-C φνῆ πίστιν εἰς αὐτοὺς, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. κατευώδωσεν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρος τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιάριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδειπνος τοῦ Παγιαζὴτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμὲτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἀκούετο, ὡς ὁ Θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὴς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἕνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Λήμνῳ ἐξώρισαν. καὶ ἄλλα τινὰ, σιτοδοσίας λέγω, καὶ τὰ ὑποσχεθέντα εἰς δαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων· καὶ μηνύων ὁ Βασιλεὺς δι᾽ ἑτέρων πρέσβεων οὐδὲν ἤνυεν, ἕως ἐλ-D θὼν ὁ Θεολόγος πάντ᾽ ἔπραττεν. εἶχον οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν· ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ οὔτε ὑπώπτευεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐδείκνυεν, εἰ καὶ ἔνδον εἶχέ τι· πλὴν καθὼς μεταπλάζει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεολόγου, μᾶλλον δὲ Θολολόγου, βουλεύματα, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεχθέντα τότε καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μετεστράφησαν. ὁ γὰρ Μαχουμὲτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ E ὑὸς ἐξερχομένου ἐκ τοῦ δρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ αἰωρῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμίξηρος· ἄραντες δ᾽ αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ, ἦν γὰρ ἐγγὺς τῆς Ἀδριανοῦ θηρῶν· μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἐγγὺς, καὶ τοὺς πόρρω. ἀνεβοήθουν αὐτὸν τάχα· ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀδημονῶν, καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. πρωῒ παράστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω, καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφήμησαν, καὶ ἐχάρησαν· τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίας ἐπισεισάσης, καὶ φωνὴν καὶ γλῶτταν κωλυθεὶς, ἑσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέδωκε τὸ χρεὼν ἐπὶ

τῆς γνώμης αὐτοῦ. παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμὲτ ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖον τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετίκων, ἐτελεύτησεν ἀποδοὺς τὸ χρέος ἀπίραχον. καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε. θάνατον δὲ τὸν, ὃν ἐκ προγόνων ἀτύχῃ οὐκ ἔκλασε· καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἕτεροι μαχαίραις τὸν βίον κατέλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτρόπου παραβλεψάσης, ὡς οἶμαι, ἕνεκα φιλίας ἣν εἶχε καθαρὰν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἣν ἐδείκνυ πρὸς τὸ τῶν Χριστοῦ ὑπήκοον· ἐμβὰς οὖν τὴν πρὸς τὸν ᾅδην ἀμετάστρεπτον ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀρχηγὸν B Τούρκων, τὸν καλούμενον Μουράτ, τότε ἐν τοῖς ὁρίοις Ἀμασείας ἡγεμονεύοντα. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὰς ἄκρας ἐκείνας ἔλαχεν αὐθεντεύειν, δοθείσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσοτούρκων, ὧν ἦρχε Καραϊλοὺκ γειτνιάζων Λαζοὺς, καὶ Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζουντίων εἰς γάμον ἠγάγετο· καὶ γὰρ ἀποστατοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασείας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς, καὶ ὁμοδίαιτοι τυγχάνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. διὸ ἔνθα ὁ παρελθὼν Μεχεμὲτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, C ἐγχειρίσας τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστήσας τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρατέτακεν· ὡς ἐκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανοῦ πρὸς Ῥωμαίους, Οὔννους, Βλάχους, Σέρβους, Βουλγάρους δόρυ κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ τὸ ὑπήκοον ἐν εὐπραγίᾳ ἦγεν· Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτμπεγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζάλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τούτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ Βεζύρην, καὶ Πασιὰν κατὰ τὴν D αὐτῶν καλοῦσι φωνὴν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι Πατρίκιον, καὶ Μεσάζοντα λέγουσι. ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζὴτ, γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμὲτ συνών, ἐν ταῖς δυσπραγίαις, καὶ θλίψεσιν· ἔτι νέος ὢν ὁ Μεχεμὲτ παρὰ τοῦ Τεμὴρ, τοῦ τὸν πατέρα τούτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ὁρίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ, καὶ ταλαιπωρίας ὅτι πλείστας ἐν ἐξορίαις διῆγεν, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περσῶν, ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ συνεδυσπράγει, καὶ συνεθλίβετο, E καὶ ταῦτα πῶς; πεζοὶ τὴν πορείαν ποιούμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἔτι ὁ Μεχεμὲτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μηκέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζὴτ ἐν τοῖς ὤμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὄνος λιβυστικὸς, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσε· καὶ πολλάκις ἄσιτος διαμένων, αὐτὸς ἐν σχήματι μοναχίτωνος ὑπεισδύων, καὶ τὰς κώμας περιθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμὲτ διεψώμιζεν. δοῦλος φανεὶς ἀγαθὸς, καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷος τ' ἦν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθεῖσαν κλῆρον λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀνταμείψα-

A dem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit, Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacifice cum Romæorum imp. omnibusque præter Venetos, Christianis transegisset, fato nullo vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod extruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imp. intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia erga Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viam itaque ad inferos ducentem, B eamque irremeabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imp. successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imp. regebat provincias in confinio Persoturcorum sitas, quibus Karaiulucos imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imper. Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur Amasiii, & Turcopersas ejusdem secum generis, similiumque morum homines ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi, nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti pro- C vinciæ præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere, bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse Adrianopol. imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios & Bulgaros in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui per Asiam & Thraciam secundis rebus, paceque fruerentur. Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu & cladibus magnis thronum conscendit: verum turbis variis vexatus, damnisque affectus victoriæ coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus, Hujus equidem pater cum morbo decubuisset, ad se vocat magnatum aulæ D suæ principem, quem Vezirem & Bassam lingua sua appellant, Romæi vero Patricium & Mesazonta nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutem servierat, & Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyræis agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissa est, quam supra descripsimus. fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exul huc & illuc vagatus, & a Persis pulsus, eamdem fortu- E nam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. at quos labores pertulit? pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ laborem lassitudinemque ferre posset pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines salvum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic Monochitonis, sive Dervisii habitu vicos ingressus circumibat panem, ut mendicus, quærens, unde Mahometi cibum præberet: quibus servum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio

Mahometes diem obiit Hegiræ 824. Christi 1421. Giumadi-evel mense.

Morates patri Mahometi succedit.

Rationes ob quas Mahometes filium suum Moratem Amasiæ præfecera.

Edit. Paris. pag. 70.

Bajazites Vezir Asem seu Vezirus primus.

Mahometes a Temyre vexatus.

jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini, *in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*: domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat, regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifica imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, & de rebus suis omnibus decernit. adjuravit quoque eum per Deum Prophetamque suum, panem & salem, quos ei præbuerat, & in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem F. suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, alilque duo octuennes & septennes erant) ambos, inquam, testamento jussit Manuelis Imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. De bis omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. Recte ergo rebus omnibus testamento prospiciens, & confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus & tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nancifcentur. infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat Imp. opera sua constitutum principem mansuetum fore, & cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians Imp lætabatur: at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat. Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticus quatuor, Bajazitem & Hibraimum Patricios sive Veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi & exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, & ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. & cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum

Bajazites fidenus minister.

Adjuratio per panem & salem.

Mahometes filios suos impuberes Manueli tradi jubet eorum vitæ consulens. *Edit. Paris. pag. 71.*

Mahometis cadaver occultatum per dies XL.

Quomodo celata Mahometis mors.

A τὸν, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τῶν οἰκείων αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πάσης Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμου, εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε, καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπεν, ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν B τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μυρὰτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρῴαν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα. ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μυρὰτ τότε τὴν ἔφηβον ἡλικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκταετῆ, καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα. ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος· Ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μήπως ὁ C Μυρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστὶ, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαῤῥῶν, ὡς καὶ θανὼν εὑρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς πᾶσιν εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόῤῥω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, ἔσται ὁ Μουρὰτ, ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου, αὐθέντης πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων ὑπενόει τούτων, ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον D τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μυρὰτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τοῦ ῥοπάλου ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴποτε τὰ τῆς τύχης ἀπομαυρωθῶσι τὰ πράγματα τοῦ Μυρὰτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ Βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκῃ, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλά γε τὸ φάρμακον οὐκ ἐναποκενώσει τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ Βασιλεὺς ἔχαιρεν· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔστενε. Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ μπεγ καθὼς προείρηται ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμα- E σι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἣ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ, καὶ Ἰμπραὴμ τῶν πατρικίων, ἢ Βεζυρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, ἀπολογούμενοι τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίων. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολὺ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα· ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ ἀναψῦξαι πνεύμονα, καὶ

ἧπαρ,

A ἧπαρ, διεῤῥάγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλῆσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόνι εἱλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο Βεζυρίδων, καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οἳ οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. ὁ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μουράτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ. καὶ τὰ τῆς ἑώας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ B δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς ἀτυχήμασι θάλλοντες.

onus, & ad levandum pulmonem & jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi in parte domus, quam habitabat defossa sunt. cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, & sindone involutum super lectum deposuerant, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum Vezirorum consilio agebantur, famulorumque Palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur. in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæis, Serviis, Genuensibus, Venetis, atque in oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii hæres: neve etiam tumultibus bellicis Respub. distraheretur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctas quoque orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romæis interim florente ac prospera fortuna utentibus.

Edit. Paris. pag. 72.

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt Vezıri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, & ideo Mustapham & Cineitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

C ΤΟΥΤΩΝ οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διά ταχυδρόμου τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μουρὰτ ἀπαγγείλαντος, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μουράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μέλαινα. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρησε τοῦ Μουρὰτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁρίζουσας τῷ Παγιαζὴτ, ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανέλθῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς, καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ D μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιάδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτόπται, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὔπω ἑξηκοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ' οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ, καὶ ὑπόφορον ἔδειξαν. ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς, καὶ Βουλγάρους, πάντας σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς E ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, πῶς; ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτον, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατεῖς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἀξίαν

DUm res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime nunciant; exactis tandem diebus quadraginta nuncius ille, quem miserant, redit, ipsisque nunciat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum, qui Melæna appellatur, devenisset. litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver adferat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclament, ac salutent. His litteris summa cum voluptate & gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, & maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam Deo annuente, & propheta nostro apud eum intercedente, evecti sumus. Plerique rebus ipsis interfuistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmane genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt: Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt. hosque non solum, verumetiam Vualachos ultra Danubium, Hunnos, populosasq; nationes Albanos & Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserunt, ut ipsorum ærarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter mitterent. at qua de causa? clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, atue-*

Morates de patris sui morte certior factus Prusam venit.

Mahometis mors in vulgus edita, & Mehemetis proclamatio.

Bajazitis Veziri ad exercitu oratio.

morumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum fortis infimæ & agrestes, Deum unicum, quem Propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos convaluisse, fortunatos, dignitatibus & honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, & vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tamquam filii naturales & genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim & pater & dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Moratee, primogenitus liberorum ac dilectissimus, qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit.

Edit. Paris. pag. 73.

Hæc locutus cum ejulatu & lachrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres & satellites ingenti cum tumultu & strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites, & Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, & in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per octiduum luxerunt, &, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Muratem Imperatorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est Imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum, & Romæorum Imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu, & Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter assumptis usurpato. Rebus etenim orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia. deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At Imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne, & Theologo Corace, qui Moratem consolarentur, & primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris ejus voluntate mentionem faciunt, & secundum illam postulant pueros Imperatori tradi: siquidem concordiam & amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros, patrisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se Imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ & totius orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo Imp. Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque Prophetæ legibus & oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavuridas educari & institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse.

Prusam abeunt Veziri cum exercitu & Mahometis cadaver secum ferunt.

Morates imperator salutatur.

Legati missi ad principes vicinos, qui Mahometem obiisse nunciant.

Manuel legatos jam mittit ad Moratem.

pag. 74.

Manuel ex testamento Mahometis, ejus filios impuberes sibi tradi minis adjectis poscit.

Bajazites ad Manuelis legatos responsum.

A ματικώτερον, σοφοὺς καὶ ἐπισημοτάτους συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, καὶ ταῦτα τὸ πλέον κακοτυχεῖς, καὶ ἀγροτικὸν, καὶ Θεὸν ἕνα μὴ σέβοντας τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξε· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε, καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν, καὶ ἐγρηγορεῖν. καὶ ὡς υἱοὶ γνήσιοι τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ἑκάστους ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθείρωμεν· καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε, καὶ δοτὴρ οὗτος εἷς ἐστιν ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μουρὰτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ

B ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραὴμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατόπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ·

C πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον. Τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες τὸν Μουρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἑτοίμαζον πρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχουμὲτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μουρὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς, καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς ἕω προκαθορθῶσαι, καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμάν. καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης

D σκέψασθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχανᾶν, καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσέχειν, αὐτὸς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερρονήσου, καὶ πάσης Θρᾴκης, οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ Ἀ-

E σίας, καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ, ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, Ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾶδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουρίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι· τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀπι-

σαν ἐπιτροπεύεσθαι. ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπιτροπικῆς διαθέσεως· ἕξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τῆς ῥουμῆς, μὴ ἐπεμβαίνοντί τι τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾷν τίς ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔσωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν τέκνα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπιτροπεύειν, ἀδύνατόν ἐστι αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον. Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥήματα δήγματα. καὶ δὴ τὴν ψυχὴν καμὼν, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν ῥημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, δεδοκιμήσαντα ἔντε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῆς τιμῆς παρ' αὐτῷ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον. καὶ γὰρ ηὐτύχει ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο. ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρὴ, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδοὺς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προρρηθέντι Τζινεῒτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζήτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος υἱός, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονός ἐστι. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπείκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾷν· Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὴν ἐκπάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος, καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάντες, καὶ ἀρξάμενοι ληλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ, διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀ-

sed si velit Imperator, *amicitiam nobiscumque ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt puerorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus: cavebimusque ne quis nostrum præter fas & æquum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam murus aheneus & munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multominus facta possibile.* Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renunciant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum, quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat: ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmonæ & in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit & regnavit in illis Johannes Palæologus Imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Johanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem, & rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Johannes, qui a patre Romæorum Imperator coronatus & designatus est. Secundus Theodorus, quem Lacedæmonis Despotam constituit: tertius Andronicus Thessaliæ imperavit. Quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ finitimas sortitus est: quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, & ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage trophæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant. Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniæ confinia transcendissent, & a deprædatione superioris Cappadociæ & Lycaoniæ latrocinia sua auspicati essent, principis nomine & auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incur-

Legati ad Manuelem redeunt & responsa Bajazitis referunt.

Manuelis filii vi.

Edit. Paris. pag. 75.

Mustaphas & Cineites in Scenam a Manuele producti.

Mores quidam Turcorum.

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

sionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriisque inferendis præ cæteris adsueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis voce audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commeatu & pecunia, sine jaculis & acinacibus plerique: alii pedes in densa & numerosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed & Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere. cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Hellada populabantur. Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adeptæ erant, luctus & clades Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanis, & finitimis gentibus; omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris, filii, & sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur, & irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt; sed & ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui Imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Asiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. Si tantum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem; eamque ex præstantioribus selectam impetio confectant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

Turcarum stratagema dum singulos adoriuntur.

Edit. Paris. pag. 76.

Provinciæ Europæ Turcis subditæ hominibus frequentiores quam Asiaticæ.

Quinta prædæ pars imperatori cedit, etiamque mancipiorum novellis constitutione lata anno Hegiræ 763, Christi 1362.

πίσω ἐλθεῖν, ἐλθέτω. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τῆς τοῦ κήρυκος φωνῆς ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν Ακκίν, τότε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινακῶν· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ᾽ οἱ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ᾽ ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος, ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ᾽ ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρῆνος, καὶ κακὸν τοῖς Σέρβοις ἐπέρρει· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Ἀλβανίταις· καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ τοῦτο καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ᾽ αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν ὀλιγόμετρον κατεργασάμενοι. Καὶ οὐ μόνον οἱ γειτνιῶντες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ᾽ ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὸ σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου, παρ᾽ ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκαόνες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις κείμενοι, Ἀμασινοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κᾶρες ἄχρι Δανούβεως πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανούς· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, δυσαριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν. καὶ ἀφορίζουσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξισοῦνται· ὅπου δ᾽ ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

A ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, ἐκποιοῦντο τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζαρους, καλεῖ. καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δίδωσι αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας οὐ τῆς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ τούτων τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφόρβων· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κρεῖσσον ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι· B τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ ἀγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῷ ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ἀπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου ἡμισφαιρὸς ὅσον χωρεῖν κεφαλήν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον· C Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστί, καὶ εἰς τὸ ἓν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμεῖται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. μία ἐστὶν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σίρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τῆς ἀπολαύσεως, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κυσὶ λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅτε εὐπήκοοι μεταβάλλονται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης D τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη, * τὸν νυνὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ ἀλλόθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, ὃ διηλθόμεν, τῆς ἱστορίας, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ καὶ αὐτοί ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱόν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότητα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* *videntur hic deesse aliqua verba, τοθνεῶτα ἢ, vel forte deest tantum καὶ*

emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur; aulicis muneribus & officiis illustrissimis honorat: ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore & gloria quibus aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad regendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphérii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur, verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abiurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ea gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, cum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzeri ut ab imperatore habiti.

Edit. Paris. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter sibi habent ad hunc vel illu, dummodo Othmanica e stirpe nato, parendum.

Edit. Parif. pag. 78.

CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham & Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, & ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates Mustaphæ rebellione cognita, Bajazitem Bassam, cæterorum Vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, & contra Mustapham mittit. Baiazites deficientibus in pugnæ initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, & ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Leontarius in Thraciam trajicit Cineitem & Mustapham.

DEMETRIUS Leontarius secum ductis Mustapha filio Iltrim Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se numquam irritum fore Imperatoris Manuelis consilium; sed semper, velut filium, in illius, tamquam patris fore potestate. ideoque fidei suæ pignori ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adjacentes usque ad Vvalachiæ limites imperatoris traderent. Thessaliæ insuper oppida usque ad Erissum & Montem Sanctum: aliaque loca, quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, & jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant.

cum eis paciscitur de tradendis Manueli imperatori aliquot urbibus. Ex histor. Musulm. Hegiræ 825. Christi 1422.

At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum Scaphas atque triremes subduxerant, & turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romæorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, & in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exiit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas & Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum vobis probe est, viri, me Iltrim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem & obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit, imperiumque ad hanc diem per vim & injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac letiori fortuna, annuente Deo, utens, eitaque impedimentum rebus mihi procedentibus, pater-*

Mustaphas Callipolim oppugnat.

Mustapha ad Callipoleos incolas oratio. pag. 79.

A Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μυσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ Ἰλξὴμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προρρηθέντα πολλάκις Τζινεΐτ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς οὐκ ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀνύσῃ ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν. καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρονήσῳ Καλλιούπολιν, καὶ τὰ ποντικὰ μέρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θετταλίας ἄχρι Ἐρισοῦ, καὶ ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δύσοδα, καὶ δυσκατέργαστα δόματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία πετάσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν· καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμέ-
B νι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεΐτ μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. καὶ δὴ τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Τζινεΐτ. ἀνδρεῖος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῶτα διδοῦσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτράποντο. Ὁ Μυσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῆς τριήρεως.
C καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρεϊκῶς πολεμήσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μυσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες. ἐκέλευσας ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτων κατὰ προσωπηδὸν στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συνάρῃ μετ' αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δημηγορήσας αὐτολεξεὶ οὕτως· Ὦ ἄνδρες οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὴμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ μοῦ πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; κἀκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἔγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν Θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης, εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀπειθεῖτε,

καὶ οὐκ ἐάσω προβῆναι. εἰ μὲν οὖν πείσητε πρός με, καὶ παραχωρήσητέ μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσαν μέσον τῆς Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ' ἀδελφοί. καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερτιθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. εἰ δ' ἀντισταθείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συναπτομένου τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τῷ Μουρὰτ οὐκ ὀργισθήσεται ἡ πρὸς τὰ ἑσπέρια ἀπάγουσα ὁδός· ὅταν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἐμῶν, καὶ λάβω καιρὸν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτου οὕτως ἐκτιθέντος, αὐτόμολοι τῶν πρωχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρων σὺν τῷ Τζινεῒτ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχήσαντες, ἐκ τῶν τριήρων ὥρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε, καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσοι θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας αἱ πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ δὲ τοῦ πολιχνίου ἐντὸς οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τὸν Μουρὰτ ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ καθολικὸν δεσπότην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες· τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπάρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονήσου ἔζευξε, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν ἔξω συνῆλθον εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγάγωμεν οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουρὰτ, δηλοποιήσοντες ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατηντήκεσαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθεὶς, καὶ ὁ Τζινεῒτ τοῦτον αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε. Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουρὰτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκάστην συρρέοντος ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαιρετίζοντες· αἴφνης μήνυμα ἐκ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει ἐνεπλεῦσαι, καὶ φωναὶ καὶ ταραχαὶ, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ κτύποι ἐπάλξεων, καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ δοκιμώτατοι, καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπερόφρυς ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτὸν ῥέπον· καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ νέος ὢν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας ὑπὸ ταῖν χεροῖν κρατῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί. οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθὴρ, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργὴ, καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· ὁρᾷς κύριε τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὄλωλεν, καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθεντίας κορωνὶς, ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρακικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γέ-

A *numque imperium adepto vos adversamini: nec finitis res meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi praestito, & via, quae Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loca habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, & Imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo. ubi quoque illas recepere, occasione mihi data vos condemnabo.* Talia cum audissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum Imperatorem salutaverunt. B Postridie ubi illuxit ex triremibus cum Cineite exscendit, & equis conscensis signum pugnae datum: exque triremibus veluti ad praelium Romaei Turcique armati procedunt. Confestim plebejorum multitudo, quotquot armati erant, caeterique qui tamquam scenae spectatores erant, eum salutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote Duci atque Imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plauserunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac faustis precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphae non permisere: quinetiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, Imperatori nempe suo universorumque do- C mino, jactis rursum in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas deducto inde exercitu ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Chersonesii, & qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant. intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat, quibus modis imperium obtinuerit: quomodo etiam Romaeorum irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites. Cum Prusae ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad impe- D rii adsumptionem congratulari: subito nuncius Lampsaco affertur, triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super moenium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque praecipui Bajaziti olim invidentes, quod caeteris, qui honores gerebant, potentia praestaret, superbe quoque se gereret, nihilique omnes penderet, (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus) tempus aptum & libertatem sibi oblatum loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis. Geu mulus indomitus huc & illuc recalcitra- E re, puerumque Imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat; ille potius Satrapas suos complecti, & supra modum caros habere; ad quem ejusmodi orationem habuerant: *Cernis, Domine, quam diligenter res nostras praefectus noster curet; quae in occidentalibus partibus jam perierunt. regni tui corona Mustaphae capiti imposita est. Thraciae gazarum virtumque is brevi potietur: statimque, nisi*

Ad Mustapham transeunt aliquot Callipolitani.

Plebeii eum ut Sultano & imperatori acclamant.

Callipoleos arx Mustaphae resistit & a Leontario oppugnatur.

Nuncius de Mustaphae rebellione Morati affertur.

Edit. Paris. pag. 80.

Bajazites Zafsa ob potentiam invisus.

Morates, sibi, sed suorum ministrorum obnoxius.

Vezirorum & Rafsium ad Moratem oratio.

aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, & contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiæ. Inter Satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum & in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciæ militia eum, æque ac dominum suum respectat; ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet. Hæc libenter audivit Bajazites, & quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit; cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, numquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos: quinetiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, & operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites; cumque viam, quæ recta in Cherronesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nunciantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, transgressum esse juxta vicum a Turcis nuper extructum, hominumque frequentia celebrem, (Magna Carya is vocatur) postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc nuncio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam & metum anceps Adrianopoli egreditur, copiasque supra triginta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum, (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod sylvis sit consitus, valdeque humidus locus) ad prælium se comparat. Jam quoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, & utrumque exercitum ad conserendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem paræneticam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis Duces sic alloquutus est: *Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit Dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat, æque, ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Et tendebat ille, ut Prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus sui diē vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum a se occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod Regis nostri majores multo sudore ac labore partū possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipolim, majusque fretū claves esse orientis ac occidentis, Ægæi maris & Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retinuant, Turci captivos Romæos*

Bajazites libenter belli curam & onus contra Mustapham suscipit.

Duces occidentis sibi conciliat.

Bajazites & Mustaphas sibi invicem occurrunt.

Edit. Paris. pag. 81.

Bajazitis ad occidentis duces oratio.

A γενήσεταί τις ἐπιμέλεια. Κέλευσον οὖν σὺν τῇ δυνάμει, τῇ εὑρισκομέναις ὧδε, περάσαι τὸν πορθμόν, καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μουσταφᾷ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναφθῆναι τὰς δυτικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζὴτ, ἀντιστῆναι, καὶ καταστρέψασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς αὐθέντην αὐτὸν σέβονται πάντες. καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτοὺς ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται, δεικνύοντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακοὴν, καὶ πείθονται. τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβών. καὶ τὴν περαίαν διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν ὀλιγαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, κἀκεῖ συν-

B αγηοχὼς παμπληθῆ στρατόν. ἦν γάρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἀπαραδόκοι. καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστεις παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὔτε* τῆς τυχούσης ὑπὸ τῆς βλάβης· ἀλλὰ γενναίως ἀντιστῶσι τῷ ἐχθρῷ καὶ τούτου Θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι· Ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστης. καὶ δὴ τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. καὶ δὲ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ὁ Μουσταφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάν-

C θρωπον πληθεῖσαν, ἥτις μεγάλα Καρύα κέκληται, ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανοῦ τῷ πρωῒ μέλλει κατασκηνῶσαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας τρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. φθασάντων δὲ ἔν τινι ὑδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσώδει ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ) εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ πολέμου ηὐτρεπίζετο. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἔχρῃζον συμπλακῆναι εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-

D μόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν· Ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ ὅσον ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινόν, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν τοῦ παρῳχηκότος ἡμῶν δεσπότου ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ εὐδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς· καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας ὀρέξεως, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν. καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τοῦ αὐξάνεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων. καὶ πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ. καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν μεί-

E ζων πρὸ τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδίδωσιν, ἅ τινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, καὶ πόνων ἐκτήσαντο. οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστὶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἅπαντα Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς ἰδίαν διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους

* add. τῆς

καὶ

A καὶ μάλα. καὶ ἔσται ἀρχὴ ὠδίνων τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας δὲ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μυσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι τούτου Ῥωμαίοις. οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμὰν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὢν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὢν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωσῆ, ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωσῆν, εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς εἶδε τὸν Βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς ἐς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μόλτζῃ τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ B ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλδρὴμ ἀποκαλοῦντα, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενον. ἐκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἰκοδεσπότας ἐξεγύμνου, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ᾽ αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι. τότε καὶ ὁ Τζινεῒτ συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, C σὺν αὐτῷ ἄγειν ἐκέλευσεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη· τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγὰς, καὶ τῷ Μυσταφᾷ δι᾽ αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήφθη. ὡς δ᾽ οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντες τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αἰτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λέγων. Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ὦ λαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκον κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς Βασιλείας. ἀξιῶ οὖν τὸ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ τῶν σῶν, καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς D αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ σωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ᾽ ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. ἀρκέσει τὸ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ὑπὸ χερσὶν ἔχειν, καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν. ἀλλ᾽ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύων σὺ ἄρχεις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεῒτ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, ἐκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ νῦν. νῦν δ᾽ ὁ Βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, τοὺς νηπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔ- E χειν, καὶ δι᾽ ἐκείνων ἡμᾶς ἐκπτοῆσαι τῷ αὐτοῦ κράτει. ἰδοὺ δὴ τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μυσταφᾷ, ὡς ἀγρίους κύνας καθ᾽ ἡμῶν λυττῶντας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ᾽ οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους φανούμεθα, ἀλλ᾽ ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσομεν. καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς στήσομεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ διαριθμήτους ὄντας, καὶ ἔτι ἐν τῷ

A *in orientem transvehere minime poterunt. Romæi vero nullo arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic falso ac commentitio Mustaphæ, & cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas Domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum Imp. Manuel Mosem viventem veritus, Ilerim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit Imperatorem jurejurando teneri, amicitiam, concordiamque inter ipsum Dominumque nostrum stabilitam* B *esse, aufugit in Vualachiam, ibique cum Myltza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Ilerim jactans auxilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores cæterosque spoliat: Ilerim Bajazitis filium se prædicat, eumque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium Dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; & inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiæ dum præest, Ducis generalis Smyrnæ & Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a Rege nostro pulsus,* C *jussusq; eum comitari & in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, & hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito, non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum Imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat. Cum exivissem ad venationem, Imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupum ablatum prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis Imperator respondit. Etsi lupus sit, qui salutem sibi in mea mandra quæsivit, mansuetæ tamen ac* D *humanæ sum indolis; neque ex aliena cæde voluptatem capto. lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frænatum cohibeam meæ potestati suppositum: eique non permittam procurrere, & aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, & post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis Imperator haud possit, intelligatque consilia sua, exitum non sortiri: (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere) transfugam illum Cineitem ac Mustapham, ceu ca-* E *nes feros & rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quinetiam tamquam leones insiliamus: hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus, animum addat nostrorum major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant: quos cernitis panem Regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. eos adjutores non habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres*

Must[...] Dusme seu suppositicius.

Edit. Paris. pag. 82.

pag. 83.

Acie instructa ad pugnam se parant Bajazites & Mustaphas.

inierimus. His dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis, & classicum cani jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque, ac se fore; honores ac dona quamplurima a se reportaturos; amplam mercedem infimis ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse) hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter cæteros bellicosissimo, præliis etiam adsueto, ineundæ pugnæ cura,

Cineiti prælii ineundi cura relicta.

ipse in edito loco stans, contenta voce sic infit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi? qui vester sum dominus, & Ilerim Bajazitis filius. Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hæc impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujus cervicibus truentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si superfit, in Thracia juris quicquam habet. Longe lateque in oriente imperat. Haud etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Ilerim filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor: ut belli gerendi animo potius, quam me adjuvandi estote, & cum æquanimitate procedite. nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus vos honorabo.*

Mustaphæ ad Moraitas oratio.

Defectio totius exercitus Bajazitis ad Mustapham.

Ubi finem dicendi fecit, subito, qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, Satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterunt, & ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu, pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis spoliatum, & famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere; videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: & ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt, salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, Duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis Imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis

Edit. Paris. pag. 84.

Bajazites & Hamza frater ejus ab omnibus deserti Mustaphæ se permittunt.

A ῥαγμάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν αὐθωρὸν ἔσονται, αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον καταλείψαντες· μόνον εἰ προθύμως τῆς ἀρχῆς τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑποστηλωθώμεθα. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας καὶ τάξιν ἐναρμόστως συντάξας, τὸ ἐνυάλιον ἤχησεν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῒτ καὶ αὐτὸς τοὺς ὡς εἶχεν, ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοιτο, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονται κύριοι. καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλεῖστον ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ. καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλας, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθεις τάξας τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας. Καὶ δὴ ὁρῶν ὁ Μουσταφᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερὸν· καὶ οἱ ὑπασπισταὶ προσορμήσαντες ἐπι-
B σείοντες τὰ δόρατα, καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόται προπέμποντες, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῒτ. καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραξε μεγαλοφώνως· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, οὐ γὰρ οὖν δούλους καλῶ, εἰς τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν; γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλδιρὶμ, τὸν κύριον ὑμῶν; καὶ γὰρ εἰ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλλων ὁ βιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗτος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος αὐτοῦ; ὁ υἱός; ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θρᾴκῃ· κρατεῖ γὰρ αὐτὸς τὰ πρὸς ἕω· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῖς τοῦ ἐμοῦ πα-
C τρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς λέγει τις τοῦ Ἰλδιρὶμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ ὁ ἐμὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· καὶ εἴ τινι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρατείτω ἐκεῖνος. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδοκιμήσαντας ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τελωβολαμαίου τούτου· καὶ εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἐστιν ὃς δυνήσεται συνάραι λόγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ παρακαλῶ μὴ γένησθε πολεμισταὶ, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετ' ἐπιεικείας προσέλθετε· καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς Θεὸς, οὐ στερήσω τε· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω λεχθέντων, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέ-
D ρας ὑπερασπίζων σατράπης ἀποσπασθεὶς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλων τῷ Τζινεῒτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, ἐκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντι παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζὶτ ὡς κολοιὸν κατεψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. τότε καὶ νοῦν λαβὼν εἰς σπανίως ὑπερέχειν δοῦλος δεσπότου· καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει. καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐ-
E τοὶ προσυπήντουν, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρεπούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμουν· τὸν δὲ Παγιαζὶτ * κελεύσαντες καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψαν τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα· καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ ἀποδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον· καὶ μα-

* κελεύσαντι

θῶν ὅτι ἐν ἄρκυσι ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· Ἕως πότε ὁ ἀσεβὴς οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει, εἰπών· κελεύει μικρὸν ἑλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὴν ἀθλίαν τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὴν καρατόμησιν, καὶ λέγων· εἶδες, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; καὶ γὰρ ἔτυχε κόψαι τοὺς ὄρχεις τὸν Αὐδουλᾶ γαμβροῦ τοῦ Τζινεῒτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζὰτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζὰν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεῒτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα· ἄφετε αὐτόν, εἶπεν, οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνος ὁ βιοθανὴς καὶ ἀπάνθρωπος οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξήρχετό τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος· οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεῒτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυρεῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρσους, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσέρχεται σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ· οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν, παρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευήν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις ἃς ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἀρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχώδη, ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν, καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλείστους ὄντας ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίαν κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. ὑμᾶς δὲ τοὺς συμμαχήσαντας, καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιακότας ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν. ἕνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ὑμᾶς δὲ μετὰ δώρων ἱκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντι τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμῶν· ἔχεις μισθὸν χάρισμα τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. αἴρε κάτω, ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν αἴσιον· φθάνε τὴν Κωνσταντίνου, ἀσπάσαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ ἀγάπη, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ὀπίσω ζήτησις Καλλιουπόλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθείς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως, καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστὶν ὁ

A omnibus effugiis, teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste Solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *consilio tuo utere.* Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari. quod illico factum ipso spectante, & talia verba proferente: *Nosti pessime testiculos demetere?* Cinetus etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt & hujus fratrem Hamzam capite quoque plecturi; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit; *quippe*, dixit, *non est ferus & inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intelligit infelix Cineites se fovere eum, qui pernB iciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter crepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat. Novus itaque Imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia & lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa & sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem condiC tione se dediderant; exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque & galeas, hastas, zagias, id est jacula, & omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. *Imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos Imperioque Romæo, prælium obiisse & pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis rerum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cœlestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus.* D *Existimamus profecto operâ vestra prospere nos usos esse, qui, societatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione tolerastis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus & casibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, & amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero & castella nos vobis tradere absit. Tibi o Demetri salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi fuimus: quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, Imperatores no*E *mine nostro saluta, & iis nuncia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter Imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est Dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: *An non tibi cognitus est Imperator meus, quamque prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?*

Bajazites Cineite jubente capite plectitur.

Hamza salvus evadit.

Mustaphas Adrianopolim ingreditur.

Callipolis Leontario dedita.

Edit. Paris. pag. 85.

Cineitis audax & insolens ad Leontarium oratio.

Lupi & Ciconiæ Apologus.

Demetr. Leontarii ad Cineitem responsio.

bis contumeliis, quas ore tuo evomuisti, o Chelebes, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod prævideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum profecturum: tunc, quid prosunt verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphas Imperator, quem Deus Romæorumque fortuna evexerunt. Tu vero cum de turba & plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid faceret anceps, animo revolvens promissa illorum, quæ perjurio corruperant. Remansit tamen, expectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, & post longum colloquium, Demetrio hæc dixit.

Mustapha ad Demetrium verba.

Ego quidem, o amice, protectori mei charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque Propheta promisi, quodque his etiam actu Callipoleos contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa judicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusjurandum violare, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo; liberæ conditionis homines in servitutem redigendo: gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cæli & terræ nesciunt.

Edit. Paris. pag. 86.

Quod si in tam impietatem præceps laberer, quod absit Domine, Musulmanorum natio neque me Imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcumque vero ditionis meæ non sunt, sed publice acquisita, meque Prophetæ, illa intacta relinquo: consuetudinibus Musulmanorum Prophetæque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indefinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cavuridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim, (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: quæ etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt.) numquam animum inducam, nec quicquam tam absurdum admittam. Hæc dum audit Leontarius (tamquam Leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans & cauda laxata terram verrens, vultum præ dolore demittit) quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur:

Demetrius Mustaphæ respondet.

Accurate novimus Domine dux, quomodo vos Musulmani multis ab hinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus Othman Bithyniam, Paphlagoniam, & Phrygiam majoribus nostris ereptas Imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure easdem themata seu provincias consecutus esset, fœderum initorum immemor perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus & veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cœpit. Illius deinde nepos pater tuus ilerim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, &

A ἀποπέμπειν με ἄνευ τοιούτοις ῥήμασι φαύλοις ἀποπτύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζελεπή; ἴσθι ὅτι ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὁρῶ, πάλιν ἕξει σε ἡ Κωνσταντίνου, καὶ τότε μάθῃς ἃ εἴρηκας· πλέον οὐκ ἔστιν ἐστὶ τὸ διδόναι με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεὸς, καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὕψωσεν. σὺ δὲ, εἷς τῶν πολλῶν τυγχάνων, παῦσαι τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα. Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν χολῆς καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὅρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. ὅμως ἐκαρτέρει ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ οὐ, καὶ τότε ἐπαναζεῦξαι. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθὼν, καὶ λέξεις συνείρας τε

B ἱκανὰς ἅμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη. Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ ποθεινότατε, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ὑπεσχέθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τούτων ἦν, καὶ τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρούριον. ὑπὲρ οὖν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀποβήσεται. περὶ δὲ τοῦ φρουρίου, κρεῖσσον παραβαίνειν ὅρκον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέναι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλεύθερον· ἔθνος τῷ Θεῷ ἀφιερωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδότων· Εἰ δὲ καὶ εἰς τοσαύτην ἀσέβειαν κατακρημνισθῶ, ὃ μὴ γένοιτο Κύριε. τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος, οὔτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν

C παραχωρήσει, οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἴσοδον. ἄπιθι τοιγαροῦν, κἀγὼ ὡς ὅσον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀντιμοιβὴν παρασχεῖν. ὅσα δὲ τὰ παρὰ τὴν ἐμὴν οὐκ ἔστιν εἰσὶν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωνται, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασαλεῦσαι τὸ τῶν Μουσουλμανικῶν ἐθῶν, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνος τυγχάνων. καὶ γὰρ ἐπιμόνως ἐργάσομαι τὸ προσθεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις, καὶ χώρας Καβουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταύτην Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαιμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταπροφῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πνιγμονὴ τῶν Χριστιανῶν καταπνίγων καὶ ὀλοθρεύων αὐτοὺς, πώποτε οὐ κατὰ νοῦν ἐπελεύσεται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, ἀτεχνῶς τέλος ἐξάγω· Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος,

D (καὶ ὥσπερ λέων τῆς θήρας ἀστοχήσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐνσκαπίζων, ὑποχαλῶν αὐτήν.) οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὗ κατέληξας τὸν παράλογον λόγον ἐκεῖνος· ἄρας τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγὲ, τῶν Μουσουλμάνων, οἴδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπίασιν τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὀθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἁρπάσας, ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέσχε. ὁ δὲ ἔγγονος αὐτοῦ Ὀρχὰν

E γενόμενος κύριος, καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διέμεινε ποτὲ ταῖς συνθήκαις, καὶ ὅρκοις, παραβαίνων καὶ μετατιθῶν ὅρια, ἃ ἠσφαλίσατο Θεὸς, καὶ ἀλήθεια. ἄγων ἔτος ἔκποτε ἐγγύς που ἑκατοστὸν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθείρειν· εἶτα ὁ ἔγγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατὴρ Ἰλτρὶμ γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων

καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς που τὰ τριάκοντα ἔτη πληρούμενα ἕως σήμερον οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες τοὺς ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νεωστὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὸν γελάσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκην, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωὴν σὺ ἐλάμβανες· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι καὶ κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφευγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. ἄρτι δὲ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας· οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσεν.

Ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu uteris propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detradit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum Imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisses: Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus. Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Edit Paris. pag. 87.

Demetrius Constantinopolim redit Turcarum deceptus perjurio.

CAPUT XX.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocææ Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operum suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ, τι ποιήσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖται ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους δοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεαῖς

AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit: legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides date. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classi. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 806.

Mustaphas res imperii sui constituit.

his contumeliis, quas ore tuo evomuisti, o Chirites, honoratum, nudumque dimittis? persuasum habe, quod prævideo, te brevi Constantinopolim, ut ad asylum profecturum: tunc, quid prosint verba ista tua, cognosces. Verumtamen pro imperio neque jubere, vel me dimittere potes, at Mustaphas imperator, quem Deus Romæorumque fortuna evexerunt. Tu vero cum de turba & plebe unus sis, abstine a verbis, quibus obtemperantem nullum habes. Cum itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus, triremes conscendit quid facere anceps, animo revolvens promissa istorum, quæ perjurio corruperant. Remansit tamen, expectando quodnam sibi a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas, & post longum colloquium, Demetrio hæc dixit. *Ego quidem, o amice, protectori meo charissime, eorum recte memini, quæ coram Deo ejusque Propheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa judicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, satius est mihi jusjurandum violare, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo; liberæ conditionis homines in servitutem redigendo: gentemque Deo dicatam ac consecratam subjiciendo infidelium imperio, qui Deum auctorem cæli & terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præceps laberer, quod absit Domine, Musulmanorum natio neque me Imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcumque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita, meoque Prophetæ, illa intacta relinquo: consuetudinibus Musulmanorum Prophetæque præceptis fraudem ullam facere occusans, cum Musulmanus sim. Indefinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cavuridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim, (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt.) numquam animum inducam, nec quicquam tam absurdum admittam.* Hæc dum audit Leontarius (tamquam Leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans & cauda luxata terram verrens, vultum præ dolore demittit) quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: *Accurate novimus Domine dux, quomodo vos Musulmani multis ab hinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo proavus tuus Othman Bithyniam, Paphlagoniam, & Phrygiam majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, fœderum initorum immemor perjurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus & veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore anni centum transierunt, quo Occidentem devastare cœpit. Illius deinde nepos pater tuus Ilderim Bajazites, cum successionis jure rerum summa omnibusque provinciis potiretur, &*

Mustapha ad Demetrium verba.

Edit. Paris. pag. 86.

Demetrius Mustaphæ respondet.

A ἀποπέμπειν με κενὸν τοιούτοις ῥήμασι φαύλοις ἀποπτύσσεις ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεΐτ; ἴσθι ὅτι ὡς ἐν ὀλίγῳ, ὡς ὁρῶ, πάλιν ἥξει σε ἡ Κωνσταντίνου, καὶ τότε μάθῃς ἃ εἴρηκας· πλὴν οὐκ ἐστὶ τὸ διδόναι με λόγον καὶ ἀποπέμπειν, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεός, καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὕψωσε. σὺ δέ, εἷς τῶν πολλῶν τυγχάνων, παῦσαι τοῦ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα. Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρης ὢν χολῆς καὶ πικρίας, μὴ ἔχων τί ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὅρκων ἀθέτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. ὅμως ἵστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, εἰ μέλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἢ οὔ, καὶ τότε ὑπαναζεῦξαι. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐλθών, καὶ λόγους συνάψαντες
B ἱκανοὺς ἄμφω, τῷ Δημητρίῳ ἔφη. Ἐγὼ μέν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ ποθεινότατε, οἶδα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ἃς ὑπεσχέθην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἐν μέσῳ τούτων ἦν, καὶ τὸ τῆς Καλλιπόλεως φρούριον. ἕνεκα οὖν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀποβήσεται. περὶ δὲ τοῦ φρουρίου, κρεῖσσον παραβαίνειν ὅρκον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εὐσεβεῖς ἐν χερσὶν ἀσεβῶν ἀποτιθέναι, καὶ ποιεῖν δοῦλον τὸ ἐλεύθερον· καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωμένον ἔθνος εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδότων· Εἰ δὲ καὶ ἐς τοιαύτην ἀσέβειαν καταπεσούμενος, ὃ μὴ γένοιτο Κύριε. τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος, οὔτ' ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν
C παραχωρήσει, οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἴσοδον. ἄπιθι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς ὅσον εὐπορῶ, τόσον καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν παρεκτείνω. ὅσα δὲ οὐ παρὰ τὴν ἐμὴν κτῆσιν εἰσίν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται, καὶ τῷ ἐμῷ προφήτῃ, οὐ θέλω παρασαλεῦσαι τὰ τῶν Μουσουλμανικῶν ἐθῶν, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προφήτου, Μουσουλμάνος τυγχάνων. καὶ γὰρ ἐπιμόνως ἐργάσομαι τοῦ προσθεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις, καὶ χώρας Καβουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταύτην Καλλίπολιν, ἥτις ἐστὶ λαιμὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταροφῶν ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πνιγμονὴ τῶν Χριστιανῶν καταπνίγων καὶ ὀλεθρεύων αὐτούς, οὔποτε ἵνα κατὰ νοῦν ἐπιστήσεται τὸ τοιοῦτον παραλόγισμα, οὔτε εἰς τέλος ἐξάγω· Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Λεοντάριος,
D (καὶ ὥσπερ λέων τὰς θήρας ἀστοχήσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπιρραπίζων, ὑποχαλῶν αὐτήν.) οὕτω καὶ οὗτος ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἕως οὗ κατέληξας τὸν παράλογον λόγον ἐκεῖνον· ἄρας τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἡμεῖς μέν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγὲ, τῶν Μουσουλμάνων, οἴδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν· καὶ γὰρ ἤδη ἐπέκεινα τὰ ἔτη τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα, ἀφ' οὗ ὁ σὸς πρόπαππος Ὀθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἁρπάσας, ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γονέων κατέχει. ὁ δὲ ἔκγονος αὐτοῦ Ὀρχὰν
E γενόμενος κύριος, καὶ κληρονόμος τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ διέμεινε ποτὲ ταῖς συνθήκαις, καὶ ὅρκοις, παραβαίνων καὶ μεταπηδῶν ὅρια, ἃ ἠσφαλίσατο Θεὸς, καὶ ἀλήθεια. ἄγων ἔτος ἤδη τοῦτο ἐγγύς που ἑκατοστὸν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς δύσεως ἤρξατο φθείρειν· εἶτα ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, ὁ σὸς πατὴρ Ἰλτερὶμ γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων

καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, ὃ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἐκείνου παρελθόντος ἐγγύς που τὰ τριάκοντα ἔτη πληρούμενα ἕως σήμερον οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νυνὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ἡ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰρηνικὸν, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὸν γελάσει ἡ τύχη, συνεργοῦσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδει σε τῷ Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωήν σου ἐλάμβανε· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. ἄρτι δὲ σὲ ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ Βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσε.

A *ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, inique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu uteris propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Cum equidem exul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisset:* B *Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus; Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus.* Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Edit Paris. pag. 87.

Demetrius Constantinopolim redit Turcorum deceptus perjurio.

CAPUT XX.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocææ Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per litteras in eo copiisque trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mæstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ,τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖται ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεὰς

C AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassu re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides dare. Interea Mustaphus, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classi. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 826.

Mustaphus res imperii sui constituit.

jure hæreditario potitus, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini, *in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*. domesticis itaque rebus gerendis, universisque, quibus imperabat, regionibus administrandis præfecit. Iste igitur Prometheus nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. omnem curam ad exercitus alendos adhibuit, reique militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbum vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, & de rebus suis omnibus decernit. adjuravit quoque eum per Deum Prophetamque suum, panem & salem, quos ei præbuerat, & in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem F. suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, aliique duo octennes & septennes erant) ambos, inquam, testamento jussit Manuelis Imp. fidei committi, ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. Recte ergo rebus omnibus testamento prospiciens, & confisus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat. si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates seditionibus & tumultibus solutus universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res moliendi nancifcentur. infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vitæ tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator tales obsides apud se custodiendo, spem concipiebat intercessuræ cum Morate sinceræ ac non fictæ amicitiæ, sicut Hercules cani terrorem clava injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat Imp. opera sua constitutum principem mansuetum fore, & cicurem serpentem in sinu suo benigne fotum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians Imp. lætabatur: at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat. Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem & Hibraimum Patricios sive Vezirios, duosque medicos, qui quotidie ingressi & exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres jactabant: morbo quidem ipsum detineri, & ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse. & cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquisitam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuanda intestina, dejiciendum viscerum

Bajazites strenuus minister.

Adjuratio per panem & salem.

Mahometes filios suos impuberes Manueli tradi jubet eorum vitæ consulens. Edit. Paris. pag. 71.

Mohametis cadaver occultatum per dies XL.

Quomodo celata Mohametis mors.

A τῷ, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥηθεὶς Παγιαζὴτ καλῶς, καὶ ὡς εἶχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν πάσης Ἀσίας τε καὶ Θρᾴκης, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμου, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεώς τε, καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπρεπε, ἔτι ζῶντος τοῦ Μαχουμὲτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεύοντος. νοσήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζὴτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθήκην συντάξας, καὶ ὑστεραίαν βούλησιν, λέγων ἐν
B τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφήτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐτῷ, ἤγουν τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. τὰ δὲ ἕτερα δύο τέκνα. ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μουρὰτ τότε τὸν ἔφηβον ἡλικίαν ἐμβαίνων, τὰ δὲ δύο ἄνηβα ὀκταετῆ, καὶ ἑπταετῆ τυγχάνοντα. ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγχειρίσωσι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τούτων ἐπίτροπος. Ταῦτα γὰρ πάντ' ἔπραττε φοβούμενος μήπως ὁ
C Μουρὰτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἐστί, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε. καλῶς οὖν διαταξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανὼν εὑρήσει τὰ πράγματα σὺν τοῖς τέκνοις εἰρηναίαν κατάστασιν, ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ πόῤῥω βαλών. καὶ γὰρ ἐνενόει, ὅτι εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσὶν, ἔσται ὁ Μουρὰτ, ἄνευ ζάλης καὶ θορύβου, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντες οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἆραι. τὰ δὲ νήπια ἐλευθερωθήσονται φόνου ἀδίκου, ἔχοντα τὸ ἀρκοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ εἰς παντοίαν ζωήν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τῶν ὁμήρων
D ὑπενόει τοῦτον, ὡς ἕξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μουράτ, ἐκφοβῶν τὸν κύνα διὰ τῶν ῥοπάλων ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἴπου τι καὶ τῆς τύχης ἀποκαμούσης σήματα τοῦ Μουρὰτ, ἕξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ Βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὄφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκοι, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμετάστατα, ἀλλὰ ἄρα τὸ φάρμακον οὐκ ἐνστάξουσι τοῖς ὀδοῦσι. Ταῦτα ὀνειροπολῶν ὁ Βασιλεὺς ἔχαιρεν· ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔστενε. Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμὲτ μπεγ καθὼς προείρηται ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμα-
E σι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἔκρυπτον τὸ πτῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἢ ἔκειτο ἄταφον, τινὸς μὴ γινώσκοντος ὅτι τέθνηκε πάρεξ τεσσάρων, Παγιαζὴτ, καὶ Ἰμπραὴμ τῶν πατρικίων, ἢ Βεζυρίδων, καὶ δύο ἰατρῶν, οἳ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογοῦντες τοῖς μεγιστᾶσιν, ὡς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἁρμοδίων. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πλῆθος πολὺ, τοὺς μὲν ἐν Σερβίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντίνου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς ἰατρείαν χρήσιμα· ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν ἰατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα, καὶ

ἧπαρ,

ἧπαρ, διεῤῥάγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνδον πλάσιν αὐτοῦ τῇ γῇ παρεδεδώκασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείψαντες, καὶ σινδόσιν εἰλήσαντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενῆ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττοντο παρὰ τῶν δύο Βεζυρίδων, καὶ τῶν παίδων τοῦ παλατίου· οἳ ἵνα εἴργοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετά τινος. ὁ σκοπὸς οὖν τοιόσδε· εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ πέριξ ἔθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουῖται, Βένετοι, ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὐ δυνήσεται κατελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μουράτ, καὶ γενήσεται θόρυβος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ. καὶ τὰ τῆς ἑῴας πάντα ἀφειδῶς ὁ Καραμὰν λεηλατήσει, τὰ δὲ τῆς Θρᾴκης οἱ Χριστιανοὶ, καὶ ἔσονται Τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς ἀτυχήμασι θάλλοντες.

onus, & ad levandum pulmonem & jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi in parte domus, quam habitabat defissa sunt. cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, & sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum Vezirorum consilio agebantur, famulorumque Palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur. in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæis, Servlis, Genuensibus, Venetis, atque in oriente Karamano, ex Persiæ finibus ad exercitus penetrare non posset Morates imperii hæres: neve etiam tumultibus bellicis Respub. distraheretur, seditionibus exercitus æstuarent; cunctas quoque orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romæis interim florente ac prospera fortuna utentibus.

Edit. Paris. pag. 72.

CAPUT XXIII.

Morates Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt Veziri, defuncti Sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra poscit, & ideo Mustapham & Cineitem in scenam adversus Moratem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

ΤΟΥΤΩΝ οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τοῦ Μουρὰτ ἀπαγγείλαντος, ἐν Ἀμασείᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἔφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μουράτ· καὶ ὡς κατῆλθεν ἐγγύς που Προύσης ἐν κώμῃ τινὶ καλουμένῃ Μέλαινα. καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρησε τοῦ Μουρὰτ, δηλούσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὁριζούσας τοῦ Παγιαζὴτ, ὅπως λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζὴτ μεθ' ὅσης ἡδονῆς, καὶ χαρᾶς δεξάμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημαγορεῖν τοιάδε· Ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, οὐ χρὰ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ ποίας εἰς ποίαν τύχην ὑψώθημεν, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. οἴδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτόψει, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν ἔτος ἑξακοστὸν ἢ πλέον τι, ἀφ' οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμὰν, ἔτος, τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καὶ Σέρβων ὑποτελῆ, καὶ ὑποφόρους ἔδειξαν. ἀλλὰ καὶ Βλάχους ὑπὲρ τὸν Δάνουβιν, καὶ Οὔννους, καὶ μυριάριθμον γένος Ἀλβανοὺς, καὶ Βουλγάρους, πάντας σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπείνωσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξικνεῖν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῖν, ἐξαρκεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγοὺς δουλοπρεπῶς, πῶς; ἔλεον ζητοῦντες, καὶ οἶκτον, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐγκρατεῖς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην ἄξιοι

Dum res eo loci stant, per cursorem Morati Amasiæ sedem habenti mortem patris ocyssime nunciant; exactis tandem diebus quadraginta nuncius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nunciat Moratis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum, qui Melæna appellatur, devenisset. litteras insuper Moratis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cœtu patriciorum, Prusam ad se veniat, patrisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se Imperatorem proclament, ac salutent. His litteris summa cum voluptate & gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus eum satrapis cunctis ac proceribus, & maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere cœpit: *Supervacuum fuerit, o viri, apud vos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis atque initiis ad eam, qua nunc fruimur, fortunam Deo annuente, & propheta nostra apud eum intercedente, evecti sumus. Plerique rebus ipsi interfuistis, vel a parentibus vestris audivistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt: Romæorumque imperium ac Servios tributa sibi pendere coegerunt. hosque non solum, verumetiam Vualachos ultra Danubium, Hunnos, populososque nationes Albanos & Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tributis oppresserant, ut ipsorum ærarium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter mitterent. at qua de causa? clementiam ac commiserationem erga se excitaturi, ærum-*

Morates de patris sui morte certior factus Prusam venit.

Mahometis mors in vulgus edita, & Mahometis proclamatio.

Bajazitis Veziri ad exercitum oratio.

Edit. Paris. pag. 73.

mnarumque inducias ac pacem a nobis petentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infimæ & agrestes, Deum unicum, quem Propheta prædicavit, non colentes, ad veram pietatem ipsos convertisse: fortunatos, dignitatibus & honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, & vestram pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordiæ deditos esse, sed sobrios vigilare. Et singuli, tamquam filii naturales & genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hereditate, nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim & pater & dominus bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus, qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit. Hæc locutus cum ejulatu & lachrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres & satellites ingenti cum tumultu & strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites, & Hibraimus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias orientis versus Callipolim postridie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. Trajectum deinde freto Prusam id detulerunt, & in sepulchrum deposuerunt, quod sibi vivus extruxerat; per octiduum luxerunt, &, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregerunt: luctu postmodum finito Moratem Imperatorem proclamant ac salutant. Celebritate deinde pro majestate imperii decenter transacta, multa ac magni pretii dona largitus est Imperator aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munerum oblatione adjuncta eum venerati sunt, de rebus deinde imperii consultarunt. Legatos illico ad Caramanum, & Romæorum Imperatorem destinant, ut ipsos de Mahometis obitu, & Moratis inauguratione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro more a principibus ad imperium recenter adsumptis usurpato. Rebus etenim orientis imprimis prospectum cupiebant earumque securitati, pacta per jusjurandum cum Caramano amicitia. deinceps vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam trajecissent. At Imperator Manuel prævertit missis legatis Palæologo Lachyne, & Theologo Corace, qui Moratem consolarentur, & primordia imperii ipsi gratularentur. De postrema deinde patris ejus voluntate mentionem faciunt, & secundum illam postulant pueros Imperatori tradi: siquidem concordiam & amicitiam, quæ inter eum patremque ejus intercesserunt, integras ac incorruptas permanere velint. Quod si tradere pueros, patriisque legibus obtemperare recusaverint, successorem apud se Imperator habet, quem brevi Macedoniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ constituet; confestim etiam Asiæ & totius orientis. Idque consilium supra memorato Mustaphæ aperuit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo Imp. Morate respondit legatis, asserendo minime honestum esse, neque Prophetæ legibus & oraculis consonum, Musulmanorum liberos apud Cavucidas educari & institui, hoc est piorum filios sub impiorum tutela esse.

Prusam abducunt Vaziri cum exercitu & Mahometis cadaver secum ferunt.

Morates imperator salutatur.

Legati missi ad principes vicinos, qui Mahometem obiisse nunciant.

Manuel legatos jam miserat ad Moratem.

pag. 74.

Manuel ex testamento Mahometis, ejus filios impuberes sibi tradi minis adjectis poscit.

Bajazitis ad Manuelis legatos responsum.

A ματικώτερον, σοφοὺς καὶ ἐπιστημόνας συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν, καὶ τοῦτο τὸ πλέον ἀκληρουχίας, καὶ ἀγροτικὸν, καὶ Θεὸν ἕνα μὴ σέβοντας τὸν, ὃν ὁ προφήτης ἐκήρυξε· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς ἀξιωματικούς τε, καὶ λαμπροὺς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κἀγὼ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκουόντων, ἃ λέγω, τυγχάνομεν. δεῖ τοίνυν μὴ ῥαθυμεῖν, μηδὲ ὀκνεῖν, ἀλλὰ νήφειν, καὶ ἐγρηγορεῖν. καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμὰν ἀφ' ἡμῶν ἕκαστος ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμελήσαντες φθειρώμεθα· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ, καὶ δεσπότης, εὐεργέτης τε, καὶ δοτὴρ ὁ αὐτὸς εἷς ἐστιν ὁ Μεχμὲτ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μουρὰτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
B ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει Προύσῃ νυνί· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἡμέτερος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόψατο κοπετὸν μέγαν μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων, καὶ ἅμα πάντες οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ ῥαβδοῦχοι μιᾷ φωνῇ ἀλαλάξαντες μετὰ θορύβου καὶ κρότου πολλοῦ γοερῶς ἔκλαιον. τότε ὁ Παγιαζὴτ σὺν τῷ Ἰμπραὴμ βαστάσαντες τὸ πτῶμα, ἔθηκαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς θρηνήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἕω πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστᾶνες σὺν τῷ Παγιαζὴτ βάδην κατόπισθεν σὺν τῷ νεκρῷ. καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προύσῃ, καὶ κατέθεντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ·
C πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον· Τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες τὸν Μουρὰτ ἀρχηγὸν ἀνηγόρευσαν· καὶ τὰ εἰκότα ἑορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐεργεσίας τοῖς ἄρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώροις τὴν προσκύνησιν ἕκαστος ἀποδεδωκότες, περὶ τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἐπέμπον πρὸς τὸν Καραμὰν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχμὲτ, καὶ τὴν ἀναγόρευσιν Μουρὰτ, καὶ πίστεις ἀνανεοῦντες εἰρηνικὰς, ὡς ἔθος τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς, καὶ ἡγεμόσι. καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς ἕω προοικοδομῆσαι, καὶ ἀσφαλίσαι, ὡς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων μετὰ τοῦ Καραμὰν. καὶ τότε τὰ τῆς Θρᾴκης
D σκέψασθαι περάσαντες τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προαρπάσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχανᾶν, καὶ Θεολόγον Κόρακα, ὡς δῆθεν παραμυθῶν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τούτοις ἀναμιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παιδία δοθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι, καὶ τοῖς πατρικοῖς θεσμοῖς μὴ προσέχειν αὐτοὺς, ἤγουν ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸν ἔφεδρον, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καταστήσει τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας, καὶ Χερρονήσου, καὶ πάσης Θρᾴκης, οὐ μετὰ πολὺ δὲ καὶ Ἀ-
E σίας, καὶ πάσης ἄλλης ἀνατολῆς· ἐσήμαινε δὲ τῷ προδηλωθέντι Μουσταφᾷ. ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουρὰτ, ἔδωκε πρὸς τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, Ὡς οὐκ ἔστι καλὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνᾷδον, Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καβουζίδων, καὶ παιδαγωγεῖσθαι· τουτέστιν εὐσεβῶν παῖδας παρ' ἀπι-

σων ἐπισκοπεῖσθαι. ἀλλ' εἰ θέλει ὁ βασιλεὺς ἐχέτω τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ μενέτω κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν τέκνων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης ἐπισκοπικῆς θέσεως· ἕξομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ φιλίαν ὡς ἕρμαιόν τι, καὶ καθολικὸν ἐπισφράγισμα τῆς ῥουῶτης, μὴ ἐπεμβαίνειν τι τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν τις ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἔστωσαν ὅρκοι καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος, καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα. τὸ δὲ αἰτεῖν παῖδα, καὶ ἔχειν, καὶ ἐπισκοπεῖν, ἀδύνατον ἐστὶ αἰτοῦντι συντίθεσθαι. τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυνατώτερον. Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέα πάντα ἀναλέξαντες, ἔδοξε τὰ ῥήματα δήγματα. καὶ δὴ τὴν ψυχὴν κάμνων, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν τῶν ῥημάτων, ὧν συνετάξατο τῷ Μουσταφᾷ ἄρτι ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ διάγοντι, ἐξ ὅτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμφθη ἐξόριστος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· μετακαλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἄνδρα, καὶ ὡς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, δεδοκιμάσαντα ἔντε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θετταλίᾳ τὸ πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτῷ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπει τὸν τρίτον τῶν υἱέων αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θετταλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντάριον μεταπέμψας ἐκεῖθεν, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνου πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἓξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θετταλίας δεσπότης ἐγένετο. ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Χαζαρίαν ἐκληρώσατο· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἳ καὶ σὺν τῷ πατρὶ διῆγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρείας κατεπειγούσης, τριήρεις δέκα, ὡς χρή, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδὰς, ἔπεμψεν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν σὺν τῷ πολλάκις προῤῥηθέντι Τζενεὶτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρονήσῳ σὺν τῇ δυνάμει τῶν τριήρεων. καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει Θρᾴκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιαζὴτ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ ἔθος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνος υἱός, καὶ τίνος ἐκεῖνος παῖς, πλὴν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονος ἐστί. εἰ δὲ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἀδύνατον ὑπείκειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν· Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν, τὴν ἔκπαλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπίνοιαν διηγήσασθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σώζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐφίστανται, καὶ τρόπαια κατ' αὐτῶν διεγείρουσι, καὶ ἐς ἀεὶ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κεκλήρωνται. Οἱ Τοῦρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος, καὶ τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια ὑπερβάντες, καὶ ἀρξάμενοι ληλατεῖν τὰ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς Λυκαονίας, ἐκήρυττον, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχηγοῦ, διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἴ τις βούλοιτο εἰς ἐπιδρομὴν ἀ-

sed si velit Imperator, *amicitiam nobiscumque ineat, eamque colat juxta priora fœdera, sitque pater horum, quotquot sane puerorum, at a tutelæ munere prorsus abstineat. ejus quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco diplomatis catholici sigillo firmati habebimus: cavebimusque ne quis nostrum præter fas & æquum quicquam tentet, aut terminos transiliat. verum etiam demus juramenta mutua, quæ sint tanquam muras ahenea & munitum vallum inter nos. Petitionibus vero vestris, quibus pueros apud vos habere postulatis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile est, tradi vero ipsos multominus factu possibile.* Cum hoc responso dimissi imperatoris legati, ad eum omnia renunciant, quæ ipsi visa sunt aspera. Quare animo æger, memorque eorum, quæ nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in Lemno insula commorabatur, ex quo illuc relegatus fuerat: ad se venire jubet Demetrium Lascarim Leontarium, virum, ut verum dicam, fortissimum belli ducem, qui Lacedæmonæ & in Thessalia multis animi sui fortitudinem approbaverat, dum vixit & regnavit in illis Johannes Palæologus Imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Johanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. Illinc ad se Leontarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem, & rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Johannes, qui a patre Romæorum Imperator coronatus & designatus est. Secundus Theodorus, quem Lacedæmonis Despotam constituit. tertius Andronicus Thessaliæ imperavit. Quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariæ finitimas sortitus est: quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dicto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii heredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse: quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, & ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hactenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage trophæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut aliæ gentes, de ipsis reportant. Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, commutassent, Armeniæ confinia transcendissent, & a deprædatione superioris Cappadociæ & Lycaoniæ latrocinia sua auspicati essent, principis nomine & auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si quis vellet in infideles incur-

Legati ad Manuelem redeunt, & responsa Majestati referunt.

Manuelis filii VI.

Edit. Paris. pag. 75.

Mustaphas & Cineites in Scenam a Manuele producti.

Mores quidam Turcorum.

sionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriisque inferendis præ cæteris adsucta: seque etiam mutuis direptionibus lacessabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud ipsos *Akia* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commeatu & pecunia, sine jaculis & acinacibus plerique: alii pedes in densa & numerosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu gestantes, ioque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter moltitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed & Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere. cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Hellada populabantur. Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus & clades Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanis, & finitimis gentibus; omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenas cessant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris, filii, & sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur, & irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt; sed & ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui Imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Asiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem; eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

Turcorum stratagema dum singulos adoriuntur.

Edit. Paris. pag. 76.

Provinciæ Europæ Turcis subditæ hominibus frequentiores quam Asiaticæ.

Quinta prædæ pars imperatori cedit, ejusque mancipiorum novella constitutione lata anno Hegiræ 763, Christi 1362.

A πίσαν ἐλθεῖν, ἐλθεῖν. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τῆς τοῦ κήρυκος φωνῆς ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ακκὴν, τό τε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πήρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκων· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ' οἱ ῥόπαλον ταῖς ἑκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος, ἕνεκα πλήθους ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. B καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβαις, αὔριον τὰ τῆς Αττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐλαΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπευδόντων, θρῆνος, καὶ οὐαὶ τοῖς Σέρβοις ἐπέρρεε· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Ἀλβανίταις· καὶ καθ' ἑξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι C τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ ταύτης καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν εὐμέτρητον ἀπεργασάμενοι. Καὶ οὐ μόνον οἱ D γειτνιῶντες Τοῦρκοι καταστρέχουσιν, οἱ τὰς Θρᾴκας, οἱ τῆς Αττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὸ σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκάονες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις κείμενοι, Ἀμασινοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κάρες ἄχρι Δανούβεως πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανούς· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυ- E ριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, εὐαριθμήτους ἐποίησε. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὸν αὐτῶν νεαρόν. καὶ ἀφοσιοῦσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῷ ἀρχηγῷ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐξισοῦται· ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιητὸν τῇ ἀρχῇ καὶ A δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ τούτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενιτζάρους, καλεῖ. ὡς δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὴν λαμπρότητα, προνοίας ἐκ τῆς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἀφανεῖς ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νίκην λαμβάνουσι· B τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ ἀγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὑπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου. ἡμισφαιρὰς ὅσον χωρεῖν κεφαλὴν, ἔχον περιττεῦον ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον· Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστί, καὶ εἰς τὸ ἓν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμοῦνται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δοῦλοι καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεσι λύττῃ ἑαλωκότες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, εὐυπήκοοι μεταβάλλονται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν υἱὸν, * τὸν νεωστὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ D ἀλλόθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, ὃ διήλθαμεν, τῆς ἱστορίας, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσί· καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσῃ ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τῷ ᾧ ἡ τύχη καλῶς προσβλέψοι, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότητα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* *videntur hic deesse aliqua verba, τεθνεῶτα καὶ, vel forte deest tantum καὶ*

A emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus & officiis illustrissimis honorat: ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore & gloria quibus B aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur, verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummo- D do ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium translatus, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, cum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzeri ut ab imperatore habiti.

Edit. Paris. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter se habent ad hunc vel illi, dummodo Othmanicae stirpe nato, parendum.

Turci Christianis bellum inferre semper parati.

sionem facere, ad eos conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita erat, injuriisque inferendis præ cæteris adsueta: seque etiam mutuis direptionibus infestabant. Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubicinis voce audita, ad incurrendum eiet, quod apud ipsos *Ackin* dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis rapidus, sponte sua, sine commeatu & pecunia, sine jaculis & acinacibus plerique: alii pedes in densa & numerosa agmina conglobati ruunt. Neque alia arma plurimi præter clavas manu gestantes, inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus suppliciis ac pœnis, propter multitudinem peccatorum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos velut pecudes eos capiebant.

Turcorum stratagema dum singulos adoriuntur.

Cumque continenter ad hæc usque tempora in nos irruperint, Anatoliæ non solum themata, sed & Thraciæ subegerunt, a Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis. Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere. cum Serviis enim, mutato consilio, hodie pacem ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem, Achajam & Hellada populabantur. Postridie cum Romæorum regiones pacem ac tranquillitatem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus & clades Serviis imminebant, deincepsque Bulgaris, postmodum Albanitis, & finitimis gentibus; omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant; utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine patris, filii, & sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur, & irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, pœnas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente.

Edit. Paris. pag. 76.

Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt; sed & ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrumpunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam accolunt. (Sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui Imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ.) Sed etiam Turci qui Asiam & Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaonus qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Cappadoces, Cilices, Lycii & Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrociniis Christianos devastent.

Provinciæ Europæ Turcis subditæ hominibus frequentiores quam Asiaticæ.

Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutem hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliorum Imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem; eamque ex præstantioribus selectam Imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc vili pretio

Quinta prædæ pars imperatori cedit, etiamque mancipiorum novella constitutione lata anno Hegiræ 763. Christi 1362.

A πίσω ἐλθεῖν, ἐλθέτω. ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, ὡς εἴ τι ἄλλο, φιλάρπαγον, καὶ φιλάδικον, πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν, τί χρὴ καὶ λέγειν; καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φωνὴν ἀκούσωσι, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, ὃ καλοῦνται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ἀκκὶν, τό τε πάντες χύδην, καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἄνευ βαλαντίου καὶ πέρας οἱ πλεῖστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινάκων· ἕτεροι πεζοὶ τὴν πορείαν, μυριαρίθμους παρεμβολὰς στοιχήσαντες, θέουσιν, οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες, ἀλλ' ἢ ῥόπαλον τοῖς ἑκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώγρουν· ἀρρήτοις Θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ ψήφισμα δεδωκότος, ἕνεκα πλῆθος ἁμαρτιῶν τοῦ ἡμετέρου γένους. B καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρατοῦσα ἄχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θρᾴκης κρατήσαντες, ἀπὸ Χερρονήσου μέχρι τοῦ Ἴστρου πάσας τὰς ἐπαρχίας καθυποτάξαντες. τὸ καθ' ἑκάστην μὴ ἀμελοῦντες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματιζόμενοι τοῖς Σέρβοις, αὔριον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληΐζοντο. μετὰ τὴν αὔριον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐδόκει, τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρῆνος, καὶ αὖθις τοῖς Σέρβοις ἐπέρρεον· εἶτα Βουλγάροις, μετέπειτα Ἀλβανίταις· καὶ καθεξῆς λυμαίνοντες ἅπαν ἄγριόν τε καὶ ἥμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι C τῆς σήμερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν νῷ λάβωμεν. καὶ γὰρ εἰς τὸ θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς θεότητος, καὶ ταύτην καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὑπ' αὐτῶν κολαζόμεθα· τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἴστρου μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἴστρον Βλάχους εἰς τέλος ταπεινώσαντες· Οὔννους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθὺν εὐαρίθμητον κατεργασάμενοι· Καὶ οὐ μόνον οἱ D γειτνιῶντες Τοῦρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θρᾴκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἱμιμόντου, καὶ οἱ γειτνιῶντες Σερβίαν. (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὸ σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἴστρου, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατοικοῦν· λέγω τὸ ὑπήκοον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν·) ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκάονες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις ἀγχίθυροι, Ἀμασινοὶ, Καππαδόκαι, Κίλικες, Λύκιοι, Κᾶρες ἄχρι Δανούβεως πεζοὶ πορείαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανούς· Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυ- E ριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ λῃστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἁρπάζοντες φεύγουσι. τοῦτο τὴν Θρᾴκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλβανοὺς, γένος ὑπὲρ ἀριθμὸν ὂν, εὐαριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισε. τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσαυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν. καὶ ἀφορίζουσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· εἶτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξισοῦνται· ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὔρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ

A ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιητὸν τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. καὶ οὕτως ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζαρι, καλεῖ. οὓς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκείους αὐτοῦ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφφικίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας ἐκ τῆς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποιῶν αὐτούς· ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνας; αἰπόλους καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροβοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορβῶν· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἐκεῖνοι ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζονται· μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔτυχον ἀπολαβόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ B πολέμου ὑπὲρ ἄνδρας, καὶ τὴν νίκην λαμβάνουσι· τὸ γνωριστικὸν δὲ σημείωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκωλὰν λέγουσι. καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τοῦρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιβόλαιον· οἱ μὲν πάντες, ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν, καὶ ἐξ ἀγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῷ ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ἀπέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δοῦλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιβόλαια ἐκ πίλου λευκοτάτου ἡμισφαιρὸς ὅσον χωρεῖν κεφαλὴν, ἔχον περιττωὸν ἄνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὀξὺ καταλῆγον· Τοῦτο τοίνυν τὸ νεόλεκτον σύνταγμα καθ' ἕ- C καστον ἔτος ὑπερπερισσεῦον ἐστὶ, καὶ εἰς τὸ ἓν, ἑκατοντάκις ἓν ἀριθμεῖται. καὶ γὰρ δοῦλοι δούλους ἀνοῦνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δοῦλοι δούλους καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰσὶ τοῦ ἀρχηγοῦ δοῦλοι. οὐκ ἔστι δὲ ἐν αὐτοῖς οὔτε Τοῦρκος οὔτε Ἄραψ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες Ῥωμαίων, Σέρβων, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ Οὔννων. οἵτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τῆς ἀπολαύσεως, ὡς χοῖροι λαχάνων, κατατρυφῶντες, παρόμοιοι κυσὶ λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἔχθραν ἄσπονδον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ὅστις ὑπήκοον μεταβάλλεται ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν ἀκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης D τοῦ Ὀθμὰν εἶναι τὸν ἤδη, * τὸν νεωστὶ ἄρξαντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δοῦλον φῦλον, οὗ διήλθομεν, τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νέαρχον Ὀθμάνιον. πάντες γὰρ οἱ Ὀθμάνιοι πάτρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰσὶ καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοὺς ἔχουσι. ἐπὰν δὲ ῥεύσει ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἢ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱὸν, ἢ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν ὃν ἡ τύχη καλῶς προσβλέψει, ἐκεῖ καὶ τὸ δοῦλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται· ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ διηγήματος ἤρξατο.

* *videntur hic deesse aliqua verba, τιθνεῶτα ἢ, vel forte deest ταπεινοῦν καὶ*

emptum, rerum principis procuratores imperio adquisitum mancipiumque appellant. talesque Imp. militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat. quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur; aulicis muneribus & officiis illustrissimis honorat: ipsisque non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. ad comessationes compotationesque eos admittit, & amore paterno ipsos tamquam se progenitos, complectitur: etiamque caprarios, opiliones, bubulcos, & subulcos rusticorum & veterinariorum prolem. Erga Imperatorem equidem, in eos ita pronum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore & gloria quibus aucti sunt, & ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolam dicunt. Universa namque multitudo Turcorum formæ ejusdem galero, eoque coccineo ad tegendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia Imp. adscripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, & uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, Imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur, verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum & Hunnorum; qui abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum Imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est Imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt & habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, cum nempe cui fortuna arriserit: & huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiæ seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incœpimus.

Genitzeri ut ab imperatore habiti.

Edit. Paris. pag. 77.

Zarcola capitis ornamentum.

Turci indifferenter se habent ad hunc vel illum, dummodo Othmanica e stirpe nato, parent dum.

Edit. Parif. pag. 78.

CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham & Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum iis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, & ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates Mustaphæ rebellione cognita, Bajazitem Bassam, cæterorum Vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, & contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugnæ initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiisque, & ipse permittere se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit.

Leontarius in Thraciam trajicit Cineitem & Mustapham,

DEMETRIUS Leontarius secum ductis Mustapha filio Ilteim Bajazitis, simulque prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se numquam irritum fore Imperatoris Manuelis consilium; sed semper, velut filium, in illius, tamquam patris fore potestate. Ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponti Euxino adiacentes usque ad Valachiæ limites imperatoris traderent. Thessaliæ insuper oppida usque ad Eriffum & Montem Sanctum: aliaque loca, quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, & jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum Scaphas atque triremes subduxerant, & turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium adpulsum quieti expectarent. Demetrius exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romæorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos cominus pugnantes ad resistendum Cineiti impares erant; vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus; quare vel inviti terga dant, & in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas e triremibus fiducia plenus exivit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas & Demetrius regiam triremem conscendunt; cumque ambo in ejus puppi consedissent, hortatus est Mustaphas contra se pugnantes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram sine metu sisterent, quod cuperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civitati utiles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: *Notum vobis probe est, viri, me Iltrim Bajazitis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem & obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eumdem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratricida fuit, imperiumque ad hanc diem per vim & injuriam occupavit: meque fugitivum in Romæorum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac letiori fortuna, annuente Deo, uteati, citraque impedimentum rebus mibi procedentibus, pater-*

cum eis paciscitur de tradendis Manueli Imperatori aliquot urbibus. Ex histor. Musulm. Hegiræ 825. Christi 1422.

Mustaphas Callipolim oppugnat.

Mustapha ad Callipoleos incolas oratio. pag. 79.

A Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν υἱὸν ὄντα τοῦ Ἰλδρίμ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προρρηθέντα πολλάκις Τζινεΐν, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὡς ἵνα ἀθετήσει ποτὲ τὴν βασιλικὴν βουλήν, ἀλλὰ δείξειν ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν. καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσειν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρονήσῳ Καλλίπολιν, καὶ τὰ ποντικὰ μέρη ἄχρις ὁρίων Βλαχίας, καὶ τὰ τῆς Θετταλίας ἄχρι Ἐρισσοῦ, καὶ ἁγίου ὄρους, καὶ ἄλλα τινὰ δύσβατα, καὶ δυσκατέργαστα δόματα. ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία πετάσαντες ἐπὶ τὴν Καλλίπολιν ἔπλευσαν· καὶ δὲ καὶ οἱ τοῦ Μουρὰτ ἀσφαλίσαντες, ὡς ἔδει, τὸ πολίχνιον, καὶ ἐν τῷ λιμένι B τὰς σκάφας καὶ τὰς τριήρεις εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι, καλῶς ἐφαρμόσαντες, ἐκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον. ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Τζινεΐν μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἤρξατο πόλεμον αἴρειν. καὶ δὴ τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιπόλεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τοῦ Τζινεΐν. ἀνδρείας γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὡς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῶτα διδοῦσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτράποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῷ τῷ θράσει ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς τῆς τριήρεως. C καὶ δὴ ἕως ἑσπέρας ἀρειμανίως πολεμήσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριήρει εἰσελθόντες, καὶ ἄμφω ἐν τῇ πρύμνῃ καθίσαντες. ἐκέλευσας ἀφόβως τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτων κατὰ πρόσωπον στάντας, πίστεις δοὺς ὡς ὀλίγους τινὰς λόγους συνάρει μετ' αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. ἤρξατο δὲ δημαγορήσας αὐτολεξεὶ οὕτως· Ὦ ἄνδρες οἴδατε ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὴμ ὑπάρχω υἱὸς, ὑμεῖς δὲ δοῦλοι τοῦ ἐμοῦ πατρός. τίνι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀπονέμετε τῷ κυρίῳ ὑμῶν; οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν φονεύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἄχρι τοῦ νῦν ἀδίκως παραλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἐγκλειστον ἀποκαταστήσας, νῦν Θεοῦ νεύσει πρός με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσκόπτως προτρεχούσης, εἰσάξαι με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν· ὑμεῖς ἀπειθεῖτε,

A καὶ οὐκ ἐάσω προβλῆναι. εἰ μὲν οὖν νεύσετε πρός με, καὶ παραχωρήσετέ μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν με ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἔσεσθέ μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δοῦλοι, ἀλλ' ἀδελφοί. καὶ τὴν πατρικὴν εὔνοιαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκθήσω χάρισι χάριτας, καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. εἰ δ' ἀντιστραφείητε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργούσης τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ τοῦ Μουράτ οὐκ ἀρνηθήσεται ἡ πρὸς τὴν ἑσπέραν ἀπάγουσα ὁδός· ὅταν δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ὑμῶν, καὶ λάβω καιρὸν, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τούτων οὕτως ἐκτεθέντων, αὐτόμολοι τῶν πρωχόντων τινὲς ἦλθον καὶ προσεκύνησαν, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι. πρωΐας δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρων σὺν τῷ Τζινεῒτ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἠχή- B σαντες, ἐκ τῶν τριήρεων ὥρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, σὺν τοῖς ἐνόπλοις Ῥωμαίοις τε, καὶ Τούρκοις. καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἔνοπλον, καὶ ὅσον θεατρῶδες, αὐθωρὸν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμουν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. καὶ συνέρρεον ἄχρις ἑσπέρας αἱ πέριξ κῶμαι, καὶ προσκυνοῦντες εὐφήμουν. οἱ δὲ τοῦ πολιχνίου ἔνδον οὐκ ἐνεδίδουν, ἀλλ' ἀνθίσταντο λέγοντες, καὶ ὑψηλῇ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τὸν Μουράτ ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ καθολικὸν δεσπότην, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες. τότε ὁ Μουσταφᾶς ἀπάρας τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἑξαμίλιον τῆς Χερρονήσου ἔξεισι, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τῶν ἔξω συνῆθον C εὐφημοῦντες. ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρκει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγάγωμεν ἄνω τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ, δηλοποιήσοντες ἡμῖν πῶς καὶ τίνι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλεύματα εἰς κενὸν κατηντήκεισαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθεὶς, καὶ ὁ Τζινεῒτ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε. Ἐπειδὴ διάγοντος ἐν τῇ Προύσῃ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὑπηκόου τὸ κρεῖττον καθ' ἑκάστην συρρέοντος ἐπ' αὐτὸν, ὡς δῆθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλόμενοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδιον χαριτίζοντες· ἄφνης μήνυμα ἐκ Λαμψάκου, ὡς τριήρεις ἐν τῇ Καλλιουπόλει ἀνέπλευ- D σαν, καὶ φωναὶ καὶ ταραχαὶ, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ κτύποι ἐπάλξεων, καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δὲ τοῦ Μουράτ δοκιμώτατοι, καὶ τῶν ὑπερεχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες ἔκπαλαι κατὰ τοῦ Παγιαζὴτ, ὡς ὑπερέχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχοῦντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπερόφρυς ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καιρὸν εὑρόντες ἁρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥῆσιν· καὶ γὰρ ὁ Μουράτ νέος ὢν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡνίας οὔπω ταῖν χεροῖν κρατῶν· ἀλλ' ὡς ἡμίονος ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπολακτίζων τὼ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῷ παιδί. οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθὴρ, ἀλλὰ E μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργὴ, καὶ πέρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· ὁρᾷς κύριε τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς δύσεως ὤλοντο, καὶ ἡ τῆς αὐθεντίας κορωνὶς, ἐπετέθη τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. ὡς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκρατὴς γενήσεται πάντων τῶν Θρᾳκικῶν θησαυρῶν καὶ δυνάμεων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γέ-

A *numque imperium adepto vos adversamini; nec finitis vos meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi præstito, & via, quæ Adrianopolim domum paternam ducit, aperta, in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebo, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secus vera, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, & Imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo. ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo.* Talia eum audiissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primariis, eorumque exemplum alii secuti, ipsum Imperatorem salutaverunt. Postridie ubi illuxit ex triremibus cum Ci- B neite exscendit, & equis conscensis signum pugnæ datum: exque triremibus veluti ad prælium Romæi Turcique armati procedunt. Confestim plebejorum multitudo, quotquot armati erant, cæterique qui tamquam scenæ spectatores erant, eum salutarunt ac venerati sunt: cunctique utpote Duci atque Imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plauserunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fausta precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphæ non permisere: quinetiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, Imperatori nempe suo universorumque do- C mino, jactis rursum in Mustapham probris. Tunc ergo Mustaphas deducto inde exercitu ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Cherronesii, & qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant. interreaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas redeamus, ut nobis innotescat, quibus modis imperium obtinuerit: quomodo etiam Romæorum irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas aufugerit, necique deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites. Cum Prusæ ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad impe- D rii adsumptionem congratulari: subito nuncius Lampsaco affertur, triremes quamplurimas Callipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super mœnium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque præcipui Bajaziti olim invidentes, quod cæteris, qui honores gerebant, potentia præstaret, superbe quoque se gereret, nihilique omnes penderet, (superciliosus quippe vir ille erat, inque multos contumeliosus) tempus aptum & libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adolescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis. Seu mulus indomitus huc & illuc recalcitra- E re, puerumque Imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat; ille potius Satrapas suos complecti, & supra modum caros habere; ad quem ejusmodi orationem habuerant: *Cernis, Domine, quam diligenter res nostras præfectus noster curet; quæ in occidentalibus partibus jam perierunt. regni tui corona Mustaphæ capiti imposita est. Thraciæ gazarum viriumque is brevi potietur: statimque, nisi*

Ad Mustapham transeunt aliquot Callipolitani.

Plebejorum ut Sultano & imperatori acclamat.

Callipoleos arx Mustaphæ resistit & a Leontario oppugnatur.

Nuncius de Mustaphæ rebellione Morati affertur.

Edit Paris. pag. 80.

Bajazites Bassa ob potentiam invisus.

Morates, sibi dum suorum consiliorum obnoxius.

Vezirorum & Bassarum ad Moratem oratio.

aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quæ hic præsto sunt, Bajazitem fretum trajicere, & contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiæ. Inter Satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum & in fugam convertendum hostem; universa siquidem Thraciæ militia eum, æque ac dominum suum respectat: ipseque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet. Hęc libenter audivit Bajazites, & quam celeriter potuit, ad fretum sacri ostii Propontidis pervenit; cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit; biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut prædiximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, numquam, etiamsi cladem quoquomodo acciperet, defecturos: quinetiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, & operam suam, quo victor Deo juvante evaderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, præpotentem exercitum eduxit Bajazites; cumque viam, quæ recta in Cherronesum ducit, ingressus esset, speculatores ab eo præmissi festinanter redeunt, nunciantque Mustapham cum ingenti exercitu, relictis locis illis, transgressum esse juxta vicum a Turcis nuper extructum, hominumque frequentia celebrem, (Magna Carya is vocatur) postridie vero castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hoc nuncio accepto Bajazites suspensus animi, inter audaciam & metum anceps Adrianopoli egreditur, copiasque supra triginta militum millia educit. Cumque pervenissent in quemdam campum uliginosum, (cujus extrema pars agro Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut obscure Adrianopolis inde conspiciatur, quod sylvis sit consitus, valdeque humidus locus) ad prælium se comparat. Jam quoque illuc cum suis accesserat Mustaphas, & utrumque exercitum ad conferendum inter se manus necessitas adigebat, quamvis incommodus situs videbatur. Hic Bajazites orationem paræneticam curru vectus ac equitans meditatus, occidentis Duces sic alloquutus est: *Viri fratres, universique qui vestro imperio parent, probe vobis cognitum est, quam clemens atque mansuetus in vos fuerit Dominus noster defunctus. Ejus animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non servorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto voluptatibus suis haud indulgebat, æque, ac utilitatibus vestris studebat: quodque in universos conferebat bonum, id lucro sibi apponi rebatur. Eo tendebat ille, ut Prophetæ genus incrementa susciperet, resque Romæorum accisæ imminuerentur. multas proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio adjunxit, nec cessavit ad obitus sui diem vires ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc vero qui hic castra habet falsus Turca, qui propter peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium nondum asse occupatum sibi arrogat: Romæisque potiorem ejus nondum acquisiti partem tradit, quod Regis nostri majores multo sudore ac labore partum possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipolim, ejusque fretum claves esse orientis ac occidentis, Ægæi maris & Euxini? Quod si hanc sub ditione sua Romæi retineant, Turci captivos Romæos*

Bajazites libenter belli curam & onus contra Mustapham suscipit.

Duces occidentis sibi conciliat.

Bajazites & Mustaphas sibi invicem occurrunt.

Edit. Paris. pag. 81.

Bajazitis ad occidentis duces oratio.

A ...νεται τις ἐπιμέλεια. Κέλευσον οὖν σὺν τῇ δυνάμει, τῇ ἐφεπομέναις ὧδε, περᾶσαι τὸν πορθμὸν, καὶ ἀντιπαρατάξαι τῷ Μυσταφᾷ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν καὶ συναφθῆναι τὰς δυτικὰς δυνάμεις σὺν αὐτῷ. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, εἰς ὁ Παγιαζὴτ, ἀντιστῆναι, καὶ καταστροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες. καὶ αὐτὸς ὡς οἰκείους αὐτοὺς ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται, δουλεύοντες εἰς αὐτὸν ἄκραν ὑπακοὴν, καὶ πεποίθασιν. τότε ὁ Παγιαζὴτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου καταλαβών. καὶ τὸ περαῖον διαβὰς σὺν τοῖς παρατυχοῦσιν εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβών, κἀκεῖ συν-
B αγηοχὼς παμπληθῆ στρατόν. ἦν γὰρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμβριθὴς ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι, καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν καραδόκουν. καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πίστεις παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὔτε * τὴν τυχοῦσαν ὑποστῶσι βλάβην· ἀλλὰ γενναίως ἀντισταθῶσι τῷ ἐχθρῷ καὶ τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος νικητὴν ἀναδείξωσι. Ταῦτα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέξαντες, ἔξεισι μετὰ δυνάμεως πλείστης. καὶ δὴ τὴν ἐν Χερρόνησον φέρουσαν ὁδὸν εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. καὶ δὴ ἐπανελθόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ὁ Μυσταφᾶς μετὰ δυνάμεως πλείστης ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε, καὶ περαιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων μεγαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάν-
C θρωπον πληθυνθεῖσαν, ἥ τις μεγάλη Καρύα κέκληται, ἐγγύς που τῷ κάμπῳ τοῦ Ἀδριανοῦ τῷ πρωῒ μέλλει κατασκηνῶσαι. ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Παγιαζὴτ, καὶ μέσον θράσους καὶ δειλίας τρυτανευόμενος, ἔξεισι τῆς Ἀδριανοῦ μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πλειόνων, ὑπὲρ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. φθασάντων δὲ ἔν τινι ὑδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ πλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ φαίνεσθαι ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσῶδες ὄντι καὶ λίαν καθύγρῳ) ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ηὐτρέπιζεν. καὶ γὰρ ἔφθασε καὶ ὁ Μυσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἄμφω τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆναι εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Παγιαζὴτ ἅμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις παρακέλευσιν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-
D μόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἴρηκεν· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, καὶ ὅσοι ὑπὸ τὴν ὑμετέραν χεῖρα κοινὸν, οἴδατε ἀκριβῶς τὴν παρωχηκότος ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ ἀδιάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς· καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τὰς οἰκείας ὀρέξεις, ὡς τὸ συμφέρον ὑμῶν. καὶ ὡς ἕρμαιον ἡγεῖτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν, καὶ κατὰ σκόπον εἶχε τὸ αὐξάνεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦσθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων. καὶ πόλεις πολλὰς συνῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ. καὶ οὐκ ἔλιπεν ἄχρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθεσθαι, καὶ πλεονάζειν δυνάμεις καὶ πράγματα. Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδότουρκος, ὃς καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις ἠγέρθη, ἤδη τὴν αὐθεντίαν με-
E ρίζων πρὸ τοῦ λαβεῖν· καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ τοῦ ἔχειν παραδίδωσιν, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἱδρώτων, καὶ πόνων ἐκτήσαντο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ Καλλιούπολις, καὶ ὁ ταύτης πορθμὸς κλεὶς ἐστὶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, Αἰγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου; καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, οὐκέτι Τοῦρκοι Ῥωμαίους αἰχμαλώτους εἰς ἑῴαν διαπορθμεύουσι· Ῥωμαῖοι δὲ Τούρκους

καὶ

* add. ἡμ

A καὶ μάλα. καὶ ἔσται ἀρχὴ ὠδίνων τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας δὲ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλαστῷ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόφροσι τούτου Ῥωμαίοις. οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἱμάτων Ὀθμανίτης ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐτεθνήκει κομιδῇ νήπιος ὤν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρός με. οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἷς ὢν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπαρῳχηκότος Μωσῆ, ὁ Βασιλεὺς Μανουὴλ τοῦτον, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, ἐφανέρωσε, ἐκφοβῶν τὸν Μωσῆν, εἶτα ὁ πλάνος οὗτος ὡς εἶδε τὸν Βασιλέα ὅρκοις συνδεθέντα, καὶ ἄκραν ἀγάπην ἀλλήλοις ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδώσαντας, ἀποδρὰς εἰς Βλαχίαν ἀφίκετο, συνδιάγων τῷ Μόλτζη τότε τῶν Μυσῶν ἄρχ- B γῷ ὄντι, υἱὸν αὐτὸν τοῦ Ἰλδρὴμ ἀποκαλοῦντα, καὶ βοήθειαν ἐξαιτούμενος. κἀκεῖθεν λαβὼν ὀλίγην τινὰ βοήθειαν, καὶ εἰς τὰ Θετταλίας μέρη λῃστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναντῶντας ἐμπόρους καὶ οἰκήτορας ἐξεγύμνου, καλῶν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρὴμ, καὶ τοῦ Ὀθμὰν ἀπόγονον. ἦλθε καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἴδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι ὁ ἀλάστωρ, φυγὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι. τότε καὶ ὁ Τζινεὴτ συνδιάγων τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεύων τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίας, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Σμύρνης τε καὶ Ἐφέσου ἀποκαλῶν ἑαυτόν· καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τοῦτον ἐξελάσας ἐκεῖθεν, C σὺν αὐτῷ ἄγειν ἐκέλευσεν ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρη· τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραξάμενος εἰσῆλθεν ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ φυγάς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' αἰτίαν ῥηθεῖσαν συνήφθη. ὡς δ' οὖν οἱ τῆς πόλεως ἀνενδότως ἱστάμενοι, καὶ μὴ προδοῦναι βουληθέντος τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραφε πρὸς τὸν βασιλέα αἰτῶν αὐτὸν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμήνυε λέγων. Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλαμπρότατε βασιλεῦ, καὶ λύκον κυνηγετουμένου, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τὴν ἄγραν ἔχων, εἰσπηδήσας ἐσώθη ἐν τῇ μάνδρᾳ τῆς σῆς Βασιλείας. ἀξιῶ οὖν τὸ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· ἵνα μὴ τῶν σῶν, καὶ τῶν ἐμῶν θρεμμάτων λυμαντὴρ γένηται καιροῦ προϊόντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀντέγραψε πρὸς D αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ σωθὲν ἐν τῇ ἐμῇ μάνδρᾳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαληνὸν ἔχων καὶ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ μὴ χαίρειν ἐπ' ἀλλοτρίοις φόνοις, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐ προδότης. ἀρκέσοι τὸ χαλινῶσαι τοῦτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶν ἔχειν, καὶ μὴ ἐᾶσαι προβαίνειν μήτε φθείρειν τι τῶν σῶν. ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθονίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἄχρις ἂν ἦς ζωῆς σου, φυλαττομένων τῶν ἐν ὅρκοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἔκτοτε οὖν εἶχε τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τζινεήτ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, κἀκεῖ διῆγεν ἄχρι τοῦ νῦν. νῦν δ' ὁ Βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειεν, ὁρῶν μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ E ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας, τοὺς ἐκπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν, καὶ δι' ἐκείνων ὑμᾶς ἐπτοῆσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει. ἤδη τὸν ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἀγρίους κύνας καθ' ἡμῶν λυττῶντας, ἀφῆκεν· ἡμεῖς δ' οὐχ ὡς δορκάδες ἢ πτῶκες εἰς τοὺς ὑπεναντίους φανῶμεν, ἀλλ' ὡς λέοντες ἐπεισπηδήσωμεν. καὶ ἀμεταστρεπτὶ τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σείσωμεν εὐστόχως· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες. Ὁρᾶτε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ ἠριθμημένους ὄντας, καὶ ἔτι ἐν τῷ

A in orientem transvehere minime poterunt. Romæi vero nullo arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res vestræ, Romæis se in libertatem asserentibus, labare incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic falso ac commentitio Mustaphæ, & cum eo sentientibus Romæis opemque ferentibus egregie obsistatis. Neque equidem sanguine Othmanico satus est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas Domini nostri frater, quod ab eo olim audivi, infans admodum fata cessit. Hunc equidem ex infimo Turcorum plebe unum Imp. Manuel Mosem viventem veritus, Ilrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit Imperatorem jurejurando teneri, amicitiam, concordiamque inter ipsum Dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Vvalachiam, ibique cum B Myltza Mysorum tunc temporis principe moratus est, seque filium Bajazitis Ilrim jactans auxilium rogabat. quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obvios mercatores cæterosque spoliat: Ilrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium Dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedivit; & inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset scelestus ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabat; qui quidem, Asiæ dum præest, Ducis generalis Smyrnæ & Ephesi titulo sibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a Rege nostro pulsus, C jussusque eum comitari & in occidentalibus provinciis degere. Iste ergo occasionem nactus Thessalonicam aufugit, & hac de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito, non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum Imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat. Cum exivissem ad venationem, Imperator illustrissime, ut feram comprehenderem, jamque lupum abactum prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupus iste ingressus est, salvusque evasit. peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis Imperator respondit. Etsi lupus sit, qui salutem sibi in meo mandro quæsivit, mansuetæ tamen ac D humanæ sum indolis; neque ex alterius cæde voluptatem capio. lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frænatum cohibeam meæ potestati suppositum: eique non permittam procurrere, & aliquid quod tuum sit devastare. Securus ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vixeris, fœderibusque sta, quæ jurati ambo pepigimus. Deinde hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, & post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc eum nocere nobis Imperator haud possit, intelligatque consilio sua exitum non sortiri: (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere) transfugam illum Cineitem ac Mustapham, ceu ca- E nes feros & rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quinetiam tanquam leones insiliamus: hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatiamus, animum addat nostrorum major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant: quos cernitis panem Regis mei in dentium interstitiis adhuc ferre. eos adjutores mox habebimus in pecude aberrante retrahenda. hoc unum nobis sat erit, si prælium prompti atque alacres

Mustaphas Dusme seu suppositius.

Edit. Paris. pag. 82.

pag. 83.

Acie instructa ad pugnam se parant Bajazites & Mustaphas.

intervimus. His dictis aciem disponit agminibus ex arte locatis, & classicum canere jubet. Ex altera quoque parte Mustaphas præsente Cineite animos suorum confirmat: juratus iis pollicetur, si imperium adeptus fuerit, rerum omnium dominos æque, ac se fore; honores ac dona quamplurima a se reportaturos; amplam mercedem infimis ostentans, proceribus immensa supra modum præmia promittens. Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam quatere (id est, ad belli discrimen ventum esse) hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis impressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter cæteros bellicosissimo, præliis etiam adsueto, ineundæ pugnæ cura,

Cineiti prælii ineundi cura relicta.

ipse in edito loco stans, contenta voce sic jussit: *Viri fratres, neque enim servos appello, quo impietas ista tendit? servus domino bellum infert? isque genere Albanus? Barbaræ gentis proles, mihi? qui vester sum dominus, & Ilerim Bajazitis filius. Enimvero si superesset frater meus, colorem aliquem hac impietas præ se ferret, utpote vitam suam pro illo profusurus esset iste, cujus cervicibus cruentum fatum impendet. Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus hæres? neque, si superstit, in Thracia juris quicquam habet. Longe lateque in oriente imperat. Haud etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Ilerim filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si etiam bello decernendum, accedat fratris mei filius, non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui porro fortuna potiorem partem attribuerit, ille regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitibus virtutem militarem vestram omnibus probaveritis, qui probe etiam nostis hujus triobolaris jactantiam, superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesserit hujus pugnæ exitus, quis adire ipsum verbis audebit? Vos propterea hortor: ut belli gerendi animo potius, quam me adjuvandi estote, & cum æquanimitate procedite. nullis præmiis aut mercede, testis Deus adest, vos frustrabor, quinetiam amplioribus vos honorabo.*

Mustaphæ ad Muratæos oratio.

Defectio magna exercitus Bajazitis ad Mustapham.

Ubi finem dicendi fecit, subito, qui Bajazitis exercitus dextro cornu præerat, Satrapa a suis digressus, quasi cum Cineite manus conserturus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphæ se stiterunt, & ab equis cum desiluissent, cuncti, quam servi dominis, venerationem exhibuerunt. Confestimque, qui sinistrum aciei regebat cornu, pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis spoliatum, & famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere; videretque fortunam filum in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem quærit: & ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt, salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, Duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis Imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jusso, satellites custodiæ causa appositi sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis

Edit. Paris. pag. 84.

Bajazites & Hamza frater ejus ab omnibus deserti Mustaphæ se permittunt.

A ῥαγμάσι τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντες· καὶ αὐτοὶ σὺν ὑμῖν αὐθαιρέτως εἰσὶν), αὐτὸν ὡς πεπλανημένον πρόβατον, καταλείψοντες· μόνον εἰ προθύμως τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑποστήλθωμεν. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν ἁρμοστῶς συντάξας, τὸ ἐνυάλιον ἤχησεν· Ὁ δὲ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῒτ καὶ αὐτὸς τοὺς, ὡς εἶχον, ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὀμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς ἐπιλάβοιτο, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ δώρων ὅτι καὶ πλείστων ἀπολαύσονται παρ' αὐτοῦ. Καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλας, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθεις τάξας τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας· Καὶ δὴ ὁρῶν ὁ Μουσταφᾶς ἤδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερὸν· καὶ αἱ ὑπεναντίοι προσαιρόμεναι ἐπι- B σείοντες τὰ δόρατα, καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξόται προέπεμπον, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου τὸν πόλεμον καταλιπὼν τῷ Τζινεῒτ. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρεῖος, καὶ τοῖς πολέμοις συνήθης, ἔκραζε μεγαλοφώνως· Ἄνδρες ἀδελφοὶ, οὐ γὰρ οὐ δούλους καλῶ, εἰς τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; δοῦλος κατὰ δεσπότου; καὶ τοῦτο ἐξ Ἀλβανῶν; γένος βάρβαρον πρὸς ἐμὲ τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλδερὶμ, τὸν κύριον ὑμῶν; Εἰ γὰρ οἱ ἔζη ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν μέλλων ὁ βιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὗτος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος αὐτοῦ. ὁ υἱὸς; ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θρᾴκῃ· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἑῴας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς πράγμασιν ἐπεμβαίνω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πα- C τρός· εἰ γὰρ οὐκ εἰμὶ υἱὸς λέγει τις τοῦ Ἰλδερὶμ, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν φανερὰν ἐπιδείξω· εἰ δὲ καὶ πολεμεῖν με θέλει, οὐχ ὁ ἐμὸς δοῦλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω· Καὶ οἷ τινι νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρατείτω ἐκεῖνος. Θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς εὐδοκιμήσαντας ἐν τῇ στρατείᾳ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τῦφον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριωβολιμαίου τούτου· καὶ εἰ εὐτυχήσει ἐν τῇ παρούσῃ συμπλοκῇ, τίς ἑταῖρος δυνήσεται συνάραι λόγον μετ' αὐτοῦ; Διὸ παρακαλῶ μὴ γένεσθε πολεμισταὶ, ἀλλὰ μᾶλλον συμμαχήσατέ μοι, καὶ μετ' ἐπιεικείας προσέλθετε· καὶ τῶν ὑμετέρων, μάρτυς Θεὸς, οὐ στερήσω τε· ἀλλὰ μᾶλλον προσθήσω, καὶ ἔτι πλείονα αὐξήσω· Τούτων οὕτω λεχθέντων, αἴφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέ- D ρας ὑπερασπίζων σατράπης ἀποσπασθεὶς, ὡς δῆθεν συμπλακῆναι θέλων τῷ Τζινεῒτ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ, ἦλθον ἐνώπιον τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες, τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένειμαν αὐτῷ. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρας κρατῶν, κἀκεῖνος ἔπραττε τὰ ὅμοια. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς ἀετὸν ὑψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸν κατεψιλωθέντα, καὶ ἔρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἑστάμενον. τότε καὶ νοῦν λαβὼν εἰς σπανίως ὑπερέχει δοῦλος δεσπότου· καὶ ὁρῶν ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρόφως κλώθονται, πραγματεύεται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει. καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐ- E τοὶ προσυπάντουσι, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ σκηνὰς ἡγεμόνι πρεπούσας πήξαντες, ἀποβιβάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ῥωμαίων εὐφήμησαν· τὸν δὲ Παγιαζὴτ * κελεύσαντι καθεσθῆναι μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεῒτ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἔτι ζῶντα· καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἄκρας, τοῦ μὴ ἐκδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον· καὶ μα-

* κελεύοντι

θὼν ἔτι ἐν ἄρκυσι ὤν, λέγει τῷ Μυσαφᾷ· Ἕως πότε ὁ ἀνόσιος οὗτος τὸν ἥλιον ὁρᾷ, ὁ μηδὲ ψηλαφητοῦ σκότους ὢν ἄξιος; Ὁ δὲ Μυσαφᾶς, ὡς βουλητόν ἐστί σοι, ποίει, εἰπών· κελεύει μικρὸν ἑλκύσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. οὗ καὶ γεγονότος, ὁρῶν καὶ αὐτὸς τὸν καρατόμησιν, καὶ λέγων. οἶδας, ὦ κάκιστε, θερίζειν ὄρχεις; καὶ γὰρ ἔτυχε κόψαι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδελᾶ γαμβροῦ τοῦ Τζινεὶτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζὴτ τοῦτο κελεύσαντος. τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζὰν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κἀκεῖνον καρατομῆσαι· ὁ δὲ Τζινεὶτ ἐλεήσας αὐτὸν νέον ὄντα· ἄφετε αὐτόν, εἶπεν, οὐ γάρ ἐστιν ὡς ἐκεῖνος ὁ βιοθανὴς καὶ ἀπάνθρωπος οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξήρχεταί τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἐμὸς ἀπελεύθερος. οὐκ οἶδεν ὁ δύστηνος Τζινεὶτ, ὅτι τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωπυρεῖ, καὶ ὃν ἐλεεῖ αὐτός, ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λαβεῖν. τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρσους, ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἴσεισι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφημοῦντες ἱλαρᾷ τῇ φωνῇ· οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν, παρέδωκαν τὸ φρούριον. ὁ δὲ Λεοντάριος ἐλπίζων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ φρουρίου τὰς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευήν, ἣν εἶχον ἔνδον, κατὰ τὰς πίστεις ἃς ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἁρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. φθάσας οὖν ὁ Τζινεὶτ, καὶ ἰδὼν τὰ γενόμενα, ὁρῶν δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχθέντα, ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν, καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί· τὸ γενόμενον εἰς ἡμᾶς ἐγκλείστους ὄντας ἀπολυθῆναι, καὶ δούλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὑμᾶς τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτίους κρίνομεν, ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ Θεῷ. ὑμᾶς δὲ τοὺς συμμαχήσαντας, καὶ κοπιάσαντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κεκοπιάκατε ὀρθῶς, ὑπολαμβάνομεν. ἕνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμάτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας· ὑμᾶς δὲ μετὰ δώρων ἱκανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαίρου, παραπέμψαι· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῶν, ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντίνου, ἀναμιμνήσκοντες τῶν Λημνίων κακῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τῆς παμμακαρίστου τῶν καλογήρων ὀνειδισμόν· ἔχεις μισθὸν χάριν σῶσαι τὴν κεφαλήν, τὸ τοῦ λύκου φθέγξομαι. αἶρε κώπας, ἔχεις τὸν Εὖρον πνέοντα γλυκερὸν αἴθριον· φθάνε τὴν Κωνσταντίνου, ἀσπάσαι τοὺς βασιλεῖς ἀφ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεὸς τὴν αὐθεντίαν ἡμῖν ἐδωρήσατο. ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ ἐκεῖνος, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως· Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθείς, οὐκ οἶδας, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλέα ποίας συνέσεως, καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστίν;

A omnibus effugiis, teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste Solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus?* Cui respondit Mustaphas, *consilio tuo utere*. Jubet itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari. quod illico factum ipso spectante, & talia verba proferente: *Nosti pessime testiculos demetere?* Cineitis etenim genero Audulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt & hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit; *quippe*, dixit, *non est ferus & inhumanus ut ille, quem morte violenta affecimus, nullum adhuc scelus hic patravit, sit itaque libertus meus*. Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui B perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat. Novus itaque Imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intrat: in cujus occursum egressi sunt multa cum fiducia & lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidiarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni abjecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderant. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos convenerat) ubi præsidium decessisset, asportavissetque secum omnia vasa & sarcinas, quas in urbe miles habebat, hac siquidem condi- C tione se dediderant; exportari thoraces ex triremibus curat, cassidesque & galeas, hastas, sagittas, id est jacula, & omne genus armorum in arcem importari cœptum. At Cineites accurrens quod factum erat cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tumultuantem, ob mutationem insperatam ac inexpectatam: contumeliosis ideo asperisque verbis Demetrium sic affatus est. *Imperator Demetri, ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuæ gratificaturos Imperioque Romæo, prælium obiisse & pericula adiisse? aliter equidem se res habet. Quod nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex servis verum dominos fieri, tantum beneficium Deo, qui cœlestia habitat, acceptum ferimus; nec auctores illius vos Romæos judicamus.* D *Existimamus profecto operâ vestrâ prospere nos usos esse, qui, societatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac rerum conversione tolerastis. Soli itaque Deo gratias agimus, qui a laboribus & casibus præteritis integros servavit; vosque cum donis, quanta vester capit status, & amicitiæ vobis opportunæ pignoribus dimittimus. Urbes vero & castella nos vobis tradere absit. Tibi o Demetri salvo satis sit Constantinopolim repetere. Memoria animis adhuc hæret malorum, quæ in Lemno passi fuimus: quamque contumeliose a monachis habiti in Beatissimæ monasterio. Caput integrum mercedis nomine domum refers, Lupi ac Ciconiæ apologo utar. Remos impelle, lenis ac sudus Eurus spirat. Constantinopolim proficiscere, Imperatores* E *nomine nostro saluta, & iis anuncia, quomodo Deus dominationem nobis concesserit. Inter Imperatorem nosque pax integra maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli quæstio fiat.* Tali oratione non mediocriter turbatus est Dux exercitus Demetrius, ad iramque versus ait: *An non tibi cognitum est Imperator meus, quam prudens, rerum peritus ac magnanimus sit?*

Bajazites Cineite jubente capite plectitur.

Hamza salvus evadit.

Mustaphas Adrianopolim ingreditur.

Callipolis Leontario dedita.

Edit. Paris. pag. 85.

Cineitis audax & insolens ad Leontarium oratio.

Lupi & Ciconiæ Apologus.

Demetr. Leontarii ad Cineitem responsio.

A καὶ θρεμμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῇ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ αὐτὸν, ὁ Θεὸς ἐν χερσὶ Περσῶν παρέδωκε. νῦν δ' ἐκείνη παρελθόντος ἐγγύς πη τὰ τριάκοντα ἔτη πλήρωθεν ἕως σήμερον οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ Μυσυλμὰν, καὶ Μωσῆς παραβάντες ὅρκους, κακῶς καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. μόνον ὁ ἤδη νυνὶ παρελθὼν Μεχεμὲτ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφὸς, αὐτὸς τοὺς ὅρκους ἐτήρησε. καὶ αὐτός τὸ τέλος εἰρηνικὸν, καὶ τὴν τρυφὴν τῆς ἡγεμονίας εὐδαιμόνως ἀπέλαβε. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς μακρὸν γελάσει ἡ τύχη, συναίρουσα καὶ βοηθοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ Θεὸς πρὸ καιροῦ παραπέμπει εἰς ᾅδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς τέλος ἀφανίζει· ὅτε γὰρ φυγὰς εἰσῆλθες ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρεδίδου σε τῷ B Μεχεμὲτ, καὶ ἀγχόνῃ τὴν ζωὴν σὺ ἐλάμβανες· εἶχον ἂν πολλοὶ αἰτιᾶσθαι κατακρίνειν Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς προσφυγόντων δεινοὺς φονέας, καὶ τὰ ἐναντία τῆς δικαιοσύνης πράττοντας. ἄρτι δὲ σε ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ Θεὸν οἱ Ῥωμαῖοι, γράφεις μὲν Θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἴρηκας, οὐδ' ἐγὼ ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκοπιάσαντας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσωπον. ὑγίαινε οὖν εὐφραινόμενος. ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἴκους ἀπελθόντες, καὶ τῷ βασιλεῖ ἀναγγείλαντες τὰ τῆς ἀπάτης, τὸ πᾶν Θεῷ ἀναθέμενοι προσκαρτερήσομεν, ἐκδεχόμενοι τὴν αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας τὴν πρὸς Κωνσταντινούπολιν πορείαν ἔπλευσεν.

Ipse perjurii reus peractus est; tandemque ipsum, imperiumque ejus universum Deus Persis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tuique fratres Musulmanus & Moses, jurejurando violato infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus juramentum non violavit: ipse propterea mitiori fato concessit, postquam regiis deliciis ac luxu affatim satiatus est. Tu vero his patratis haud diu uteris propitia & adjutrice fortuna. Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte detrudit; ipsique non auscultantes in æternum delet. Edit. Paris. pag. 87. *Cum equidem exul ingressus es Thessalonicam, si Romæorum imperator Mehemeti te tradidisset, & laqueo vitam finivisses: Romæos, ut proditores, eorumque, qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores, æquitati justitiæque adversantes, multi accusare & condemnare potuissent. Romæi equidem adjuvante Deo Imperatorem te constituerunt, Deo enim omnia adscribis, idque recte dixisti, nec quicquam oppono; eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque fruere. Ad nostros reversi Imperatori nos dolo circumventos esse narrabimus: Deoque omnibus remissis, cum patientia justam ejus sententiam expectabimus.* Hæc locutus e portu expansis velis solvit, versusque Constantinopolim cursum direxit.

Demetrius Constantinopolim redit Turcorum deceptus perjurio.

CAPUT XX.

Manuel Imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde & ignaviæ totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phoca nova condita. ab Andrea & Jacobo Cataneis gubernata. fit Turcis tributaria. Johannes Adornus Phocææ Rector Mahometem, & deinde Moratem adit, & huic per literas in eo copiisque trajiciendis operum suam pollicetur. Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam fit mœstus. Eum alloquitur Cineites & objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, & Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat disrumpitque Morates.

ΜΑΘΩΝ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ λύπῃ C πολὺ συγχυθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος, μὴ ἔχων ὅ, τι ποιήσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν ἑτέραν βαδίσαι, καὶ στεῖλαι πρέσβεις τῷ Μουράτ. καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν, καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἐπεὶ ἐκ ποδῶν ἐγεγόνει ὁ Παγιαζὴτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἀποκαταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖται ὁ λόγος) ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς, καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας Δρουγγαρίους, καὶ Κόμητας οἰκείους τοῦ μεγάλου στόλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς ἐχρῆν ἀσφαλίσας, καὶ ὅρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δωρεὰς

AT Manuel Imperator de istis certior factus, mœrore simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam viam ingredi statuit: legatosque ad Moratem mittere, acturos de eo, favente divino numine, in paternum imperium reducendo; quandoquidem Bajazites Bassa re infecta e vivis excesserit: ea tamen conditione si patris voluntatem ratam habere voluerit, & duos infantes obsides dare. Interea Mustaphas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem Callipoleos munit: recte constituit, in plebem etiam animadvertit; præficitque Drungarios & Comites domesticos magnæ classis. Turri etiam tuendæ, quæ portui imminet, præsidium imponit omnibusque necessariis instruit. jurejurando benevo-

Manuel cum Morate fœdus inire cogitat. Christi 1423. Hegiræ 826.

Mustaphas res imperii sui constituit.

lum se fore promittit, donaque largitus Adrianopolim contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum thesauros consequitur, aliamque immensam supellectilem; vestem, lapillos ac margaritas pretiosissimas: fœminas quoque pulchras, pueros & juvenes oris ac vultus decore præstantes, aliaque Walachiæ spolia. tum otio se tradere, has divitias profundere, & quotidie libidini ac crapulæ se dedere. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vigesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, iisdem moribus adsuetus: modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrænatum eum sinebant de rebus suis cogitationes. agitabat quippe animo, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato malo periisse. Intellecta autem arcis Callipoleos traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus demissus esset, atque etiam Mustaphas intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, curam tuendo imperio non adhiberet, consilium capit, ei, quod inierat Imperator, simile; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem, & probum; Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inadsuetum. Qui, cum vivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, & Moratis imperii Mesazon fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat Imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram immanem mente repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret, oculis placidis ac serenis, & ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat; causam crimenque omnium, quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert: extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus: *Si ita visum fuerit majestati tuæ, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quo modo etiam erga patrem ejus, Imperator Illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, & navem quocumque libuerit convertis, cujus gubernacula perite dirigis. qualem sane ejus patri te præbuisti, qui viribus tuis fretus Mosi restitit, sic facias, & miserere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est.* Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) dum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus & capitalis Romæis & urbi (quod supra monuimus) fuit. *Illo tempore, o Imperator, Prusam Mehemetem accersivisti, quem cum exercitu trajectum fide data intra Constantinopoleos mœnia accepisti. Is veracum copias eduxisset, semel atque iterum, sæpiusque cum Mose pugna inita, victus Constantinopolim se recepit. denuoque ut bello experiretur inde erupit, donec attrito, tandemque occiso Mose, imperio potiretur. Nunc itaque,* ait, *pariter opem feras, donaque immensa nobis impera, quæ beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim am-*

Edit. Paris. pag. 88.

Otio ac luxuriæ se permittit Mustaphas.

Morates de recuperando amisso imperio cogitat.

Ad Manuelem legatum destinat.

Abrahami Bassæ mores & conditio.

Ejus versutia.

Abrahami Bassæ ad Manuelem verba.

pag. 89.

A ἀμείψας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποιχομένου Μεχεμὲτ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὑρὼν θησαυροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν ὑπὲρ μέτρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους πολυτελεῖς· γυναῖκας ὡραίας, καὶ νέους παιδίσκους εὐπροσώπους καὶ κάλλει διαφέροντας, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην Βλαχίας· ἐκάθητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων, καὶ ἀσελγαίνων. ὁ δὲ Μουρὰτ ἔτι νέος ὤν, καὶ οὔπω τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσας, ἐκάθητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πράττων· πλὴν οὐ τόσον, καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς φροντίδος ἐδάκνετο, καὶ οὐκ ἦν τούτου ὁ λογισμὸς ἀχαλίνωτος. ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς, καὶ ποίῳ τρόπῳ ἀνακαλέσηται B πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτήσατο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἄνευ ἐπηρείας τινὸς ἔφθασεν ἀπολέσας. εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν μεγιστάνων τοὺς προὔχοντας πλὴν τοῦ Παγιαζήτ, καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κακῶς ἀπεβίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε· μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρεδόθη, καὶ ὁ Λεοντάριος κενὸς ἀπεπέμφθη, καὶ ὁ Μουσταφᾶς ἔτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, βουλὴν βουλεύονται, ἣν οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο, καὶ πρέσβεις προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλέα, Ἰμπραὴμ τινὰ ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλὴ, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἄνδρα συνετὸν καὶ εὐήθη, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδεῖς βλακείας, καὶ ἀσελγείας ἀσυνήθη· ὃς καὶ τὰ C δευτερεῖα τοῦ Παγιαζὴτ φέρων, τὰ πρωτεῖα ἐκείνου παρελθόντος ἔλαβε, καὶ τῶν μεγιστάνων πρῶτος ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἔπραξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγίνετο μνήμη· ἀλλ' ἐν τῷ νοῒ διατρέφοντες θυμὸν ἀχαλίνωτον, ἕως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαιμονίαν ἄξει τὰ περὶ αὐτῶν, τοῦτο ἐκρύπτοντο· ἱλαρῷ δὲ βλέμματι, καὶ ὑπούλῳ γνώμῃ τὸν ἔσωθεν λύκον ὡς πρόβατον ἔξω ἐδείκνυε. καὶ δὴ λόγους συνάρας πρᾴους τε, καὶ λίαν ταπεινοὺς βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγονότα, ὅσα δὴ καὶ γεγόνασι, λέγων τοῦ Παγιαζήτ. ἀθώους αὐτοὺς ἀποδεικνύων ὡσαύτως καὶ Ῥωμαίους, λέγων, εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ὀλίγῳ ἀποκαταστήσεις πάλιν εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν τὸν D ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότατε Βασιλεῦ· ἔχεις γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα τὸ πηδάλιον, καὶ ὅπου ἂν βούλει, ἐκεῖ καὶ τὴν ναῦν μεταστρέφεις καλῶς ἰθύνων τοὺς οἴακας. ὡς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάντος τῷ σῷ κράτει Μωσῆ, οὕτω καὶ νῦν συμπάχησον, καὶ μὴ ἐάσῃς τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὁ μηδὲ μιᾶς καλύβης ἄξιος· καὶ γὰρ ὁ πολλάκις προλεχθεὶς Μεχεμὲτ ἔτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θρᾴκης ἔχοντος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσουλμὰν κτείναντος, ἐναντίος ἐφάνη Ῥωμαίοις, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἄσπονδος (ὡς προλέλεκται). τότε ὦ βασιλεῦ μετακαλεσάμενος ἀπὸ τῆς Προύσης τὸν Μεχεμὲτ, καὶ πίστεις δοὺς, εἰσάξας αὐτὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου σὺν τοῖς στρατεύμα- E σι περαιωθέντα· καὶ ἐξελθὼν, καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις, καὶ συμμίξας τῷ Μωσῇ, καὶ ἡττηθεὶς, καὶ εἰσελθὼν πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθὼν, ἕως οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἠφάνισε, καὶ τέλος ἐθανάτωσε, τὴν ἡγεμονίαν λαβών. οὕτω καὶ νῦν, φησίν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, πέπεισο καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ

τῶν δύο παίδων τὴν ἐγχείρησιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνεδίδου· ἀλλ' εἰς βέβαιον, καὶ ἀμετάθετον ὑπῆρχε τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξάγειν τὰ βουλευόμενα. ἐν τούτοις ὄντες, καὶ ὁ Ἰμπραὴμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιέτριβεν, τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ἐζητημένων συμφωνιῶν. ἕτερος σπουδάσας ὡς ἐπὶ παλαίστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παραινέσεως γενέσθαι, καὶ φιλοτιμίας καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δῶρον τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐγχειρισθῆναι αὐτῷ παρεκάλει. καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς ποίῳ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίς ὁ περάτης, καὶ πῶς τὴν θάλασσαν ἐπέρασε, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι λέξαι ἔρχομαι. Ἐν τῇ Φωκίδι, τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον, ὄρος ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι ὡς ψάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντος οὐ τόσον, ἡ βληθεῖσα ψάμμος διαλύεται. καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ ὀστεῶδες αὐτῆς, ἐν τῷ ζωμῷ μένει ὡς γάλα τυρῶδες, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδραμεῖν, εὑρίσκεται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὑποδοχῶν ἀγγείων πεπαγωμένος ὁ ζωμὸς, καὶ ὑπεραυγίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλήρης ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. ἐξαντλοῦντες δὲ τὸν ζωμὸν τὸν περιττεύσαντα μετὰ τὰς τέσσαρας ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι προσχέοντες καὶ ἕτερον ὕδωρ, καὶ πάλιν ψάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προδεδήλωται. τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσιν. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς δευσοποιοῖς. ἅπασαι γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑῴας εἰς τὰ ἑσπέρια μέρη πλέουσαι, ἀναγκαῖον ἡγοῦνται τὸν φόρτον εἶναι τῆς νηὸς τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. καὶ γὰρ Φράγκοι, Γερμανοὶ, Ἰγγλῖνοι, Ἰταλοὶ, Ἱσπανοὶ, Ἄραβες, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐκείνου τὴν στυπτηρίαν πορίζονται, ἕνεκα τῶν δευσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν. τότε καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνεδρεύοντες ἦσαν λῃστρικῶς τὰ πέριξ μέρη Λυδίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεχον ἕως Σάρδεων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας· ὡς οὖν εἶδον οἱ Ἰταλοὶ τὴν τῶν Τούρκων ἔφοδον, φοβηθέντες ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριόν τι σμικρότατον, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν ἐργαζομένων ἐργατῶν πεντήκοντα ἢ καὶ πλειόνων. ἐπαισθόντες δὲ οἱ τὰ πέριξ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἐπὶ τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινομένου, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὗρον αὐτοὺς ἀρξαμένους τοῦ ἔργου. καὶ δὴ ὡς ἐκ συνθήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχοντο τοῦ συμβοηθῆσαι, καὶ συμπαχῆσαι, καὶ συμπρᾶξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην πόλιν ἀποκαταστῆσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μόνον χρείας καταπειγούσης, καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιούτου χωρίου ἔσονται ἐντὸς φυλαττόμενοι. ἀρεσάντων γοῦν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτον συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοί τε καὶ Λατῖνοι, καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν ἄχρι τοῦ νῦν παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νέαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουσαν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος κείμενον, πρὸς δὲ τὴν ἑσπέραν τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἄρκτον δὲ τὸν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς

A *usque pueros tibi tradi*. Verumtamen his non assensit Imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illa, de quibus paciscendum erat. Quidam alius velut in palæstram descendens, quod ab Imperatore petebatur, cum multa adhortatione, magnificentia & gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc Imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit Morates cum toto belli apparatu, quisnam quoque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit. In Phocide, quæ Joniæ adjacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in verB tice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuuntur. Hæc ex illis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquefit. quod densum est ejus ossæ simile, ad modum lactis in caseum coagulati, servatur: quod durum & terrestre, ut inutile abjicitur. Ossa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summas vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur; fundi etiam vasorum similibus segmentis & frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatriduum non coaluit & induruit, in lebetem desundunt, eique aquam recentem miscent, C rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, & modo jam descripto in scaphas desundunt Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam nautæ, qui ab oriente in occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, Angli, Itali, Hispani, Arabes, Ægyptii, & Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicæ ac tinctoriæ inserviens, comparant. Dum autem regnabat Michael Palæologus ex gente sua primus Imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam pacti fuerint, solvere pollici-D ti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, latrociniis suis Lydiam Asiamque provincias, Sardeis etiam usque & Magnesiam excurrendo, infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab iis volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operariosque quinquaginta vel plures, ædificavere. Cumque Romæi vicinarum regionum incolæ hoc construi castrum audissent, il nempe qui Mænomeni campum, Magnesiam & Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam inceptum vident: atque, velut ex pacto convento, cum Latini communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, & ad extruendum castrus E operam ac laborem suum collaturos. non solum etiam in castro construendo, sed & in magna urbe ædificanda laborum socios fore; ea conditione, ut, si casus exegerit, in eam recipiantur, & æque, ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placuerunt utrisque hæ conditiones, & opus simul aggressi Romæi Latinique Phoceam novam ad maris littus & illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custo-

Manuel Calliopolim & pueros poscit.

Phocis alumen gignit.

Alumen quomodo conficitur.

Aluminis usus.

Edit. Paris. pag. 91.

Phocæa nova condita a Græcis & Latinis.

dita stat. Objicitur ei ab ortu mons ille: ab occasu insula Lesbos; a Septentrione finitimum habet Elææ sinum: meridiem versus Joniæ sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas & Jacobus

Andreas & Jacobus Catanea.

Genuenses e gente Cataneæ, idque Phocæam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea, quæ olim steterat, translato. Rerum porro summa a Romæis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes, (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæi, Latinique fœdus feriunt; cum Lydiæ Du-

Phocæenses vectigales Turcorum facti.

ce Sarchane, seque ei vectigales ac tributarios reddunt, pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant. conventum insuper, ut qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adiret, donumque decem millium argenteorum afferret. compositis hunc in modum rebus, Turcos & Romæos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos: & amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi, & secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi, & ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce fœdus ante annos fere centum & octoginta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politeja talis est. Cum Genuensis Respublica democratice regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis an-

Edit. Paris. pag. 95.

nis, vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mit-

Magistratus annui in urbe Genuensi Reip. potentes missi.

tere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit.: ex quibus sunt Chios insula, hæcce Phocæa, Galata, Amisus, Amastris, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua *Podestam* appellant, Romæa idiomate ἐξουσιαστὴς reddi potest. Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ fami-

Johannes Adornus.

liis nomine Johannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, Domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa e-

Adornus Mahometem adit.

gressus Amiram Mehemetem adit, & venerabundus eum salutat; impositumque sibi vectigal aluminis metalli, spondet pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vicies mille. Inde Phocæam redit, & magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cœpit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque Imperator proclamatur prædictus Mustaphas: Cineites etiam speratam sibi diem lætus adspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit: & cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Johannes Adornus occasionem nactus est

Adornus Moratem veneraturus adit.

accedendi ad novum Imperatorem Moratem; ad quem admissus, ei cultum & venerationem exhibuit; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerebatur inter Genuenses & Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceperunt; & impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam

A δὲ μεσημβρίαν ὁ κατ' Ἰωνίαν κόλπος. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες, ἐκ τῶν Κατανέων Γενουῖται Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τῆς παλαιτέρας Φωκίδος ἐκτήσαντο, ταύτην νέαν Φώκαιαν καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἴκησιν κέκτημαι. Μεταπεσόντων δὲ τῶν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίους ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολύ, οἱ διέγκαθήμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς καθ' ἑκάστην συμπλοκὰς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς (καὶ γὰρ ἕως ἄχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐγκρατεῖς γεγονότες οἱ Τοῦρκοι) ἄμφω Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνόρκως ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Λυδίας Σαρχάν, καὶ ὑποφόρους στέρξαντες εἶναι, ἔστησαν κατ' ἔτος δοῦναι τῷ Σαρχὰν ἀργυρίων λεπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέν-

B τε, εἰς ποσότητα ἰσομένην νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ ἔτος ὁ τυχὼν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι, καὶ ἀσπασμὸν ποιῶν τῷ ῥηθέντι ἀρχηγῷ, σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάσι δέκα. Καὶ οὕτως ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοί τε καὶ Ῥωμαῖοι μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρά τινος, ἀλλ' ἐξέρχεσθαι ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύεσθαι. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰσέρχεσθαι ἀφόβως ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνως ἀπολαμβάνειν, ὡς φίλοι συνδιάγοντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἐγγύς που ὄντα μέχρι νῦν ρπ' ἔτη τυγχάνοντα. ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἐστὶν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γένουα δημοκρατικῶς ἄρχεται, καὶ οὐδεὶς δυνάται τυραννικῶς ἄρχειν ἐν αὐτῇ, συνήθεές ἐστι κατ'

C ἔτος, ἢ καὶ πλείονα καιρόν, στέλλειν ὀφφικιαλίους εἰς τὰ τῆς ἑῴας μέρη ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν Γενουῶν πόλεσι, οἷον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφᾷ. καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τὸν ὡρισμένον ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἔξεισι παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ Ποδεστὰν κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν, ἐξουσιαστὴν εἴποι τις κατὰ Ῥωμαίους. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔτι ζῶντος τοῦ Μεχεμέτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενούας Ποδεστὰς εἷς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενούας Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ὀνόματι, νέος ἄγαν τὸ ἔτος καὶ παλαιὸν φρόνημα, κὺρ Γεωργίου Ἀδούρνου υἱός, ὃς καὶ Δοὺξ Γενούας ἐχρημάτισεν· Ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν Ποδεστατίαν ἐγχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενούας

D εἰς Φώκαιαν. καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθών, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμηρᾶ Μεχεμὲτ ἐντυχών, καὶ τελέσας τὴν συνήθη προσκύνησιν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετάλλου λαβών, ὡς κατ' ἔτος, ἀποδοῦναι εἴκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαροῦ χρυσίου, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φώκαιαν ἐπανέστρεψε μεταλλεύειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. περαιουμένων τοίνυν ἐτῶν ἕξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προρρηθέντος Ἀμηρᾶ ἔφθασε, καὶ ἡ ἀνάρρησις τοῦ προλεχθέντος Μουσταφᾶ ἐγεγόνει. καὶ ὁ Τζινεὺτ τὴν ἐλπιζομένην αὐτῷ χαίραν ἶδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγιαζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ ἶδεν ὥραν, καὶ πάντα, ἃ γέγραφα, γεγόνασι. τότε ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀφορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μουρὰτ, καὶ ἰδεῖν καὶ προ-

E σκυνῆσαι, καὶ νέα προστάγματα δέξασθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἓξ ἐτῶν. εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουιτῶν, καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώλυον τὰς νῆας τῶν Γενουιτῶν οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας, καὶ Φραγκίας, Ἰσπανίας τε, καὶ Ἰγγλίνων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀργή, καὶ ἀμεταπώλητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάμπολυ χρέος, καὶ οὐκ εἶχε, τὸ

ποιῆ-

ποιῆσαι, βουλεύεται βουλὴν γενναίαν, καὶ συνετὴν εἰς κέρδος αὐτοῦ, πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. καιρὸν γὰρ ἐπιτυχὼν ὃν οὐκ ἤλπιζε, στέλλει γραφὰς πρὸ τοῦ ἐλθεῖν ἐξ Ἀμασείας τοῦ Μουράτ, τὰς ἃς ἐγὼ γέγραφα, δεικνύων τὴν ἄκραν φιλίαν, καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχεμέτ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. εἰμί, γράφων, ἕτοιμος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπεράσαι σε ἐξ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἐν τριήρεσι, καὶ νηυσί, καὶ ὑπουργῆσαι τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόνον κέλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθέν μοι συντόμως γενήσεται. ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μουρὰτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀσπασίως ἐδέξατο, καὶ ἀντέγραψεν εἰπών· Ὅτι σὺν Θεῷ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις μέλλω κατελθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· κἀκεῖ ἐλθέτω εἷς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ πιστοτάτων σου, ὡς ἵνα περὶ τούτου σκέμματος εἰδῶμεν τί ἄρα, καὶ πῶς ποιήσωμεν· B Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας στέλλει Δημήτριόν τινα Ἀγὰν ἐπονομαζόμενον, σὺν γράμμασιν ἀξιολογωτάτοις, ἃ κἀκεῖνα ἐγὼ γέγραφα, πρός τε τὸν Μουράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βεζύρηδας Ἀλήπεγιν, Χατζιανβάτ, καὶ Ὀμοὺρ πεγιν, ὁ γὰρ Παγιαζὴτ προεσφάγη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἅπαντα καλῶς διαταξάμενοι, στέλλουσι μετ᾽ αὐτοῦ Χατίπην ὀνόματι, Τοῦρκον ἕνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἐλλογίμων, ὅρκον δώσοντα τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομίσματα χιλιάδας πεντήκοντα, τοῦ ῥογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ C περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἤδη τοῦ φθινοπώρου ἀρξαμένου. ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μουράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἑτοιμάζει στόλον κατ᾽ αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐδάκνετο ὑπὸ τῶν λογισμῶν, καὶ τὴν Φώκαιαν συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα. ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν, καὶ κατασπαταλᾶν, καὶ μεθύειν οὐκ ἔλειπεν, ἀγριαίνων, ὡς ἵππος ἀγέρωχος καταχρεμετίζων, καὶ ἀσελγαίνων ἔν τε θηλείαις καὶ ἄρρεσιν· ὁ δὲ Τζινεὴτ ἀκούων ταῦτα, καὶ καραδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείαις ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτοῦ μνείαν ἢ πολέμου, ἢ ἄλλης παρασκευῆς κατ᾽ ἐχθρῶν, εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ D λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικῶς τοιάδε· Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμών, ὅτι τὴν, ἣν οἰκοῦσι Θρᾷκες γῆν, καὶ μόνην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἄπλετα πελάγη τῶν ἐπαρχιῶν, λέγω τῆς δύσεως, πάντα ἐν τρυτάνῃ ἀπῃωρημένα εἰσί, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; καὶ γὰρ ἤκουον, ὡς ὁ Μουρὰτ ἐν λόγοις ἐστὶ σὺν τῷ βασιλεῖ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τούτων, καὶ εἰσάξαι εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικήν. νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις διέθετο, τὰ δὲ τῆς ἕω ἐν χερσὶ πάντα ἐστί. ἡμεῖς οὖν ἐν Ἀδριανουπόλει καθεζόμενοι ἀμερίμνως οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. ὡς ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, πρὸ τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν, κἄν τε Λαμψάκου, κἄν τε Σκουταρίου, καὶ δοῦναι θροῦν E ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέσθαι διχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ, κρεῖττόν ἐστι προλαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι ἐκπλεῦσαι, καὶ σὺν τάχει ἀόκνως περᾶσαι τὴν ἐν Λοπαδίῳ γέφυραν, καὶ τῷ Μουρὰτ συμπλακῆναι. ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἅρμασι, καὶ ἐν ἵπποις ὑπερέχομεν τοὺς ὑπεναντίους, καὶ μόνον ἐνωτισθέντες τὴν ἡ-

A & Angliam, aluminisque commercium intercideret, nec transportari poterat. Quare Adornus cum ære alieno premeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, cæterum plurimis damnosum Christianis, init. Oblata enim occasione sibi nunquam speratu, ad Muratem, antequam is Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi intercesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: *Ad omne obsequium paratus sum, & ad opem tibi ferendam: atque ut te triremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium* B *tam prompte ac alius exhibiturus sum. Impera solummodo, jussa tua celeriter exequar.* Harum literarum verba jucunda acceptaque fecerunt Morati, qui ad eas sic respondit: *Brevi Prusam venturus sum; illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibique fidissimus: ut simul hoc de negotio, quidque & quomodo nos simus gesturi, deliberemus.* Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognomine Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moratem, ejusque Viziros Hali Begum, Haciaivat, & Homurem Begum: jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite, atque ordinatis cum Demetrio cunctis, eum remittunt, addito comite Hatipine C Turco in prudentissimis & præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquagies mille, ut classem mercede conduceret, appararetque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumno jam ineunte. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatumque Moratis, & novæ Phocææ classem adversum se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes suæ remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, & eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen luxum & crapulam non omisit: & velut equus ferox & hinniens in libidinem effusus, fœminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineites istis quoque compertis, quo erum D perent expectans: videnſque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatum contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: *Num te latet, o Princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero instar maris longe lateque patentes provincias, occidentis dico, nutare: & rerum futurarum eventum, quo fortuna ferat, expectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moratem cum Imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituat. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provinciæ in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi & quieti con*E*sidemus, omisso penitus militari studio. Sentio equidem expedire nobis, potiusque esse, cum copiis omnibus regionum occidentalium prævertere: celeriter & impigre pontem Lopadii occupare & superare: denique cum Morate pugnare, priusquam Lampsaco vel Scutario fretum hostes trajiciant, tumultus in his provinciis occidentalibus, dissidium seditionemque in exercitu excitent. Curribus & equis, favente Deo, superiores hostibus sumus. Adventus nostri fama animum eorum sicut cala-*

K

Adornus Murati operam suam, ut freto eum trajiciat, pollicetur.

Edit. Paris. pag. 93.

Mustaphas ad nuncium transitus Moratis in Europam mœstus.

Cineites Mustaphæ ignaviæ infensus eum alloquitur.

mum conteret : consiliaque Ducis totum disturbabit. Quæ proculdubio calamitas in nos recidet, si, neglectis rebus nostris, hosti locum trajiciendi concesserimus. Hæc atque plura dixit Cineites, vixque veterno excusso expergefactus Mustaphas hujus moniti paruit. Neque sane Cineites adeo sollicite moliebatur, ut Mustapham orientis dominum constitueret : sed cum ipse scelestus ac veterator esset, instantem isti ruinam ex inepcia, crapula, libidine, reique militaris neglectu atque inscitia prospiciens, fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito proposito, hanc rationem inibat, se in laqueos Imperatoris facile rursus inducturum, si in Thracia, aut alia occidentis provincia in fugam se conjiciat. Iterum enim in Lemno aut aliæ insulæ sibi exulandum esse : acerbasque pœnas Romæos a se exacturos. cogitabat vero in orientem : sperabatque commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante occupabat, fore : & effugia faciliora in ea sibi patere. talia equidem in inferorum recessu latebant. Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, fretoque superato cum plerisque copiis, Lampsaci triduo substiterunt. profectique ad Mustapham Phrygum primarii, cultum ei ac venerationem exhibuerunt. Morates comperta Mustaphæ irruptione, Prusa cum exiguo exercitu movit : noctuque Lopadium pervenit : ei aderant rerum militiæque periti Haciaitat, filiique Temirtes begi, Hali, & Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac generosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comitabatur Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant, priusquam præsidio Mustaphas eum firmasset ; eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri poterat, præcindunt. Profectus deinde Mustaphas cum universo exercitu, castra ad paludis ripam metatus est ; in opposita pariter Morates tentoriis erectis consedit. neuterque ab altero vel minimum metuebat. Pontem enimvero solvisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquæ latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiæ sine tumultu interea cogebantur; Quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod viæ arctæ, montesque asperi superandi sint.

Edit. Parif. pag. 93.

Cineitis propositum.

Callipolim venit Mustaphas & superato Hellesponto Lampsacum proficiscitur.

Morates Prusa discedit, & Lopadium venit.

Hamza Begus Cineitis frater.

Pons Lopadii dissolutus & Mustaphæ transitus interceptus.

A μετέραν ἄριξιν, ὁ νοῦς αὐτῶν ὡς κάλαμος συντεθλασθήσεται, καὶ αἱ βουλαὶ αὐτῶν διασκεδασθήσονται, καθὼς μέλλει γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἴπερ ἀμελήσαντες δώσομεν αὐτοῖς χώραν διαπεράσαι. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἄλλα πλείω ὁ Τζινεῒτ, μόλις ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρου τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς ἐπείθετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ γὰρ Τζινεῒτ οὐκ ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ, τὸ ἐγκαθιδρῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἕῳ ἄρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς ὢν, καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει γενομένην κατάλυσιν, ὑπέρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας, καὶ μέθης καὶ ἀσελγείας, καὶ τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, ἐβουλήθη τοῦ διαδρᾶσαι. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ τοιούτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι εἰ μὲν ἐν τῇ Θράκῃ, ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μεταχειρίζεται, B εὐκόλως ἐμπεσεῖται πάλιν ἐν ταῖς ἄρκυσι τοῦ βασιλέως. καὶ πάλιν Λῆμνος, ἢ ἑτέρα νῆσος αὐτὸν ἐξόριστον διαδέξεται, καὶ πικρὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν ἐπέλθῃ ποινά. ἐν δὲ τῇ ἀνατολῇ, καὶ κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ ἔτρεφε τὸν ἄνδρα ἡ τῆς ἐπαρχίας ἐλπὶς, ἣν καὶ πρώην ἦρχε· καὶ εὐκόλως τὸ ἀποδρᾶσαι ἔχειν· ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς τοῦ ᾅδου ἐκρύπτετο. καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἦλθον εἰς Καλλιούπολιν· καὶ τὸν πορθμὸν διαβάντες σὺν πλείστῃ δυνάμει, προσεκαρτέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῳ ἡμέρας τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων ἄρχοντες Φρύγες προσεκύνουν τὸν Μουσταφᾶ· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τὴν ἔφοδον τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν ὀλιγοστῷ C στρατῷ, διανυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον, ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν γνώσει, καὶ πολέμῳ ἐπισταμένους, τόν τε Χατζηαπβάτην, καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιρτὸς πεγε, Ἀλὴ, Ὀμεὺρ, καὶ Ὀρούτζ πεγιν, ἄνδρας γενναίους, καὶ ἀρίστους. ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμζάπεγις ἀδελφὸς τοῦ Τζινεῒτ, ὃς ἐκπαιδόθεν ἦν διάγων μετὰ τοῦ Μουράτ. φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γεφύρᾳ πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν φθάσαι, λύουσι αὐτὴν, καὶ ἄβατον τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπεναντίοις ἐποίησαν. ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατεύμασιν, ἔπηξε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μουρὰτ ἐν τῇ περαίᾳ, καὶ αὐτὰς πήξας ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἕκαστος τὸ τυχὸν δέος παρὰ τοῦ ἑτέρου. ἦν γὰρ τὸ λῦσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὑρόντες γὰρ οἱ ἐλθόντες τὴν γέφυραν κατεαγμένην ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ ἀθρόως συνηθροίζοντο, ἦν γὰρ τὸ ῥεῦμα βαθὺ, καὶ παντάπασιν ἄπλωτον· ἦν δὲ βουληθείη τις τοῦ περιοδεῦσαι τὴν λίμνην ἅπασαν, καὶ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀντίπεραν, οὐκ ἀρκέσουσιν αὐτῷ ἡμερῶν τριῶν ὧραι· καὶ ταῦτα στενὰ, καὶ τραχέα ὄρη ἐν μέσῳ, καὶ δύσβατα.

CAPUT XXVI.

pag. 94.

Consilium ineunt Moratis Veziri de perdendo Mustapha, & Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant. Hamzæ & Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit & in Joniam fugit. Mustapham Homuris filium ex Atine oriundum bello petit, & in pugna interficit.

CASTRIS sic locatis, & sese ex adverso respicientibus: cum neuter movere se, & progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessundare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, cujus jam

Consilium ineunt Moratis Veziri, quibus modis Mustapham perdant.

D ΚΑΤΟΥΝΕΥΣΑΝΤΩΝ τοίνυν τῶν στρατευμάτων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὸ πρόσω χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβούλιον ἔλαβον οἱ τοῦ Μουρὰτ, πῶς καὶ τίνι τρόπῳ καταστρέψωσι, καὶ ὀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν· σκέπτονται οὖν οὕτω. μετακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν, τὸν ὃν

εἰρήσαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεὴτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι A εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς πιθανότητος διεγείρεις τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μυσταφᾶ, καὶ οὐχ ἕτερον ἐστὶ τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποχωρισθῆναι, καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδομεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αἰτίνη ὁρισμῷ καὶ θελήσει τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος Μουράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειν αὐτὴν κατὰ διαδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνόρκως τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οἰκεῖον ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ, εἶναι ὑπήκοον τὸν Τζινεὴτ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μουράτ, στέλλειν κατ' ἔτος ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ συστρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιάγειν· καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειν παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τὴν πρέπουσαν πρόνοιαν. Ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾷ. καὶ τῇ B νυκτὶ ἐκείνῃ πέμπει ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ νηξάμενος περᾷ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεὴτ, εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον, δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὡς ὁ σὸς ἀδελφὸς, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζᾶπεγις θέλει λόγους ἆραι μετὰ σοῦ, πρὸς οὓς οὐκ ἐστὶν ἑτέρῳ ἐνωτισθῆναι. Εἰ οὖν βουλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτὸς, ἐλθὲ μόνος περὶ ὄχθας ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖ σὺ μὲν ἐν τῷ ὧδε, ἐκεῖνος δὲ ἐκ τοῦ ἐκεῖ, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπόρρητα διεξέλθητε. Ἀσμένως οὖν δεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν, πάλιν νηξάμενος διῆλθε τὴν περαίαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς κατὰ τὸ συν- C ταχθὲν ἐν τῇ ὄχθῃ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κἀκεῖνος ἀπὸ τὸ ἕτερον μέρος μόνος μόνῳ, καὶ διὰ σημείων τινῶν ἀνακαλυφθέντες, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν. Ἐπίστασαι ἀκριβῶς, κύριέ μου ἀδελφὲ, ὡς ὅτι κἀγὼ τοῦ σοῦ πατρὸς εἰμὶ γόνος, καὶ σὺ τῆς ἐμῆς μητρὸς καρπὸς εἶ, καὶ ὕστατος σοῦ τυγχάνω. ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἤθελον εἶναί σε κύριον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόζειν τὰ πάντα, ὅτι καὶ ἐμοὶ προσανῆκον ἂν μερὶς καὶ κλῆρος· ὡς ὅσῳ ἡδέως ἤθελον τοῦτο, οὕτω καὶ ἀπεχθὲς, καὶ ἀβούλητον, μισητόν μοι τυγχάνει τὸ εἶναί σε ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ κινδύνοις, καὶ ἐν μέσῳ φθόνον τρεφόντων πολλῶν κατὰ σοῦ. καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σῶν δυστυχημάτων καὶ συμφορῶν· ἆρα γε οἶδας τίσι συμπέπτωκας, ἢ τίνι συνδιά- D γεις; τὸ μὲν πρῶτον οἱ πάντες καταβοῶσιν, ὡς οὐκ ἐστὶ τοῦ γένους τῶν Ὀθμάνων ὁ Μυσταφᾶς. καὶ τοῦτο πανταχοῦ κατεσωμαδήθη τὸ διαλάλημα· δεύτερον ὅτι καὶ ἐν τῷ πραγμάτων συγκρινομένων παρίστησι τὸ ἀστρατήγητον αὐτοῦ, καὶ θηλυμανές. καὶ γὰρ οἱ ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων καταγόμενοι ἀρρενικὰ ἐπεδείξαντο τὰ φρονήματα, καὶ φανερὰ τὰ ἑκάστου ἀνδραγαθήματά τε καὶ στρατηγήματα. τρίτον ὅτι εἰ μοναρχήσει ὁ θηλυδρίας οὗτος καὶ βάρβαρος ἰδιώτης, οἱ ἐκ παλαιοῦ γεγονότες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ἀκρῶν τοῦ Ἴστρου φύλακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ ἄλλο πᾶν ἀπόγονον τῶν ὧν τινῶν ἐξ ἀρχῆς ἡ δύσις ἀκρέμονας τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισε· καὶ τί λέγω τοὺς δυτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἐὰν ἡ τύχη βλέψοι ἱλαρῶς πρὸς Μουσταφᾶν, ὁ αὐτὸς Μυσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἑῴας ἐξάρχους δεξιῶς ἐγκολπωσάμενος, τὸ καθ' ἕκαστον, τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμάς. σὺ δὲ ὅτε ταῦτα γενήσεται, τί προσδοκᾷς; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος ζωῆς. καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀνδρείας, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀπρεπές τε καὶ ἄτιμον. Ἴσασι γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τὴν σὴν ὁρμητικὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παρατάξεις τῶν πολέμων τολμηρὸν καὶ θρασὺ, καὶ λεόντειον. Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόνος ὀξέως, καὶ τὸν φθόνον ἀντιλαμβάνει φόβος. καὶ οἱ λογιζόμενοι κατ'

A mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur: *Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil enim praeterea petimus, quam ut ipsum deserat; ecce, annuente ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros: jusjurandum solummodo praestabit se in fide mansurum: amicitiam sine fraude culturum: seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum fit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittet filiorum suorum unum, cultus & honoris Imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique militet: militiaeque istius nomine ab Imp. stipendia* B *congrua accipiat.* Placuerunt Hamzae isti sermones: & sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secundae noctis custodia, sedentem eum invenit, valdeque anxium, ipsique dixit: *Frater tuus herus meus Hamza begus tecum colloqui nullo conscio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede: tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis.* Haec verba benigne audivit Cineites, nunciumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas: il- C leque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit: *Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meae prolem esse, quodque sim natu minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii vocarer. Id optare sicut mihi jucundum, ita grave ac ingratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in periculis versari, atque inter multos, qui invidiam in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitatum & calamitatum tuarum expers ero. An nosti qui cum equites & agas? Primum omnes adversus Mustapham clamant; genere Othmanico satum negant: haecque vulgata fama ubique invaluit. Deinde quod imbellem se ac libidinis* D *impotentem prodiderit, quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a principibus nostris genus continua serie ducunt, bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque manifesta sunt praeclara facinora, expeditionesque militares orbi terrarum cognitae. Tertio si effaeminatus iste ac barbarus idiota imperium obtinuerit, qui ab antiquo occidentis & finium Danubii custodes sunt Abranezides & Turachanides, caeterique posteri eorum, quotquot ab initio occidens summos duces agnovit, praemiis honorabuntur. Sed quid occidentales memoro? si fortuna namque, quod Deus avertat, Mustaphae rebus propitia subvenerit, ipse omnes orientis Duces amplexus, eis singulis paternos honores reddet. Tu vero, ubi ista evenerint, quid, nisi vitae finem, eumque turpem ac tua fortitudine indignum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi tui promptitudinem, audaciamque leoninam ad pugnas ineundas norunt. Invidia virtutes saevis ac truculentis adspicit oculis. Invidiam excipit timor; quique, perniciem ne*

Hamzam, ut Cineitem fratrem suum a dent & a Mustapha sejungat, hortantur.

Hamza per servum fratris locum & tempus colloquendi condicit.

Hamzae ad Cineitem verba.

Edit. Paris. pag 95.

Mustaphae suppositum.

sibi afferat, metuunt, sibi invident. præoccubabunt ipsi, securitatem quærentes, metumque removere cupientes, necem tibi inferre. Has ob rationes adeo urgentes, quæ sprotæ Heroum, quibus te parem existimo, animas perdunt, hunc infamem desere, & ad nos transi. Jam enim dominus meus Morates aulæ suæ proceribus meque hortantibus, omnes culpas & crimina tibi condonat: cuncta simul quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando molitus es. Oculo pacato ac propitio te respicit: & me sponsore Atinis præfecturam tibi concedit, a te, posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dotem, hereditario jure possidendam. hac sola conditione lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio subjectum agnoscat. Amice hæc tibi dico; tu vero quid sentias mihi explica.

Cineitis ad fratrem suum Hamzam responso.

Ad illa Hamzæ respondere cœpit Cineites: *Accurate nosti frater, ab Othmanis principibus nullum me lucrum retulisse: honorem vel dignitatem ab eis nusquam me consequutum esse. Illic vero, dum res eorum adversitati redactæ erant, operam multam navavi: hæcque brachia multa bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum enim irruptionem, hanc ipsam præfecturam, quam nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fratrem hujus Isam nonne persecutus sum, & in castello Palæopoleos conclusi? cumque in manus meas devenisset, interemi? Nonne Homurem istius fratrem? ambos scilicet præfecturæ naturales & legitimos heredes, fraude ac astu aggressus neci dedi? Musulmanus vero avunculus Moratis, quem tu dominum tuum appellas, otiosus in Thracia degebat genio indulgens. At ego Ephesi, totiusque Ioniæ dominum Mehemetem Moratis patrem proclamavi. postea, ubi me expulit, ea præfectura honoravit Kelpaxin virum genere Triballum, ac mancipium emptum. In eo autem statu res sunt. Præfecturam illam, quam mihi nunc largitur, Homuris Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, & in ditionis paternæ possessionem missus est: illi jam per annum fere & ultra imperat: omnesque ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam militaribus meis facinoribus præmium concesserit; quam gratiam Morati hac de re habiturus sum? nullam profecto. Avus enim Moratis ille Bajazites Ilderim hujus Mustaphæ avo Atini eam eripuit, neque suam consecutus est. Ego pariter ope divina illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc venisti frater, coram Deo ejusque Propheta tibi promitto, in posterum Morati amicum sincerum me fore, & cum opus erit, e filiis meis unum ei militaturum.*

Mustaphus Homuris F. ex Atinis oppressis.

Ego quippe ex tuis sermonibus, sepositis hisce pactis, in Joniam eram discessurus, ut illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus sis, placuerit Morati amicum esse me, ita me præstiturum fidem do, & nocte proxima promissi fides extabit. Ubi se invicem discesserunt, colloquia & pacta Hamzas ad Moratem ejusq; consiliarios refert; quibus omnibus ea grata fuerunt: iique audaciam inde spesque bonas conceperunt. Sequenti vespera, primaque noctis custodia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucernis quam plurimis in eorum medio accensis reliquit. omnibusque ad hoc negotium utilibus, curribus nempe, equis probatissimis, cæteraque auri & argenti supellectile collectis, servos pecunia coemptos, & amicos non pau-

Cineites omnium & clientem Moratis se fore spondet.

Cineites Mustapham relinquit & in Joniam refugit.

A αὐτῶν ὄλεθρον παρά σοι φθονεροί, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τὸν φόνον ἐνεργήσοντες, προμηθευόμενοι τὴν ἀφοβίαν, τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διὰ γοῦν ταύτας τὰς ἐπεμβαινούσας αἰτίας, αἳ εἰς ὄλεθρον ἄγουσι τὰς τῶν ἡρώων ψυχάς, ὡς καὶ ἡ σὴ μία τῶν ἐκείνων ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάγηθι τοῦ βδελυροῦ τούτου καὶ μετάστηθι. ἤδη γὰρ ὁ ἐμὸς κύριος Μυράτ, τῶν παρακλήσεων τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων καὶ ἐμοῦ, ἀφίησι πάντα τὰ σφαλέντα, καὶ παρὰ σοῦ πραχθέντα· καὶ τὰς ἀνταρσίας, καὶ ὧν ἐπεχείρησας κατ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. καὶ ἵλεῳ ὄμματι προσβλέπει σε, καὶ δωρεῖταί σοι δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτίνη κατηγορικώτατος χάριν, ὡς καὶ σύ, ὅπως καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς ὀσφύος ταύτην ὡς προῖκα νε- B μηθήσονται· πλὴν ἕνεκα τοῦ γινώσκειν σε ὅτι ὑπὸ ἀρχὴν ὑπάρχεις, καὶ ὑπήκοος εἶ, κατὰ καιρὸν ἕνα τῶν υἱῶν σου πέμπεις ἐν τῇ στρατείᾳ. ταῦτά σοι φιλῶν λαλῶ. σὺ δέ μοι λέγε ἅ σοι δοκεῖ. Πρὸς ταῦτα ὁ Τζινεὴτ ἤρξατο λέγειν τῷ Χαμζᾷ· ἐπίστασαι ἀκριβῶς, ἀδελφέ, ὅτι παρὰ τῶν Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἶδον τί κέρδος, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ ἀξίωμα. ἐκεῖνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς δυσπραγίαις αὐτῶν πολλά, καὶ παμπληθῆ ἀρεϊκὰ ἔργα ἐνήργησαν οἱ βραχίονες οὗτοι. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν Ταττάρων ἐπιδρομήν, αὐτὴν τὴν, ἥν μοι ὑπόσχεται δοῦναι ἡγεμονίαν νυνί, τίς ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀμὺρ υἱοῦ τοῦ Ἀτίνη; οὐχ ὁ Τζινεήτ; οὐ κατεδίωξα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἐσαέ; καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Παλαιοπόλεως, καὶ χει- C ρωσάμενος αὐτὸν ἔκτεινα; οὐ τὸν Ὀμὺρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐπαρχίας τυγχάνοντες; ὁ δὲ Μουσουλμὰν ὁ θεῖος τοῦ Μυράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς, ἐκάθητο ἐν τῇ Θρᾴκῃ κατασπαταλῶν, ἐγὼ δὲ ἀφήμισα αὐτὸν κύριον Ἐφέσου, καὶ πάσης Ἰωνίας. ὕστερον δὲ ἐκβαλών με δέδωκεν αὐτὴν τῷ Κελπάξησι ἀνδρὶ Τριβαλῷ, καὶ ἀργυρωνήτῳ· τὰ δὲ νῦν ἔχον, τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, ἥν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτίνη ἐκείνου τοῦ Ὀμύρ, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, ἐκεῖνος αὐτὴν αὐθεντεύει, καὶ ἐγεγόνει κύριος τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν. καὶ διασώζει τὴν ἐπαρχίαν ἔτος που ὑπάρχον, ἔτι ἢ καὶ πλέον, καὶ πάντες ὑπήκοοι, καὶ οἰκεῖοι τυγχάνουσιν αὐτῷ. εἰ δωρήσηταί μοι ταύτην ὁ Θεὸς δι' ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις τοῦ D Μυράτ; οὐδεμία. καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μυράτ, ἐκεῖνος ὁ Ἰλτριμ Παγιαζήτ, παρὰ τοῦ πάππου τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτίνη οὕτως ἥρπαξε, καὶ ἐκληρώσατο ταύτην. οὕτω κἀγὼ σήμερον γενήσομαι κύριος, Θεοῦ διδόντος μοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἐλήλυθας, ἀδελφέ, ὑπόσχομαι τῇ ὥρᾳ ταύτῃ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου, ὡς ἵνα εἴσομαι καθαρὸς φίλος ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τοῦ Μυράτ. Καὶ ὅταν χρεία στρατοῦ, ὁ εἷς τῶν υἱῶν μου συνοδεύσει ἀεὶ τῷ Μυράτ. ἐγὼ γὰρ καὶ πρὸ τῶν σῶν λόγων, καὶ χωρὶς τῶν συνθηκῶν τούτων ἔμελλον τὴν ἀπελθεῖν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾷ τοῦ Ἀτίνη. ἐπεὶ τοίνυν σὺ ὁ ὁμόψυχος, καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφὸς κρεῖττον τὸ εἶναί με φίλον τοῦ Μυράτ. ἤδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἄρξομαι δι' ἔργων ἀποδεικνύειν τὰ E συμφωνηθέντα μοι. Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζᾶς τὰ λαληθέντα, καὶ συμφωνηθέντα ἀπαγγείλας τῷ Μυράτ, καὶ τῇ βουλῇ ἤρεσε τοὺς πάντας, καὶ θάρσος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ νυκτὶ ἀφ' ἑσπέρας ὁ Τζινεὴτ ἀναστὰς πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτός, ἀφεὶς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας, καὶ ἐν μέσῳ φῶτα διάφορα. καὶ λαβὼν ἅπαν, τὸ εἰς παρασκευὴν χρήσιμον, οἷον ἅρματα καὶ ἵππους τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου ἔχων

Edit. Paris. pag. 96.

μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀργυρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπίβησαν τοῖς ἵπποις ὡς ἑβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἔμμετρον χρυσίου, ἢ ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ὄγκον ὑπερβαρύν, καὶ ἀπίεσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ ἐνωτισθέντος, ἢ συνιέντος. τὰ δὲ βαρέα σκεύη, καὶ δυσβάστακτα ἅπαντα εἴασαν, ὁμοίως καὶ ἵππους, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρασκευήν, δι' ὅλης δὲ νυκτὸς διελθόντες καὶ διαβάντες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρωῒ ἔφθασαν τὰ ὅρια ἐγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιαρὰ καὶ Θυάτειρα, ὁδεύσαντες ἡμερῶν δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ πρὸς ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας περάσαντες τὸν Ἕρμον ποταμόν, ἕως ἑσπέρας ἦλθον εἰς Σμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντες παρά τινων τὸ σύνολον, πλὴν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἕρμου ποταμοῦ βουληθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεῖ Τοῦρκοι ἐκώλυον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. καὶ γὰρ ἅπασα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἔσω πεζείᾳ τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ Τζινεὴτ στραφεὶς καὶ καταδιώξας αὐτούς, τοὺς μὲν ξίφει κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας, αὐτὸς ἀφόβως τὴν ὁδὸν ἤνυε· οἱ δὲ Σμυρναῖοι ὁρῶντες τὴν φάλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνος ἐστί, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγός, ὡς ἔμαθον ὅτι ὁ Τζινεὴτ ἐστιν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἦλθον ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Τζινεήτ. ἦν γὰρ Σμυρναῖος γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συναναστροφος πάντων. μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀτίνη ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυραίοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρύελα καὶ αἱ Ἐρυθραί, Κλαζομεναί τε, καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν ὁρέων ἐκείνων γειτνιάζοντες Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσὶ μαχιμώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοί, καὶ φίλοι πάτρῳοι τοῦ Τζινεήτ. συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς δισχιλίους, καὶ ἐκ τῶν δρυμώνων δόρατα κατασκευάσας, καὶ χαλκεύσας λόγχας διὰ συντομίας, κακοσφύρους καὶ ἀνίσους ἐν ἑβδομάδι μιᾷ ἐποίησε, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ Τζινεήτ, καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Σμύρνην ἀφίετο ἀπαντῆσαι αὐτῷ, αὐτὸς δὲ μαθών, ἀπῄει ἀπαντῆσαι· καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἑνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἑκατέρων τῶν μερῶν ὡς δυνατὸν ἑτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἑλώδης, καὶ πολύξυλος, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. ὁ γὰρ Τζινεὴτ οὐκ εἶχε σάλπιγγα, οὔτε τι ἄλλο τῶν συνήθων ἐκέκτητο. συμμίξαντες οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζινεήτ, ὡς ἀετὸς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθών, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν δένδρων, ἐντυχὼν αὐτῷ που τῷ Μουσταφᾷ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου, καὶ μὴ φέρων τὴν πληγὴν ὁ δύστηνος, πίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἐξέπνευσε· τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἠσπάζοντο τὸν Τζινεήτ, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφήμουν. καὶ δὴ παρελθὼν σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἔφεσον ἤλαυνεν, κἀκεῖ αὐτὸν εὐφημήσαντες, ἡγεμόνα ὡς καὶ πρότερον ἀνηγόρευσαν. τὸ δὲ σῶμα τοῦ Μουσταφᾶ ἐκέλευσε σὺν ὅτι πλείστῃ τιμῇ τοῦ βαστάσαι, καὶ φέρειν αὐτὸ διὰ τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῷ πυργίῳ, κἀκεῖ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάρρησις τοῦ Τζινεήτ.

A cos, septuaginta circiter, equos conscendere jubet; ferebat in veste unusquisque partem oneris congruam, auri vel argenti, aliusve pretiosæ supellectilis, cui haud nimis ponderis inesset; eoque apparatu insciis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas, & omnia portatu difficilia omiserunt. equos pariter, camelos, mulos & cætera impedimenta reliquere. Cumque tota nocte processissent, montibus & campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera & Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. deinde circa horam diei tertiam Hermo fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo uspiam impediente: nisi cum ad Hermi ripam profectos, & transire paratos aliquot Turci arcere B tentaverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac profectione tota Asia territa erat, esse rati. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæi hac turma conspecta, primo ignorare cujus esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrerunt. Genere enim Smyrnæus erat, illic nutritus & cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi & Thyreis Mustapham Atinis nepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt C Turci, pugnacissimi sunt omnes & bellicosissimi, & cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duobus millibus, exque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ intervallo, fabricatis, iisque impolitis ac tortis, sagittarios securibus ac hastis armatos bis mille eis adjunxit. At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum exercitum Epheso eduxit, Smyrnamque ei occursurus contendit. Comperta deinde Mustaphæ profectione, Cineites ei obviam progreditor. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque exercitus in conspectum hostium venisset, aciem, ut D quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludibus ac sylvis refertorum patitur; classicum deinde Mustephas cani jubet. Neque enim tubam, aut quippiam aliud, quo pugnæ signum dari solet, Cineites habebat. Utrinque igitur acie concurritur, Cineitesque, velut aquila in passeres involans huc & illuc eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit, clavaque ferrea in capita vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cadit, & expirat. Subito totum quod Mustaphem sequebatur, agmen ad Cineitem convenit, ipsum salutat, utque Duci suo acclamat, illico etiam magna militum turma stipatus Ephesum E contendit: ubi applausu magno, utpote Dux, exceptus & ut antea proclamatus est. Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferri jussit, & in turricula cum majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto Dux iterum renunciatus est Cineites.

Edit. Paris. pag. 97.

Smyrnam accessit Cineites.

Adversus Mustapham Homueti F. bellum parat.

Confligunt acie Cineites & Mustaphas hicque vincitur & morte occumbit.

pag. 98.

Mustaphas honorifice sepultus.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit & in Thraciam trajicit. Adurnus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphaeos in fugam vertit, Callipolim recipit, & Adrianopolim petit. Mustaphas captus, & in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus.

De Cineite transfuga varii sermones.

REversi vero videamus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, &, ut mos erat, convenissent, inter se disserere, ut nocte præterita magnus in Cineitis tentoriis tumultus, excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Morati in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia eum prosequebantur, jactare, quod factum erat, a se prædictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considebat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum, aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant: simulque in paludis oris equitantes conspiciebantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratem transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illinc abire festinat: exercitum porro ipsis trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur*, *Dur*, *Catlan*, audacter vociferando, id est sistite gradum, sistite, nec fugite. Ponte namque rupto Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac refectum transiit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, cultum ac venerationem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; unoque navigiolo, quod paratum invenit, quatuor solummodo servis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, expectabat. Morates equidem ponte superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nunciarent, ipsum monerent, ut quanto ocyus ad fretum tota classe navigaret. Is itaque, quas paratas naves habebat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus vento a puppi flante navigavit, noctuque emenso mari, inter Lampsacum & Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempore Morates in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit: qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; consederunt postmodum & inter se collocuti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto jurejurando ipsum Musta-

Mustaphas de fuga Cineitis certior factus ad fugam se accingit.

& in Thraciam trajicit.

Edit. Paris. pag. 99.

Morates Adurnum, ut classem adducat, monet.

Adurnus classem navium adduxit & Moratem trajicit.

A ΕΠΑΝΑΣΤΡΑΦΕΝΤΕΣ τίνων ἴδωμεν, καὶ τίς, οὓς ἐν τῷ Λοπαδίῳ ἀποδιδράσκων ἀφῆκεν ὁ Τζινεΐτ, πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτῶν ἐγεγόνεισαν. πρωΐας ἐγερθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι οἱ μεγιστᾶνες ἐκοινολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγόνει θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Τζινεΐτ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μουράτ ἡνώθη. ἕτεροι δέ, οἱ καὶ φθόνον κατ' αὐτοῦ τρέφοντες, τὸ γεγονὸς προεφήτευον· οἱ δὲ τὴν περαίαν οἰκοῦντες οἱ τοῦ Μουράτ, ἔμαθον, ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεΐτ ἔδρα· καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργάνων, καὶ σαλπίγγων ἦχον πολὺν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Μουράτ, καὶ ἱππαλασίας ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης, καὶ βοάς, καὶ ἀλαλαγμοὺς φθανούσας ἕως οὐρα-

B νοῦ. ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐγερθεὶς καὶ μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεΐτ, ᾔσθετο ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περαίαν διαβὰς μετὰ τοῦ Μουράτ ἐκολλήθη, καὶ συντρόμως γεγονὼς ἐσπούδασεν ἀναχωρῆσαι τοῦ ἐκεῖ. καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, καὶ ταραχὴν καὶ θόρυβον. οἱ δὲ ὑπεναντίοι τὰ ἀντίῤῥοπα κατέτρεχον βοῶντες, καὶ ὀνειδίζοντες, ἀράζοντες ἀδεῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν στῆτε, στῆτε, μὴ φεύγετε. οἷον * Τύρουν, Τύρουν Κατζμάν. οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διεφθαρμένης οὔσης τῆς γεφύρας, τοῦ περᾶν καὶ συμμίξαι· Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ᾤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμψάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περαίαν καταλαβεῖν. ὁ δὲ Μουράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ξύλων μεγάλων δοκῶν, περᾷ τὴν γέφυ-

C ραν, καὶ οἱ πλεῖστοι τοῦ Μουσταφᾶ τρέχοντες προσεκύνουν αὐτῷ καὶ εὐφήμουν. ὁ δὲ Μουσταφᾶς φθάσας ἐν Λαμψάκῳ, κατεψιλωμένος κολοιὸς τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας, εὑρὼν ἑτοίμην μίαν τῶν σκαφῶν περᾷ ἐν Καλλιπόλει, σὺν τέτταρσι καὶ μόνοις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. καὶ συναθροίσας τὸ * γασμουλικὸν τῆς Καλλιπόλεως ἵστατο ἐκδεχόμενος τὸ μέλλον. ὁ δὲ Μουράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν, στέλλει ταχυδρόμους εἰς Φώκαιαν δηλῶν τὰ γεγονότα τῷ Ἀδούρνῳ· καὶ μηνύων ὡς τάχιστα εὑρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν καὶ τὰ ἱστία πετάσας ἔπλει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν ἄνεμον ἔχων φυσῶντ' ἀπὸ * πρώρας, καὶ διὰ νυκτὸς νήξας τὸ πέλα- * leg. culdubio ἀπὸ πρύμνης.

D γος, πρωΐας ἀντιπαρίστατο μέσον Λαμψάκου, καὶ Καλλιπόλεως, καὶ ὁ Μουράτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. ἐγγὺς οὖν γεγονυῖαι, ἦσαν γὰρ ἑπτὰ ὑπερμεγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μουράτ ἐν τῇ ἀρεστοτέρᾳ, καὶ μειζοτέρᾳ. ἔδωκε γοῦν ὁ Ἀδοῦρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μουράτ, ὡς ἐχρῆν· καὶ ὁ Μουράτ τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ συνεδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηΐ καὶ ὡμίλουν. εἶχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγκοι καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκους, ἐκδότον ποιήσωσι τὸν Μουράτ ἐν χερσὶ τοῦ

Μυσταφᾶ· καὶ λαβόντες θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. εἶχε δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν αὐτῷ ὁπλίτας οἰκείους δούλους σὺν τοῖς σατράπαις αὐτοῦ, ἐν τῇ νηῒ ᾗ ἐπέβη, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἐν τῇ αὐτῇ νηῒ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους, γενναίους ὁπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται Τοῦρκοι, ὅσον ὁπλιτικὸν Φράγκων ἑκάστη ἐφέρετο. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀσφαλῶς ἄνευ δόλου τινός. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστὰς ὁ Ἀδοῦρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἔναντι τοῦ Μουράτ, ᾐτήσατο τὸ ὀφειλόμενον χρέος τοῦ μετάλλου τῆς στυπτηρίας. καὶ ὁ Μουρὰτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρέος ἀποτίσιν· τὸ δὲ χρέος ἦν ὡς εἰκοσιεπτὰ χιλιάδας νομισμάτων ἀπαριθμήσιν. ὁ δὲ Μυσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἑστὼς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολίχνια ἐν μέσῳ πελάγους, ἢ ὡς νήσους, ἐτετρώσκετο τῇ ψυχῇ, ἦν γὰρ εὔδιος ἡ ἡμέρα ἐκείνη. καὶ ἵνα ἔχων τί δράσαι στέλλει ἓν τῶν ἀκατίων μεταλαλῶν τινα τῶν οἰκειοτέρων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινὰς τοῦ ὁμιλῆσαι. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν δὲ Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μυσταφᾶ, ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομισμάτων, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς γῆς, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἐπίπροσθεν ἔνθα καὶ βούλεται· ὁ δ' Ἀδοῦρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι· ὁ δὲ Μουρὰτ ἀκούσας τὰ γενόμενα ἐνηγκαλίσατο τὸν Ἀδοῦρνον, καὶ εἶπεν· ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφὸς καὶ φίλος πιστός. τότε περάσαντες ἄντικρυ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μυσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιάσαι ἐν τῷ λιμένι. οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλάσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἡτοίμαζον εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. καὶ οἱ τοῦ Μυσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἱστήκεισαν, κωλύοντες τὴν ἔξοδον. ὁ δὲ Ἀδοῦρνος ἑτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔπεμψε, ἵνα λάβωσι γῆν ὅσοι ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους τζαγράτορας καὶ δορυφόρους. ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἓν μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ ἀσφαλίσαντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ ὁ Μουρὰτ σὺν τοξόταις χιλίοις ἀμφοτεροδεξίοις, καὶ μαχίμοις ἀλκιμωτάτοις ἐπέκεινα τῶν τρισχιλίων. οἱ δὲ Φράγκοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετροβόλων, τὴν ὁδὸν λείαν ἐποίησαν. τότε οἱ τοῦ Μουρὰτ σὺν τοῖς Φράγκοις μίαν ἀλαλαγὴν σαλπιγγώδη ποιήσαντες κατὰ τοῦ Μυσταφᾶ ἔθεον, καὶ αὐτοὶ νῶτα διδόντες ἔφευγον, καὶ οὗτοι διώκοντες οὐκ ἐπαύοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατέσφαξαν· καὶ ὁ Μουρὰτ πρὸς τὸ πολίχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως. ὁ Μυσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ταμείῳ, οὗ οἱ θησαυροὶ ἐναπέκειντο, καὶ λαβὼν χρήματα ὅσα ἐβούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ὀλίγοις τὴν ὁδοιπορίαν ἐποίει, ἐλαύνων τοὺς ἵππους ὅσον ἐδύνατο. ὁ δὲ Μουρὰτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῷ λιμένι πάντας ἀφειδῶς κατασφάξας, εἰς Ἀδριανούπολιν σπουδαίως ᾤχετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλεῖστον στρατὸν ἐξ ἑῴας καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους, ἄνδρας Ἰταλοὺς καταπεφραγμένους μέλανι χαλκῷ,

A phæ traderent, thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave, qua vehebatur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos. Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæterisque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, & sine fraude inviolatum jusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vectigalis nomine debebat aluminis metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia æquabat, tabula calamo inducta est. B Mustaphas interim in opposito littore considere; & conspectis navibus, serenum quippe tunc cælum erat, castellis in medio mari, insulisve paribus, animo percelli; quove se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicis evocaret, quædam cum eo communicanda habere prætexens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham mittit Adurnus. Illi ad colloquendum admisso, pollicetur Mustaphas numismata quinquagies mille Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. Quibus auscultare aversatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixitque *frater noster ac fidus* C *amicus in posterum sis*: At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut in terram militem exponerent. Mustaphæ vero copiæ ad littus accurrunt, contraque steterunt, exscensu in terram eos prohibere laborantes. Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatas supra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratores & jaculatores: quibus in terram expositis, & litoris tuendi gratia milliare unum a mari sagittariis procedere jussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper D militum pugnacissimorum & robustissimorum millibus cinctus navi egreditur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerant, & illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, & in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt: Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocyssime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac supellectile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachiam versus, incitatis quam maxime equis, carpit. Morates E triduo Callipoli transacto, in deditionem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente & occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adurnus, omnesque simul navium præfecti, sequebatur Italorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, qui-

Adurnus a Morate, quod vectigalis nomine ei debebat, sibi gratis donari impetrat.

Mustaphas frustra Adurnum adversus Moratem sollicitat.

Exscendit Morates in terram cum suis, frustra renitentibus Mustaphæis.

Edit. Paris. Pag. 100.

Mustaphæi in fugam versi.

Mustaphas Adrianopolim fugit.

Callipolis Morati dedita.

Morates Adrianopolim proficiscitur.

bus corporis tegumentum ære nigro confectum, armaque hastæ ac secures erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus deinceps patris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum cæterosque Latinos ad id vocarit; omniumque lætantium, fausta feliciaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno prærerea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidente situm, commercia etiam Phocæarum, ut iis, quamdiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratiis etiam actis, benevole dimisit; qui Callipolim profecti aptatis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expedivit, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat; sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat ab isto proposito revocabant. Ad Moratem itaque rettactum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ac scelestorum uni, jussit; ut in hominum animis, non universorum, maximæ saltem partis plebis, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse: sed subditirium, & ab Imperatore Manuele Palæologo personatum in scenam productum esse. Verumtamen eum fuisse Bajazitis genuinum filium verissimum erat.

Mustaphas captus & strangulatus, in eum ut scelestum ac plebejum animadvertente Morate.

Edit. Paris. pag. 101.

Hegiræ 827. Christi 1424. ineunte Mustaphas necatur.

Affirmat autem Mustapham filium fuisse illum Bajazitis.

A καὶ δορυφοροῦντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρσενικῷ θυμῷ ζέοντας· ἐν δὲ τῇ Ἀδριανοῦ εἰσερχόμενος, ἅπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν εὐφημοῦντες αὐτόν· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἅπαντας προσηγόρευε· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐωχίαν μεγάλην, καὶ πανδαισίαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῷ Ἀδόρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφήμησαν αὐτὸν ἅπαντες. δωρήσας δὲ τῷ Ἀδόρνῳ δωρήματα πλεῖστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περιθεώριον ἕνα τῶν πολιχνίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν, καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρκια τῶν Φωκαίων· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελέσι δωρήμασιν ἀπέλυσεν B αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εἰρήνῃ· ἐλθόντες δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ πτερώσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φώκαιαν θάλασσαν. ὁ δὲ Μουρὰτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξαποστείλας ὠκυπτέρους νεανίας καὶ στρατηγοὺς ἀνδρείους, συνέλαβον τὸν Μουσταφᾶν ἐγγύς που τῆς τοῦ Ἴστρου ὄχθης. ἠβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐκωλύετο. παρέστησαν γοῦν αὐτὸν τῷ Μουράτ, ὁ δὲ ἔδωκεν ἀπόφασιν τοῦ δι' ἀγχόνης θανατῶσαι αὐτὸν ἐν τῷ δημοσίῳ τόπῳ, ὡς ἕνα τῶν κακούργων· ἵνα ἡ τῶν ἀνθρώπων ὑπόληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν τοῦ δήμου, καταλάβοι, ὡς οὐχ ὑπῆρχεν υἱὸς τοῦ Παγιαζὴτ Ὀθμάν, ἀλλ' ἦν πλαστὸς καὶ κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, ὡς τοῦ Παγιαζὴτ ὑπῆρχεν υἱός.

CAPUT XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Johanne Imperatore, ob Manuelis senectutem & morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllim, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pylles, Christum & fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham adolescentem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitat, & statim moritur. Mustaphas Nicææ captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam & Peloponesum invadit. Cineiti per Bassas suos bellum infert, & debellat; tandemque illum, totumque ejus genus, internecione delet.

Morates adversus Constantinopolim bellum parat.

MOratea, postquam hyems jam cœpisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde adventante vere, edicto publico præconumque voce jussa militatum venire militibus, ingentem exercitum cogit, & ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jamdiu tunc erat cum Imperator Manuel filio Johanni imperio cesserat, ipseque senex divinarum scripturarum studio quietus attendebat. Comperto itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprili tunc labente destinantis, Apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, & Constantinopolim, Tataris Asiam invadentibus, habitationis sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus & fraudulentus: Turcorum more calumniis quemlibet appetere promptus, & adsuetus. In palatiorum quibus-

Johannes Manuelis F. Imperator patre superstite res administrat.

Corax Theologus.

C ΚΑΘΗΣΑΝΤΟΣ οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἤδη χειμῶνος ἄρξαντος, ἐν ἔαρι διαλαλίας πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας στρατὸν ἀθροίσας πολύν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντίνου τὴν ἑτοιμασίαν ἐποίει. καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεὶς αὐτὸς γέρων ὤν, ἐκάθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ θείων λόγων· μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μουρὰτ στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μηνὶ ἐκείνῳ, ὃν γὰρ Ἀπρίλλιος, στέλλει ἀποκρισιάριον πρὸς αὐτόν, ὀνόματι Θεολόγον Κόρακα, ἄνθρωπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον, καὶ μετὰ τὴν τῶν Ταταραίων εἰς τὴν Ἀσίαν ἔφοδον, μετοικήσαντα ἐν Κωνσταντινουπό- D λει. ἦν γὰρ πανοῦργος ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονηρότατος. συχνάζων μετά τινας τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ γνώριμος. καὶ

διὰ

A ἐξὸν τὸ ἀσκεῖν τὴν Τούρκων γλῶτταν, καὶ ἐπίστασθαι αὐτήν, ὡς ἐχρῆν, ἐστέλλετο σὺν τοῖς πρέσβεσι τοῦ βασιλέως ἀεί. ὑπηρετῶν καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβεων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ τότε Μεχεμὲτ ἡγεμόνος· τοῦ καιροῦ τοίνυν ἀναλισκομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦτον ὑπούργημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μεχεμέτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ· καὶ τοσοῦτον ἐφιλιώθη, ὅτι εἴ τι ἦν τὸ βουλόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μεχεμέτ, καὶ παρὰ τοῦ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ῥοπῇ ὁ Θεολόγος ἐξύφαινε, καὶ ἐφαίνετο καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτὴς πραγμάτων πολλῶν· Ὁ τὰ πάντα γοῦν τὰ καλὰ βασκαίνων φθόνος, ἐστοχάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον ὀξέως. B τοῦ Μεχεμὲτ οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζὴτ τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπεσόντος τοῦ πράγματος ἐν τῷ προρρηθέντι Μουσταφᾷ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων. καὶ τὸ τῆς φιλίας γλυκὺ εἰς ἔχθραν πικρείας κατήντησε, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μουράτ. καὶ θέλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλειν πάλιν εἰς γλυκύ, στέλλει πρὸς τὸν Μουρὰτ ἀποκρισιαρίους Παλαιολόγον τὸν Λαχανᾶν, καὶ Μάρκον Ἰάγαριν ἄνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετούς, τοῦ παραστῆσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μουράτ, οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεύς, ἀλλ' ὁ Παγιαζήτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπίτροπος· καὶ οὐκ ἐβουλήθη δοῦναι τὰ νεογνὰ C ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθήκως προέτρεψεν ὁ πατὴρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ. ἀλλ' ἀτίμως τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρέσβεις ἀπέπεμψεν· ὁ δὲ Μουρὰτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκρισιαρίους μήτε ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιορίσας αὐτοὺς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἕως οὗ ἀπαρτίσαι διενεθῇ τὰ πρὸς χρείαν αὐτοῦ πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπών· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τῷ Βασιλεῖ, ὅτι ἤδη ἔρχομαι ταχύ. ἐν ὀλίγαις δ' ἡμέραις ἀθροίσας ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεράριθμον ὄντα εἰπεῖν ὑπέκεινα τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἐξέεισιν· οἱ δὲ πολῖται κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπεσόην κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ, D ὅτι διὰ τὸ μὴ ἀφιεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ ἔρραψε δόλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλικῶς διακείμενος σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τούρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁρῶν τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μουρὰτ ὡς δῆθεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μουρὰτ περικυκλώσας, καὶ χαρακώσας τὴν πόλιν. πήξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναῷ τῆς πηγῆς ἔνδον, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μουράτ, καὶ τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμών, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἐδυνήθη καταπεῖσαι ποιῆσαι τὸν τύραννον, ὥς τινες λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλεῖστοι ὑποπτεύουσιν, E ἐλάλησε πρὸς τὸν Τοῦρκον· ἐὰν ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναί με ἄρχοντα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγώ σοι ταύτην παραδώσω· εἷς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἐνωτισθεὶς τὰ λεγόμενα· καὶ εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς πηγῆς πύλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τούρκους ἐντός. εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ,

dam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manueli Imperatori innotuerat. Quod etiam linguam Turcicam egregie calleret, & loqueretur, ab Imperatore cum legatis missus est: interpretisque munere apud Veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcice reddendo, quæ a legatis dicebantur. Cum itaque diu sæpiusque hoc munere defunctus esset, Principi Mahometi, & magno Veziro Bajazitl etiam innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut siquid Imperator Manuel apud Mahometem agendum haberet, vel apud Imperatorem Mahometes, id statim Theologus pertexeret. Et æstimabatur inter hos duos multorum negotiorum componendorum magnus auctor. Invidia tandem, quæ omnibus perniciem affert, infesta tela in Theologum impegit. Cum equidem Mahometes obiisset, Bajazitesque Vezirus periisset, opera & auxilio Romæorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac simultates versa est. Quas cum Imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem Apocrisiarios mittit Palæologum Lachanem, & Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum, quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem Imperatorem non esse, sed Bajazitem, qui res imperii tum administrabat; nolueratque infantes Imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitur Bajazites: quinetiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos Apocrisarios nec videre nec audire voluit, & paucos dies seorsim custodiuus tenuit, donec, quæ huic expeditioni militari, ad urbem Constantinopolim oppugnandam, necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit, *Abite & nunciate Imperatori vestro brevi me venturum esse*. Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum millium pluriumve militum contra Constantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum adducti dicebant, ipsum fraudem & dolos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos Ducer etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque Imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, & tentoria intra templum Fontis prope murum erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque proceres adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurium autem opinione ferebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbi præfectum me fore, illam tibi tradam: quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talia pactus in urbem redit, ut, qua die condicta ac præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus

Edit. Paris. pag. 102.

Certa in negotiis expediendis acer ac promptus.

Legatos mittit Manuel ad Moratem.

Morates legatos audire recusat & sub custodia tenet.

Morates legatis respondet.

Theologus suspectus Constantinopolitanis.

Curat a Manuele in castra ad Moratem mittitur.

Pag. 103.

Rem proditionis defertur Coras.

continuo Imperatorem convenit, rationem eorum, quæ legatus agitasset, redditurus. Illa vero alius, quæ verba superius recitata audierat, ad turbam retulit, patefecitque proditionem, quam Theologus meditabatur, indiciisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab Imp. Manuele, qui senex & infirma valetudine afflictus in venerandæ (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Johannes Imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat,

Probris impetitur.

primores urbis aliquot, levisque armaturæ militea simul vociferando contumeliis & probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito Manuel quid contigerit, interrogat. tum qui aderant eum, qui proditionem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum solebat

Manuel ex legem in Coracem inquiri jubet.

Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postridie, quid rei sit, clare cognoscere possit.

Cretenses imperatoris satellites.

Cretenses porro qui ad Imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concursu facto adeunt. (fidelissimam usquequaque operam navaverant Cretenses, erga templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant; urbisque majestatem imperatoriam salvam esse vehementer cupiebant) illi itaque dixerunt:

Cretensium ad Imp. contra Coracem verba.

Imperator, haud æquum est hanc urbem patriæ nos præferre, & sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoriæ tutela nos esse prodigos: indigenas vero, quique gratia & auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subjiciemus. Respondit Imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum

Imp. Manuelis ad Cretensis responsum.

adducatur, hisque talia verba adjecit: *si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito turpissimi morte eum mulctassem. De illo itaque vicissim cognoscite, & quæstionem habete. Siquidem insons fuerit, absolvite. Si reus peragitur, pœnas luat.* De Theologo igitur, qui in vinculis erat, diligenter an-

Theologus Corax tormentis suppositus.

quiritur tormentis adhibitis: & indicia quædam exacte inquirentibus patuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intextis, scriptis insuper in Imperatorem haud dubie compositis. Illa equidem vasa ab Imp. ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admisso apud se occultabat. Tunc Cretenses ad portam

Theologus proditionis damnatus & sævis pœnis punitus.

palatii Imperatoris via tracto, oculos immani & ab humanitate prorsus aliena sævitia, effodiunt. Quos sic exsculpserant, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel cutis apparerent. Conjectus deinde in car-

Edit. Paris. pag. 104.

cerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris qui in ea erant direptis, incendio deletur. Intellecta Theologi cæde, ejusque causa, Morates ira ac

Morates Coracis mortem impatienter fert.

dolore accensus est; cui suggerunt quidam, alium non esse hujus cædis auctorem, præter Michaelem Pyllim. Hic Pyl-

Pylles accusatus proditionis apud Moratem.

les Ephesius erat genere Romæus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobili oriundus. Romaicæ & Arabicæ linguæ peritus scriptum in Præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffluebat, omninoque prophanus erat. Eum in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque Imperatori Manueli, ut Corax Theologus urbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque indicio reum deractum Coracem morte damnatum es-

A καὶ διηγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκεῖνος ἀνήγγειλε τοῖς ἔξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς περιβλέπτου ἀσθενὴς καὶ γέρων· Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἠσχολεῖτο πρὸς τὰ ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν καταβοῶντες κατ' αὐτοῦ ὕβρεις, καὶ λοιδορίας ἐπιχέοντες. τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἠρώτα τί τὸ γενόμενον; οἱ δὲ παρέστησαν αὐτῷ τὸν ἄνθρωπον διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. θέλων δὲ ὁ Βασιλεὺς καταπραΰναι τὸν ὄχλον, ἐκέλευσε τηρηθῆναι τὸν Θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην
B αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὔριον ἐπίσῃ τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ Κρῆται ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἔδραμον λέγοντες τῷ Βασιλεῖ, (ἦσαν γὰρ οἱ Κρῆται ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῖον ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη τῶν ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σεπτὰ λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως) εἶπον οὖν αὐτῷ. Ὦ βασιλεῦ ἄδικόν ἐστιν ἡμᾶς προτιμᾶν τὴν πόλιν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευούσης, οἱ δ' αὐτόχθονες, καὶ οἱ τὰ ἀξιώματα ταύτης ἔχοντες, εἶναι προδῦναι τῶν θείων μυστηρίων, καὶ τῆς Βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Θεολόγον, καὶ
C ἡμεῖς ἐξετάσομεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τούτου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀπεκρίνατο, ἐγὼ μὲν δειλιῶ μή πως κατὰ φθόνον κινδυνεύσει ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλός ἐστιν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίκαζον αἰσχίστῳ θανάτῳ. ἄρτι οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν ἀθῶος, ἄφετε. εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσθω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν Θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωριῶν, καὶ διὰ σημείων τινῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκεύη χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοϋφαντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις, ἃς ἐποίει κατὰ τοῦ βασιλέως. τὰ δὲ σκεύη ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀπαρεσκευόμενα τῷ Τούρκῳ, ὁ δ' αὐτὸς
D ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρῆται σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου, ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσιν ἀνηλεῶς, καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μηδὲ τύπον φαίνεσθαι βλεφάρων ἢ δέρματος· βαλόντες τοῦτον ἐν τῇ φυλακῇ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέθανε, τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ δημεύσαντες ἐνέπρησαν πολλῶν θησαυρῶν γέμουσαν. Ὁ Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Θεολόγου, καὶ τίς ἡ αἰτία τοῦ φόνου, ἐθυμώθη τε καὶ ἐλυπήθη, καί τινες παρέδωκαν εἰς αὐτόν, ὡς ὅτι αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κόρακος οὐκ ἦν ἄλλος, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης· οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἐφέσου Ῥωμαῖος τὸ γένος, τὸ σέβας Χριστιανός, τῶν τύχεων
E ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἀραβικοῖς· τὴν πρᾶξιν, καὶ τὸν τρόπον δύσχρηστος, λάγνος, ἄσωτος, καὶ παμβέβηλος. οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκαν αὐτὸν λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ Πύλλης ἔγραψε τότε τῷ Βασιλεῖ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μηνύματος ἀπε-

A θαυε ὁ Κέραξ. δεσμεύσαντες οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνηλεῶς, ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάντων, ὕστερον πυρκαϊὰν ἀνάψαντες παρέστασαν ἐν αὐτῇ τὸν ἄθλιον. καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομόσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν σωθήσεται, εἰ δὲ μὴ τὸ πῦρ δαπανήσει. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τοῦρκος, κατὰ τὰς πράξεις, ἠρνήσατο, καὶ περιέτεμον αὐτὸν πομπεύσαντες· μετὰ χρόνους δὲ ἱκανοὺς, τὴν ψυχὴν ἀπέρριψεν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀπαισίῳ ἕως τὸ τέλος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ κατάκοιτος ὢν, καὶ καθ' ἑκάστην ἔχων, ὡς εἰπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σοφίζεται κατὰ τοῦ Μουρὰτ ἃ λέξειν ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχεμὲτ ἀδέλφια δὲ τοῦ Μουρὰτ, τὸ μὲν ἓν φθάσας ἔπνιξε, κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μιαιφόνον συνήθειαν. B τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἐκαλεῖτο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἷς τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὀνόματι Ἐλιὲζ, τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ Πιγκέρνης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τούρκων γλῶτταν Σιαραπτὰρ, κλέψας αὐτὸ, καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίας, πέμπει κρυφίως γραφὰς πρὸς τὸν Σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἄγειν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προύσῃ, στείλας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσίον μέρος πολὺ τοῦ ῥογεῦσαι, καὶ στῆσαι νεόλεκτον στρατὸν, καὶ εἰσάξαι τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. ὁ Μουρὰτ οὖν ἠσχολεῖτο ἐν ἑλεπόλεσι, καὶ ἀκροβολισμοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντίνου, C ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἷς τῶν ταχυδρόμων ἀπαγγέλλων τῷ Μουρὰτ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὑπεδέξαντο οἱ τῆς πόλεως, καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προύσης σὺν τῷ Σιαραπτὰρ Ἐλιὲζ ὑπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μουρὰτ, καὶ ἐν τῷ βάλλων, ὡς ὁ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἔχει καὶ ἕτερον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι μοι πειρασμοὺς, ἀφίησι τὴν ἔχθραν, καὶ λύει τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μελετωμένας ἑπάλξεις, καὶ ἑλεπόλεις, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαρίθμῳ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφεὶς τὸ πολεμεῖν ἐπανεζεύξεν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἔκειτο τὰ λοίσθια πνέων, γενόμενος παράπληκτος, D καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέδωκε τὸ χρεών. Οὗτος σοφώτατος, καὶ ἐνάρετος, ἔν τε σωφροσύνῃ, καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὑστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα· Ἐποίησε γοῦν ὁ Μουρὰτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐπάνω τῆς πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανοῦ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περάσας σὺν ἱκανῷ πεζικῷ καὶ ὀλίγοις ἱππεῦσι, τινὸς μὴ γινώσκοντος ποῦ πορεύεται, δι' ἑνὸς ἡμερονυχθίου πρωῒ ἔτι σκοτίας οὔσης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημαίνει τὴν ἔλευσιν E αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ ἀνατέλλων εἰσάγεται ὁ Μουρὰτ ἐντὸς, καὶ εὑρὼν τὸ μειράκιον ἔπνιξε, καὶ τὰς αὐτοῦ ὑπερασπιστὰς κατέσφαξεν. ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐτῶν ἕξ. τότε ὡς ἴδε τὸ παιδίον τεθνηκὸς, ἐκέλευσεν ἄγειν αὐτὸ ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ παραδοῦναι τῷ τάφῳ πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἀπέθανον

A se. Eum deinde vinciunt, sævis tormentis vexant, invidiam quippe & odium apud omnes sibi conflaverat; Ad accensum denique rogum miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjurationem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumcisus deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abjecit. Decumbens autem Imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus ob oculos mors obversabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum al- B terum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alterum nomine quoque Mustapham, quidam ex magnatibus dictus Eliez, qui Pincernæ munus obibat, Turcice Siaraptar appellatus, post patris obitum suffuratus occultavit, & in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliez clam litteras scribit Imperator, quibus illum invitat & hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. mittit simul magnam pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas mœnium C pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuncium Morati afferens, fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siaraptasi Eliez abeuntem Nicæam profectum esse. His auditis Morates talia secum agitat. *Romæorum Imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates hostilibus factis abstinuit; exercitum immensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus & machinis ad urbem expugnandam & debellandam omissis Adrianopolim revertitur. Dum hæc D aguntur, Imperator Manuel paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, & intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, Imperium filio suo Johanni Romæorum Imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes antelbat. Tres menses cum exercitu suo Morates urbem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus Calliopolim proficiscitur. Superato freto cum magna peditum manu, paucis vero equitibus, nullo, quo tenderet, gnaro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicæam pervenit; adventum E seque significat iis, qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portæ ipsi aperiuntur, orienteque Sole Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum fere sex puerum strangulat, & ejus satellites perimit. utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prusam ferri, & in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, fato concesserunt; unus qui Bajazitis filius

Vivum comburere Turci minantur, ni pietatem Christianam ab neget.

Pylles Musulmanisat.

Manuel Morati insidias struit, & fratrem ejus Mustapham adversus illum suscitat.

Ad Moratem nuncius affertur de Mustaphæ fratris sui rebellione.

Edit. Paris. pag. 105.

Morates Constantinopoleos obsidionem solvit.

Manuel Imp. moritur anno 1424. Julii 21.

Obsidio Constantinopoleos trimestris.

Morates Nicæam venit.

Mustapha necatus.

Mors trium Mustapharum.

subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atiois nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno Imperator Manuel obiit. Motates postea Adrianopolim reversus noctu & interdiu meditabatur, qua specie ac prætextu Cineitem adoriri posset: quapropter ejusmodi mandatum ei significat. *Quas conditiones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare velis, filium tuum illico ad me mitte, Istrum quippe trajicere cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea detrectes: in te, prout Deo visum fuerit me geram.* Ad ea respondit Cineites: *Pro libitu tuo age, successum vero Deo permitte.* Ille igitur in Walachiam & Serviam Akincidas mittit, qui nunciarent ipsis, se Regem proclamatum esse. Undequaque igitur accedunt Apocrisarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a Despota Serviæ & Vaivoda Walachiæ, cum quibus pacem firmavit. cum Imperatore Johanne in gratiam & amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestens. Cum itaque in urbe Constantinopoli oppugnanda quicquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi Isthmum, & maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinaque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Cantacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quendam præfecit genere Romæum, qui Bajazitis a Cineite Mustaphæ partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphiæ vicinas regiones adit. Verum Cineites his nequicquam territus, exercitu etiam magno conscripto usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadiis quinque inter se distarent. Ubi illuxit ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est, Lupus, cognominabatur, scutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones & agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arctum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressurum opinatus. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remeans Curtis ultimam aggrederetur. Metuebat enim, ne si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, & Halili se adjungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertebatat. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obviis quibuscumque

Cineiti bellum inferre cogitat Morates Hegira 828. qui cœpit 1424. Novemb. 23. fer.

Morates, Valachus & Servus imperium adeptum esse significat, & pacem cum eis firmat.

Edit. Paris. pag. 106. Christi 1425.

Thessalonica obsessa a Morate.

Zetunii ager vastatus.

Haliles Bassa, Morate adversus Cineitem missus.

Cineites, Halili occurrit & prælio congreditur.

Curtis Cineites F. Halilis agmen perrumpit.

A τρεῖς ἀρχηγοὶ Μυσταφάδες, εἷς ὁ καὶ πλαστὸς παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος ὁ τοῦ Μουρὰτ ἀδελφὸς, καὶ ἕτερος ὁ τοῦ Ἀτζὼ, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Τζινεὴτ, καὶ Βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ὁ Μανουήλ. ὁ δὲ Μουρὰτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐρευνῶν ἀφορμήν τινὰ, ὥστε ἀντιπᾶραι τῷ Τζινεήτ. μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων, οἶδας τὰς συνθήκας, ἅς μοι συνέθου, καὶ εἰ μὲν βούλει τοῦ εἶναι φίλον ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διὰ ταχέως, ὅτι μέλλω περᾶν τὸν Ἴστρον. εἰ δὲ οὖν, ἔσο μοι ἀντικείμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, κἀγὼ τὸ ὅπερ Θεῷ βουλητὸν εἰς σὲ πράξω. ὁ Τζινεὴτ γοῦν ἀπεκρίνατο, ὃ σοὶ βουλητὸν πράττε, τὴν δὲ ἀπέκβασιν τῷ Θεῷ ἄφες. στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἀκιντζίδας ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ἐν Σερβίᾳ, δεσποτείαν τὴν ἀναρρήτησιν αὐτοῦ. ἔρχονται οὖν ἀποκρισιάριοι πάντοθεν προσαγορεύοντες αὐτῷ τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδια· καὶ ἀπὸ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ ἀπὸ βοϊβόδα Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις· μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτρεφεν ἔχθραν ἄσπονδον. ὡς οὖν οὐκ ἠδυνήθη τι πρᾶξαι κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θετταλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοὸς εἶχε, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρύμονα. Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἐκύκλωσε Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ ἐληλάτει. τὸ Ζητούνιον, καὶ τὰ πέριξ ἐσπόρθει. ἦν δὲ τότε ἐν Ζητουνίῳ σταλεὶς ὡς ὑπατείαν Καντακουζηνὸς ὁ Στραυομήτης C ἀνὴρ γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖν αὐτὸν ἄνδρα, ποιήσας μεγάλην ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιεῖπεν ἀσφαλῶς τὰ πέριξ τοῦ Ζητουνίου, καὶ τὸ πολίχνιον. ἑτοιμάσας τὸν τῆς ἑῴας στρατὸν, πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Χαλίλην τινὰ Ῥωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προμνημονευθέντος Παγιαζὴτ, ὃν ἀπέκτεινε Τζινεὴτ ἔτι ὢν σὺν τῷ Μουσταφᾷ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἁπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδελφείας. ὁ δὲ Τζινεὴτ τὸ παράπαν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανὸν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλὶλ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατείρων. καὶ τοπώσαντες ἀπ' ἀλλήλων ἄντικρυ ἀπέχοντες ὡς στάδια πέντε, πρωῒ σαλπίγγων ἠχησάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορδίνως ταξάντων τὰς D φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπωνομάζετο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσέσι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως. ὥσπερ ὗς ἄγριος διέβη, τὰ δὲ τάγματα, καὶ αἱ λεγεῶνες τοῦ Χαλὶλ παραχωρήσαντος καὶ τόπον δόντες διέβη μέσον ὀλίγην ζημίαν ποιήσας· ὁ δὲ Χαλὶλ ἰδὼν τὸ ἄτεχνον αὐτοῦ, καὶ ἀστράτευτον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρόδῳ. καὶ ἐκέλευσε τὰς λευκὰς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθ' ἕνα, ὑπολαβὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαβήσεται. Τζινεήτης μὲν ἵστατο παρητοιμασμένος, ὡς ἂν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέψας E εἰς τὴν οὐραγίαν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συναντήσων τῷ Χαλίλ. ἐφοβεῖτο γὰρ μή πως ὄπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τῷ Κούρτῃ, εἰς τὸ λοιπὸν στρατὸς γένηταί τις διαρροία, καὶ ῥέψωσιν εἰς τὸν Χαλίλ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετεκινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην· ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονευόμενος, καὶ ἀγερωχῶν σὺν τῷ ἵππῳ, καὶ τοῖς ἑτέροις ὁμαίχμοις στρατιώταις ἐβράδυνεν στρέφων. καὶ δὴ μέχρι σταδίων δέκα δρόμον περάσας, καὶ τὰς

A συναντῶντας κατασφάξας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθεῖαν, ἣν διέβαινε κεῖνος, ὁδόν. καὶ ἰδὼν ἐν ἐμφανεῖ τόπῳ στρατιώτας πολλούς, καὶ ὀργάνων ἦχον, καὶ σημαίας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐξ ὄπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλίλ. ἐγγίσας δὲ ἐν τῷ τόπῳ, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὑπεναντίοι εἰσί, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ ἀπιθοδρόμοις ἐλαύνων, ἔφευγε μὲν ὡς λαγωός. ἐδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβατῶν κυνῶν. ὁ δὲ Τζινεὴτ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέραινεν. ὡς δ' ἐν ὀλίγῳ οὖν ἠγρεύθη ὁ λύκος, καὶ παρέστη τῷ Χαλίλ. ὁ δὲ Τζινεὴτ μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἅλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν Σμύρνην ὄρη, καὶ δυσβάτους τόπους διέβαινεν, ἕως οὗ κατέλαβεν ἐν πολιχνίῳ τινὶ Ὑψηλὴ ἐπονομαζομένῳ. B εἶχε γὰρ αὐτὸ προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἠσφαλισμένον ἐν ἅρμασι, καὶ νηυσί, καὶ παντοίᾳ τροφῇ. ἦν δὲ τὸ πολίχνιον τοῦτο ἐν ἑνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, * ἔνδον τῆς θαλάσσης· πλησίον ὄντως ἐκεῖ. ὁ δὲ Χαλὶλ στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρόδετον ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεὴτ καλήν· ὁ δὲ Ἀμηρᾶς Μωρὰτ στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Χαμζᾶ, οὗ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐν τῇ Καλλιπόλει, καὶ χειροδεσμεύσαντες, καὶ σιδηροδήσαντες ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. ὁ δὲ Χαλὶλ διαβὰς τὸν Ἕρμον ποταμόν, καὶ εἰς Νύμφαιον ἐλθών. κἀκεῖθεν ἀπάρας εἰς Ἔφεσον ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστᾶνας, C καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε πίστεις καὶ ἔλαβε, τὸ εἶναι ἀδόλως ἀπὸ παντὸς δόλου. καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τὸ δοῦναι ἑνὸς ἑκάστου τὸ σιτηρέσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμήν. αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλων ἅπαντα τὰ γενόμενα· ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεὴτ φυγήν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλὶλ γεγονυῖαν ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλίλ. ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζᾶν, ὃς ἦν γυναικάδελφος τοῦ Χαλίλ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζήτ, (ὃν ἐφόνευσε Τζινεὴτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ) τοῦ περιβλέπειν καὶ περισκοπεῖν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτήν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ διαδρᾶναι. ὁ δὲ ὁρῶν ἐν στενῷ D τὰ πράγματα ὄντα ἔπλευσε διὰ θαλάσσης. εἶχε γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρεια, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἔπλει τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζὴτ καλούμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγείλας αὐτῷ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅσῃ δύναμις τὸ πολίχνιον. εἶχε γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἁρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ παντοίων χρειῶν, καὶ νηῶν πλείστων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν· αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμόριον, καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τῆς Ἰκονίου τῷ Καραμάν, ὡς βούλεται τοῦ συνευρεθῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μεγισταῖς ἄρχουσιν ὁρίσας, ἐλθεῖν. τὰς γαλεώτας δὲ ἔστει- E λεν ὄπισθεν· καὶ δὴ εὑρεθέντες ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλήσαντος αὐτοῦ τὸν ἐλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμὰν οὐκ ἐπείσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώην γενομένων ἐπιβουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσουλμάν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν· ἀπέπεμψεν αὐτόν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ'. ἄνδρας εἰς βοήθειαν· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν καὶ κατελθὼν σὺν τοῖς πεντα-

* Glossa interlin. ἐπάκτη

A cæsis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his, quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus institisse, & in fugam Halilim vertisse reatur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, & ut lepus fugiens retrocessit. Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius moræ impatiens erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnam spectant, repetit. perque vias arduas & difficiles eo B usque incedit, donec in arcem quandam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria providerat, curribus & navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ioniæ sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halii interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum vinctos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Hermum fluvium trajicit, Nymphæumque venit: inde discedens Ephesum contendit; ubi convo- C catis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque sacramento eos adegit, nullam fraudem insidiasve sibi mutuo structuros. promisit insuper commeatum singulis se largiturum, officia, & honores attributurum. Litteris quoque ad principem datis, quæ gesta erant, commemorat. Comperta Cineitis fuga, & Halilis præclaro facinore, qui filium illius debellatum ceperat, provinciam regendam e concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de imperio certante, morte affecit) qui exercitui præesset, misit: utque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expugnaretque: diligentia insuper exacta omnia effugia D Cineiti præscinderentur. Hic res suas in angusto redactas animadvertens mari evasit. Hypselæ enim paratæ ipsi erant tres biremes, quibus conscensis Pamphyliæ oris appulit, castri custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit; eumque hortatus est, ut quantum posset, ei, ne quid damni acciperet, provideret; curribus equidem, cibis cæterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii Satrapi, eum convenire velle, quod cum eo communicet habere, & quædam ab eo audire se cupere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, & habita cum Toparchis de- E liberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset Cineites eum hortatus, ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum, quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecuniæ vim, in auxiliumque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quin-

Curtis in Halilis manus incidit, paternas esse ratus, & capitur.

Edit. Paris. pag. 107.

Cineites Hypselam se recipit.

Curtis Adrianopolim missus, & cum illo avunculo Callipolim inde, inque carcerem detrusus.

Morates Halilem Joniæ præficit.

Cineites Hypselam relinquit.

Cineites Amorium ad Caramanum pergit.

pag. 108.

Foedifrago nulla fides habenda.

Cineites tenue auxilium a Caramano consecutus Hypselam redit.

gentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam venit. Illinc deflectens relicta, quæ dextrorsum ducit, via, iter per torrentem capessit, & in loco, cui Triginta nomen, pernoctavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, quique mari adjacent, montibus superatis, prima noctis custodia Hypselam redit: subitoque clamore edito, strepituque excitato, aliis quidem fugientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx cincta erat, evertitur. Apertis etiam castri portis præsidiarii, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conferunt, repugnantesque cædunt. Ubi illuxit, universusque exercitus in unum collectus

Cineites intra Hypselæ mœnia conclusus.

est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castri mœnia compulerunt. numerus quippe oppugnantium quinquaginta millia superabat; qui vero castrum tuebantur, censis etiam auxiliaribus, mille vix æquabant. Animadvertit Hamzas,

Hamzas a Morate classem petit, ut mari quoque Hypselam obsessam teneat.

dum terra castrum oppugnat firmissimum, & in edito loco situm, nihil promovere: Moratem monet, ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideant. Castrum enim, qua mare aspicit, patere; nudaque omnia pandere: totumque situm internum illac observari. Morati postquam Adurnus obiit, quidam Genuensis notus erat, Persivas Palavicinus

Persivas seu Persivales Palavicinus.

appellatus, qui cum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt; cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri præsenserunt: eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castri portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit

Cineites dedit.

Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent; quemdam sibi familiarem ad Halilim mittit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur; significatque illi, si fidem dare vellit, eum se non occisurum, sed vivum

Edit. Paris. pag. 109.

Morati adducturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ab Halile fide jurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halilim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vesperam in castra redit Hamzas, auditisque ab

Caput Cineiti abscinditur, ejusque fratri Bajaziti, & omnibus eo prognatis.

Halile sororio suo, quæ gesta erant, quatuor carnifices misit, qui alto sopore oppresso ac stertenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis: nec infantibus etiam ejus stirpis parcunt. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur. isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari incarceratis (Curti & avunculo ejus Ham-

Curtes & Hamzas Moratis jussu strangulati.

zæ) jubet. ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

A κοσίοις ἱππεῦσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδικείαν, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τμώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεις, ἀπὸ δὲ Σάρδεων εἰς Νύμφαιον· ἐκεῖ δὲ τὴν πορείαν τεμὼν, ἀφεὶς τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τῆς φάραγγος ἐλθὼν νυκτὸς, ἔμεινεν εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα· διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον ὄρος κείμενα, πρὸς θάλατταν ὄρη, πρώτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς παρῆν τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ, καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρακείμενον φοσσάτον ἔτρεψαν. καὶ οἱ μὲν ἔφευγον, οἱ δὲ ἀντεμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας ἐξῆλθον οἱ ἔνδον, καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμίξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. πρωΐας δὲ γε- B νομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολιχνίῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεΐτ. ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐντὸς μόλις χίλιοι σὺν τοῖς τοῦ Καραμάνου. ὁρῶν οὖν ὁ Χαμζᾶς ὅτι διὰ ξηρᾶς οὐκ ἰσχύει, ἦν γὰρ ὀχυρώτατον καὶ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ κείμενον, μηνύει τῷ Μουρὰτ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσωσι νῆας Γενουΐτας εἰς βοήθειαν· ἦν γὰρ τὸ φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κεχηνὸς, καὶ τὴν ἔνδον ἅπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνὰ πάντα ἀποσαφηνίζον. ὡς δὲ τῶν Γενουϊτῶν γνώριμος τῷ Μουρὰτ Περσιβὰς ὀνόματι, Παλαβιτζῖνος τὴν ἐπωνυμίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπελθεῖν καὶ λαβεῖν C τὸ φρούριον, ὁ γὰρ Ἀδοῦρνος προετεθνήκει. ὁ δὲ ἐλθὼν ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας τρεῖς παμμεγέθεις ἦλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὑψηλῇ. οἱ δὲ ἔνδον σὺν τῷ Τζινεῒτ ἰδόντες τὰς ναῦς ἐδειλίασαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. οἱ γὰρ φ' ἄνδρες τοῦ Καραμὰν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνοίξαντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν σωθέντες, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔξω. ἦσαν γὰρ ἀεὶ ἐχθρωδῶς διακείμενοι οἱ τοῦ Καραμὰν μετὰ τῶν Ὀθμάν. πρωΐας δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῒτ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, καὶ φοβηθεὶς μή ποτε τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φύγωσι πάντες ἀφέντες αὐτὸν, στέλλει πρὸς τὸν Χαλὶλ ἕνα τῶν οἰ- D κείων αὐτοῦ, ἦν γὰρ ἐκεῖνος πολεμῶν τὸ φρούριον τῇ ἑβδομάδι ἐκείνῃ, ὁ δὲ Χαμζᾶς ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. μηνύει γοῦν τῷ Χαλὶλ, ὡς εἰ δώσει πίστεις τῷ Τζινεῒτ τοῦ μὴ θανατῶσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μουρὰτ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. ὁ δὲ Χαλὶλ δοὺς πίστεις ἐνόρκους, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῒτ σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζὴτ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλίλ. ἔδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνὰς καὶ ηὐλίσθησαν. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἤδη πρὸς ἑσπέραν ἐλθὼν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Χαλὶλ τὰ πραχθέντα, στείλας τῶν δημίων τέσσαρας, ἦν γὰρ κοιμώμενος καὶ ῥέγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνέθλασαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμωμένου. ὁμοίως καὶ τοῦ Παγιαζὴτ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων. οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γονῆς αὐτοῦ· τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῶν ἔστειλαν ἐν τάχει ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα· ὁ δὲ ἡγεμὼν πέμψας ἐν Καλλιπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλείστων, τὸν Κάρτην λέγω καὶ Χαμζᾶ τὸν θεῖον αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐτελειώθη παγγενῆ ὁ Τζινεΐτ.

CAPUT XXIX.

Johannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa & a Morate expugnata & direpta, & novi incolę in eam missi. Veneti tristiora reformidantes cum Morate pacem ineunt. Vvalachię principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Vvalachiæ Vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum infert: & inter utrumque pax paulo post stabilitur,

Ὁ Βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης ποιήσας κατάστασιν, καὶ πλείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μουρὰτ, δοὺς αὐτῷ τὰς πόλεις καὶ κώμας, ἃς εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων, ὧν οὐκ ἠδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, οἷον Μεσημβρίας, Δέρκους, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητούνιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρύμονος· καὶ κατ' ἔτος τέλος ἄσπρων τριακοσίων χιλιάδων, εἰρηνικῶς κατὰ δύναμιν ἐκάθητο· ὁ δὲ Μουρὰτ ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χαροπὸν ἔβλεψε, καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὸν φοβίσαντα, ἢ τὸν κωλύσαντα, περᾷ τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. κἀκεῖθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λοπαδίου κατῆλθεν εἰς Πέργαμον, ἀπὸ δὲ Περγάμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο. ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύραια, καὶ Ἔφεσον· συνέρρεον δὲ τῶν πέριξ ἡγεμόνων ἀποκρισιάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακράν. ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νοταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. ὁμοίως καὶ Λάζαρος ὁ δεσπότης Σερβίας, ἀλλὰ καὶ Νδανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὼν, ὁ Μιτυλήνης αὐθέντης, καὶ Χῖοι, καὶ Ῥόδιοι ἅπαντες ἀφωμήσαντες· πάντες οὖν ἔλαβον πίστεις παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φιλίας μεστοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν, ἣν λέξων ἔρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος, ὁ μετὰ τὸν βασιλέα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν δεσπόζων Θεσσαλονίκης, ὃς καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου ἐφθαρτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μουρὰτ λέγω, καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πόλεως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε τῆς Λήμνου, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκη, καὶ πάντες οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θετταλίας, Αἰτωλίας, Φθίας, Θηβῶν, καὶ πέρα Ἰωαννίνων συνέθλιβον, καὶ ἀπέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβρανέζου υἱοὶ, καὶ ὁ Τουραχὰν, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἑκάστην ἔφοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα ποθέν. ἡ γὰρ πόλις ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεινὰ, καὶ οὐκ ὑπέφερε, ἐλίματτον γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων· στέλλουσι τινὰς τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικοὺς, μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότου θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀσπασίως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρέψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν

A Johannes igitur Imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace: urbibus ac vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, præter arces, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dercos & alias: Zetunium etiam, cæteraque loca, quæ Strymon alluit: annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessi haud metuens, Thraciam peragrat, Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicto Pergamo Magnesiam contendit, inde Smyrnam invisit; Thyrea deinde & Ephesum B adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Johannes Dominum Lucam Notaram consiliarium primarium suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Serviæ Despota, Danus Walachiæ princeps. Mitylenes Dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de lætis faustisque rebus omnes ei congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc fœdere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus Despota Manuelis Imperatoris filius post Johannem Imperatorem & Theodorum tertio genitus, quique sacro morC bo consumptus est, Thessalonicæ dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est. Omnesque Thessaliæ duces, Ætoliæ, Phthiæ, Thebarum & qui ultra Johanninam præfecti erant, Abranezis nempe posteri, Turachanes aliique plurimi arcta obsidione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatum iri sperantes, quod urbs calamitatibus infestis premeretur, nec tolerare posset famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, DeD spota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, felicique statui reddituros, alterasque Venetias eam præstituros. Thessalonicensibus placuit in fide & societate

Johannes Imperator pacem cum Morate initam colit.

Moratis in Asiam profectio.

Diversorum principum ad Moratem legationes, & pax cum omnibus firmata.

Edit. Paris. pag. 110.

Veneti fœderibus pacis exclusi.

Occasio per quam Thessalonica dominio Veneto accessit.

Hæc contigerunt annis 1424. & 1425.

Thessalonica ab incolis Venetis dedita.

Præfectus Venetus Thessalonicam introducitur. Andronicus ejicitur.

Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus satis habitis Ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, & tradito ei urbis regimine Despotam Andronicum exportant. novo deinde Duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe hanc urbem sibi vendicabant, his rationibus adductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus.

Turci Thessalonicam repetebant, & quare.

Adversus Venetos auctoris expostulatio.

Latini vero veriti, ut quoquo modo Romæi ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; His quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo exitus, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria & alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patriam Deo adjuvante postea redituri. Plerisque ergo huc & illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis & contumeliis vexavere. Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter illud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, & Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias orientis secum adduceret, freteque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum coonjunctis Thessalonicam proficisci jubet. Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt. conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus initetur, cum oppugnantium comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, & cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, fœminas, pueros, argentum & aurum: urbem

Edit. Paris. pag. 111.

Venetorum erga Thessalonicenses sævitia & inhumanitas.

Veneti legati responsum ingratum a Morate referunt.

Thessalonica obsessa.

A μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἔστερξαν τὸ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων, ἄγουσι Δοῦκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἔσω, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον· καὶ τὸν νέον Δοῦκα εὐφημήσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βενετίᾳ. καὶ ἰδοὺ ἰδεῖν ἐκεῖσε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀδυνατοῦσαν οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινεν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερεῖχον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς.

B οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι, μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσωσιν ἀνταρσίαν, καὶ εἰσάξωσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξωσιν, ἰδοὺ γὰρ καὶ πρὸ λαβεῖν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν ἀρχόντων Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ· ἡ ᾀδομένη οὖν, ἐπίπλαστος ἀφορμή, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος, κριθαί, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἴτι βρώσιμον. διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετοικισάτωσαν οἱ προύχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἐπανελεύσονται. μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκό-

C λαζον, τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκουν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μουρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον. ὅτι ἡ πόλις αὕτη πατρικόν μου κτῆμά ἐστιν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβε. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν· ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προχώρησις τῶν ὧδε; μεταστάσητε εἰ βούλεσθε, εἰ δὲ μή, ἔρχομαι ταχύ· στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν ταῖς

D τριήρεσι τῆς γαρδίας, ἤγουν τῆς παραφυλακῆς. ὁ δὲ Μουρὰτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε· κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζῇ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς ἕω, καὶ περάσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναθροισθέντες οὖν ὁμοῦ στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσι. ὁ δὲ Μουρὰτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος τὸ εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζὰς ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν, ἑκατὸν πρὸς ἕνα· τότε κατασκευάσας κλίμακας,

E καὶ ἑλεπόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλάς, ἐμήνυσε τῷ Μουρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μουρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύασε, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μουρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων. ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσόν,

μόνον

μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἄφετε. τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει (μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν εἷς τζαγγαβόλος ἵστατο) ἐπιβάντες οὖν τοῖς κλίμαξιν αὐθωρὸν ἐντὸς εὑρέθησαν. καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην ὡς σμῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσίει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ὁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὴ κακή, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἐρημώθησαν ναοί, ἐκκλησιῶν ὡραιότητες, σκεύη ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώτων. γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν. καὶ τὰ πάντα κακά. τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων τῆς Ἀνατολίας Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατῴκισε, κελεύσας εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξηγοράσθη, καὶ ἐλευθερωθείη, ἔχειν ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων ἀρεστότερα, ὧν ἡ φήμη πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶ προσκυνήξατο, ἔπειτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνους ἀφέντες κενούς. Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ἀλώσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ Βαϊβόδα Βλαχίας Μύλτζη, εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι. καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀποστατικὰ ἐπιδεξίοις, ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου· καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπῆλθον ἐν ἑνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο· ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀσύστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπον τὴν γνώμην εὐκίνητον. ὁ γὰρ βαϊβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζη, υἱὸς ἀδελφοῦ Νδάνου ἐπονομαζομένου. μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουρὰτ, ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἕτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς δὲ ὁ Μουρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν οὗ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Νδάνος προ-

A solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis tubarum clangor cietur, & scalæ muris admoventur. (quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, & simul in urbem se conjecerunt: & per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, fœminas, pueros puellasque impuberes & infantes post se trahebant. Qui trahebantur hanc solam vocem (VÆ) emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Ma- B lum omen & funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; Ecclesiarum ornamenta & sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt. Virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere. Fœminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt: omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo & quare accidit? propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates Imperator ex vicis & oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus & liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, siquis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in liberta- C tem postliminio rediisset, in eam venire & secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat suæ religionis templa, præter insignis Martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum vero sepulchri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates & Adrianopolim repetivit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur. Per id D quoque tempus Mylcæ Walachiæ Vairodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Johannis Imperatoris militari habitu degebat: & cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt: & ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, & ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille E comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conferendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis currit, & occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud Imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus se jungere, & adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque delusa Morata, qui a sco-

Hegira 833. qui cœpit anno 1429. Septem. fer. v.

Thessalonica expugnata direpta ejusque incolæ captivi. 1429 Bonfinius Rer. Hungaric. D. 3. l. 4. Edit. Paris. pag. 312.

Morates novos colonos Thessalonicam deducit.

S. Demetrii templum Christianis restitutum post preces a Turcis, quas Nemasi dicunt, in eo recitatas.

Pacem Veneti cum Morate componunt.

Dracula Mylcæ, seu Myrcæ, id est, Marci Walachi F. nothus in Walachiam abit. Circa annum 1432.

Danus ex Dano fratre Mylcæ nepos in Walachiam obtinuerit.

pag. 113.

Præfectus Venetus Thessalonicam introducitur. Andronicus ejectus.

Venetorum manere, tanquam Venetiis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus satis habitis Ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, & tradito ei urbis regimine Despotam Andronicum exportant. novo deinde Duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigarunt. Hinc bellorum pugnarumque origo. Turci quippe hanc urbem sibi vendicabant, his rationibus adductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potiundæ urbis Turci bellum acriter gessetant, superioresque extiterant, fame afflictis Thessalonicensibus.

Turci Thessalonicam repetebant, & quare.

Adversus Venetos auctoris expostulatio.

Latini vero veriti, ne quoquo modo Romæi ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romæorum familias alio transmittere cœperunt; His quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc fabulam, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria & alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familiæ in urbe remanerent, ab hisque angustiis liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patriam Deo adjuvante postea redituri. Plerisque ergo huc & illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent: cæteros in urbe residuos flagitiis & contumeliis vexavere. Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæis vi ereptam in suam potestatem redegit. quod si Romæi eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, & Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (Italice *della guardia*) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit: ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessalonicam proficisci jubet.

Edit. Paris. pag. 111.

Venetorum erga Thessalonicenses sævitia & inhumanitas.

Veneti legati responsum ingratum a Morate referunt.

Thessalonica obsessa.

Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt. conviviis enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vigesimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, & cuncta perite apparata invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit. Ecce omnia, quæ in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, fœminas, pueros, argentum & aurum: urbem

A μετασχηματίσαι· καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαῖοι ἔστερξαν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥσπερ αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γεννηθέντας, καὶ τραφέντας. Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρεων, ἄγουσι Δοῦκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἔσω, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον· καὶ τὸν νέον Δοῦκα ἁρμόσαντες ὑπέστρεψαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτίᾳ. καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκτοτε πλῆθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πόλις αὕτη ἡμετέρα ὑπάρχει· εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενοῦσαν οὐκ ἀπεδείξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὑμᾶς ἀπέκλινεν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχη ἐγένετο, καὶ ὑπερεῖχον οἱ Τοῦρκοι, ἐλίμωττον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς.
B οἱ δὲ Λατῖνοι φοβούμενοι, μή πως οἱ Ῥωμαῖοι στενοχωρηθέντες ποιήσωσιν ἀνταρσίαν, καὶ εἰσάξωσι τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξωσιν, ἣν γὰρ καὶ πρὸ λαβοῦσα ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν εὐγενῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Εὔβοιαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ· ἡ αἰτουμένη οὖν, ἐπίπλαστος ἀφορμή, ὅτι τὰ πρὸς χρείαν εἰσὶ σπάνια, οἷον σῖτος, κριθαί, ὄσπρια, κρέα καὶ ἄλλο εἴτι βρώσιμον. διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετοικισάτωσαν οἱ ἄρχοντες ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγοῦντος ἐπαναλάβωσιν. μετήγαγον οὖν πλείστους ὧδε κἀκεῖσε, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βυθῷ ἔρριψαν· ἄλλους ὡς ἀπίστους ἐκόC λαζον, τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρίαις ἀσελγείαις ἐκάκουν. μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέψαι τὸν Μουρὰτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θρᾴκην, ἔστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκρισιαρίους πρὸς αὐτὸν αἰτοῦντες εἰρήνην. Ὁ δὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχεν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον. ὅτι ἡ πόλις αὕτη πατρικόν μου κτῆμα ἐστὶν, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παγιαζὴτ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβε. εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές μοι, εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ὁ ἀδικῶν· ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, τίς ἡ προχώρησις τῶν ὧδε; μεταστάσητε εἰ βούλεσθε, εἰ δὲ μὴ ἔρχομαι ταχύ· στραφέντες οὖν ἄπρακτοι ἔγραψαν τὴν ἀπόκρισιν ἐν Βενετίᾳ σὺν τῶν D τριήρεσι τῆς γαρδίας, ἤγουν τῆς παραφυλακῆς· ὁ δὲ Μουρὰτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ εἰς Σέρρας ἦλθε· κἀκεῖ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζῇ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τὰς ἕω, καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἐλθεῖν ἐν Θετταλίᾳ. συναφθέντες οὖν ὁμοῦ στέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμεσι. ὁ δὲ Μουρὰτ ἦν ἐν Σέρραις κατατρυφῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὑπῆρχε τότε, ἄγων ἔτος τὸ εἰκοστὸν πέμπτον. ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐδίδου στόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην πολεμίζων Θεσσαλονίκην. οἱ δὲ ἐντὸς ὡς πρὸς τοὺς ἔξω ἦσαν, ἑκατὸν πρὸς ἕνα· τότε κατασκευάσας κλίμακας, E καὶ ἑλεπόλεις πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσε τῷ Μουρὰτ τοῦ ἐλθεῖν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐντὸς ἵσταντο ἐκδεχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. καὶ ὁ Μουρὰτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατεσκεύαστο, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. τότε ὁ Μουρὰτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων. ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑμᾶς ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία, ἄργυρον, χρυσὸν,

μόνον

μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἄφετε. τότε ἠχησάντων τῶν ὀργάνων, καὶ τῶν κλιμάκων τεθέντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πεντακόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες ἐν τοσαύτῃ πόλει (μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχῶσιν εἷς τζαγαβόλος ἵστατο) ἐπιβάντες ὅσοι τοῖς κλίμαξιν ἀθρόον ἐντὸς εὑρέθησαν. καὶ ἀνοίξαντες μίαν πύλην ὡς σμῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσίει. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας· ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφήλιξι καὶ βρεφυλλίοις, ἁρμαθοὺς ὁ καθεὶς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἕλκοντας· αὐτοὶ δὲ Οὐαὶ μόνον ἑλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοηθείας. ἀπαρχὴ κακὴ, καὶ ἀπαίσιος τῶν μελλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ. ἐγυμνώθησαν οἶκοι, ἠρημώθησαν ναοὶ, ἐκκλησιῶν ἀφαιρέσεις, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μιαρῶν, παρθένοι σεμναὶ ἐν ἀγκάλαις ἀσώτων. γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν. καὶ τὰ πάντα κακά. τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ κενωθεῖσα ἡ τοσαύτη πόλις ἔμεινεν ἔρημος. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροίσας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἐγκατοίκους Τούρκους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέστησε, κελεύσας εἴ τις τῶν Ῥωμαίων ἐξηγοράσθη, καὶ ἐλευθερώθη, ἔχειν ἄδειαν τοῦ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρείττονα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριὸν ἕνα οἰκείαις χερσὶ προσηύξατο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν· πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τοῦρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀφέντες κενούς. Ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐν Ἀδριανουπόλει, μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικοὶ στείλαντες ἀποκρισιαρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβούμενοι μήπως ὀλέσωσι καὶ τὴν Εὔβοιαν. ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠγέρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ Βαϊβόδα Βλαχίας Μύλτζου, εἶχε γὰρ πολλοὺς νόθους ἀσώτως ζῶν, καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν γὰρ ἐκεῖ διάγων ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι. καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην σὺν νεωτέροις, καὶ πρὸς τὰ μάχιμα καὶ ἀνταρτικὰ ἐπιδεξίους, ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινὲς εὑρισκόμενοι τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντίνου· καὶ δὴ λαβόντες αὐτὸν ἀπέστησαν ἐν ἑνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· κἀκεῖ ἀθροισθέντες ἱκανοὶ τὸ καθ' ἡμέραν ἠθροίζοντο, καὶ παρεμβολὴ κραταιὰ ἐγένετο· ἦν γὰρ τὸ γένος τῶν Βλάχων ἀσύστατον, καὶ πρὸς ἐπιβουλίαν τῶν ἡγεμόνων ῥέπον τὴν γνώμην εὐκίνητον. ὁ γὰρ βαϊβόδας τοῦ τότε καιροῦ ὑπῆρχεν ἀνεψιὸς τοῦ Μύλτζα, υἱὸς ἀδελφοῦ Νδάνου ἐπονομαζόμενος. μαθὼν οὖν ὅτι τέθνηκε Μύλτζας, ἐκεῖνος δὲ ἦν διάγων σὺν τῷ Μουρὰτ, ὅτε ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἕτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὼν εἰς ἐνέδραν, ἔλαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐμφανῆ ποιήσας ἑαυτὸν τῷ Βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. ὡς οὖν ὁ Μουρὰτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυχὼν οὗ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Νδάνος προ-

solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis tubarum clangor cietur, & scalæ muris admoventur. (quid, quæso, quingenti, mille, vel bis mille viri in tam magna urbe præstare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalis itaque in muros subierunt, & simul in urbem se conjecerunt: & per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, fœminas, pueros puellasque impuberes & infantes post se trahebant. Qui trahebantur hanc solam vocem (VÆ) emittebant, nec erat qui eorum miseria tangeretur, manumve adjutricem protenderet. Malum omen & funestum calamitatum, quæ urbi Imperiali impendebant. Direptæ sunt domus, desolata templa; Ecclesiarum ornamenta & sacra vasa manibus pollutis impiorum contrectata sunt. Virgines venerandæ in amplexus impudicorum venere. Fœminæ nobiles ignobilium mancipia factæ sunt: omnia tandem mala sub oboruerunt. Quid hoc? quomodo & quare accidit? propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates Imperator ex vicis & oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus & liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, siquis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio rediisset, in eam venire & secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat suæ religioni templa, præter insignis Martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restitui postea jussit. Ornamentum vero sepulchri & memoriæ Martyris, templi & adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abscessit Morates & Adrianopolim repetiit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Eubœa sibi insuper eriperetur. Per id quoque tempus Mylcæ Walachiæ Vaivodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum deditus susceperat) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Johannis Imperatoris militari habitu degebat: & cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiæ abducunt: & ad eos illic congregatos multi quotidie confluunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, & ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylcæ ex fratre Dano etiam appellato nepos. Illi comperta Mylcæ morte, dum Morati urbem oppugnanti militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis quæsitum cum Turcis currit, & occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud Imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæis in hostes erumpentibus se jungere, & adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a sco-

Hegiræ 833. qui cœpit anno 1429. Sept. 10. fer. v.

Thessalonica expugnata direpta ejusque incolæ captivi. 1429 Bonfinius Rer. Hungaric. D. 3. l. 4. Edit. Paris. pag. 312.

Morates novos colonos Thessalonicam deducit.

S. Demetrii templum Christianis restitutum post preces a Turcis, quas Nemasi dicunt, in eo recitatas.

Pacem Veneti cum Morate componunt.

Dracula Mylcæ, seu Myrxæ, id est, Marci Walachi F. nothus in Walachiam abit. Circa annum 1430.

Danus ex Dano fratre Mylcæ nepos ut Walachiam obtinuerit.

pag. 123.

po, quem intendebat, deeravit; Danus ab Imperatore missionem venerabundus petiit: viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit Imperator, & navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmisit. Illic qui occurrerunt Walachiæ magnates principem salutaverunt, & occiso Mylcæ filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiæ dominationem adeptus est, ad Moratem placandum legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Mansuetus quippe erat Morates, laudabilibusque moribus præditus: cui vectigali annuo soluto, pace ac Walachiæ imperio potiebatur Danus. Sed ad Draculium redeamus, eo etenim nomine, cui pravi notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is itaque debellato Dano caput amputat, patrisque sui principatum obtinet. Hoc facinus ægre tulit Morates: cumque Dani fratrem apud se haberet successorem principatui proclamat, & viribus instructum in Walachiam dimittit. Draculius, bello adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam vertit, omninoque delevit, & Dani fratre occiso regnum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Caramani servis, qui Moratem monet, in illius equili egregie ac diligenter curatum equum Arabem alî, præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem: ætate, colore, ac membrorum concinnitate præstantem. Quare Morates equum avide concupiscens, quemdam servum suum primarium, qui eum peteret, mittit: fiducia plenus, quamprimum significaret eum se cupere, Caramanum amicitiæ stabiliendæ, vel quampiam rem aliam vicissim consequendi gratia, illico concessurum. Morates quippe manus ei intentans minis usquequaque terrebat; propterque semper majorea sui ipseque adversus Caramanum res suas gesserant. multis etiam de causis confidebat equum se consequuturum esse. Verumtamen secus sentiens Caramanus Moratis servum his verbis interrogavit: *Dominus tuus hunc equum* (quem digito demonstrabat) *conscendere potest?* Respondit servus, *possit nec ne, dicere meum non est*: ipse enim, tuis verbis quæ reponat, habet; mihi vero responsum redde, quod ad dominum meum referre possim. Ad eum itaque ejusmodi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuncia meo nomine: *Equo insidere nequiret, cum ardua cervice superbus existat, vix enim sessorem me patitur, eum propterea tibi non mitto.* His exasperatus Morates exercitum velociter conscribit, fretoque trajecto Prusam venit, illicque, dum orientis copiæ se conjungerent, substitit. Paulo ante memoratus Draculius Walachiæ Vaivoda fretum etiam transvectus Prusam ad Ameram Moratem accessit: veneratusque subditum se professus est, fidemque dedit se Morati, quandocumque in Hungariam movere voluerit, transitum concessurum, & ad fines usque Germaniæ & Russiæ viam ei præiturum. Tantis promissis motus Morates, convivam compotoremque ad mensam suam admisit: multisque donis illum, ac comites plusquam trecentos honoratos amice complexus dimisit. Prusa deinde Cotyæum profectus, indeque progrediens fines ditionum Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Aksiari, alteram Pegsiari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui iti-

Draculius sive Dracula Danum vincit & interficit. Invito Morate Walachiæ imperat.

Levissima belli causa, quod Morates Caramano intulit.

Equum petit a Caramano Morates.

Negat Morati equum Caramanus, unde natum bellum.

Edit. Paris. pag 114.

Draculius operam suam Morati quem adierat pollicetur.

Moratis profectio in ditionem Caramani.

Has urbes captas esse refert Hist. Musulm.

A σκιμώσας τῷ βασιλεῖ ᾔτει ἐλευθερίαν, καὶ ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. ὁ βασιλεὺς δὲ φιλοτιμήσας, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νηῶν εἰσάξας, ἔστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὸ Ἀσπρόκαστρον. ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας συνεισοδόμενοι ἄρχοντες ηὐφήμησαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν παππικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, κτείναντες τὸν νόθον υἱὸν τοῦ Μύλτζα. ὡς δὲ ἐγένετο Κύριος πάσης Βλαχίας, ἔστειλεν εἰς τὸν Μυρὰτ ἀποκρισιαρίους εἰρηνεῦσαι αὐτὸν, καὶ ἐγένετο. ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἤθει, καὶ ἥμερος ὁ Μυράτ· ἐδίδοτο γοῦν παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Νδάνος αὐθέντευε. Ἀλλ' ἐπανίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν Δραγύλιον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο πανοῦργος τοῖς

B τρόποις ὤν. καὶ γὰρ τὸ Δραγύλιος ὄνομα πονηρὸς ἑρμηνεύεται. κροτήσας οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ Νδάνου ἀπέτεμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ κύριος τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. ὁ δὲ Μυρὰτ μαθὼν τὸ δρᾶμα βαρέως ἔφερεν· εἶχε γὰρ ἐν χερσὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Νδάνου, καὶ βουληθεὶς τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἔστειλεν αὐτὸν σὺν δυνάμει ἐν Βλαχίᾳ. ὁ δὲ Δραγύλιος πόλεμον στερρὸν ἐγείρας κατὰ τῶν ἐπεμβαινόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε, καὶ τὸν* Δραγύλιον ἀπέκτεινε, καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονόμησεν. ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν ἀπαγγέλλων τῷ Μυράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἐστὶν εἷς τῶν Ἀραβικῶν ἵππων ἐν τῇ πράξει, ἐν τῇ ἡλικίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν

C μελῶν τε, καὶ ἄρθρων ὡς οὐδεὶς τῶν παρὰ τοῖς Ἄραψι καλῶς καὶ ἐπιμελῶς τρεφομένων, καὶ παιδευομένων. ὁ Μυρὰτ οὖν ἐλθὼν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ ἵππου, στέλλει ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δούλων καὶ ζητεῖ τὸν ἵππον, ἐλπίζων ὁ Μυρὰτ κατὰ τὸ πρῶτον ἀγγελίαν τοῦ δοῦναι τὸν ἵππον χάριν φιλίας, ἢ ἀντελλαγῆς τινὸς τιμήματος. ἦν γὰρ ὁ Μυρὰτ ἀεὶ δέρων, καὶ ἐπαπειλῶν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόθεν καὶ πάππων εὐτυχὴς ὢν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν. ἐθάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν τὸν ἵππον. ὁ δὲ Καραμὰν τὰ ἐναντία φρονῶν, ἀπελογίσατο τῷ δούλῳ τοῦ Μυράτ, δύναται ὁ κύριός σου ἐπιβῆναι τῷ ἵππῳ τούτῳ; δεικνύων δακτυλοδεικτῶς καὶ τὸν ἵππον. ὁ δὲ εἶπεν, εἰ δύναται ἢ οὐ δύναται οὐκ ἐμοὶ τυγχάνει τὸ ἀπόκρισιν δοῦ-

D ναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τὸ ἀνταποκριθῆναι σοι, ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μέλλον ἀνταποκρῖναι τῷ Κυρίῳ μου· ὁ δὲ Καραμὰν ἔφη, ἀνάγγειλον τῷ Κυρίῳ σου, ὅτι, οὐ δυνήσῃ καθῆσαι ἐν τῷ ἵππῳ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μόλις γὰρ ἐγὼ τὴν ἐπίβασιν τίθημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πέμπω σοι· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀκούσας τοὺς λόγους ἐσκληρύνθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγαγὼν, καὶ περάσας τὸν πορθμὸν εἰς Προῦσαν ἀφίκετο, κἀκεῖ μικρὸν ἀναμείνας ἕως καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς συναχθῶσι· καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ῥηθεὶς Δραγύλιος ὁ Βοϊβόδας Βλαχίας ἔφθασε ἐκβὰς τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμουρὰτ Μυράτ· καὶ

E προσκυνήσας αὐτῷ ὑπήκοος, ὑποσχεθεὶς ὁπόταν δέοι περᾶσαι ὁ Μυρὰτ ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ αὐτὸς δώσει πόρον, αὐτὸς γενήσεται προοδοποιὸς ἄχρις ὁρίων Ἀλαμανίας τε καὶ Ῥωσίας· ὁ δὲ Μυρὰτ ἀγασθεὶς ἐπὶ ταῖς ὑποσχέσεσι, καὶ ὁμοτράπεζον, καὶ συμπότην αὐτὸν ποιήσας, καὶ λίαν φιλοτιμήσας, καὶ δῶρα πλεῖστα αὐτόν τε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἦσαν γὰρ ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσεν. ὁ δὲ Μυρὰτ ἐκ τῆς Προύσης εἰς Κοτύαιον ἐλθὼν, ἐκεῖθεν ἀπάρας εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Καραμάν. καὶ χειρωσάμενος πόλεις δύο, ἡ μία καλεῖται σατ

τῆς τῶν Τούρκων γλώττης Ἀκσεαρη, ἡ δὲ ἑτέρα Πέγσεαρη, A ἔω δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγγὺς Ἰκονίου ἀπέχουσα δύο ἡμερῶν ὁδόν. Τότε ὁ Καραμὰν μὴ ἔχων τι δρᾶσαι, στέλλει πρὸς αὐτὸν πρέσβεις τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις ἃς ἔλαβε σὺν ταῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω. στέλλουσα καὶ γραφὰς παρακλητικὰς ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, ἦν γὰρ ὁ Καραμὰν γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Μυράτ. ὁ δὲ κάμφθεὶς τῶν παρακλήσεσι αὐτῶν ἐποίησεν εἰρήνην σὺν ὅρκοις, καὶ ὑπέστρεψε.

nete ab ea dissita. Quod iovadenti opponeret, Caramanus non habebat: quare legatos ad eum mittit ditionis suæ præcipuos viros, qui magnam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros & vicos, si tamen retrocedere velit, offerrent. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororius erat, litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, & ad sua reversus est.

Anno Hegiræ 819. qui cœpit anno Christi 1435. Julii 27. fer. 4.

Pax tandem Caramano a Morate concessa.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Vulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Serviæ parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum infert, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

ΕΛΘΩΝ δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου καὶ γυναικάδελφος τοῦ Παγιαζὴτ ἀπέθανε, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζὴτ χρόνοις. τοῦ Ἰλτρὴμ λέγω, ἱστόρησε· πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισιαρίους ζητῶν τὴν ἅπασαν Σερβίαν. ἦν γὰρ ὁ ἀποθανὼν μὴ ἔχων κληρονόμον, καὶ γὰρ ἄπαις ἐτελεύτησεν. εἶχεν οὖν ἀδελφιδοῦν ἐκ τῆς Μάρας τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος Στεφάνου. ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βύλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. ἰδὼν οὖν τοὺς ἀποκρισιαρίους καὶ τιμήσας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν· καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπηρείας. ὅτι εἰ μὲν φάγοι, καὶ κορεσθῇ μικρὸν πεποιωθήσεται· εἰ δ' οὖ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατρικοὺς τόπους αὐτοῦ ἀ- C πάντα χανὼν ῥοφήσει· καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον· καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σερβίας εἰς προῖκα, τάχα μόνον ἐνόρκως ποιήσωσι τὴν εἰρήνην· χρυσίου δὲ καὶ ἀργυρίου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; στέλλει ἀποκρισιαρίους, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρατζίαν ἕνα τῶν Βεζυρίδων τοῦ μνηστεῦσαι τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ὅρκους τῷ Γεωργίῳ, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρατζίας τῷ δεσπότῃ Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῆς μνήστρου πρᾶξιν ἐπανῆλθεν· αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολίχνιον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβεως, δίδωσιν αὐτὴν ὁ Μυράτ, καὶ ἀπελύθη ὁρισμὸς εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδροβόν· ὁ δὲ Μυρὰτ ἤδη θέρους ὥρας ἐγγὺς οὔσης στρατεύει εἰς Οὐγ- D γρίαν, καὶ περάσας τὸν Δάνουβιν διὰ τῆς Νικοπόλεως συναντᾷ τοῦτον Δραγούλιος, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μυρὰτ, καὶ ἐμβάσας αὐτὸν ἐντὸς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἔρημον τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὖγγροι τὴν ἐπέλευσιν τοῦ Μυρὰτ ἐμετοίκησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πολίχνια· καὶ κατεπάτησαν οἱ Τοῦρκοι γῆν πολλὴν ἔρημον, μὴ κερδάσαντες τὶ πλὴν ἑνὸς κάστρου σμικροτάτου, καὶ αὐτὸ παρ' ἐλπίδα. οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες τοῦ κάστρου τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μείναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τοῦρκοι πρωὶ παρατρέχοντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας, καὶ εἰσῆλθον τινὸς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαρατάττοντος λαβόντες δὲ τὴν λείαν ἐξῆλθον. ἐλθόντες δὲ ἄχρι Ζιπινίου, αὕτη δὲ ἐστὶ μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν

B POstquam vero Adrianopolim Morates venit, Despotam Serviæ *Stephanum* Lazari filium, Bajazitis sororium, cujus meminimus in Bajazitis Iltrim rebus enarrandis, fato cessisse rescivit. Ab ejus successore *Georgio* per legatos totam Serviam repetit: hæredem quippe decessor non genuerat: superat nepos ex Maria Lazari filia, & defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Vulci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat Draconis fraudes; qui, si comederit, & aliquatenus satiatus fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os injiciatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes C hiante ore devoraturus. Occasione itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Serviæ parte dotis nomine concessa: hac solummodo conditione apposita ut cito pax jurejurando sanciretur, auri vero & argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditiones suasionibus adducunt. Ille Vezirum suum Saciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret, vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracias ad Despotam Georgium, post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petiit etiam Despota, qua Moratis decreto concessa, Smedrovum con- D struere cœpit. Ingruente deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculius, qui lætitia exultans, eum salutat: & conjunctis copiis, quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quatriduo itinere intra fines *Hungariæ* eum duxisset, solitudinem invenerant. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolas alio transportaverant Hungari; quamobrem Turci per regionem

Serviam Morates repetit a Georgio Vulci F. Stephani successore.

Edit. Paris. pag. 115.

Georgius filiam suam Morati despondet Serviæ parte in dotem data.

Morates Hungariam invadit, viæ duce Draculio, ad annum Hegiræ 840. qui cœpit anno 1436. Julii 24. fer. 7. Historici Turci ut referunt.

Zepinium usque profecti Turci.

riæ orbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ Rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitus Regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates amne trajecto Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit Despota, qui hac ipsa hyeme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannea missis ei per Georgium Philanthropinum principatus insignibus Despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt: aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam: hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps, quod autumnus iniret, commoratus, nunc venationi, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus Despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus charthularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, & in consiliis ineundis ingenii acumine & promptitudine; quodque Christianis infensus esset, in Mesazonton seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: *Quare Domine fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quinimo humanus & longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum, gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei, & magni Prophetæ disciplinam convertatur. Animum itaque adverte, o Princeps, illudque castrum, quod Serviæ Despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Ex depellatur, & transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum & argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam hic opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, & minime malus hujus Sathanæ verbis aures præbuit: & ad Despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper extructum dedi peterent. Ad istius legatos Despota respondit jusjurandum

Draculius Morati suspectus.

Despotæ filia Morati adducitur. Anno Hegiræ 819. juxta Annales Turcicos. Circa finem anni 1435. & initium 1436.

Edit. Paris. pag. 116.

Serviæ Despota ab Imperatore Constantinopolitano insignia Regia accipit.

Prior Moratis uxor, quam duxerat anno Hegiræ 828. qui cœpit anno 1424. Novemb. 23. fer. v. ita ut hæ nuptiæ celebratæ sint anno 1425.

Morates socero suo bellum inferre statuit Phadulacho incitatore anno Hegiræ 842. qui cœpit anno 1438. Junii 24. fer. 3.

Phadulachi ad Moratem oratio.

Morates Smedrovum sibi dedi petit.

A προσεγγίσαι· οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ ἀλεύσαντες τὰς πύλας, ἅπαν διανεῳγμένας, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ὀπισθώρμησαν, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δραγούλιον προδοσπαιόν· ἐφοβεῖτο γὰρ ὁ Μουρὰτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. ἦν γὰρ τότε μικρὸς ῥὴξ βρεφύλλιον, καὶ ἵνα ἦν ἐπιξοπεδ'ων. ὡς ἰδοῦσα τοίνυν τὸ τόλμημα τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγισσα τῶν οὔγγρων ἕνα μέγα δομέστικον τῶν φοσσάτων ἄνδρα τολμηρόν, καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μουρὰτ διαβὰς τὸν ποταμόν, καὶ ἐν Ἀδριανοῦ ἀναπαύσας, B στέλλει τὸν Σαρατζίαν ὡς νυμφαγωγόν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας· καὶ ἐλθών, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπηνὸν σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμετρήτους καὶ χρυσοϋφάντους στολάς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς· ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες. ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πλη- C ρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν· αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, τῇ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, τῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακότροπον, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν καὶ ὀξύ, καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρόν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μου- D ρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἔφησεν· ἵνα τί κύριε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ δεδωκώς σοι τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτούς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις; οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι Θεοῦ βουλητόν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν ὦ ἡγεμών, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπῳκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἀρούμεθα ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀενάους, E τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ σὺν αὐτοῖς κερδήσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπὶ πᾶσαν Ἰταλίας φθάσομεν, πατήσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὤν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον, ὃ νεωστὶ ἐδείματο εἰς τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀνταπέστειλεν αὐτῷ λόγους, αἰα-

μεμνῆσθαι τοὺς ὅρκους καὶ τῆς συγγενείας. ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁποσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ᾽ αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρᾳ θέρους· ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὴ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα· καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τινά. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἔνδον ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπεδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ· πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξώρυξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῇ τοῦ συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δραγούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιουπόλει φυλακώσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδοῦναι αὐτόν, ὅτε προδοσίαν ἐποίει. καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρήματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ᾽ αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτοὺς στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νύμφαιον ἐπονομαζομένῳ, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτούς. τὸν δὲ Δραγούλιον, δοὺς ὅρκους, καὶ λαβὼν, ὡς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἔκ τε Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελιγραδίου ἐστράτευσεν. ἦν δὲ τὸ Πελιγράδιον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα· πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων, καὶ τοῦ δεσπότου· εἶχε γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέροις τοίνυν, καὶ μαχιμωτέροις, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουράτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάττοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους. ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελιγραδίῳ, καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύρωθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε, καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλέειν, ἑτοιμάσας· ἐν ὅλοις ἓξ μησὶ παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς

A fidemque datam in memoriam eis revocat, & contractæ affinitatis admonet. At Tyrannus, ne minima quidem ratione talium Despotæ monitorum habita, in eum movet; & per æstatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea & reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, & ad tres menses integros ea protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, & ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus Despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad Castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum
B omnium aliarum matrem (*Metropolim*) proficiscitur; eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, & hyeme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios, (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amasiam consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur
C crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuncium accersitos tradidit. Eos Nymphæum Imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculum, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc & in posterum mansurum, in Walachiam dimisit. Vere deinde incboante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis, tum Asiæ quam Europæ, collectis, & ad oppugnandum Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, & facili expugnationi haud exposita. Ad confluentem duo-
D rum fluviorum, Danubii scilicet & Savi condita. Hanc equidem Hungariæ Rex sibi permitti poposcerat; veritusque Despota Georgius, ne Turci illam occuparent, & in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent; Hungaris, ut potentioribus & magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum Despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, & in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est,
E machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggeres congessit: triremesque ultra centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit; quos pestis, missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. In ipsos enim globulos plum-

Edit. Paris. pag 117.

Smedrovum ad deditionem fame compulsum.

Morates Georgii filios fororios suos luminibus privat.

Draculius in carcerem detrusus.

Liberatur datis liberis suis obsidibus.

Belogradum oppugnatur, sed frustra. Anno Hegiræ 843. qui cœpit Christi 1439. Junii 14. feria

pag. 118.

Sclopetorum & pulveris bombardarii descriptio.

beos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem, expulsos mittebant. Post æneum autem tubum, (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure & carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arctum a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tamdiu durat, donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui miliaris unius spatio fertur: & obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens & acris sit. Globulus etiam cum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur: & interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

A βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅρμαθον πέντε ἢ καὶ δέκα· ἐξ ὄπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκευασία ἐκ νίτρου θείου, καὶ καρβούνου ἰτέας πλήρης. ὀσμὴν οὖν ἀσπίθος ὁ τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν. τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αἴφνης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὖ τὴν ἔμπροσθεν· καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦ-B σιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τοσοῦτον ὑπερέχει, ὅσον καὶ περονήσας ὁ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀπονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι, καὶ ἔνοπλοι· ἀλλ' ὅταν ὁ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ὁ ἄλλης τινὸς ὕλης * ἀπλοποιεῖται συνοχουμένης, τὸ * σφυρῶδες εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει. καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρινος.

* forte ἀπλοποιεῖται

* l. σφαιρῶδες non σφυρῶδες, ut in MS.

CAPUT XXXI.

Ad Synodum celebrandam proficiscitur in Italiam Imperator, quem Patriarcha & alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, & quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ad Synodum Florentinam celebrandam Imperator & patriarcha cum Metropolitis in Italiam proficiscuntur. e portu Constantinopoleos solvit anno 6946. Novemb. 25. Indict. 1. Christi 1437.

ANNO illo Imperator Johannes, Patriarcha Domino Josepho, cæterisque Episcopis & Ecclesiæ præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad Papam Eugenium antea destinarat. qui sumptus omnes illius profectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque Imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter * palatiique officiales quasi Constantinopoli convenerunt, triremes, quas Papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, & Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos Respub. cum humanitate suscepit; Imperatoremque ut alterum Monarcham & saluti animorum providentem; Patriarcham pariter, & cæteros Metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri & fœminæ confluxerunt, ut divinam sacramque Mystagogiam juxta orientalis Ecclesiæ ritum viderent & audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant. Domine Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala exstirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum & cærimoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus & credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, & spiritum divinum eorum ora lo-

Edit. Paris. pag. 119.

Appulit Venetias anno 1438. Februarii die 8. Sabbatho τῆς ἀσώτου.

Græcos de ritu Græco magnifice loquuntur.

Martii 8. 1438. Ferrariam venit Patriarcha & Papam salutat.

C ΕΝ δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσι, ὁρμῆσαι τὴν Σύνοδον. ἦν γὰρ προμεμελετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ. ὑπέσχετο τὴν πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην αὐτῆς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ Βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ· οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ τῶν τῆς νήσου ἐπισκοπουμένων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐπισκοπουμένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς * καὶ οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς * καὶ τριήρεις πέμψας ὁ Πάπας ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσῄεσαν πλέοντες ἀπὸ D τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην, καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἠθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε, καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τό, Κύριε σὺ φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἓν συνάψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικούς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἀκοῆς φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοί, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐ-

τῆς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθον ἐν Φεραρίᾳ, κἀκεῖ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κἀκεῖθεν ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καρδινάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ, καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι, καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαρέκβατος· ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτὴς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ, καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ἐπεστρώθη ὅρος ὀμόσαντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς μὴ ἐναντιολογήσωσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου· τὸ δὲ νύττον τὸν Μάρκον ἦν, ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων· ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλεσθε τεθείσθω, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοις τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον. εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν, καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ Πάπα. ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' ὁρισμοῦ τοῦ Πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς, καὶ τῶν Βενετικῶν. ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυρὰ Μαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν γὰρ προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν

A qui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi Synodo peracta & conclusa est. Primas partes inter Græcos Metropolitas agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero Cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis prophanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita (in Græcis litteris, atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat), canon ipse & statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, & Isidorus Russiæ Metropolitæ. Hi inter cæteros Archipræsules doctissimi erant; etiamque magnus Chartophylax Balsamo, & Archidiaconus. Ex B Senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius & judea universalis & Argyropulus: hi sapientes erant, & in Græcorum scientia aliquatenus eruditi. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis, &, præter Marcum, Græcis, Decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, SPIRITUM SANCTUM EX PATRE ET FILIO PROCEDERE, tamquam ex uno principio, & unica processione. Quod Græci dicunt C EX PATRE PER FILIUM. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, & osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubicumque libitum fuerit apponatur, reciteturque in Ecclesiis: sicut cantantur aliis in canticis illa, UNIGENITUS FILIUS, & VERBUM DEI IMMORTALE EXISTENS. Quibus Latini contradicebant sic disserentes. Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim D delebimus, quibus patres res Theologicas tractaverunt. Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque Nazianzenus & Nyssenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. Si vero nos Latini confitemur unum principium & causam, fontem & radicem patrem esse filii & spiritus sancti, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem & explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit Patriarcha. Iter postea capessunt Imperator & synodi patres, terraque Venetias, Papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetis Papa sic jubente vecti E sunt. Inde Constantinopolim transierunt partim Imperatoris, partim Venetorum triremibus usi. Urbem ingressi Despœnam Dominam Mariam Johannis Imperatoris uxorem obiisse comperiunt: pariterque Reginam, conjugem Demetrii Despotæ imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit Imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testans. Morates enim hanc

Ferraria inchoatum Concilium & Florentiam translatum, Florentiam accessit Patriarcha Februario 7. Imperator die 14. anno 1439.

Marcus Ephesinus.

Cardinalis S. Crucis Julian.

Bessarion & Isidorus.

Marcus Ephesinus Concilii decreto subscribere negat.

Processio Spiritus sancti.

Edit. Paris. pag. 120.

Additio symbolo facta offendebat Marcum.

Latinorum rationes additionis factæ.

Patriarcha Florentiæ obiit. Imp. Constantinopolim redit.

Anno 1440. Feb. die 1. f. 1. τοῖς Τυρο-φα[illegible].

Morati suspecta fuerat Johannis in Italiam profectio.

opinionem animo præceperat, Imperatorem in Franciam transiisse fœduscum Francis initurum, ipsum eis adhærere; & terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt Imperatorem in Italiam non transiisse, ut de his quæ fama vulgata erant & ad eum perlata, ageret: sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis dissereret, & communicaret. At postquam Archiepiscopi, Episcopi & Præsules triremibus exscenderunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque; ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt illi. Fidem nostram pretio vendidimus. Religionem nostram impietate commutavimus. Et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos & turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis, qui decretum subscripserant, Heracleæ nempe Metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret; & quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, & in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse. sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua confessa est, radicitus evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant. Ex Archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: nisi pecunias, quæ nobis sufficiant, præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam patrum præsens pecunia numerata fuerat.

Johannes Moratem certiorem de rebus in Italia gestis facit.

Græci in patriam reversi de decreto synodi Florentinæ ut sint locuti.

Edit. Paris. pag. 121.

Prepudiosa ac turpia Græcorum Archiepiscopor. verba.

Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις, καὶ ἐγεγόνει Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουράτ, ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτοῦ πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἄρτι θέας ἀπὸ τῶν τριήρεων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶντες. πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς Συνόδου; εἰ ἄρα ἔχομεν τὴν νικῶσαν; οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο. πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν, Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· καὶ διὰ τί ὑπεγράψατε; ἔλεγον. φοβούμενοι τοὺς Φράγκους· καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτούς, εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινάς, εἰ ἐμαστίγωσαν; εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; οὐχί. ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὕτη ὑπέγραψεν, ἔλεγον, κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολόγησεν, ἐκριζούσθω. οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες· οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν ἐκ τῆς προσόδου παράσχοιτε· οἱ δὲ ἐδίδουν, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα· καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν πατέρων· εἶτα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πεπράκασι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια· Ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀνεβάλλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Psalm. 77. 26.

Postquam vero eos pœnituit argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur. *Sed novit Dominus & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit super Israel.*

CAPUT XXXII.

Serviæ Despota ab Hungaris auxilia implorat, Duceque Joh. Huniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum Despota & Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, & Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ Rex interficitur, magnaque strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Huniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponesum invadit.

Despota Serviæ Hungarorum auxilia implorat. Christi 1440.

INterea nobis dictus Georgius Despota Serviæ, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cerneret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione: gemeretque quotidie nullo ejus miseria permoto; ad Hungariæ Regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc Regina illius mater, exercituumque Præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus miserti subveniant. Quibus permota Regina, magisque reformidans, ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, Præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri pro-

Johannes Huniades exercitibus Hungaricis præfectus.

Ὁ δὲ προρρηθεὶς δεσπότης Γεώργιος, ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τὴν τύχην ἐλεεινῶς. ἡ δὲ ῥήγινα καμφθεῖσα, μᾶλλον δὲ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ ῥογεύσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε παρὰ τὸν ποταμόν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας, καὶ πῦρ βάλλοντες

ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας A μηδὲν ἀφέντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἤλαυνον· ὁ δὲ Μουρὰτ τὸ τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας, οὐκ εἶχε διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φωσάτα, ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππόπολιν. Οἱ δὲ Οὔγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὴ, κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσοῦ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας, καὶ Φιλιππουπόλεως. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὄρη, καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐβούλοντο δὲ περᾶσαι τὰ ὄρη. πλὴν δὲ πελεκυφόρων, καὶ δενδροτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν φανερὰν, B εἶτα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τῶν φωσάτων τῶν Οὔγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὔγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους· οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἴσχυον· τέλος ὁρῶντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεστὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπίσω, ὅθεν ἦλθεν ὁ καθείς. τότε ὁ Μουρὰτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε· πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς C τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸ Σμέδροβον. πέμπει ὁμοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγίνῃ, καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. ἦν γὰρ φωσατοστράτωρ ὁ Ἰάγγος· ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ κράτους Οὐγγρίας, ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων, μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην. (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος.) καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ διδόασιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι, καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ D Οὔγγροι περάσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουρὰτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε, λέγων· ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω. τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὔγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθον κατὰ τοῦ Μουρὰτ, εὑρὼν καὶ οὗτος χώραν κατῆλ- E θε, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβὼν εἷλεν ὁ Μουρὰτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἐπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκεῖθεν ἐν Σαλυπελίᾳ, χρείας ποιήσας παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φυγὼν σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς. Μουρὰτ δὲ τὸ Ἰκό-

Ducæ Hist. Byz.

Edit. Paris. pag. 122.

Hungari Moratis provincias vastant.

fectione Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida & pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen merso illud trajecerunt, & viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia prius ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam & Philippopolim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis & salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse: nunc Despotam eas adduxisse; quare legatos ad Despotam destinat: omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam Reginæ Hungariæ, & Regni totius proregi & gubernatori significat; Jangus enim Præfectus exercituum erat; regnum vero Prorex & administrator procurabat Saxonum Regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum Regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur: in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros, ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum. Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros & Servios composito, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque Thraciæ & Thessaliæ copiis fretum trajicit, & Prusæ castra metatus ad bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat, ut Amasiæ exercitum conscribat, & Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore Despota & Jangus Morati bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate ereptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salucariam perrexit; ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter deprædatus, magnam vim auri

Morates illis se opponit, juxta Annal. Turc. anno Hegiræ 847. qui cœpit anno Christi 1443. Kal. Maii fer. 4.

Morates Hungarorum incursione perculsus de pace cum Despota agit.

Pax cum Hungaris inita a Morate anno 1443.

Johannes Huniades cur pacis instrumento non subscripserit.

Caramanum invadere destinat Morates.

pag. 123.

Iconium capta & direpta.

N

Laranda vastatur.

atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis & ærumnarum genere vexavit: indeque deflectens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani ditione; damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est, ipse vero Prusam rediit, & exacta jam æstate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suę loca repetit. Hyeme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nunciat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens formosus admodum, & audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac Satrapis suis convocatis, Imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundo genitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus vitam privatam Prusæ quietus agebat. Apparente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo Imperatori, ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricia & Zagano nunciant, Hungarorum & Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuncium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum caniculæ cunctas orientis copias contrahit. At ex Ægeo mari viginti quinque triremes venerunt, & Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, illac quoque trajectum prohibituræ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removentes, & deditione castra accipientes, & Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tædio affectus mœrebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes animo despondebant. Progressus tandem Morates ad ostium superius sacro vicinum, tutus & liber a triremium insecutione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Byglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonum Regulus solus, suorum quingentis præter propter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; & propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque Regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus, caput enim hastæ præfixum sublime conspiciebatur, clamoresque & vociferationes excitatæ erant, QUI FUGIT FUGIAT. Magnam itaque stragem Turci edunt: & nocte superveniente, vix superato fluvio Jangus salvus evasit. Turci parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: & Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum

Aladines Moratis F. moritur anno Hegiræ 847. juxta Annales Turcicos, sub finem an. 1443.

Mehemetes imperio successor destinatus.

Motus bellici in Hungariæ finibus 1444. sub finem an. Hegiræ 847.

Edit. Paris. pag. 124.

Morates a classe Christiana trajicere copias in Europam prohibitus.

Morates trajicit copias.

Pugna ad Varnam, & accepta a Christianis clades. Novemb. 10. anno 1444. Hegiræ 848. qui cœpit 19. Apr. die Dominica Novemb. 10. erat Regeb vel Regiab mensis dies 19. feria 1ma.

Ladislaus Hungariæ Rex occisus.

Joh. Huniades salvus evasit.

A ριον ἀφειδῶς κουρσεύσας, καὶ χρυσὸν, καὶ ἄργυρον ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν ἔρχεται πόλει, κἀκεῖ πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοὺς Λαρανδινοὺς, ἔστρεψε ληϊλατῶν, καὶ κουρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμὰν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμὰν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἔστρεψεν εἰς Ἀμάσειαν, αὐτὸς δὲ κατελθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θρᾴκην, θέρους ἤδη παρερχομένου. ὁ δὲ Καραμὰν ὑπέστρεψε πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ τόποις. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος, ἦλθεν ἐξ Ἀμασείας εἷς τῶν δούλων τοῦ Ἀλαττὶν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. ὁ δὲ Μουρὰτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλαττὶν ἄγων B ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὡραῖος πάνυ, καὶ εὔτολμος. μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα, καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκόου παντὸς τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμὲτ, ἀφήλικα ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχοντα, αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου, ἦλθοσαν κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλὶλ, Σαρουτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου συνάγεται πλῆθος Οὐγγρῶν, καὶ Βλάχων πολύ· ὁ δὲ Μεχεμὲτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ Μουρὰτ θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὅρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι. C θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἁπανταχοῦ δυνάμεις τῆς ἕω, πρὸς τὰς τοῦ κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους ἀνεφάνησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. καὶ ἐλθοῦσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἔπλει μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὔγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβεως, ἤρχοντο ἀδεῶς καθαίροντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθοσαν ἕως μέχρι Βάρνας. ὁ δὲ Μουρὰτ μὴ εὑρίσκων πορείαν ἔκλαιεν, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγὺς, καὶ εὑρὼν ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριήρεων, D ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. τὰ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ κρατοῦντες Βίγλας, καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουρὰτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑνώθησαν. καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ. καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικώδη, ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐννάτης κατέκοπτον ἀφειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλέον, ἢ ἔλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ὁ ῥὴξ Σάξων κατ' αὐτῶν. ὁ δὲ Ἴαγγος ἐκώλυεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπείσθη· καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐφάπλοι, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρευθύ. ὁ δὲ Ἴαγ- E γος ἰδὼν τὸ γεγονὸς, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῃωρημένη τῷ δόρει, καὶ κραυγαὶ, καὶ ἀλαλαγμοὶ, καὶ ὁ φθάσας φυγέτω. κατέκοψαν οὖν οἱ Τοῦρκοι πλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἴαγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμόν, οἱ δὲ Τοῦρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν· τότε ὁ εὐτυχὴς Μουρὰτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφανοῦται, κρινοῖ τὴν κατοίκησιν ἐμ-

πορεύεται. ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ ἐμποδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ τὰ κακὰ προξενοῦντες, πάλιν ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. ὁ γὰρ Χαλὴλ πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτὲ, ἄγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μυρὰτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος πρὸς τῷ περαίῳ τοῦ Ἴστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῖσιν, ὃ πρὸς τῷ Κόσοβαν, καὶ ὁ Μυρὰτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἕτοιμος. καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἑσπέρας, πρωὶ σκοτίας οὔσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἑτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα· οἶδε γὰρ τὴν στρατιὰν τῶν Τούρκων ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον. καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας, καὶ εἰς φυγὴν μελετῶντας. τότε ὁ Μυρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὔγγρων διεσπασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μυρὰτ, καὶ ἧττα τοῦ Ἰάγγου. ἐπαρθεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσε. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἷλε Θήβας, καὶ τὰ πέριξ χωρία. ἐπαρθεὶς δὲ ὁ Μυρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλείστῃ, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐκ ἤθελε. καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. ὁ δὲ Μυρὰτ μέχρι Πατρῶν, καὶ Γλαρέντζας δραμὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανέστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτίσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδες ἑξήκοντα.

A transivit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit. In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri; vitiisque & flagitiis damna & calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, & adolescentulum *Mehemetem* nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, Imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus B occurrit. Sub vesperam jam prælium initum erat. mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, & ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare, & fugæ intentos esse. Morates orto Sole Hungarorum tentoria dissipata cernens, & fugæ ipsos se commisisse, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis Despota erat, comperta C Regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internecione perituros prædixerat: ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis revectus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: & ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achajæ Despotam Albani statim prodiderunt: qui patefacta eorum fraude fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque, & Glarenciam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso & in ruderum congeriem redacto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

Halil Bassa Moratem iterum ad imperii res administrandas reducit anno Christi 1446. juxta annales Turcicos. sed verisimile est anno 1441. accidisse.

Joh. Huniades exercitum adversus Turcos ducit.

Huniades fugit, & fugienti instat Morates 1448. Octobr. 18. pugnatum.

Edit. Paris. pag. 125.

Moratis in Peloponesum expeditio anno mundi 6954. Novemb. 27. Morates Hexamilium oppugnavit. Decemb. 10. occupavit anno Christi 1445.

CAPUT XXXIII.

Johannes Imperator moritur, & Constantinopolim Constantinus Despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, Imperator salutatur, & de imperii rebus tractat. Moratis mores & ingenium, morbus, & insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviæ Despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, & pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum & urbium legationes ad Moratem.

Johannes Imperator moritur anno 6957. mundi, Christi 1448. Octob. die 31.

PER idem tempus Imperator Johannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob Despœnæ interitum, morbo correptus est, & paucos post dies Romæorum ultimus Imperator ipse fato cessit.

Constantinus Constantinopolim venit, & Moratem sibi conciliat.

Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animum ejus cepit, & offensionum præteritarum omni causa remota placavit.

Edit. Paris. pag. 126.

Mahemetes Turcatiris filiam uxorem ducit.

Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, a Principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit. Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus, ac divitiis sibi par esset: verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas & Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, & Cara Jusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque, opemque ab eo sperabat. Unum itaque Vezirorum suorum Sariciam misit, qui illam summo honore & gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit.

Morates nurui obviam proceres aulæ mittit.

Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum & hilaris sponsam excepit Imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus ditionis suæ ducibus & principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multi cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere.

Nuptiarum solemnitates per tres menses celebratæ.

Mense Septembri eas celebrare cœperunt, & transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, & omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit;

Mehemetes novus sponsus in Asiam redit.

Filium deinde suum novum maritum cum nuore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar

Moratis obitus.

A Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι, καὶ δυσφορίαις ὢν, τῇ μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχήν, τῇ δὲ διὰ τὴν ἐνδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστατος βασιλεὺς χρηματίσας Ῥωμαίων. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτόν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα τὰ παρεληλυθότα σκάνδαλα. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἠγάγετο νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια B κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὶρ ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρακειμένων Τουρκομάνων, ὑπὲρ ἄνω Καππαδόκων. τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει, καὶ πλούτῳ ἰσοπαλίζων αὐτῷ. ἀλλ᾽ ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπέρσων καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατὶρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασείᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μουράτ, καὶ προσαράσσειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ὁρμῶντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰουσοὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, ἐκεῖθεν παρ᾽ αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγήν, καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ Βεζυρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον. C ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἔπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ᾽ Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν πεζὸν, καὶ ὑπαντὴν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας ὁμοῦ Τούρκους, καθὰ Χριστιανούς, ἅπαντες ἦλθον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέμβριον, ἐτελειώθη καὶ ὁ γάμος· τοὺς σὺν αὐτῇ δὲ ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἰς τῶν ταχυδρόμων ὡς ἀπὸ πτερός τις αὐτὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατε-

ἐσφραγισμένην. ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἦν δὲ γραφὴν ςαλεῖσα παρὰ τῶν Βεζύρηδων τοῦ τε Χαλὶλ, καὶ τῶν ἑτέρων. ἐδήλωσαν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τὸ ἀναγινώσκοντος μὴ βραδύνῃ, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιβλῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφικέσθαι ἐν Θρᾴκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἀγγελίαν τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. ὃ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. οὐκ εἶπεν ἄλλο τοῖς μεγιςᾶσιν αὐτοῦ, πλὴν, ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθείτω μοι. αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο· ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ὠκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς. τοὺς δὲ ξιφηφόρους, καὶ ἀκοντιςὰς ἱππέας ὄπισθεν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίας διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέςη. καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συναθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. καὶ διαλαλίας συχνῆς γινομένης καὶ φήμης ἁπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἀτακτήσας ἀφηνιάσει· ἔθος γὰρ ἐστὶ αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν· διὰ τοῦτο τὴν τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ὅτε ὁ μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευτῶν ὑπάρχει. μετὰ τοῦτο ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνήρχοντο πλήθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτόν. ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε Βεζύρηδες, καὶ Σατράπαι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μύσται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιςήμαις, καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν· ἐλθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἓν σοιχηδὸν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον· ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἵςαντο ἐποχούμενοι. ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον σάντες κοπετὸν μέγαν μετὰ δακρύων ἀνήγειραν· τότε καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιςᾶνες τὸν ἀρχηγὸν, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τὰς πύλας τοῦ παλατίου· καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαςος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε, τῇ δὲ ἐπαύριον παραςάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλεῖόν τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι ὄντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωςὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθισθεὶς (ὡς οὐκ ὤφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν) ἵςαντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ Βεζύρηδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ, τε Χαλὶλ Πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ Πασίας. οἱ δὲ τούτου Βεζύρηδες Σιαχὴν ὁ Εὐνοῦχος, καὶ Ἰμπραὴμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ κατὰ τὴν συνήθειαν· τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα. τί ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἵςανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρός; κάλεσον αὐτοὺς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἵςα-

aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata, ac lecta patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant Veziri Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nunciabant: hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret; sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse rescivetint, proficisceretur. His paruit, & confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nihil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: QUI ME DILIGIT ME SEQUATUR. Eum itaque diligentet abeuntem Celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores & ensiferi sequebantur: biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nunciaret. Crebris deinde sermonibus & fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tumultu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari: quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant: eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque Veziri, Satrapæ, provinciarum & oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ & doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, & pedes incedunt. At princeps & qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt; planctumque ingentem cum lachrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desilit, quique in ejus comitatu erant, pariterque, ac illi, planxerant, clamoribus & ejulatibus aerem verberantes. Illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt Magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad Palatii portam processerunt, ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, & nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset: verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra) coram vero & procul patris sui Satrapæ & Veziri Halil, & Isaac Bassæ stabant. Ejus vero Veziri Siachin Eunuchus & Abrahimus, ut mos est, ei adstabant. Tunc Imperator Siachin Mesazontem suum interrogavit. *Quare patris mei Mesazontes procul stant? ipsos voca, & dic Halili ut locum consuetum repetat.* *Isaacus ve-*

Mehemetes in Europam transit.

Edit. Paris. pag. 127.

Callipolim venit Mehemet.

Mors principis celata.

Mehemeti obviam eunt aulici & plebs universa.

Modus ab eis servatus.

In luctum & ejulationes effusi Turci ob Moratis obitum.

In solio imperatorum sedet Mehemetes.

Halil Bassa dignitatem Vezirlocatus retinet, Isaacus Anatoliæ præficitur.

Edit. Paris. pag. 128. *ro cum cæteris orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet: Provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat.* His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt; & Halil Mesazontis dignitatem retinuit. At Isaacus magnatibus plurimis stipatus cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat: dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Moratis mors qualis fuerit. Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus & ægritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum

Moratis mores & ingenium. Dei decreto mihi videtur; cui hujus viri erga genus humanum benigna mens, & erga pauperes miseratio perspectæ erant. Non solum enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando fœdera sociverat, integra semper servavit: sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusa, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerunt; ab iisque injuriarum acceptarum vindex ille meritas pœnas exegit. Non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat: sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, & pace confecta dimittebat pugnas aversatus, concordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis pater eum remuneratus est: quatuorque tantum

Morates quietis capiendæ causa in insulam Adrianopoli vicinam secedit. diebus decubuit. Is aliquot adolescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit: hanc fluvius in alveos divisus longam latamque efficit, in cujus pingui solo pecoribus apta pascua virent, ac luxuriant; ibique greges ovium, mulorum & equorum, quos princeps originis generosæ habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ ædes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque & commoda, pro anni tempestate captandas comparatæ. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, ut a curis & laboribus, quibus nuptiarum celebratio-

Morates obiit anno Christi 1450. Febr. die 2. et Annales Turcici & Historiæ mortuum affirmant anno sequenti 1451. qui cœpit anno 1451. Febr. die 5. feria 4. *Vide Notas.* ne defessus fuerat, respiraret. Ad insulam cum transiisset, diem unum genio præter consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubuisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi 6958. (*Christi* 1450.) Fertur

pag. 129. ipsi post nuptias antequam in insulam abiret nocte quadam tale insomnium oblatum

Morati insomnium oblatum. esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso adstitisse, & pavore perculsi manum apprehendisse, quemque annulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ea principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus Princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, & per insomnium visum sibi

A καὶ ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς ἑῴας ἄρχουσι, παραδοῦναι τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ πατρός. ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παρευθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὶλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ ἔθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα κενώσας ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ ἀνόδῳ. Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μουρὰτ, οὐκ ἦν πολυωδυνέστατος, οὔτ' ἀχθοφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος. οἶμαι B Θεοῦ κρίναντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἔπραττε, ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς, καὶ ἀθολώτους ἐφύλαττεν· εἰ γὰρ καὶ παρασπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινὲς, καὶ παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνιδος ἐξετείνοντο πλέθρα. ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος, οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους. ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες διὰ πρέσβεων τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, C καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον, ἣν οἱ ποταμοὶ διαρραγέντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρὰς οὔσας τῆς γῆς, βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται. ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ προβάτια, καὶ ἡμίονοι, καὶ ἵππων οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομάς τε διαφορωτάτας εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροὺς, καὶ πᾶν ἄλλο χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. ἐβούλετο δὲ διατρῖψαι D ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. διαβὰς οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς, καὶ ναρκῶδες πιέζει. κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλεψήσας ἀπέθανε δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ,ϛϡνή. ἔτος. λέγεται δὲ ὅτι μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὅραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἱστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνήρ. ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχει- E ρα δάκτυλον. ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα, εἶτα ἐξορματίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ ἥρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον. μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ἔσχατον τὸν μικρόν. μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔξυπνος γενόμενος προσκαλέσα-

A ἐν τοῖς αὐτοῦ μάντεσι εἰρηκὼς τὸ ὁραθέν. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκριναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. ἕτεροι δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μέγαν δάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῆς σφενδόνης, τὴν δεσποτείαν. τὰς δὲ εἰσάξεις, καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκριναν, καὶ τότε τέλος ἕξει ἡ τυραννίς. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν, τί τὸ αἱμοβόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδαπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, B αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾷν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὗρεν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγῖδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εὗρε καὶ παιδίον ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτὼ γεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιὰρ νομίμου γυναικός. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο. ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Εβρενὲζ Ἀλὴν ὀνόματι, πρωτοστιάριος ὢν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ ὕδατι κατὰ τῆς ῥινὸς θείσης τὸ παιδίον ἔπνιξεν. ἐπὶ δὲ αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλὴν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ C παιδὸς, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο· τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδυνήθη πρᾶξαι. ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μουρὰτ, καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιαρίους ἔπεμψε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνωμοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, D καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων. ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς, καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. ὅταν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνίου δορὰν ὑποδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ ἐνωμότως συνθήκας δοὺς καὶ λαβὼν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε, καὶ τιμῆς. E εὐεργεσίας τε πλείσας, καὶ χώρας ἀποτιμήσας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφὴν, καὶ θεραπείαν πᾶσαν αὐτῆς. ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας, καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθέδραν προσαγορεύσαντες, τίνες τίνα; οἱ ἄρνες τὸν λύκον. οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες τὸν θάνατον. ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ ἀντιχρίστου

A phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte & secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem & immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret. Verum ad historiæ seriem redeamus, inspiciamusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, B ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas & thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit: hancque gazam recondit, & sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge legitima susceperat, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim a proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrui hujus fratricidii Ha- C lim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ Despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat & ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe de generi sui Moratis obitu certior factus, & rerum summam obtinere Mehemetem, Apocrisiarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdera & pacta, quæ sibi cum e- D jus patre intercesserant, renovaret, & sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret & domum paternam reduceret; quæ omnia Mehemetes præstitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc & alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento fœdera renovavit, & pacifice E eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit; beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus suppeterent. Eodem tempore Romani Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, Despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initiis, destinant. Verum qui? & ad

Insomnium varie vatis interpretantur.

Mehemetes fratrem suum laqueo necari jubet.

Edit. Paris. pag. 130.

Mehemetes Georgio Despotæ filiam Moratis viduam remittit.

Legati a Constantino & Byzantinis ad Mehemetem mittuntur.

quem mittebant? agni ad lupum. Passeres ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero præ Antichristo, Antichristus: Christi domini mei caularum devastator; crucis, & in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis; amici personam indutus, Sathanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus legatos suscipit, nova fœdera pangit, Deum falsi prophetæ sui, & prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos & archangelos testatus pacem se servaturum: & per totum vitæ tempus cum urbe & Despota Constantino, cum omnibus circumjectis oppidis & castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolo pater suus erga Imperatorem Johannem, qui prædecesserat, & Constantinum Despotam se gesserat, eodem, quamdiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæorum imperio trecenta millia asprorum ex annuis reditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex Walachia venerant, & Bulgaria: insulares quoque Mitylenæi, Chii, Rhodii & Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, Dæmonem revera crucivorum, venerati sunt, & accepta ab eo fide discesserunt.

Pax inter Constantinum & Mehemetem firmata.

Trecenta asprorum millia in alendo Orchane Osmanico a Mehemete stipulata.

Edit. Paris. pag. 131.

Legati principum ad Mehemetem.

A ἀντίχριστος, ὁ τῆς τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεύς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὸν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητὴς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ὄφιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας συνθήκας, καὶ ὀμνύει Θεὸν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μιαρὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμένειν ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότου Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πολίχνιον ὑπὸ τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν. καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ συνθήκην ἣν ἐκέκτητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεβασιλευκότος, καὶ τοῦ δεσπότου Κων-
B σταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζῆσαι, καὶ τεθνήξαι· ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν καλῶν ὑποσχέσεων, ἐδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρύμονα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἀσπρῶν τ. αἰτήσαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξόδου τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπίεσαν καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῆς Βουλγαρίας, καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες Μιτυληναῖοι, Χῖοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουῖται, ἐκ πάντων ἐλθόντες σὺν δώροις προσεκύνησαν τὸν ὡς ἀληθῶς σταυροφόρον δαίμονα, καὶ λαβόντες τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπίεσαν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Janco, id est Johanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsaque coronatum esse Constantinum significant. Halil Bassa Græcos increpat, & Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, & ad Bospori angustias castrum ædificat. novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet, & minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes.

OMNIBUS, ut iste malignus putabat, rite & ut e re sua erat compositis, cum Christianis universis ficta pace inita: induciisque in tres annos cum Jango Hungariam regente pactis: In Caramanum bellum hanc causam prætexens movet. Quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet: Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometicæque religionis cultor, semper & ubique bellum & turbas excitare, arrepta occasione imminentis rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habita id decrevit, & libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisse: castra tria & longum agrorum tractum subegisse: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Induciæ inter Mehemetem & Hunniadem.

Caramano bellum infert Mehemetes.

C Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακός, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασι τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ, τριῶν ἐτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐκστρατεύει προφάσει αἰτίας. ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος ἀκίβδηλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσιν ἀδόλωτον ἀληθινῶς ὄντος, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμὰν Μουσουλμάνος ὢν, καὶ λάτρης ὢν τοῦ Μωάμεθ, ἀεὶ καὶ πάντοτε ὡς παίεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν καιρῷ περιστάσεως. βουλευθεὶς οὖν ἠθέλησε, καὶ θελήσας ἐγένετο. ἔφθασε γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχεμέτ, ὡς ὁ Καραμὰν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μουρὰτ κατέδραμε ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία, καὶ γῆν ἱκανήν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων, ἡ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τοῦ Μουρὰτ κατοχή, ἀλλὰ πρὸ ὀλίγων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμὰν καταδυναστείας ἀφήρπασε, ὡς

καὶ

τος Μυρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς ἔλαβε. καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι, μέχρι σοῦ, οὐδεὶς ἐμελέτησε πύργον, ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πόλεως. εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις ἀνεφύετο καὶ μάχην ἀμφότεροι συνῆψαν, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμβιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. ὁ γὰρ σὸς πάππος ὁ Μεχμὲτ βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρούριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, τὴν αἴτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐποίησεν. ὅθεν καὶ κατένευσεν ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔργον. καὶ ἡ ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν ἦν αὐτοῖς προσῳκειωμένη. τὸ δὲ σὺ τὴν σὴν καλῶς ἐχόντων πάντων σοί, ὁρῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτονῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων κομμερκίων κωλῦσαι· Δεόμεθα οὖν, ταύτην τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου γνήσιοι, καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ ἡγεμόνι. εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἀπεκρίνατο. Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε κέκτηταί τι. καὶ γὰρ εἰ ἤθελον κτίσαι ἐν τῷ ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κωλῦσαί με. πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσί, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου φρούρια, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι· καὶ τὰ ἐν τῇ δύσει ἄοικα ἐμά εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι· ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγκων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῷ Ἑλλησπόντῳ ἤγαγον, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορεῖαν τῷ ἐμῷ πατρί. ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας, Θεοῦ εὐδοκοῦντος. καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπουν τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὤν, οὐκ δεχόμενος τὴν τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν· οἱ δὲ Οὔγγροι ἐληλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ Βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβούρηδες ἐχαίροντο. τότε ὁ ἐμὸς πατὴρ περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους, ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι κατ' ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς δύσιν· ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγοῦντος. τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ὃ βούλομαι; ἀπέλθετε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδύναντο ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι· καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν. Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τῆς ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑποστρέψαντες ἀναγγείλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ, καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναούς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων

A *chanis filium Adrianopoli: & ab illo tempore, principum gente ab eo ducentium nullus præter te tugurium, ne dum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; & reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab Imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, cum precatus persuadere conatus est. Illi tandem annuit, & castrum in litore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia possessa fuisset.* B *Tu vero, quicum pacifice, & prout decet, nos gerimus, videris procul dubio navigationem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame enecare, & consumere; reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus.* Ad ista respondit Mehemetes. *Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id me facere nullo jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii* C *sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt; cum in illis Romæi secure degere nequeunt. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore fœdus cum Hungaris Imperator pepigit. Illi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; & Callipoleos freto præclusa, patrem meum transitu arcuerunt, qui superiora loca petiit, & ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis illic imperatoriæ triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ* D *vicina loca populabantur, expectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At Imperator lætus exultabat, & gente Musulmanorum ærumnis pressa Cauurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nunciate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re* E *obierit, ei vivo pellis detrahetur.* Legati ubi responsa Tyranni, iram & furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, & cuncta ad Imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitunt: *Hic est qui urbem occupaturus & devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia & eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino spiri-*

Mehemetes legatis respondet.

Edit. Paris. pag 135.

Sæva ac immanis verba Mehemetis ad legatos.

Zipinium usque profecti Turci.

riæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admovere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes radignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cædunt. Quare Turci retrocedunt vim semper ductora Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ Rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitus Regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates amne trajecto Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit Despota, qui hac ipsa hyeme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes missis ei per Georgium Philanthropinum principatus insignibus Despotam Serviæ appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt: aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam: hanc tamen magis ardebat, quod forma eximia, præstantique ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps, quod autumnus iniret, commoratus, nunc venationi, alias spectaculis ac compotationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravum malignumque consilium adversus Despotam socerum suum init, a quodam procerum suorum, qui Phadulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redituum ac vectigalium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, & in consiliis ineundis ingenii acumine & promptitudine; quodque Christianis infensus esset, in Mesazonton seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Moraci dixit: *Quare Domine fidei nostræ hostes internecione non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quantimo humanus & longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum, gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius Dei, & magni Prophetæ disciplinam convertatur. Animum itaque adverte, o Princeps, illudque castrum, quod Serviæ Despota ædificavit, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Et depellatur, & transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum & argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus.* Princeps equidem vir simplicissimus, & minime malus hujus Sathanæ verbis aures præbuit: & ad Despotam Serviæ legatos destinat, qui castrum Smedrovam nuper extructum dedi peterent. Ad istius legatos Despota respondit jusjurandum

Draculius Moratis suspectus.

Despotæ filia Morati adducitur. Anno Hegiræ 839. juxta Annales Turcicos. Circa finem anni 1435. & initium 1436.

Edit. Paris. pag. 116.

Serviæ Despota ab Imperatore Constantinopolitano insignia Regia accipit.

Prior Moratis uxor, quam duxerat anno Hegiræ 828. qui cœpit anno 1424. Novemb. 23. fer. v. ut et hæ nuptiæ celebratæ sint anno 1425.

Morates socero suo bellum inferre statuit Phadulacho incitante anno Hegiræ 842. qui cœpit anno 1438. Junii 24. fer. 3.

Phadulachi ad Moratem oratio.

Morates Smedrovum sibi dedi petit.

A προσεγγίσαι· οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ ἀλοέσαντες τὰς πύλας, ἀνεῳγμένας, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ἐπιθύρμεντο, ἔχοντες ἀεὶ τὸν Δρακούλιον προοδοποιόν. ἐτράπη γὰρ ὁ Μουρὰτ μήπως ἐνέδρα γένηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δρακουλίου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέρασαν. ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥὴξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιξεπτέον. ὡς ἔδει ποιῆσαι τὸν πόλεμον τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγισσα τῶν οὐγγρικῶν ἕνα μέγα δομέστικον τῶν φοσάτων ἄνδρα τολμηρὸν, καὶ εὐκάρδιον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἕτερον Ἀχιλλέα, ἢ Ἕκτορα. ὁ δὲ Μουρὰτ ἐκβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανου-
B πόλει καταντήσας στέλλει τὸν Σαρατζίαν ὡς νυμφαγωγὸν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας· καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιωσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθείς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπηνὸν σὺν τοῖς παρασήμοις ἐποίησεν αὐτὸν δεσπότην Σερβίας. ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θησαυροὺς ἀμέτρους καὶ χρυσοϋφάντους στολὰς, ἄγουσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς· ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποιήσαντες. ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν προλαβὼν τοῦ Σπεντιὰρ θυγατέρα γυναῖκα, ἀλλὰ ταύτην ἐπόθει πλέον ὡραίαν οὖσαν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι· τῶν γάμων δὲ πλη-
C ρωθέντων, καὶ τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ ἀσμένως ἀποπέμψας μετὰ δώρων πολλῶν· αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, τῇ μὲν ἐν κυνηγεσίοις ἐξερχόμενος, τῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πότοις ἀσχολούμενος. ἔαρος δὲ ἀρχομένου βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν κατὰ τοῦ δεσπότου καὶ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι Φαδουλάχ. οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἶτα ἰδὼν αὐτοῦ τὸ πανοῦργον ὁ ἡγεμὼν καὶ ὀξὺ, καὶ πρὸς τὰς βουλὰς εὔστοχον, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρωδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μεσάζοντα. καὶ τῷ Μου-
D ρὰτ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εἴρηκεν· ἵνα τί Κύριε τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ δεδωκώς σοι τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιθάλπεις· οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι Θεοῦ βουλητὸν, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω κρέα τῶν ἀσεβῶν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. γίνωσκε οὖν ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὸ πολίχνιον ὃ ἐπωκοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. ἀρθήτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἕξομεν αὐτὸ διάβασιν ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. ἀρῶμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς ἀενάους,
E τὰς βρυούσας ὡς ὕδωρ ἀέναον τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ σὺν αὐτοῖς κερδήσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπὶ ταῦτα Ἰταλίας φθάσομεν, ταπεινώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἁπλούστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὦτα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισιαρίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολίχνιον, ὃ νεωστὶ ἐδείματο εἰς τὸ Σμέδροβον. ὁ δὲ ἀντεπέστειλεν αὐτῷ λόγους, εἰσ-

μιμνήσκων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. ὁ δὲ τύραννος, μηδὲ ὁποσοῦν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότου ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ἄρτι θέρους· ἦν γὰρ ὁ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενὴ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα· καὶ σκοπήσας καιρὸν ἀπέκλεισε τὸ πολίχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τινά. ἀνοίξαντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἔσω ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότου, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς ὁ Καντακουζηνός. ἔβαλε γοῦν Τούρκους ἱκανοὺς εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Νοβόπεδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμήσας εἷλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις ὅλην Σερβίαν. χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. τοὺς δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότου, ἦν γὰρ ὁ εἷς εὑρεθεὶς ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἕτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολιχνίῳ ἤχθη ἐν Ἀδριανοῦ. πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀμασίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο συμβουλίᾳ τοῦ Φαδουλάχ. ὁ δὲ Δραγούλιος ἐλθὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δέσμιον ἐν Καλλιπόλει φυλακώσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὑρὼν αἰτίαν ὅτι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἔμελλε προδῶσαι αὐτὸν, ὅτε ὁδοποίει. καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρήματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλάχ. ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμήρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἔτι ἀφήλικας ὄντας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτοὺς στέλλει ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νυμφαῖον ἐπονομαζομένῳ, παραγγείλας φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτούς. τὸν δὲ Δραγούλιον, δοὺς ὅρκους, καὶ λαβὼν, ὡς ἔσεσθαι πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἐγείρει μέγαν καὶ πολὺν ἀπό τε Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράδα ἐστράτευσεν. ἦν δὲ τὸ Πελογράδον πόλις Σερβίας ὀχυρὰ καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίους ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο Δανούβεώς τε καὶ Σάβα· πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τοῦρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περαίαν διαβάντες ἕλωσι τὰς πόλεις Οὔγγρων, καὶ τοῦ δεσπότου· εἶχε γὰρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περαίᾳ πόλεις ἱκανάς. ὡς δυνατωτέρους τοίνυν, καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὔγγρους ἵνα φυλάττωσι. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περάσας τὸν Ἴστρον, ὅτε ὁ Μουράτ ἐζήτει τὸ Σμέδροβον, καὶ ἦν αὐλιζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὔγγρους. ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐχθρωδῶς διετέθησαν εἰς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράδῳ καὶ τὰς σκηνὰς πήξας γύρωθεν, καὶ πετροβολισμοὺς πολλοὺς κατασκευάσας μικρούς τε, καὶ μεγάλους, καὶ χώματα ἀνεγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν πλέειν, ἑτοιμάσας· ἐν ὅλοις ἓξ μησὶ παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλὰ μᾶλλον ἀπέβαλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων, καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ, διά τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. ἔπεμπον γὰρ εἰς αὐτοὺς

A fidemque datam in memoriam eis revocat, & contractæ affinitatis admonet. At Tyrannus, ne minima quidem ratione talium Despotæ monitorum habita, in eum movet; & per æstatem Smedrovom accessit. Exhausta erant castri horrea & reliqua cibariorum penus. tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, & ad tres menses integros ea protracta, rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injuriam nulli illatum iri. Patefactis itaque portis obsessi decedunt, & ad Moratem venerandum accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus Despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad Castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum B urbium aliarum matrem (*Metropolim*) proficiscitur; eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, & hyeme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos filios, (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam vinctos, Amasiam consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculius etiam per idem tempus obsequium ac venerationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eam mittit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei objiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur C crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuncium accersitos tradidit. Eos Nymphæum Imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc & in posterum mansurum, in Walachiam dimisit. Vere deinde inchoante validum exercitum conscribit Morates, in unum copiis, tum Asiæ quam Europæ, collectis, & ad oppugnandam Belogradum (*Albam Græcam*) expeditionem suscipit. Hæc porro Serviæ urbs est, situ tuta, & facili expugnationi D haud exposita. Ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet & Savi condita. Hanc equidem Hungariæ Rex sibi permitti poposcerat; veritusque Despota Georgius, ne Turci illam occuparent, & in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent; Hungaris, ut potentioribus & magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum Despota, cui Turci admodum infensi erant, transierat, & in ditionis suæ urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, E machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas tum parvas fabricavit, aggerea congessit: triremesque ultra centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam fecit; quos pestis, missiliaque urbis machinis excussa absumpserunt. In ipsos enim globulos plum-

Edit Paris. pag. 117.

Smedrovum ad deditionem fame compulsum.

Morates Georgii filios [illegible] luminibus privat.

Draculius in carcerem detrusus.

Liberatur duobus liberis suis obsidibus.

Belogradum oppugnata, sed frustra. Anno Hegiræ 841. qui cœpit Christi 1430. Junii 14. fer. 6.

pag. 118.

Sclopetorum & pulveris bombardarii descriptio.

beos, nuci Ponticæ magnitudine pares, machina ænea, cui recta serie imponebantur, quinque vel decem, expulsos mittebant. Post æneum autem tubum, (*fistulæ enim seu arundinis formam oblongam machina imitatur*) receptaculum erat pulvere repletum, qui nitro, sulphure & carbone saligno contritis ac commixtis conficitur. Odorem bituminis, si naribus admoveatur ignis scintilla, refert. Sic temperatus statim accenditur, ignisque spiritus in arcto a globulis cohibitus eos vi expellit; hac violentia dum impelluntur, qui pulveri proximus est contiguum propellit, hicque antecedentem. Vis illa tamdiu durat, donec per foramen tubi pulvis accensus erumpat, qui miliaris unius spatio fertur: & obvium quidquid habet, sive hominem, sive quodcumque aliud brutum animal quamvis ferro tectum penetrat, quod vis pulveris vehemens & acris sit. Globulus etiamcum per unum transadactus fuerit, in sequenti non deficit; non etiam penetratis duobus corporibus ferro tectis vis illa remittitur. Quod si globus ferreus fuerit, vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur: & interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

A βολίδας μολιβδίνας, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἐχούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὅρμαθον πέντε ἢ καὶ δέκα· ἐξ ὄπισθεν δὲ τῆς χαλκῆς καλάμου βοτάνης σκεῦος ἐκ νίτρου τεάφης, καὶ καρβουνίου ἰτέας πλῆρες. ὀσμὴν δὲ ἀσπίθος ἢ τοῦ σπινθῆρος πυρὸς, εἰ πλησιάσειεν. τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αἴφνης ἐξάπτει, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὠθεῖ τὰς βολίδας, καὶ ὠθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγὺς ὠθεῖ τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἔμπροσθεν· καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπει ταύτην ἄχρι μιλίου ὁδόν· καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἄνθρωπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφοροῦ-B σιν, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὥστε καὶ περονήσας ἡ βολὶς τὸν ἕνα οὐ χαυνοῦται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυσὶ σώμασιν ἀπονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι, καὶ ἔνοπλοι· ἀλλ' ὅταν ἡ βολὶς τύχῃ σιδήρου, ἢ ἄλλης τινὸς ὕλης * ὁπλοποιΐας στενοχωρουμένης, τὸ * σφυρῶδες εἰς γραμμὴν μετασχηματίζει. καὶ ὥσπερ ἧλος ὁ βόλος γίνεται, καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πύρειος.

*forte ἐνλοτῶς
*l. σφαιρῶδες non σφυρῶδες, ut in MS.

CAPUT XXXI.

Ad Synodum celebrandam proficiscitur in Italiam Imperator, quem Patriarcha & alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, & quid post Græcorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ad Synodum Florentinam celebrandam Imperator & patriarcha cū Metropolitis in Italiam proficiscuntur. e portu Constantinopoleos solvit anno 6946. Novemb. 25. Indict. 1. Christi 1437.

ANNO illo Imperator Johannes, Patriarcha Domino Josepho, cæterisque Episcopis & Ecclesiæ præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat ecclesiarum unionem, legatosque Romam ad Papam Eugenium antea destinarat. qui sumptus omnes illius profectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque Imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter * palatiique officiales quasi Constantinopoli convenerunt, triremes*, quas Papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas miserat, conscendunt, & Constantinopoli solventes versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsos Romæos Respub. cum humanitate suscepit; Imperatoremque ut alterum Monarcham & saluti animorum providentem; Patriarcham pariter, & cæteros Metropolitas excepit. Ipsis templum sacrum datum, in quod sacrificium incruentum celebraturi venerunt. Qui cum Venetiis vivebant, in id templum viri & fœminæ confluxerunt, ut divinam sacramque Mystagogiam juxta orientalis Ecclesiæ ritum viderent & audirent. Attente illum considerantes, fusis ex imo corde lacrymis clamabant. Domine Ecclesiam tuam a maligni telis illæsam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum & cærimoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus & credidimus primos Ecclesiæ fœtus eos esse, & spiritum divinum eorum ore lo-

Edit. Paris. pag. 119.

Appulit Venetias anno 1438. Februarii die 8. Sabbatho τῦ ἀσώτυ.

Græcus de ritu Græco magnifice loquitur.

Martii 8. 1438. Ferrariam venit Patriarcha & Papam salutat.

C ΕΝ δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἔπλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ, σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις καὶ ἄρχουσι, κροτῆσαι τὴν Σύνοδον. ἦν γὰρ προμεμελετηκὼς τὴν ἕνωσιν, καὶ πέμψας ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις προλαβὼν τῷ Πάπᾳ Εὐγενίῳ. ὑπέσχετο δὲ πᾶσαν καθ' ὁδὸν δαπάνην αὐτὸς δοῦναι, καὶ προσόδους ἐν Ἰταλίᾳ τοῖς τοῦ παλατίου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἄρχουσι, καὶ αὐτῷ Βασιλεῖ, καὶ τῷ πατριάρχῃ· οἱ δὲ ἀθροισθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ Θρᾴκης, καὶ τῶν τῆς νήσου περιεσκεπομένων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους περιεσκεπομένων μοναχῶν τὸν ἀριθμὸν ὡς * καὶ οἱ τοῦ παλατίου σὺν τῷ βασιλεῖ ὡς * καὶ τριήρεις πέμψας ὁ Πάπας ἐξ Ἰταλίας, καὶ τὰ πρὸς δαπάνην νομίσματα, εἰσῄεσαν πλέοντες ἀπὸ D τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν. ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὸν βασιλέα ὡς δεύτερον μονάρχην, καὶ προνοητὴν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀρχιερεῖς. ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς καὶ ἱερὸν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. ἠθροίσθησαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε, καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἐνωτίσασθαι θείαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. καὶ ἰδόντες καὶ δακρύσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τό, Κύριε σὺ φύλαξον τὴν ἐκκλησίαν σου ἄτρωτον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· σὺ εἰς ἓν σύναψον, σὺ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διάρρηξον· ἡμεῖς γὰρ οἱ μήπω ἑωρακότες Γραικοὺς, οὔτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἄκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. νῦν δὲ οἴδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσὶν οἱ πρωτότοκοι τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐστι τὸ λαλοῦν ἐν αὐ-

τῆς. Ἀπάραντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἦλθον ἐν Φεραρίᾳ, κἀκεῖ ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβε θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κἀκεῖθεν ἀπάραντες ἦλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων ὁ Ἐφέσου Μάρκος, ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καρδινάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ ἔξω σοφίᾳ, καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασι, καὶ ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων, κανὼν καὶ στάθμη ἀπαράβατος. ὁ Βησσαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσίας Ἰσίδωρος. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν Ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλσαμὼν, καὶ Ἀρχιδιάκονος. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος, καὶ καθολικὸς κριτὴς, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγου, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μαθήματος. ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. ἐγεγόνεισαν δὲ συνελεύσεις πολλαί. τέλος παυσαμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἓν ὁμονοήσαντες Ἰταλοὶ, καὶ Γραικοὶ πλὴν Μάρκου, ὑπεγράφη ὅρος ὀμόσαντες, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὡς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. τὸ ὅπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου· τὸ δὲ ἀνιάζον τοῦ Μάρκου ἦν, ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε τίθεσθε, καὶ ᾀδέσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοτε τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. οἱ δὲ Λατῖνοι ἀντέλεγον. εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη δεῖξον, καὶ ἀπαλείψομεν αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἐθεολόγησαν οἱ πατέρες· λέγει Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχὰς, τίς ἡ χρεία τοῦ ἀπαλείφειν προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφήνειαν, καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. ἀπάραντες δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ σύνοδος, ἦλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ξηρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ Πάπα. ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βοιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' ὁρισμοῦ τοῦ Πάπα, καὶ ἀπὸ Βοιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς, καὶ τῶν Βενετικῶν. ἐλθόντες δὲ εὗρον τὴν δέσποιναν Κυρὰ Μαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως· Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουρὰτ δεικνύων εὐγνωμοσύνην, καὶ ἀκραιφνῆ φιλίαν εἰς αὐτόν. ἦν γὰρ προκατειλημμένος ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν

A qui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi Synodo peracta & conclusa est. Primas partes inter Græcos Metropolitas agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero Cardinalis Julianus titulo sanctæ Crucis, cum in scientiis prophanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita (in Græcis litteris, atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat), canon ipse & statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, & Isidorus Russiæ Metropolitæ. Hi inter cæteros Archipræsules doctissimi erant; etiamque magnus Chartophylax Balsamo, & Archidiaconus. Ex B Senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius & judex universalis & Argyropulus: hi sapientes erant, & in Græcorum scientia aliquatenus eruditi. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis, &, præter Marcum, Græcis, Decretum jurejurando sancitum est, cui qui contradiceret umquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, SPIRITUM SANCTUM EX PATRE ET FILIO PROCEDERE, tamquam ex uno principio, & unica processione. Quod Græci dicunt C EX PATRE PER FILIUM. cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, & osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, illam ex fidei confessione expungite. Ubicumque libitum fuerit apponatur, reciteturque in Ecclesiis: sicut cantantur aliis in canticis illa, UNIGENITUS FILIUS, & VERBUM DEI IMMORTALE EXISTENS. Quibus Latini contradicebant sic disserentes. Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim D delebimus, quibus patres res Theologicas tractaverunt. Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque Nazianzenus & Nyssenus, Basilius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, aliique plurimi. Si vero nos Latini confitemur unum principium & causam, fontem & radicem patrem esse filii & spiritus *sancti*, duobus principiis non suppositis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem & explicationem. Florentiæ post sancitam unionem obiit Patriarcha. Iter postea capessunt Imperator & synodi patres, terraque Venetias, Papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetiis vero in Bœotiam triremibus Venetis Papa sic jubente vecti E sunt. Inde Constantinopolim transierunt partim Imperatoris, partim Venetorum triremibus usi. Urbem ingressi Despœnam Dominam Mariam Johannis Imperatoris uxorem obiisse comperiunt: pariterque Reginam, conjugem Demetrii Despotæ imperatorisque fratris, fato concessisse. Ad Moratem postea legatos misit Imperator, gratum benevolumque animum suum, amicitiamque cum eo integram per eos testatus. Morates enim hanc

Ferrariæ inchoatum Concilium & Florentiam translatum. Florentiam accessit Patriarcha Februarii 7. Imperator die 14. anno 1439.

Marcus Ephesinus.

Cardinalis S. Crucis Julian.

Bessarion & Isidorus.

Marcus Ephesinus Concilii decreto subscribere negat.

Processio Spiritus sancti.

Edit. Paris. pag. 120.

Additio symbolo facta offendebat Marcum.

Latinorum rationes additionis factæ.

Patriarcha Florentiæ obiit. Imp. Constantinopolim redit.

Anno 1440. Feb. die 1. sive 12. τῆς Τυροφάγου.

Morati suspecta fuerat Johannis in Italiam profectio.

opinionem animo præceperat, Imperatorem in Franciam transisse fœdus cum Francis initurum, ipsum eis adhærere; & terra marique bellum inferre conjurasse, ut ex occidentis provinciis eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt Imperatorem in Italiam non transisse, ut de his quæ fama vulgata erant & ad eum perlata, ageret: sed ut de fidei suæ controversis dogmatibus cum Italis differeret, & communicaret. At postquam Archiepiscopi, Episcopi & Præsules triremibus exscenderunt, cives Constantinopoleos, ut mos est, eos salutant, interrogantque; ut se res vestræ habent? quomodo transacta est synodus? num vicimus nos? Responderunt alii. Fidem nostram pretio vendidimus. Religionem nostram impietate commutavimus. Et Azymitæ facti purum sacrificium prodidimus. Istos & turpiores dictu sermones habebant, etiamque ex iis, qui decreto subscripserant, Heracleæ nempe Metropolita Antonius, ac cæteri. Si quis vero eis objiceret; & quare subscripsistis? respondebant continuo, Francorum formidine id egimus. Interrogantibus insuper, num Franci tormentis ipsos subjecissent? num flagellassent, & in carcerem detrusissent? respondebant non ita habitos fuisse. sed quomodo hæc dextra subscripsit, dicebant, ita abscindatur: lingua confessa est, radicitus evellatur. nec quicquam aliud respondere poterant. Ex Archiepiscopis etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum, dixerunt: nisi pecunias, quæ nobis sufficiant, præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamum atramento tingentes subscripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ; unicuique etiam patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos pœnituit argenteos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui argenteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur. *Sed novit Dominus & distulit: & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit super Israel.*

Johannes Moratem sermonem de rebus in Italia gestis facit.

Græci in patriam reversi de decreto synodi Florentinæ ut sint locuti.

Edit. Paris. pag. 121.

Propudiosa ac turpia Græcorum Archiepiscopor. verba.

Psalm. 77. 26.

A Φραγκίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε ὁμόνοιαν σὺν τοῖς Φράγκοις, καὶ ἐγεγόνει Φράγκος, καὶ μέλλουσι στρατεῦσαι κατὰ τοῦ Μουράτ, ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξᾶραι αὐτὸν ἐκ τῆς δύσεως· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγείλαντες αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ ὧν ἠκούσθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπέρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πίστεως, ἱλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς εὐθέως ἀπὸ τῶν τριηρέων ἀποβάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταντίνου κατὰ τὸ σύνηθες ἀσπάζοντο αὐτούς, ἐρωτῶντες. πῶς τὰ ὑμέτερα; πῶς τὰ τῆς Συνόδου; εἰ ἄρα ἔχομεν τὴν νικῶσαν; οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο. πεπράκαμεν τὴν πίστιν ἡμῶν ἀντηλλάξαμεν τῇ ἀσεβείᾳ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυσίαν, Ἀζυμῖται γεγόναμεν. Ταῦ- B τα καὶ ἄλλα αἰσχρότερα, καὶ ῥερυπασμένα λόγια. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ ὑπογράψαντες ἐν τῷ ὅρῳ. ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος, καὶ οἱ πάντες· εἰ γάρ τις πρὸς αὐτοὺς ἤρετο· καὶ διὰ τί ὑπεγράψατε; ἔλεγον. φοβούμενοι τοὺς Φράγκους· καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτούς, εἰ ἐβασάνισαν οἱ Φράγκοι τινάς, εἰ ἐμαστίγωσαν; εἰ εἰς φυλακὴν ἔβαλον; οὐχί. ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὕτη ὑπέγραψεν, ἔλεγον, κοπήτω· ἡ γλῶττα ὡμολόγησεν, ἐκριζούσθω. οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ γὰρ ἦσαν τινὲς τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν λέγοντες οὐχ ὑπογράφομεν, ἐὰν μὴ τὸ ἱκανὸν ἡμῖν ἐκ τῆς προσόδου παράσχητε· οἱ δὲ ἐδίδουν, καὶ ἐβάπτετο κάλαμος· ὑπὲρ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα· καὶ τὰ ἐν χερσὶ μετρηθέντα ἑκάστου τῶν πατέρων· εἶ- C τα μεταμεληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πεπράκασι, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰούδα ἥμαρτον, τοῦ στρέψαντος τὰ ἀργύρια. Ἀλλ' οἶδε Κύριος, καὶ ἀνεβάλετο· καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

CAPUT XXXII.

Serviæ Despota ab Hungaris auxilia implorat, Duceque Joh. Huniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione perculsus, pacem cum Despota & Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Aladines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, & Imperator salutatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariæ Rex interficitur, magnaque strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile Bassa. Huniades in Turcos iterum sed improspere movet. Morates Peloponesum invadit.

Despota Serviæ Hungarorum auxilia implorat. Christi 1440.

INterea nobis dictus Georgius Despota Serviæ, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cerneret, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione: gemeretque quotidie nullo ejus miseria permoto; ad Hungariæ Regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc Regina illius mater, exercituumque Præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam deflendo hortatur, ut ejus misereri subveniant. Quibus permota Regina, magisque reformidans, ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, Præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri pro-

Johannes Huniades exercitibus Hungaricis præfectus.

D Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς δεσπότης Γεώργιος, ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυμνωθεῖσαν δεσποτείαν, καὶ μὴ ἔχων ἑτέραν ἐλπίδα πλὴν ὀλίγων πολιχνίων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγείᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐλεῶν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγείας, ἦν γὰρ νέος πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἐκυβερνῶντο διὰ χειρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ ὀδύρεται τὴν τύχην ἐλεεινῶς. ἡ δὲ ῥήγινα καμφθεῖσα, μᾶλλον δὲ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγείαν ὁ φθορεὺς φθάσει, κελεύει τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα· καὶ δὴ ῥογεύσας, καὶ λαβὼν ἱππεῖς καὶ τοξότας ἄχρι χιλιάδας εἰκοσιπέντε παρὰ τὸν ποταμόν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας, καὶ πῦρ βάλλοντες

ἐνέπρησαν, καὶ τὰς πέριξ πάσας πόλεις καὶ κώμας A μηδὲν ἀφέντες· τὴν δὲ λείαν πᾶσαν πέμψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διαπέρασαν, οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππόπολιν ἔλαυνον. ὁ δὲ Μυρὰτ τὸ τῆς δύσεως στράτευμα ἀθροίσας, οὐκ εἶχε γὰρ ἄδειαν τοῦ μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τῆς ἀνατολῆς φοσσάτα, ἦλθεν εἰς τὴν Φιλιππόπολιν. Οἱ δὲ Οὖγγροι σὺν τῷ δεσπότῃ ἐλθόντες μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατὴ, κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὃ ἑρμηνεύεται χρυσῆ, ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας, καὶ Φιλιππουπόλεως. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ὄρη, καὶ δρυμῶνες δύσβατοι ἕως ἐγγὺς Φιλίππου, ἐβούλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη. πλὴν δὲ πελεκυφόρων, καὶ δενδροτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶ- B τον, εἶτα εἰσελθεῖν. οἱ δὲ Τοῦρκοι περάσαντες τὰ δύσβατα, καὶ ἐλθόντες ἀντικρὺ τοῦ φοσσάτου τῶν Οὔγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατῆλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. οἱ δὲ Οὖγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους· οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἐπαύοντο, πλὴν οὐδὲν ἴσχυον· τέλος ὁρῶντες τὰ δύο μέρη μηδὲν ἀρεσκὸν πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὄπισθεν, ὅθεν ἦλθεν ὁ καθείς. τότε ὁ Μυρὰτ ἐδειλίασε, βαλὼν κατὰ νοῦν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ ἴδε δύναμιν Οὔγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε· πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς C τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἁπάσας αὐτοῦ καὶ τὸ Σμέδροβον. πέμπει οὖν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ Δραγουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγαίνῃ, καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. ἦν γὰρ ἱμπερατοστράτωρ ὁ Ἰάγγος· ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλα Οὐγγρίας, ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σάξων, μετεκαλέσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην. (ἦν γὰρ τότε πεντεκαιδέκατον ἄγων ἔτος.) καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤγουν οἱ πρέσβεις, καὶ διδοῦσιν ὅρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὅρκους τοῦ εἶναι φίλοι, καὶ ἠγαπημένοι· μήτε οἱ Οὖγγροι περάσωσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ D Μυρὰτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὔγγρων. ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὤμοσε, λέγων· ἐγὼ δεσπόζομαι, οὐ δεσπόζω. τότε εἰρηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὖγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμὰν ποιεῖται τὴν παρασκευήν. καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θρᾴκης, καὶ Θετταλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πήξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκεύαζε καὶ τὰ ἀνατολικὰ στρατεύματα. ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξαι στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασείας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν. ὁ γὰρ Καραμὰν ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθον κατὰ τοῦ Μυρὰτ, εὑρὼν καὶ οὗτος χώραν κατῆλ- E θεν, καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις αὐτοῦ, ἃς προλαβὼν εἷλεν ὁ Μυρὰτ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. ἀπάρας δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, κἀκεῖθεν ἐν Σαλουταρίῳ, ἀρκετὴν ποιήσας παρασκευὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. ὁ δὲ Καραμὰν φυγὼν σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὄρεσιν ὀχυροῖς. Μυρὰτ δὲ τὸ Ἰκό-

A fectione Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliaque in circuitu oppida & pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen mersa illud trajecerunt, & viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ea Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam & Philippopolim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interjacet via, difficilis atque ardua, montibus ac saltibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum B erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis & salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monta in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent in loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu Morates tunc perculsus, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transiisse: nunc Despotam eas adduxisse; quare legatos C ad Despotam destinat: omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcatos ei remisit, Draculio etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam Reginæ Hungariæ, & Regni totius proregi & gubernatori significat; Jangus enim Præfectus exercituum erat; regnum vero Prorex & administrator procurabat Saxonum Regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legati accedunt, cumque Saxonum Regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur: in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros, D ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsit, nec jusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum. Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros & Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque Thraciæ & Thessaliæ copiis fretum trajicit, & Prusæ castra metatus ad bellum se parat, orientisque illic milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat, ut Amasiæ exercitum conscribat, & Iconium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus equidem, quo tempore Despota & Jangus Morati bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbesque sibi a Morate erep- E tas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, inde in Phrygiam Salutariam pertrexit; ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbebant, occupat. Morates Iconium hostiliter deprædatus, magnam vim auri

Edit. Paris. pag. 122.

Hungari Moratis provincias vastant.

Morates illis se opponit juxta Annal. Turc. anno Hegiræ 847. qui cœpit anno Christi 1443. Kal. Maii fer. IV.

Morates Hungarorum incursione perculsus de pace cum Despota agit.

P. a cum Hungaris inita a Morate anno 1443.

Johannes Huniades cur paci instrumento non subscripserit.

Caramanum invadere destinat Morates.

pag. 123.

Iconium capta & direpta.

atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis & ærumnarum genera vexavit: indeque deflectens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani ditione; damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentis inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est, ipse vero Prusam rediit, & exacta jam æstate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suæ loca repetit. Hyeme deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obiisse nunciat. Hunc pater acerbo luctu planxit, quippe annum decimum octavum jam agens formosus admodum, & audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac Satrapis suis convocatis, Imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundo genitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatolium deinde profectus vitam privatam Prusæ quietus agebat. Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo Imperatori, ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saticiæ & Zagano nunciant, Hungarorum & Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuncium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, sub ortum caniculæ cunctas orientis copias contraxit. At ex Ægeo mari viginti quinque triremes venerunt, & Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processere, illac quoque trajectum prohibituræ. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removentes, & deditione castra accipientes, & Varnum usque progediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tædio affectus mœrebat: quique Mahemati aderant, in ancipiti stantes animo despondebant. Progressus tandem Morates ad ostium superius sacro vicinum, tutus & liber a triremium insecutione cum suis transfretavit. Sub Mahemete qui militabant Byglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie prælium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonum Regulus solus, suorum quingentis præter propter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; & propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque Regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus, caput enim hastæ præfixum sublime conspiciebatur, clamoresque & vociferationes excitatæ erant, QUI FUGIT FUGIAT. Magnam itaque stragem Turci edunt: & nocte superveniente, vix superato flavio Jangus salvus evasit. Turci parta victoria, fugatisque hostibus se receperunt: & Morates prospera fortuna usus in oppositam Europæ Asiam iterum

Laranda pa-ritur.

Aladines Moratis F. moritur anno Hegiræ 847. juxta Annales Turcicos, sub finem an. 1443.

Mehemetes imperio successor destinatus.

Motus bellici in Hungariæ finibus 1444. sub finem an. Hegiræ 847.

Edit. Paris. pag. 124.

Morates a classe Christiana trajicere copias in Europam prohibitus.

Morates trajicit copias.

Pugna ad Varnam, & accepta a Christianis clades. Novemb. 10. anno 1444. Hegiræ 848. qui cœpit 19. Apr. die Dominica Novemb. 10. erat Regeb vel Regiab mensis dies 29. feria 1ma.

Ladislaus Hungariæ Rex occisus.

Joh. Huniades salvus evasit.

A νιον ἀφειδῶς κουρσεύσας, καὶ χρυσὸν, καὶ ἄργυρον ἱκανὸν ἐκεῖθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν ἔρχεται πόλει, ἀφανῆ πάνδεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδηνοῖς, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κουρσεύων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμὰν, τὴν ζημίαν ποιῶν ὁμοίως αὐτῷ Τούρκοις. βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμὰν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμάσειαν, αὐτὸς δὲ κατελθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θρᾴκην, θέρους ἤδη παρερχομένου. ὁ δὲ Καραμὰν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ τόποις. χειμῶνος δὲ ἄρξαντος, ἦλθεν ἐξ Ἀμασείας εἷς τῶν δούλων τοῦ Ἀλατὶν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὸν αὐτοῦ θάνατον. ὁ δὲ Μουρὰτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατὶν ἄγων B ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὡραῖος πάνυ, καὶ εὔτολμος. μετὰ δὲ τὸ πένθος καλέσας πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα, καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ὑπηκόου παντὸς τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχεμὲτ, ἀφῆλιξ ἔτι καὶ παιδίον νέον ὑπάρχων, αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο. ἔαρος δὲ ἀρξαμένου, ἦλθοσαν κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Χαλὶλ, Σαρατζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου συνάγεται πλῆθος Οὔγγρων, καὶ Βλάχων πολύ· ὁ δὲ Μεχεμὲτ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ Μουρὰτ θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὅρκων, ἐλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι. C θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἁπανταχοῦ δυνάμεις τῆς ἕω, πρὸς τὰς τοῦ κυνὸς ἐπιτολάς· καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους ἀνεφάνησαν τριήρεις εἰκοσιπέντε. καὶ ἐλθοῦσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριήρεων ἔπλεε μέχρι τοῦ ἱεροῦ στομίου κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὔγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβεως, ἤρχοντο ἀδεῶς καθαίροντες τὴν ὁδὸν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθοσαν οὖν μέχρι Βάρνας. ὁ δὲ Μουρὰτ μὴ εὑρίσκων πορείαν ἤσχαλεν, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ στόμιον ἐγγὺς, καὶ εὑρὼν ἄδειαν ἀπὸ τῶν τριήρεων, D ἐπέρασε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, οἱ δὲ τοῦ Μεχεμὲτ κρατοῦντες Βίγλας, καὶ μαθόντες τὴν διάβασιν τοῦ Μουρὰτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑνώθησαν. καὶ δι' ἑτέρας δύο ἡμέρας ἔφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ. καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικώδη, ἀπὸ πρωΐας ἕως ὥρας ἐννάτης, κατέκοπτον ἀφειδῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακοσίοις ἢ πλέον, ἢ ἔλαττον, στρέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ὁ ῥὴξ Σάξων κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπείσθη· καὶ προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐρράπλοι, καὶ καρατομοῦσιν αὐτὸν παρευθύ. ὁ δὲ Ἰάγ- E γος ἰδὼν τὸ γεγονὸς, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπῃωρημένη τῷ δόρει, καὶ κραυγαὶ, καὶ ἀλαλαγμοὶ, καὶ ὁ φεύγων φευγέτω. κατέκοψαν οὖν οἱ Τοῦρκοι πλείστους, καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις ἐρρυσθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν, οἱ δὲ Τοῦρκοι νικηταὶ τροπαιοῦχοι ἐπανέζευξαν· τότε ὁ εὐτυχὴς Μουρὰτ πάλιν τὴν περαίαν περᾷ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, ἀφεὶς τὴν κατοίκησιν ἐμ-

προσβ́εται. ἀλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νοήσαντες, ὅτι αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ ἐμποδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσὶν οἱ τὰ κακὰ προξενοῦντες, πάλιν ἑτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὀργὴν ἡ τύχη. ὁ γὰρ Χαλὶλ πρακτικὸς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ ὅτι ὁ νέος οὐκ εὐτυχήσει ποτέ, ἄγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουρὰτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ εὐφημίζεται ὡς ἡγεμών. ὁ δὲ νέος ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος περᾷ τὸ περαῖον τοῦ Ἴστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβὰς τὰ στενωπὰ πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσον, ὃ πρὸς τὸ Κόσοβαν, καὶ ὁ Μουρὰτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἕτοιμος. καὶ δὴ πολεμήσαντες ἀφ' ἑσπέρας, πρωῒ σκοτίας οὔσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς δῆθεν ἑτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς ἀπέδρα· οἶδε γὰρ τὴν στρατιὰν τῶν Τούρκων ὑπερέχουσαν ἐπὶ τὸ πλεῖστον. καὶ τοὺς Οὔγγρους δειλιῶντας, καὶ εἰς φυγὴν μελετῶντας· τότε ὁ Μουρὰτ ἡλίου ἤδη αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὔγγρων διεσκεδασμένας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς, καὶ τοὺς μὲν ἐσκύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν· ἄλλοι ἔφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουρὰτ, καὶ ἧττα τοῦ Ἰάγγου. στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλης, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσε. ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὢν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ ῥηγὸς, καὶ τὰς τριήρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσατο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἷλε Θήβας, καὶ τὰ πέριξ χωρία. στραφεὶς δὲ ὁ Μουρὰτ σὺν εὐτυχίᾳ πλείστῃ, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος οὐκ ἤθελε· καὶ στρατεύσας, καὶ θεὶς χάρακα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτό· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἑξήκοντα χιλιάσιν ὢν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὢν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐννοήσαντες ἀπέδρασαν. ὁ δὲ Μουρὰτ μέχρι Πατρῶν, καὶ Γλαρέντζας δραμὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπέστρεψε χαλάσας τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτό· αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἑξήκοντα.

A transivit, Magnesiam petit, habitationemque sibi illic eligit. In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irretitos teneri; vitiisque & flagitiis damna & calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Halil enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, & adolescentulum *Mehemetem* nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, Imperatoremque salutat. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesiam missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustiis superatis Nisim accedit, quæ ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus B occurrit. Sub vesperam jam prælium initum erat. mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, & ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare, & fugæ intentos esse. Morates orto Sole Hungarorum tentoria dissipata cernens, & fugæ ipsos se commisisse, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Hac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Lacedæmonis Despota erat, comperta C Regis expeditione, triremiumque ad Hellespontum appulsu, Turcas internecione perituros prædixerat: ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum; quibus se decessurum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: & ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achajæ Despotam Albani statim prodiderunt: qui patefacta eorum fraude fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque, & Glarenciam excurrit, cunctis sibi obviis deletis, Hexamilioque everso & in ruderum congeriem sedacto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

Halil Bassa Moratem iterum ad imperii res administrandas reducit anno 6954. Christi 1446. juxta annales Turcicos, sed verisimile est anno 6949. accidisse.

Joh. Huniades exercitum adversus Turcos ducit.

Huniades fugit, & fugienti insultat Morates 1448. Octobr. 18. pugnatum.

Edit. Paris. Pag. 125.

Moratis in Peloponnesum expeditio anno mundi 6954. Novemb. 27. Morates Hexamilium oppugnavit. Decemb. 10. occupavit anno Christi 1445.

CAPUT XXXIII.

Johannes Imperator moritur, & Constantinopolim Constantinus Despota venit, Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, posique celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, Imperator salutatur, & de imperii rebus tractat. Moratis mores & ingenium, morbus, & insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Serviæ Despotæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, & pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum & urbium legationes ad Moratem.

Johannes Imperator moritur anno 6957 mundi, Christi 1448. Octob. die 31.

PER idem tempus Imperator Johannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob Despœnæ interitum, morbo correptus est, & paucos post dies Romæorum ultimus Imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavibus animum ejus captavit, & offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, a Principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit. Turcatiris filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoces siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus, ac divitiis sibi par esset: verum quia ditiones illius Turcatiris Turcopersas & Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramano ab inferioribus seu maritimis locis, & Cara Jusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcumque, opemque ab eo sperabat. Unum itaque Vezirorum suorum Sariciam misit, qui illam summo honore & gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætus admodum & hilaris sponsam excepit Imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus ditionis suæ ducibus & principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatibus interfuere. Mense Septembri eas celebrare cœperunt, & transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, & omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit; Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesiam venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar

Constantinus Constantinopolim venit, & Moratem sibi conciliat.

Edit. Paris. pag. 126.

Mehemetes Turcatiris filiam uxorem ducit.

Morates nurui obviam proceres aulæ mittit.

Nuptiarum solemnitates per tres menses celebratæ.

Mehemetes novus sponsus in Asiam redit.

Moratis obitus.

A Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ποδαλγίᾳ πιεζόμενος ἐν πολλοῖς ἔτεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι, καὶ δυσφορίαις ὤν, τῇ μὲν διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ταραχήν, τῇ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποίνης, κατέλαβεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὕστατος βασιλεὺς χρηματίσας Ῥωμαίων. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμψαντες, οἱ τῆς Κωνσταντίνου ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ πρέσβεις στείλας εἰς τὸν Μουρὰτ, καὶ δεξιώσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μειλιχίοις λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἄρας ἐκ μέσου πάντα τὰ παρεληλυθότα σκάνδαλα. βουληθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἐζήτει νύμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια

B κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατὴρ ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρακειμένων Τουρκομάνων, ὑπὲρ ἄνω Καππαδόκων. τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὡς ἐν δυνάμει, καὶ πλούτῳ ἰσοστοιχῶν αὐτῷ. ἀλλ᾽ ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπέρσων καὶ τοῦ Καραμὰν, οἰκῶν ὁ ῥηθεὶς Τουργατὴρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀμασείᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μουρὰτ, καὶ προσαράσσειν καὶ τῷ Καραμὰν κάτωθεν ἁρμόζοντι, καὶ τῷ Καρὰ Ἰσοὺφ ἄνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, αἰτεῖσθαι παρ᾽ αὐτοῦ τὴν τυχοῦσαν ἀρωγὴν, καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ στείλας ἕνα τῶν αὐτοῦ Βεζυρίδων τὸν λεγόμενον Σαριτζίαν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρουσαν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερνὴν πολυτάλαντον.

C ὁ δὲ Μουρὰτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς μαθὼν ἐγγίζουσαν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἔπεμψε μεγιστᾶνας ἀπ᾽ Ἀδριανοῦ, καὶ στρατὸν πεζῶν, καὶ ὑπάντησιν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. καὶ καλέσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγοὺς, καὶ ἡγεμόνας ὑπὸ Τούρκους, καθὰ Χριστιανοὺς, ἅπαντες ἦλθον σὺν δώροις πολλοῖς ἑορτάσοντες τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκέμβριον, ἐτελειοῦτο καὶ ὁ γάμος· τοὺς σὺν αὐτῇ δὲ ἐλθόντας οἰκείους τοῦ πατρὸς αὐτῆς δαψιλῶς φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἔπεμψε· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ἅμα τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Λυδίᾳ ἀπέλυσεν· ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἤδη μεσαζομένου, καὶ παρελθόντος τούτου ἄγων ὁ Φεβρουάριος πέμπτην, εἷς τῶν ταχυδρόμων ὡς ὑπόπτερός τις αὐτὸς ἐπέστη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας ἀσφαλῶς κατε-

σφραγισμένην. ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνούς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν Βεζύριδων τοῦ τε Χαλὴλ, καὶ τῶν ἑτέρων. ἐδήλουν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ τὸν ἀναγινώσκοντος μὴ βραδῦναι, ἀλλ' εἰ δυνατὸν ἐπιβῆναι πηγάσῳ ἵππῳ πτερόεντι, καὶ ἀφικέσθαι ἐν Θρᾴκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ πέριξ ἔθνη ἡ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. ὃ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιβὰς ἑνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν ἵππων. μὴ εἰπὼν ἄλλο τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, πλὴν, ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθείτω μοι. αὐτὸς δὲ ταχέως ᾤχετο· ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκείους δούλους τοξότας, καὶ ὠκυδρόμους ἀμφοτεροδεξίους εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζούς. τοὺς δὲ ξιφηφόρους, καὶ ἀκοντιστὰς ἱππέας ὄπισθεν· καὶ διὰ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίας διαβὰς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρονήσῳ κατέστη. καὶ ἀναμείνας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συναθροισθῆναι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανοῦ, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ ἐν Χερρονήσῳ διάβασιν. καὶ διαλαλίας συχνῆς γενομένης καὶ φήμης ἁπανταχοῦ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετώδης ὄχλος ἐπαναστὰς ἀφανίσει· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐγείρειν στάσιν· διὰ τοῦτο τὴν τελευτὴν πολλάκις κρύπτοντες, λέγουσι τῷ λαῷ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ὅτε ὁ μέλλων διαδέξασθαι οὐχ εὑρίσκεται. ἐν ᾧ τόπῳ ὁ τελευτῶν ὑπάρχει. μετὰ τοῦτο ἀπάρας ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνήρχον πλήθη πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. ἐλθόντος δὲ πλησίον τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἅπασα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἵ τε Βεζύριδες, καὶ Σατράπαι, καὶ ἔπαρχοι, καὶ δήμαρχοι, καὶ οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν θρησκείας μύσται, καὶ διδάσκαλοι, καὶ οἱ ἐν ἐπιστήμαις, καὶ τέχναις σχολούμενοι, καὶ μέρος πολὺ τοῦ συρφετώδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπάντησιν. ἐλθόντες δ' οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὡς μίλιον ἓν στοιχηδὸν, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων πάντες, πεζοὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον· ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἵσταντο ἐποχούμενοι. ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος μιλίου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν οὔσης, ἀθρόον πάντες κοπετὸν μέγαν μετὰ δακρύων ἀνήγειραν· τότε καὶ αὐτὸς ἀποβὰς τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, βοῆς σὺν κλαυθμῷ τὸν ἀέρα πληροῦντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος καὶ κοπετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστᾶνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. καὶ ἐπιβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου· καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὡς τοῦ ἡγεμόνος ἔτι ὄντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρῴᾳ καθισθεὶς (ὡς μὴ ὤφελον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν) ἵσταντο ἐξ ἐναντίας πάντες οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ Βεζύριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ, τε Χαλὴλ Πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ Πασίας. οἱ δὲ τούτου Βεζύριδες Σιαχὴν ὁ Εὐνοῦχος, καὶ Ἰμπραὴμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ κατὰ τὴν συνήθειαν· τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχεμὲτ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα. τί ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἵστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μου πατρός; κάλεσον αὐτούς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὴλ ἵστα-

A aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata, ac lecta patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant Veziri Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nunciabant: hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret; sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obiisse resciverint, proficisceretur. His paruit, & confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nihil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: QUI ME DILIGIT ME SEQUATUR. Eum itaque diligenter ebeuntem Celeripedes servi domestici sagittarii, velut embidextri gigantes, præcedebant.

Mehemetes in Europam transit.

B Equites jaculatores & ensiferi sequebantur: biduoque a Magnesia in Chersonesum freto superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nunciaret. Crebris deinde sermonibus & fama obique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tumultu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari: quare morte sæpius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant: eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt.

Edit. Parif. pag. 127.

Callipolim venit Mehemet.

Mors principis celata.

C Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque Veziri, Satrapæ, provinciarum & oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ & doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, equis omnes desiliunt, & pedes incedunt. At princeps & qui comites ei aderant, equis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum siterunt; plenctumque ingentem cum

Mehemeti obviam eunt Aulici & plebs universa.

Modus ab eis servatus.

D lachrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desilit, quique in ejus comitatu erant, pariterque, ac illi, planxerunt, clamoribus & ejulatibus æerem verberentes. Illa die luctum ingentem ac planctum eb utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt Magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad Palatii portam processerunt, ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, & nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, se-

In luctum & ejulationes effusi Turci ob Moratis obitum.

In solio imperatorio sedet Mehemetes.

E debat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset: verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra) contra vero & procul patris sui Satrapæ & Veziri Halil, & Isaac Bassæ stabant. Ejus vero Veziri Siachin Eunuchus & Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc Imperator Siachin Mesazontem suum interrogavit. *Quare patris mei Mesazontes procul stant? ipsos voca, & dic Halili ut locum consuetum repetat. Isaacus ve-*

Halil Bassa dignitatem Vezirlatarat retinet. Isaacus Anatoliæ præficitur.

Edit. Paris. pag. 128.

vocum ceteris orientis præfectis Prusam abeat, ut patris mei cadaver sepulturæ mandet: Provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandam accedunt; & Halil Messzontis dignitatem retinuit. At Isaacus magnatibus plurimis stipatus cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædicula sepelivit, quam vivens Morates construxerat: dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Moratis mors qualis fuerit.

Morates equidem haud diuturno gravique morbo conflictatus fato cessit, verum longe, quam suus pater, doloribus & ægritudinibus minus vexatus. Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui hujus visi ergo genus humanum benigna mens, & erga pauperes miseratio perspectæ erant.

Moratis mores & ingenium.

Non solum enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi conjunctis jurejurando fœdere sanciverat, integre semper servavit: sed etiam pactis conventis cum Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusa, Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latuerunt; ob iisque injuriarum acceptorum vindex ille meritas pœnas exegit. Non perduravit tamen ipsius ira, nec partam victoriam barbarus est persecutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat: sed quam primum victi pacem per legatos petere voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, & pace confecta dimittebat pugnas aversatus, concordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte nec ferro properata, pacis pater eum remuneratus est: quatuorque tantum diebus decubuit.

Morates quietis captandæ causa in insulam Adrianopoli vicinam secedit.

Is aliquot adolescentibus comitibus palatio suo relicto in insulam urbi vicinam trajecit: hanc fluvius in alveos divisus longam latamque efficit, in cujus pingui solo pecoribus opca pascua virent, ac luxuriant; ibique greges ovium, mulorum & equorum, quos princeps originis generosæ habet, armenta pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ ædes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad delicias, utilitatesque & commoda, pro omni tempestate captandas comparatæ. Multos illic dies privatim cum suis sibi familiarissimis transigere decreverat, ut a curis & laboribus, quibus nuptiarum celebratione defessus fuerat, respiraret.

Morates obiit anno Christi 1450. Febr. die 9. et Annales Turcici & Historiæ morte: tuum affirment anno Hegiræ 855. qui cœpit anno 1450. Febr. die 5. feria 4. Vide Notas.

pag. 129.

Ad insulam eum transiisset, diem unum genio præter consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in palatium se transferri jubet, capitis gravedine premi, corporisque partes omnes stupore correptas esse questus. Cum ergo per triduum morbo decubuisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi 6958. (*Christi* 1450.) Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret nocte quadam tale insomnium oblatum esse.

Morati insomnium oblatum.

Virum specie ac habitu terribili coram ipso adstitisse, & pavore perculsi manum apprehendisse, quemque annulum in pollice manus dexteræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito annulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus Princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, & per insomnium visum sibi

A ναι ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προύσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς ἑῴας ἄρχουσι, παραδοῦναι τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ πατρός. ἐχέτω δὲ καὶ τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων τὴν φροντίδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παραυθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σύνηθες ἠσπάσαντο τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὴλ ἔμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτῶμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἄρχουσι καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς Προῦσαν ἀπῆλθε, κατέθαψεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πλεῖστα νομίσματα κενώσας ἐν χερσὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ. Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μουρὰτ, οὐκ ἦν πολυωδυνέστατος, οὐτ' ἀχθοφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων ἐλευθερώτερος. οἶμαι B Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὔνοιαν, καὶ τὴν συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς πένητας διάθεσιν· οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόρκους συνθήκας ἐπράττετο, ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς, καὶ ἀδόλως ἐφύλαττεν· οἱ γὰρ καὶ παρασπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινὲς, καὶ παραβάσεις τῶν ὅρκων μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλάθητον τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνιδος ἐξετείνοντο πλέθρα. ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος, οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἐδίψα τοῦ τυχόντος ἔθνους. ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες διὰ πρέσβεων τὰ τῆς εἰρήνης ἐσκέψαντο, C καὶ αὐτὸς προθύμως ἐδέχετο, καὶ τοὺς πρέσβεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μισῶν τὰς μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην. καὶ ὁ πατὴρ τῆς εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευτὴν τοῦ βαρβάρου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μαχαίρᾳ. ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ παλατίου σὺν ὀλίγοις νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον, ἣν οἱ ποταμοὶ διαρραγέντες πλησίον τῆς πόλεως, αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρᾶς οὔσης τῆς γῆς, βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων ζώων χλοεραὶ φύονται. ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ ἵππων οἱ ἀγέρωχοι τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομάς τε διαφορωτάτας εἰς θάλψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροὺς, καὶ πᾶν ἄλλο χρήσιμον εἰς ἀπόλαυσιν. ἐβούλετο δὲ διατρίψαι D ἡμέρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιάζων σὺν ὀλίγοις οἰκειοτάτοις πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίδων, καὶ κόπου τοῦ παρελθόντος γάμου. διαβὰς οὖν, καὶ ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὡς σύνηθες, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἄγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον, εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὲς, καὶ ναρκῶδες ποιεῖσθαι. κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς ἡμέρας νοσήσας ἐπιλειψάσας ἀπέθανε δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ,ϛϡνή. ἔτους. λέγεται δὲ ὅτι μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μιᾷ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὅραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἑστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τὸν δὲ συσταλέντα τῷ φόβῳ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανεὶς ἀνήρ. ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφενδόνην χρυσῆν, εἰς τὸν ἀντίχειρα F δάκτυλον. ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανεὶς τὴν σφενδόνην ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιχανῷ τῷ μετὰ τὸν ἀντίχειρα, εἶτα ἐξορμανίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιχανοῦ ἥρμοσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον. μετὰ δὲ τοῦτον εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὕστατον τὸν μικρόν. μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφενδόνην ὁ φανεὶς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. καὶ ὁ ἡγεμὼν ἔξυπνος γενόμενος προσκαλέσα-

το τοὺς αὐτοῦ μάντεις ἑρμηνεῦσαι τὸ ὁραθέν. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφενδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διέκριναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτόν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν αὐθεντεύσοντας ἐξ αὐτοῦ. ἕτεροι δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μέγαν δάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὕστατον χρόνον διέκριναν, τὴν δὲ ἀφαίρεσιν τῆς σφενδόνης, τὴν διαπονείαν. τὰς δὲ εἰσάξεις, καὶ ἐξάξεις τῶν ἑτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφενδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσύγκρινον, καὶ τότε τέλος ἕξει ἡ τυραννίς. Ἀλλ' ἐπανίωμεν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἴδωμεν, τί τὸ αἱμοβόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ κατεδαπάνησε, καὶ εἰς τέλος ἠφάνισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἐρευνᾷν τὰ ταμεῖα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικούς, καὶ εὗρεν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύεσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίσμασι πολυταλάντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγῖδι κατασφραγίσας ἐν τῷ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὑρὼν παιδίον ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτὼ γεννηθὲν ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπεντιὰρ νομίμου γυναικός. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο. ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδὸς, καὶ μητρυιᾶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ παλατίῳ ἕνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐβρενὲζ Ἀλὴν ὀνόματι, πρωτοποσιάρχιον ὄντα τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ οἴκῳ τῆς ῥηθείσης τὸ παιδίον ἔπνιξεν. ἐπὶ δὲ αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἀλὴν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο· τὴν δὲ ἑτέραν αὐτοῦ μητρυιὰν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότου Σερβίας χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἑτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὔγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθείσης, ἀλλὰ ἀκμὴν εἰς σύστασιν προχωρησάσης, ὃ ἐβουλήθη οὐκ ἐδύνατο πρᾶξαι. ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μουράτ, καὶ τὸν Μεχεμὲτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναζωσάμενον, εὐθὺς ἀποκρισιαρίους ἔπεμψε παραμυθῆσαι αὐτόν, καὶ παρηγορῆσαι ὡς ἀπορφανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνωμοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων. ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ πεποίηκεν, οὐχ ὡς θέλων εἰρηνικῶς, καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν καὶ ἡγεμονεύειν, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. ἐὰν γὰρ λάβῃ ἐκεῖνος ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσει. ταῦτα καὶ ἕτερα τὴν ἀρνὸς δορὰν ὑποδυθεὶς ἔπραττε, λύκος ὢν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. φιλοφρόνως οὖν δεξιωσάμενος τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δοὺς καὶ λαβὼν, ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρυιὰν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε, καὶ τιμῆς. εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονείμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφὴν, καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς. ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε οἰκοῦντες δύστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότῃ Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας, καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθέδραν προσαγορεύσαντες, τίνες τίνα; οἱ ἄρνες τὸν λύκον. οἱ στρουθοὶ τὸν ὄφιν, οἱ ψυχορραγοῦντες τὸν θάνατον. ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου

A phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censeri debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte & secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem & immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare desineret. Verum ad historiæ seriem redeamus, inspiciamusque, quibus fere ista sanguinis evide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato,

B ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas & thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signatæque pecuniæ locupletissimos invenit: hancque gazam recondit, & sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge legitima susceperat, cum ipse encilla natus esset. Cumque infantis mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolature venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenesis filium primum hostiarium in ædes prædictæ novercæ suæ misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Ha-

C lim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaacus vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviæ Despotæ filiam, Christianæ pietatis tenacissimam, volebat & ipse alii cuidam servo connubio jungere; sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum imperium stabilivisset, libidine sua ebuti prohibitus est. Despota quippe de generi sui Moratis obitu certior factus, & rerum summam obtinere Mehemetem, Apocrisiarios ed eum statim destinat consolandi ac doloris levendi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam fœdere & pacta, quæ sibi eum e-

D jus patre intercessérent, renovaret, & sacremento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret & domum paternam reduceret: quæ omnia Mehemetes præstitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiemque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Hæc & alia, sub agni pelle, antequam quoque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacremento fœdeta renovavit, & pacifice

E eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit; beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviæ finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, cæterosque vitæ usus supperterent. Eodem tempore Romani Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, Despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initiis, destinant. Verum qui? & ad

Insomnium varie varii interpretantur.

Mehemetes fratrem suum laqueo necari jubet.

Edit. Paris. pag. 130.

Mehemetes Georgio Despotæ filiam Moratis viduā remittit.

Legati a Constantino & Byzantinis ad Mehemetem mittuntur.

A πος Μουρὰτ ὁ τοῦ Ὀρχὰν υἱὸς ἔλαβε. καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι, μέχρι σοῦ, οὐδεὶς ἐμελέτησε πύργον, ἢ καλύβην πῆξαι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πόλεως. εἰ γὰρ καὶ αἰτία τις ἀνέστη καὶ μάχην ἀμφότεροι συνέστησαν, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμβιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπράττοντο. ὁ γὰρ σὸς πάππος ὁ Μεχεμὲτ βουληθεὶς ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν κειμένῃ τοῦ πορθμοῦ γῇ κτίσαι φρούριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, τὴν αἴτησιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχεμὲτ πρὸς τὸν βασιλέα Μανουὴλ ἐποίησεν. ἦλθε καὶ κατένευσεν ἐπὶ σκοπῷ, ὅτι ἐν τῇ ἀνατολῇ ᾠκοδόμητο τὸ ἔργον. καὶ ἡ ἀνατολὴ πᾶσα πρὸ χρόνων πολλῶν ἦν αὐτοῖς προσῳκειωμένη. τὸ δὲ σὺ τὴν σὴν καλῶς ἐχόντων πάντων σοι, B ὁρῶμεν ἀσφαλῶς ὅτι μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Ποντικὴν ἄβατον ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτονῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμένων κομμερκίων κωλῦσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου γνήσιοι, καθὰ καὶ σὺν τῷ πατρί σου τῷ χρηστῷ ἡγεμόνι. εἰ βούλει καὶ τέλος διδόναι, δώσομεν. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἀπεκρίνατο. Ἐγὼ οὐ τῆς πόλεως οὐ λαμβάνω τι, ἐκτὸς τῆς τάφρου οὐκ ἔχει, οὔτε κέκτηταί τι. καὶ γὰρ εἰ ἠθέλησα κτίσαι ἐν τῷ ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἶχε δίκαιον τοῦ κωλύειν με. πάντα γὰρ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσί, καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν κείμενα τοῦ στομίου φρούρια, καὶ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι κατοικοῦσι· καὶ τὰ ἐν τῇ δύσει ἄοικα ἐμά εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας τοῦ οἰκῆσαι. C ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ στενοχωρίᾳ ὑπέστη καὶ δεινῇ περιστάσει ὁ ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὔγγροις ὁ βασιλεὺς συνετέθη, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγκων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἤγαγον, καὶ τὸν Καλλιουπόλεως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἐδίδουν πορείαν τῷ ἐμῷ πατρί. ἀναβὰς οὖν μέχρι τοῦ κήπα τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολιχνίῳ ὃ ἐδείματο ὁ πατὴρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περάσας, Θεοῦ ἀνδρικοῦντος. καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκεῖ κατεσκόπευον τοῦ κωλῦσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκαθήμην ἐν Ἀδριανουπόλει παιδίον ὤν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὔγγρων ἄφιξιν· οἱ δὲ Οὔγγροι ἐληλάτουν τὰ πέριξ τῆς Βάρνης, D καὶ ὁ βασιλεὺς εὐφραίνετο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καβουρέλιδες ἐχαίροντο. τότε ὁ ἐμὸς πατὴρ περάσας μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους, ὤμοσε τοῦ ποιῆσαι κατ' ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου τοῦ κειμένου πρὸς ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς δύσιν· ἐκεῖνος οὐκ ἔφθασε τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρήγοντος. τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς ἃ βούλομαι; ἀπέλθετε, εἴπατε τῷ βασιλεῖ· ὁ νῦν ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν προτέρων ὅμοιος· ἃ οὐκ ἠδυνήθησαν ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πρᾶξαι· καὶ ἃ οὐκ ἐβούλοντο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνεκα τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀφαιρεθήσεται τὴν δοράν. E Οἱ δὲ τῆς βασιλείας ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγείλαντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ, καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατῆσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίσαι τοὺς τιμίους ναούς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων

chanis filium Adrianopoli: & ab illo tempore, principum genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium, ne dum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim suborta belli causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen pacis descensum postea; & reconciliata concordia in tranquillum iterum statum res constitutæ sunt. Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orientali freti castrum a fundamentis excitare: quare ut id ab Imperatore Manuele consequeretur, diu multumque, ut filius patrem solet, cum precatus persuadere conatus est. Ille tandem annuit, & castrum in litore orientali ædificare permisit; cum etiam multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, & prout decet, nos gerimus, videris procul dubio navigationem Ponti Euxini intercipere velle; ab ea Francos arcere: urbem fame enecare, & consumere; reditusque, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur, rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omitte; quam cum patre tuo optimo principe amicitiam coluimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tributum insuper, si nobis imperas, id pendere parati sumus. Ad ista respondit Mehemetes. *Quod urbis sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædificare castrum volui, id me facere nullo jure prohiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostii sacri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt; cum in illis Romani secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantaque pericula ipsi impenderent, quo tempore fœdus cum Hungaris Imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque provecti sunt; & Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arcuerunt; qui superiora loca petiit, & ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatiis, quamvis illic Imperatoriæ triremes transitum impeditura stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur, expectando puer etiamnum Adrianopoli degebam. At Imperator lætus exultabat, & gente Musulmanorum ærumnis pressa Caucurides gaudebant. Multa post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud se excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjutus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libuerit facere? Abite. Imperatori talia nunciate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicumque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pellis detrahetur.* Legati ubi responsa Tyranni, iram & furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, & cuncta ad Imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: *Hic est qui urbem occupaturus & devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia & eximia templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino spiri-*

Mehemetes legatis respondet.

Edit. Paris. pag. 135.

Sæva ac immitia verba Mehemetis ad legatos.

Constantinopolitani cives asperis Mehemetis verbis attoniti restant.

tu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas & trivia dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo aufugiemus? hæc & alia, vitæ suæ ærumnas ac miserias deflentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cataphygia constructis cocta, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia & Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti; omnesque principis Imperio obsecuti, cum qui munera & magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoneam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figuræ fundamenta jaci præcipit: idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Bascesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Ædificandi castri munia suis ita distribuit. Halilis Bassæ alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arci firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saticiæ tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit: illaque turrium trias, quæ totidem propugnacula & arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, & aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadiss (id est judices) jussi adducebant: capitis quippe pœna imperium detrectantibus a Tyranno indicta erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit: binasque operas extra castri ambitum, & intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi proceres lapides & calcem, Tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ea continente opposita afferebantur; & ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudeta superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi ruderibus, quod militiæ cælestis Duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsi ad Turcos prohibendum urbe exierunt; qui capti fuerant, ferro omnes periere. Postquam animadvertit Imperator Tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere statuit, & per Apocrisarios ab eo poscit præsidiarios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolas tuerentur: ne Turci huc & illac vagantes segetes agricolarum corrumperent, cum æstas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam & potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem ferum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter speculentur & observant, ne Turcos, qui ad pascendum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro ædificando

Ad Bospori fauces arx ædificata.

Sedulitas principis in arce ædificanda.

Edit. Paris. pag. 136.

Omnium assiduitas in opere præstando, Mehemetis crudelitatem metuentium.

Templi S. Michaelis rudera arci extruendæ inserviunt.

Constantinus a Mehemete præsidiarios petit, qui suburbicarios agros ab incursionibus palantium Turcorum protegerent.

Mehemetes contra ex agris suburbicariis suos commoda percipere jubet.

A ἀνδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ταῖς τριόδοις ἀναρρίψαι· οἴμοι τί πράξωμεν; ποῦ φύγωμεν; Ταῦτα, καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐπελάλιζον. ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἤδη ἔαρος ἄρξαντος, καὶ Μαρτίου μηνὸς ἤδη παρεληλυθότος, ἡ ἄσβεστος ἕτοιμος γέγονεν, ἐν τοῖς καταφυγίοις τὰς καμίνους παμπληθεῖς ἐργασάμενοι καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδείας καὶ Ποντοηρακλείας τὰς δοκούς, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς τὰς λίθους. καὶ δὴ τὸ προσταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἐξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ἀνατολῆς, καὶ δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπῄεσαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἔμελλε δεῖξαι τὴν πῆξαι τὸν B θεμέλιον τοῦ κάστρου. καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν ῥαχίαν κάτωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἔκπαλαι Φονέαν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχήματι τὸν θεμέλιον ὥρισε τοῦ πηγνύναι, ὃ καὶ γενόμενον, τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασχεσὴν ἐκέλευσε καλεῖσθαι, ἐξελληνιζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται, κεφαλοκόπτης, ἔχον ἀντικρὺ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτω. τῷ μὲν Χαλὴλ Πασιᾷ δέδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ κειμένων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερρὸν ὡς ἀκρόπολιν. τῷ δὲ Ζαγάνῳ ἕτερον ἐν τῇ ἑτέρᾳ γωνίᾳ τῷ κειμένῳ ἐν τῇ ξηρᾷ, μέγαν καὶ αὐτόν. τῷ δὲ Σαρατζίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ. τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντιμάχα καὶ C ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων· τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνελάβετο. καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τοῦ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδίσι, ἤγουν τοῖς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προστάξαντος. καὶ διαμετρήσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πῆχυς τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνῖται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἑκάστῳ τεχνίτῃ ὑπουργοὶ δύο ἐγγὺς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ ἔσωθεν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνῖται καὶ ὑπουργοί. οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἄσβεστον, πλίνθους ὀπτοὺς ὑπὲρ ἀριθμόν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστᾶνες κατὰ καιρὸν ὑπούργουν, καὶ πέτρας, καὶ ἄσβεστον ἐδίδουν ὁρῶντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα· τὴν δὲ παρα-D σκευὴν, καὶ ἐκ τῆς περαίας, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅπασαν, παρὰ τῶν ἐρειπίων τῶν κειμένων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάμβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ. τινὲς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξῆλθον τοῦ κωλῦσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφθέντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἰδὼν, ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλεύματα, τὴν ἄλλην ἐτράπετο, καὶ διὰ πέμψας ἀποκρισιαρίους ἐζήτει τινὰς διαφεντόρας, τοῦ διαφενδεύειν τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πόλεως Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τοῦρκοι διερχόμενοι λυμαίνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἦν γὰρ ἐγγὺς φθά-E σας τὸ θέρος. στείλας αὐτῷ καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν τὸν αὐθήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης, καὶ βίας. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δούλων ἔστειλε τινὰς, ὁρίσας αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιουμένους, παραγγείλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος τοὺς εἰς τὰς κώμας τῶν Ῥωμαίων εἰσερχομένους Τούρκους τοῦ θρέψαι τὰ αὐτῶν ζῶα,

A ὄντι ἡμέρων ὄντων, εἴτε ἵππων, ἢ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθοφορούντων ζώων, ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ κάστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἐᾷν αὐτούς. καὶ ὁπότε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντιστήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς Τούρκοις ἀντίστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, αὐτὸς θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Μουρὰτ ἀδελφῆς τοῦ Μεχεμέτ, οὗ ὁ λόγος προλαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυττίου, κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκστρατεύσας, ἀπῄει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὑπουργήσων καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγαρείαν ἐν τῷ κάστρῳ· καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τοῦ λεγομένου Ἐπιβάτης, ἀπολύσαντες τοὺς ἵππους, καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥωμαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχυας καὶ τὴν ἄλλην παντοίαν χλόην. B εἷς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν τὴν γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργήμασι, δραμὼν ἐδίωξε τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ ἀγροῦ. εἷς δὲ τῶν ἱππηλατῶν Τούρκων φθάσας παίει τὸν Ῥωμαῖον. ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδραμε, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος, ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ξιφήρεις. συμπλακέντες δὲ ἀλλήλοις ἐσφάγησαν ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων. τότε ὁ Καγιάπεγ, οὕτω γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ τὴν αὔριον φθάσας εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἔθος, ἀπήγγειλε πάντα τὰ γενόμενα ἐν τῷ Ἐπιβάτῃ· καὶ αὐτὸς μὴ ἀληθεῖς ἑτέρας ἀγγελίας, ἢ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ Καγιάπεγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ πατάξαι τούτους ἐν μαχαίρᾳ πάντας τῆς χώρας ἐκείνης, C ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ ἐξαίφνης πρωΐ, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξελθόντες εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ θερίζειν, ἐπεισπεσόντες οἱ Τοῦρκοι πάντας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Αὕτη αἰτία τῆς μάχης καὶ ἀφανισμὸς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ γεγονὸς ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὑρὼν ἐντὸς Τούρκους πάντας δεσμεύσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο. καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλυσε. τί γὰρ εἶχε τοῦ δρᾷν; ἔτι ἐν τοῖς εὑρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ τῆς παλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουχόπουλοι, οἳ καὶ παρασταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμάς, χάριν εἴσομέν σοι, εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἡλίου μὴ εὑρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος, D γνῶθι τὸ μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον. Διὸ ποίησον εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, εἰ δ' οὐ μή, κέλευσον ἀποτμηθῆναι τὰς κεφαλάς· κρεῖττον γὰρ παρ' ὑμῶν τεθνάναι, ἢ παρὰ τοῦ κοινοῦ τῆς οἰκουμένης ὀλέθρου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάμφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. καὶ στείλας ἀποκρισιαρίους πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν. Ἐπεὶ τὰ τῆς μάχης ᾑρετίσω, καὶ οὔτε ὅρκοις, οὔτε κολακείαις πεισθῆναι ποιῆσαί σε ἔχω, ποίει ἃ βούλει. ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστι τὸ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς ὁ ἀντειπεῖν δυνάμενος; εἰ δὲ πάλιν ἐμφυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι. E πλὴν κατὰ τὸ παρὸν λάβε σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους· ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας ἔχων, καὶ τοὺς ἔνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ἕως ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἑκάστῳ ἐμοί τε, καὶ σοὶ τὴν δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βάρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἱονοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παραυθὺς ἐκέλευσε διαλαλίαν

A inservientia, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum infertur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint: tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiaris filius, Moratis gener, Mehemetisque sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri ædificatione principi navaturus venit. cumque proppe turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, pedibus incedere cœpit; frenisque lesatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta & sarcinas portabant, in Romæorum messes agunt, quibus spicæ, ac B cætera olera, & legumina vastantur & corrumpuntur. Agris a se cultis & aratis damnum inferri. Romæus quidam animadvertens accurrit, & inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum percutit: percussi affines unus & alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consertis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutato cuncta, quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolas gladiis frustu- C latim conscindere: quod factum deinde. In messores enim, qui mane ad metendum exierant, ex improviso irruunt milites, & circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romæorum eversionis origo. His compertis portam urbis claudi jussit Imperator: & Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. quid enim faceret? Inter eos, qui in urbe capti sunt, pueri Eunuchi e palatio principis aliquot reperti sunt, qui coram Imperatore adducti dixerunt: *Si nos, o Imperator, priusquam ad occasum Sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post Solis occasum coram principe non adfuerimus, tibi persuasum* D *cupimus, non ingratam tantum esse, sed etiam perniciem nobis dimissionem ac dimmitionem allaturam, quapropter nostri misertus nunc liberos remitte: sin minus, capita nobis amputari impera. Satius enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi.* Hisce flexus & emollitus Imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat. *Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te jurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tuæ indulge. Ad Deum ego confugio; cui si decretum ac propositum sit hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas* E *libenter concedam. Verumtamen impræsens pactis fœderibus, quibus te jurejurando adstrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cujus incolas pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus judex de utroque nostrum sententiam ferat.* Hæc cum audisset Barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præsidia sup-

Sinopes Regulus operam suam castro ædificando Mehemeti præbet.

Edit. Paris. pag. 137.

Famuli Reguli Sinopensis segetes Græcorum vastant; unde rixa, & pugna oritur.

Vici Epibatæ incolæ Mehemetis jussu trucidati.

Constantinus Constantinopoleos portas claudit, & Turcos qui in urbe erant carceribus concludit, & illico liberat.

Eunuchi Constantinopoli conclusi se ante solis occasum dimitti ac liberari valde orant.

Constantinus legatos ad Mehemetē mittit.

Bellum Constantinopolitanis & Constantino indicit Mehemetes.

CAPUT XXXVI.

Constantinus Imp. auxilia petit a Papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus Cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplectentibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui Cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem comportari curat.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως, ἔλθωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτήν, καὶ ἴδωμεν τίς ἡ φροντὶς αὐτῶν, καὶ μέριμνα τοῦ ἐξερύσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ὁ βασιλεὺς ἤδη στείλας ἐν Ῥώμῃ προλαβών, αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συναινέσωσι τῇ ὁμονοίᾳ, καὶ ἑνώσει τῇ γεγονυίᾳ ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ λάβῃ τὸ μνημόσυνον ὁ Πάπας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπανελεύσεται ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. καὶ μετακαλοῖτο τινὰς ἀφικέσθαι τῶν τοῦ Πάπα, ὅπως εἰρηνεύσωσι τὴν ἄσπονδον ἔχθραν τοῦ σχίσματος. Ἔστειλε δ' ὁ Πάπας τὸν Καρδινάλιον Πολωνίας, τὸν ποτὲ Ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας Ἰσίδωρον, ἄνδρα συνετόν, σώφρονα, καὶ πεπαιδευμένον ἐν δόγμασιν ὀρθοῖς, Ῥωμαῖον τὸ B γένος, τὸν αὐτὸν ἕνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα, πατέρα τίμιον, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε. καὶ ἐλθόντος ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν Γενουιτῶν, ἐποίησεν ἡμέρας ἱκανὰς ἕως οὗ οἱ ἔμποροι τῆς νηὸς πραγματεύσονται, καὶ δώσωσι τὰ χρειώδη, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες καὶ ἑτέραν ναῦν, ἥτις ἔμελλε συμπλέειν ἄχρι Καφᾶ. Ὁ Καρδινάλιος, ὅσον ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν ἄχρι πεντήκοντα, ἐρόγευσε καὶ ἑτέρους πλείστους ἐκ τῆς Χίου Λατίνους. καὶ δὴ φανεῖσα ἡ ἐκδεχομένη παρ' αὐτῶν ναῦς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἔπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ͵ςϡ C ξα΄ ἔτους. Καὶ ὁ Βασιλεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμήσας ὡς ἔπρεπεν, ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἑνώσεως λόγους, καὶ εὗρον τὸν Βασιλέα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικοὺς τῶν τῆς Ἐκκλησίας. τὸ πλεῖστον ὅμως μέρος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχιμανδρῖται, μονάζουσαι. τί λέγω τὸ πλεῖστον; παρεκίνησάν με γὰρ αἱ μονάστριαι εἰπεῖν, καὶ γράφειν, οὐδεὶς ἐξ ἁπάντων, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς πεπλασμένως κατένευσε. πλὴν ἐλθόντες οἱ φαινόμενοι κατὰ τὸ δοκοῦν τῆς ἑνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἱερεῖς τε, καὶ διάκονοι τοῦ τε κλήρου, καὶ ὁ Βασιλεὺς σὺν τῇ συγκλήτῳ ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργῆσαι Θεῷ, καὶ ἀποδοῦναι τὰς D εὐχὰς ἀδόλῳ γνώμῃ. Τότε τὸ σχισματικὸν μέρος ἐλθὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐν τῇ κέλλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὲ Γεωργίου Σχολαρίου, ἔλεγον αὐτῷ. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; αὐτὸς δὲ ἐγκλεισθεὶς, καὶ χάρτην λαβών, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τῆς γραφῆς ἐδήλου καὶ τὴν συμβουλήν. τὰ γραφέντα ὅμως ἐδήλουν οὕτως. Ἄθλιοι Ῥωμαῖοι, εἰς τί ἐπλανήθητε, καὶ ἀπεμακ-

A VERUM in urbem Constantinopolim redeamus, & quid animo volvebant Constantinopolitani, quamque curam & sollicitudinem adhibuere, ut Nabuchodonosori manibus ereptam servarent, perpendamus. Imperator suppetias rogatum Romam jam antea miserat: ut etiam concordia Florentiæ reconciliata stabiliretur: inque magnæ Ecclesiæ liturgiis Papæ nomen e sacris diptychis recitaretur; ad thronum etiam suum Patriarcha Gregorius rediret: hortantibus etiam legatis, aliquos Papa mitteret, qui schismatis causa orta capitalia odia placarent. His Papa permotus Poloniæ Cardinalem Isidorum, qui Russiæ Archiepiscopus fuerat, misit: virum equidem prudentem ac modestum, in Orthodoxis B dogmatibus eruditum, & natione Romæum: qui, ut jam diximus, pater eximius Florentino Concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi vectus ad Chium insulam appulit, pluresque illic dies transegit; donec mercatores, quorum navis erat; negotia sua, distractis mercibus quas attulerant, & necessariis comparatis, absolvissent: eisque se conjunxisset navis alia, quæ ad Capham usque navigatura erat. Præter quinquaginta Italos, qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio Latinos mercede conduxit. Tandem cum expectata navis comparuisset a Chio solverunt, & versus Constantinopolim navigarunt, ad cujus portum Novembri mense anni ab orbe con- C dito 6961. (Christi 1452.) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque decebat, Cardinalem Imperator suscepit. Habitisque de Ecclesiarum concordia colloquiis, Imperator & Græcæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabiliendam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis maxima pars & monachorum, Abbates & Archimandritæ, Moniales etiam hanc reconciliatam concordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Moniales equidem ita me commoverunt ut scribendo asseram nullum omnino ei assensisse: ipsumque Imperatorem ficte ac simulate illi adhæsisse. Nihilominus, qui henotico decreto obtemperare videbantur, Clerici, sacerdotes ac diaconi, Imperator & D Senatus in magnam Ecclesiam convenarunt, ut concordibus animis & unitis divinam liturgiam celebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent. Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monasterium currunt, Gennadium, antea Georgium Scholarium appellatum, adeunt, consiliumque ab eo, quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur. *Miseri Ro-*

Imp. Constantinus a Papa auxilia petit, & ut reconciliata Florentiæ concordia stabiliretur.

Gregorius Patriarcha.

Edit. Paris. pag. 149.

Isidorus Cardinalis a Papa mittitur Constantinopol.

Isidorus Cardinalis Constantinopolim accessit anno 1452. mense Novembri. Discordia inter Græcos.

Clerici unionem aversantur.

Simulatio Græcorum, ipsius etiam Imperatoris.

Confusio ac dissidium inter Græcos.

Gennadius ab unione dehortatur scripto.

mæ! quare aberrastis? & aspe, quæ in Deo reposita est, Francorum viribus consisi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Væ! propitius mihi sis Domine. coram te testor ab ejusmodi culpa & offensione me abesse, insontemque & purum esse. Advertite miseri cives quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Væ vobis dum judicatis. Hæc & alia plura cum scripsisset, cellæ suæ januæ a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum Abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia Synodi decretum, & eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnarunt. Infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in œnopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, henoticos, id est unitati adhærentes, diris devovebant: & in honorme imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præesset & auxiliaretur, & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Ambes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim* (inquiunt) *auxilio non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus.* Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblatis, Cardinalisque oratione audita, decreto concordiæ & unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate reddita, selecti aliquot insignes & probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac emendent. Hac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis & Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai Papæ in sacris diptychis, atque etiam Gregorii Patriarchæ tunc exulantis fieri. Decembris die XII. anno mundi 6961. (Christi 1452.) Sacra illa Mystagogia celebrata fuit. Multi vero a sacris donis oblatis abstinuerunt, quod illa liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peractum existimarent. Cardinalis interea animos & corda, Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum fraus ac dolus eum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; segnius tamen ac remissius ab eo id actum: & quæ deinceps acciderunt, excusationem legitimam Papæ ministrarunt: & illorum casuum plerique Dei voluntati adscripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fæx nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet, acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum partes secuti cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite & videamus num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in acie contra nos stat; qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eam perdiderit, com-*

Edit. Paris. pag. 143.

Cella inclusum se tenet. Moniales imprimis unionis decreto adversantur.

Græcorum petulantia, & male sana mens.

Liturgia in Ecclesia magna celebrata ab henoticis.

Græci & Latini de examinando in posterum decreto conveniunt.

Decembr. 12. anno 1452. liturgia celebrata unione sancita.

Isidorus Græcus parum credit & frigide auxilia sollicitat.

Plebis Constantinopolitanæ indoles. Græcorum perfidia.

pag. 144.

A ἀρνήσατε ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠλπίσατε εἰς τὴν δύναμιν τῶν Φράγγων, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ᾗ μέλλει φθαρῆναι; ἐχάσατε καὶ τὴν * εὐσέβειάν σας. ἵλεώς μοι Κύριε. μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθῶός εἰμι τοῦ τοιούτου πταίσματος. γινώσκετε ἄθλιοι πολῖται τί ποιεῖτε; καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι εἰς ὑμᾶς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁμολογήσατε τὴν ἀσέβειαν. Οὐαὶ ὑμῖν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἕτερα πλείω γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ κελλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἔνδον, καὶ ὁ χάρτης ἀνεγινώσκετο. Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραί, καὶ εἰς Θεὸν ἐν ὀρθοδοξίᾳ σχολάζουσαι μονάστριαι, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταῖς, καὶ τὸν αὐτῶν διδά-

B σκαλον Γεννάδιον, ἅπασαι σὺν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λοιποῖς ἱερεῦσι, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθεμα ἐξεβόησαν, καὶ τὸν ὅρον τῆς συνόδου, καὶ τοὺς στέρξαντας, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέρξαι ἀνεθεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος δὲ, καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξελθόντες ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν καπηλείοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀνεθεμάτιζον τοὺς ἑνωτικοὺς, πίνοντες εἰς πρεσβείαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντες αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστάτις καὶ ἀρωγὸς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου, καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράβων, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχμέτ. οὐ γὰρ Λατίνων ὑπὸ βοήθειαν, οὔτε τὴν ἕνωσιν χρή-

C ζομεν· ἀπέστω ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λατρεία. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ, δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ Καρδιναλίου ἐνωτισθέντες ἔστερξαν τὸν τῆς ἑνώσεως ὅρον. καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς ὅτι παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντες τινὲς τῶν ἐλλογίμων ἴδωσι τοὺς ὅρους, καὶ εἰ ἔστι τί τὸ μὴ τελείως ὀρθοτομοῦν, διορθώσωσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἔστερξαν τὸ γενέσθαι λειτουργίαν κοινὴν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἰταλῶν, καὶ Γραικῶν, καὶ μνημονεύσαντες τὸν Πάπαν Νικόλαον ἐν τοῖς διπτύχοις, καὶ τὸν ἐξόριστον Πατριάρχην Γρηγόριον.

D τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ιβ΄. τῶν ,ϛϡξα. ἔτους. ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ, οἳ οὐκ ἔλαβον προσφορὰν ἀντιδώρου, ὡς βδελυκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἑνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ Καρδινάλιος ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἐλάνθανον γὰρ τὰ μαγγανεύματα καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ· ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὢν, σὺν ὀλιγωρίᾳ ἐσπούδαζε βοηθῆσαι τῇ πόλει· καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ Πάπᾳ ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλέον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῷ πάντα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἀλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπειθὴς, καὶ μισόκαλος, ἡ ῥίζα τῆς ὑπερηφανείας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὑψηλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γέ-

E νους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινὴ, πάντα τὰ γενόμενα ἐλογίζοντο ὡς μὴ γενόμενα· ἔλεγον δὲ οἱ ὁμιλοῦντες οἱ τῆς ἑνώσεως τοῖς σχισματικοῖς. ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἐξάρει ὁ Θεὸς τὸν ἐχθρὸν τοῦτον τὸν ἀνθιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν, καὶ τότε ὄψεσθε εἰ τοῖς ἀζυμίταις ἡμεῖς ἡνώθημεν. Ταῦτα λέγοντες οὐκ ἐγ-

σαν οἱ ἄθλιοι, ὅτι ὁ τοσοῦτος ὅρκος ἕνεκα τῆς συστάσεως, καὶ ὁμονοίας τῶν Χριστιανῶν, ἤγουν τῶν ἐκκλησιῶν· ἡ ἐν τῷ Λουγδούνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὑστάτου τῶν Βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ, καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ αὐτῇ· οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος, μέλλουσιν ἐξᾶραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. ὦ ἄθλιοι τί κενὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ἰδοὺ, οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱέρειαι, καὶ οἱ μοναχοί σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόραι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος, καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερέων τῶν Γραικῶν, τῶν ὑπουργούντων B τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ἀνατολῆς παράδοσιν λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἰσὶ χριστιανικὰ, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερέων ἀποφεύγοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὔριον ἐν χερσὶ τῶν βαρβάρων παραδοθήσονται, καὶ μιανθήσονται, καὶ μολυνθήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα· εἶδον γὰρ οἰκείοις ὄμμασι μονάστριαν, καὶ τὰ θεῖα λόγια μεμυημένην, οὐ μόνον κρεωφαγοῦσαν, καὶ ἄμφια τῶν βαρβάρων τῷ σώματι περιφέρουσαν. ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀπαισχύντως ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιῆσαν με πηδῆσαι πέντε μηνῶν διάστημα; αὔριον γὰρ ἐκεῖνο καὶ παραπόδας σταθήσεται, καὶ C μετ' οἰμωγῶν λεχθήσεται. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ἀποστείλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι σῖτον, καὶ παντοδαπὰ ὄσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφὴν, ἐκδεχόμενος τὴν ἄφιξιν τοῦ τυράννου ἐν ἔαρι. ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παμμεγέθεις συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρειωδῶν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, σίτου, οἴνου, ἐλαίου, ἰσχάδων, κερατίων, κριθῶν, καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων. ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. καὶ οὕτω γενομένων πέντε σὺν μεγάλοις καὶ ἀνδρείοις ἐπιβάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἦσαν οὖν ἅπα- D σαι αἱ νῆσοι ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. καὶ οἱ μὲν ἐσκόπουν ὡς καταπολεμηθήσεται, καὶ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁλωθήσεται. οἱ δὲ ἐδόξαζον, ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουληθεὶς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κεκοπιακότες, οὕτω καὶ οὗτος τὴν αὐτὴν τρίβον βαδιεῖ·

A *pertum vobis tunc, clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus*. Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordiæ Christianarum Ecclesiarum stabiliendæ causa, jusjurandum; cum in concilio Lugdunensi, dum regnabat Palæologorum primus; tum in Florentino sub Imperatore Palæologinæ stirpis ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam celebrandum: ob repetitum, inquam, jusjurandum (spretumque) excommunicationis insolubilis conditione in S. Trinitatis nomine addita, memoriam eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut quid inanibus futilibusque cogitationibus animos vestros pascitis? Ecce sacerdotes B tui, monachi, moniales æditui & æditimæ, qui ministrantibus sacerdotibus Græcis, & rem divinam secundum Ecclesiæ orientalis ritum & traditiones peragentibus, immaculati corporis & sanguinis participes fieri noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, templaque pro gentilium aris habentes, in barbarorum manus anima & corpore polluendi eras devenient. Monialem enim in divinis scripturis initiatam ac eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste indutam oculis meis adspexi, sed etiam Pseudoprophetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus quin- C que mensium intervallum transilii? Crastinus dies hanc calamitatem cum lachrymis enarrandam secum feret. Imperator, quod vere ineunte a Tyranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas aliasque provincias Christianas, ad frumentum omniaque leguminum genera, & quæcumque cibaria necessaria coemendum aliquos e proceribus aulæ suæ misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum, caricæ, cicer, hordeum cæteraque legumina adveherentur: navis insuper oneraria e Peloponeso expectabatur. Hæcque navium quinque simul junctarum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis D instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insulæ de urbis salute anxiæ admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur: alii expugnandam a barbaris, & occupandam conjiciebant. Alii quomodo pater & avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, & re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

Monialis apostata musulmanissans.

Constantinus comportari cibaria in urbem curat.

Edit. Parif. pag. 145.

CAPUT XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, & præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Greci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ faces subdit. Ducas male sanam mentem Grecis exprobrat, & in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, & Greci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

Tormentum æneum prope Constantinopolim adductum.

A JANUARIO mense elapso, sub Februarii initium, prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps: sexaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac & illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operariique ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius & Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum

Urbes ad Pontum Euxinum sitæ Turcis se dedunt.

& alia præmissus, ea ad deditionem compulit. Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera castella, & qui Epibatæ vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt; una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destina-

Selymbria urbs ad Propontidem Turcis resistit.

tum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus adsidere jussus, cumque omnibus viribus, & copiis in omnes partes urbi vicinas, Romæis intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hyemem Mysorum ac Paphlagonum turmæ sub tribus

Ager Constantinopolitanus occupatur.

vexillis circa urbem in hybernis stationem habuerunt; ut Romanorum in Turcos eruptiones reprimerent; nec eos urbe excurrere sinerent. Romæi quidem extra portas prodire non poterant, tantis hostium visibus circumdati: verumtamen biremibus, ac triremibus mare excurrebant, prædis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis, captivis etiam multis, quorum pars cæsa, pars Constantinopoli vænumdata est. Dum ver adventabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cœpit, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus iis, qui confessiones audiendi munere fungebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis, qui ab Ecclesiæ communione rescissi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuissent; fatentibusque pœnitentiæ causa dura pœna inflicta, mulctaque gravis dicta. Peracta deinde ea more pœnitentia, qui participatione corporis & sanguinis Dominici dignus censebatur, illa per-

Græci intra muros Constantinopoleos inclusi.

Edit Parif. pag. 146.

Religionis causa magna inter Græcos dissidia.

A ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ οὖν τοῦ Ιανουαρίου μηνὸς, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἄρξαντος ἐκέλευσε τὴν χωνείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ζεύξας ἁμάξας τριάκοντα, εἷλκον αὐτὴν ὄπισθεν ξ΄ βόες, λίγαν βόες βοῶν. καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χωνείας ἄνδρες σ΄ καὶ εἰς τὸ ἕν, καὶ εἰς τὸ ἕτερον, τοῦ ἕλκειν καὶ ἐξισοῦν αὐτὴν, ἵνα μὴ ὀλισθήσῃ τοῦ δρόμου. καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἁμαξῶν τέκτονες ν΄, τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλίνας εἰς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς σ΄. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἕως οὗ κατηντήσεν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων ε΄. ἦν γὰρ ὁ Καρατζίαπεγις πρὸ καιροῦ σταλεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάστρα, ἤγουν

B Μεσήμβρειαν, Αγχιάλον, Βιζύην, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐποιήσατο. ὁμοίως καὶ τὰ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πύργια τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν· οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ Ἐπιβάται. ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀβλαβεῖς ἐσώθησαν, οἱ δὲ ἀντιταχθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν. ἡ δὲ Σηλυμβρία μαχίμως ἀνθίστατο. φέροντες οὖν τὴν σκευὴν ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκελεύσθησαν καὶ τοῦ Καρατζίαπεγ πρόσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἔφθασε σὺν τῇ δυνάμει, καὶ κατατρέχειν τὰ πέριξ τῆς πόλεως, καὶ μὴ ἐᾶν τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχειμασθέντα σκῆπτρα εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ

C ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας τρία. ἐγένετο καὶ ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ εἶχον ἐξελθεῖν· ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης, καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι, καὶ τριήρεσιν ἄχρι Κυζίκου ἐληλάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν χωρία τῶν Τούρκων. καὶ πολλοὺς ἐκούρσευον, καὶ οὓς μὲν ἔσφαττον, οὓς δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίπρασκον. Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκρούσμασι καὶ ἔαρ ἐπέστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἄρξαντο ἀριθμεῖσθαι. καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμοὺς ἀνθρώπων. καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανοὶ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἠρωτῶντο παρ' ἐκείνων, εἰ μὲν ἐκοινώνησαν

D τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχον ἀκοῦσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἑνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα δὲ κακὸν δεσμὸς, καὶ ἐπιτίμιον βαρύ. μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ ἄξιος τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθὼν τοῖς τῆς ἑνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτιμίου βαρέος. οὔτε γὰρ ἐν-

ρεὺς εἴσῃ, οὐκ ἦν τὰ προσφερόμενα τέλεια ἔλεγον. εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδείᾳ νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῳ τεθνεῶτος, καὶ ἐφαίνετό τις τῶν ἑνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεὺς, κατευθὺς τὰς φελώνας ἐκδυόμενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὡς καταφύγιον δαιμόνων, καὶ βωμὸς Ἑλληνικὸς αὐτοῖς ἐλογίζετο. ποῦ κηροί; ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχνίαις; τὰ πάντα σκοτεινά, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. ἔρημον τὸ ἅγιον τέμενος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποστῆναι μέλλει μετ' ὀλίγον, διὰ τὰς παραβάσεις, καὶ ἀνομίας τῶν κατοικούντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἔγκλειστος ἐδίδασκε, καὶ ἀρὰς ὑπετίθει τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσπαζομένοις. Ἔτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μιᾷ τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτισθείσῃ, καὶ διηγήσατό μοι, πῶς ὠδίνουσα τῷ τόκῳ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ τετράδι τοῦ ἔτους ἐκείνου, μετεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξωμολογήσατο. καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτὴν τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργοῦντος ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς, ἔνδον τῆς αὐλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι, (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφωνήσας τοῖς ἑνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τότε τῇ ιβ' τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγκοινωνήσας. οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συγκαταριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἔξω σὺν ἄλλοις βραδείας τυχόντες τῆς ἐλεύσεως, καὶ ἵστατο ἐν τῷ ναῷ φορῶν τὰς ἱερατικὰς αὐτοῦ στολὰς μόνον.) ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ. συγκεχωρημένον ἐστίν, ὁ Θεὸς συγχωρήσει σοι, ἄπελθε, κοινώνησον ἀποβάλλουσα πάντα σκοπόν. καὶ γὰρ ἱερεύς ἐστι καὶ λειτουργός, ἀδιακρίτως κοινώνησον. ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῳ ἀπολογίᾳ τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς. ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρρησίαν ἔχων, καὶ πνευματικεύων ἐν ἀνακτόροις, καὶ μεγιστάνων οἴκοις. ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, ἀσυγχώρητόν ἐστιν. εἰ γὰρ λάβοις κοινωνίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον ἔφαγες, καὶ οἶνον ἔπιες. ὢ τῆς ἀνοχῆς σου Χριστὲ Βασιλεῦ· σκοτεινέ, καὶ τυφλέ. εἰ ὁ ἱερεὺς ἦν Λατῖνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἡ μωρία σου. ὡς ὅτι Λατινικῶς τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἔνζυμος, καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰνίγματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοῖξαι, καὶ γλῶτταν κινῆσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων. ὁ γὰρ τοῦτο τολμήσας ἄξιος λιθοβοληθῆναι. Πῶς; ἔτι ἔχεις ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελεσθέντων ἐν γλώττῃ σῇ, καὶ εὐχῶν ὧν σύ, καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρῶνται; οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ὦ φαρισαῖε κενέ, πλὴν ὅτι καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, προσθήσω δὲ κἀγὼ τό, καὶ ἀφωρισμένος. ἡ δὲ εὐγενὴς ἐκείνη γυνὴ διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τούτων προσταξέων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οὐ μετέλαβε. καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἀκοινώνητος τέτοκεν. εἰ γὰρ ἐπηκολούθησε θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὐ-

cipere a sacerdote Henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perfecte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se proripiebant. magna etenim Ecclesia Dæmoniorum specus, & Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspiciebatur: solitudinem, qua mox, propter peccata & iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Gennadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devovendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem fœminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa partus doloribus correpta anni illius sancte magnaque feria quarta, Pneumaticum seu confessarium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque Senem illum interrogasset, num obsteret quicquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret, (ille quippe sacerdos die tantum XII Decembris in magna Ecclesia Henoticis adhæserat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ adlectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat.) Pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, & communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, discrimine illo omisso communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa lenis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessarium accersit: atque a Pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumpserat, quod Pneumatici munere in Imperatoriis palatiis, procerumque ædibus fungeretur: quare illam allocutus e communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet, si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes.* Quam admiranda Rex Christe longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris excæcate, aliquæ, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orthodoxus tamen ore nunquam proferret; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Pharisæe vane, nisi quod purus es, & intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, & excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communione die illo absti-

Gennadius faces discordiæ subdit.

Exemplum illius discordiæ. Mos prægnantibus sacram Eucharistiam imminente partu sumere.

Edit. Paris. pag. 147.

Verba stulte infensi Græci adversus Ecclesiarum unionem.

nuit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequebatur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est damnum, non accepto spiritus divini signaculo, anima illius passa fuisset) Neophyti culpa, & mali spiritus, quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: & mari furente, gubernatore excusso, arcam Noe absorbere, & in profundum deprimere intueamur, mundaque volatilia, tamquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda projicere contemplemur.

Mehemetes copias colligit.

Tyrannus enim Martia incipiente nuntiis in omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatum venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem teneram vix gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta Tyrannus, qui curru adventare nunciabatur, urbis oppugnationem non aggrederetur. Die igitur parasceves Diacænesimæ septimanæ (id est feria VI. seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: & tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit.

Edit. Paris. pag. 148.

Constantinopolis obsideri cœpit anno 1453.

A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit; ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium & meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copiæ castra locaverunt; Aprilis ergo die sexta, parasceve post Pascha obsidione urbem cinxit Mehemetes.

Sanctæ Sophiæ templum desertum.

Constantinopolitani a quo die in Ecclesia magna facta est concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugiebant; nec in ea oblatione, holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, adstabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro & ara gentilium, & sacrificium perinde ac Apollini factum, æstimabant.

Isaiæ Prophetæ verba.

Quare Isaias tamquam ex ore Dei sic loquitur, (Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiamque prudentiam dissipabo. Væ illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. qui dicunt, quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea hæc dicit Dominus. Væ filiis Apostatis, consilium me inconsulto habuistis: neque peccata peccatis adjiceretis, pacta, spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.)

Gennadius adversatur unioni Ecclesiarum.

Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: & sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem hæresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat, operisque socius, e Senatoribus primus Mesazon, idemque Dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem,

A νε τὴν σφραγῖδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος, δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν πρὸς τὰ τῆς διηγήσεως κύματα, καὶ ἴδωμεν τὴν ἀγριαινομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χάναι, καὶ καταποντίσαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώξασαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραβλέψασαν. Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἔπεμψε μηνυτὰς, καὶ κήρυκας εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας, τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῷ στρατεύματι κατὰ τῆς Πόλεως. τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα γὰρ προσόδων καὶ ῥόγας ἦσαν γεγραμμένα, συνέρρεον· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ καὶ μυ-

B ριάριθμα τίς διηγήσεται; πᾶς γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς Πόλεως ἔτρεχεν, οὕτως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἕνεκα παιδικῆς ἡλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἕνεκα γήρως. οἱ δὲ πολῖται ἱκέτευον τὸν Θεὸν, τοῦ μὴ ἐπελθεῖν τῇ ἁγίᾳ ἑβδομάδι· διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἅρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. τῇ παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου, καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλήμ. καὶ πήξας τὰς αὐτοῦ σκηνὰς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χαρσοῦ ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ. καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης, τῆς κειμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, καὶ ἔτι ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμι-

C δίου, καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπον οἱ ἄμπελοι. καὶ γὰρ ἦσαν προλαβὼν φθαρέντες παρὰ τοῦ Καρατζία. καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν Ἀπριλίῳ ς'. ἡμέρᾳ παρασκευῇ ἡ μετὰ τὸ πάσχα. οἱ δὲ τῆς Πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἕνωσις ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε ὁλοκαύτωσις, οὔτε θυμίαμα. εἰ ἔτυχέ τις τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο. καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναῖκες ὡς ἄνδρες, οὕτω μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. τί γὰρ λέγειν;

D καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι πλημμέλειαν ἐνόμιζον. διὰ τοῦτο Ἡσαΐας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησίν· Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐαὶ τοῖς βαθέως ποιοῦσι βουλὴν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου· οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσι· τίς ἡμᾶς ἑώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς γνώσεται; ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· οὐαὶ τέκνα ἀποστάται, ἐποιήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου, τοῦ προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέ-

E λειπε καθ' ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν Ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς, καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου, καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου, καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδώνη ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἱρετικούς. ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὸν πρῶτον Μεσάζοντα τὸν μέγαν Δοῦκα συνεργὸν, καὶ συνίστορα. τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν πλημμελήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτι

εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς πόλεως, κρειττότερον ἐστὶν εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τούρκων, ἢ καλύπτραν Λατινικήν. καὶ γὰρ ἀπογνόντες οἱ τῆς πόλεως ἔλεγον, εἴθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χερσὶ τῶν Λατίνων τῶν ὀνομαζόντων τὸν Χριστόν, καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀποσφιχθῶμεν ἐν τῇ τῶν ἀσεβῶν παλάμαις. Τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγξατο. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἡσαΐας ἐφθέγξατο, καθὰ καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ. Ἄκουσον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ λήψονται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου. καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἥξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ σοῦ, ὧν γεννήσεις, λήψονται, καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romæi, ut diceret; Turcorum mitram ac rediuniculum in media urbe dominari, quam Latinorum galerum regnantem conspicere, potius esse. *Magni Ducis verba impia.* Cum interim Romæi omni salutis abjecta spe, hæcce vota conciperent: *Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra deveniret, nec Turcis impiis traderemur*; quibus contraria, quæ retulimus, Mesazon prædicabat. *Edit. Paris. pag. 149.* Sed ad eum Isaias sicut & Ezechias locutus est. (Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies veniunt, quibus, cuncta, quæ domi possides, diripientur; omnesque divitiæ a majoribus tuis comparatæ in Babylonem transferentur, nec B earum residui quicquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, & spadones facti in Regis Babyloniorum domo servient.)

CAPUT XXXVIII.

Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Johannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulit, & ab Imperatore honorem maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent & opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, & hac de causa Mehemetes Contostaulum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosporo in sinum Ceratinum navigia & biremes transfert. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes & tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibitum. Johannis Huniadæ legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur & ut Mehemetem ad pacem & obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respuit Mehemetes. Justinianus infælici successum Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος ὅσον δυνάμεις, ἐπιμελούμενος ἐπεμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐταις· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχον κατὰ νοῦν ἀπαραίτητον λογισμόν, ὅτι ἐὰν ἡ πόλις ἁλῷ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἔρημον γενήσεται. ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβὼν γραφὰς δεόμενοι βοηθείας, ἀντέγραψαν, ὡς ἤδη ἔρχεται μία ναῦς σὺν φʹ ὁπλίταις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ αἱ τῶν Βενετίκων ἐμπορικαὶ τριήρεις κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζοῦντος. Ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενέτικοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἴασαν αὐτὰς καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν, τάχα τῆς πόλεως. ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενούας ἐλθὼν εἷς ὀνόματι Ἰωάννης Λόγγος ἐκ τῶν Ἰουστινιάνων σὺν δυσὶ νηυσὶ ὑπερμεγέθεσι, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολ-

C At vero Constantinus Imperator urbi tuendæ, quantum viribus pollebat, cum Genuensibus Galatæ incolis, erat intentus. *Constantinus & Galatini urbi tuendæ attendunt.* Hi namque opinionem præceperant, a qua haud dimovere ipsos promptum, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hac de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppetias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quæ quingentos milites Galatæ castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Veuetorum etiam triremes actuarias commercio inservientes a Palude Mæoti, Tanai, & Trapezunte reversas, Imperator & Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permiserunt; ut, si fors ita ferret, urbi auxilio & usui esse possent. *Triremes Venetæ ab Imperatore & Venetis Constantinopoli stare jussæ.* Advenerat Genua Johaones Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quæ, præter multas machinas eximias cæterum- *Johannes Justinianus Longus.*

Edit. Paris. pag. 150.

Protostrator Justinianus a Constantino factus regione urbis unam propugnat.

que belli apparatum, militibus ætatis robore præstantibus ac generosis instructæ erant. Johannes ipse vir solers, in ordinanda acie, pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne suscepit Imperator stipendiaque ejus militibus solvit: præterea beneficiis, & Protostratoris exercituum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; Nam Tyrannum tormenta ænea lapidibus emittendis parata, cæterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadverterant.

Lemnos Longo Justiniano data.

Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Johanni Longo donavit, si Urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret.

E portis urbis erumpunt obsessi, sed statim cessant, paucitatis militum ratione habita.

Latini Johanne Duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fossam desilientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam fossa superata Romæi vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis minime conducebat; quippe verum dicta adversus viginti Turcos Romæum unum stetisse. Cominus cum Turcis pugnando eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Romæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut, in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum & corpus transadactus pervadat, in aliumque obvium transiliat, & ab hoc in alium, donec vis pulveris refrigescat: hocque impetu duos vel tres homines interfici simul possibile. Machinam istam ejusque usum didicerunt, amplioremque fecerunt Turci.

Quid actum sit primis obsidionis diebus.

Aprilis mensis trientes duo paucis velitationibus subitisque præliis transacti sunt, dum Tyrannus novis copiis contractis exercitum suum augeret; ad quem multitudo innumerabilis militum, tam qui nomina vocati milites dederant, quam qui sponte venerant, confluxit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum millia superare conjecerunt.

Galatini placatum Mehemetem habere student.

Galatini equidem Genuenses, dum Tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profitentur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis, quos diligeret, causa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud facturos polliciti sunt. Verumtamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est.

pag. 151.

Galatini posthabitis cum Mehemete fœderibus, opem obsessæ urbi ferunt.

Galatini enim, quomodo superioribus temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eumdem exitum hunc manere principem persuasi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes auxiliares miserunt: quodque Mehemetis amicitia ipsi valde suspecta erat, fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebdat, opem ferebant. Secum rursus hæc dicebat Tyrannus: *Serpentem dormire sinam, quousque Draconem occidero;* uno

A λὰς καὶ καλὰς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουΐταις ἀρεϊκὸν πνέουσι θυμόν. Καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιος ἀνὴρ, καὶ εἰς παρατάξεις, καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. ἐδεξιώσατο τοῦτον ὁ Βασιλεὺς, καὶ ῥόγας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἐποίησε, καὶ πρωτοστράτορα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον κειμένων τειχέων ἀνελάβετο. καὶ γὰρ ἦσαν ὁρῶντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντα, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τείχεσι παράταξιν. εὐεργέτησε δὲ τοῦτον καὶ διὰ χρυσοβούλλου γράμματος τὴν νῆσον Λῆμνον· εἰ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχεμὲτ, καὶ ὑποστραφήσεται ἄπρακτος, ἐξ ὧν θαρρεῖ κερδάναι B τῆς πόλεως· ἔκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἡρωϊκῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἱστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ· πολλάκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις Ῥωμαῖοι, ποτὲ μὲν ἀφιέντες, ποτὲ δὲ λαμβάνοντες· πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπάθον τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ γὰρ εὔκολον ἂν εἰπεῖν, οὔσαι ἕνα Ῥωμαῖον πρὸς εἴκοσι Τούρκους· Τί ἐδύναντο ἀντιπροσωπῆσαι, καὶ ἐξελθεῖν; πλὴν ἡ βουλὴ ἐδίδοτο, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τειχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τζαγραβολικῶν βελῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι διὰ μολυβδοβόλων ἀπολυομένων διὰ βοτάνων πέντε καὶ δέκα ὁμοῦ, σμι- C κρὰ ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύναμιν τρήσεως· ὡς εἰ τύχοι ἐμπίσειν σιδηροφόρῳ σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἶτα ἐξ αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανθῇ ἡ δύναμις τῆς βοτάνης, καὶ διὰ μιᾶς προσβολῆς, δύναται ζημιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἔμαθον οὖν καὶ οἱ Τοῦρκοι, καὶ χρῶνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐπέκεινα. παρεωθέντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ δίμοιρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμάχεσιν, ὁ γὰρ τύραννος εἰς πλέον ἠθροίζετο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ, καὶ αὐτόκλητοι ὑπὲρ ἀριθμὸν δυνατὸν εἰπεῖν. ἔλεγον οὖν, ὅσοι κατεσκόπευον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοσίας χιλιάδας. καὶ D οἱ τοῦ Γαλατᾶ Γενουΐται, καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν τύραννον ἔτι ὄντα ἐν Ἀδριανουπόλει, ἔστειλαν πρέσβεις, ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραιφνῆ φιλίαν, καὶ ἀνανεοῦντες τὰ προγεγραμμένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτὸς ἀπελογεῖτο, ὡς φίλος αὐτῶν εἶναι, καὶ ἀδιάσπαστος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ ὀφθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ὑπέσχοντο. πλὴν εἷς ἐκ τῶν δύο κατεγελᾶτο, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐσκόπουν, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις καταπολεμηθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ἠνύσαντο ἀπελθόντες ἄπρακτοι, οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ σὺν ἐκείνοις φιλίαν δεικνύοντες, τοὺς μὲν πολίτας ἐδίδοσαν τὴν παρ' E αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὕτω θαρροῦντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλεῖον μὲν τὴν φιλίαν ὑπόπτευον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχουν κρυφίως. ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγεν. ἐάσω κοιμᾶσθαι τὸν ὄφιν, ἕως οὗ καταθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἐλαφρὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοτοδινιάσει. ὃ καὶ γέγονε. τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης πλοῖα,

πλοῖα

πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμόν. ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἁλύσει, ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλουμένης ὡραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ νῆες ἵσταντο ἔνδον ὁρμαθηδὸν περισχόντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἅλυσιν. αἱ δὲ νῆες, ἃς εἰρήκαμεν πέντε, μία ἦν τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σῖτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας ῥογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνὸς ὅλου διὰ τινας αὐτῶν χρείας. εἰσελθόντος οὖν Ἀπριλλίου, καὶ βαλομένων ἆραι τὰς ἀγκύρας, ὁ βορρέας αὐτοὺς ἐνεπόδιζε. ὥσπερ οὖν οἱ πολῖται ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὡσαύτως καὶ αἱ νῆες. τοῦ βορρέας οὖν καταπαυσαμένου πεσόντος, καὶ νότου ἄρξαντος πνεῖν, ἐξῆλθον τοῦ Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκραταιοῦτο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. ἵσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀποδοχήν, εἰ καὶ μηδὲν ὤνησαν. φανέντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθὺς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος δράκων ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοῦ τριήρεων, καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προστάσσων αὐτοῖς· ὅτι ἐκ τῶν δύο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἕν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κωλῦσαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἵσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἄφιξιν τῶν νηῶν, ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς πύλης ἐκτός· αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ ἴσον ὁδόν, καὶ βουλόμεναι περάσαι τὸν Μεγαδημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ κερατίῳ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀντέστησαν τοῖς ναυσίν. ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εὔδιος ἀνέμου μὴ πνέοντος. καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θέαν. κατεστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἱστίοις τριακοσίοις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ τῆς νηὸς ὡς ἀετοὶ ὑπόπτεροι, ἄνωθεν, ὡς κεραυνοὺς, τὰ βέλη τῶν τζαγρῶν κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. ὁ δὲ τύραννος ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας ὁρμήσας ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποχούμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι, τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἔνοπλος στρατιὰ σὺν αὐτῷ· τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἱστία φυσηθέντα, σχίσαντες τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἔπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. εἰ γὰρ ἦν ἔμπροσθεν αὐτῶν πᾶς ὁ στόλος τοῦ βαρβάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσαι καὶ τὰ τριακόσια. ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μόνον ἐκραύγαζεν. ὁ δὲ μέγας Κοντόσαυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι, καὶ γὰρ παραλόγως ἐπρόσταττε. τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τοῖς διπλοκιονίοις, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσαυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. ἀχθέντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς ῥιφέντος, καὶ ὑπὸ τεσσάρων τανυσθέντος, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσὶν ἔτυψε, δοὺς ἑκατὸν σὺν μιᾷ χρυσῇ ῥάβδῳ, ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου καθαροῦ σταθμίον λίτρας πεντακοσίας· ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν ἵνα παίζῃ αὐτήν, ὡς δοκίμιον· ἦν ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων ἕλκων, τινὸς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας υἱός Πάλδα ἐπονομαζόμενος. ἐδειλιάθη οὖν πρὸ κα-

A *deinde, eoque levi, ictu capiti impacto vertigine circumactum calcabo*; quod etiam postea contigit. Eodem etiam tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, & triremes trecentæ simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa a porta, quæ Pulchra appellatur, ad Galatæ littus claudebat, navesque continua serie connexæ, portus latitudinem, & catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponeso cibaria subvehens Imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transegere. Ineunte Aprili e portu solvere cum
B decrevissent, Boreas spirans obstitit. quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mœsti admodum, animoque valde consternati erant. At Borea cadente cum Auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante Austro celerius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venere naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrit Tyrannus, taliaque imperat; alterum e duobus faciendum incumbit, vel naves capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt. A littore itaque progressa e-
C jus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Aureæ portæ expectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrium arcem, ut sinum Ceratinum ingredi possent, superare, navigia obstabant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, & quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planitiei instar complanatum; nec propter telorum frequentiam, remi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatæ, e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, emittebant, quorum machinas disrupe-
D runt Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia & vanitate impulsus, undas findere posse, & equo vectum ad naves usque, suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam quassando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus rei nauticæ ignarus ad clamores & vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus Tyrannus classem
E ad duas columnas abire, & coram se magnum Contostaulum adduci jubet. Quem attractum & in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendentibus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondo, (quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat) centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Contostaulus natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principe viro ortus e-

Mehemetis classis ad urbem accedit, cujus portum incolæ catena clausum tenebant.

Naves quinque ex Archipelago Constantinopolim veniunt.

Turci a portus ingressu frustra arcent.

Edit. Paris. pag. 152.

Naves quinque portum ingressæ.

Mehemetes ira accensus Contostaulum classis suæ indigne & contumeliose habet.

Palda Contostaulus.

A rat. Jamdiu ante mancipium factus a patria religione & pietate defecerat; Mehemetisque patri servitutem servierat. Is ante quatuor annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat, multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac nautis invisus; ut qui prædam ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a Tyranno spretum, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum occulum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitanis soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque Imperatoris ac Venetas, aliaque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit: stratagema ideo audax, generoso fortique

B

Stratagema Mehemetis audacissimum. Diplocionium.

viro dignum comminiscitur. Per dumeta & vepres post Galatam sitas rectam viam a parte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat. & pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangiis impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circumactas & tractas in Ceratinum sinum inferri jubet; statimque illud factum est.

Biremes a Bosporo in sinum Ceratinum terra transportatæ.

Biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus proræ gubernator adsidebat, alius ad puppim clavum regebat. Tertius antennas moderabatur, velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; carmen etiam nauticum a tubicine cantatum. Dumeta interim ac torrentes navigantium species superant, triremesque octoginta terra tractas ab uno litore, ubi cæteræ relictæ sunt, ad aliud litus deducunt. Quis talium spectator umquam, vel auditor fuit? Mari equidem navibus constrato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem exercitum trajecit. At hic novus Alexander Macedo, stirpisque suæ, uti spero, Tyrannus ultimus, navigiis per collium juga, velut per maris undas, actis, in terram mare induxit. Xerxem insuper opere, ac successu superavit, qui Hellesponteum transvectus, accepta ab Atheniensibus clade turpiter recessit. Mehemetes vero terra, quasi navigabili reddita remorumque patiente, trajecit, Romanos delevit; aureasque revera Athenas, urbem imperatoriam, mundi ornamentum expugnavit. Atque ista quidem mari gerebantur.

C

Edit. Paris. pag. 153.

D

Turci Constantinopolim terra oppugnant.

Terra vero tormentum bellicum illud immane in mœnium conspectum tractum, non longe a sancti Romani porta, locatum est; ad scopum destinatum artifex collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ locatæ erant ex obliquo, lapidum in globos affabre deformatorum librarum * pondo capaces; majorem ille explosurus, locum imprimis designatum minori primum quassabat: certo deinde ictu majorem emittebat. Ad fragorem & sonitum accensæ bombardæ, explosique primi globi, Constantinopolitani attoniti, mutique restitere: rupto deinde silentio in has voces DOMINE MISERERE erupernut. Per id tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago Diacænesimi septimana, ex recepta consuetudine, in palatio palam proposita extabat; ubi usque ad diem captæ urbis stetit; atque interim in vicini illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per Prophetam Jeremiam dixerat, tunc impleta sunt: *Ut quid ex ter-*

* Laonicus dicit fuisse semissis talenti, id est, 50 libras, pondo. Urbis incolæ fragore tormenti ænei displosi attoniti restant.

E

Imago SS. Dei genitricis in palatio.

A ρου, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πάτριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικὸς τοῦ Μεχεμέτ. αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐλθὼν ἐν τῇ Λέσβῳ, καὶ αἰχμαλωτίσας αἰχμαλωσίαν ἄπειρον. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις ὁ σαλὸς φίλος, ἁρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονηθέντα, καὶ ῥαβδισθέντα, εἷς τῶν Ἀζαπίδων λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κόρρης κρούσας ἐξώρυξε τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἅλυσιν ἔδωκαν εἴσοδον αὐταῖς· τότε ὁ τύραννος ἰδὼν τὰς νῆας τὰς μεγάλας ὀκτὼ οὔσας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριήρεις βασιλικὰς, καὶ τριήρεις τῶν Βενετίκων, καὶ ἄλλα πλοῖα μικρὰ, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν τοῦ κατασχεῖν τοῦ λιμένα, καὶ

B τεχνάζεται γενναῖόν τι καὶ ἀνδρεῖον σόφισμα. προστάττει τοῦ ἀποθυδρομηθῆναι τὰς νάπας τὰς ὄπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος, ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ στρατίου κόλπου κείμενον ἄντικρυ Κοσμιδίου. καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλὴν, ὅσον ἐδύναντο, διὰ τῶν φαλάγγων ἐπιβιβάσας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἱστία πετάσας ἐκέλευσεν ἕλκειν διὰ ξηρᾶς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου, καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον τὰ πλοῖα, ὃ καὶ γέγονεν. εἵλκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ πρωρεὺς, καὶ ἄλλος ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενος. ἕτερος δὲ τὸ πτερὸν κρατῶν τὸ ἱστίον ἐτίνασσεν, ἄλλος τύμπανον, ἕτερος σάλπιγγα κρούων ἐμελῴ-

C δει θαλάσσιον μέλος. καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες, τὰς νάπας καὶ τοὺς ῥύακας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὗ καταντήσαντες ἐν τῇ ὑγρᾷ, αὐτὰς ἀνήγαγον ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἱ διήρεις ὑπάρχουσαι, τὰς δὲ λοιπὰς ἔασεν ἐκεῖ. Τίς εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; ὁ Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν ὁ τοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διῆλθεν. οὗτος δὲ ὁ νέος Μακεδὼν, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γενεῶν αὐτοῦ τύραννος ὕστατος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε· καὶ ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἀπέζευξεν. ἀλλ' ὑπὲρ τὸν Ξέρξην οὗτος· ἐκεῖνος γὰρ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν Ἀθηναίων αἰσχύνην ἐνδυθεὶς ὑπέστρεψεν. οὗτος δὲ τὴν ξηρὰν ὡς ὑγρὰν δια-

D βὰς, τοὺς Ῥωμαίους ἠφάνισε, καὶ τὰς χρυσᾶς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κοσμούσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἷλε. Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης. διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χωνείαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἄντικρυ τοῦ τείχους, ἔστησεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πλησίον. καὶ λαβὼν σημεῖον ὁ τεχνίτης, εἶχε γὰρ ἐκ πλαγίου φολέας δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας πέτρας ὡς λιτρῶν * εὐπόρως τεχνασμένας. καὶ ὅτε ἐβούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην, ἐσημειοῦτο τὸν τόπον, πρῶτον πέμπων τὴν μικράν· καὶ τότε στοχαστικῶς ἐσφενδόνει τὴν μεγίστην· καὶ κρούσας τὴν πρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ τῆς πόλεως, ἐνεοὶ γεγόνασι, καὶ τὸ, Κύριε ἐλέησον, ἔ-

E κραζον. ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, ἀρθεῖσα ἡ εἰκὼν τῆς πανυπεράγνου Θεοτόκου τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ ἐκεῖσε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως· τότε ἐπληροῦτο τὸ ῥηθὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος· Ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβὰ φέρεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἐστί

A

ϕικτά. καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι· διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν. καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες, καὶ υἱοὶ ἅμα· γείτων, καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται, ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἔθνος μέγα, καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον, καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰταμός ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει. φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα, ἐφ' ἵπποις, καὶ ἅρμασι παρατάξονται, ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σὲ, θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης ὁ τεχνίτης, τινὰ μέθοδον ἐπίστατο τοῦ μὴ διαρραγῆναι τὴν χωνείαν, καὶ τὰς σιδηρᾶς χωνείας ἀπολυσάσας προβολάς· μετὰ γοῦν τὸ ἀπολυθῆναι τὸν σκεῦος, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζόμενον ὑπὸ πίλοια ἐξ ἐρίων παχέων, παρευθὺς ὡς ὕελος διερρήγνυτο· καὶ μετὰ τοσαύτην ἐπισκοπὴν, ἢ δὶς, ἢ τὸ πλέον τρεῖς ἀποπέμπων ἐῤῥίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μετάλλων ὑποβαθύσμασιν· οὗτος δὲ τί ἐποίει; μετὰ τὸ σφενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεούσης ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νίτρου καὶ τοῦ θείου, παρευθὺ κατέβρεχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ σὺν τῷ ἐπληροῦντο τὰ ἔνδον αὐτῆς ἀρρώδη πάθη, καὶ οὐκ ἐνήργει τὸ ψυχρὸν λεανθὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβάσταζε τὸν κόπον ἀπόλως, ἄχρις οὗ ὑπούργησε τὸν ὄλεθρον τῆς πόλεως· καὶ ἔτι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θέλημα. κρούσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἐβουλήθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἐσκώψε τὴν βολὴν, λέγων, εἰ βούλει καταπεσεῖν ἀπόλως τὰ τείχη, μετάθες τὸ σκεῦος ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τείχους, ἀπέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ὀργυιὰς ε' ἢ ἕξ, καὶ τότε ἐξισῶν τὴν πρώτην ἄφες ἑτέραν βολὴν· τῶν δύο ἄκρων ἁρμοσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην, ὡς ἀρμοσθῶσιν αἱ τρεῖς βολαὶ ἐς τρίγωνον σχῆμα, καὶ τότε ὄψει τὸν τοιοῦτον τεῖχον εἰς γῆν καταπίπτοντα. ἤρεσεν οὖν ἡ βουλὴ, καὶ οὕτω πέπραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ ὅπως ἀπέβη. πόθεν δὲ παρακινηθεὶς ὁ Οὔγγρος ἔπω τὴν βουλὴν ταύτην τῷ τυράννῳ δέδωκεν, ἤδει λέξαι. Ὁ ῥὴξ

D

τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παραλαβὼν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ Πάπα Νικολάου, καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξεβλήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ἅπαξ καὶ βασιλεύς· ἔχων δὲ ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχεμὲτ ἀγάπης προσδιορισμένας τριῶν ἐτῶν, ἤδη πληρωθέντος τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμὲτ λέγων, ὡς ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ Κυρίῳ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμὶ τοῦ ὁρισθέντος ἃ ὑποσχέσθην· λάβε τὰ ἔγγραφα ἃ ἔδωκας, καὶ δὸς τὰ ἡμέτερα καὶ ποίει ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας· αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως· περὶ δὲ τῆς βουλῆς, ἧς οὐκ ἔδει συμβουλεῦσαι ὡς ὑπάρχων Χριστιανὸς, ὅπως ἀκούσας γράφω.

E

Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἧτταν, ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φυγὼν ὁ Ἰάγκος, καὶ οἴκαδε ἀπελθὼν, ἃ ὡς ἔτυχε καταλαβὼν τὰ οἰκεῖα, ἔτυχέ τινος τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἥττης, καὶ ἀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς χαροπὸν ἔβλεψεν. ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίνατο. ἴσθι τέκνον, εἰ μὴ παντελὴς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιγελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γὰρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν

A

ra longinqua thus Sabæum, & cinnamomum mihi offers? Holocautomata vestra mihi accepta non sunt, & sacrificia vestra non me delectant. hacce propterea minatur Dominus. infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hac præterea dicit Dominus, Ecce populus gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum, gladiumque arripient. impudens est, & non miserebitur; vox illius mari æstuanti similis; equis & curribus, filia Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt. — Jeremiæ Prophetæ verba.

Perniciosæ porro illius machinæ inventor, se sibat noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur. Tormentis illis lapides emit-

B

ti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ac lana densissime compactis contecta statim forent, ad vitri modum dirumpi: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeuntes aera, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant: & olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad Tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eamdem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum Janchi

— Edit Paris. pag. 154. Tormentis æneis ne displosione frangantur medicamentum adhibitum.

C

Apocrisiarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, eique collimanti dixisset: *Si muros in terram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum & alterum æqualis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libratis, tertio murum quate; ita ut in trianguli figuram dispositi serventur; illam muralem partem in terram ruere conspicies.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus illa Tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungariæ Rex Romanorum Imperator designatus fuerat, & a Papa Nicolao coronam acceperat. Exautorato et-

— Hunniadis ad Mehemetem legatus bombardarium docet, quomodo globos dirigere oporteret.

D

iam Janco, qui curatoris nomine res administraverat, Rex ipse Imperator administrationem regni universam capessivit ac suscepit. Cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset Jancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit. *Regni administratione ipsemet abdicavi, & Domino meo eam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habe, nostrasque mihi redde, cum Hungariæ porro Rege, ut tibi visum erit te gesseris.* Hoc de negotio acturus Apocrisiarius legationem obierat. De consilio vero, quo hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accepi, referam. Fama est Jan-

— Qua ratione impulsus legatus bombardarium docuerit.

E

cum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repetiisset, cuidam viro spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit, cladem, quam acceperat, narravisse: & Romæorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arridens, deseruisset, illachrymasse; huicque senem talia respondisse; *Istud a me disce fili, non prius Christianos, quam internecione Romæi deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastatum*

— Senis cujusdam ad Johan. Hunniadem verba.

Edit. Paris. pag. 155.

diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari. Janci fecialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus haustam, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius rueret quassatus murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus: turre etiam sancti Romani portæ vicina solo æquata, hostes & qui intra urbem erant, se invicem conspiciebant. Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; Auxiliarii etiam non pauci armati Galatini, qui amicos multis modis se probaverant, strenue præliabantur. Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secura versabantur, Tyranno necessaria copiose præbentes, oleum in machinæ tormentariæ usum, & quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romæis vero occulte auxiliari, & noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido & castris ad Turcos fallendum celandumque postridie apparerent. Veneti quoque a porta Imperatoria Cynegum usque, Romæis immixti adversus Turcos præliabantur. Dux interim magnus militibus ubique animum faciendo, vigilias explorando, & militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; Neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum exspectat. Imperator mœnium ruinam considerans, urbi sibique infausta augurabatur; a temporibus quippe Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica & Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad Tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus & divitiis majore imperato, aliis etiam injunctis, obsidionem solveret, & castris ab urbe motis pacem amplecteretur. Legatis hunc in modum respondit Tyrannus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec cessas volueris, Peloponesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, & proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnatam ingressus fuero, te magnatesque tuos omnes calcatos gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam.* His allectis auscultare, vel parere Imperator numquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romæis ereptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admisso, quam viam ipsi capesserent, quem in locum abirent, in quam Christianorum orbem migrarent Romæi? ubi a probris, contumeliis & contemptu tuti & securi agerent: a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis & Hebræis merito spreti, ac contumeliose habiti essent. Per id tempus Justinianus Longus hostium biremes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat.

Murus urbis ad S. Romani portam diruitur.

Justinianus & Galatini strenue pugnant.

Galatini Turcos decipiunt.

Veneti etiam operam egregie navant. Magnus Dux.

Constantinus animo percellitur.

Mehemetem tributo oblato ab obsidione removere tentat.

Mehemetes urbem sibi dedi petit.

pag. 156.

Constantinus eam se proditurum negat.

Justinianus infelici successu biremes hostium comburere aggreditur.

A Τούρκων φθαρῆναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἕξειν. Ἔχων οὖν ἐν ὠσὶ τὴν ἀπαίσιον ταύτην προφητείαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἄγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἁλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλὴν, πῶς δεῖ, καὶ μᾶλλον τὸ τεῖχος εὐκόλως πεσεῖν, ἐδίδασκε. πεσόντα δὲ δύο τείχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἕνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πύλῃ πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ ἔκειτο χαμαὶ, ὁρῶντες τοὺς ἔνδον, καὶ ὁρώμενοι ὑπ' αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναίως ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῷ, καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ δοκιμοῦντες ἀγάπην. καὶ ἐξερχόμενοι δῆθεν ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσσάτου B ἀφόβως, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδοσαν ἀφθόνως τῷ τυράννῳ, καὶ ἔλαιον διὰ τὰς σκευὰς, καὶ ἄλλο ὅ,τι αἰτοῦντες οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχοῦντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐναλλαττόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοσσάτῳ διετέλουν διὰ τὸ λανθάνειν τοὺς Τούρκους· οἱ δὲ Βενέτικοι ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς Τούρκοις ἐμάχοντο. ὁ δὲ μέγας Δούκας σὺν φ' ἐνόπλοις ἐν τῇ πόλει περιπολῶν, θαρρύνων ἅπαντας τοὺς στρατιώτας, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίγλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλελειμμένους, καὶ τοῦτο ἐποίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν. οὐ C γὰρ συνεκρότησε πόλεμον ἀληθῆ ὁ ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντεων. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τείχη πεσόντα, καὶ κακὸν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ' αὐτοῦ κρίνων τὴν πτῶσιν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τοὺς καιροὺς Κωνσταντίνου τοῦ ἁγιωτάτου ἐν τοσούτοις πολέμοις Σκυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτῶσιν ἑνὸς λίθου βαροῦντος λίτρας μιᾶς. τότε δὲ τοσοῦτον ἑώρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναρίθμητον, καὶ στόλον βαρὺν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀπήλπισε, καὶ στείλας πρέσβεις ἐδέετο τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ' ἔτος, καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τοῦ ἐκεῖ, δοῦναι καὶ D εἰρήνην ἀσπάσασθαι. Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν· οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀναχωρῆσαί με. ἢ τὴν πόλιν λαβεῖν, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ ζῶντα ἢ τεθνεῶτα. εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρῆσαι ταύτης κατ' εἰρήνην, δίδωμί σοι τὴν Πελοπόννησον. καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν εἴσοδον εἰρηνικῶς, καὶ διὰ μάχης εἰσέλθω, πάντας τοὺς μεγιστᾶνάς σου σὺν σοὶ πατάξω ῥομφαίᾳ, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλομένῳ παντὶ τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ χορηγήσω πραιδεῦσαι, ἀρκεῖ ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κενή. Ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ μηδ' ἀποσοῦν ἐν τῷ συμβάλλων, οὐ γὰρ ἦν δυνατὸν παραδοθῆναι τὴν πόλιν E τοῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων. εἰ γὰρ εἶχε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικίσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν, καὶ ὀνειδίζειν, καὶ στραγγαλίζειν τοὺς Ῥωμαίους; οὐχὶ μόνον Χριστιανοὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τοῦρκοι, καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς· τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς ἐσκέψατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσαι ταῖς διήρεσι, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. καὶ δὴ ἑτοιμάσας μίαν τῶν τελήρων, καὶ

βαλὼν ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκεύη ἵστατο ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν· οἱ δὲ Γενουῖται τοῦ Γαλατᾶ μαθόντες τὸ δρώμενον, ἀπήγγειλαν τοῖς Τούρκοις. οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἄγρυπνοι διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἑτοίμους παραταξάμενοι τοὺς Λατίνους ἐξεδέχοντο. οἱ δὲ Λατῖνοι μὴ γνόντες τὸ μελετηθὲν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς, περὶ μέσας νύκτας ἄραντες τὰς ἀγκύρας ἡ τριήρης ἀψοφητὶ τοῖς πλοίοις πλησιάζουσα ἦν. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγορότες, καὶ δὴ ἐκπεμφθεὶς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρεως, καὶ σὺν ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτήν, ἔβαλε κάτω ὑποβρύχιον σὺν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν· τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον, καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ εἰς μικρὰν ἀθυμίαν, ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες ἐκ τῆς αὐτοῦ νηὸς εὔζωνοι νέοι, καὶ λίαν πολεμισταὶ ὑπὲρ τοὺς ρν΄. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδοκιμίᾳ, καὶ φωνὴν μεγάλην ἄραντες συναλλαγμῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἦχον ἐν οὐρανοῖς ἐξέπεμψαν, ὡς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σείεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἐβόων ἡμέρας ἄμα γενομένης, καὶ χαρμοσύνας τε, καὶ ἀθαρσῶς καταπολεμίζοντες, ἐναβρυνόμενοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ καταβολῇ τῆς τριήρεως, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φολεᾷ τῆς χωνείας ἐνήρμοσαν. καὶ δὴ ἱσταμένης μιᾶς νηὸς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἐγγύς, φερούσης φόρτον ἐμπορικὸν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλέειν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναῦς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπόρων τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τοῦρκοι τὸν λίθον διέρρηξαν τὴν γαστέρα τῆς νηός, καὶ διαρραγείσης ἄρδην κατεποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. τοῦτο τὸ δῶρον ἀντέμεμψις τῆς ἀπρεποῦς φιλίας, ἧς ἐπεδείξαντο Τοῦρκοι τοὺς Γαλατίνους. ἀπῆσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ βοῶντες, ὡς ἡμεῖς φίλοι ὄντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρεως· καὶ γὰρ εἰ οὐκ ἐστὲ παρ' ἡμῶν ἐναντιωθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν διὰ ξηρᾶς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι ὀγδοήκοντα πλοίων. τέφρα γὰρ ἔμελλον γεγονέναι καὶ κόνις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. ὑμεῖς δὲ τὴν ἀντιμισθίαν πληρώσαντες ἐποιήσατε ἡμῖν τὴν τοσαύτην ζημίαν. οἱ δὲ μεσάζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι μὴ γινώσκοντες ὑμετέραν εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ θαρροῦντες τῶν ὑπεναντίων εἶναι, τοῦτο καὶ πεπράχαμεν. ἔχετε δὲ οὖν θάρρος, καὶ εὔχεσθε τοῦ λαβεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν, καὶ γὰρ ἤδη πάρεστι, καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ὀφειλόμενον ὑμῖν δοθήσεται. Σὺν τούτοις τοῖς μειλιχίοις λόγοις ἀπῆσαν· μὴ εἰδότες οἱ ἄθλιοι, ὅτι καὶ αὐτοί, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν, ὡς ἡ Κωνσταντίνου, οὕτω καὶ αὐτοὶ γενήσονται μετ' ὀλίγον· ὁ δὲ τύραννος κατεσκεύασε καὶ γέφυραν ξύλινον ἀπὸ τῶν τοῦ Γαλατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγόν, ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν οὕτως. ἀθροίσας πολλὰ οἰνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ χίλια, καὶ δήσας καλωδίοις εἰς πλάτος ὅσον τὰ δύο ἀγγεῖα κατὰ μῆκος τιθέντα, ὁρμαθὸν ἕνα, καὶ ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὅμοιον τῷ πρώτῳ· εἶτα συνάψας, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθούς, καὶ δοκοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σανίδας κατέστρωσε. καὶ ἐγεγόνει εἰς πλάτος ἡ γέφυρα, ὥστε ἀπιόντας πέντε κατὰ πλάτος διέρχεσθαι στρατιώτας πεζούς.

A Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis el impositis, machinisque omnibus idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turcis prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliasque egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis, venientes expectarunt. Latini istius proditionis ignari, anchoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, & triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac attoniti fuere; Johannesque ip-
B se pavore haud mediocri perculsus est: fluctibus enim absorpti plures centum & quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ob tam apposite destinatum ictum animo elati, omnes, cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concuti videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci lætabundi sibique admodum confidentes oppugnare urbem pergunt. Itaque inaspectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ
C canali immittunt, & in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas disrumpunt, & in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portum Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, ceu redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad Magnates, cum ipsis expostulaturi, Galatini se conferunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuissent, tanta injuria illata ipsis esset: *Si vobis* inquiunt, *incompertus fuisset triremis appulsus, tantos labores, intrahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis,*
D *frustra subiissetis; in cinerem namque a Romæis versa fuissent. Vos itaque ob tantum officium gratiam reponentes, tam grave damnum nobis intulistis.* Responderunt Mesazontes, *navem illam vestram esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse persuasis actum est. Bono estote animo; utque urbem occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est, vota concipite: damnum vobis illatum resarcietur, & quodcumque vobis debetur, numerabitur.* His blandis, & ad fraudem compositis verbis placati, reversi sunt miseri: ad calamitatem cladem que decurrentes, qua, una cum capta ac expugnata urbe, obruendi erant. Tyrannus interim pontem ligneum a Galatæ litore ad Cynegum hocce artificio compactum stra-
E vit. Dolia supra mille collecta rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina secundum eorum longitudinem apposita latitudinem pontis caperent; series binæ doliorum, totam pontis longitudinem capientes, simul etiam connexæ coagmentantur: trabes deinde ad oram utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem instratum est: tantaque erat pontis latitudo, ut milites quinque fronte incedere facile possent.

Turci ob demersam triremem exultantes vociferantur.

Turci navem Galatinorum tormenti globo demergunt.

Edit. Paris. pag. 157.

Querela Galatinorum.

Vesirorum responsum.

Pontem supra Ceratinum sinum stravit Mehemetes.

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27. acriter & vehementer Turci urbem oppugnant, & postridie usque ad horam diei nonam. Die 28. Maii post occasum solis acrius pugnatum. Mehemetes suos hortatur: Justinianus glande plumbea in manu læsus pugnam omisit, obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, & rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrumpunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templa, monasteria & domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. templum pollutum ac direptum. Magnus Dux capitur, & Mehemetis jussu domi custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot & Galatinorum non pauci aufugiunt. cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes & qui in urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Caduceatorem ad Constantinum Mehemetes mittit, ut ad deditionem partis abat. *Ed. st. Paris. pag. 158.*

OMnibus ad expugnandum urbem, ut Mehemeti videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui Imperatori talia diceret, destinat: *Omnia ad expugnationem jam parata esse, & quod jamdiu ante decrevi, deinceps efficiendi tempus adesse certiorem te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cujus nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellantibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi placet, & quocumque libuerit, cum aulæ tuæ proceribus, eorum supellectile ac divitiis, abire? hac etiam conditione ut nostri neuter populo damnum inferat. An obsistere ac repugnare tibi certum est? proindeque vitam divitiasque tuas, & tuorum perdere, populum quoque captivum per omnes regiones a Turcis distrahendum prodere.*

Constantini ad Mehemetem responsum.

Imperator præsente Senatu respondit. *Si pacem nobiscum majores tuos imitatus habere velis, gratias ob id Deo agimus. Illi equidem majores meos, velut parentes venerati, coluerunt ac observarunt: hanc urbem, apud quam calamitate & ærumnis pressi salutem sibi quæsierunt, patriæ loco habuerunt; quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris & regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tamquam juste partis fruere, tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, & pace constituta recede. Num spe lucri delusus, an aliis prædæ futurus sis omnino nescis; Urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in civium cujusquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, ultro mori, nec vitæ nostræ parcere.*

Deditionem sibi fieri desperat Mehemetes, & ad expugnandam urbem se accingit.

His auditis, tyrannus deditione sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia præda, præter mœnia & domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia cæteramque prædam militi suo dimittere. ei hac de causa universæ copiæ cum plausu acclamarunt. Sub vesperum per universa castra tubicinibus missis, in tentoriis singulis lumina & ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impiæ co-

ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ οὖν τὰ πάντα, ὡς αὐτῷ ἔδοξε καλῶς, ἔπεμψεν ἔνδον λέγων τῷ Βασιλεῖ· γίνωσκε τὰ τοῦ πολέμου ἤδη ἀπηρτίσθαι, καὶ καιρός ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν πρᾶξαι τὸ ἐνθυμηθὲν πρὸ πολλοῦ παρ' ἡμῶν· τὴν δὲ ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τῷ Θεῷ ἀφίεμεν. τί λέγεις; βούλει καταλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἔνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καταλιπεῖν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ παρ' ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ; ἢ ἀντιστῆναι, καὶ σὺν τῇ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις, σύ τε καὶ οἱ μετὰ σοῦ; ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρήσεται ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο σὺν τῇ συγκλήτῳ· εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἔζησαν, εἰρηνικῶς σὺν ἡμῖν συζῆσαι καὶ σὺ, τῷ Θεῷ χάρις. ἐκεῖνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὡς πατέρας ἐλογίζοντο, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ πόλιν ταύτην ὡς πατρίδα. καὶ γὰρ ἐν καιρῷ περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσελθόντες ἐσώθησαν, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀντιστραφεὶς ἐμακροβίωσε. ἔχε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἁρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια· καὶ ἀπόταξον καὶ τοὺς φόρους τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναί σοι, καὶ ἄπελθε ἐν εἰρήνῃ. τί γὰρ οἶδας εἰ θαρρῶν κερδᾶναι, εὑρεθεὶς κερδανθείς; τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστιν, οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ. κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογνοὺς τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥρισε ἀλαλαγμὸν γίνεσθαι ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ· καὶ ἐδήλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὀμόσας ὡς οὐκ ἔν' ἄλλο χρῄζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔσωσαν ὑμῶν κέρδη· τότε οἱ πάντες ἀφήμισαν· ἑσπέρας δὲ γενομένης κήρυκας κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόσταττεν ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς

ἀνάψαι, καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων πάντας σὺν ἤχῳ, καὶ βοῇ ἀλαλάξαι τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν, τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν· καὶ ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας, τὰ γὰρ φῶτα ὑπερεκχυθέντα ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἁπάσας, καὶ τὰ πλοῖα πέρα τοῦ Σκουτάριου. καὶ ἡ ἐπιφάνεια πᾶσα τῆς ὑγρᾶς τοσοῦτον ὑπερέστραπτεν, ὥσπερ εἶπαι τις κεραυνοῦ δίκην· καὶ γὰρ εἴθε ἦν κεραυνὸς οὐ φωτίζων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίων καὶ δαπανῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδόκουν πῦρ ἐμπεσεῖν ἐν τῷ στρατεύματι, καὶ κατέτρεχον ἕως τοῦ ἐρειπίου. καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνας ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προεώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένῃ πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον. Κύριε φεῖσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀντικειμένων. Οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπεσον, μὴ δυνάμενοι ἕλκειν πνεῦμα μήτε ἀποφυσᾷν. ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κελεύσας τὰς κληματίδας ἁπάσας τὰς εὑρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἔνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τείχη τὰ φθαρέντα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδοέξοδον αὐτῶν φανερὰν γενομένην, καὶ μὴ δυναμένους ἐξιέναι ἔξω τῆς πύλας, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπερικαλύπτως ὄντας, τῶν τειχέων καταπεσόντων. ὅσαν τινὲς τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι παραπόρτιον ἓν, πρὸ πολλῶν χρόνων ἀσφαλῶς πεφραγμένον ὑπόγαιον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ Βασιλεῖ, διὰ προστάξεως αὐτοῦ ἠνοίχθη· καὶ ἐξήρχοντο ἐξ αὐτοῦ προσκεπόμενοι τοῖς τείχεσι τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβολαίῳ· τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πύλας ἐκαλεῖτο ποτὲ Κερκόπορτα. Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικὸν, καὶ δὴ ἑσπέρας γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. ἦν γὰρ ἡ κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων πάντων, ἄγων ὁ Μάϊος ἡμέρας κζ΄. ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον ἕως τόσον ἄχρις ὥρας ἐννάτης. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς χρυσῆς, καὶ τὰ ὀγδοήκοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἄχρι τῆς πλατείας. τὰ δὲ ἕτερα ἱστάμενα ἐν τῷ διπλοκιονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης ὑπερβάντα τὸν μέγαν Δημήτριον τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικρὰν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὁδηγητρίας, καταβάντες τὸ μέγα παλάτιον, καὶ διαβάντες τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα. ἕκαστον αὐτῶν εἶχον ἀνὰ κλίμακα ἰσοσταθμὸν τοῖς τείχεσι, καὶ παντοίαν ἄλλην παρασκευήν. δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνυάλιον ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἔφιππος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. ἐμάχετο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων τειχέων σὺν τοῖς αὐτοῦ πιστοῖς δούλοις νέοις καὶ παναλκέσιν, ὑπερμαχοῦντες ὡς λέοντες ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων· ἐξόπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱππόται ὑπὲρ τὰς ρ΄ χιλιάδας· ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς χρυσῆς ἕτεραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἵστατο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς

A rum religionis signum, clamore intensa ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est; lucernæ etenim terra marique confertim dispositæ solis splendorem vincebant: totumque oppidum, Galatam, naves omnes, & navigia ultra Scutarium stantia illustrabant: marisque superficies acriter ad fulgetri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed & comburente ac absumente classis & castra Tyranni de cælo tacta tunc fuissent. Romæi incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectu vero eorum saltationibus, plausu lætisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, conjecere: & ad Deum corde contriti sic clamavere, B Parce nobis Domine, justasque minas tuas averte, & e manibus oppugnantium nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Johannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quæ in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut mœnium ruderibus injecta illa loricam ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romæi interim dubii hærent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea C erumpere, ut cum Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; Senum itaque quorumdam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori Imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris protecti eruptione facta in aggera extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem cæca porta, Cercoporta olim apellata fuit. Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cœpit: præliisque continuis a vespere per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominico festivitas omnium Sanctorum, Maii dies D vigesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei nonam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina, a palatio usque ad portam Auream distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, & portam Parvam Odegetriæ (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Ulanca locata erant. Uno quoque horum scalæ mœnium altitudini pares aliaque bellica instrumenta vehebantur. Post Solis occasum classicum sonuit, & Tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter & acriter pugnante, de- E cem millium suorum mancipiorum numero cinctus & equo insidens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero & a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aureæ portum plures centum millibus milites locati erant; & a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant.

Lucernæ & ignes in Turcorum castris accensi & vociferationes sublatæ.

Constantinopoleos incolæ territi Turcorum lætitia, & exultatione. *Edit. Paris.* *pag.* 159.

Justinianus dirutam muri partem munit.

Porta urbis una longo jam tempore clausa aperitur.

Dominica Maii 27. omnium sanctorum, urbs oppugnata, die 28. feria 2. sub vesperam remissius pugnatum.

Ordo quem tenuit in oppugnatione Mahemetes.

Arx Megademetrius.

Die 28. post occasum solis oppugnationem acrius Turcæ capessunt, Mehemete præsente.

Navigia vero & pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator, & Johannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romæorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus Dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, & propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram, jaculatores & sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Pulchram, & Auream per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat: totaque illa nocte vigilias egerunt. At Turci, concitante principe suo, scalas ad subeundos muros infinitas admovere festinant. Tyrannus post aciem virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias minitando sagittarios ad mœnia impellere, quorum impetum totis viribus obnitendo sustinebant obsessi. Johannes stipatus suis, & qui arma indutus Imperator aderat cum copiis universis acriter præliari. Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se mox conversura fuit, ex Romæorum acie media, Ducem Gigantem bellicosum, fortemque virum Deus abstulit. Is glande plumbea in manus parte posteriori antequam lucesceret vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillæis opere pari, præ dolore stare amplius non poterat. Imperatori ideo dixit, firmiter ac strenue hic sta, vulnus curaturus ad navem me confero, hucque statim revertor. Illa quippe hora adimplenda erant, quæ Judæis a Jeremia dicta sunt. Ad Sedekiam sic loquemini. (Hæc dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego tela bellica, quæ in manibus vestris gestatis, quibus pugnatis adversus Regem Babylonis & Chaldæos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in vos convertam, & in urbem mediam illos inducam. In vos ira ac indignatione commotus, manu extensa, & brachio elato contra vos præliabor; hujus urbis incolas feriam. Homines & jumenta strage magna interficientur: non parcam eis, neque ipsorum miserebor.) Imperator, ejusque milites, quamvis eos, postquam Johannes recessit, pavor invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes clipeis protecti scalas, nec tamen aliquo successu, admovere: lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent. Romæi omnes, & Imperator ipse hostibus dum obsistunt, totisque viribus obnixi contendunt, ne Turci per muri ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, clam in eam penetrarere. Conspecta enim, quam Cercoportam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter Tyranni satellites insignes per eam irruperunt: qui postquam in muri pinnas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, cædunt. Horrendum tunc spectaculum oculis obversabatur: Romæorum etenim Latinorumque, Turcos scalas muris admoventes repulsantium, alii cæsi, alii clausis oculis præcipites e muris se dedere; membrisque contusis vita tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilæ volanti similes, subierunt Turci. Nec

Obsessi pro viribus strenue propugnant. *Edit. Paris. pag.* 160.

Turci scalæ admovent. Mehemetes suos hortatur.

Justiniani glande plumbea in manu læsus a pugna recedit.

Verba Jeremiæ Prophetæ.

Turci quinquaginta in urbem per Cercoportam irrumpunt. *pag.* 161.

& scalis in muros subeunt, Imperatore & agmine, cum quo murum defendebat, inscio,

A ἄκρας ἕτεραι πεντάκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τείχεσι τοῖς πεσοῦσιν, ἔξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλῳ, ἔχοντες μετ' αὐτοὺς Λατίνους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγας Δούκας ἐν τῇ βασιλείᾳ ἔχων ὡς πεντακοσίους· τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τείχη, καὶ οἱ προμαχῶνες ἀπὸ τῆς ξυλίνης πόρτας, ἕως τὰς ὡραίας τζαγράτορας, καὶ τοξόται ἐπέκεινα πεντακοσίων. ἀπὸ δὲ τῆς ὡραίας πόρτας τὸν γῦρον ὅλον, ἄχρι τῆς χρυσῆς πύλης ἐν ἑκάστῳ προμαχῶνι εἷς ἢ τοξότης, ἢ τζαγρότης, ἢ πετροβολιστής· πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἀγρύπνως, μηδ' ἀποσοῦν κοιμηθέντες. οἱ δὲ Τοῦρκοι σὺν τῷ ἡγεμόνι ἐπελθόντες πλησιάσαι τὰ τείχη, B φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασθείσας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τείχη τοὺς τοξότας, τῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, τῇ δὲ ἀπειλῶν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως ὅσον ἡ δύναμις. ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο σὺν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλέα ἔνοπλον σὺν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντεμαχόμενον. Ὡς οὖν ἔμελλον μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων. ἀφεῖλεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ῥωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχύοντα, καὶ ἄνθρωπον πολεμιστήν. ἐπλήγη γὰρ διὰ μολυβδοβόλου ἐν τῇ χειρὶ ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, ἔτι σκοτίας οὔσης, καὶ διατρήσας τὴν σιδηρᾶν χλαμύδα, ἥτις ὑπῆρχε κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ C ἠδύνατο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἠρεμεῖν. καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ· στῆθι θαρσαλέως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νηὸς ἐλεύσομαι, κἀκεῖ ἰατρευθεὶς τάχος ἐπαναστρέψω. ἔδει γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληρωθῆναι τὰ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λεχθέντα τοῖς Ἰουδαίοις. οὕτως ἐρεῖτε πρὸς Σεδεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν, ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑμᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους· καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμήσω ἐγὼ ὑμᾶς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένῃ, ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου. καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θανάτῳ μεγάλῳ, καὶ ἀποθανοῦνται. οὐ φείσομαι ἐπ' αὐ- D τοῖς, καὶ οὐ μὴ οἰκτείρω αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσαντα, ἐδειλίασε, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. πλὴν ὅσον ἡ δύναμις ἀντεμάχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίσαντες τὰ τείχη ἀσπιδοφοροῦντες ἐπέθεσαν κλίμακας, πλὴν οὐδὲν ἤνυσαν· ἐκώλυον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἄνωθεν. ὡς οὖν ἐμποδιζόμενοι ἐπαύσαντο, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάντες σὺν τῷ βασιλεῖ ἀντιπαρατάσσοντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπασα ἡ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ ἀφεῖναι τοὺς Τούρκους τὴν εἴσοδον γενέσθαι ἐκ τῶν καταπεσόντων τειχέων, ἔλαθον δι' ἄλλης ὁδοῦ τούτους εἰσάξας ὁ θελήσας Θεός. ἰδόντες γὰρ τὴν πύλην, ἣν προλαβόντες εἰρήκαμεν, ἀνεῳγμένην καὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυράννου ὡς πεντήκοντα· καὶ E ἀναβάντες ἐπάνω τοῦ τείχους, πῦρ ποιοῦντες, καὶ τοὺς συναντήσαντας κτείναντες, τοὺς ἀκροβολιστὰς ἔπαιον. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα φρίκης μεστόν. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, καὶ Λατῖνοι, οἱ κωλύοντες τοὺς τὰς κλίμακας προστηλοῦντας τοῖς τείχεσι, οἱ μὲν παρ' αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καμμύσαντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, καταρραγέντες τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες.

λοντες. τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγνυον, καὶ ἀνέβαινον εἰς αὐτὰ πετόμενοι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σὺν τῷ Βασιλεῖ οὐκ ἐγίνωσκον τὸ γενόμενον, ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἴσοδος, καὶ ἄλλως ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἅπας ὁ σκοπὸς ἦν. ἦσαν γὰρ ἀντιπολεμοῦντες ἄνδρες μάχιμοι Τοῦρκοι εἴκοσι πρὸς ἕνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ πάνυ πολεμιστὴν ὡς τῶν τυχόντα Τούρκων. πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ φροντίς. πότε ἐξαίφνης ὁρῶσι βέλη ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τούτους, ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους, ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔνδον ἐτράπησαν. καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης τῆς ἐπονομαζομένης Χαρσοῦ, στενοχωρούμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλκὴν σωματοπαρέχοντες, τοὺς ἀνάνδρους καταπατοῦντες, εἰσήρχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μιᾷ φωνῇ βοήσαντες εἰσέδραμον, καταπατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κατασφάττοντες. ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλην οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἦν γὰρ φραγεῖσα ὑπὸ τῶν καταπεσόντων σωμάτων, καὶ λειποψυχησάντων· ἐκ τῶν τειχέων οὖν οἱ πλεῖστοι διὰ τῶν ἐρειπίων εἰσήρχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἱστάμενος βαστάζων σπάθην καὶ ἀσπίδα εἶπε λόγον λύπης ἄξιον· Οὐκ ἔστι τίς τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθείς. τότε εἷς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρόσωπον, καὶ πλήξας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἑτέραν ἐχαρίσατο, τὴν ὄπισθεν δ᾽ ἕτερος καιρίαν δοὺς πληγὴν ἔπεσε κατὰ γῆς. οὐ γὰρ εἴδησαν ὅτι ὁ Βασιλεύς ἐστιν, ἀλλ᾽ ὡς κοινὸν στρατιώτην τοῦτον θανατώσαντες ἀφῆκαν. εἰσελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι πλὴν τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο. ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὔπω ὑπὲρ γῆν φανέντος. εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκεδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαρσοῦ ἕως τοῦ παλατίου τοὺς ἀπαντήσαντας ἐφόνευον ὁμοίως, καὶ τοὺς φεύγοντας. κατέσφαξαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιάδας δύο. καὶ γὰρ οἱ Τοῦρκοι ἐδειλίασαν, ἦσαν γὰρ ἀεὶ διαλογιζόμενοι, ὅτι ἐντὸς τῆς πόλεως τοὐλάχιστον ἔσονται πολεμισταὶ ὡς πεντηκονταχίλιοι. ἐν τούτῳ τοὺς δισχιλίους κατέσφαξαν. εἰ γὰρ εἴδησαν, ὅτι πᾶς τῶν ἐνόπλων στρατὸς οὐχ ὑπερβαίνουσι τοὺς ὀκτακισχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσαν τινά. Φιλοχρήματον γὰρ ὂν τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατρικὸς ἐμπέσοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσῳ μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀδικούμενος; καὶ γὰρ μετὰ τὸν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ διηγήσαντό μοι, πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμπροσθεν, ἐσφάττομεν τοὺς προλαβόντας· καὶ γὰρ εἰ εἴδομεν τοσαύτην ἀπορίαν ἀνδρῶν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα πεπράκαμεν ἄν· Οἱ δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζάπιδες, οἱ καὶ Γενίτζαροι κέκληνται, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου Προδρόμου μονὴν, τὴν ἐπικεκλημένην πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ᾗ καὶ εἰκὼν τῆς παναγίας μου Θεομήτορος ἦν εὑρισκομένη τότε ἐκεῖ· οἱ γλῶσσα, καὶ χείλη, ἡ μέλλουσα φθέγξασθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμβάντα διὰ τὰς ἁμαρτίας σου. Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ καταδραμεῖν καὶ ἄλλοθι, πέλεκυν ὁ εἷς τῶν ἀσεβῶν ἐκτείνας, ὑπουργούντων τῶν μιαρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ σὺν τῷ τυχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κλῆρον βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς τίμια σκεύη ἁρπάσαν-

A ista interim quæ gerebantur, Imperator, eique militantes Romæi resciverant; quod longius ab eorum statione, qua Turci irruperunt, porta aberat, præsertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnis adsueti contra Romæum unum bello minus, quam quivis eorum, aptum præliabantur, ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum itaque ex improviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, & Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per portam vero, quæ Charsi dicitur multitudine coartatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore præstabant, invalidorum corporibus calcatis B pervasere. Tunc quoque Tyranni acies Romæorum fuga animadversa, clamore sublato miserisque conculcatis ac cæsis, in urbem irrupit. Ad portam vero collapsorum, animamque agentium corporibus obseptam, cum devenissent, ingredi nequivere; per muri itaque ruinam plurimi via sibi quæsita obvios trucidarunt. Tunc Imperator omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens, clipeum ensemque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nullusne adest Christianus qui caput mihi amputet*, ab omnibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo accepto nudum caput, genamque alte- C tam alii Turco præbuit. lethali denique vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum, nec pro Imperatore agnitum, tamquam manipularem militem omiserunt. Porro dum in urbem hora diei prima nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem ingressi, & a Charsi porta ad palatium diffusi, obvios pariter, ac fugientes interfecerunt. Numerumque militum, qui urbi tuendæ operam navarent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi ac formidantes, duo illorum millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nullus eorum periisset. Avaritiæ D etenim adeo obnoxia hæc gens est, ut quilibet cædis paternæ vindictam omittat, auroque accepto sicarium liberum abire sinat: quanto magis eum, qui, nulla ipsis prius illata, ab eis injuriam patitur. confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audivi. Terrore ac formidine ab eis, qui in prima acie pugnaverant, perculsi, quotquot primi occurrerunt cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tamquam pecudes venumdatos distraxissemus. Interea etiam Tyranni Azapides, qui Jenitzeri vocantur, partim in palatium, partim in monasterium Magni Præcursoris S. Johannis Baptistæ, quæ Petra dicebatur concursant. Alii monasterium regionis ur- E bis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratæ matris Dei Dominæ meæ, invadunt. qua lingua? quibusve labiis eloqui, quisquis tandem ru es, poteris ea, quæ propter peccata tua imagini illi tunc contigerant? Inter Apostatas istos impios, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, & quicquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor di-

Murorum defensionem omittunt obsessi, & fugiunt.

Imperatoris Constantini lamentabilia verba.

Ejusque cædes.

Tribus suorū amissis Turci Constantinopolim ingressi. Promiscue urbis incolis interficiunt, numerum præsidiariorum nescientes.

Edit. Paris. pag. 162.

Turcos cædem tantam edidisse pœnituit, captivos servare cum potuissent.

Turci per urbem discursant, & eam diripiunt.

Impiorum sacrilegis manibus S. Mariæ Virginis imago disrupta.

scidit, & forte ducta suum quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa supellectile abierunt. In domum deinde Protostratoris irruptione facta, thesauros multis annis congestos effractis arcis reclusserunt, fœminas nobiles somno lectoque excitarunt; Maii etenim mensis dies vigesimus nonus agabatur, adolescentiam, puellarumque palpebris suavis ac dulcis somnus antelucanus ea diei hora insidebat; cum securi ac rebus suis confisi, ut heri ac nudiustertius, somno indulgerent. Impiorum quoque densum agmen cursim, & cum impetu in magnam Ecclesiam fertur; speciesque stragematis quædam inter istas turbas utrinque conspiciendam se dedit. Sub aurorem quidam Romæi, Turcis in urbem irrumpentibus, civibusque terga dantibus, in domus suas uxorum ac liberorum saluti consulturi confugerant, & dum cruentati per urbis regionem a Tauro denominatam, ultraque Crucis columnam transcurrunt, a fœminis, quid rei esset? interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes intra muros urbis penetrasse, ac Romæos ab iis cæsos, afferentes fides non solum negata: sed etiam contumeliæ ac probra, ut in nuncium infaustum ac inauspicatum, jacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes totos cruore aspersos conspexere, tunc iræ Domini calicem labiis suis admotum esse demum senserunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, & moniales in magnam Ecclesiam concursant; patres matresque familiæ sinu & ulnis infantes suos in illud templum gestantes, desertas domos suas reliquere: viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tum licuit. Quamobrem vero ad Ecclesiam magnam omnes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus, sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irrupturos, Romæosque trucidando, ad magni Constantini columnam usque processuros esse. Ubi eo ventum foret, angelum e cælo descensuram, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuidam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi insidenti, talibus affatus eum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, & populum Dei vindica. statimque terga daturos Turcos; quibus fugientibus Romæi magna strage edita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Monodendrum dictum in Persiæ finibus situm, expellerent. Hæc eventum habitura persuasi quidam ad Ecclesiam currebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romæi a multis jam annis opinionem, ut etiam factis docuerunt, præceperant, ut, si post se Crucis columnam relinquerent, iram Dei impendentem suis cervicibus declinarent. quapropter in magnam Ecclesiam confugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior area, tum superiores perguke, vestibula, peristylia, omnesque anguli, horæ unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere: cujus etiam portis clausis intus se multitudo loco freta, salutemque inde sperans continuit. Infelices ac miseri Romæi, templum illud, quod heri ac nudiustertius speluncam & altare hæreticorum appellabatis, quod nullus vestrum, ne pollueretur, adibat, ob celebratam in eo li-

Maii die 29. anno 1453. capta Constantinopolis.

Ad S. Sophiam concursant Turci.

Obsessi captam urbem vix credunt.

Edit. Paris. pag. 163.

Incolarum urbis in templum S. Sophiæ concursus.

Falsa opinione ducti incolæ Constantinopoleos in S. Sophiæ templum confugiunt.

Ducas Græcis pertinaciam, qua schisma fovebant, exprobrat.

A τὰς ᾤχοντο. καὶ ὡς ἐν τῷ πρωτοστράτορος οἴκῳ ἐμβάντες, θησαυροὺς ἤνοιξαν τοὺς πρόπαλαι θησαυρισθέντας ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξυπνίζοντες τὰς ἀγειάδας ἐκ τῆς κοίτης· ἦν γὰρ ὁ Μάϊος φέρων εἰκοστὶ ἐννέα, καὶ ὁ πρωϊνὸς ὕπνος ἡδὺς ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων, καὶ νεανίδων. ὡς χθὲς γὰρ, καὶ πρότερα θαρρούντως ἀμερίμνως ἐκοιτάζοντο· τότε γοῦν πολὺ τῶν ἀσεβῶν ὄχλον τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἰδεῖν ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τι θέασμα. πρωΐας γὰρ οὔσης, ἔτι λυκοφεγγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσβολῇ τῶν Τούρκων, καὶ τῇ φυγῇ τῶν πολιτῶν ἔφθασαν φθάσαντες τὸ καταλαβεῖν τὰς οἰκίας, καὶ προμηθεύσασθαι τὰ
B τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. Ἐξερχόμενοι οὖν τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου, καὶ περαιοῦντες τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ, αἱματόφυρτοι ὄντες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, τί ἄρα τὸ ἀποβάν; ὡς ἤκουσαν τὴν ἀπευκταίαν ἐκείνην φωνὴν, ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς πόλεως πολεμίους κατασφάττοντας τοὺς Ῥωμαίους· τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὑβρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιον μήνυσιν. ὄπισθεν δὲ τούτου ἕτερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλως αἱματοφύρτους ἔγνωσαν, ὅτι ἤγγισεν ἐν χείλεσι τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς Κυρίου. πᾶσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοὶ, μονάζουσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἔθεον, βαστάζοντες ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὰ νήπια αὐτῶν ἄν-
Γ δρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τὰς οἰκίας αὐτῶν ἀναβαλομένῳ χωρεῖν. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγυιὰν ἐκείνην πεπυκνωμένην πλήρη ἀνθρώπων· Τὸ δὲ προσφεύγειν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, τί; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων ἀκούοντες παρά τινων ψευδομαντέων, πῶς μέλλει Τούρκοις παραδοθῆναι ἡ πόλις, καὶ εἰσελθεῖν ἐντὸς μετὰ δυνάμεως, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους παρ' αὐτῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἄγγελος φέρων ῥομφαίαν, παραδώσει τὴν βασιλείαν σὺν τῇ ῥομφαίᾳ ἀνωνύμῳ τινὶ ἀνδρὶ, εὑρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι ἱσταμένῳ, λίαν ἀπερίττῳ, καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· λάβε τὴν ῥομφαίαν ταύτην, καὶ ἐκδίκησον τὸν λαὸν Κυρίου. τότε τροπὴν ἕξονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτοὺς κόπτοντες, καὶ ἐξελάσουσι καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς δύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ὁρίων Περσίας, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Μονοδενδρίῳ. Ταῦτα τινὲς ὡς ἀποφθέγματα ἔχοντες ἔτρεχον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τρέχειν· αὕτη ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες, τὸ νῦν πραχθέν. ὅτι εἰ καταλείψομεν τὸν κίονα τοῦ σταυροῦ ἐξόπισθεν ἡμῶν, φευξόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. καὶ αὕτη ἦν ἡ φυγὴ τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης
D ἐκεῖνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε, καὶ γυναικῶν, καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ ἐν τοῖς περιαυλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὄχλος ἀναρίθμητος. κλείσαντες δὲ τὰς θύρας ἐστήκεισαν, τὴν παρ' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπίζοντες. ὦ δύστηνοι Ῥωμαῖοι, ὦ ἄθλιοι, τὸν ναὸν ὃν ἐκαλεῖτε χθὲς, καὶ πρὸ τῆς χθὲς σπήλαιον καὶ βωμὸν αἱρετικῶν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ εἰσήρχετο ἐξ ὑμῶν ἐντὸς, ἵνα μὴ μιανθῇ, διὰ τὸ ἱερουργῆσαι ἔνδον τοὺς τὴν ἕνω-

ὧν τῆς ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ὀργῆς ὡς σωτήριον λιμένα ἐνδύεσθε; ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐπελθούσης, ἐκίνησεν ἂν τὰ σπλάγχνα ὑμῶν πρὸς εἰρήνην. καὶ γὰρ ἐν τοσαύτῃ περιστάσει, εἰ ἄγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ ἐρωτῶν ὑμᾶς· εἰ δέχεσθε τὴν ἕνωσιν, καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν συνετίθεσθε. εἰ δὲ καὶ συνετίθεσθε, ψεῦδος ἂν ἦν τὸ συντιθέμενον. ἴσασιν οἱ λέγοντες πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, κρεῖττον ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Τούρκων, ἢ Φράγκων. Τότε οἱ Τοῦρκοι κουρσεύοντες, σφάττοντες, αἰχμαλωτίζοντες, ἔφθασαν ἐν τῷ ναῷ, οὔπω πρώτης ὥρας παρελθούσης, καὶ εὑρόντες τὰς πύλας κεκλεισμένας, σὺν τοῖς πελέκεσιν ἔβαλον κάτω μὴ βραδύναντες. B εἰσελθόντες δὲ ξιφήρεις ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον δῆμον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον ἐδέσμει. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντιλέγων, ἢ ὁ μὴ προδιδοὺς ἑαυτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστιν ὡς διηγήσεται τὴν ἐκεῖ συμφοράν; τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυθμοὺς, καὶ τὰς φωνὰς τῶν νηπίων, καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ὀδυρμοὺς τίς διηγήσεται; ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρυφερωτέραν ἐρευνᾷ, τὴν ὡραίαν ἐν μοναζούσαις προσεπελάζετο μέν τις, ἄλλος δὲ δυνάστης ἁρπάζων ἐδέσμει. ὁ δὲ τῆς ἁρπαγῆς καὶ τοῦ ἑλκυσμοῦ αἰτία πλοκαμοὶ τριχῶν, στηθέων καὶ μαστῶν ἀποκαλύψεις, βραχιόνων ἐκτάσεις. Τότε ἐδεσμεῖτο δούλη σὺν τῇ κυρίᾳ, δεσπότης σὺν C τῷ ἀργυρωνήτῳ, ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ θυρωρῷ, τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις· παρθένους ἃς οὐκ ἑώρα ἥλιος, παρθένους ἃς ὁ γεννήσας μόλις ἔβλεπεν, ἑλκομένας· εἰ γὰρ καὶ βίᾳ ἀντωθοῦντο, καὶ ῥαβδιζόμεναι. ἐβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς τόπον ἄγειν, καὶ παρακαταθέμενος ἐν ἀσφαλείᾳ, στραφῆναι καὶ δευτέραν πραῖδαν ποιῆσαι, καὶ τρίτην. ἐβιάζοντο οἱ ἅρπαγες, οἱ ἐκδικηταὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντας μὲν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσμευθέντας. τοὺς μὲν ἄρρενας σὺν καλωδίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν τοῖς σουδαρίοις αὐτῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ὁρμαθοὺς ἐξερχομένους ἀπείρους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων. κλαίοντες, D ὀδυρόμενοι, καὶ ὁ ἐλεῶν οὐκ ἦν. τὰ δὲ τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἴπω; ἢ τί λαλήσω; ἐκολλήθη ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου. οὐ δύναμαι ἑλκῦσαι πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγέντος. αὐθωρὸν οἱ κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν τὸν κόσμον ἀφελόντες, τὰς ἁλύσεις, μανουάλια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας τραπέζης. τὰ φωτοδόχα ἀγγεῖα ἄλλα φθείροντες, ἕτερα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ σκευοφυλακίου τίμια, καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσᾶ τε, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἐξ ἄλλης τιμίας ὕλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ ῥοπῇ συνήγαγον, ἀφέντες τὸν ναὸν ἔρημον, καὶ γυμνὸν, μηδ' ὁτιοῦν καταλείψαντες· Τότε ἐπληροῦτο καὶ ἐν τῇ νέᾳ Σιὼν, τὰ παρὰ E τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀμὼς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ παντοκράτωρ. ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βεθὴλ, καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τὴν γῆν. καὶ συντρίψω, καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον, ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν. καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ ἐλεφάντινοι, καὶ ἀφανισθή-

A turgiam ab iis, qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur; Deo nunc irato ac succensente, meritasque pœnas a vobis exigente, in illud velut salutis portum confugitis. Sed neque vindici justæ Dei iræ pœnas luentes, intra viscera vestra pacis cogitatione & desiderio commovemini. In tanta siquidem clade ac calamitate, si angelus cælo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *pacem & concordiam Ecclesiæ dummodo colatis & amplectamini, hostes urbe pellam*; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, ficte tamen & simulate id ageretis. Hujus sibi conscii sunt illi, qui paucos ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant. Interea vero Turci, dum discur- B sant, cædunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervenere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: strictis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multitudinem innumeram contuiti, mancipia nullo intercedente, vel obsistente, omnibus etiam seipsis pecudum more prodentibus, singuli vinciunt. Quis cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis lamentabiles ejulationes, infantiumque vagitus referet? quis matrum lachrymas, patrumque fletus describet? Turcus de turba quivis delicatiorem, interque moniales formosam, contrectat. vinctam abducit aliquis, quam validior superveniens abripit. Ad rapiendum tra- C hendumque, comæ cirri ac cincinni, pectus ac papillæ denudatæ, brachia etiam jactando extensa invitabant. Domina cum ancilla, herus cum mancipio suo empto vinciebantur. Archimandrita cum janitore suo; delicati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis ardor non infuscarat, quasque pater vix conspexerat; & si raptorem vi repellere conatæ fuissent, fuste verberatæ agebantur. Prædam quippe suam in locum tutum deducere volebat prædo, iterum, tertioque ad diripiendum reversurus. Horæ unius spatium prædonibus istis, iræ divinæ ministris ac vindicibus, ad vinciendum omnes satis fuit. Mares equidem funibus revinctos, fœminas vero fasciis D earum, redimiculisque alligatas; concatenatorum deinde longos innumerosque ordines ejulantium, ærumnæque suæ illachrymantium e templo, adytisque exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum miseria ac calamitate tangeretur, ullus aderat. De templo autem quid loquar? adhæsit lingua faucibus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo. Canes illi sanctas imagines ornamentis, torquibus nempe & armillis ablatis, illico disruperunt. Sacram mensam contegentes mappas rapuerunt. Lucernis sustinendis vasa partim fregerunt, partim tulerunt. In sacrario pretiosa & sancta, quæ asservabantur, ex auro argento aliave eximia materia, vasa, temporis momento cuncta compilarunt, ac convasarunt: omni- E busque rebus spoliatum ac nudatum templum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion, quæ per Prophetam Amos Deus locutus est, exitum habuerunt. (Hæc dicit Dominus Deus omnipotens, De altaribus Bethel vindictam sumam, & cornua altaris suffossa cadent, terraque obruentur; conteram, & deturbabo domum altam seu pinnatam in æstivam. peribunt domus eburneæ, multæ-

Edit Paris. pag 164.

Turci templum S. Sophiæ invadunt.

Græcos omnes in eo conclusos vinciunt, & in servitutem abducunt.

Miserabilis captivorum conditio.

S. Sophiæ templum prophanatum ac direptum.

Verba prophetæ Amos.

Edit. Paris. pag. 165.

quæ aliæ solo æquabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras aversatus sum, neque earum celebritates me delectant. Holocausta & victimas si mihi obtuleritis, propterea non respiciam. Odarum tuarum sonum apage a me, organorum tuorum psalmum non audiam. Dixitque mihi Dominus, populi mei Israel finis adest; ultionem de illo amplius non differam. In illa die ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam ista vos qui pauperem mane affligebatis, mendicisque terræ imperabatis. Qui dicunt, quando mensis exactus erit, ut vendamus? quando aderunt sabbata, ut thesauros (horrea) aperiamus, imminutaque mensura merces (frumentum) in illis reconditas vendamus? pondus earum corruptarum interim augeamus, & libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendicos emamus, humilisque sortis homines pro calceis possideamus. Die illa, dicit Dominus, Sol meridie occidet, & die lucido tenebræ terræ offundentur. Festivitates vestras in luctum converteam, & omnes cantus vestros in planctum & lamentationes.) Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata penitus absumpta est, sanctæ Martyris Theodosiæ memoriam celebrari contigit: cujus solemnitati frequens populus interfuit; plurimique viri ac fœminæ ad sanctæ monumentum pervigilium egerant. Ubi etiam illuxit multæ mulieres conjuges suos comitatæ, ornatæ ac comptæ, cereos & incensum ad venerationem sanctæ ferentes, derepente, & ex improviso in Turcorum laqueos sese induunt. Quomodo enim tam repentinam Dei iram, temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuadere sibi possent? qui in ea versati sunt, iis amplitudo urbis cognita est. Hi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur.

Dies Maii 29. S. Theodosiæ facer.

Classis vero, quæ in portu contra Turcos stabat, quominus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæi superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestavere, donec pars eorum, qui mane in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illuc accederent. Qui, ubi Romæos obnixe contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæi Turcis intra urbem conspectis voce lamentabili, HEI MIHI, emissa, viribus ac robore destituti a muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, simul ac suos in urbem penetrasse animadverterunt, captam quoque intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, & in eam perveniunt; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam Dux ad Regiam portam, quam tuebatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus abiit. Eo enim deserto plerique diffugerant; domosque nondum assecuti multi capti sunt. Alii ædeis suas desertas ingressi, abductis uxore & liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctui, quo miserias suas deflere possent, spatium haud invenere, manibusque post terga vinctis trahuntur. Alii domum se recipientes, eam conjugibus & liberis charissimis, jam jam abducendis, vinciuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel ætatis imbecillitate detenti, foras exire nequibant,

Classis Christianorum Turcos, qui in navibus erant, in muros subire prohibet.

Donec Turcos in urbem penetrasse sentiunt Christiani.

pag. 166.

Magnus Dux stationem deserit, & domum se recipit.

A συντετριμμένοι καὶ ἕτεροι πολλοί, λέγει Κύριος. ἀπώσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν. διότι εἰ ἐνέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι· μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι· καὶ εἶπε Κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ· οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει Κύριος· ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκθλίβοντες εἰς τὸ πρωῒ πένητα, καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. οἱ λέγοντες, πότε διελεύσεται ὁ μήν, καὶ ἐμπολήσομεν· καὶ πότε ἥξει τὰ σάββατα, καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι
B στάθμιον, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχούς, καὶ πένητας ἀνθ' ὑποδημάτων. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον. ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συντελείας τῆς πόλεως ἑορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας. ἐτελεῖτο οὖν ἑορτὴ πάνδημος, ἦσαν γὰρ ἀφ' ἑσπέρας πλεῖστοι καὶ πλεῖσται διανυκτερεύσαντες ἐν τῇ σορῷ τῆς ὁσίας. αἱ πλείονες δὲ πρωῒ ἡμέρας γενομένης αἱ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκύνησιν, φέρουσαι κηροὺς καὶ θυμιά-
C ματα περικεκαλλωπισμέναι, καὶ περικεκοσμημέναι οὖσαι, ἐξαίφνης ἐν τῇ παγίδι τῶν Τούρκων ἐνέπεσον. τίς γὰρ εἶχεν ἐννοῆσαι τὴν ἐξαίφνης ὀργὴν εἰς τοσοῦτον ἅρπαγμα τῆς πόλεως; ἴσασιν οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. αὕτη οὖν ἀπειλή, ὡς εἰρήκαμεν, ὑπῆρχεν ἀναφθεῖσα, καὶ καίουσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πύλης, καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τὸ μέρος τοῦ παλατίου. ἡ δὲ τῶν πλοίων καὶ τοῦ λιμένος ἀντίστασις, οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις, τοῦ στῆσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσιν. ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσιν ἄχρι τρίτης ὥρας τῆς ἡμέρας ἕως οὗ ἐλθὸν, καὶ κατανοοῦν μέρος τῶν σκυλευόντων ἀπὸ πραιδας ἐντὸς τῆς πόλεως. καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους
D πολεμίζοντας τοὺς ἔξω, καὶ φωνὴν ὅση δύναμις ἀφέντες, ἔδραμον ἐπάνω τῶν τειχῶν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφέντες ὀδυνηρὰν τὸ οἴμοι, ἀπὸ τοῦ τείχους κατέπιπτον. οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλέον ἰσχύς, οὔτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις θεασάμενοι τοὺς Τούρκους ἐντὸς ἔγνωσαν, ὅτι ἡ πόλις ἑάλω, καὶ ὡς εἶχον τὰς κλίμακας θέντες, ἐντὸς ἐβιβάσθησαν, καὶ τὰς πύλας κατεάξαντες, ἅπαντες ἔνδον εἰσῆσαν· Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας Δοὺξ τοὺς Τούρκους ἐλθόντας οὐχ ἵστατο τότε, ὡς γὰρ ἐπιβλέπων τὴν Βασιλικὴν πύλην, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀνεχώρησε σὺν ὀλίγοις, καὶ γὰρ ἦσαν ἅπαντες διεσκεδασθέντες· καὶ
E οἱ μὲν πρὸ τοῦ τὰς οἰκίας καταλαβεῖν ᾐχμαλωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικὸς, καὶ πραγμάτων εὑρίσκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στεναχῆσαι καὶ κλαῦσαι, ἐδεσμοῦντο τὰς χεῖρας ὄπισθεν. ἕτεροι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εὑρόντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, καὶ συνεδέοντο, καὶ ἐδεσμοῦντο σὺν τοῖς φιλτάτοις, καὶ τῇ συζύγῳ. τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν

A εἶτα δὲ τοὺς μὴ δυναμένους ἐξελθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας διὰ νόσου ἢ διὰ γῆρας, πάντας, καὶ πάσας ἀνηλεῶς ἔσφαττον, τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἔρριπτον. ὁ δὲ μέγας Δοὺξ εὑρὼν τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἦν γὰρ ἀσθενοῦσα, ἐν τῷ πύργῳ κεκλεισμένους, καὶ κωλύοντας τοῖς Τούρκοις τὴν εἴσοδον, αὐτὸς μὲν συνελήφθη σὺν τοῖς ὑπακολουθοῦσιν αὐτῷ. ὁ δὲ τύραννος πέμψας τινὰς ἐφύλαττον καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικυκλώσαντας τὸν οἶκον αὐτοῦ Τούρκους, ἔδωκεν ἱκανὰ ἀργύρια, ὥστε δοκεῖν ἐξαγοράζειν αὐτοὺς διὰ τὸν ὅρκον· ἐφυλάττετο δὲ ὡς πασσί. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ οἱ βόσκοντες τὰς ἡμιόνους, καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐξαντλοῦντες ἔφερον. B Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανὸς, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἔπεμψεν ἐν τῇ νηῒ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὑπέστη, κατιδὼν αὐτὸς ἐν τῷ λιμένι, τινὰς τῶν αὐτοῦ φεύγοντας δρομαίους λέγοντας, πῶς οἱ Τοῦρκοι εἰσίασιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσφάγη. ἀκούσας οὖν τὸ πικρότατον, καὶ δεινὸν λόγον, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σαλπίγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὑπασπιστὰς, καὶ συμπλόους. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἡτοιμάζοντο. ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖσται ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ἐν τῇ παραθαλασσίᾳ τοῦ λιμένος, ἄνδρας, γυναῖκας, μοναζούσας, μονάζοντας βοῶντας οἰκτρῶς, καὶ τύπτοντας τὰ στήθη δεόμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν· ἀλλ' οὐκ C ἦν δυνατόν· ἅπαξ ἐπροώριστο, τοῦ πιεῖν τὸ ποτήριον τὸ πλῆρες τῆς ὀργῆς Κυρίου. οὐ γὰρ καὶ αἱ νῆες ἐβούλοντο, ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσχολοῦντο τὰ πλοῖα τοῦ τυράννου ἐν τῇ πραιδῇ, καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφέθη μία καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔνδον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἄδειαν εὑρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. ὁ δὲ τύραννος ἔτριζε μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο πλέον τι πρᾶξαι, καὶ ἄκων ἐκαρτέρει. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἰδόντες ταύτην τὴν ἀνήκεστον συμφορὰν, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔτρεχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάρκας. καὶ ὅπου ἔτυχον ἀκατίῳ εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέδυον ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. ἦσαν δὲ πολλοὶ οἵτινες ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν τῷ βυθῷ παρέπεμψαν, καὶ ἄλλας δεινὰς ζημίας ὑπέστησαν. εἷς δὲ τῶν D τοῦ τυράννου μεσαζόντων, ὃς καὶ ἠγαπᾶτο τότε παρὰ τοῦ Μεχεμὲτ, αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ συναρπάσας τῷ τυράννῳ τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὼν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ μέρεσι, Ζάγανος αὐτῷ τὸ ὄνομα, ἐβόα· μὴ φεύγετε, καὶ κατώμνυε τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὅρκον, ὅτι μὴ φοβεῖσθε· ὁμοίως γὰρ τοῦ ἡγεμόνος ἐστὲ φίλοι. καὶ ἕξετε τὴν πόλιν ὑμῶν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ἃς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ' ἡμῶν κρειττόνως ἕξετε. καὶ ἄλλο μὴ φροντίσητε, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσετε τὸν ἡγεμόνα. Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς Φράγκους τοῦ Γαλατᾶ μὴ ἀναχωρῆσαι· πλὴν ὅσοι ἐδυνήθησαν φυγεῖν ἔφυγον· τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου σὺν τῷ ποδεστάτῳ αὐτῶν. καὶ ἀπῆλθον προσκυνήσον- E τες τῷ τυράννῳ· καὶ προσαγγείλαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχαρῶς ἔλαβε, καὶ τούτους σὺν ἱλαροῖς λόγοις καὶ βλέμματι ἔπεμψεν. αἱ δὲ νῆες τὰ ἱστία πτερώσαντες πέντε μόνον αἱ μεγάλαι, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἐδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπολειφθεῖσαι, καὶ οἱ ναύαρχοι αὐτῶν φυγόντες σὺν ταῖς ἄλλαις ναυσὶν ἐσώζοντο. καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλώτους καταλιποῦσαι νῆες

A omnea viri fœminæque immanitate fœda ac summa trucidati; infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos & uxorem ægrotantem turri inclusos, & ab ingressu Turcos arcentes cum venisset, ipse intarim, cum iis qui ipsum sequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illum ejusque domum custodirent, a Tyranno missis, cum tota familia & domo asservatur; Turcis porro, qui domum suam circumsederant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactos ipsos emere videretur. Cæterum Turci urbem promiscue intrantes, agasones etiam, & lixæ ubique diripere ac prædam agere. Johanni vero Justiniano, quem, ut vulnus curaret, in navem abiisse diximus, portum intranti B allatus a suorum aliquot fuga arrepta accurentibus, Turcos in urbem irrupisse, & Imperatorem vulneribus occubuisse. Nuncio tam gravi & acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigatiolis commisos revocandum, receptui canere jubet. cæteræ pariter naves, quarum pleræque navarchos in servitutem actos amiserant, ad discessum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine intuentibus oblatum, visi mulieres, moniales, & monachi lamentabiliter clamare, pectora tundere, vectores navium rogare, ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut iræ Domini plenum poculum haurirent. Nec, C etiamsi nautis eos accipere propositum fuisset, id exequi concessum; cum ne una quidem navis salva evadere potuisset, nisi Tyranni classis milites, sociique navales prædæ ac urbi diripiendæ intenti, dilapsi huc & illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, e portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus interim dentibus stridere, & ægre id ferre, cum plus præstare ipse nequiret. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus & liberis ad littus accurrunt, scaphas & acatia circumspiciunt: & primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, ædibus ac cunctis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti D abjecerunt, aliaque gravia damna sunt passi. Interea Tyranni Mesazonton unus Zaganus nomine, Mehemeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versus Galatam accurrens, voce contenta, per Tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria & damno immune erit. fœdera, quæ cum Romanorum Imperatore inieratis, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur, aliud omne propositum omittite, ne principis iram in vos accendatis.* His dictis Zaganus Francos Galatinos, ne abirent, persuasit; quibus tamen, quotquot aufugere potuerant, fidem E haud habuere. Cæteri, qui oppidum non deseruerunt, habito consilio Magistratum comitati Tyrannum veneraturi, clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse lætus accepit, eosque grato sermone, vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnæ tantum vela ventis dedere; cæteræ e portu solvere nequiverunt; quod a nautis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictæ essent. Quæ ergo

Magnus Dux captus & jussu Tyranni domi asservatus.

Justinianus suos per tubicinem revocat.

Exclamant urbis incolæ nautas, ut se in navibus acciperent, sed frustra.

Edit. Paris. pag. 163.

Galatini animo perculsi aufugere conantur.

Galatini a Zagano a fuga revocati.

Magistratus Galatæ Tyrannum adit, clavesque oppidi offert.

Naves quinque Christianorum, & Venetorum triremes aliquot aufugiunt.

aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salvæ evasere, eque portu egressæ plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutæ. Actuariæ quoque Venetorum triremes vela fecerunt. At universam populi multitudinem, a nautis spretam ac desertam, extra urbem nacti Turci classiarii, viros & mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reliqui incolæ extra mœnia abacti in castris pecudum more stabulabantur.

Turci classiarii magnum captivorum numerum nanciscuntur, omnes urbis incolæ aut in castris, aut in classe Turcorum reperti.

A συντυχίας ἐπραγματεύσατο. ἐξελθοῦσαι οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ ἀνέμου πνεύσαντος βορρείου, τὰ ἱστία πλήρη γενόμενα ἔπλεον, σὺν ἀναστεναγμοῖς καὶ θρήνοις κλαίοντες τὴν τῆς πόλεως συμφοράν. ὁμοίως καὶ αἱ τριήρεις τῶν Βενετίκων αἱ ἐμποριαί. τὸν δὲ λαὸν ἅπαντα οἱ τῶν πλοίων Τοῦρκοι ἔξω τῆς πόλεως εὑρόντες παρωσμένον, ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας, πάντας ὅπου καὶ ὅσους συναθροίσαντες, εἰς τὰ πλοῖα εἰσήγαγον. ὁ δὲ λοιπὸς λαὸς τῆς πόλεως ἔξω εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ φοσάτου ἐμανδρίζετο.

Edit. Paris. pag. 168.

CAPUT XL.

Mehemetes urbem ingreditur, & in S. Sophiæ templum venit, precesque suas ibi recitare Imamem jubet. Magnum Ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnitum columnæ in Augustio affigitur. Alia de Magno Duce & Orchane narratio. Mehemetes Magnum Ducem consolatur, & illustrium nomina describit. Magni Ducis uxorem invisit, & blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum Magni Ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium Magnus Dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus Dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, & ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, & interfecti.

Mehemetes urbem ingreditur.

QUæ hactenus narrata, ab hora diei prima ad octavam usque cuncta peracta sunt. Omni suspicione ac metu tunc remotis, Tyranus Mesazontibus aliisque satrapis suis stipatus urbem intravit, ante & post etiam cinctus satellitum suorum ignem spirantium manu, qui Apolline sagittario præstantiores, herculea vi juvenes, singuli aliis decem pugnando pares erant. Ad magnam Ecclesiam ubi devenit equo desilit, eam ingressus huc & illuc dispiciens admirabundus attonitusque restitit. Turcum vero quendam marmor constringere cum animadvertisset, interrogat, quare pavimentum sic corrumperet: respondit iste, fidei zelo id se facere. extensa tum manu Turcum gladio, hæcce fatus, percutit: *Thesauri ac captivi vobis sufficiunt, urbis porro ædificia mea sunt.* Pacti equidem cum militibus suis conventi Tyrannum, thesauros exhaustos tutque abductos captivos cernentem, pœnituit. Turcum porro illum semianimem pedibus tractum extra templi limina projecere. Ipse vero princeps unum ex impuris suis sacerdotibus vocatum ad se ambonem ascendere jussit, ubi prophanas preces suas recitavit; principe filio iniquitatis, Antichristi præcursore super sacra mensa interim locato, precesque suas recitante. Proh calamitatem? proh horrendum monstrum! hei mihi quo loci res nostræ devenerunt! heu! heu? quid vidimus! Turcum impium sanctum altare pedibus calcantem, stantemque super Apostolorum, & martyrum reliquiis in eo repositis. perhorrescat Sol. Ubinam agnus Dei? ubi filius & verbum patris super altari illo mactatus, manducatus, nec umquam consumptus. Pro nothis & adulterinis revera æstimati sumus. Religionem nostram, & cæremonias propter peccata nostra gentes flocci fecerunt. Templum quod verbi Dei sapientiæ nomini extructum ac consecratum erat: templum sanctæ Trinitatis appella-

Ad S. Sophiæ templum venit.

Turcum marmor templi frangentem increpat & interficit.

Nemas seu preces suas recitari in templo S. Sophiæ jubet Mehemetes, ipseque altari, seu mensa sacra conscensa precatur.

Ducæ planctus & lamentationes.

B ΤΑΥΤΑ γὰρ ἅπαντα ἐγεγόνεισαν ἀπὸ ὥρας πρώτης τῆς ἡμέρας, ἕως ὥρας ὀγδόης. τότε καὶ ὁ τύραννος πᾶσαν ὑποψίαν καὶ φόβον ἀποθέμενος, εἰσίει ἐντὸς τῆς πόλεως σὺν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσι, καὶ ἑτέροις σατράπαις, ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς αὐτοῦ δούλους πῦρ πνέοντας, πάντας τοξότας ὑπὲρ τὸν Ἀπόλλωνα, νέους ἡρακλείδας, ὁ εἷς πρὸς δέκα ἀντιπαρατάξασθαι ἕτοιμος. κατελθὼν δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποβὰς τοῦ ἵππου, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς, ἐξίστη ἐπὶ τῇ θέᾳ. εὑρὼν δὲ ἕνα τῶν Τούρκων κατεάξαντα μίαν τῶν μαρμάρων ἐκείνων, τὸν μὲν Τοῦρκον ἐρώτα τίνι τρόπῳ φθείρει τὸ ἔδαφος; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἕνεκα πίστεως. αὐτὸς δὲ τείνας τὴν C χεῖρα παίει τῷ ξίφει τὸν Τοῦρκον, λέγων, καὶ τοῦτο. ἀρκεῖ ὑμῖν ὁ θησαυρὸς, καὶ ἡ αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμοὶ τυγχάνουσιν. ἰδοὺ γὰρ ὁ τύραννος μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, ὁρῶν τὸν ἐξαντλούμενον θησαυρὸν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἄμετρον. ἑλκύσαντες δὲ τὸν Τοῦρκον ἐκ τῶν ποδῶν ἔξω ἡμιθανῆ ἔρριψαν. αὐτὸς δὲ καλέσας ἕνα τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἱερέων, ἀνέβη ὁ κληθεὶς ἐπ' ἄμβωνος, καὶ ἐδιαλάλησε τὴν μιαρὰν αὐτοῦ προσευχήν. Ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομίας, ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησε τὴν προσευχήν. Βαβαὶ τῆς συμφορᾶς. φεῦ τοῦ φρικώδους τέρατος. οἴμοι, τί γεγόναμεν, αἲ, αἲ, τί εἴδαμεν. Τοῦρκος D ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ᾧ λείψανα Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων ἵδρυνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβής; φρίξον ἥλιε. καὶ ποῦ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῦ ὁ Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ θυόμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; ὄντως εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν, ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἔθνεσι, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς, καὶ τέμενος τῆς ἁγίας Τριάδος ἀπο-

A μαζόμενος, ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἡ νέα Σιὼν, σήμερον βωμὸς βαρβάρων, ἡ οἶκος τοῦ Μωάμεθ ἐπεκλήθη, ἡ γέγονε. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐζήτησε τὸν μέγαν Δοῦκα, καὶ αὖθις παρέστησαν αὐτὸν, ἐλθὼν οὖν ἡ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ. Καλῶς ἐποιήσατε, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἴδε πόση ζημία ἐγεγόνει, πόσος ὄλεθρος, πόση αἰχμαλωσία. Ὁ δὲ Δοὺξ ἀπεκρίνατο. Κύριε, οὐκ εἴχομεν πόθεν ἡμεῖς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σοι τὴν πόλιν, οὐδὲ Βασιλεὺς αὐτός. ἄλλως ὅτι καὶ τινὲς τῶν σῶν ἐδυνάμουν τὸν Βασιλέα ἐν λόγοις γράφοντες. μὴ φοβοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύσει καθ' ὑμῶν. τοῦτο γοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὸν Χαλὴλ Πασίαν, ἦν γὰρ τρέφων θυμὸν κατ' αὐ- B τοῦ. Τότε ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα σὺν ταῖς ναυσί. καὶ ὁ Δοὺξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ οἶδεν, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ Βασιλείῳ πύλῃ τότε, ὅτε οἱ Τοῦρκοι συνεισώτησαν, εἰσελθόντες ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Χαρσοῦ, τῷ Βασιλεῖ. ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέοι, εἴρηκεν ὁ εἷς τῷ τυράννῳ. Κύριε, ἐγὼ τοῦτον ἀπέκτεινα, βιαζόμενος οὖν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἁρπάσαι σὺν τοῖς σὺν ἐμοὶ, ἔασα αὐτὸν νεκρὸν καταλείψας. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν. ἐγὼ τοῦτον ἐπάταξα πρῶτον. τότε ὁ τύραννος στείλας καὶ τοὺς δύο, ἐνετείλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. οἱ δὲ ταχυδρομήσαντες εὗρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμόντες παρέστησαν τῷ C ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μέγαν Δοῦκα. εἰπέ μοι τὸ ἀληθὲς, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. τότε καταστοχασάμενος αὐτὴν εἴρηκεν, ἐκείνου ἐστὶ, Κύριε. εἶδον οὖν αὐτὴν καὶ ἄλλοι, καὶ ἐγνώρισαν. τότε προσήλωσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἵστατο ἕως ἑσπέρας. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκδείρας, καὶ ἀχύροις τὸ δέρμα στοιβάσας, ἔπεμψε πανταχοῦ, δεικνύων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις. Ἕτεροι δέ φασιν, ὡς ὁ Δοὺξ εὑρέθη μετὰ τοῦ Ὀρχὰν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ καστελίου τῶν Φραντζίζιδων, οἱ καὶ παρεδόθησαν, ὁρῶντες ὡς οὐκ ἦν δυνατὸν ἀνθίστασθαι πλέον τοῖς Τούρκοις. ὄν- D των δὲ πλείστων ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ Δουκὶ, ᾐτήσατο ὁ Ὀρχὰν ἀπό τινος μοναχοῦ τὰ ἄμφια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μιᾶς τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν ἑαυτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως. καὶ λαβόντες οἱ τῶν πλοίων καὶ δεσμώσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πλοίου ἐκείνου εἰσήχθησαν. τότε εἷς τῶν αἰχμαλώτων τῶν Ῥωμαίων καταπραγματευσάμενος τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἴρηκε τῷ ναυάρχῳ. εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχὰν, καὶ τὸν μέγαν Δοῦκα ὁμοῦ. τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, ὤμοσε τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν. καὶ τότε δείξας τὸν με- E λαμφόρον Ὀρχάνην, καὶ μαθὼν ὅτι κατ' ἀλήθειαν ἐκεῖνος ἐστὶν, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχὰν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεμόνα ἀπήγαγεν, ἐν τῷ Κοσμιδίῳ. ἐκεῖνος δὲ τῷ ναυάρχῳ εὐεργετήσας, καὶ πλεῖστα δοὺς ἀπέλυσε. τὸν δὲ μέγαν Δοῦκα, ἐκέλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτὸν, ὥρισε διαλαληθῆναι ἐν τῷ φωσάτῳ, καὶ

Edit. Paris. pag. 169.

tum, Ecclesia magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram, & Mohamedis domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum Domine! Templo cum exiisset Tyrannus, ad se venire Ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Hisce Tyrannus eum allocutus est verbis: *Vos equidem, urbe mihi non dedita, egregie gessistis. damnum ac jacturam, quanta fiat, æstimatione metire, cæsorum immanem stragem, captivorumque numerum considera.* Iis Dux respondit: *hac in urbe Domine, nec Imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: præcipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad Imperatorem in hunc modum literis:* NE FORMIDA, NEQUE ENIM VIRIBUS SUIS VOS DEBELLABIT. Hæc ab Halile Bassa scripta suspicatus est Tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audito, num aufugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare Dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci in urbem porta Charsi irruentes Imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exciti sunt, quorum alter Tyranno dixit: *Domine illum occidi, & cum turba a tergo urgente progredi vi cogerer, una cum meis commilitonibus prædam actu-rus, mortuum ipsum omisi.* Alter se priorem vulnus inflixisse jactavit. Ambos hosce juvenes Tyrannus illico abire ad conquirendum, sibique ejus caput afferendum, jussit. mandato confestim paruere, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum Ducem allocutus Tyrannus, an revera hoc sit Imperatoris caput, interrogat; ex indiciis agnitum, illius esse fassus est; aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columnæ, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, paleaque referta, per Persarum, Arabumque principum, aliorumque Turcorum ditiones, ut victoriæ symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur. Alii porro narrant, in turre, quam Franci tuebantur, Ducem cum Orchane latitasse; ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse; plurimosque nobiles ac proceres cum Duce illic adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illisque suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accomodatam extra oppidi muros præcipitem se dedit: quem comprehensum nautæ vinxerunt, & cum cæteris captivis navibus imposuerunt. Qui in turre erant cæteri & ipsi se Turcis permisere, inque navem eamdem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romæus in libertatem se asserere sollicite satagens, talia Navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem, magnumque Ducem hodie tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, eum libertate donaturum se juravit. Illico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivi istius indicio proditus est. Navarchus itaque Orchanem illum esse pro comperto habens, caput ei amputavit. Vivum deinde magnum Ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratiis actis, multa etiam largitus est.

Mehemetes magnum Ducem ad se vocatum alloquitur.

Magnus Dux Mehemeti respondet.

Halil Bassa de proditione suspectus.

De Imperatore quid actum sit se nescire asserit magnus Dux.

Constantinus a quibus interemptus fuerit.

Caput Constantini affertur Mehemeti & a magno Duce agnoscitur.

Alia de magno Duce & Orchane Musulmani nepote historia.

pag. 170.

Orchanes & magnus Dux proditi.

Orchani caput amputatum.

Mehemetes magnum Ducem consolatur.

Magnum vero Ducem sedere jussum consolatus est, ejusque liberos & uxorem per castra & classem a tubicine conquisitos adduci imperat. Singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum Ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone ejus dolorem levat, dicitque. *Hanc adeo amplam urbem fidei tuæ regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in Imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animo saltem ne despondeas.* Gratiis actis, ejusque manu deosculata, magnus Dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Mehemetes nobilium illustriumque palatii & aulæ principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem & castra conquisitos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit.

Mehemetes nomina illustrium aulæ virorum describit.

Postridie illius tenebrosæ diei, qua genus nostrum internecione deletum est, in urbem venit Tyrannus, Ducisque magni domum se contulit, in cujus occursum Dux processit, eumque veneratus excepit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbebat, ad ægrotantis ergo lectum, lupus sub ovis specie latens, accessit, & eam alloquitur his verbis: *Salve mater, ne te, quas isti dies tulere, casus mœrore conficiant; Dei decreto parendum. plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, ut valeas, curo.* Ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exivit ipse, & urbem lustrando obiit.

Mehemetes in magni Ducis domum abit, cujus uxorem alloquitur, die Maii 29.

Magni Ducis filii Mehemetem salutant. Desolatæ urbis facies.

In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret, nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur; domos solum modo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam & deprædari haud poterant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, dum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiosi, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cessere. Altera ab urbe capta die, Maii trigesima labente iterum eam intrant, & prædæ reliquias corradunt. Tyrannus majore urbis parte lustrata, convivioque in palatii regione vicina instructo hilariter epulatus est; jamque vino madidus ac temulentus Archieunucho suo talia imperat, *Domum magni Ducis abi, & eum ita alloquere: Mandat princeps, ut filium tuum natu minorem* (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) *ad convivium mittas*, Ad quæ verba, adolescentis pater fere exanimatus est; vultuque co.. re mutato Archieunucho dixit: *Legis nostræ instituta haud ferant, ut, te ministro ac perductore, filius meus stupre violandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat.*

Edit. Paris. pag. 171. Mehemetes urbem lustrat, & convivio proceres aulæ suæ excipit.

Ad se adduci magni Ducis filium natu minorem jubet.

Magnus Dux id volens fieri detrectat.

Ut vero iram Tyranni devitaret, consilium dabat Archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusans dixit: *Si illum abducere tibi propositum est, ita fiat; absit vero, ut illum tibi sponte dedam.* Reversus ergo Archieunuchus a magno Duce, adolescentem mittere renuente, acceptum responsum principi affert. Quo percitus ira Tyrannus Archieunucho mandat, *carnifice tecum ducto redi, & adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum Ducem ejusque liberos huc agat.* Domum magni Ducis veniunt, qui tali nuncio accepto liberos & uxorem complexus, filio ac genero suo Cantacuzeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi sistit Archieunuchus, cæteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito

Archieunuchus magni Ducis responsum Mehemeti refert.

Magnus Dux ad mortem ducitur.

A ἐν τοῖς πλοίοις, μετὰ τῶν παίδων, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. τότε ὁ ἡγεμὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν, ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μέγαν Δοῦκα θαρρύνας αὐτὸν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλεῖστα εἰπὼν αὐτῷ. ὅτι τὴν πόλιν ταύτην σοὶ μέλλω παρακαταθέσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἅπασαν αὐτῆς φροντίδα, καὶ ποιήσω σε εἰς κρειττοτέραν δόξαν, παρ' ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Βασιλέως, καὶ μὴ ἀθύμει. εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὀνόματα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διαπρεψάντων ὀφφικιαλίων, πάντων τὰ ὀνόματα κατέγραψε, καὶ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ B ἐν ταῖς σκηναῖς. συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν, ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκοις. πρωΐας δὲ γενομένης παρελθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης, καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους ἡμῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἐλθών. ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν εἰσῆλθεν ἐντός. ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀσθενοῦσα κλινήρης. τότε ὁ προβατόσχημος λύκος ἐγγίσας τῇ κλίνῃ, ἔφη προσαγορεύσας αὐτήν. χαῖρε ὦ μῆτερ, μὴ λυποῦ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι. τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω. ἔχω ἔτι πλείονα παρ' ὧν ἀπώλεσας τοῦ δωρῆσαί σοι, μόνον ὑγίαινε. ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσεκύνη- C σαν αὐτὸν, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιοδεύων τὴν πόλιν. ἦν γὰρ ἡ πᾶσα ἄοικος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτ' ὄρνεον κραυγάζον, ἢ λαλοῦν ἐντός. μόνον τινὲς τῶν μὴ δυνηθέντων συλλῆσαί τι, ἕξω τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν. διότι καὶ πολλοὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐφονεύθησαν, ὅταν ὁ εἷς ἐξ ἑτέρου τὰ λάφυρα, καὶ ὁ δυνηθεὶς ἥρπαζεν, ὁ δὲ μὴ δυνάμενος ἀντιστῆναι, καιρίαν λαμβάνων πληγὴν, ἔκειτο. τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάϊος, εἰσῆλθον, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτοὶ συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος διελθὼν τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου μέρεσι συμπόσιον ποιήσας εὐφραίνετο. καὶ δὴ καταβαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ μεθυσθεὶς, ὥρισε τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐ- D τοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν. ἄπελθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου Δουκὸς, καὶ εἰπὲ αὐτῷ. ὁρίζει ὁ ἡγεμὼν, ἵνα στείλῃς τὸν υἱόν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ συμποσίῳ. ἦν γὰρ εὐειδὴς ὁ νέος ἄγων τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος. ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπεναρκώθη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνούχῳ οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκείαις χερσὶ μιανθῆναι παρ' αὐτοῦ. κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στεῖλαι δήμιον καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλήν μου ἀπ' ἐμοῦ. ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλεύσας αὐτῷ τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσει τὸν τύραννον. ὁ δὲ μὴ πεισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἄπελθε. τὸ δὲ ἐγώ σοι τοῦτο διδόναι οἰκείῳ θελήματι οὐ γενήσεται πώποτε. τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφεὶς εἶπε τῷ E ἡγεμόνι ἅπαντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς λαληθέντα, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι. τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἴρηκε τῷ ἀρχιευνούχῳ, λάβε τὸν δήμιον σὺν σοὶ, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι τὸ παιδίον. ὁ δὲ δήμιος ἀγαγέτω τὸν Δοῦκα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. τοῦ ἐλθόντος, καὶ μαθὼν τὸ μήνυμα ὁ Δοὺξ ἠσπάσατο τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δημίῳ αὐτὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Καντακουζηνός. τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ

ἀρχι-

A ἀρχιευνούχος. εἰσελθὼν ἔσω καὶ δείξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμόνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου ἱσταμένους, ὥρισε τῷ δημίῳ ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι. τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς ὁ δήμιος τὴν ἀπόφασιν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν σφαγὴν ἔκλαυσεν. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνδυνάμωσε τοὺς νέους στηρίζων αὐτοὺς καὶ λέγων. Τέκνα εἴδατε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τὰ ἡμέτερα πάντα φροῦδα γεγονότα. ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀκένωτος. ἡ δόξα ἡ θαυμαστὴ, ἣν εἴχομεν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἣν οἰκοῦσι Χριστιανοί. νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐναπελείπετο ἄλλο εἰς ἡμᾶς, πλὴν ἡ παροῦσα αὕτη ζωή. ἔστι δὲ ἡμῖν αὕτη οὐκ ἀνελλιπής, B ἀφίνοντες γὰρ θνησκόμεθα. καὶ ταῦτα πῶς; ἐστερημένοι τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐκτησάμεθα, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς αὐθεντίας, παρὰ πάντων ὀνειδιζόμενοι, καταφρονούμενοι, καὶ ταλαιπωρούμενοι, ἄχρις οὗ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὧδε ἀνίμους. ποῦ ὁ ἡμέτερος Βασιλεύς; οὐκ ἐσφάγη χθές; ποῦ ὁ ἐμὸς συμπένθερος, καὶ σὸς πατὴρ ὁ μέγας δομέστικος; ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τοῖς δυσὶν υἱέσιν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; εἴθε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς, πλὴν καὶ αὕτη ἡ ὥρα ἱκανή ἐστι, μὴ πλημμελήσωμεν πλέον. τίς γὰρ οἶδε τὰ ὅπλα τοῦ διαβόλου; εἰ καὶ βραδύναντες πληγῶμεν παρὰ τῶν ἰοβόλων βελῶν αὐτοῦ, νῦν τὸ στάδιον ἕτοιμον, ἐν ὀνόματι τοῦ σταυρωθέν- C τος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ θανόντος, καὶ ἀναστάντος ἀποθάνωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα σὺν αὐτῷ ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν καὶ στηρίξας τοὺς νέους, ἐγεγόνεισαν πρόθυμοι τοῦ θανεῖν. καὶ λέγει τῷ σπεκουλάτορι, ποίησον τὸ κελευσθέν σοι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοὺς νέους. καὶ ὑπακούσας ὁ δήμιος ἀπέτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν νέων. ἱστάμενος ὁ μέγας Δοὺξ καὶ λέγων τὸ, εὐχαριστῶ σοι Κύριε, καὶ τὸ, Δίκαιος εἶ Κύριε. τότε εἶπε τῷ σπεκουλάτορι, ἀδελφὲ, δός μοι ὀλίγην ἀνοχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεύξασθαι. ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρός· ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσηύξατο. καὶ ἐξελθὼν ἐκ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ἔκειντο γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παίδων αὐτοῦ ἔτι σπαραττό- D μενα. καὶ πάλιν δοξολογίαν πέμψας Θεῷ ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν. λαβὼν οὖν ὁ δήμιος τὰς κεφαλὰς ἦλθεν εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσας αὐτὰς τῷ αἱμοβόρῳ θηρίῳ· τὰ δὲ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἄταφα κατέλιπεν. ὁμοίως καὶ ὅσους τῶν ἀρχόντων καὶ ὀφφικιαλίων τοῦ παλατίου μεγιστᾶνας ἐξηγόρασε, πάντας στείλας τὸν σπεκουλάτορα κατέσφαξε. τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελέξατο τὰς ὡραίας κόρας, καὶ εὐειδῆ ἄρρενα, καὶ παρέδωκε τῷ ἀρχιευνούχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. τὴν δὲ λοιπὴν αἰχμαλωσίαν παρέδωκεν ἄλλοις τοῦ φροντίζεσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἄχρις οὗ εἰσαχθῶσιν εἰς Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανοῦ. καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἅπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ Φοσάτου, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον νεκρὰν κειμένην, γυμνὴν, ἄφωνον, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

princeps a carnifice capite plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, principis jussa carnifex declarat; quæ cum audiisset magni Ducis filius instantem cædem deflere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: *Hesterna die vidistis filii omnia nostra, opes inexhaustas, gloriam admirabilem; cujus claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest; quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis sero, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus, & auctoritate spoliati, probris traducti, & ab omnibus contumeliose habiti, & spreti; ærumnis pressi vitam tandiu trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster Imperator? nonne heri occisus est? ubi consocer meus, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Palæologus & cum filiis suis Protostrator? nonne inter præliandum occubuere? utinam & nos eodem fato confecti fuissemus. Verumtamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim novit arma diaboli? num dilata morte, ab illius venenatis telis appetemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commorientes, bonis ejus fruamur.* His sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subeundam promptos reddidit. Ad satellitem deinde conversus ait. Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exequere. Statim, spectante magno Duce, gratiis Deo actis, hisce etiam verbis, JUSTUS ES DOMINE, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit; quem etiam Dux ita rogat: *Tantisper cunctare amice, dum ingressus Deum orem*, vicina quippe erat ædicula; spatio orandi a satellite concesso, in illo templo preces Deo obtulit; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus exivit: laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæsorum capita, nudis illic insepultisque cadaveribus relictis, feræ illi sanguinem sitienti, cumque convivanti spectanda attulit. Quotquot etiam nobiles, palatii officiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus & liberis delectu habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, Archieunuchi curæ ac diligentiæ custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abduceretur, curandam aliis dedit. Universi tum demum urbis incolæ & opes in castrorum tentoriis conspecti; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata jacebat.

Magnus Dux filium, ut animo forti mortem subeat, hortatur.

Edit. Paris. pag. 171.

Magni Ducis filius ipsi ordine capite amputatum.

Proceres omnes interfecti.

CAPUT XLII.

Ducæ super urbe capta, deletoque Christianorum in Oriente imperio Monodia.

Urbs, o urbs cunctarum urbium caput! quatuor mundi partium centrum; Christianorum gloria; quæ Barbarorum splendorem hebetatum ac languescentem retundebat. O urbs Paradisus alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus; Quo decor tuus? quo gratiarum spiritualium corpori & animo benefica irrigatio diffugit? Ubinam Apostolorum Domini mei corpora, a longo tempore in semper virenti paradiso deposita? circumdantia purpuream togam, lanceam, spongiam & arundinem; quæ dum venerabamur, eum, qui in crucem sublatus est, cernere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum reliquiæ? Ubi magni Constantini, cæterorumque Imperatorum cineres? viæ, porticus, trivia, agri, vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobilibus olim, castisque Ascetarum & Asceteriarum corporibus, proh damnum! strata sunt. (Posuerunt Domine morticinia servorum tuorum escas volatilibus cœli; carnes sanctorum tuorum feris terræ in circuitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret.) O templum! o terrenum cælum! cœleste altare! divinæ & sacræ ædes! o pulchritudo Ecclesiarum! o libri sacri, & divina eloquia! o leges antiquæ & novæ! tabulæ Dei digito scriptæ. O Evangelia ore Dei annunciata! o Theologiæ angelorum corporibus vestitorum dogmata! doctrinæ virorum divino spiritu afflatorum, instituta Heroum semideorum! o Respublica, populo, exercitus, olim supra modum eximii, nunc vero deleti, &, non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti. O Domus, & palatia omnimodæ structuræ, sacri etiam muri! omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremiæ miserabilis tragœdiæ vestigia premens, condoleo. Quomodo deserta sedet urbs populo frequentissima? Quæ inter gentes fœcundissima erat, tanquam vidua redacta est. quæ dominabatur regionibus, multis tributum pendere jussa est. Tota nocte acerbe ejulando genas suas lachrymis rigavit, nec eorum, qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei jactabant, hostes facti amicitiam renunciavere. Multi incolæ ejus captivi, per Asiam in colonias deducti sunt, iisque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab iis, qui ipsi infesti erant, in medio ærumnarum ac cladium deprehensa est. Viæ urbis lugent, quod nulli ad festivitates accurrant. cunctæ illius portæ deturbatæ sunt; sacerdotibus gementibus, abductisque virginibus ipsa intra præcordia sua acri dolore conflictatur. Qui affligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quem ob flagitia ac scelera prope infinita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infantes ab eversionis ejus auctoribus servitutem servire abierunt. Decor & forma filiæ Sion penitus evanuerant. Principes ipsius arietibus, quos pascua deficiunt, similes

Edit. Paris. pag. 173.

Ὦ Πόλις, πόλις, πόλεων πασῶν κεφαλή. ὦ πόλις, πόλις, κέντρον τῶν τεσσάρων τοῦ κόσμου μερῶν. ὦ πόλις, πόλις Χριστιανῶν καύχημα, καὶ βαρβάρων ἀφανισμός. ὦ πόλις, πόλις, ἄλλη παράδεισος φυτευθεῖσα πρὸς δυσμάς. ἔχουσα ἔνδον φυτὰ παντοῖα βρίθοντα καρποὺς πνευματικούς. ποῦ σου τὸ κάλλος, παράδεισε; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ πνεύματος εὐεργετικὴ ῥῶσις ψυχῆς τε, καὶ σώματος; ποῦ τὰ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ πολλοῦ φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ; ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον· ἅτινα ἀσπαζόντες ἐφανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὁρᾶν. ποῦ τὰ τῶν Ὁσίων λείψανα; ποῦ τὰ τῶν Μαρτύρων; ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα; αἱ ἀγυιαί, τὰ περίαυλα, αἱ τρίοδοι, οἱ ἀγροί, οἱ τῶν ἀμπέλων περιφραγμοί, τὰ πάντα καὶ πλήρη μετὰ λειψάνων ἁγίων, σωμάτων εὐγενῶν, σωφρόνων ἁγνῶν, ἀσκητῶν, ἀσκητριῶν; ὢ τῆς ζημίας· Ἔθεντο Κύριε τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς κύκλῳ τῆς νέας Σιών, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. ὦ ναέ, ὦ ἐπίγειε οὐρανέ, ὦ οὐράνιον θυσιαστήριον. ὦ θεῖα καὶ ἱερὰ τεμένη. ὦ κάλλος ἐκκλησιῶν. ὦ βίβλοι ἱεραί, καὶ θεῖα λόγια· ὦ νόμοι παλαιοί τε, καὶ νέοι· ὦ πλάκες γραφεῖσαι Θεοῦ δακτύλῳ. ὦ εὐαγγέλια λαληθέντα Θεοῦ στόματι. ὦ θεολογίαι σαρκοφόρων ἀγγέλων. ὦ διδασκαλίαι πνευματοφόρων ἀνθρώπων. ὦ παιδαγωγίαι ἡμιθέων ἡρώων. ὦ πολιτεία, ὦ δῆμος, ὦ στρατὸς ὑπέρμετρον τὸ πρίν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς ἐν τῷ πλεῖν. ὦ οἰκίαι, καὶ παντοδαπὰ παλάτια, καὶ ἱερὰ τείχη. σήμερον συγκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἔμψυχα συνθρηνῶ, τὸν Ἱερεμίαν ἔχων ἔξαρχον τῆς ἐλεεινῆς τραγῳδίας. Πῶς ἐκάθισε μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν, ἐγενήθη ὡς χήρα ἡ πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν. ἄρχουσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον. κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Μετῳκίσθη* ἡ Ἀσία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσιν, οὐχ εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτήν, κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. ὁδοὶ πόλεως πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους εἰς ἑορτήν, πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφαλήν· καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ θυγατρὸς Σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέ-

* l. εἰς Ἀσίαν

τεια αὐτῆς. ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ὥσπερ κριοὶ οὐχ εὑρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύι κατὰ πρόσωπον διώκοντος. ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. ἁμαρτίαν ἥμαρτεν Ἱερουσαλὴμ διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. χεῖρα αὐτοῦ ἐξεπέτασεν ὁ θλίβων ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. εἶδε γὰρ ἔθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτῆς, ἃ ἐνετείλω μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστενάζοντες, ζητοῦντες ἄρτον, ἔδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τοῦ ἐπιστρέψαι ψυχήν. Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον. πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε, εἰ ἔστιν ἄλγος κατὰ τὸ ἄλγος μου καὶ ἐπεφύλλισέ μοι, ἐξ ὕψους αὐτοῦ ἐξαπέστειλε πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμέ. διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσί μου. ἀπέστρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. ἔδωκέ με ἠφανισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνωμένην. ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου ὁ Κύριος ἐκ μέσου μου. ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ καιρὸν τοῦ συντρῖψαι ἐκλεκτούς μου. ληνὸν ἐπάτησε Κύριος παρθένῳ θυγατρὶ Ἰούδα· ἐπὶ τούτοις ἐγὼ κλαίω. ἐγένοντο οἱ υἱοί μου ἠφανισμένοι, ὅτι ἐκραταιώθη ὁ ἐχθρός· δίκαιός ἐστι Κύριος, ὅτι τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα. Ἀκούσατε δὲ πάντες λαοὶ, καὶ ἴδετε τὸ ἄλγος μου· αἱ παρθένοι μου, καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ. ἐκάλεσα τοὺς ἐραστάς μου, αὐτοὶ δὲ παρελογίσαντό με. οἱ ἱερεῖς μου, καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐξέλιπον. ἀκούσατε δὴ ὅτι στενάζω ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρός, καὶ ἐξεπέτασεν ὡς ἄμπελον τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, διέφθειρεν ἑορτὴν αὐτοῦ. ἐπιλαθέσθαι ἐποίησε Κύριος ἐν τῇ πόλει ἑορτῆς, καὶ σαββάτου· καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμβριμήματι ὀργῆς αὐτοῦ βασιλέα καὶ ἱερέα. Ἀπώσατο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ. ἀπετίναξεν ἁγίασμα αὐτοῦ. συνέτριψεν ἐν χειρὶ αὐτοῦ τεῖχος * βάρεων αὐτῆς. φωνὴν πολέμου ἔδωκαν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Λευιτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς· Ἴδε Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως. ἐφονεύθησαν νήπια θηλάζοντα μαστούς. οἱ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἁγιάσματι Κυρίου ἱερέα, καὶ προφήτην. ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἔξοδον παιδάριον, καὶ πρεσβύτης· παρθένοι μου, καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετέλεσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι Κύριε τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ξένοις. ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. ἐδιώχθημεν, ἐκοπιάσαμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχομεν. δοῦλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαιώθη, συνεσπάσθη ἀπὸ προσώπου καταιγίδος λιμοῦ. ἐκλεκτοὶ ἐν μύλοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ξύλοις ἀνεσκολοπίσθησαν. πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπεσον· καὶ ἐκλεκτοὶ ἀπὸ ψαλμῶν αὐτῶν κα-

evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi & infirmi incesserunt. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, risu ac subsannatione excepta est. Procella jactata & agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Manibus suis contrectavit hostis omnia, quibus suaviter & cum voluptate fruebatur. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, de quibus præceperas, ut in Ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando gemit. Quæ chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respice Domine, & considera. Omnes qui transitis per viam, attendite: &, nam dolori meo par ægritudo alium vexet, videte. Qui ad racemationem usque mea corrasit & decerpsit; ignem in me vibratum, & ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. extendit laqueum pedibus meis, post tergum suum me abjecit. Delevit me, &, ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus eximios abstulit mihi Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæ torcular calcavit Dominus, ex quo cæsorum profusus sanguis manavit. Hæcce lugeo ac comploro. Superior viribus hostis filios meos perdidit. Justus tamen est dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me reppulit. Auscultate jam populi, & dolorem meum conspicite. Virgines, & adolescentes, quos sinu meo fovi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Præterita ac neglecta sum a procis meis, quorum suppetias frustra inclamavi. Sacerdotes & seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum discite, Hostilem erga me animum indutus Dominus, tabernaculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolevit. festum & sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus: itaque fremens Imperatorem, & sacerdotem exagitavit. Altare suum adversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est. fundamentorum molem manu sua diruit, ac contrivit. Voces bellicæ in domo Domini exauditæ sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide Domine & considera, an quemquam simili clade resciderīs. Lactantes infantes cæsi sunt. In sanctuario Domini si prophetam & sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex & puer jacuere. Virgines & adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata & absumpta sunt, accendit. Recordare Domine, quid acciderit nobis: contumeliis & probris, quibus traducimur, adverte. Hæreditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt. in orphanorum, qui patre orbati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, & his cladibus subducti obierunt: nos vero errorum, quos admiserunt, pœnas luimus. Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad clibani instar fuligine atrata, inaruit; dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, & adolescentuli lignis suspensi sunt. Senes a porta, seu

Edit. Paris. Pag. 174.

pag. 175.

tribunali judiciali, exciderunt. & egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex animis nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. corona capitis nostri decidit. Væ nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore & ægritudine coartatum est. oculis hac de causa nostris offusa caligo est a lachrymis, quas ob deletam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero Domine in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Ut quid in ira tua oblivisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques. Ad te Domine converte nos & ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repulisti, cum a nobis repulsam tuleris; & ideo in nos ira tua vehementer exarsit. Hæ sunt lamentationes & planctus Hieremiæ, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem & eversionem edidit: quos etiam ob novorum cladem, spiritum prophetæ suggessisse mihi verisimile fit. Verumenimvero quæ lingua adeo eloquens & diserta est, ut calamitatem, qua urbes conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas & transmigrationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non a Hierosolymis in Babylonem, vel Assyriam: sed a Constantinopoli in Syriam, Ægyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt, ac dispersi incolæ. utqui quo pacto? in Paphlagoniam maritus, in Ægyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti & abducti: a gente idiomatis diversi in aliam differentem, a pietate in impietatem; a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce Sol, & tu terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei judicio ob peccata nostra destructum gemitibus ac suspiriis lugete. Qui in cælos oculos tollamus, indigni sumus; demisso in terram vultu, & in faciem procumbentes clamemus, Justus es Domine & rectum judicium tuum. Peccavimus, inique nos gessimus, & præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affectos voluisti, sententia tua ex æquo & vero lata, illatæ sunt. Parce tamen Domine orantibus nobis.

A πέπαυται· κατελύθη χαρὰ καρδίας ἡμῶν. ἐστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς κεφαλῆς ἡμῶν. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτομεν. περὶ τούτου ἐγενήθη ὀδυνηρὰ ἡ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νέᾳ Σιὼν, ὅτι ἠφανίσθη· ἀλώπεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. Σὺ δὲ Κύριε εἰς τὸν αἰῶνα κατοικήσεις, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν, καὶ γενεάν. ἵνα τί εἰς νεῖκος ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμερῶν. Ἐπίστρεψον ἡμᾶς Κύριε πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα, καὶ ἀνακαινισθῇ ἡμέρα ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν, ὅτι ἀπωθούμενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ' ἡμᾶς ἕως σφόδρα. Οὗτοι οἱ θρῆνοι, καὶ B οἱ κοπετοὶ τοῦ Ἱερεμίου, οὓς ἐκόψατο ἐν τῇ ἁλώσει τῆς παλαιᾶς Ἱερουσαλήμ· οἶμαι δὲ καὶ περὶ τῆς νέας, καλῶς τὸ Πνεῦμα τῷ προφήτῃ ὑπέδειξε· ποία τοίνυν γλῶσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν, καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικεσίαν, ἣν ὑπέστη, οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους· ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, εἰς Αἴγυπτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις· καὶ ταῦτα πῶς; ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνὴ, C καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιούμενα, ἀπὸ γλώττης εἰς γλῶτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσέβειαν, καὶ ἀπὸ θείων γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον ἥλιε, καὶ σὺ γῆ στέναξον εἰς τὴν παντελῆ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κάτω νενευκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράξωμεν· Δίκαιος εἶ Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπήγαγες. Πλὴν φεῖσαι ἡμῶν Κύριε δεόμεθα.

Edit. Parif. pag. 176.

CAPUT XLII.

Prædam quantam Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, & partem murorum diruit. S. Sophiam in Meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni Ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur: Serviis tributa imperat, & Georgium Despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Sarajum Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologis vaticinium.

Mali ultima die.

Prædam qualem tulerint Turcæ capta Constantinopoli.

TERTIA ab urbe capta die classi missionem dedit, ut in suas provincias & oppida renavigare posset, tanto onere gravatis navibus, ut parum, quin aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus onustæ erant? vestibus pretiosis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis, li-

D ΜΕΘ' ἡμέρας δύο τρεῖς τῆς ἁλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. ὁ δὲ φόρτος τί; ἱματισμὸς πολυτελὴς, σκεύη ἀργυρᾶ, χρυσᾶ, χαλκᾶ, κασσιτέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθ-

μόν· αἰχμαλώτων, καὶ λαϊκοί, καὶ μονάζουσαι, καὶ μοναχοί. τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φοσάτου πλήρεις αἰχμαλωσίας, καὶ τῶν ἄνωθεν ἀριθμηθέντων παντοίων εἰδῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων, ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικόν, καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, ἕλκοντα κύνας δεδεμένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμνοὺς χρυσοϋφάντους. ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοὺς ἱεροὺς δίσκους ἔμπροσθεν σὺν ὀψοφόροις ὑπάρχοις ἐσθίοντες, καὶ τὸν ἄκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατήρων· τὰς δὲ βίβλους ἁπάσας ἀριθμὸν ὑπερβαινούσας, ταῖς ἁμάξαις φορτώσαντες, ἀπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Διὰ ἑνὸς νομίσματος δέκα βίβλοι ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικαί, Πλατωνικαί, Θεολογικαί, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βίβλου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοίου ὑπὲρ μέτρον, ἀνασπῶντες τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον, ἄλλα ἐπώλουν, ἄλλα ἔρριπτον. τὰς εἰκόνας ἁπάσας πυρὶ παρεδίδουν, σὺν τῇ ἀναφθείσῃ φλογὶ κρέα ἑψῶντες ἤσθιον· τότε μετὰ πέμπτην ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῷ Γαλατᾷ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῷ, εὗρε πολλοὺς οἴκους κεκλεισμένους. ἦσαν γὰρ φυγόντες οἱ Λατῖνοι σὺν ταῖς ναυσίν. ὥρισε γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάσῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτῶν, τὸ εἰ μὲν στραφῶσι ἄχρι προθεσμίας μηνῶν τριῶν λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἀπέλυσε τῆς στρατιᾶς πάσης, καὶ τοὺς πέριξ κώμας τοῦ χαλάσαι, καὶ εἰς γῆν ῥίψαι τὰ τείχη τοῦ Γαλατᾶ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτούς, ὃ καὶ γέγονε. χαλάσαντες οὖν τὰ τείχη ὅσα πρὸς τὴν ξηρὰν ἐπεπήγνυντο, εἴασαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα κείμενα. τοὺς δὲ ἀσβεστοεργάτας προσέταξε δι' ὅλου τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἔχειν ἕτοιμον ἄσβεστον, τοῦ ἀνοικοδομῆσαι τὰ καταπεσόντα τείχη τῆς πόλεως. αὐτὸς δὲ καταγράψας φαμιλίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν ἑῴας καὶ δύσεως χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνὸς τούτους πάσας ἐν τῇ πόλει εἶναι, ὑπὸ ποινῆς κεφαλικῆς τιμωρίας· καὶ ἔπαρχον καταστήσας Σολιμὰν ὀνόματι δοῦλον αὐτοῦ. καὶ τὸν μέγαν ναόν, βωμὸν τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μαχάμεθ ἀφιερώσας, τοὺς λοιποὺς ἀφεὶς ἐρήμους, αὐτὸς γὰρ τὴν Ἀδριανοῦ νικητὴς ἐπανέζευξε, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἄπειρον αἰχμαλωσίαν, καὶ λάφυρα ὑπὲρ ἀριθμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς πάσας τὰς ἀρχοντίδας, καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἄγων ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου Δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδῷ ἐτεθνήκει πλησίον κώμης Μεσσήνης λεγομένης, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐκεῖ· γυναῖκα περιβόητον ἐν ἐλεημοσύναις, καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σώφρον, ἐγκρατευσαμένη παντοίων ψυχικῶν παθῶν. ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἐξοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρρέοντας πάσας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἐγγύς, καὶ τοὺς πόρρω προσαγορεύοντας τό, χαῖρε· ποία καρδία, ποία γνώμη, ποῖα χείλη, ποῖον στόμα ἀλλ' ἄκοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι προσεκύνουν σὺν δώροις. φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. ὁ δὲ τύραννος ἐκάθητο ὑψαύχην, καὶ ἀλαζών, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλέοι, ἐνδεχόμενοι· τί ἄρα ἔσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς ἀποφ-

bris etiam infinitis; captivis quoque tam Sacerdotalis quam Laici ordinis, monialibus & monachis. Omnes denique naves gravi præda plenæ erant. In castrorum etiam tentoriis infiniti captivi, similis prædictæ omnisque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, eoque canes alligatos ducentem. equos jumentaque, centonum & stragulorum vice, agnis auro intextis alios sternere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesci varius quidam conspiciebantur, & merum sacris calicibus haurire. Libros quoscumque innumeros curribus impositos per orientem & occidentem dispersserunt, ac distraxerunt. Uno nummo volumina decem Aristotelis, & Platonis, Theologica cæterarumque scientiarum & artium venierunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis & arte compacta, auro argentoque inde revulsis partim venundata, partim projecta. cunctæ imagines ab iis igne crematæ; quibus ad edulia coquenda abusi sunt. Die ab urbe expugnata quinto Galatam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clausæ domus multæ, quod Latini naves conscensi aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, supellectilem, & instrumenta omnia describi mandavit: Edictoque trimestre spatium præstituit, intra quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies cessisset, fisco suo caducas addixit. Muros quoque Galatæ, qua continentem spectant, a milite suo dirui ac everti, integris relictis portus crepidini adstantibus, mandavit. Ad mœnium quoque ruinam reficiendam, ut per totum mensem Augustum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex occidentis ac orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Soleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui & Mohamedis sacris ac ritibus consecrato, cæteris desertis ac relictis, captivorum turbam, spoliorumque congeriem post se ingentem trahens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque fœminas nobiles earumque filias curribus aut equis vectas deduxit. Inter eas magni Ducis uxor aderat, ipsa in itinere prope Mesenem vicum obiit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate fœmina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia & continentia, ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt. Cum Adrianopolim superbissima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac Duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutato gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam, orisque speciem conjicere potest quivis; inviti quippe ac coacti, eamdemque calamitatem declinare studentes donis ei adblanditi, & venerati sunt. Tyrannus ergo superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus in solio sedere, principes vero Christiani trepidantes, & qualem erga ipsos in

Librorum dissipatio, & jactura.

Galatam ingreditur Mehemetes Junii die 2. & res ibi constituit.

Murorum partem oppidi disjici jubet.

Edit. Paris. pag. 177.

Urbis muros reficit, & novos colonos deducit.

S. Sophia in Meschitam versa.

Mehemetes die Junii 18. Adrianopolim revertitur.

Uxor magni Ducis obiit.

Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur.

posterum se præstaret, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium nummorum, tributum annuum a Serviis Turcorum ærario solvendum se injungere, eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis annis accedere jussi. Chii insulæ principi pecunia annua, sex millia nummum, tributi nomine imperata. Mitylenæus pariter tria nummorum millia annua pendere: Trapezuntius quoque, ac cæteri Pontici maris accolæ vertente uno quoque annos donis allatis, tributisque solutis veneratum venire jussi. Anno itaque ab urbe capta primo, mense Augusto a Serviæ Despota legati venerunt, qui debita tributa solverunt, largamque item & eleemosynam captivis Adrianopoli erogarunt. Georgii namque Despotæ mandatu, moniales centum juvenes ac vetulas redemptas libertati restituerunt. Illustres porro, & a palatinis genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo & Regina sua conjuge pecunias, quibus se redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Autumnus deinde, simulque ab orbe condito annus sex millesimus nongentesimus sexagesimus secundus iniere: sequentemque hyemem Mehemetes domi transegit, Despotam adventante vere invadere, totamque Serviam Imperio suo adjungere animo agitans. Hunc equidem acerbum tristemque nuntium, injuriamque ab inexplebilis avaritiæ Tyranno, post captam urbem sibi inferendam, quotidie expectabat Despota; qui senex longa rerum experientia edoctus, utque narravimus, damna multa ab injusto Tyranno perpessus erat. Hanc autem belli contra jus fasque causam prætexit, hisce Despotæ objectis: *Provincia cui dominaris tua non est, nec paterni juris heres eam possides: totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac sibi vindicat, propterea ad me quoque pertinet. Illius itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patris tui ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare possum. Sin parere renueris in te confestim movebo.* Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem suum Despotæ significavit. illique servo suo viginti quinque dies præstituit, intra quos reversus a Despota responsum ipsi afferret; diutinas magis moras trahenti capitis pœnam, insepultumque cadaver feris escam projiciendum minatur. In Serviam profectus Tyranni Apocrisiarius Despotam trans Istrum agere competit. eum interea distinent proceres, hodie, & crastina die affuturum causati. Moras hac arte trahendo, oppidis muniendis tempus occupavere, in quæ cibaria cæteraque necessaria copiose comportant. Ludum sibi factum Apocrisiarius tum demum advertens, deque præstituta, quæ jam elapsis triginta diebus cesserat, se Tyranno non stitisse; pœnam sibi indictam reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu ira accensus Tyrannus movit, & Philippopolim venit. Interea, quem miserat, caduceator ei occurrit, Despotam in Hungariam aufugisse affert: insidiasque & dolos a magnatibus, qui ipsum distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem morte damnasset Tyrannus, nisi ante præstitutam diem de tam longæ moræ causis, Serviorum bellico apparatu, & Despotæ fuga eum certiorem litteris fecisset. Hungari fluvio superato agros

Serviis tributa imperat Mehemetes, aliisque Christianis principibus.

1453. mense Augusto Servii tributa solvunt.

Georgius Despota eleemosyna captivorum miseriam levat.

Edit. Paris. pag. 178.

Annus mundi 6962. Christi 1453.

Anno 1454. vere.

Quodnam jus in Servia sibi arrogaret Mehemetes.

Fecialem ad Georgium mittit.

Delusus Mehemetis fecialis.

Mehemetes Philippopolim venit.

Hungari Turcorum provincias vastant.

A καὶ ἀπελογίσατο οὖν πρῶτον τοῖς πρέσβεσι Σερβίας, τὸ διδόναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομίσματα χιλιάδας δώδεκα. τοὺς δεσπότας τῆς Πελοποννήσου χιλιάδας δέκα, κατ' ἔτος σὺν δώροις ἔρχεσθαι εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ. τοῖς ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας ἕξ. τοῖς Μιτυληναίοις κατ' ἔτος νομίσματα χιλιάδας τρεῖς. τοῖς Τραπεζουντίοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ οἰκοῦσιν, κατ' ἔτος ἐρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνησιν μετὰ δωροφορίας, καὶ διδόναι τὰ τέλη. τῷ πρώτῳ οὖν ἔτει Αὐγούστῳ μηνὶ, ἐλθόντες οἱ τοῦ δεσπότου Σερβίας, καὶ παραδόντες τὰ χρυσούμενα τέλη, ἐποίησαν καὶ μεγάλην ἐλεημοσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπό-
B λει· παραγγείλας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρασαν μοναστρίας νέας, καὶ γηραιὰς ἑκατὸν ἠλευθέρωσαν. καὶ οἱ τῶν ἐντίμων, καὶ ἐκ γένους παλατίου, πάντες συρρέοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερβίᾳ, ἐλάμβανον καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ παρὰ τῆς βασιλίσσης τὰ πρὸς ἐξαγορασίας ἐφόδια, ἕνεκα ἐλεημοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ ἔτους ἤδη τρέχοντος ,ϛϠξβ', καὶ τὸν χειμῶνα οἴκοι διαβιβάσας, ἐβουλεύετο ἐν ἔαρι τῷ δεσπότῃ προσβαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειῶσαι τῇ ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης, μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, καθ' ἑκάστην ἐκδεχόμενος ἦν τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεονέκτου ἀ-
C δίκημα. ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρων, καὶ τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπαθὴς, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον αἰτία τοῦ ἀδικήματος; ἐμήνυσε λέγων· ὡς ὁ τόπος ὃν δεσπόζεις οὐκ ἔστι σὸς, ἀλλ' οὐδὲ πατρικὸς, δηλονότι ἡ Σερβία, ἀλλ' ἐστὶ τοῦ Λαζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου. ἀνήκει οὖν ἐμοί· ἔξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς. ἔχω δὲ δωρήσασθαί σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σοφίαν. εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι' ἑνὸς τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ δούλων, προστάξας ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε ὀφθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπόκρι-
D σιν. εἰ δ' οὖν μὴ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεμὼν τὸ σῶμα ῥίψει τοῖς θηρσὶν εἰς βοράν. ὁ δὲ ἀποκρισιάριος τοῦ τυράννου ἐλθὼν ἐν Σερβίᾳ, καὶ εὑρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἴστρου διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἄρχοντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὔριον ἐπιδημεῖ· σὺν κόποις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιχνίων, καὶ τὰ πρὸς χρείαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἐσύβαζον. ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιάριος ὅτι ἠπάτηται, φοβηθεὶς καὶ τὸ ἐπιτίμιον τῆς προθεσμίας. ἦν γὰρ διαβιβάσας ἐπέκεινα ἡμέρας λ'. ὁ τύραννος οὖν θυμοῦ πλησθεὶς, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανοῦ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ, καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος, καὶ ἀπαγγείλας
E τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου ἐν Οὐγγρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἠπάτησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπέλυον. ἔμελλε γὰρ θανατῶσαι τοῦτον ὁ τύραννος, πλὴν ὁ δοῦλος πρὸ τῆς προθεσμίας ἔστειλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ τὴν φυγὴν τοῦ δεσπότου. Οὔγγροι δὲ ἐπόθεν διαβάντες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερζέβου μέρη λεηλατήσαντες,

καὶ σὺν στρατιᾷ Τούρκων ἀριθέντες, καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείστῃ λείᾳ, τὸν Ἴστρον πάλιν ἐδιέβησαν. ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, ἀφεὶς τὸν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν πεζικῷ στρατῷ μέχρι χιλιάδας κʹ. εἰς Σερβίαν εἰσῆλθεν. μὴ εὑρὼν δὲ τὸν συναντήσοντα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμερῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ πανοικί. τὰ δὲ κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα κελεύσας ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκέλευσε μὴ δειλιᾶν, καὶ προδίδοσθαι. αὐτὸς γὰρ ἥξειν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ ὡς ἐν ὀλίγῳ. ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἄχρι Σμεδρόβου, ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἅλωσιν, διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ διδόναι δίοδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ περᾶν. μὴ δυνηθεὶς δὲ πρᾶξαί τι ὑπέστρεψε, πολεμήσας τῶν πολιχνίων ἕν, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη. ὁ δὲ λαὸς ὁ παρακείμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου τῶν κωμῶν, καὶ τῶν πάμπαν χωρίων, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ζώνην ἑτέραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτούς· ἦν γὰρ τὸ πολίχνιον ὀχυρόν, τὸ δὲ ἐξώκαστρον οὐ τόσον· σὺν ὅρκοις οὖν ἐπιόρκοις ἔλαβε. καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν πάντας ἅμα ᾐχμαλώτισεν ἄγων· τὸ δὲ φρούριον οὐ παρεδόθη. στραφεὶς οὖν ἐν τῇ Σοφίᾳ, καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς Ἀδριανοῦ, ἄγων καὶ τὴν λείαν, κἀκεῖ δωρησάμενος τοῖς ἄρχουσιν, καὶ τοῖς ἀκοπιακόσι σὺν αὐτῷ τὸ ἥμισυ· αὐτὸς τὸ ἥμισυ αἰχμαλωσίαν λαβών, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἔπεμψεν οἰκίσας αὐτούς, ἦν γὰρ τὸ λαχὸν μέρος αὐτῷ ἀνδρόγυνα χιλιάδες τέσσαρες. αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανοῦ εἰς Κωνσταντίνου ἀφίκετο. ἦν γάρ, ὅτε ἐν τοῖς Φιλίπποις διέτριβε, κελεύσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα τείχη τῆς πόλεως, εὗρεν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ καλῶς ἀπαρτισθέντα, ὡς ἐχρῆν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐκμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν περιέχουσαν στάδια ηʹ, ἢ καὶ πλέον, ἐκέλευσε περιορίσαι αὐλήν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομῆσαι παλάτια. γενομένης οὖν τῆς περιορίας, ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν μολυβδίναις πλάκεσιν, ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ ἔρημα μένοντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες, καὶ ἐργαζόμενοι, σκυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. ἐν τῇ τῶν Μαγγάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἀνδρογυναικόπαιδα Τούρκων. Ταῦτα οὖν γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν, οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν· οὐ γὰρ ἦν πρέπον χρονογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυράννου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπόνδου, καὶ ὀλετῆρος τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πεῖσάν με γράφειν ἐστὶ τοῦτο, ὃ λέξων ἔρχομαι. Ἔμαθον παρά τινων γερόντων τιμίων ἀνδρῶν ἔτι νέος ὤν, ὅτι τὸ τέλος τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ἅμα φθάσας σὺν τῷ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. ἅμα γὰρ ἤρξατο ὁ Ὀθμὰν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ. πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μιχαήλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμὰν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. ἦν δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν ὁ Ὀθμάν, πλὴν λῃστρικῶς. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρας προλαβὼν γενέσθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. ἔτυχε γὰρ ὁ Μιχαὴλ οἰωνοσκοπήσας ποτέ, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσουσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τελευτήσαντος αὐτοῦ. ἠλέγχετο γὰρ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ἀδίκως τὴν βα-

A Ternovo circumjectos jam populati ac deprædati, consertisque cum Turcorum exercitu manibus victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum trajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazontibus totoque Senatu suo relictis, assumptis secum pedestrium copiarum viginti millibus in Serviam irrumpit; nec, qui adversum se præliaretur, obvium habuit: jamdiu namque Despota, ejusque proceres cum integris suis familiis transierant; postquam præsidiis arcibus impositis, intra eas populum universum se recipere ille præcepit: bono animo esse, nec se hosti permittere hortatus est, brevi se affuturum cum potenti exercitu pollicitus. At Tyrannus Sme- B drovum usque processit, quam arcem fluminis ripæ impositam, commodamque in Hungariam trajectum præbentem, captam avide cupiebat; ab eaque frustra tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei subjectum minusque firmum, intra cujus mœnia rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur, conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, deditione in ejus potestatem venit: violato deinde sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris Adrianopolim præda gravis redit; quam cum proceribus suis, quique operam ei navaverant ex semisse partitus est. Partem capti- C vorum, quam sibi retinuit, quatuor millia virorum & fœminarum, colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos deduxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim, cujus mœnia, quæ dum Philippopoli agebat, diruta refici curaverat, absoluta tunc reperit. Postquam in urbem venit, spatium stadiorum per ambitum octo vel amplius in ipsius medio mensus, aream definitam muris circumdari præcipit, intraque ipsam palatia ædificari. Constructarum ædium testudines ac fastigia plumbeis, quas e monasteriis desertis abstulit, laminis contexit. Pantocratoris monasterium occupaverant fullones, ac cerdones in medio templi calceos consuentes. Turcocalogeri D (Drevisii) in Manganorum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci cum uxoribus & liberis hospitabantur. Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scribere mihi equidem non licet: nec profecto victoriarum rerumque a Tyranno, gentis nostræ eversore ac hoste capitali, prospere gestarum decet me historiam contexere: quæ vero ad scribendam causa me impulerit, hic asseram. Dum adhuc juvenis essem, a quibusdam senibus egregiis viris intellexi fore, ut Othmanorum Tyrannis, ac Palæologorum imperium simul conciderent: quod eodem tempore Othmanes, & Michael Palæologus Tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante fasces imperii suscepit Michael: statimque post, imperante Androni- E co Michaelis filio, regnare cœpit Othmanes. Hic equidem Michaele etiamnum superstite, latrociniis & deprædationibus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio postulabat, ut Imperatorum ac urbis excidium, & expugnatio antecederent, Othmanorumque sequeretur interitus ac eversio. Michael ex hariolis & augurihus olim quæsierat, an heredem in Imperio filium, sibi fato concessisset,

Edit. Paris. pag. 179.

Smedrovum frustra tentat Mehemetes.

Adrianopolim præda onustus revertitur, eamque cum suis partitur.

Servi novi coloni Constantinopolim deducti. Sarajum Mehemetes ædificat.

Monasteria a quibus post urbem captam habitata.

Cur ab urbe capta historiam producere nit, rationem reddit.

De Palæologis & Othmanis prædictiones.

pag. 180.

De Michaelis Palæologorum I. posteris vaticinium.

haberet. Conscientia enim sceleris premebatur, quo nefarie imperium, excæcato hærede legitimo, sibi assumpserat; infinitis etiam dirisque imprecationibus in caput suum, posterosque jactatis percellebatur. Oraculum ipsi hac voce Mamaimi nihil significante redditum. quod vates sic interpretatus est: *Quot literarum elementis hæc dictio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores regnabunt, urbi demum, ac posteris tuis imperium auferetur.* Nos itaque, qui ad hæc ultima tempora vitam perduximus, quique horrendas ac formidabiles minas nostræ genti intentatas conspeximus, quasi per insomnium libertatem illius, ac restaurationem expectamus. Deoque, qui castigat & rursus sanat supplicantes; a viris sapientibus & prudentibus prædicta, fore ut exitum sortiantur ferventissimo animo sperantes; quæ a Tyranno, post terrores a Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam nostram pertexendam redeamus.

A σιλείαν δραξάμενος, τυφλώσας τὸν κληρονόμον, καὶ μυρίους ἀφορισμοὺς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ τῆς τοῦ γένους σπορᾶς. τὸ μαντεῖον οὕτω φωνὴν ἄσημον ἐξεφώνησε, ΜΑΜΑΙΜΙ. ὁ δὲ μάντις ἑρμηνευόμενος ἔλεγεν· ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀσήμῳ λέξει τυγχάνουσι, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς σπορᾶς βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασιλεία καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τοῦ γένους σου ἀρθήσεται. οὕτω οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὑστάτῃ τοῦ χρόνου φορᾷ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπαίσιον, καὶ φοβερὰν ἀπειλὴν τὴν γενηθεῖσαν τῷ ἡμετέρῳ γένει, ὀνειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀνάρρυσιν. καὶ δι᾽ ἐπιθυμίας εἰς ἄκραν ζεούσης, ἐλπίζοντες τὸν παιδεύοντα, καὶ πάλιν ἰώμενον Θεὸν, καὶ τὰ προρρηθέντα παρά τινων εὐλαβῶν ἀνδρῶν εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὸν τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γενόμενα. ἀλλ᾽ ἐπανιῶμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἐλλεῖπον.

CAPUT XLIII.

Legati a magno Magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno Magistro agat. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamzas maris præfectus Chium proficiscitur, quædam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Coum vastat: Rachiam frustra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamzam reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Anno 1455. Christi, legati a Rhodi magno Magistro venientes, de pace & commercii securitate acturi.

SEcundo, postquam urbis dominium adeptus est, anno, ab orbis creatione 6963. cum Adrianopoli commorantem, Fratres militaris Hierosolymitani ordinis equites adeunt, donisque quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mutuo sacramento inire petierunt, quibus commercium liberum in Cariæ & Lyciæ partibus, suæ ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere liceret: at in ipsa, ejusque domini insulis, sibi necessaria compararent, & inter se pacati ac amici agerent. Exigebat ab iis tributum Tyrannus; cui a Legatis responsum, de hac re in mandatis se nihil habere. Monuere eos Mesazontes his verbis: *Nisi tributum pendere velitis, pax nobis & amicitia cum Principe non intercedent; Deinceps enim maris Ægæi insulis dominabitur. Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii & Imbrii cæteræque insulæ imperata fecerunt, hoc exemplo ducti vos etiam obtemperate. Si parere recusaveritis, bellum grave inde orietur, insulamque vestram & circumjectas magnus Princeps vastabit & evertet.* Hisce ab Apocrisariis responsum: *Accedat nobiscum aliquis e Principis servis, de istis cum magno Magistro acturus; & si ita sentiat, tributum annuum, & quidvis aliud, quod insulæ commodis conferat, pendatur: ad ista namque respondere non possumus.* Accepta fuit conditio, illique decore ac honeste dimissi: simulque domesticorum

Tributum ab iis poscit Mehemetes.

Edit. Paris. pag. 181.

Vesiorum ad legatos Rhodi verba.

Legatorum responsio.

C Ο γὰρ τύραννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ᾽ οὗ γέγονε κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτους τῆς τοῦ κόσμου παραγωγῆς ͵ϛϡξγʹ. ἐν τῇ Ἀδριανοῦ ὢν, ἔρχονται καὶ ἀπὸ Ρόδου φρέριοι, προσκυνήσαντες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις, καὶ συνθήκας ἐνόρκους αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Καρίας, καὶ Λυκίας μέρη οἱ γείτονες. ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ρόδῳ ἀφόβως περαιοῦντες τὸν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρείαν αὐτῶν ἀπὸ Ρόδου, καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορευόμενοι ἐν ἀγάπῃ ὦσιν. ὁ τύραννος φόρους ᾐτήσατο· οἱ δὲ πρέσβεις ἀπελογίσαντο, ὡς περὶ τούτου οὐκ ἔστιν ἀπόκρισιν δοῦναι. οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· εἰ οὐ παραδέχεσθε φόρους διδόναι, οὐδὲ ἡ ἀγάπη D τοῦ ἡγεμόνος ἔσεται. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστὶ κύριος τῶν νήσων ἁπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πελάγει κειμένων. καὶ ὥσπερ Χῖοι, καὶ Λέσβιοι, Λήμνιοι, καὶ Ἴμβριοι, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. εἰ δ᾽ οὒ, μάχη καρτερὰ γενήσεται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ πέριξ ἀφανίσει ὁ μέγας ἡγεμών. Τοῦτο αἱ ἀποκρισιάριοι ἀπεκρίναντο· ἐλθέτω μεθ᾽ ἡμῶν εἷς τῶν τοῦ ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λεγέτω τῷ μεγάλῳ Μαΐστορι· καὶ εἰ θελητὸν αὐτῷ ἐστὶ, δότω καὶ φόρους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἂν λυσιτελῇ διὰ τὴν νῆσον. τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀποκρίσιν δοῦναι. Ἤρεσεν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα τῶν περιφήμων αὐτοῦ δούλων ἔστειλεν, ἀπο-

ἀποπέμψας αὐτοὺς ὡς ἐχρῆν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας Μαΐστωρ ῥήμασιν, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ· ὡς ἡ νῆσος αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή, εἰμὶ κἀγὼ εἰς ὑποταγὴν τοῦ Πάπα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύριον. ὁ Πάπας οὖν κωλύει μοι τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τινά, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα ὃς ἐστὶν ἔθνους ἑτέρου, (καὶ πίστεως ἀμογενοῦς, καὶ ὁμόφρων,) ἀλλ᾽ οὐδένα τῶν βασιλέων τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων. λέγω οὖν οὕτως. εἰ μὲν βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ᾽ ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλων, προσαγορεύω ὡς γείτονα, καὶ ἡγεμόνα μέγαν, ἰδοὺ καλόν. εἰ δ᾽ οὔ, ποιησάτω ὃ δύναται. ἀπέλυσεν οὖν τὸν δοῦλον σὺν τούτοις σκωπτικοῖς ῥήμασι. ἀκούσας δὲ ὁ τύραννος τοὺς λόγους τούτους, καὶ θυμοῦ πλήρης καὶ μεστὸς γεγονώς, ἐκήρυξε μάχην καρτεράν, καὶ τῷ βουλομένῳ ἐχαρίσατο τὸ ἀπελθεῖν, καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ φθεῖραι ὅσον δύναιτο. τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τοῦρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκατίοις ἕως τριάκοντα τὸν ἀριθμόν, καὶ τὴν περαίαν διαβάντες, καὶ εἰς ἓν μέρος τῆς νήσου λῃστρικῶς ἐπιβάντες ᾐχμαλώτευσαν ψυχὰς μ΄. καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῷ ὁμοίως. ἔαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγαν τριήρεις κε΄, διήρεις ν΄, καὶ μονήρεις ἑκατόν, καὶ πλέον. ὡς εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ΄. καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἦλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες Ἀμηραλῆν Χαμζᾶν πιγκέρνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἔπαρχον πάσης Χερρονήσου κατέστησε, καὶ καπιτάνιον στόλου. ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἔπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. καὶ γὰρ οὐκ εἰσέδυσεν ἐν τῷ λιμένι, ἀλλὰ πρύμναν κρούσας τὴν περαίαν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γένηται, ἦν γὰρ κἀκεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιούτου στόλου. ὁ γὰρ ῥηθεὶς Χαμζᾶς ὑπῆρχεν εὐσυνείδητος ἄνθρωπος. ὁ δὲ ἡγεμὼν στείλας ἐμὲ σὺν δώροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ᾽ ἔθος διδομένοις, ἐδεξιωσάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα. ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα, ἱματισμοὶ σηρικοί, καὶ ἐξ ἐρίου ὑφαντοὶ ἁπλοί. χάραγμα ἀργυροῦν χιλιάδες ϛ΄. βόες κ΄. πρόβατα ν΄. οἶνος ὑπὲρ τὰ ὀκτακόσια μέτρα. ἄρτοι πεφυρμένοι μοδίων β΄. ἄρτοι μαλακοὶ μόδια ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χιλίας λίτρας, ὀπῶραι ὑπὲρ μέτρον. ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέδρους αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἀνάλογον. ποιήσας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἁγιασμάτιον. (οὕτω γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα,) καὶ τὰ ἱστία πτερώσας κάτεισιν ἐν Χίῳ. κἀκεῖ οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντίπεραν ἐμβάς, καὶ σταθείς, οὐκ ἐνεδείξαντο οἱ Χῖοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Λέσβου ἄρχων ἐποίησεν εἰς αὐτούς. ἦσαν γὰρ οἱ Χῖοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραβλεπόμενοι παρὰ τοῦ τυράννου, ἕνεκα ὑποθέσεως τινὸς νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνεκαλέτευσε Φραντζῖσκος Δραπέριος εἷς τῶν ἀρχόντων τοῦ Γαλατᾶ, ἕνεκα τιμῆς στυπτηρίας, ὃς Φραντζῖσκος ἦν τῷ στόλῳ. καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὡς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτὸ τῷ Φραντζίσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προσκρούσει, καὶ ἀφανίσει ὅσον ἡ δύναμις. τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος ἐκ τῆς περαίας ἦλθε, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ

A Principis unus magni nominis vir, cum iis ad magnum Magistrum destinatus est. Rhodum cum pervenissent, & magni Principis sententiam ac propositum, ab ejus servo domestico clare percepisset magnus Magister; ei respondit: *Hæc insula mea non est, Papæ ego, ut tu domino tuo, subditus sum. Vetat me Papa, non solum tuo Principi, a genere & fide nostra alieno & dissentienti; verum etiam ulli Regum gentis, ac religionis suæ solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cupit Princeps, ad eum, ut pote fortissimum potentemque monarcham, Legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, & ita ille constitutæ res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experiatur.* B Illum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit. His intellectis Tyrannus ira prætumidus acre bellum indixit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos abigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis triginta in Rhodum transvecti, partem quandam insulæ latrociniis vexavere, abductis ex ea quadraginta captivis: simílique excursione in Coum insulam facta, prædam egere. Ineunte deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam & amplius monerium apparat; ita ut tota navibus CLXXX. constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, C Mitylenemque venit. Illi præerat Amiralius Hamzas, quem apud suum patrem pincernæ munere olim functum toti Chersoneso & classi ducem Mehemetes præfecerat. Eum honorifice habuit Lesbi Princeps, meque ad officia & obsequia, quæ decebat, ei præstanda destinavit. Portum quippe Amiralius ingressus non est: sed versa prora ad littus oppositum, ubi classis capax portus situs est, appulit; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus Hamzas ratus. Missus itaque a Lesbi Principe illum salutavi, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam conciliavi, fraternaque cum Principe amicitia eum conjunxi. Dona porro D oblata talia fuere, vestes sericæ & ex contexto panno varii. Argenti signati sex nummum millia. Boves XX. Verveces L. Vini plusquam octingentæ mensuræ. Panis subacti modii duo. Panis mollis modius unus. Casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportione, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmates dicitur, transegisset, velis expansis in Chium fertur. Eumdem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis littus insulæ oppositum classe; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi Principem nequaquam imitati, prosecuti sunt; quod paulo ante a Tyranno spreti ac dusius habiti fuissent, E ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium numerati sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe & Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, & omnia solo æquarent Princeps injunxerat. Postridie ex littore insulæ opposito solvit classis, & ad templum sancti Isidori Martyris progress-

Legati Rhodii redeunt, & secum a Mehemete ad magnum Magistrum missum ducunt.

Magni Magistri ad Mehemetis domesticum verba.

Mehemetes bellum Rhodiis indicit.

Hamzas maris præfectus.

Ducas in Lesbi principis familia præcipuis muneribus fungitur.

Edit. Paris. pag. 182.

Lesbi Princeps Hamzam donis demeretur.

Locus Agiasmates dictus.

Chii superbe erga Hamzam se gerunt.

Francisc. Draperius a Chiis pecuniam repetit.

Chii Hamzam salutant.

Draperio se quidquam debere negant.

Hamzas Turcos in insulam exponit.

sa, jactis anchoris stationem habuit. Missis nunciis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse Tyranni mandata legenda porrigit; iis lectis se Francisco quicquam debere, ac solvere velle negant, cæterum, quod visum sibi faerit, faciat. His actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumjectos partim deprædatur, vineta & hortos vastat: cum urbi damnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, & manu prompti intra mœnia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, & ultra treis orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animadvertisset Hamzas, Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocuturos.

Ad paciscendum adducuntur Chii, duosque viros ad Hamzam mittunt.

Fide data fieri duo, senex unus Cyricus Justinias, juvenis alter ad triremem se conferunt. Inter proficiscendum autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subeuntibus torquebantur; dum secum agitant, num promissorum pœnitentia actus Turcus, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus itaque ab ipso factum dicere, & apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui scelus ejusmodi generosum facinus ac stratagemma prudens æstimaturi sint.

Edit. Paris. pag 183.

Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, metus vehementior quoque invadit: flexis itaque habenis, subditisque calcaribus in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas & hortos palantium multitudo, quominus in urbem se referrent, occupatam viam intercepit.

Pœnitentia ducti Justinias ejusque socius ad suos redire conantur, sed a Turcis interci piuntur, & abducuntur.

Comprehensi, Francis, qui ipsos comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis, ad classis Ducem adducuntur: quos in triremem cum accepisset, sublatis anchoris, velisque explicatis Rhodum versus navigat.

Hamzas Rhodum venit.

Illuc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad aciem expediendam paratas, urbemque amplam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati, ad Coum insulam navium cursum dirigunt.

Coum insula direpta.

In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illic inventa diripuere. cumque in senes aliquos, vetulasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani receperint: respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, impote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse. quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehitur: & excensu in terram facto, loca tentoriis capiunt.

Rachiam Hamzas classem appellit.

Postridie præsidiarios ad deditionem per caduceatorem compellant, dantque fidem ac jusjurandum, nullum captivum se abducturos, hocque negotium componendum, transigendumque in se Franciscus receperit; at ordinis Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt.

Hamzas arcem Rachiam frustra tentat.

Quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros, bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos & viginti continuos arcem oppugnat: frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis cæsis, multis etiam alvi torminibus absumptis, abscessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ad has conditiones

A τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. καὶ οἱ Χῖοι στείλαντες τινὰς προσηγόρευσαν αὐτόν, καὶ αὐτὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπεκρίθησαν, ὅτι χρέος ἡμεῖς τῷ Φραντζίσκῳ οὐκ ἐχρεωστοῦμεν, οὐ δίδομεν, καὶ ποίει ὡς βούλει. τότε ὁ Χαμζᾶς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μεγαλικὴν ἀπαίδαν ποιήσαντες εἰς τὰ πέριξ χωρία, καὶ ἐν ἀμπέλοις, καὶ κήποις ζημίαν, οὐ γὰρ εἶχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν. τὸ δ' ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν ὀξυθύμων, καὶ πρὸς σφαγὰς ἑτοίμων. ἡ δὲ πόλις περιεκύκλωτο τάφροις διπλαῖς ὡς εὖρος ἐκτεινούσαις πολύ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυίας τρεῖς. ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς εἴκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούας, πάσαι πλήρεις ἀνδρῶν B καὶ ἀρμάτων. τότε ἰδὼν ὁ Χαμζᾶς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν, μηνύει τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἐλθεῖν ἐξ αὐτῶν εἷς ἢ καὶ δύο συνᾶραι λόγον μετὰ τοῦ Φραντζίσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρων, δοὺς πίστεις αὐτοῖς. οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἷς ἐκ τῶν γερόντων Κύρικος ὀνόματι Ἰουστινιάς, καὶ ἕτερος νέος. ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτούς. εἰ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τοῦρκος, καὶ βουληθείη ἆραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντειπὼν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; οὐδεὶς τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἡγήσονται, καὶ σοφιστικὴν ἐνέργειαν. ἐν τούτοις τοῖς βουλεύμασι, καὶ ὁ στόλος ἦν ἤδη C ἐγγύς. ὅσον ἐπλησίασαν τὸν στόλον, τοσοῦτο καὶ ὁ φόβος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἐνεπάγη. οἱ δὲ στρέψαντες τὰς ἡνίας ἀντιστρόφως τοὺς ἵππους τρέχειν ἠνάγκαζον. πλῆθος δὲ τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμπέλοις καὶ κήποις εὑρεθέν, ἐκώλυσαν τὴν δίοδον ἔξω πηδήσαντες. καὶ λαβόντες αὐτοὺς μηδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλεσι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, τοὺς δὲ δύο ἄρχοντας τῷ καπετάνῳ παρέστησαν. λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεως, καὶ τὰς ἀγκύρας ἄραντες, καὶ τὰ ἱστία ὑφάναντες πρὸς τὴν Ῥόδον ἔπλεον. ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, καὶ πάσας εἰς παράταξιν ἑστώσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγέθη, D καὶ διπλῆν τὴν παρασκευὴν ἐννοήσαντες, ἢ τὴν Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλασσαν ἔσχιζον. ἐκεῖ τοίνυν ἐξελθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὑρόντες, τὰ εὑρεθέντα ἐσκύλευον, καὶ μέρος γερόντων τε, καὶ γραῶν εὑρόντες ἠρώτων περὶ τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ ἔφησαν ἐν ἄλλῳ πολιχνίῳ, ὃ Ῥαχεία λέγεται, ἐν ἐκείνῳ ὡς ὀχυρωτάτῳ εἰσηνέχθησαν. λαβόντες οὖν αὐτούς, καὶ εἰς τὴν Ῥαχείαν ὁ στόλος ἐμβάς, ἐξελθόντες τὰς σκηνὰς ἔπηξαν, καὶ τῇ ἐπαύριον ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὅρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεῦσαι. ἦν γὰρ ὁ τῶν ἐκλεκτῶν μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζίσκος. οἱ δὲ τοῦ κάστρου φρέριοι διὰ βελῶν καὶ ἀκροβολισμῶν τούτους ἐδίωξαν, μηδὲ ἀπόκρισιν δόντες. τότε ὁ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτόν, E καὶ διὰ ἐπάλξεων καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ προσβολῶν μηχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίχνιον ἡμέρας κβ', καὶ μηδὲν κερδήσας ἐπανέζευξε καταλιπὼν Τούρκους πολλούς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολιχνίου σφαγέντας, τοὺς δὲ κοιλιακῷ νοσήματι. καθ' ὁδὸν δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγοις ὁμιλήσας, καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθών, ἔστερξαν ἄμφω τὰ μέρη,

τοῦ στεῖλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἷς εἶναι ὁ Κύρικος, ἵνα τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῷ ἀπαγγείλωσι, καὶ τὸ ἀποφανθὲν παρ' αὐτῶν ἔσται βέβαιον. ἐλθόντες δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφιλοτιμήσαντο καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. ἡ δὲ τύχη βλέψασα βλοσυρῶς πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; ἐξελθόντες οἱ Τοῦρκοι ἐκ τῶν τριήρων, καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν, καὶ ὑβρίζειν, καὶ ἄλλας ἀσχημοσύνας ποιεῖν. εἷς δὲ Τοῦρκος ἐν ναῷ τινὶ προσεγγίσας, ἤρξατο ῥίπτειν ἐκ τοῦ στέγους τὰς κεραμίδας κάτω, καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δέ τις ἰδὼν τὸν Τοῦρκον ἀδεῶς τὰ κεράμια συντρίβοντα, παίει τὸν Τοῦρκον, ἕτεροι δὲ Τοῦρκοι κατέδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. B ὁρῶντες δὲ οἱ Χριστιανοὶ, Λατῖνοί τε, καὶ Ῥωμαῖοι τὸν ὄχλον, πάντες εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπήδησαν, καὶ τοὺς μὲν ξίφει, τοὺς δὲ ξύλοις ἔπαιον. οἱ δὲ Τοῦρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. ἦν γὰρ ἡ διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἴασε τινὰ ἐξελθεῖν τῶν τριήρων, ἀλλὰ φοῦρκαν ἠπείλει τὸν ἐξερχόμενον· οἱ δὲ τῆς διήρεως φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσσῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ ἔθεον ἐξόπισθεν παίοντες, ἄχρις οὗ ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. καὶ δὴ πάντες Χριστιανοί τε καὶ Τοῦρκοι εἰς μίαν τῆς διήρεως πλευρὰν βαρυνθέντες, τὴν τρόπιν ἄνω, καὶ τὰ στέγη κάτω τοῦ βυθοῦ παρέπεμψαν. πνιγέντες οἱ πάντες Τοῦρκοι, καὶ αἴτιοι, καὶ C ἀναίτιοι, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δοῦλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησεν. ἐλυπήθη ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβὰν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἄρχοντες. πλὴν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντες αὐτῷ τὴν τιμὴν τῆς διήρεως, τοῦ δούλου, καὶ ὧν πραγμάτων ὄλεθρος γέγονεν ἐπὶ τὸ διπλοῦν, καὶ εἰρηνεύσαντες αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλθὼν δὲ ὁ στόλος ἐν Μιτυλήνῃ, μετακαλέσατο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ λιμένι. σταλεὶς δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δεῖπνον εὐτρεπίσας πολυτελῆ εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνδειπνήσαντες· πρωῒ ἐξελθὼν τοῦ D λιμένος πρὸς Καλλίπολιν ἔπλεεν, δύο μῆνας ὅλας λιπὼν, ἀπὸ δὲ Καλλιπόλεως εἰς Ἀδριανοῦ ἀφίκετο. ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ταξιδίου, καὶ ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ ἐξουθενήσας εἰπὼν, εἰ μὴ ἐγίνωσκον τὴν ἀγάπην, ἣν ἔτρεφεν ὁ πατήρ μου εἰς σὲ, τὸ δέρμα σου ἂν ἀφελόμην ἐκ τῆς σαρκός σου· οὕτως εἰπὼν ἀπεδίωξε. μεθ' ἡμέρας δέ τινας, μαθὼν παρ' ἄλλων τὸ γεγονὸς ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χῖοι ἦραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφαξαν αὐτοὺς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζᾶν. καὶ μετὰ θυμοῦ ἐρωτᾷ λέγων· ποῦ ἡ διήρης, ἡ παρὰ τῶν Χίων καταποντισθεῖσα, ὦ Χαμζᾶ; καὶ E ὃς ἀπεκρίνατο, κατεποντίσθη, λέγων, ὑπὸ τοῦ βυθοῦ. ὁ δὲ, ἐν τῷ πελάγει; ὁ δὲ Χαμζᾶς, οὐχὶ αὐθέντα, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. παρὰ τίνων; παρὰ τῶν Λατίνων. οἱ δὲ Τοῦρκοι, καὶ μὴ θέλοντός μου ἐξῆλθασι, καὶ οἰνοφλυγήσαντες ἤρξαντο κατασπᾶν τὰς θύρας, καὶ τὰ στέγη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατῖνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. ὁ

A ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur; qui totum negotium ei exponerent; & latæ a principe sententiæ constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo & suis decenter ac honeste se gesserunt. Verum fortuna torvis ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsis tricas nectit! Temulenti Turci a triremibus prosilientes, turbas excitare, ac contumeliis afficere cœperunt, aliaque indecora & propudiosa patrare. Ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tam audacter ac confidenter tegulas conterere B animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percusso ferrent, Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romæi Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. ille quemquam e triremibus exire vetuerat, jussa spernenti suspendii pœna indicta. Navalium sociorum, alii fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cædentibusque Christianis, donec ad biremem ventum esset. Confestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procumbere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis C immerso, navem in profundum detrusere Turci. tam qui tumultus auctores, quam qui extra noxam erant, omnes aquis absorpti & extincti sunt, quibus Hamzæ servus ei admodum charus, totique familiæ ejus regendæ præpositus, præerat. Tali casu mœstus admodum Hamzas fuit; eumque insulæ principes ægre ac graviter tulerunt. Vir equidem mansuetæ indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, & perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Mitylenem appulisset Hamzas, ab Insulæ principe invitatus anchoras in portu jecit; cœnamque splendide ac D opipare instructam, in triremem, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, & Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali castro ira percitus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est: *Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pellem tibi vivo detrahi præciperem*; & eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quæ in biremi successerant, Turcos aquis extinctos interiisse, Chios manus in eos misisse, & aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset; Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: *Hamza, ubinam biremis, quam Chii demerserunt?* E respondit ille, *aquis absorpta & obruta est.* Sciscitatur princeps, an inter navigandum id actum? *Neguaquam, Domine*, respondit Hamzas, *sed dum in portu staret*. *A quibusnam?* inquit princeps. *A Latinis* dixit Hamzas; *Turci namque mandatis meis spretis e biremi exiluere: haustoque largiter vino tepentes, Ecclesiarum valvas revellere, tectaque deturbare cœperunt, vehementiusque opus urgent, dum Latini eis se opponunt.*

Hamzas cum Cyrico paciscitur.

Edit. Paris. pag. 184.

Tumultus a Turcis christ. excitatus, quo

Biremis Turcica demersa, & multi Turci extincti.

Hamzas id ægre fert, & eum Chii placant.

Mitylenem redit Hamzas & a principe laute excipitur.

Mehemetes duris verbis Hamzam accipit.

pag. 185.

Plebis ergo infima turba, tumultuario eos insecuta in biremem insilit, cujus pondere in latus alterum impulsa aquam admittit: & cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuere. Ad Hamzam Tyrannus dixit, *Quare de hoc casu non me monuisti?* respondit ille, *nolui molestiam tibi & animi ægritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis &, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res cæteræ, quarum facta est jactura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulissem Domine? Turci aliquot juste perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi.* Hactenus Hamzas respondit, & Tyrannus bellum atrox Chiis indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est, *Francisce, ubinam quadraginta nummum millia vacant?* (In ære enim principis tantæ pecuniæ nomine erat) *Abi, in posterum ære isto alieno solutus eris: jus tuum in me transfero, quod a Chiis in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam.* Continuo Franciscus Tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis obnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulsus, Attaliam Pamphyliæ, ut eam regeret missus est: Chiis vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mehemetes.

Mehemetes Chiis bellum indicit, & Draperii jus in se transfert.

A συρφετώδης ὢν ὄχλος καταδιώξας αὐτοὺς ἀπέκτεινε τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακλίναντες ἐν τῷ ἑνὶ μέρει τὸ πλοῖον, χυθεῖσα ἡ θάλασσα ἐντός· καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δυνάμενοι ζυγοστατῆσαι ταύτην κατεποντίσθη, καὶ ἄρδην πάντας ἀπέπνιξε. Τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζᾷ, καὶ διατί οὐκ εἴρηκάς μοι τὸ δρᾶμα; ὁ δὲ, οὐκ ἠθέλησα ἐν ἀθυμίᾳ μετασαλεῦσαί σε· καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐμετρήθη, τὸ πλοῖον ἐμὸν, οἱ δοῦλοι οἱ πνιγέντες ἐμοὶ, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμά. τί εἶχον ἀναγγεῖλαί σοι Κύριε; ἐπνίγησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἔνοχοι θανάτου, καὶ δικαίως ἀπώλοντο. τότε Χαμζᾶς παύσας τὰς ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἄσπονδον ἐκήρυξεν· ὁ δὲ ῥηθεὶς Φραντζίσ-B κος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἠρωτήθη παρὰ τοῦ τυράννου, ποῦ αἱ τεσσαράκοντα χιλιάδες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζίσκε; ἦν γὰρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. ὁ δὲ, ὕπαγε, ἔσο ἀπὸ νῦν τοῦ χρέους ἐλεύθερος. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτος εἰμὶ ὡς ἐπὶ τὸ διπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζίσκος ἀσπασάμενος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἔγγραφον ἀποφλητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζᾶς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιπόλεως, καὶ ἐστάλη ἐν Ἀτταλίᾳ τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. κατὰ δὲ τῆς Χίου, ἐκήρυξεν ἔχθραν, καὶ μάχην ἄσπονδον.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus abit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, & tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de Piratarum adventu certiores facere tenentur. Genuzes maris præfectus litem Lesbi principi movet; & biremem unam sibi tradi petit. Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit.

Lesbi principis obitus. Ducas Adrianopolim discedit, tributa soluturus. 1455.

ANno illo 6963. (Christi 1455) Junii die trigesima Dorinus Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus Tyrannus concesserat. Æni toparchæ Imbrum insulam possidendam quoque dedit tributum annuum duorum millium aureorum nummum pactus. Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec pransus esset, sedi: quo demum salutato recessi. Aureos nummos Veziris postridie numeravi; qui, solutione tributi facta, sic me interrogaverunt; *ut se Mitylenes princeps habet? bene valet?* respondi ego, *firma is valetudine utitur, vosque salutat.* Ipsi instant, *super sene totius insulæ domino rogamus.* Ad ista dixi, *diebus jam quadraginta obiit: qui vero nunc dominatur ante sex annos princeps renunciatus est. Cum enim fluxa ac infirma valetudine pater ut plu-*

Edit. Parif. pag. 186.

Æni toparcha

Sultani manum deosculatur Ducas.

Veziri de sene principe interrogant Ducâ.

C ΕΝ δὲ τῷ ἔτει τούτῳ Ἰουνίου λ΄. τοῦ ͵ϛϡξγ΄. τέθνηκεν ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου Λέσβου Δόριννος ὁ Γατελοῦζος· καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου ἐστάλθην ἐγὼ παρὰ τοῦ νέου ἡγεμόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δομινίκου τοῦ Γατελούζου ἐν Ἀδριανουπόλει, τοῦ δοῦναι τοὺς κατ' ἔτος διδομένους φόρους, τρισχίλια νομίσματα διὰ τὴν νῆσον Λέσβον, καὶ δισχίλια τριακόσια εἴκοσι πέντε διὰ τὴν νῆσον Λῆμνον. ἦν γὰρ παρὰ τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆσος αὕτη τῷ ἡγεμόνι Λέσβου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον. τῷ δὲ ἡγεμόνι Αἴνου τὴν νῆσον Ἴμβρον, τοῦ διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον χίλια διακόσια χρυσᾶ νομίσματα. ἐλθὼν οὖν καὶ κατὰ τὸ ἔθος προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν χεῖρα, καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἐβρώθη τὸ ἄριστον, καὶ προσκυνή-D σας ἀπῆλθον· ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ λαβὼν τοὺς χρυσίνους καὶ παρέδωκα τούτους ἐν χερσὶ τῶν Βεζυρίδων. παραλαβόντες δὲ τοὺς φόρους, λέγουσιν ἐρωτῶντές με. πῶς ὁ ἡγεμὼν Μιτυλήνης; ἔχει καλῶς; ἐγὼ δὲ ἀπεκρινάμην, καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεται ὑμᾶς. οἱ δὲ, περὶ τοῦ γέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. ἐγὼ δὲ πάλιν, ἐκεῖνος τέθνηκεν ἡ-

A χει σήμερον ἡμέρας μ΄. ὁ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἕξ. καὶ γὰρ κλινήρης ὢν ὁ πατὴρ, καὶ καταλείποντες ἐδωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκυνῆσαι καὶ μίαν, καὶ δὶς, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων προσαγορεύσεις χαροποιοὺς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι. οἱ δὲ εἶπον· ἄφες ἃ λέγεις, σήμερον ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως κληθῆναι ἡγεμὼν Λέσβου, πλὴν τοῦ ἐλθεῖν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος· ἄπιθι τοίνυν καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐλθέ. εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκεῖνος οἶδε τὸ μέλλον· στραφεὶς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μεγιστᾶσιν ἄρχουσι Λατίνοις τε, καὶ Ῥωμαίοις, ἀναθέντες εἰς Θεὸν τὰς ἐλπίδας ἐξήλθομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάντες τὴν Χερρόνησον ἤλθομεν εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τόπον ἐκ τόπου ἀμείβων διὰ τὴν πληγὴν τοῦ βουβῶνος, ἦν γὰρ B τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Χερρονήσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ Θρᾴκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὡς ἀτάφους πολλοὺς ῥίπτεσθαι ἐν ταῖς τριόδοις. μαθόντες οὖν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει διάγει, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. εὑρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεινὸν τῆς νόσου, καὶ πρὸς τὰ τῆς Σοφίας μέρη στρατεύοντα. καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ὄρη δύσβατα διαβάντες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθομεν εἰς τινὰ κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλουμένην. ἐκεῖ καὶ τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ τυράννῳ * κατεσκήνου. ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν δώροις πλείστοις ἐμφανισθέντες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμοὺτ Πασίᾳ, καὶ τῷ Σεϊτῇ Ἀχμὰτ Πασίᾳ, τῇ ἐπαύριον τῷ ἡγεμόνι ἐμφανεῖς γεγόναμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης ἡγεμὼν τοῦ τυράννου τὴν χεῖρα, C ἐξήλθομεν. τῇ ἐπαύριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγεγόνει πρὸς τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὥστε τὴν νῆσον Θάσον βούλεται, καὶ αἰτεῖ ταύτην παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. ὁ δὲ Λέσβου μὴ ἔχων τί τοῦ ἀντειπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἐδωρήσατο. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλο μήνυμα, ὅτι τοὺς φόρους, οὓς κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιάσαι. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπελογήσατο, ὅτι εἰ καὶ τὴν Λέσβον ὅλην βούλεται λαβεῖν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. πλὴν ὃ αἰτεῖ ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν ἐστί. πλὴν δέομαι κύριοί μου τοῦ δοῦναί μοι χεῖρα βοηθείας. τότε οἱ Μεσάζοντες παρακαλέσαντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθηκεν ἕτερα χίλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον. ἦν γὰρ κατ' ἔτος πληρουμένη τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρακισχί- D λια. τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοΰφαντον στολὴν, καὶ ἡμᾶς σηρικὰ, καὶ ἐγγράφους ὁρκωμοσίας ποιήσαντες ἐξήλθομεν, καὶ δι' ἡμερῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηντήσαμεν, δοξάσαντες ἅπαντες τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλάστορος. Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπαρτίσας μικρὸν τριήρεις δέκα, καὶ διήρεις ἑτέρας δέκα, ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐν Φιλιππουπόλει, ἔχων στρατηγὸν Γενούζην ὀνόματι νεανίαν εὐειδῆ, ὃν καὶ προκεχείριστο ἔπαρχον Καλλιουπόλεως, καὶ μέγαν κοντοσταῦλον τοῦ στόλου. καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατὰ τὴν Χίου ἔπλεεν. ἐλθὼν δὲ εἰς Τρῳάδα· καὶ ἐκ τῆς Τρῳάδος ἀρξαμένου τὰ ἱστία πτερῶσαι, καὶ ἰδοὺ λαῖλαψ βαρὺς, καὶ ἦχος πνευμάτων πολύς. ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀνα- E μοχλεύοντος, καὶ βίας τοὺς ἐπιβάτας σὺν τῶν ναυσὶν ἄλλην ὁδὸν τρέπειν κελευούσης, πέντε ἐκ τῶν εἴκοσι κατεποντίσθησαν, καὶ δύο ἐν ταῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν· καὶ ὁ τοῦ κοντοσταύλου Γενούζη ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις, καὶ τοσαύταις ταραχαῖς, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν γὰρ Λατῖνος Ἱσπανὸς τῷ γένει, πρύμναν κρούσας, καὶ τὸ ῥόθιον τῶν κυμάτων ἡμέρως τε, καὶ ἐντέχνως

A *vimum decumberet, filio suo principatu sponte decessit; ab eoque tempore semel atque iterum principem magnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit. Missa fac ista,* inquiunt, *hodie sic fit: neque Lesbi princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, & ab eo principatum impetraverit. Abi itaque & da operam ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaverit novit ille quid futurum sit.* Reversus itaque Mitylenem, cum aliquot praecipuis viris Latinis & Romaeis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex insula solvimus, & Cherronesum emensi Adrianopolim pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat; quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso & toti Thraciae ita infesta erat, ut B in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus; postquam vero illuc advenimus, ipsum ante biduum inde, ob vim morbi saevientem discessisse, & Sophiam versus movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum, ubi Tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles & Satrapas Mahmutem, & Seidi Ahmetem Bassas plurima dona ostentantes convenimus; postridie coram Imperatore nos sistimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos Tyrannus principi no- C stro significat, se postulare, ut Thasus insula sibi dono detur. cui se verbis opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi princeps, eam concessit. Postridie aliud ab eo affertur, poscere nimirum duplo amplius annuum tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens Mitylenaeus respondit, *totam etiam Lesbum, si habere sibi voluerit, accipere ille potest: quae vero a me poscit, vires ac facultates mea longe superant: Verumtamen Domini, ut me hoc in negotio juvetis, vos rogo.* Mesazontes Tyrannum hac de re admonent, & placant, ita ut solis mille nummis tributum auxerit; annua itaque pensio, quae hactenus trium millium fuerat, ad quatuor millia aucta est. Vestem auro intextam ipsum, D nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, & die decimotertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus. Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopoli morabamur, decem biremium totidemque triremium classem instruxerat, cui Geouzim formosum juvenem, Callipoleos quoque praefectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, praefecerat. Ille Hellesponto solvit & in Chium navigat; cum vero Troadis oris advectus vela dedisset ventis, turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Venti salo incussi, fluctusque intumescentis impetu ac E vehementia, vectores cum navibus cursum alio dirigere cogunt; e viginti navibus eversas quinque deprimunt; duae insuper littoribus impactae naufragio pereunt. Contostabli Geuzae nauclerus navigandi peritus, hisce procellis ac maris insanientis agitationibus exercitus, Latinus quippe, gente Hispanus erat, puppi volutatis fluctibus obversa, eorum impetum paulatim ac opportune gubernaculo frangere, ac per aulum navigare;

Lesbi novum principem adire Sultanum debere Veziri contendunt.

Lesbi princeps Sultanum adit.

Lesbi princeps Sultani manum deosculatur.

Thasum insulam Sultanus petit, & a Lesbio accipit.

Vectigal duplo majus a Lesbio petit Mahemetes.

Edit. Paris. pag. 187.

Triente tantum augetur.

Classis in Chium a Sultano missa. Geuzas Callipoleos gubernator, & archithalassus seu Contostablus classem regit.

Classis pars naufragio perit.

Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectus, sequenti nocte, reddita cælo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni & cantici Deo & prophetæ suo decantati, & gratiæ ab iis actæ. O divini judicii profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra Tyranni discipulus salvus evasit. Sola namque triremis, qua Genuæes vehebatur, a cæterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando sejuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid de Duce suo comperissent. cumque illic conspectum non fuisse audiissent, valde commoveri ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in Chium missa, ut specularetur explorareturque, num Catalanorum prædatoriæ naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, moniturі. Jam ab initio Lesbii illiberali turpique servituti obnoxii, rem explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerint: damnum, quantumcumque bis inferatur, resarcire, illis unus incumbit: idque ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cujus amplitudine & colorum varietate, classis præfectum adesse conjectatoribus lætitia injecta est. Is demum in portum devehitur, & in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione & æstu maris se refecit. Syr (id est Dominus) Nicolaus Gateluzus principis Lesbi frater apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Iratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei hancce causam prætexendo struit. *Biremem*, inquit, *quam in hunc usque portum persecutus sum, & cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero.* (ea quidem illustris & e præcipuis Chiotam familiis fœmina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato.) *Illam, si Domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.* Responderunt Mitylenæi; *quas nobis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, fœmina nobilis multo jam tempore hic moratur;* Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut Dominæ filiæ suæ adesset, & levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: remque ita se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostablus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, & Phocæam novam appulit: nuncioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; at ipsi eum aditum processerant, antequam ab eo nuncius venisset. Illis Contostablus Tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut respon-

Lesbii tenebantur piratas explorare, & eorum adventum notificare.

Edit. Paris. pag. 188.

Contostaulus Genuæes a Lesbi principe humane exceptus, scelestam fraude litem ei movet.

Biremem, qui- que ea vehebantur, resque omnes sibi tradi poscit.

Recusant Chii.

Ad Sultanum Genuæes scribit.

Phocæa nova Turcis dedita & Genuensium direpta facultates.

A διὰ τῶν πηδαλίων χείζων, ἔπλει τοῦ πελάγους, καὶ ἐκβὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ περάσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρωῒ παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἕω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους ᾠδὰς ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μωάμεθ. ὢ Θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος. ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βιαίᾳ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξορμηθεῖσα τοῦ Γενούζα, αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατέδυσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς B ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεως ἄρμενον, ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι λῃστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι γνῶσιν τοὺς γείτονας Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μίνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. ὅπως μὴ φθάσαντες δώσωσι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν λῃστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις ἀποδώσουσι· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου ἄχρι Ἀσσοπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. εἰσελθοῦ- C σα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινοβαφῆ, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τέντας πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου, καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος Κὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε· Τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς, δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων· ὅτι ἡ διήρης, ἣν ἐγὼ καταδιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὴ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. ὑπάρχει γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς D κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου. εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ αὐθέντου φίλοι ἐστὲ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί. εἰ δὲ μήγε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρᾷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἴδαμεν ὃ λέγεις, καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλθη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὧδε. ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιάγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν πο- E δεστάτον τῆς χώρας μίνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνοδευθῆναι σὺν ἐκείνῳ. ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μίνυμα ἐξῆλθον, καὶ συνοδεύθησαν· ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀνὰ λόγου, ὡς ἀποκλεισθέντες προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰ-

σίεισαν, καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔβαλον. τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἐγγύς που ἑκατὸν ἀφελών, καὶ φύλακα τῆς πολίχνης ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξήλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, ͵ςϠξδʹ. ἔτους. φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγός, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παισὶ λαβὼν ἤρχετο. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουίτας εἶναι, ἐκέλευσε πραθῆναι. ὃ καὶ γέγονεν. Ὁ ἡγεμὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ στρατηγὸς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἑξῆς, στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν Βεζυρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ ὁ Γενούζης ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος, ἐδικαιώθη ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθην ἐγώ. Κελεύει οὖν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἓν ἑλέσθαι, ἢ δέκα χιλιάδας νομίσματα χρυσίου τίσαι, ἢ μάχην γενέσθαι. ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας ἕνα τῶν δούλων εἷλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου μηνὸς κδʹ. τοῦ ͵ςϠξδʹ. ἔτους. τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἅλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμέ, καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῇ κδʹ. τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

so dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die xv. anni 6964. (Christi 1455) e portu triremes solverunt. Contostablus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit. quare terrestri itinere captivis & pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu væniere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus; utque iocrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a Contostablo repetebantur: caussam suam apud Imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolim cum venissem apud Veziros caussam egi, & cum Contostablo Genuza litigari; quæcumque attuleram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus Imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo & bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus inscits suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum Decembris mensis xxiv. die anno mundi 6954. (Christi 1455.) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit Tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die xxiv. Constantinopoli abiit, & ad Ænum movit; qua recepta, abductisque puerilis ætatis maribus ac fœminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Æni principe commorante.

1455. Christi.

Edit. Paris. pag. 389.

Genuenses Phocææ advecti & vænumdati.

Ducas adversus Genuzem pro Lesbi principe caussam coram Sultano agit, sed cadit.

Decem aureorum millia a Lesbio petit Mehemetes.

Phocæa vetus a Turcis occupata.

CAPUT XLV.

Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque principe Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus Papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. Catalani insulae occupant, & Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis & Usun-Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Jedicula Constantinopoli constructum. Mehemetes in Moream profectio. Rezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem, & Trapezuntinum Imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Vvalacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, & obsidendæ Mitylenes onus Mahumeti Veziro imponit.

ΕΑΡΟΣ δὲ ἀρχομένου ἐκέλευσεν ὁ τύραννος στόλον μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. οἱ δὲ Χῖοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες

JAm ver inierat, cum classem ingentem ad invadendum Chium instrui Tyrannus imperat. quare Chii bello se peti animadvertentes legatos destinant;

Mehemetes Chium invadere classe ad id instructa parat.

Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo prætervectus, sequenti nocte, reddita cælo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni & cantici Deo & prophetæ suo decantati, & gratiæ ab iis actæ. O divini judicii profunditas! in tanta maris agitatione, tamque æstuante salo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra Tyranni discipulas salvus evasit. Sola namque triremis, qua Genuæes vehebatur, a cæterarum cursu, quæ in portum Mitylenes integræ pervenerunt, aberrando sejuncta fuerat. Ibi sciscitantur ab incolis numquid de Duce suo comperissent. cumque illic conspectum non fuisse audiissent, valde commoti ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenæa erat a principis Lesbi fratre in Chium missa, ut specularetur exploraretque, num Catalanorum prædatoriæ naves ab occidente advenissent, de his deinceps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab initio Lesbii illiberali turpique servituti obnoxii, rem explorare, deque ea monere tenentur. Quod si de prædonum adventu certiores facere Turcos neglexerint: damnum, quantumcumque his inferatur, resarcire, illis unus incumbit: idque ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramion appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex cujus amplitudine & colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitia injecta est. Is demum in portum devehitur, & in terram exscensu facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione & æstu maris se refecit. Syr (id est Dominus) Nicolaos Gateluzus principis Lesbi frater apparato ad eum excipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorium descendit; haudque diu illic moratus redit. Iratus tunc iniqui discipulus, fraudem ei haocce causam prætexendo struit. *Biremem*, inquit, *quam in hunc usque portum persecutus sum, & cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero*. (ea quidem illustris & e præcipuis Chiorum familiis fœmina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allato.) *Illam, si Domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis ad Amiram magnum jamjam scripturus sum*. Responderunt Mitylenæi; *quas nectis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, fœmina nobilis multo jam tempore hic moratur*; Principis Mitylenes illa socrus erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut Dominæ filiæ suæ adesset, & levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret: remque ita se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostablus, quæ sibi visa sunt, Amiræ scripsit; indeque solvit, & Phocæam novam appulit: nuncioque misso præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; at ipsi eum adituri processerant, antequam ab eo nuncius venisset. Illis Contostablus Tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut respon-

Lesbii tenebantur piratas explorare, & eorum adventum notificare.

Edit. Paris. pag. 188.

Contostaulus Genuæes a Lesbi principe humane exceptus, scelesta fraude litem ei movet.

Biremem quique ea vehebantur, resque omnes sibi tradi poscit.

Recusant Chii.

Ad Sultanum Genuæes scribit.

Phocæa nova Turcis dedita & Genuensibus direptæ facultates.

A διὰ τῶν πηδαλίων σχίζων, ἔπλει τὸ πέλαγος. καὶ ὑπερβὰς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ περάσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρωῒ παραστάντες τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς ἕω, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους ᾠδὰς ἀπέπεμψαν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ αὐτῶν Μαχάμεθ. ὢ Θεοῦ κριμάτων ἄβυσσος. ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βιαίᾳ ταραχῇ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. ἦν γὰρ μόνη ἡ τριήρης ἡ ἐξορισθεῖσα τῶν Γενουΐτων, αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατῆλθον ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ἔμαθον ὅτι οὐκ ἐφάνη τοῖς
B ἐκεῖσε μέρεσιν, ἐν ἀδημονίᾳ ἦσαν. τότε πρὸς ἑσπέραν ἤδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεως ἄρμενον, ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλεῖσα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθασι ληστρικαὶ νῆες τῶν Κατελάνων, ἵνα δώσωσι γνῶσιν τοῖς γείτοσι Τούρκοις τοῦ φυλαχθῆναι. ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λεσβίων. ὅπως μὴ φθάσαντες δώσωσι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν ληστῶν, εἴ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, αὐτοὶ οἱ Λέσβιοι τὸ ἀνῆκον τοῖς Τούρκοις ἀποδώσουσι· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Περγάμου ἄχρι Ἀσσουπόλεως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. εἰσελθοῦ-
C σα ἡ διήρης ἐν τῷ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ ποικιλόβαφα, ὑπέλαβον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ λιμένι, καὶ σκηνὰς πήξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ σάλου, καὶ κλύδωνος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος Κὺρ Νικόλαος Γατελοῦζος ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνήν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε· Τότε ὁ τοῦ δολίου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθείς, δόλον ῥάπτει κατ' αὐτοῦ λέγων· ὅτι ἡ διήρης, ἣν ἐγὼ καταδιώξας ἤλαυνον ἕως ὧδε ἐμὰ ὑπάρχει, αὐτή τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. ὑπῆρχε γοῦν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς
D κόσμον πολὺν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου. εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστέ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί. εἰ δὲ μήγε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράφω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμηρᾷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ οἴδαμεν ὃ λέγεις, καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐστάλη ἡ διήρης ἀφ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὧδε. ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὅτε ἔμελλεν ἐξελθεῖν, μετεκαλέσατο ταύτην τοῦ συνδιάγειν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράφει πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν ἃ ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Φώκαιαν ἔρχεται τὴν ἐπονομαζομένην νέαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ πρὸς τὸν πο-
E δεστάτον τῆς χώρας μήνυμα τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνομιληθῆναι σὺν ἐκείνῳ. ἐκεῖνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸ μήνυμα ἐξῆλθον, καὶ συνωμιλήθησαν· ὁ δὲ στρατηγὸς δείξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἐὰν οἰκειοθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον πάντας ἄρδην αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατασκάψουσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄνευ λόγου, ἢ ἀποκρίσεως προδόντες τὴν χώραν ἐντὸς εἰ-

σίεσαν καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τὰς πραγματείας ἀφεῖλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἐνέβαλον. τοὺς δὲ πολίτας ἅπαντας καταγράψας, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ παιδίσκας ἐγγὺς τῶν ἑκατὸν ἀφελὼν, καὶ φύλακα τῷ πολιχνίῳ ἕνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελέσας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριήρεις τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, ςϡξδʹ. ἔτους. φθάσασαι δὲ αἱ τριήρεις ἐν Καλλιουπόλει, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγὸς, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἱππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς παισὶ λαβὼν ἔρχεται. ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοὺς Γενουΐτας εἶναι ἐκέλευσε πραθῆναι. ὃ καὶ γέγονε. Ὁ ἡγεμὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐταδέλφου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ στρατηγὸς ἐζήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς Χίου μίαν οὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἑξῆς, στέλλει ἐμὲ ἀπολογησόμενον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ διαλεχθεὶς ἐνώπιον τῶν Βεζυρίδων σὺν τῷ στρατηγῷ Γεαούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνόρκως ἐγὼ τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ ὁ Γιαούζας ἐνόρκως τὸ πᾶν ψεῦδος, δεδικαίωτο ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθην ἐγώ. Κελεύει οὖν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἓν ἑλέσθαι, ἢ δέκα χιλιάδας νομίσματα χρυσίου τίσαι, ἢ μάχην γενέσθαι. ἐγὼ ἀνθιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς διὰ προστάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας ἕνα τῶν δούλων εἷλε Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομένην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκεμβρίου μηνὸς κδʹ. τοῦ ςϡξδʹ. ἔτους. τότε μαθὼν ὁ τύραννος τὴν ἅλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσεν ἐμὲ, καὶ τὴν δίκην κατέπαυσεν. ἀπάρας δὲ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῇ κδʹ. τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατῆλθεν εἰς Αἶνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας λαβὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Αἴνου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

A so dato, Turcos intra mœnia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illic negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, triremibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die XV. anni 6964. (Christi 1455) e portu triremes solverunt. Contostablus Callipolim appulsus Constantinopoli principem agere comperit. quare terrestri itinere captivis & pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu væniere. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus; utque socrus sua, utpote Chia nobilis, B aliaque a Contostablo repetebantur: causam suam apud Imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolim cum venissem apud Veziros causam egi, & cum Contostablo Genuza litigavi; quæcumque attuleram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit; secundum quem, me victo, vindiciæ datæ sunt. Alterum etiam e duobus Imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solvere, aut, quod Lesbiis inferetur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo & bono injuriæ eum obsisterem, ipse omnibus insciis suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbii principis oppidum C Decembris mensis XXIV. die anno mundi 6954. (Christi 1455.) occupavit. Captam Phocæam ubi rescivit Tyrannus absolutum me dimisit. Ipse Januarii die XXIV Constantinopoli abiit, & ad Ænum movit; qua recepta, abductisque puerilis ætatis maribus ac fœminis, Adrianopolim contendit, per id tempus insula Samothrace Æni principe commorante.

1455. Christi.

Edit. Paris. pag. 189.

Genuenses Phocæa advecti & vaenundati.

Ducas adversus Genuzem pro Lesbio principe causam coram Sultano agit, sed cadit.

Decem aureorum millia a Lesbio petit Mehemetes.

Phocæa vetus a Turcis occupata.

CAPUT XLV.

Chii bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistus Papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit. Catalani insulas occupant, & Lesbius in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis & Usun-Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Jedicula Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Rezestanum Constantinopoli ædificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. ejus verba ad familiarem quemdam suum curiosum. Sinopes principem, & Trapezuntinum Imperatorem ditionibus spoliatos in Europam trajicit. A Vvalacho tributa petit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cædit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemetes improspero successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangularat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad deditionem compellat, recedit, & obsidendæ Mitylenes onus Mahumeti Veziro imponit.

ΕΑΡΟΣ δὲ ἀρχομένου κελεύει ὁ τύραννος στόλον μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. οἱ δὲ Χῖοι μαθόντες πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες

D JAm ver inierat, cum classem ingentem ad invadendum Chium instrui Tyrannus imperat. quare Chii bello se peti animadvertentes legatos destinant;

Mehemetes Chium invadere classe ad id instructa parat.

Edit. Parif. pag. 190.

Chil grandi pecunia & annuo vectigali promisso se liberant.

Lemnii Turcos accersunt.

qui, postquam longis disputationibus certarunt, tandem paciscuntur, damni biremis demersæ Turcorumque, qui simul perierant, præstandi causa, triginta millia aureorum solvere: annuumque tributum decem millium aureorum pendere; pace demum composita abierunt. Interea Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis viris aliquos ad Tyrannum clam mittunt; qui eum rogarent, ut suorum aliquem regendæ insulæ præficeret. Conditione avide accepta, Eunucho Ismaeli Callipoleos & Chersonesi, post exactum inde Genusem Cariæque gubernandæ impositum,

Contostaulus idem & Callipoleos gubernator Ismael.

præfecto ac Contostablo hunc rerum statum declarat, jubetque ut in Lemnum triremibus naviget, & Hamzam insulæ secundum leges ex æquo & bono gubernandæ prætorem constituat.

Lesbi princeps fratri suo Nicolao opem fert.

Dum hæc gerebantur, Lesbi principes biremem unam simulque navem armatis centum pluribusve instructas, quarum Johannes Fontana & Spineta Columbotus duces erant, mittit; mandatque, ut si exploratum haberent Lemnios actorum suorum pœnitentia duci, leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis blandis, conditionibusque æquis in insulæ possessionem restituant. Sin minus id obtineri posset, fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, reverterenturque.

Duces a Lesbio missi perperam mandata exequuntur.

Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati exscendunt, & hostiliter se gerunt. Lemnii itaque præter propter quingenti conscensis equis in fugam versos partim cædunt, partim ad littus insecuti, tam strenue fugientibus instant, ut in mare, quo hausti sunt, præcipites se dare cogerent: quadraginta insuper capti, cæteri, qui in biremi & navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant.

Nicolaus Lemno relicta in Lesbum fugit.

Post triduum Lemnum appulit Ismael, Hamzamque novum præfectum advexit; & compertis, quæ nuper gesta erant, Lemnios laudat.

Christi 1456.

Mense Majo anni 6964 (Christi 1456) Lesbios vinctos avehens Callipolim rediit. deque iis quæ in Lemno successerant Tyrannum certiorem facit, inque Lesbios & eorum principem ira incendit.

Expeditio Mehemetis ad oppugnandam Belogradum.

Imprimis vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinatamque apparatu maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit. Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigiisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi prædas jam agerent. At supra memoratus Janccus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum cæsis vel vulneratis, expulit. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis facta, tormentis omnibus potitur: &

pag. 191.

Turci ad Belogradum cæduntur.

Turcorum maxima strage edita, ipso etiam Tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; hæcce porro anni prædicti mense Julio gesta sunt.

Ducas ad Mehemetem ut vectigal solveret missus.

Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annuum pendit, solverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii tamquam proditionis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque Tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti;

Lesbii in Lemno capti veneunt.

dumque ad supplicium ducerentur, pœnitentia actus vænumdari imperat, mille-

A συνέθεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεως καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἀπολωλότων Τούρκων χρυσίου νομίσματα τριάκοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας. ποιήσαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπῆλθον. οἱ Λήμνιοι δὲ καταγνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων, ζητοῦσι παρὰ τοῦ τυράννου ἵνα τὸν δοῦλον αὐτοῦ, τὸν ἡγεμονεύειν τὴν νῆσον. ὁ δὲ προθύμως τὸν λόγον ἀκούσας μηνύει τῷ εὐνούχῳ Ἰσμαὴλ τῷ ἐπάρχῳ ὄντι Καλλιουπόλεως. ἦν γὰρ ὁ Γενούζης ἐκβεβλημένος, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστεύθη. ὁ δὲ Ἰσμαὴλ ἀντεισήχθη Κοντοσταῦλος, καὶ ἔπαρχος ἐν Χερρονήσῳ. προστάττει οὖν τῷ ἀπελθεῖν ἐν τῇ Λήμνῳ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νῆσον Χαμζᾶ τῷ δούλῳ,
B τὸν ἐπάρχειν καὶ διοικεῖν ἃ θέμις. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς Λέσβου στείλας μίαν τῶν διηρέων αὐτοῦ, καὶ ναῦν σὺν ἀνδράσιν ἑκατὸν, ἀλλὰ καὶ πλεῖον, ἔχοντες στρατηγοὺς Ἰωάννην Φοντάναν τινὰ, καὶ Σπινέτον Κολυμπότην, ἀναθεὶς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Λημνίους μεταμεληθέντας εἰς ἃ πεπράχασιν, ἱλαρῶς πρὸς αὐτοὺς βλέψωσι, καὶ διὰ γλυκέων ῥημάτων, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νῆσον ἐπαναστραφῆναι ποιήσωσιν· εἰ δ' οὔ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπαναστρέψωσι, ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάστρῳ αὐλιζόμενος. οἱ δὲ οὐχ οὕτω πεπράχασιν, ἀλλ' ἐξελθόντες σὺν ὅπλοις ἐμάχοντο. οἱ δὲ Λήμνιοι ἐξελθόντες ἔφιπποι ὡς πεντακόσιοι τούτους κατατροπώσαντο, καὶ τοὺς
C μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσσῃ καταδιώξαντες ἀπέπνιξαν, αὐτοχειρεὶ δὲ ἕως τεσσαράκοντα ἔλαβον. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ ναῒ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπῆσαν· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Λήμνῳ ἄγων τὸν Χαμζᾶν τὸν ἔπαρχον. μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπῄνεσε τοὺς Λημνίους, τοὺς δὲ Λεσβίους λαβὼν δεσμίους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαΐῳ μηνὶ τοῦ ,ςϡξδʹ. ἔτους. μηνύσας δὲ τῷ τυράννῳ τὰ συμβάντα ἐν Λήμνῳ, καὶ θυμωθεὶς κατὰ τῆς Λέσβου, καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται σὺν δυνάμει βαρείᾳ, καὶ μηχανικαῖς παρασκευαῖς πλείσταις. ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τείχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποτα-
D μοῦ πλοῖα ἕως ξʹ, εἰς τόσον κατίσχυσαν τὰ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐντὸς εἰσελθεῖν τοὺς Τούρκους, καὶ εἰς πραίδαν ἁρπάξασθαι. τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, περάσας τὸν ποταμὸν, ἦν γὰρ φθάσας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ εἰσελθὼν, καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σφάττων τοὺς δὲ πλήττων ἐξήλασε τῆς πόλεως. ἐξελθὼν δὲ τῆς πύλης καὶ αὐτὸς σὺν στρατιώταις πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευήν. καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον πληγῆναι ἐν τῷ μηρῷ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψε, καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν. ὁ δὲ τύραννος κατῃσχυμμένος ὑποστρέψας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπιὸν ἔτος ἠπείλει κατὰ τοῦ Βελογράδου στρατεῦσαι. ἦ-
E σαν δὲ ταῦτα γενόμενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπέμφθην ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. δοὺς δ' αὐτῷ, καὶ ζητήσας τούς, οὓς οἱ Λήμνιοι παρέδωκαν ὡς ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι. ἀλλὰ μᾶλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐγκλειστοι· ὡς δὲ ἀπῆγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ

τύραν-

τύραννος ἐπέλευσε πραθῆναι πάντας, καὶ ἠγοράσθησαν εἰς νομίσματα χίλια. ἐν δὲ ,ϛϡξέ. ἔτει ἦλθασιν ἐκ τῆς Ῥώμης τριήρεις ἕνδεκα ἔχοντες ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκυϊλίας, πεμφθεῖσαι παρὰ τοῦ Πάπα Καλλίστου εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, οἷον Ῥόδον, Χίον, Λέσβον, Λῆμνον, Ἴμβρον, Σαμοθράκην, καὶ Θάσον, κατήντησαν οὖν εἰς Ῥόδον, ὡς ὑπὸ τοῦ Πάπα πλοῦσαν, καὶ φόρους μὴ θελήσασαν δοῦναι τοῖς Τούρκοις. ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἦλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ μάχην μᾶλλον ἑλέσθαι, οἱ δ᾽ οὐκ ἐπείσθησαν. ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια. ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀθροισθέντων τῶν τοῦ Πάπα, τῶν Καταλάνων, καὶ ἑτέρων λῃστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἕως μ΄. ἀπήρεσαν ἐν τῇ Λήμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νῆσον ἦλθασιν ἐν Σαμοθρᾴκῃ, καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. καὶ φύλακας ἐνθέντες ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ἀσφαλίσαντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν. τότε ὁ τύραννος μαθὼν τὰ γενόμενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κραταιὰν ἐνστήσας κατ᾽ αὐτοῦ, στόλον ἀπαρτίζει βαρύν, καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. καὶ δὴ εἰς Μήθυμναν ἐλθών, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διὰ τε πετροβολισμοὺς καὶ κλίμακας, καὶ τοιχορυχίας εἰσπράξας οὐδὲν ὠνήσατο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπεβάλετο τῶν οἰκείων καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. ἐν δὲ τῷ ,ϛϡξϛ΄. ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότας Πελοποννήσου δοῦλον ἕνα, δι᾽ ὁρισμοῦ φρικώδους ἀναλαμβάνων· πῶς ὑμεῖς οἰκειοθελῶς ὑπεσχέθητε τοῦ δοῦναί μοι φόρους κατ᾽ ἔτος νομίσματα χιλιάδας δέκα, νῦν δὲ ὁρῶ ὑμᾶς καταφρονοῦντάς με, καὶ τῶν συνθηκῶν ἠμελήσατε. ἐκ τῶν δύο οὖν ἕλεσθε τὸ κρεῖττον, ἢ τὰ χρεωστούμενα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἐμῇ δεσποτείᾳ. καὶ γὰρ ἦσαν χρεωστοῦντες τριῶν ἐτῶν τέλος. ἐν δὲ τῷ ἔτει τούτῳ ἐστάλησαν ἀποκρισιάριοι παρὰ τῶν Κομάνων. παρὰ τοῦ δεσπόζοντος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γειτνιάζοντος τοῖς Κόλχοις Οὐζοῦν Χασὰν αἰτοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσεως πράγματα. λέγων κεχρεωστῆσθαι αὐτῷ τέλος ἐπέκεινα ἐτῶν ξ΄. τοῦ δοῦναι κατ᾽ ἔτος χίλια σαγίσματα διὰ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, καὶ χίλια πηγνίσια [?], καὶ χίλια κεφαλοδέσμια, ἅτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ᾽ ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκείνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, κἀγὼ τῷ ἐπερχομένῳ ἔτει κομίσω ταῦτα σὺν ἐμοί, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν, πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον χρυσέα πύλη, πολίχνιον, τὸ ὃ Ἰωάννης ὁ γέρων ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη τοῦ κτίσαι. καὶ ὁ Παγιαζὴτ ὁ τοῦ τυράννου πάππος ἐκώλυσεν αὐτόν. τοῦ δὲ ἔαρος ἤδη ἐλθόντος, καὶ εἰς ἓν τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὥρμησε, καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔσχεν ἄνευ πολέμου. μαθόντες οὖν οἱ δεσπόται τὸ γεγονός, ὁ μὲν Θωμᾶς πρὸς Ἰταλίαν ἐχώρησε σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις. ὁ δὲ Δημήτριος, παρεδόθη ἑκών, καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. παραλαβὼν οὖν πᾶσαν Πελοπόννησον, καὶ ἐγκαταστήσας ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὥρμησε, φέρων μετ᾽ αὐτοῦ πανοικὶ τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ εὐτυχεῖς πάσης Ἀχαΐας, Λακεδαιμονίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν πρωτ[?] ἄρχοντας πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολιχνίων ἐάσας πλὴν Μονεμβασίας, καὶ τοῦτο ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος. τὴν δὲ διὰ θαλάσ-

A que nummis vænire. Anno 6965 (Chri-vi 1467) triremes undecim a Papa Callisto missæ, cujus classis prætor erat Aquileiæ Patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbo, Lemuo, Imbro, Samothracæ & Thaso opem laturæ. Rhodum, quod Papæ subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant; hortanturque ne Turcis vectigal pendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud paruere. Lesbum pariter advecti eamdem ad incolas orationem habuere, similemque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbo solvissent Papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellunt, insulaque potiti Samothracem

1457. Triremes mittit Papa Callistus insulis auxilia ferentes.

Turcis ne vectigalia solvant Christianos hortantur.

B navigant; eaque capta Thasum feruntur. Præsidiis validis has insulas munierunt firmaruntque, & Rhodum deinceps redierunt. At Tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismaele duce mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis, ductisque cuniculis; re improspere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 (Christi 1457) ad Peloponesi Despotas satellitem unum cum horrendis manda-

Insulas aliquot occupat classis occidentalium.

Suspectum sibi Lesbium Mehemetes bello petit sed frustra.

C tis destinat. *Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi estis: cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum, quod vobis potius fuerit, eligite; vel soluto mihi vectigali* (cujus triennii integri pensiones debebantur) *amicitia & pax inter nos stabiles sint, vel locis, quæ occupatis, mihi decedite*. Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem Apocrisiarii, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles, nulliusque pretii flagitantes venere. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum pluriumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille nimirum e-

Cum minis atrocibus a Despotis Peloponesi vectigal repetit.

Edit. Paris. pag. 192.

a Comanis & Usun-Hasane legati ad Mehemetem veniunt.

D quis insternendis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: *securi redite, anno proximo mecum illa afferam, & debitum solvam*. Per illam hyemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cœpit Tyrannus. Quam Johannes senior olim conditurus, a Bajazite Tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam ineunte, contractis simul copiis in Peloponesum movet. Corinthus citra belli discrimen ab eo deditione recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti Despotæ, alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore & liberis petit: alter, Demetrius Tyranno sponte se permisit, & eum veneratus est. Tota ergo Peloponesus subacta eique præfectis impositis Adriano-

Castrum tres pyrgos habens Jedi-cule a Mehemete extructum. 1458. In Moream movet Mehemetes, & magnates in alias regiones transfert.

E polim revertitur, Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum abducit; Eximios quoque ac divites viros ex Achaja, Lacedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque invitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægeum mare & Cycladas in-

Albanos occidit.

sulas adversus hostes biremibus triremibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponeso familias bis mille, totidemque pueros transportat. hi quidem militiæ tyronibus adscripti; familiis pars urbis Constantinopoleos habitandæ concessa. Hiemem ipse partim Adrianopoli partim Constantinop. transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur. Anno 6969 (Christi 1461) Classem biremium triremiumque circiter ducentarum naviumque decem apparavit, Labente vere fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignaris; circa quod mirabile quoddam referam. Doctor legis ipsius, qui & judex judicum eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum Principe intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibitæ confisus, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine hunc exercitum terra marique instructum, quo movere jubes?* Ille subiratus eum intuetur, dixitque: *Heus tu hoc a me disce, si mihi constaret barbæ meæ pilum unum arcani mei conscium esse, avulsum, eum igne me crematurum*, tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat. Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomum incolunt Walachi, sed & Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, & Ægæi maris insulæ, Rhodus parvæque ei circumjectæ territi erant. Chios etiam & Lesbos, quamvis vectigales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes Principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a Principe susceptus, quæcumque patri suo ab illo afferenda erant, nuncii munus ipse apud parentem obiturus audivit; quæ ejusmodi fuere: *Patri tuo nuncia Sinopem mihi dedi valde me cupere: quæ si sponte, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. quod si parere recusaverit; brevi accedam.* Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes Principis ad patrem quoque profectus Tyranni verba omnia retulit, Classem vero Sinopem appulsam esse Tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac consilii egenus, Sinope in occursum ejus egreditur, ac submisse adorat. a Tyranno comiter benigneque susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre, equos, mulos, camelos cæteraque asportare, quæcunque in horreis & penu habebat; omnesque de illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sinopensibus recte constitutis, Prætore urbi uno mancipiorum suorum imposito, Armeniæ interiora petit. Interea prædictus Princeps Usun-Hasan Persidis fines montanos cum suis occupaverat, viribusque inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia, Phasique flumine superato regiones quasdam debellavit ille: alias cum subigere non potuisset, transcurrit: montem Caucasum multo labore, cibariorum & necessariorum penuria artatus superavit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum accessisset illius Imperatori per nuncium

Juventus ex Peloponeso translata, & familiæ integræ Constantinopolim deductæ.

Bezestan ædificatum Constantinopoli 1461.

In Asiam trajicit Mehemetes.

Secretum principis inquirendi Doctori, quid Mehemetes responderit.

Edit. Paris. pag 193.

Ad Mehemetis profectionem universi maris accolæ & insulares trepidant.

Sinopensem Principem invadit, & spoliat.

Sinopes res constituit, & Prætorem præficit Mehemetes.

Usun-Hasan in montes aufugit.

Phasim superat Mehemetes.

Colchos & Trapezuntem venit.

A σεις τῶν τριήρων πρὸς ἐχθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς ρπ΄, διήρεις καὶ τριήρεις μηδὲν ὠφεληθέντος, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φαμελίας δισχιλίας δῆθεν, καὶ παῖδας ἰσαρίθμους. τοὺς μὲν παῖδας εἰς στόλευτον στρατὸν κατεγράψατο, τὰς δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. αὐτὸς οὖν τὸν χειμῶνα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει διῆγε πήξας ναῦν ὑπερμεγέθη· καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοπρατήριον λέγεται, καὶ Περσιστὶ Πεζεστάνιον ὀνομάζεται. ἐν δὲ τῷ ,ϛϡξθ΄ ἔτει ἐποίησε στόλον τριήρων καὶ διήρων μέχρι τοῦ τὰς σ΄, καὶ νῆας ι΄. αὐτὸς δὲ τῷ ἔαρι τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦκεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταμένου τινὸς, μηδὲ νοήσαντος τὴν βουλήν· εἴποι καί τι
B παράδοξον. Ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ κριτὴς κριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα ἣν εἶχε τοῦτο πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ ὁ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν ἣν ἐδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι ὄντος αὐτῶν κατὰ μόνας· Κύριε, τὴν παράταξιν ταύτην τὴν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης ἑτοιμασθεῖσαν ποῦ κελεύεις φέρεσθαι; ὁ δὲ ὀργίλως πῶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἔφη· Ἴθι, ὦ οὗτος, εἰ ᾔδειν ὅτι ἐκ τῶν τοῦ πώγωνός μου τριχῶν θρὶξ μία ἀπελάβετό μου τὸ μυστήριον, ἀποσπάσας ἂν αὐτὴν πυρὶ παρέδωκα. Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργίλος. φοβηθέντες πάντες οἱ οἰκοῦντες ἔν τε τῷ Λυκοστομίῳ Βλάχοι. ἀλλὰ δὴ καὶ Καφᾶς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, αἵ τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελά-
C γους, Ῥόδος καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς νησίδια, Χῖος καὶ Λέσβος, εἰ καὶ τελοῦντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ γινώσκοντες ἐτρόμαξαν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἦλθεν εἰς Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας, κἀκεῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ὁ τῆς Σινώπης ἡγεμὼν στείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πλείστης δωροφορίας, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μηνυθησόμενα τούτῳ ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθησομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· ἀνάγγειλον τῷ πατρί σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι, καὶ εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, ἐγὼ χαριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Φιλιππουπόλεως. εἰ δὲ οὔ, ἔρχομαι ταχύ. ὁ δὲ στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἔφθασεν
D ἐν Σινώπῃ. ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σινώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγονυῖαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν ὥδευε· ὁ δ᾽ Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώπης, καὶ προϋπαντήσας αὐτῷ, καὶ δουλικῶς προσκυνήσας. ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο, κελεύσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμείοις ἐνέκειτο, καὶ μὴ προσψαῦσαί τις τὶ τῶν αὐτοῦ. τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγκαταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ χειροτονήσας, αὐτὸς εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα ἐχώρει. ὁ δὲ προρρηθεὶς Οὐζοὺν Χασὰν ἡγεμὼν εἰς τὰ τῆς
E Περσίδος ὅρια ἐπάνω ὀρέων σὺν τοῖς αὐτοῦ διέτριβε, μὴ ἔχων ἰσχὺν καταπροσωπῆσαι τῷ τυράννῳ. περάσας δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβὰς τὸν Φάσιδα ποταμὸν, χώρας τὰς μὲν εἷλε, τὰς δὲ οὐ δυνηθεὶς παρέδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγκαίων ἀναβὰς κατῆλθεν εἰς Κόλχους. καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τραπεζοῦντος ἐκ τῶν δύο ἑλέσθαι τὸ κρεῖττον. ἢ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ

τυράννῳ, ἄνευ ζημίας αὐτοῦ τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ θησαυρῶν, ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ, καὶ παντοίων εἰδῶν ἄλλων, δούλων τε καὶ δουλίδων, καὶ πάσης ἄλλης κινητῆς ὑποστάσεως. ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ, καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικὶ προσεκύνησεν. ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ' ἑκάστην οὐδὲν ἤνυσεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις προσεκύνησεν. ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ Κομνηνὸς, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελφὸς Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεβασιλευκότος· στείλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν τῇ νεωρισι πανγενεὶ μετὰ * ἐπίρως, θείους, καὶ ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἄρχουσι, καὶ εὐγενέσι τοῦ παλατίου· φέρων ἕκαστος τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἄνευ τῶν ἀκινήτων. αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος καλῶς διοικήσας ὑπέστρεψε, χρόνον τέλειον πληρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ. ἐν δὲ τῷ ͵ϛϡξ. πέμπει πρὸς τὸν Βοϊβόδα Βλαχίας ἀποκρισιάριον μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν, ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας φ', καὶ τὸ κατ' ἔτος δεδομένον τέλος, ἤγουν χρυσίνους χιλιάδας δέκα. αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίνους ἑτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται, τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἠγριώθη, καὶ στείλας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἑνὶ τῶν γραμματέων αὐτοῦ εἶπεν, ἀγάγετέ μοι τοὺς φόρους καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα λαλήσαντες, πρῶτον αὐτοὺς ἐν πάλοις καθίησιν, θάνατον ἀπάνθρωπον, ἐδεινηρὸν, καὶ ἀσχήμονα. εἶτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδραμεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας, καὶ πολὺν λαὸν συρφετώδη λαβὼν ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τῷ αὐτῷ θανάτῳ τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξεμέτρησε. καὶ τῶν ἄκρων ἐκείνων εἷς ἀρχηγὸς τοῦ τυράννου, θέλων δεῖξαι ἀριστείαν τινὰ περάσας εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα Τούρκων, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὓς μὲν ἐν πολέμῳ ἀνέτας ἔκτεινε, ὡς δὲ ζῶντας ἤγρευσε, πάντας τῷ τοῦ πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζὰν πικρῶς κατεδίκασε. τοῦτον ἰδὼν ὁ τύραννος καὶ πλήρης σκοτοδινίας, καὶ ζάλης τυχὼν, ἁπανταχοῦ συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς ρν'. χιλιάδας. τῷ καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἦλθεν εἰς Δάνουβιν, ἁπλοῖ τὰς σκηνὰς πήξας, ἕως οὗ πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἓν σῶμα γένηται. ὁ δὲ Βλάχος καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς κλεισούρας καὶ δενδρώδεις τόπους μετοικίσας, καὶ τοὺς κάμπους ἐρήμους ἀφεὶς, καὶ ζώων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς ἐνδοτέροις ἐλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανοὺς καὶ Οὔννους, αὐτὸς ἐν ὀχυροῖς ἄλσεσι, καὶ δασέσι τόποις σὺν τῷ ὑπ' αὐτὸν στρατῷ διημέρευεν. Ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιν καὶ ὁδεύσας ζ'. ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὗρε τὸ σύνολον ἢ ἄνθρωπον ἢ ζῶον τὸ τυχὸν, ἢ τῶν βρωσίμων τε, ἢ ποτίμων. φθάσας δὲ ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιαίῳ, καὶ εὐθέτῳ, ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριαρίθμους, βρίθοντας

A botum alterum, quod melius sibi æstimatione metisetur, eligendum proponit. Vel se salvo, omnibus thesauris suis argenti, auri, æris, cæterarumque rerum, servis etiam & ancillis, omnique alia supellectile integris, Imperium Tyranno relinquere; vel cum Imperio ista omnia cum vita amittere. His auditis Imperator urbe exit, illamque adorat. Classis equidem multis jam diebus Synope solverat, & Trapezuntem appulsa quotidianis prælius urbem frustra tentaverat, donec Tyrannus terrestri profectione eo venisset. Urbe itaque Imperator uxore, ac liberis comitantibus excessit, & illum veneratus est. David Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius, Joannis B decessoris sui frater; cum tota gente sua soceris, avunculis & nepotibus suis cumque palatii nobilibus & proceribus, singulis supellectilem suam secum auferentibus, immobilibus bonis relictis, Constantinopolim triremibus vectus est. Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno solido in illa expeditione transacto, reversus est. Anno 6970. (Christi 1462.) Walachiæ Vaivodæ per Apocrisiarium injungit, ut ad se venerandum prompte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos adducat, annuumque tributum aureorum nummorum decem millia efferat. Respondet Walachus se nummos aureos solvendo paratos habere, adolescentes vero tradere non posse: impossibili porro propius esse, C ut ipse ad adorandum abeat. His auditis, Tyrannus exasperatus, illustrium procerum quemdam comite adjuncto Secretario destinat, mandatque ut tributum afferant, cæteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenissent, quæ in mandatis habebant, Vaivodæ nuntiant. At ille comprehensos mortis inhumano, acerbo turpique genere, palo per anum transfixos affecit. Superato deinde Danubio copiis secum ductis in Dystræ regionem, excurrit, turbamque infimæ plebis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes eodem mortis genere, pali transfixione plecti jussit. Finibus illis a Tyranno quidam dux præfectusque constitutus, egregio aliquo fa- D cinore fortem se ac bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum decem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Walachus manus conserit ac pugnat, & inter pugnandum partim internecione delet, partim vivos capit; quos omnes eorumque ducem Hamzam acerba pali pœna damnatos necavit. His compertis animi vertigine & æstu circumactus Tyrannus, copias undequaque ad centum quinquaginta militum millia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli profectus ad Danubii ripam venit: ibique castris positis, donec universæ copiæ se conjunxissent, substitit. Walachus interea omnes subditos suos in arcta loca, silvisque obsita migrare jussit. Agrisque E vastatis pecudes cæteraque animalia ad partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines abegit. se vero ac exercitum intra silvas densas, tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danubium transvecto, septemque dierum itinere emenso, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla cibaria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in locum irriguum, & opportune situm pervenisset, palos innumeros erectos depactosque conspi-

Edit. Paris. pag. 194.

Trapezuntinus imperio decedit, & Mehemeti se permittit.

David Comnenus imperio Trapezuntino spoliatus Constantinopolim venit.

1462. Superba mandata Walachiæ Vaivodæ a Mehemete missa.

Walachus Mehemetis legatos pali transfixione enecat, & in Dystræ regionem movet.

Hamza a Walacho cæsus. captivi palo trajecti.

Mehemetes in Walachiam movet.

pag. 195. Walachus intra silvas delitescit. Mehemetis profectio difficilis.

Saevum inhumanumque spectaculum, quo terretur Mehemetes.

cit, fructuum vice cadaveribus graves: in omnium medio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum paloque transfixum. Hoc portento Tyrannus obstupefactus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus est, fossis circumductis intra se continuit. Walachus summo mane copias in aciem dispositas ante diluculum deduxit: & cum ad castrorum dexterum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irrupit, & donec dies appeteret, Turcorum ingentem stragem cæsis innumeris edidit.

Castra Mehemetis Valachus expugnat, & Turcorum ingentem stragem edit.

Turci in tenebrarum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes, mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra castra sua Walachi receptis se continuere. Tyrannus castris tum motis turpiter recedens, & Danubium transvectus Adrianopolim regreditur.

1462. In Lesbum movet, & eam repetit.

Anno 6971. (Christi 1462.) classe triremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri in insulam Lesbum movet: terrestri vero profectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem ditione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur.

Nicolaus Gatelusius fratrem suum Dominicum strangulat.

Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructam armatorum valido præsidio firmaverat: fossis profundis aggeribusque munierat: ejus mœnibus cum quinque militum millibus pluribusve, turbæ quoque plebejæ, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur.

In insulam trajicit Mehemetes, & ad deditionem compellit.

Cum ab Hagiasmatio in insulam trajecisset Tyrannus, urbemque & insulam sibi dedi postularet: respondit Nicolaus, illas se prodere non posse, nisi præliando ipse suique milites prius occubuissent. Hoc reddito responso in continentem remeavit Tyrannus, & Vezirum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mitylenes præfecit.

Mitylena oppugnata.

Qui tormentis mœnia ita quassavit, ut eorum pars, quæ Melanudion appellatur, conciderit: in aliis etiam locis propugnacula & turres in solum corruerint. Oppidani his animadversis * * *

A ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν Χαμζᾶν ἐν προσώπῳ, ἐν μέσῳ τῶν βυσσίνων καὶ κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένον ἐν τῷ πάλῳ. ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη· καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθεὶς, ἐν ᾗ ἔπηξε τὰς σκηνὰς, τάφρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο. Ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν καλῶς συνταξάμενος, ἔτι σκοτίας οὔσης κατῆλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φοσσάτου τυχὸν εἰσῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ἕως φωτὸς ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. καὶ πολλοὶ τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευον, ἕως ἡ ἡμέρα διηύγασε. πρωΐας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκαθίσθησαν. ὁ δὲ τύραν- B νος ἐγερθεὶς κατῃσχυμμένος, καὶ περάσας τὸν Δανούβιν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ ͵ϛϡοα΄ ἔτει στόλον ἀπαρτίσας τριήρεων, καὶ διηρέων ἑξήκοντα καὶ νῆας ζ΄. κατῆλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνάμει. ἐλθὼν οὖν ᾐτήσατο τὴν νῆσον παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελούζη, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομινίκου τοῦ προηγεμονεύσαντος, ὃν ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἀπέπνιξεν. αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἐν πολεμικαῖς παρασκευαῖς καὶ ὁρμάτων πλήθει, καὶ τάφρων βαθύνων C καὶ χωμάτων ἀνορύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείστοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέντε, καὶ συρφετώδη λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ΄. περάσας οὖν ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἁγιασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· οὐκ ἔστι δυνατὸν παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῷ νόμῳ σφαγήσονται. τότε πάλιν τὴν περαίαν ἐμβὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ Βεζύρην Μαχμοὺτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυλήνην. καὶ δὲ τὰς πετροβόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἓν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανούδιον κατὰ γῆς ἔρριψε, ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τὰς προμαχώνας, καὶ πύργους. ὁρῶντες οὖν οἱ ἔνδον **

Edit. Parif. pag. 199.

CHRONICON

BREVE,

Ex Bibliotheca Regia manuscripto Libro.

Anni orbis cond.	Anni Christi.	
6597	1089	ARGOS Metropolis facta. Johannes, qui ei Ecclesiæ tunc præerat, ad Metropolitæ dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6695	1187	Sanctum Domini sepulchrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palæologus Constantinopolim, expulsis Francis cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6857	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis Despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia.
		Despota Palæologus Porphyrogenitus in Moream accessit.
		Branezis in Moream venit, eamque per totum circuitum peragratus est.
6897	1389	Illustrissima Dominatio nostra (id est, Respublica Veneta) Nauplium occupavit.
		Quinta pestilentia.
6899	1391	Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis, & in urbem Leontarim; cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagiæ, seu eius caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.
		Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis & Albanitis collecto Junii die IV. Principem oppressit, & mense Decembri proditus est.
6902	1394	Moreæ Despota fœdera pactus est cum Dominis Venetis, iisque Argos & Termisum concessit: qui ei vicissim Megra & Mylopotami turrim donaverunt.
6905	1397	Jacupes Bassa, & Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2. Sabbato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt. Ejusdémque mensis 21. Leontariam venerunt, eamque expugnarunt. Eodem tempore Ducas Epicernus Nauplii agebat.
6907	1399	Sexta pestilentia.
6912	1404	Idem Despota Porphyrogenitus Coriozhum, ejusque regionem a Rhodiæ militiæ equitibus recepit Junii mensis XXV.
6915	1407	Despota Porphyrogenitus obiit.
6918	1410	Septima pestilentia. Mortem obiit Dominus Manuel magnus Dux.
6923	1415	Dominus Imperator Manuel Palæologus in Moream venit, & Hexamilium mense Majo refecit. Martii die XXX. magno Sabbato Moreæ Principes subegit.
6926	1418	Octava pestilentia.
		Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.
6929	1420	Decembris XVII. feria IV. immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrium tonitrui & fulgetris continuis immixta Sancti Andreæ Narthica dejecit. Templi valvæ & sepulchra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus & portis vestigia gladio impostorum ictuum apparuerunt.
6929	1421	Indictione XIV. Januarii 21. feria 3. Siguntonanis Latinorum Episcopus, sanctissimi Petri Nauplii & Argorum Episcopi pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ Episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentes adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum & totum aerem complevit: & monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquiæ in honesto & venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

pag. 200.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

ΤΟ Ἄργος γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ,ϛφϟζ'. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναβιβασθεὶς Μητροπολίτης εἰς τὸν θρόνον. γέγονε δὲ ὕστερον εἰς ρζ'.

Ἔτους ,ϛχϟε'. παρέλαβον οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. ,απε'.

Ἔτους ,ϛψια' παρέλαβον οἱ Φράγκοι τὴν Κωνσταντίνου πόλιν.

Ἔτους ,ϛψξθ'. παρέλαβε τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἀπὸ τοὺς Φράγκους Κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ,ϛωνϛ' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν.

Τῷ ,ϛωνζ' ἦλθεν εἰς τὸν Μωραίαν ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ϛωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ,ϛωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛωπη' γέγονε Κύριος πάχα, ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ,ϛωϟϛ' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

Ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος ὁ Πορφυρογέννητος εἰς τὸν Μωραίαν.

Ἦλθεν ὁ Βρανίζης θελήματι τοῦ δεσπότου, καὶ ἐγύρισε τὸν Μωραίαν.

Ἔτους ,ϛωϟζ'. παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν Ἀφεντία τὸ Ἀνάπλι.

Τῷ ,ϛωϟθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανίζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἐνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπῆρασι καὶ ἐπεῖραν τὴν Ἀνδραβίδαν τῇ κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατέβηκε Κύριος Δημήτριος ὁ Ῥαλ μὲ τὸ φοσάτον τοῦ Λέοντος, καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίασε τὸν Πρίγκιπα, μηνὶ Ἰουνίῳ δ'. καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἠγοράσθη.

Εἰς τὰ ,ϛϡδ' ἐσυμφώνησεν ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μὲ τὴν ἀφεντίαμας. καὶ ἔδωσεν ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίασμας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσιον. καὶ ἡ ἀφεντίαμας ἔδωσε τοῦ δεσπότου τὸ Μέγρα, καὶ τὸν πύργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ,ϛϡε' ἔτει ὁ Γιαγουπασᾶς, καὶ ὁ Μωρτάνης μὲ τὸ φόσατον τὸ Σύρκικον χιλιάδες ξ' μηνὶ Ἰουνίῳ β'. εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρᾳ σαββάτου, καὶ τῇ κυριακῇ ὥρᾳ β'. ἐπεῖραν αὐτό, καὶ ᾐχμαλώτισαν τὸν λαόν. καὶ τῇ κα'. τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὑρέθη εἰς τὸ Ἀνάπλι Δούκας ὁ Ἐπιπυρός.

Τῷ ,ϛϡζ'. γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστελλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοὺς φρερίους Ῥόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ,ϛϡιε' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογέννητος.

Τῷ ,ϛϡιη' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε Κύριος Μανουὴλ ὁ μέγας Δούκας.

Τῷ ,ϛϡκγ' ἔτει ἦλθεν ὁ Κύριος Μανουὴλ ὁ Βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισε τὸ ἑξαμίλιον μηνὶ Μαΐῳ, καὶ μηνὶ Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐπίασε τοὺς ἄρχοντας τοῦ Μωραίου.

Τῷ ,ϛϡκς' γέγονε τὸ ὄγδοον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθε καὶ οἱ Ἀναβαρέζοι εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ ,ϛϡκθ' ἡμέρᾳ δ' Δεκεμβρίου ιζ'. ἐγένετο χειμὼν φοβερός, πλῆθος βροχῆς, καὶ συνοχὴ βροντῶν, καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀνάπλι καὶ ἐχάλασεν ὁ Νάρθηκας τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, καὶ ἐνεφράχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἐνεφράχθησαν, καὶ ἡ καμπάνα ἔπεσε, καὶ σημεῖα ἐγένοντο εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

Τῷ ,ϛϡκθ' ἔτει Νοεμβρίου ιδ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ'. Σιγουρτονάκης Ἐπίσκοπος Λακίνου μετηνέμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσιωτάτου Πέτρου Ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἄργους, ἀπὸ τοῦ Ἄργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου· φασὶ δὲ οἱ ἐκεῖσε εὑρεθέντες, ὅτι ὅταν ἤνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ. καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χῶρον, καὶ τὸν ἀέρα. καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. καὶ τὰ τίμια λείψανα σῶα κατακείμενα, ἃ καὶ λαβόμενοι τινὲς τῶν πιστῶν ἐγένοντο πλεῖσται ἰάσεις.

Τῷ ,ϛϡλ΄ ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου, γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθέως ἤρξατο εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡλα΄ Μαΐῳ ιβ΄ ἦλθεν ὁ Τοῦρκος ὁ Τυραχάνης μετὰ φοσάτου εἰς τὸ Ἐξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασέ το. εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντος. εἶτα εἰς τὸ Γαρδικὸν, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν, καὶ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε΄.

Τῷ ,ϛϡλη΄ ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ,ϛϡλθ΄ ἔτει γέγονε τὸ ἔνατον θανατικόν.

Τῷ ,ϛϡμζ΄ ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ Σύνοδος ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ ,ϛϡνβ΄ ἔτει νεμήσει ζ΄ Δεκεμβρίου α΄. ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Κύρις Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβε τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίως. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίας ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἵνα γένηται βασιλεύς. καὶ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ, ἐβασίλευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ,ϛϡνβ΄ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἐξαμίλιον κύρις Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου, παρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρσευσε μέχρι Λιβαδείας, καὶ Ζετουνίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγράφων.

Τῷ ,ϛϡνε΄ νεμήσεως ι΄. ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἁγιώτατος Μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας, μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἁγιωτάτου Μάρκου.

Τῷ ,ϛϡνε΄ ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ,αυμϛ΄ Δεκεμβρίου γ΄ ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἦλθε μετὰ φοσάτου ,α, ξ΄ Τοῦρκος Ἀμυρᾶς Ἀχμάτης ὁ Ἀμουράτης εἰς τὸ Ἐξαμίλιον Κορίνθιον. καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένῃ παρὰ ὁ ἑσπέρᾳ ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τὰς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρᾶς τῆς μάχης, τῇ πρωῒ ἀφῆθεν ὁ τεῖχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐσέβησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐδίωχτάν τους, καὶ οὓς μὲν ἀπέκτειναν, οὓς δὲ ᾐχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα πλήθη, καὶ ἅρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἶτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἶτα εἰς τὴν Βοτζίτζαν, καὶ ἐκούρσευσαν αὐτὴν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν ὁμοίως· καὶ εἰς τὰς Πάτρας, χωρὶς τὸν Κουλὰν, ἔτι δὲ καὶ τὰ πέριξ τόπων. καὶ ἐγίνετον ἡ αἰχμαλωσία πολλὴ σφόδρα, καὶ οὕτως ἐστράφησαν.

Τῷ ,ϛϡνθ΄ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ Ἀμυρᾶς ὁ Ἀμουράτος, καὶ ἔλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλαπῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισε τὸ νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν. διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισε πλῆθος ἄπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας, διά τε ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης. παρεκάθισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ. ἤρξατο πολεμεῖν αὐτὴν, μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας. καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν, καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτεῖ πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. καὶ παρέλαβεν αὐτὴν μηνὶ Μαΐῳ κθ΄. ὥρα γ΄ τῷ ,ϛϡξα΄ ἔτει νεμήσεως α΄.

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει μὲν δ΄. μηνὶ Μαΐῳ ιθ΄. ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει νεμήσει δ΄ μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ,ϛϡξδ΄ ἔτει νεμήσει δ΄ ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἤσθιεν ὁ λαὸς ἐν τῷ λιμῷ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. ἔφερε δὲ τὸ πεντάλιτρον τὸ σῖτος ὑπὲρ λ΄. καὶ οὐχ εὑρίσκετο.

Τῷ ,ϛϡξϛ΄ μηνὶ Μαΐῳ ἦλθεν ὁ Ἀμορᾶς ὁ Μεχέμετ Τζαλάπης μετὰ φοσάτου ,α, ,ξ εἰς τὴν Μωραίαν, καὶ παρέλαβε τὴν Πάτραν τὸ Μουχλὶν, καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς ϛ΄ παρέλαβε τὴν Κόρινθον.

Τῷ ,ϛϡξζ΄ ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμορᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὴν Μωραίαν, καὶ ἐπαράλαβε τὴν Μιζηθρὰν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριν Δημήτριον τὸν Δεσπότην σὺν τῇ βασιλίσσῃ, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαΐῳ λ΄ νεμήσει ζ΄.

Τῷ ,ϛϡοα΄ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ γ΄. ἡμέρᾳ κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐπαράδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἄργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. καὶ τῇ κε΄ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β΄. ἐξώρισαν αὐτοὺς οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τὸ Ἄργος, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς, σὺν γυναιξὶ, καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαβον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἄργος.

Τῷ ,ϛϡοβ΄ ἔτει συνήθροισεν ὁ Αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης, ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀνάπλι. καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἐξαμίλιον καὶ ἤρξατο κτίζειν, καὶ τειχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμιζον, καὶ τὴν Κόρινθον. καὶ γενομένου ἔριδος διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις.

Τῷ ,ϛϡοε΄ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεκυς μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισε τὸν πύργον τοῦ Ἄργους, καὶ ἔβαλε φύλαξιν, καὶ ἐστράτευσεν αὐτό.

Τῷ ,ϛϡοϛ΄ ἔτει νεμήσεως ι΄. ἦλθεν ὁ Ἀμυρᾶς σὺν στρατῷ πλείστου ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων

Anni orbis cond.	Anni Christi	CHRONICON BREVE.
1630	1422	Feria 2. hebdomadis Diacenesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit: statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.
6931	1423	Maii 22. Turachanes Turcorum Dux cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inda Lacedæmonem profectus ast; deinceps Leontopolim, Gardicum & Taviam, ubi Junii die V. Albanitarum copias cecidit.
6938	1430	Musulmani Thessalonicam occupaverunt.
6939	1431	Nona pestilentia.
6947	1439	Synodus octava Florentiæ celebrata.
6952	1443	Indictione VII. Decembris XX. Dominus Constantinus Despota Palæologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus varo frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ Despota Constantinopolim, ut Imperator renunciaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater Dominus Joannes regnavit.
6952	1444	Mense Martio Dominus Constantinus Palæologus Moreæ Despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium & Agraphorum agrum usque excurrit.
6955	1446	Indictione X. Sanctissimus Metropolita Dominus Malechias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit. Decembris die III. Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare cœpit: cumqua tota nocte non cessasset valida vehementerqua pugnere, eppetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romæis in fugam affusis, intraverunt Turci, & fugientium tergo instantes, elios occiderunt; alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia & omnia impedimenta. Inde Basilica ebierunt, & deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis eductis, incenderunt. Patras etiam, agrosque circamjectos, & præter Culam, castra occuparunt. quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.
6959	1451	Amiras Amorates obiit, Imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui Imperium adeptus Neocastrum extruxit: cepitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admotis cœpit. acie itaqua peditum ac equitum instructa, portuque na-
6961	1453	vigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur: tandemque Maii 29. hora III. anno 6961. Indict. I. urbe potitur.
6964	1456	Indictione IV. Maii 29. Cometa in cælo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum amittebat. Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt. Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fama herbam, gramen, radices, acinos, glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta vænierunt.

Edit. Paris. pag. 200.

6966	1458	Mense Majo Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras & Mucblin cœpit. Augusti deinde 6. die Corinthum occupavit.
6968	1460	Amiras ipsa in Moream iterum movit, Mesithram cœpit; Dominumque Demetrium Despotam cum Regina ejus uxore & filia captum Maii die 30. Indictione VII. Constantinopolim in Sarajum transtulit.
6971	1463	Aprilis mensis die 3. Dominica Palmarum Argivi regionem suam Turcis dediderunt, & Julii die 25. feria II. Turci eos cum uxoribus & liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis adsignarunt. Augusti die 5. Veneti Argos ceperunt.
6972	1464	Veneta Respublica terra marique exercitum peditum equitumque, navesque plurimas Nauplii contraxit. dieque Septembris I. ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis ædificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.
6975	1467	Mensa Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit: Argis turrim extruxit, impositoque præsidio eam firmavit.
6978	1470	Indictione VIII. in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classequa trecentarum majorum minorumqua navium, Amiraa movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12. oppugnavit. Julii

can-

CHRONICON BREVE.

Anni orbis cond.	Anni Christi.	
		tandem die 12. feria v. vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens cæsorum numerus ab utraque parte fuit. hocque pacto totam insulam (Euboeam) subegit.
6985	1477	Junii die 17. cum Turco Excellissima Respublica nostra. Veneta pacem composuit.
7007	1499	Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
7008	1500	Turci Mothocoronem occuparunt.
7011	1503	Veneti cum Turco pacem inierunt.
7020	1512	Amiras Bajazites obiit, Imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes I.) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum, & a Magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
7051	1513	Ahmetis liberos binos oppressit & interfecit. Eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.
7022	1514	Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terræ motu quassata est; ita ut domus plurimæ corruerint in superiori castro, & inferioris pars collapsa sit, istaque ruina multi homines obruti perierunt.
		Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29. hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cædemque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Taurisium seu Taorisium Regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida, quæ Selimes occupaverat.
7055	1517	Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque Sultani Ægypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, Rex Benedictus ille appellabatur.
7059	1520	Septembris die 26. postquam annos ix. regnasset impius Amiras, Sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans, & judex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit. Dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.
		Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens xxvi. in Imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26. *Edit. Paris. pag. 203.*
7029	1521	Mense Junio Sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam peditum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, & die Augusti 2. eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.
7030	1525	Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium, tum navium & dromonum apparata, Sultanus Suleimanes in Rhodium insulam trajecit: urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit. tandemque hujus mensis die 25. ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicumque discedere vellent, fecit.
		Priusquam hic Suleimanes Imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus Magus, sicque allocutus est: Audi, mi Sultane, & pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba Sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus. Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses, vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His & aliis, quæ ex re erant, dictis, Sultanus Suleimanes hæc ei dixit, *Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam*: scriptoque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque Imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a Principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro Sultanus Hebræum, quinam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, (Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, Imperatoremque constituant quemlibet, quo duce adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o Sultane, rescindere & avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant.) Ipse ergo cum suis Protosymbulis, seu Veziris, de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu & proposito retraxit, eumque sic as-

διὰ θαλάσσης τετρακοσίων ξ΄ μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὔριπον. καὶ ἐπολέμιζον αὐτὴν ἡμέρας, καὶ συντὰς μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ΄. ἕως Ἰουλίου ιβ΄. καὶ τῇ ιβ΄ Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμηρᾶς ὁ Μεεμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἱματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. ἀπέθανε δὲ πλῆθος ἄπειρον ἀμφοτέρωθεν. καὶ οὕτω παρέλαβε, καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ ,αυοζ΄ Ἰουνίου κζ. ἐποίησεν ἡ πανυψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετίων ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον.

Εἰς τὰ ,αυοθ΄ ἐποίησεν ἀμάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρον οἱ Τοῦρκες τὸν Ναύπακτον.

Εἰς τὰ ,αφ΄ ἔτη ἐπῆρε τὴν Μεθωκορώνην.

Εἰς τὰ ,αφγ΄ ἐποίησε τὴν ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον.

Τῷ ,ζκ΄ ἔτει ἀπέθανεν ὁ Ἀμηρᾶς ὁ Παγιαζήτης, καὶ παρέλαβε τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μετὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθείς, τὸν ὁποῖον ἔπνιξε μὲ τὴν χόρδαν τοῦ τοξαρίου.

Τῷ ,ζκα΄ ἔτει ἐπίασε τὰ δύο παιδία τοῦ Ἀχμάτη, καὶ ἔκοψεν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίασε τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κορκούτη καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ ,ζκβ΄ ἔτει Ἀπριλλίου ιϛ΄. ἐγένετο μέγας σεισμὸς εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασαν πλῆστα ἐπίτεια ἀπὸ τὸ κάστρος τὸ ἄνω, καὶ μερτικὸν ἀπὸ τὸ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλεῖστον λαόν.

Τῷ ,ζκβ΄ ἐσυνάξεν ὁ Σαλήμης πλεῖστον φουσάτον, ἱππέων, καὶ πεζῶν, πλεῖστον ὑπὲρ τὰς σ΄ χιλιάδας, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφίν. καὶ εἰς τὰς κθ΄ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδωσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί. καὶ ἐντζάκωσεν αὐτὸν ὁ Σοφίς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τὸ φουσάτον τοῦ Σαλήμη περισσότερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ΄. καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Ταμπρέζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτοῦ, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ,ζκε΄ ἐπῆρεν ὁ Σουλτὰν Σαλήμης τὸ Κάϊρος, καὶ τὴν ἀφεντίαν τοῦ Σουλτάνου ὅλην. καὶ ἐπίασε τὸν Σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσέ τον πικρῷ θανάτῳ, ὃς ἐνομάζετον Σουλτὰν Μπαράκ. ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ,ζκθ΄ ἔτει Σεπτεμβρίῳ κϛ΄. βασιλεύσας ἔτη θ΄. ἀπόθανεν ὁ ἀσεβὴς Ἀμηρᾶς, Σουλτὰν Σελήμης, ἀνὴρ ἀνδρεῖος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλεῖστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. τῷ αὐτῷ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλαὶ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδωσεν ἁπλὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἁπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρονται. οὕτως εἶπε πάντες οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζονται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγιναν καὶ πλεῖσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἔλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλαϊμᾶν ἐτῶν ὢν κγ΄. καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κϛ΄. ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ,ζκθ΄ ἔτει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμάνης φουσάτον ἱππέων, καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ΄. ὡς τις ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζε τὸ Ἀμπελογράδι, καὶ εἰς τὰς β΄ τοῦ Αὐγούστου ἐπαρέλαβεν αὐτό, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Εἰς τὰ ,αφκβ΄ Ἰουνίῳ* ἐποίησεν ὁ Σουλτάνης Σαλαϊμάνης φουσάτον διὰ ξηρᾶς χιλιάδας σ΄, καὶ στόλον θαλάσσιον ἑβδομήκοντα ἄρμενα κάτεργα, καράβας καὶ φούστες, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἑλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰουνίου μηνὸς ἕως τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ τῇ κε΄. τοῦ αὐτοῦ παρεδόθη ἡ αὐτὴ ἀθλία εἰς χεῖρας αὐτοῦ. ἔδωσε δὲ ἄδειαν, καὶ ἐξέβη ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεύσει οὗτος ὁ Σουλαϊμάνης, ἐπαρεδόθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· γίνωσκε Σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμὰν εἶπεν αὐτῷ, ἐν πόσῳ καιρῷ; ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη, τρία στοιχεῖα γραμμάτων μὲ διδάσκουσιν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶν ἢ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. καὶ ταῦτα εἰπών, καὶ ἄλλα ὅσα ἦτον χρεία. ἔφη ὁ Σουλτὰν Σουλαϊμάνης, ὅτι ἐὰν βασιλεύσω, δώσω σοι λουφὲν ὅσον θέλῃς. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίας. καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσε, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὑρέθη ἀληθὴς ὁ Ἑβραῖος. ἦλθε δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λουφὲν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ αὐθέντος, καὶ λαβὼν αὐτό, καὶ ἄλλας πλείστας τιμάς. ἠρώτησε δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι; ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ κακίᾳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετον ὑπὸ τῆς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοί, ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν πόλιν μέλλει νὰ ποιήσουσι στάσιν, καὶ βασιλέα ὅστις ἔνι τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουσι κατὰ τοῦ σοῦ κράτους, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουσι τὸ ἔργον. ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. καί τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιᾶς, ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπὼν αὐτῷ· Σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα

ἀπὸ Θεοῦ εἰσί· καὶ εἰ μὲν εἰσὶν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δυνάμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὑρεθῶμεν καὶ Θεομάχοι. εἰ δὲ εἰσὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφες ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ Πάσχα· τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερβίσιδες, καὶ ὑπέγαν εἰς τὴν ἁγίαν σοφίαν, νὰ σαλαβατίσσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. καὶ ἐλθόντες εἰς τὰ προπύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῳδίαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεῳγμένας. καὶ φωνὰς ψαλμῳδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδωσαν γνωστὸν τοῦ ἀφέντος. ὅστις ἦλθε σωματικῶς, καὶ ἤκουσε, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, κελεύσας ἵνα ἀναβοῦν εἰς τὰ ἀνοιχτώματα, νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἡ τοιαύτη ἐνέργεια. καὶ εὐθὺς ἐξέλειπε καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ ψαλμῳδία. καὶ πάλιν ὥρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτὸς Πυριπασίας ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν.

Εἰς τὰ ͵αφκβʹ Ἰουλίῳ ἐπῆρεν ὁ Σπασίας τὴν Γένουβαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λεʹ χιλιάδας.

Εἰς τὰ ͵αφκγʹ ἀπέστειλεν ὁ Αἰχμάτη Μπασιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμηροῦ Σουλτάνου Σουλαϊμάνη εἰς τὸ Κάιρος ἵνα ὁρίζει αὐτό. ὅστις διὰ φθόνον διὰ τί ἠγάπα ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς τὸν Πραΐμ Μπάσιαν, ἀνυποτάκτισε, καὶ ἐγίνετο ἀντάρτης. καὶ ἔκοψεν ὅλους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέντος Ἀμηρᾶ. οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὕφαισαν τὸν ῥηθέντα Μπασίαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν Σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμπουριάρης εἰς τὸν Μωραίαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς, καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὁποίαν κεφαλὴν ἔδειραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμάτης, ὁ νεωστὶ Σουλτάνος ἐστοίαξεν ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἔκοψέν τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἄπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνέργου τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφέντος τοῦ Σουλαϊμάνη ἐσκότωσαν μέσα εἰς τὸ λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμὰτ Μπασίαν, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ μεγάλου ἀφέντος.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμηρᾶς ἐξέβαλεν πολλὰς φαμιλίας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὑπῆγε τοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ τὸ παρελθὸν ἐγίνετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον. εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο περίσσον, καὶ εἰς τὸν Μωραίαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήνας.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστῳ εἰς τὰς ηʹ ἐπέρασεν ὁ Κούρτογλης μετὰ κατέργων, καὶ φυστῶν, καὶ ὑπῆγε τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἕνα κάστελλον.

ΤΕΛΟΣ.

Anni orbis cond. | Anni Christi.

CHRONICON BREVE.

fatus est. (Mi Sultane, tam magnæ ac arduæ res nonnisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin & adversus Deum pugnare deprehendamur. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere.)

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, & ad S.Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi Psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentes portas conspexere, audieruntque voces canentium Hymnum, *Christus resurrexit.* Quod ad Sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit & vidit oculis suis, jussitque ut attenderent ad resonantes istos cantus; perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque Sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mense Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ Rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a Sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud Sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, & contra eum rebellat: omnesque, qui in fide & obsequio erga Ameram prædictum stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem illum Bassam Sultanum proclamarunt: hujus frater in Morea Flaburiaris, id est, Sangiacus, erat: quem Methonæ per satellites illuc missos Amiras capite truncari fecit; abscisso capiti pellem detraxerunt, & Constantinopolim asportarunt.

Edit. Parif. pag. 204. 7032 | 1523 | Ahemetes vero super Cairi Sultanus renanciatus, cunctos suæ ditionis Hebræos simul contractos interficit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrasit.

Eodem anno, magno Sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus necatur: rursusque universa Syria Sultani imperio subjicitur.

Eodem anno prædictus Amiras ex Romaniæ, id est, Thraciæ, oppidis familias multas in Ægyptum, & inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sævit, præcipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corsinum, Zacynthum, Artam, Johannina, Perla: Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno Augusti die 8. in Apuliam triremibus dromonibusque Curtugles trajecit, istiusque provinciæ partem populatus est, & castrum unum occupavit.

FINIS.

Edit. Parif. pag. 206.

ISMAELIS BULLIALDI
AD DUCÆ
MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS
HISTORIAM
NOTÆ.

AD CAPUT PRIMUM.

Pag. 1. INITIO hujus operis propofitum Auctoris fuit, annorum a mundi ortu & creatione exactorum fynopfim ob oculos ponere juxta Ecclefiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum 1. Æræ Chriftianæ vulgaris annos integros 5508. a Septembri antecedente Kal. Janu. anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper verfati funt, nefcit Græcos annum fuum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Chriftus anno 5509. five autumno, five ineunte hyeme δεκτικῶς eum genuiffe dicatur, natus fit. Norunt etiam omnes feptuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris teftamenti Interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in verfione fua computaviffe, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit affequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos folummodo exhibet 1655. cum interim LXX. Interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βσμβ΄, rectus eft: etfi e generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292. at Interpretes LXX. numerant annos 1178. hic nofter 1121. De hac computandi diffenfione non eft dicendi nunc locus; nec propofitum eft nobis difquirere & fcrutari num textus Hebraicus, quo illi ufi funt, ab eo, qui omnibus probatus circumfertur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum, oculis ac judicio facram hiftoriam fubjiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, & inde ad Abrahamum intercalarint,

Pag. 207. importunas gentium ob idololatriam cæcutientium objectiones declinaturi.

Pag. 2. A *Οὗτος ὁ Μωσῆς*) At Eufebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161. eo ipfo quo natus eft Jacob feu Ifrael. Mofem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435. ita ut annis totis 274. pofterior fit Inachi initio Mofis nativitas.

Ibid. C. *Εὕρομεν ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ*) In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus eft hujus hiftoriæ auctor, vel, qui illum tranfcripfit, lapfus eft. Ab anno namque primo Æræ mundi ad annum primum Chrifti Ecclefia Græca numerat annos 5508. & tali intervallo Epocharum utitur in fequentibus hic fcriptor; legendum itaque hoc loco ἔτη ,εφη΄. 5508.

Ibid. *Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας*) Myfterium adorandum Incarnationis filii Dei Græci Theologi & Scriptores appellant ἔνσαρκον οἰκονομίαν.

Ibidem *Ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου*) Poft Chrifti epocham mentionem facit Conftantini, qui ob redditam Chriftianæ Ecclefiæ pacem & tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiofe cultus eft. Hujus enim Imperatoris matrifque Helenæ Ecclefia Orientalis memoriam die 21. Maii celebrat. Et Conftantinopolitani Imperatores, referente Codino Curopalata lib. de officiis Palatii Conftantinopolit. in templum SS. Apoftolorum die illa fe conferebant. κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἔνθα καὶ ἡ ἁγία τούτου σορὸς κεῖται. *Die quo Magni Conftantini memoria celebratur, confert fe Imperator in templum SS. Apoftolorum, in quo illius fanctus loculus fitus eft.* Græcorum infuper univerfitati chara Conftantini memoria eft, qui tranflata Imperii Romani fede ab Italis ad Græcos, nomini fuo novam, quam condidit Romam, confecravit. Byzantii appellatione omiffa urbem immenfum in modum auctam atque ornatam Conftantinopolim appellavit. Juftinianus etiam, de S. Sophiæ magnificentiffimo, ac elegantiffimo, quod extruxit, templo jure commendatus. Anno porro 11. regni fui Juftinianus Sanctam Sophiam reftitutam ac ædificatam confecravit. Georgius Cedrenus, Τῷ ια΄ ἔτει γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λιτὴ ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας μετὰ τοῦ Πατριάρχου βασιλεὺς σὺν τῷ λαῷ. ἀπὸ δὲ τοῦ καιροῦ τοῦ σεισμοῦ αὐτῆς μέχρι τῶν ἐγκαινίων, ἔτη ε΄ μῆνες ια΄. καὶ ἡμέρας ι΄. παρῆλθον. ἐν γὰρ τῷ ,ϛη΄ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἰνδικτ. ιε΄ τῇ κγ΄. τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὥρᾳ πρώτῃ τῆς ἡμέρας, τὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνανέωσιν ἤρξατο ποιεῖν ὁ Ἰουστινιανός. *Anno Juftiniani 11. Magnæ Ecclefiæ encænia, feu confecratio, celebrata funt. Litanias & preces recitantes Patriarcha & Imperator, comitante populo, a fanctæ Anaftafiæ templo egreffi proceſſerunt. A die porro, quo fiemmis periit, ad encænia anni 5. menfes 11. dies decem tranfierunt. Anno enim ab orbe condito 6008. Indict. xv. Februarii die 23. hora diei prima, Juftinianus inftaurationem Magnæ Ecclefiæ aufpicatus eft.* In hoc Cedreni loco mendum Librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis; cœpit Juftinianus anno Chrifti 527. mundi 6035. Kalend. April. anno ejus quinto, id eft, 531. Chrifti, mundi vero 6039. vel 6040. feditio Conftantinopoli orta eft. Februario menfe cœpta eft reædificari Sanctæ Sophiæ Bafilica: & anno ejus undecimo confecrata eft, id eft, anno Chrifti 537. ab April. Kal. ad fimilem diem anni 538. &, ut quod fentio dicam, anno mundi 6040. Februario menfe cœpit inftaurari templum Sanctæ Sophiæ Indictione IX. ita ut legendum fit ,ϛμ΄ ἔτει ἰνδικτ. θ΄. anno 6040. Indictione IX. præ-

ter illud alia collapsa, aut seditione factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia & monasteria fabricari jussit, iisque reditus annuos ingentes attribuit. Imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. de quibus omnibus Procopii tractatus sex περὶ τῶν τοῦ Ιουστινιανοῦ κτισμάτων legendi sunt.

Ab Æræ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computantur anni 305. & unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306. Julii die 25. Constantio Chloro, ipse Imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 318. A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210. intervallum: cum revera intercesserint ab anno 306. Julii 25. ad annum 527. Kal. April. quo Imperium adeptus est Justinianus, anni 221. fere: quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV. F. & hujus conjuge Irene, quod noster Historicus statuit annorum 260. cum tamen juxta historicam veritatem anni tantum 253. numerentur. Etenim cum Irene matre cœpit Constantinus anno Christi 780. A Constantino & Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1083. ideo cœpisset Alexius 1084. ineunte. Juxta veritatem vero Chronologicam anno Christi 1081. Imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino & Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 301. Videtur equidem historiæ hujus Auctor has temporum epochas & intervalla ex memoria descripsisse: nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712. hoc anno Christi 1204. Aprilis die 12. statuat: numeretque Ducæ Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaaci annos, quibus regnarunt, 19. fere: Comnenorum vero Dynastiam annorum 103. (quæ summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena Imperatoribus.) non vero 101. ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarunt fit 122. quam cum ab anno 1204. rejecerimus ad annum 1082. & initium Alexii Comneni regrediendo perveniemus. At ex intervallis antecedentibus initia Dynastiæ Comnenorum anno Christi 1084. hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

Ibidem D. *Ἐν δὲ καὶ εἰκάδι ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τῶν Λατίνων*) Huc advocandæ sunt Kalendarii notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204. fuit Cyclus Lunæ VIII. Solis 12. litteræ Dominicales D, C. Pascha igitur Aprilis 25 Dominica τῶν βαΐων, sive Palmarum Aprilis 18. ergo dies Aprilis 12. fuit feria 2. seu dies Lunæ sextæ septimanæ jejuniorum, ut a nostro notatur: quæ in libris Græcorum Ecclesiasticis δευτέρα τῆς ἕκτης τῶν νηστειῶν vocatur. huic etiam temporis notæ consentit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum Duce, cæterisque 12. vel, ut aliis placet, quindecim electoribus, Imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7. Kal. Maii, seu 25. Aprilis. coronatur vero 17. Kal. Junii, hoc est, Maii 16. hæc tradit Jacobus Meyerus Baliolanus Annal. Flandriæ lib. 7. sub finem. Villharduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16. die Maii, quæ fuit Dominica *Jubilate*.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se Imperatoris nomen proclamaturum *Hora qua Deus natus est*. quæ verba me inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, & post Pascha incoronationem Balduini dilatam: ita ut Calvisio adhæreamus, qui electionem 24. Aprilis Sabbatho sancto factam asserit. & fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit, *Hora, qua Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post mediam noctem. Hic tamen omittere non debemus, Imperatorem Balduinum, in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9. sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 23. epistolam illam edidit Aubertus Miræus in Codice *Donationum piarum a Flandriæ comitibus factarum*. pag. 209.

AD CAPUT II.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ *Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ*) Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlo, qui Alexium Angelum veneno bis frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce C. Politanus Imperator renunciatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, & Nicææ Imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1. Hist. Byzant. post urbem captam, *ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀνηγορεύθησαν συνιστάντες βασιλέα Θεόδωρον Λάσκαριν τριακοντούτην ἤδη τυγχάνοντα. Donec in Nicæa metropoli vix tandem acciderit Theodorum Lascarim annos jam triginta natum Imperatorem renunciari*. Clarius vero lib. 4. cap. 2. *ἐντεῦθεν εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑπεστρέφει. αὕτη γὰρ γεγονῖα Ῥωμαίων βασιλικὴ μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος ἅλωσιν*. Inde Nicæam rediit, quæ regia sedes Imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarim in Asia regnasse scribit duobus in locis. *ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος εὐγενὴς ἀνὴρ ...* *Theodorus Lascaris genere nobilissimus, & Imperatoris affinitate clarus, illo repulso* (Manuele Maurozome) *calceos purpureos induit, & a cunctis urbibus provinciarum Orientalium Imperator proclamatur* & infra, *καὶ δὴ τὴν ἑῴαν Προυσαεῖς καὶ Νικαεῖς, Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλαδελφεῖς, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεοδώρῳ προσανέχει τῷ Λασκάρει. In Oriente vero Prusæ & Nicæenses, Lydi & Philadelphi, Smyrna & Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris partibus adhærebant*. Nescio igitur cujus auctoritate fulti Sethus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit, & ampliorem reddidit; & post eum Christophorus Helvicus dixerint Lascarim Adrianopoli regnasse: imprimis vero Calvisium demiror, qui Nicephorum auctorem citat. Non extra rem erit si Lectorem moneamus populum illum, qui Φιλάδελφοι hic vocantur, apud nullum Geographum repetiri: & procul dubio error est Librariorum, & forte ex duobus Φυλακηνσῶν & Ἱεραπολιτῶν, coaluit vox Φιλάμελτοι. Phylacensii autem & Hierapolitæ populi sunt Phrigiæ majoris, quæ Lydiæ, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi & contermini sunt.

Pag. 1. A

Ibidem *Ἰωάννου Δούκα ὁ Βατάτζης*) Nicephorus Gregoras lib. 2. cap. 1. *ἐπιτελεύτησε δὲ βασιλεύσας οὗτος* (Λάσκαρις) *πρὸς ὀκτωκαίδεκα ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλιπὼν τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εἰρήνῃ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. Cum annos 18. Lascaris in Imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat*. Sed fidem

habuisse Johannem Batatzam, seu Vataciam, Magnesiæ potius quam Nicææ non constat ea illo loco. cap. 6. ait Johannem, lustrata Macedonia & Thracia, per æstatem Nicæam recessisse, & in hyberna militem dimisisse. & cap. 12. Johannem ædificasse Magnesiæ templum, ὄνομα τοῦ Σωσάνδρου ..., aliudque, ... τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. hic Vatacia Didymotœcho oriundus erat, & Protovestiarii dignitatem adeptus a Lascari gener adscitus est. Georgius Logotheta in Chronico.

Edit. Paris. pag. 210. Θεόδωρος Λάσκαρις ἔτη δ'.) Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces Imperii suscepit: anno enim quo pater ipsius Johannes Imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. 2. sub finem.

Ibidem Ἰωάννης Λάσκαρις) Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium Patriarcham, & Musalonem Protovestiarium tutores dederat, ut res Imperii administrarent, donec Joannes, qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalo dum funus Theodori effertur, & Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde Patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelem Palæologum in Imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Johanni Imperio cedat, seque abdicet. Michael coronatus Johannem custodiendum Magnesiam mittit, tandemque excæcat, hocque scelere ineptum ac inhabilem Imperio reddit. Niceph. Gregoras lib. 3. sub finem, & lib. 4. Georgius Phranzes lib. 1. capp. 3. & 5. Michael Palæologus ex gente antiqua & nobilissima oriundus erat, quam, ut ex aliis Petrus Bizarius refert lib. 2. de bello Veneto, *Ex Italia adeoque Viterbo ipsa Hetruriæ civitate haud sane ignobili, (quæ olim Vetusa nuncupata, tamquam trium urbium septa vel mœnia in se complectens,) originem traxisse nonnullis placet.*

Ibid. B. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατῖνοι τῆς πόλεως) In margine adscriptum ἐν ἔτει ,ϛψξϛ' Ἰουλίῳ κε'. mundi anno 6768. (Christi 1260.) *Julii* 25 referri debet hec temporis nota ad annum 1. Imperii Michaelis Palæologi. quippe urbs a Græcis recuperata fuit anno Christi 1262. mundi vero Græcos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Johannis Vataciæ, Theodori, & Johannis annis tribus fit summa an. 58. qui cum additi fuerint annis 1204. exhibebunt annum 1262. quo Joannes, cui Imperialis corona numquam imposita fuit, a Palæologo Michaele excæcatus & Imperio pulsus est, & Latini orbe exacti sunt. Libro etiam 4. Gregoras de urbe recuperata per Cæsarem Strategopulum verba faciens notat, δύο ἤδη ἠνύετο ἔτη ἀφ' οὗ τῷ Βασιλικῷ θρόνῳ ἐγκρατὴς ὁ Μιχαὴλ ἐγεγόνει. quo igitur anno urbs capta est, jam duos in Imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum clypeo insideotem Imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes cap. 4. lib. 1. Dynastiam Francorum annos 59. mens. 3. dies 4. C.Poli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. C.Politano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712. & eam tenuisse annis 58. recuperatam anno 6769. Indict. IV. in quo sibi non constat: nam mensis Julii 25. captam ait CPolim a Græcis. Post annos 58. qui additi cum fuerint annis 6712. dabunt annos 6770. & Indictionem V. transcriptoribus fortasse hic error imputandus est, non Logothetæ.

Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος) Sub Michaele Palæologorum primo cœperunt Turci provincias Asiaticas, quæ Imperatoribus CPolitanis adhuc parebant, vexare ac perpetuis latrociniis vastare. Gregoras lib. 5. & lib. 7. cap. 1. statum provinciarum Asiæ talem fuisse narrat. Κατεῖχε ὁ μὲν Καραμανὶς Ἀλισούριος τὰ πλείω τῆς μεσογαίου Φρυγίας, ἔτι τε τὰ μέχρι Φιλαδελφείας, καὶ τὰ ἐγγὺς πάντα ἀπὸ τῆς περὶ Μαιάνδρου ποταμοῦ Ἀντιοχείας. τὰ δὲ ἐκεῖθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐνθένδε παραλίων τῆς Ἰωνίας, ἕτερος ὄνομα Σαρχάνης. τὰ γὰρ περὶ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἔφεσον φθάσας ὑφείλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα Σασάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ, ὅ, τε Καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς. τὰ δὲ περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας, εἶχεν ἕτερος ὄνομα Ἀτμάν. τὰ δ' ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαγγαρίου μέχρι Παφλαγονίας ἀπομερισάμενοι οἱ τοῦ Ἀμουρίου διεῖλον παῖδες. *Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiæ mediterranea partem occupaverat, & Philadelphiam atque etiam Antiochiam ad Mæandrum usque omnia ditioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam & Joniæ maritima pertinent, alius Sarchanes appellatus illis dominabatur. Sasan etiam, qui vocabatur, Satrapa Magnesiam Prienen & Ephesum, (Romæis) eripuerat. Calames ejusque filius Carasis ab Æolide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam & quæ Olympo monti circumjecta sunt alius nomine Atman obtinebat. A Saggario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant.* pag. 231. Qui nostro Carmian appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurius. Sarchanem & Carasim uterque habet: pro Othmane Gregoras legit Atman. Sasanem noster, ut & Amurii seu Homuris filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcocondylas lib. 1. de Reb. Turc. non longe ab initio, lib. etiam 2. hos duces fuisse Aladinis Selzucii, qui sedem Imperii Iconii habuerat, ministros asserit. quique Laonico est Ædines nostro vocatur Atin, & qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes lib. 1. cap. 26. hos duces enumerat ut Gregoras, easdemque ditiones attribuit. Leunclavius in Pandectis historiæ Turcicæ num. 13. duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, ducumque numerus in incerto aliquatenus maneant, Asiæ statu interim misero Imperiique vastatione pro compertis habitis. Cantac. l. 2. cap. 29. Atinis filios ait fuisse Χετὶν καὶ Ἀμούρ, id est, Chetenem & Homurium. Carasem vero Phrygiæ Regulum tradit lib. 3. c. 82.

Καὶ πᾶσαν Μαγιδοῦ ἐπαρχίαν) Valde probabile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in MS. Notitia Episcopatuum CP. diœceseos sub Sardium Metropolita legitur ὁ Σεττῶν ἤτοι Μαγίδου. Sub Sylæo etiam sive Pergæo Metropolita Phamphyliæ secundæ; habetur in eadem Notitia Μαγίδου Episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγύδου, quæ ab alia differt. hæc secunda forte illa est quam Nagidon appellat Leunclavius, & Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi Interpres, textus Græcas Μάγυδον non longe a Cestri fluvii ostiis. Nagidon non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παμφυλίας ubi citat Hecatæum, eiique eadem cum Marylo. Casaubonus in Strabonem lib. 14. in his verbis ... Αγιδος πόλις ex Stephano corrigit, & Νάγιδος legit. Ibid.

Ἀπὸ Ἄσσου πόλεως ἄχρι καὶ Ἑλλησπόντου.) Assus urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. 13. a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, φησὶ δὲ Μυρσίλος Μηθυμναίων κτίσμα εἶναι τὴν Ἄσσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πλησίον Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiæ & Lydiæ finibus, Ἀτάρνα πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας. Strabo quoque lib. 13. Atarneam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponunt. Notitia Episcopatuum sub throno Constantinopoleos habet Ἄσσον sub Ephesino Metropolita. Ibid. C

Ibid. *Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἐβασίλευσε Μιχαήλ*) Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelem in Imperio successisse Andronico patri: simul namque pater & filius regnarunt: & Michael anno 6829. (Christi 1320.) Octob. 12. die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonicæ nuncio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore, (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quærebat,) occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalemque esse suspicarentur; de quibus adeundus Gregoras lib. 8. in principio. Cantacuzenus lib. 1. hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. diligenterque animadvertendum dissidii causam inter Andronicos avum & nepotem orti, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; & Gregoram ab isto, ut pote scriptorem mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scripsit Cantacuzenus lib. 4. capp. 24. & 25. cui tamen potior fides hac in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tutoris munere cohonestatus, provectus fuerit: quapropter non levi suspicione perstringendus venit, actis & gestorum ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens & consulens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet. Edit. Paris. pag. 212.

Phranzes Protovestiarius lib. 1. cap. 10. sub finem tradit Andronicum seniorem cum Michaele regnasse annos 45. & Andronicum juniorem cœpisse anno mundi 6836. qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. 8. notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii *μηνὸς δευτέρᾳ τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος*. Hæc Indictio VIII. congruit cum Christi anno 1325. ita ut hic auctor noster, annos Impp. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 45. terminum illum incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325. Februarii die 2. Indict. VIII. peracta est. quibus etiam consentit Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3. in Imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio & nepote regnaverit, quos 45. solummodo numerat Protovestiarius, anno siquidem 1328. nepos solus Imperio potitus est. Christi deinde anno 1330. senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitus cogitur, ut ait Gregoras; inque Monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summaque rerum necessariarum inopia pressus anno demum 1332. obiit. Cantacuzenus lib. 2. cap. 16. Andronicum seniorem ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac miseriis colluctantem obiisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, & Andronico juniori invidiam & odium conciliet; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici, apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum fit. Hic Andronicus ad vitam privatam coacto avo solus regnavit ab anno 1328. ad annum 1341. Junii diem 1. orbis conditi 6849. ita ut annos 13. imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniorem anno ætatis suæ 74. fato concessisse: ex quo vero Imperium adsecutus fuerat anno 50. ut adnotavit Gregoras lib. 9. monodia in eum scripta, & in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaele Palæologorum primo, Imperatorem designatum & appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F. tradente Cantacuzeno lib. 1. cap. 1. anno mundi 6892. Octobris 12. vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320. non vero 1321. ut in editione Parisiensi Typographiæ Regiæ in margine adscriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. 7. calce annus alius colligi potest. narrat quippe Johannis Glyci Patriarchæ anno 2. vehementi Borea flante crucem e manibus statuæ æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excussam fuisse anno mundi 6825. id est, anno Christi 1316. a Kal. Septemb. ad easdem Kal. anni 1317. paulo post dicit, Irenem ex Alemania Andronico minori avum despondisse: Michaelem deinde Imperatorem Thessalonicam abiisse, & anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse. ex quibus annum orbis 6827. Christi 1319. concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum & diem adscripsit, adhærebimus.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος) Ibid. Andronicus junior filium suum, quem ex Anna, nostro Alemanna, Cantacuzeno ex Sabaudia, aliis Pannonia, susceperat, Imperii hæredem reliquit. Johannes Andronico nascebatur post avi Andronici obitum anno 6840. Christi 1332. Junii die 18. ut adnotavit Gregoras lib. 10. cap. 3. obiit autem Andronicus junior anno mundi 6849. Christi 1341. ita ut impubes admodum esset Johannes, annum agens cum Imperium adeptus est nonum: quot etiam fuisse tradit Cantacuzenus lib. 3. cap. 2. Quamobrem pater moriens rebus Imperii administrandis tutorem testamento dedit hunc Jo- pag. 213. hannem Cantacuzenum magnum Domesticum, historiæ jam sæpius allegatæ auctorem. Virum equidem Gregoræ & nostro laudatum: Phranzæ affectati regni suspectum, & quod voluerit ad liberos suos Imperium transferre insimulatum. Legendus Phranzes lib. 1. cap. 13. 14. & 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno Christi 1330. gravi morbo decumbens condidit, præteritis in illo Andronico avo adhuc superstite nondumque monacho, matre etiam sua Xena, tutorem cum posthumo filio suo daret, si ex Anna uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam omittenda sunt, quæ a Codino Curopalate de Andronici erga Johannem Cantacuzenum benevolentia & amore referuntur lib. de offic. Palat. Constantinopolit. *ἐποίησε τὸν μέγαν Δομέστικον Καντακουζηνὸν Ἰωάννην, ὃς ὕστερον καὶ ἐβασίλευσε*, *Magnum Domesticum Joannem Cantacuzenum, qui postea imperavit, æqualem summo Panhypersebasto reddit.* paucisque lineis interjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc juniore Cantacuzenum honoribus auctum esse narrat, *ὑπερέχοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου τοῦ βασιλέως, ἀνεψιῶν, ἑαυτοῦ δὲ θείων, ἤδη ἑτέρων τε πάντων τοῦ Πανυπερσεβάστου, Βεστιαρίου ὑπὸ τάξιν ἐποίησε ὁ μέγας δομέστικος δεύτερος μετὰ τὸν Καίσαρα. Supra cæteros eum extulit, avi sui Imperatoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque omnibus summo Panhypersebasto & Vestiario dignitatis ordine antepofuit, hacque sanctione secundus erat a Cæsare magnus Domesticus.*

*Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει * διέβησαν οἱ Τοῦρκοι*] Hæc Ibid. Turcorum in Europam irruptio prima est sub auspiciis Oguzorum sive Othmanidum regnante Orchane sive Urchane: antea enim in Europam transierant Turci, a Carelanis bellum Andronico seniori & Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut lib. 8. Hist. Rom. narrat Gregoras, & post eum Laonicus lib. 1. Transierunt etiam Turci paulo post annum 1300. eodem Laonico teste lib. 1. Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis meminit idem loco citato, verum jam defuncto Orchane, & Suleimane ejus filio regnante. Nostro tamen consentit Turcorum narratio Leuncla-

vio

vio adducta lib. 4. Hist. Musulmanicæ; & Phranzes lib. 1. capp. 15. & 27. quibus potior fides habenda est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci tunc primum sedes in Europa fiierunt, occupata Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758. Christi 1357. Matthæus Villanius Hist. Florent. lib. 6. cap. 29. transitum Turcorum accidisse ait anno 1356.

Ἄχρις Διδυμοτείχου) Didymotæchus oppidum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetus Choniates duobus locis illius meminit, καὶ ῥαγδαίας βροχῆς διοδὸν ἀφνιδίως ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ Διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τῷ Θρᾳκῶν παρρέων Εὖρος διεξεχύθη ὕδατι, &c. *Imbre subito ac impetu cadente in locis supra Didymotichum sitis, quis oppidum alluit Hebrus, undas dilatavit.* Turcæ *Dimotuc.*

Ἄχρις Σηλυμβρίας) Stephanus, Σηλυμβρία πόλις Θρᾳκης. κέκληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, Βρία γὰρ παρὰ Θρᾳξὶ ἡ πόλις. *Selymbria Thraciæ urbs: nomen a Selye trahit, Bria enim Thracibus urbs dicitur.*

Ἐκ τῆς Ναυάρας ἀφικνούμενοι Φράγγοι) Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanos appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant. Illa Genuensium expeditio ab Augustino Neblensi, Uberto Folieta, & Petro Bizaro facta adnotatur anno Christi 1436. quo Simona Vignosro duca Genuenses, Chium, Smyrnam & Phocæam utramque dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes Villanius Hist. Florent. lib. 12. cap. 169. *l'anno 1346. el simile feciono all' isola del Sllo in Arcipelago di Romania e quella presono, e fonne signori e tolsolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale è di grande frutto e vendita.* Non video autem quare Navarros hoc loco adducat: nisi quia illius Edit. Paris. pag. 214. temporibus Petrus IV. Arrogoniæ Rex Philippi III. Navarræ Regis filiam Mariam anno 1334. uxorem duxerat. Rex Navarræ seu Vasconiæ his fœderibus nuptialibus urbes aliquot Arragonio concesserat; vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catelanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catelanis oltro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Johannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francicæ clarissimorum virorum fratrum Sammarthanorum lib. 22. Mariana lib. 16. cap. 4. hist. Hispanic.

AD CAPUT III.

Pag. A EN δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ὁ ἀμιρᾶς Ὀρχάν) Duæ sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759. id est, Christi 1358. nam cœpit annus 759. anno 1357. Decemb. 14. feria 5. & ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. 4. aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760. qui cœpit anno 1358. Decembris die 3. feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Callipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim expiraret, & duobus mensibus ante patrem obiisse. quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 20. Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, & Suleimanem occisum, antequam Imperio cessisset Johannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

Ibidem Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔχει) In margine adjecimus annum ex Leunclavii hist. Musul. lib. 5. Hegiræ 763. Christi 1362. At Annales referunt ad annum 762. id est, Christi 1360. quem annum Calvisius retinuit.

Ibid. D Συλλαμβάνεται δὲ ὁ Λάζαρος) Laonicus lib. 1. sub finem hanc Serviorum infelicem expeditionem cladem que acceptam narrat secundum Græcorum sententiam, hujus nostri narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem peremptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazaro necatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitzius appellatur a Leunclavio; Milos Cobilik Lazari Despotæ gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinus in Slavorum historia scribit, partem Imperii defuncti Stephani Cralis seu Imperatoris occupavit, alii alias: cum Uroscus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Serviæ Despota a familia Privazia sive Pribazia. Pugna porro illa commissa est in campo Cossovo anno Hegiræ 791. Christi 1389. non vero anno 1390. ut vult Leunclavius in Pandectis Turcicis cap. 54. Annus enim 791. cœpit anno Christi 1388. Decemb. 30. fer. 4. Cyclo Solis xxv. litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus Legatus Sultanum accedat, nisi a duobus Capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concedatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: & anno 1647. Vezir-Azemum seu primum Vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidi, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo Genitzerorum Agam seu Præfectum, qui eumdem Vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere adspexi. Hic Lector monendus est falli Leunclavium lib. 6. hist. Musulm. quando mense Junio Ramadan celebratum esse ait anno Hegiræ 791. Neomenia enim hujus mensis Ramazan ieiunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24. anni 1389. Æræ Christi.

Ἀγρευθεὶς δὲ Σεβέρζις) Conveniunt inter se pag. 215. historici de Bajazitis ad Imperium evectione. Ducas excæcatum fuisse prodit Sabucium; Laonicus & Phranzes strangulatum asserunt. Pag. 5. A Leunclavius lib. 5. eodem mortis genere periisse scribit, & Bajazitem Gilderum, nostro Ilrim, quod nomen *fulmen* interpretantur, natu majorem; fratremque illius Jacupem Zelebim natu minorem fuisse. Laonicus Suleimanem fuisse natu majorem, Bajazitem vero minorem tradit. Phranzes illum Musulmanum, Turci Jacupem, Laonicus & Græci Suleimanem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

AD CAPUT IV.

DE Bajazitis expeditione in Asiæ minoris Regulos Turcos adeundi Laonicus lib. 2. Leuncl. lib. 6. & Phranzes lib. 1. cap. 29.

Da Lazari Despotæ filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio noster: ille enim lib. 6. Histor. Musulm. Bajazitem Balcoglii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; & cap. 54. Pandect. hist. Turc. in Genealogia Bulcocum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviorum Despotæ filiam non sororem facit, & loco historiæ citato adnotavit Mariam illam Serviam Bajazitem vinum bibere primam docuisse, cum Osmanidæ abstemii hactenus fuissent. Cum nostro faciunt Laonicus lib. 3. qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, & a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Milievam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolum ac pacatum eum sibi pararet.

Ἐκ τῶν μετάλλων Σερβίας) Illarum argenti fodinarum meminit Bonfinius D. 3. lib. 8. *Mahemetes superiorem*

Ducæ Hist. Biz. Y

prius Mysiam ingressus, fodinas argenti, quæ Despotis erant, occupare nititur. Novum montem Trepciam & Prisren ejus oppida, argenti metallorumq; feracissima, obsidet & expugnat. Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno, *Monte nero ove il Turco ha richissime minere d' oro e d' argento.*

Ἐς μέρη Καλλιουπόλεως καὶ Λαμψάκου) Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callia Atheniense olim condita: cum a Turcis Sulaimane Bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, & tantæ jacturæ nuncius Constantinopolim perlatus, eo væsaniæ cæci Græci devenerant, ut dicerent, *Amphorum vini a Turcis ereptam*, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsacus in Asia est, & *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

Ἐπὶ τὸ Κοτυάιον) Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Cutabige* appellant.

Καὶ ἐπὶ Λαοδικείας) Laodicea urbs Phrygiæ Capatianæ, Diospolis antea appellata.

Τὸν Μαίανδρον) A Turcis *Madre* appellatur.

Pag. 6. A Ὁ δὲ *Παγιαζὴτ τὴν πόλιν Φιλαδέλφειαν*) Laonicus lib. 2. refert Imperatorem Manuelem per caduceatorem jussisse Philadelphiæ cives, at se Bajaziti dederent ac permitterent: quibus parere renuentes Bajazetes obsidione cinxit, urbeque potitus est. Libro etiam 6. historiæ Musulm. narrat Leunclavius, Bajazitem anno Christi 1390. Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos steterat, postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem suam Turci redegissent. Philadelphia Lydiæ urbs est, Sardium Metropolitæ olim subdita.

Edit. Paris. pag. 216.

AD CAPUT V.

Ibid. B O*δ' Σαουζῆς ἐκεῖνος*) Quæ ab Orchane ejusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum se se rebus immiscent, breviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis deinde initia usque ad Johannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem regreditur, quæ in aula Constantinopolitana, & Imperio Græcorum, quibus Johannes regnavit temporibus, acciderunt. Rerum ac eventuum præcipuorum seriem exponit, & infortunia narrat, quibus labantis illius Imperii Constantinopolitani reliquiæ sub Andronico & Johanne tamquam procellosis turbinibus circumactæ ac jactatæ, tandem perierunt. quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam & Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæque claruit, a Gregora & nostro laudatum: accusatum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, & in Joannem perfidiæ. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. quicquid sit coronam Imperialem sibi & uxori his imponi voluit, Matthæum liberorum suorum primogenitum Despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ Despotam proclamavit: itaut viam, ad Imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmæ ac fluxæ, rerum Imperii perturbatio, quæ attritæ in pejus quotidie ruebant, atque imminentia a Turcis pericula suaserunt.

Ibid. C *Ἠβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς ποιῆσαι αὐτῷ γαμβρὸν*) Phranzes lib. 1. cap. 12. tradit Andronicum morti vicinum mandatis supremis præcepisse, at filius suus ac hæres Johannes filiam Cantacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Cantacuzenus expiebat. Verum Senatorii ordinis huic adversaria est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summa ex testamento Andronici jam potiebatur Cantacuzenus. quod Annæ Imperatrici Johannis matri grave ac molestum erat. contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque Imperatoris factus. Hoc loco Lectorem monebimus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub Imperatore Johanne gesta sunt, donec Cantacuzenus monachus & anachoreta fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet; cum Cantacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Pauca indicabimus illa quæ diversa apud Cantacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius & exquisite magis explicatas complexus est.

Lib. 3. cap. 3. Cantacuzenus queritur se a Patriarcha & Apocaucho statim post excessum Andronici petitam esse. Cumque in Triballos seu Servios, qui fines Imperii populabantur, moturus esset, urbe excedit: prius vero quam abeat, Imperatricem adit ei valedicturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam Imperatori Johanni despondeat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, & sponsalia illa post reditum suum distulit. *Πρὶν δὲ Βυζαντίου ἐξελθεῖν γενόμενος ἐν βασιλείοις αὖθις εἰς συντάξασθαι τῇ βασιλίδι, τὴν θυγατέρα κελευούσης βασιλεῖ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μέγαν δομέστικον κατεγγυᾷν, ἀνεβάλλετο εἰς τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς ἑσπέρας. Antequam vero Byzantio discederet, in palatium iterum abiit Imperatrici valedicturus: quæ cum hortata ipsum fuisset ut Johanni Imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex occidente distulit.* Dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui eum ambiisse generum sibi Imperatorem adsciscere narrat: eumque repulsæ impatientem, invidiaque procerum se peti animadvertentem Constantinopolim deseruisse. pag. 217.

Ἄννα δὲ ὄντι καὶ ἐξ Ἀλαμανίας ἦν) Ducas eam ex Alemania fuisse dicit; quod fortasse Sabaudiæ Comites Imperio subditos esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac Imperatricem ex Ducum Brunsuicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudiæ Comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum Ducum Principumque historia gentilitia, sed illam vocat Johannam: sic itaque ille. *Johanna uxor Andronici Palæologi Imperatoris Byzantini, Amedei IV. Sabaudiæ Comitis VIII. & Johannæ Brabantinæ filia.* Gregoras lib. 8. cap. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradit. Ibidem

Περὶ τοῦ τὴν σκότωσιν) Excæcationem ut vitet monent: verosimile enim est ipsum excæcandum fuisse, si tunc captus fuisset, ut Imperio ineptus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. 4. sub finem genero suo Johanni gratias agit, quod Matthæum Cantacuzenum filium non excæcaverit: hic enim Imperium affectabat, & regnante patre Cantacuzeno Despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta Hist. Mauricianæ lib. 4. cap. 6. de excæcato Hormisda Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit, *νύκτα κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν ἀεὶ παντὸς ἐψηφίζοντο. Nocte perpetua eum damnatant*, ne ut Cabades olim aufugeret, & contumelias sibi illatas ulcisceretur. Pag. 9. A

Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ) In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest Reipublicæ causa, invidia & odio accensi Patriarcha, & Apocauchus conjurant, & ut hostem proscribunt, hicque præfectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. 3. cap. 22. *Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἄρχοντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐκέλευον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅπη ἂν αὐτῷ δοκοίη βέλτιον. Apocauchum vero accubitorem Byzantii præfectum crearunt, jusseruntque in quascumque partes, prout ipsi e Republica visum erit, bellum movere.* Quisnam Ibidem

fuerit iste Apocauchus, & unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. 3. *Οὗτος γὰρ ὢν ὁ παρακοιμώμενος ἐκ Βιθυνίας ὡρμημένος καὶ ἄσημος ἐκ φαύλων φύς, τὰ πρῶτα μὲν ὑπογραμματεύων πολλοῖς τοῖς τὰ δημόσια χρήματα ἐκπραττομένοις ὀλίγα ἐπὶ μισθῷ*, &c. *Hic accubitor* (Apocauchus) *ex Bithynia profectus, inglorius, parentibusque vilibus & obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui vectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit*. Vocatur etiam a nostro *ἄγροικος καὶ ἄνανδρος*. Fortuna tamen usus secunda ad præcipuas palatii dignitates provectus est, ita ut Magnus Dux creatus sit.

Ibidem. *Οὗτος μαθὼν τοὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ*) Noster Historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historiæ suæ libro tertio capp. 86. 87. & 88. sæpius incarceratos fuisse queritur. His vero duobus postremis capitibus de constructione istorum ergastulorum loquitur, & de nece Apocauchi illata. cap. 87. sic narrat *δεσμωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καινὸν ποιεῖν διενοεῖτο. οἶκος γάρ ἐστιν ἐκεῖ μεγάλη Ἰουστινιανοῦ προσαγορευόμενος, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένος, τὰς εἰσόδους ἀνοφράξας, οἰκίσκοι ἔνδον ἐποίει πλείστους ἑκατέρωθεν ἐφ' ἑκάτερα μέρη, καὶ τούτους κατακλείσειν τοὺς δεσμώτας ἄνωθεν καθιεμένους κάλοις, ὥστε νυκτὸς μὲν τοῖς οἰκίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς ἀναψυχὴν ἄνεσιν τῷ ὑπολελειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ*. *Carcerem novum in Constantini magni palatio extruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tugariola plurima a se invicem separata ex utraque parte ædificare volebat, in quæ per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area levandæ ægritudinis causa deambulare iis liceret*. Quomodo vero interemptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88. narrat eodem fere modo, quo Ducas noster.

Edit. Paris. pag. 213. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus Præfecturam urbis iniit, ad ipsius cædem per incarceratos illos patratam. Statim namque Præfectus urbi creatus Apocauchus, aliquot Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit; quo territi alii ad hunc aufugerunt, & hortantur ne longiores moras nectat: Imperatorisque nomen & insignia quanto ocyus sumat: quorum monitis tandem paruit, & ornamenta Imperatoria induit. Quæ cum ad Annam & Senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Johannem Imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac protervlam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat: quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immanitate sævissima ei negatis, anno 6850. (Christi 1342.) Januarii die 5. diem obiit. His peractis ad Serviæ seu Triballorum Cralem Stephanum Cantacuzenus abit, & junctis cum eo fœderibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinis seu Aidinis F. Amur sive Homur superato Hellesponti freto Didymotæcham advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: & per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem fert, & auxiliares copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abit, frustraque tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum Legatos mittit & fœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchane in partes suas tracto, interrumpit; iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de extruendo carcere secutum est, & cædes illius ab incarceratis patrata.

Ibid. D. *Ἐκ γένους Ῥαοὺλ*) Unde genus duxerit Raulus ille non mihi constat; cujusdam ejusdem nominis mentionem facit Gregoras lib. 6. duobus in locis, qui a Muzalone relictam Theodoram, Michaelis Imperatoris ex ejus sorore Eulogia neptem, uxorem duxit. *γυναῖκα δὲ προτέραν τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὕστερον καὶ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιαρίου καὶ αὐτοῦ γενομένου*. & infra refert Constantinum Porphyrogenitum Rauli filiam uxorem duxisse: Phranzes lib. 3. cap. 23. & 25. Georgii Rauli viri nobilitate generis eximii meminit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

Ἔστι δὲ ὁ πατρὸς πάτηρ) Ex hoc loco discimus Historiæ hujus auctorem ex Ducarum antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua Imperatores aliquot orti sunt, Constantinus Ducas, Michael, Alexius Murzuphlus dictus, & quartus Joannes Vatacia cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem Didymotœcho oriundum ex Georgio Logotheta supra ad cap. 3. didicimus. Pag. 8. A

AD CAPUT VI.

QUÆ hoc capite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauchi mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850. (Christi 1342.) quo tempore Joannes Imperator Palæologus annos x. natus erat, cui ætati impuberi conveniunt verba illa *ὁ ἀρχὴ ἐν ὑποψελλίζειν* &c. post mortem enim Apocauchi non longo tempore CPolim ingressus est Joann. Cantacuzenus anno 6855. (Christi 1347.) quo tempore Palæologus annos fere xv. natus erat, nec amplius puer lactens balbutiensque appellari poterat.

Τότε ὁ Καντακουζηνός) Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerant ab Impp. Constantinopolitanis usurpata. Zonaras tom. 3. de Basilio quodam remige Imperatoriæ triremis Michaelis Theodoræ filii mentionem faciendo, *ἐδίδου αὐτῷ τὰ φοινικόχροα πέδιλα, καὶ προσέταττεν ὑποδεῖσθαι, καὶ βασιλέα ἀνεῖπε*. *Dedit ei* (id est Michael Imperator Basilio) *purpureos calceos, & induere præcepit, eumque Imperatorem appellavit*. Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Johannem filium suum successorem designat, *ἐρυθραῖς τε πεδίλοις μεταδεδώκει, καὶ βασιλέα εἶναι ἀνηγορεύκει*. *Crepidas purpureas ei concessit, Imperatoremque appellavit*. & tomo 3. de Theodoro Lascari, *τὰ ἐρυθρὰ πέδιλα ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν ἑῴων ἀναγορεύεται*. *Calceos purpureos induit, & Romanorum Imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur*. Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore disserens, & de contracta affinitate ab Alexio Angelo Imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque Imperio destinavit. *ὁ δ' ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ἐπέτυχε, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι χρυσίοις προσετετάχει· ἵνα ὅ τε αὐτή, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχοι*. *Qui* (Alexius Angelus) *postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc* (Irenem filiam suam) *præcepit, ut ipsa & qui ei junctus esset, in Imperio ei succederent*. Ibid. D — pag. 259.

Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τῶν τοῖς ἀμαρτήμασιν ὀργὴ) Theodorus Lascaris II. Johannis Batatzæ seu Vataciæ filius Johannem filium suum pupillum moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium Patriarcham & Muzalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit, ideoque semel atque iterum ab aulæ suæ proceribus insignisque jusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 2. cap. 3. Michael etiam Palæologus, & Muzalonis cædis rei, anathemate dirisque devoti, & excommunicati sunt. Pag. 9. A

Ἐνσπόνδοις ἐπὶ τῷ γενέσθαι τῷ Καντακουζηνῷ) Stephanus Serviæ Cralei Cantacuzeno auxilium roganti conditiones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus haud admisit: Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus de vi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Cralænam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. 3. capp. 43. & 44. Monendus hic Lector hunc Serviæ Despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque Imperatorem: Byzantinique Imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cœpit hic Stephanus anno 1331. quo patrem suum Uroscum aulicorum consilio gula fracta interfici jussit. regnavit ad annum usque 1354. eum ad Divolopotamam Thraciæ urbem fato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui Imperium ignavia amisit; avique diras & imprecationes, in filium ejusque posteros jactatas, expertus est. Supra notavimus Lazarum Vulci filium Urosco partem Imperii paterni ademisse. Maurus Orbinus in Hist de Regno Slavorum. Vide etiam ad caput XXX. infra.

AD CAPUT VII.

Pag. 20. C ΣΤΑΛΗΠΤΟΡΑΣ) Id est, *συμμαχικῶς* ita ut fœdus inter eos intercederet, tam ad propulsandum quam inferendum bellum junctis semper simul viribus.

Ἦσαν γὰρ ἔτι οἱ τῆς Ῥόδου φρέριοι) Jacobus Bosius qui historiam religionis & militiæ S. Johannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnam

Edit. Paris. pag. 220. a fœderatis captam ait anno Christi 1344. sed de castro ædificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymotœchum venit. Bosio consentit Cantac. lib. 3 cap. 68 & a Rhodiis equitibus aliisque belli fœdere consociatis captam Smyrnam tradit. *[illegible] Λατίνων καὶ ἐκ τῆς Ῥόδου [illegible] τῇ Σμύρνῃ, [illegible] Περσικὰς. [illegible] τὰς Λατινικὰς δυνάμεις.* *Triremes XXIV Latinæ Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrnam bene instructæ appulsæ sunt, & ab iis castellum portui impositum occupatur, navesque plurimæ Persicæ incenduntur. quo cum accessisset Homur, & pro viribus Latinos oppugnaret, ipsos nusquam superare potuit.* Manifeste sibi adversantur Ducas noster & Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnam scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetias laturum fretum Hellespontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrna, ut noster narrat, occubuisse. Qui porro Freri Rhodi appellantur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo Equites Melitenses appellantur.

Ἐν τῷ Παλαχρίῳ τῆς Σμύρνης.) Anno 1647. vidi-

Pag. 21. B mus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cujus mœnia integra ferme sunt. Verum omnia ædificia, præter templum, quod in Meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. Extat etiam in eo cisterna amplissima, cujus laquearia ac fornices multis columnis fulciuntur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cujus adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad littus maris & portus ingressum situm est, nuncque integrum videtur.

AD CAPUT VIII.

ΑΣΦΑΛΤΩΣΑΣ *τὰ πλοῖα*) Metaphora a re Pag. 22. A
navali ducta: ut enim naves firmiores sint, nec facile aquam admittant, pice & sebo inunguntur. quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo *ἀσφαλτοῦν*. *bitumine inducere*, quod pro *πιττοῦν* etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere *ἀσφαλίσας*.

Abasgi, de quibus hoc capite loquitur, populi Ibidem
sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes.

Cantacuzenus harum turpium & Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchane fœdus & societatem belli Anna contraxit.

AD CAPUT IX.

HOc capite de nuptiis Orchanis & Cantacu- Ibidem
zeni filiæ Theodoræ agitur. in eo notanda est varietas & dissensio inter nostrum auctorem & Cantacuzenum; hic quippe asserit lib 3 cap. 95. Orchanem filiæ suæ nuptias ambiisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, imo proco respondere differret, ab Humure eam affinitatem utilem sibi fore suasus filiam suam Orchani despondet. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est: & verisimilius videtur quod dicit noster, Cantacuzenum filiæ nuptias Orchani
propoſuisse, ut fœdus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, & Orchanem Pag. 221.
a priori cum Anna pacto averteret: alliciendus erat Princeps ille; nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe, ac ingentis dotis promissis. Phrantzes cap. 15 lib. 1. has inter Imperatores discordias ad tempora Ameræ Moratis falso transfert. quod hoc loco notandum fuit.

Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ) Adeundus ipse Pag. 23. D
Cantacuz. lib. 3. cap. 99. ubi de se modestius verba facit, quam noster eum loquentem inducit. hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur, neve pertinacia sibi ac liberis malum extremum arcesseret.

Οἱ δὲ τῆς πόλεως) Videndus Cantacuz. lib. 3. Pag. 24. A
cap. 96 ubi queritur se contumeliis a Constantinopoleos incolis sæpius petitum fuisse.

Εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει) Cantac. lib. 3. cap. 99. an- Ibid. B
num ad marginem notavimus.

AD CAPUT X.

CONSENTIT omnino Cantacuzenus his quæ
narrantur a Duca: adeundus est a cap. 99. Ibidem C
lib. 3. ad cap. 10. lib. 4.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κορυφῇ) Ge-
stus est venerantis, salutantis, & officium exhi- Ibid. B
bentis. Codinus Curopalates de Offic. Palat. Constantinop. ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad Imperatorem accedere notat, ut e veste ejus, floccos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, auferat: ita ut apud Græcos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt. *ἔχει δὲ καὶ τοῦτο [illegible]* *Hoc etiam ei soli* (Protovestiario) *officium peculiare obeundum, ut si togæ Imperatoris floccum, lutum aliasve sordes adhærere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, & detergat.*

Ἑτοιμάζονται [illegible] γάμους) Cantac. lib. 4. c. 1. ait Ibid. E
in Blachernis, & templo sanctiss. Virginis nuptia-

sum solemnia peracta esse, quoniam anno superiore 6854. (Christi 1346.) terræmotu S. Sophiæ templum quassatum fuerat, & vestibuli pars conciderat; cubæ etiam seu tholi pars rimis dehiscebat: quas ruinas Johannes Imperator instauravit. Nuptiæ porro celebratæ sunt Maii die 21. quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenæ ab Ecclesia Orientali peragitur.

Πολλὰ τὰ ἔτη) *Ad multos annos*, Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos Imperatoribus precari, ut apud Codinum Curopalatem videre est multis locis: & uno verbo dicebant, *πολυχρονίζειν τοὺς βασιλεῖς*. hicque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti Patriarchæ ex Ecclesiæ officialibus unus aliquoties, sed per intervalla acclamet, *εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα*. quæ etiam verba tanquam *εὐχαριστικὰ* a Græcis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, *εἰς πολλὰ ἔτη*, multos annos precantes.

Pag. 15. A *Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης*) Cap. 4. lib. 4. iterum se coronatum fuisse hoc anno Maii 13. scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat, quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: *Καὶ τοι γε αὐτοὶ ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων Πατριάρχου ἐστέφθη, καὶ ἀπεχρῆτο ἂν τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρισθεὶς ἐκεῖ παρὰ τῶν εὐνοούντων· ὅπως δὲ μηδεμία τοῖς ἐθέλουσι διαβάλλειν ἀφορμὴ καταλείπηται, ὅτι μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἐστέφθη, καὶ τὸ δεύτερον αὖθις ἐστέφετο.*
Edit Paris. pag. 220. *Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum Patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrismatis unctio apud benevolos sufficiebat. ne vero occasio ulla calumniandi maledictis & sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab Imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, solemnis iterum incoronatio repetita & peracta est.* Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo Imperio auctoritate Imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, Imperator a nostro censeri non videtur; Johannem enim Palæologum Manuelis F. Palæologinæ stirpis ultimum infra appellat, & Constantinum illius fratrem Despotam solummodo vocat, postquam mortuo Johanne ipse res Imperii Constantinopoli administravit. Michael Palæologorum primus, ut res Imperii administraret, ejusque auctoritate & auspiciis gererentur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per ætatem puerilem rebus gerendis ineptus esset. eaque solemni cæremonia Imperii non tantum insignia, sed & legitimam potestatem traditam esse videri potest, & ad tempus etiam concedi potuisse: siquidem Patriarcha Arsenius, qui Michaelem coronavit, imperium ei continuum non concessit. *πλὴν* (ait Gregoras lib. 4.) *οὐκ αὐτῷ γε διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ' εἰς τὸ πράγματα τινὰ ἀναγκάζοντα διοικεῖν αὐτὸν αὐτὴν, μέχρις ἂν εἰς ἥβην ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ἐμοὶ καὶ διάδοχος ἀφίκηται· τότε δὲ αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τοῦ τε αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, καὶ πάντων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων.* *Verumtamen perpetuum ipsi Imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, Imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in Imperio etiam succederet: tum solio Imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet.* Ex Cantacuzeno idem constat lib. 3. cap. 36. Nam ut auctoritatem Johannis Palæologi Cantacuzeno opponerent Anna Imperatrix Senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarunt, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in Imperio successio, statim ac decessor obiit, hæredi jus ac titulus, Regiæque majestatis insignia cedunt: nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut Regem agat, rerum summa potiatur, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

Περάσαντες οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἄβυδον) Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes *ἐξ Ἀβύδου πρὸς Σηστὸν* vehebantur, Abydus enim Asiæ littori, Sestus Europæo adjacet.

Τότε καὶ Σουλαμάνην υἱὸν τὸν υἱὸν τοῦ Ὀρχάνη) Videndus Cantacuzenus lib. 4. cap. 10 qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap 38. illum Callipolim terræ motu eversam de integro ædificasse & munivisse narrat. Leunclavius historiæ Musulmanicæ lib. 4. in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam Imperatricem & Orchanem sociati aut etiam affinitatis inter hunc & Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obiisse; alii ejus ductu & auspiciis compulsam ad deditionem fuisse.

AD CAPUT XI. *pag. 223.*

HOc capite narrat Ducas noster causas ob quas Johannes Palæologus Imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relicta, in Italiam & Germaniam discesserit: ubi translato biennio, & collectis pecuniæ subsidiis, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli & Imperio recuperandis consilia agitat. Phranzes lib. 1. cap. 15. Gatelusii nullatenus meminit, nec etiam profectionis Johannis Palæologi in Italiam, antequam socerum urbe ac Imperio pelleret. imo cap. 17. postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam profectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus lib. 4. c. 33. tradit Johannem Palæologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis el familiaribus excitatum ac irritatum fuisse: hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res Imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad Imperium filiis, Johannem legitimum hæredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod inermis Johannes Thessalonicæ relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviæ Cralem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palæologus etiamnum adolescens cum socero simultates odiisque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, & inde Constantinop. spe potiundi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam Imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Johannis molimina irrita reddiderunt; utque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palæologus socerum in Imperatorio sedere solio diutius ferre non posset, Tenedum repetit, ubi conscensa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, similque Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelusio verbum facit Cantacuzenus, quamvis certissimum sit Genuensem illum egregiam operam Johanni Palæologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacuerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmisisse, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelusio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historiæ scriptores. Augustinus Justinianus Episcopus Nebiensis in Annalibus Italice scriptis ad ann. 1355. *l' Imperatore di Constanti-*

nopoli nominato Calo-Johanni con agiuto di Francesco Gattilusio Genoese scacciò uno nominato Catacozino, che gli occupava parte del Imperio: e per gratitudine diede sua sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'Isola di Metellino. Ubertus Folieta lib. 7. Hist. Genuensis. *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quanquam rempublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, qualis fuit Franciscus Catalusius, cujus viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, fortem & fidelem Johanni Græco Imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatus enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentiæ hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgentis, bona ditionis Constantinopolitanæ parte jam illi adempta, opera & consilio suo compressit. quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est; insula Lesbo illi & successoribus fiduciaria tradita, sororeque sua in matrimonium data.* quæ anno 1355. accidisse notat etiam Folieta. Petrus quoque Bizarus lib. 6 Histor. Senatus Populique Genuensis eadem de Catalusio scripsit; addidit solummodo, *triremes in subsidium Calo Johannis Græci Imperatoris cum Genuensibus confœderati, adversus Cantacuzenum, qui magnam Imperii partem illi abstulerat Byzantium transmissa.* Vult itaque auspiciis viribusque Reipublicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse. Adeundus etiam Laonicus lib. 10. de rebus Turcicis, ubi de Catalusiis occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægæi, totiusque Archipelagi, data, obiter differit. ita ut dedita opera nomen Catalusii subticuisse Cantacuzenus videri possit: ne Imperator in Imperii sede privati hominis stratagemate oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena Imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset, ut Constantinopolim invadentem Johannem Palæologum repelleret, & Galatam petere cogeret.

Edit. Paris. pag. 224.

Ibid. D. *Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀπῆλθε*) Parachronismum proculdubio hic admisit Ducas, qui Johannem Palæologum in Italiam profectum esse tradit, antequam Imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam lib. 1. Johannis profectionem post expulsum Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam obtinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359. successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsum annis. Profectionem illam susceptam fuisse a Johanne Palæologo ab anno Christi 1367. ad 1371. ex Pauli Mauroceni Patricii Veneti historia constat lib. 13. *Perciò Giovanni Paleologo Imperatore non contento de soli officii de gli Ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e alle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal Pontefice e dagl' altri Precipi ottener quei ajuti, che fossero al suo pericoloso stato necessarii. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia & honore receuuto, di viati cinque milla ducati fù accommodato, & inoltre per le sue galee di quattro cento stara di biscotto, & il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato.* Laonicus & Phranzes cum Mauroceno non sentiunt in modo, quo Venetiis habitus est Johannes. Ille lib. 1. tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus discederet, nisi soluto ære alieno, prohibitum fuisse. Hic cap. 17. lib. 1. Manuelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno ære exolveret.

Pag. 16. B. *Τῆς Ὀδηγητρίας*) Parva hæc porta Odegetriæ, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Græci Contoscalii vocant, quæ in murorum parte Bosporo adjacente aperta est; de qua Leuncl. in Pandectis Hist. Turc. num. 201. Gyllius Condescalam vocat lib. 3. cap. 20. Topograph. Constantinopoleos. Cantacuz. lib. 4. cap. 39. de illo appulsu Johannis Palæologi ad Constantinopolim, *ἀθρόον μηδενὸς εἰδότος εἰσπλεύσας Βυζάντιον, καὶ ἐγένετο ἐντὸς ἔνδον τοῦ ἐν Κοντοσκελίῳ νεωρίου. Confestim omnibus inscius Byzantium navigavit, noctu navale Heptascali ingressus est.* Porta illa inter portas Psamatii & Caiergolimenis sita est; & a nostro vocatur ὀδηγήτρια a Monasterio τῶν ὁδηγῶν, in quo Beatissimæ Virginis Mariæ imago miraculis clara colebatur.

Τὰς λαίνας) Vox est idiomatis vulgaris Græci, figulus λαινᾶς dicitur, vas fictile λαίνι. Ibid.

AD CAPUT XII. pag. 225.

DE excæcatione Cuntuzis & Andronici adeundus Laonicus lib. 1. qui Sauzen, non Cuntuzen appellat, & natu maximum filiorum Moratis fuisse dicit. Johannes Imp. aceto fervido Andronici oculis infuso eum excæcavit. Phranzes lib. 1. c. 16. Moratis illum filium appellat Mosen Zelebin, & patris jussu capite plexum fuisse ait. De illorum excæcatione Leunclavius nullum verbum facit. Pag. 17.

Ἐν τῷ πύργῳ τῷ Ἀνεμᾶ) Leunclavius in Pandectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonardus Chiensis in narratione expugnationis Constantinopoleos Aveniades appellat, vero nomine Anemanis turres vocari, & esse eas, quæ in arce Pentapyrgo, ad angulum urbis Orientalem, juxta Blachernarum templum, sitæ visebantur. Pag. 18. A

Ἀντίαν δὲ ἐν φυλακῇ) In carcerem conjectus est Andronicus a patre excæcatus, ut c. 16. narrat Phranzes: ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Ameram Moratem, ut liberaretur exoratum habuerunt. narrat postea Johannem in Italiam profectum, Andronicum excæcatum Despotam rebus Imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundo genitum, universis applaudentibus, Imperatorem proclamasse. quod indigne ferens Andronicus, ad Bajazitem aufugit: & auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus, patrem fratremque cepit, & in carcerem compegit: qui post duos annos cum semisse, Bulgaris custodibus deceptis, ad Bajazitem aufugerunt: tributaque annua pendere polliciti, in Imperium reducti sunt. Hac de re Laonici narratio lib. 1. hist. de rebus Turc. valde confusa est, nec his consentit. vult etiam ante Andronici excæcationem Johannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectione lib. 2. agit. Ibid.

Δάονιον καὶ Ἡράκλειαν) Apud alios legitur Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi Metropolita Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, & Metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647. Maii die 1. ex marmore transcripsimus; Lapis ille marmoreus olim fuit Stylobates, cui Imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi Metropolitanæ Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse insertus visitur lapis ille, non erectus: & qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit pag. 35. sed corruptam: qualem ipsi legimus, hic proponimus: Ibid. C

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΔΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ

Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεπτίμιον Σέουηρον ita scriptæ sunt, ut intra O, τὸ N, comprehendatur.

Quæ statua posita fuit proculdubio a Perinthiis: quando capta a Severo, quæ ei fame compulsa se permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni jurisdictione privata, Perinthiis attributa est, ut Dion Nicænus in Severo prodidit, καὶ ἀνομοφόρον ἀποφήνας, τάς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Περινθίοις ἐχαρίσατο. *Vectigalem eam reddidit, civiumque bona in fiscum publicum redegit: ipsamque & ejus agrum Perinthiis gratuito attribuit.* In ista inscriptione hæc verba, ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων, significant *Universitatem, vel collegium Sacerdotum, vel Æditaorum*. Latini hac etiam voce usi sunt, ut apud Grutherum Inscriptionum libro legimus pag. 1102.

Edit. Parif. pag. 226.

VETTIO AGORIO PONTIFICI.
VESTÆ PONTIFICI.
SOLI QUINDECIMVIRO, AUGURI, TAUROBOLIATO, CURIALI, NEOCORO, HIEROFANTÆ, PATRI SACRORUM,

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti posterior est, lib. 2. etiam testatur suis temporibus Perinthi nomine omisso, Heracleam vocatam fuisse. Βεστρώθοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἡ νῦν Ἡράκλεια μετωνόμασται. Stephanus de urbibus idem testatur.

Ibid. D Τὸν δὲ Μανουὴλ εἶδον ταυτίω) Annum quo Manuel Imperator designatus est, excæcato Andronico, habemus in themate cælesti, erecto ad Meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno mundi 6882. Septembris 25. id est, anno Christi 1373. Sic se habet, θέμα γεγονὸς ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει κυρίου Μανουὴλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτους ,ϛωπβ΄ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κε΄ ἐν΄ αὐτῇ τῇ μεσημβρίᾳ. Horoscopus Sagittarii gradus 17. Dom. 2. Capricorni grad. 19. m. 40 Dom. 3 Aquarii grad. 27. m. 20. Dom. 4. Arietis grad. 10. Dom. 5. Arietis 27. m. 20. Dom. 6. Tauri grad. 19. m. 40 oppositæ domus sex inde haberi possunt. loco vero planetarum sic se habuerunt: Sol in Libræ gradu 10. m. 21. Luna Capricorni gradu 8. m. 44. Saturnus, Capricorni grad. 27. m. 30 Jupiter, Cancri grad. 26. m. 22. Mars, Arietis grad. 12. m. 28. Venus, Libræ grad. 12. m. 10. Mercurius, Libræ grad. 18. m. 37. Nodus Ascendens seu caput Draconis, Virginis grad. 28. κλῆρος βασιλείας, seu Sors regia in Capricorni grad. 9. Τυχὴ, seu Pars fortunæ, Piscibus grad. 15. 43. Qui vir ea istis, Themate delineato, planetas & alia puncta cæli per domus distribuere poterit. Hocce porro Thema cæleste nacti sumus in Bibliotheca Serenissimi Magni Hetruriæ DUCIS FERDINANDI II. Principis Sapientissimi & erga litteratos humanissimi.

AD CAPUT XIII.

Pag. 25. A ΕΠΕΙ δὲ ὁ Βαγιαζὴτ) Supra cap. 4. legenda sunt quæ scripsit Duces.

Καὶ κατὰ μὲν τὰ φόρον) Supra adnotavimus Byzantinos Imperatores tributa obtulisse, adeoque a Turcis Imperium precario obtinuisse. Laonicus porro, Phranzes & Leunclavius nullam mentionem faciunt muniræ a Johanne Imperatore Constantinopoleos: aut tributa ei a Bajazite imperata fuisse.

Ibidem Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑαυτῷ) Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed & illius pater Johannes Bajaziti militerunt, ut narrat lib. 1. cap. 16. & Laonicus lib. 2.

Ibid. B Ἀλλὰ δὲ ἱερὸν ἀνῳκοδομήσατο) Gregorius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius Quadraginta Martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum, a Mauricio Imperii sui anno octavo absolutum ejus verba talia sunt: τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυρίκιος τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃν ἀπήρξατο Τιβέριος, ἀνεπλήρωσε. Zonaras iisdem fere verbis Tomo tertio. De templo sancti Mocii mentionem facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsam refecit. ἀνεκαίνισεν καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου καταπεσὸν ἄχρι γῆς, ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμελείας ἠξίωσε καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. *Martyris Mocii templum deinceps absolvit: adytaque in terram usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta ac disrupta fuerat, refecit, & de integro instaurari curavit.* Johannes quoque Curopalates hujus templi, quique illud refecit, Basilii meminit. De omnium sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi. pag. 227.

Ἀπὸ τῆς χρυσείας πύλης) Arcem istam Joannes ædificaverat in mœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis & Bospori Thracii adjacet: in quo Mehemeter II. post captam CP. castrem ædificari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Turcice appellatur: hodie desertum pene visitur, & a paucis hominibus habitatum. Aurea ille porta nunc etiam, ut & Leunclavii temporibus, clausa est. de hac arce infra cap. 45. Duca. mentionem facit. Pag. 19. C

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) De hoc Johanne Imperatore, ejusque libidinibus & lascivia Laonicus lib. 2. ubi scribit ipsum Manueli filio suo sponsam Trapezuntini Imperatoris F. abstulisse, & quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

Ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ) Omnes Musulmani hoc semper ambierunt, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cadileros, e quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo, ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. 1. hist. Musulm. Inter monumenta MSS. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, & in antiquitate investiganda accuratissimi, repertum est exemplar pactorum olim fœderum inter Imperatorem Fridericum Siciliæ regem, & Abu-Issac F. Abu-abraim, nepotis Abi-Hafri. anno Hegiræ 628. Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. fuit annus Christi 1231. Aprilis 21. die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Cœpit vero annus Hegiræ 628. anno 1230. Novembris 9. feria 7. In illorum fœderum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Obelii Ciceronis. *Et ut etiam detur illis dimidium tributi insulæ Cosiræ signatum & ordinarii tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosira jurisdictionem super aliam Mahumetanum, præter præfectum Mahumetanum missum a prædicto Rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tantummodo populos UNITATIS, & sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christianis judicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam & Africam, hodieq; *Pantalaream* appellari. Per populos UNITATIS Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentiæ quam personæ adorent; verum dicuntur populi Unitatis, id est, concordiæ, quoniam inter se concordiam & consensum diutissime servarunt, & propterea *islami*, id est, unanimes, sunt appellari, ut passim adnotat Leunclavius. Rodericus, qui cum Pag. 20. B

Abn-Issac fœdus inivit, nomine secundus est, Friderici Ænobarbi nepos. De illo judice Musulmano Constantinopoli instituto Laonicus lib. 2. adnotat, Andronicum luminibus privatum hanc conditionem Bajaziti, cuius opibus ac viribus Imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum Imperij causa solvendum, *καὶ δικαστὴν ἔχειν ἐν τῇ πόλει*, *Iudicem se in vrbe habiturum*: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset. Verum Laonici perturbatæ narrationi ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur.

Ibid. C Τοῦτο ὁ τύραννος) Leunclavius lib. 6. in Gilderune Baiazite agrum Thessalonicensem tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, vrbem neutiquam prout quibusdam traditum est.

Ibid. Ἀπὸ Πανίδου) Panidus vrbs ad Propontidam sita, olim Pactya dicta & Paros. Plinio lib. 4. cap. 11. Pactie vocatur.

Ibid. Ἀβρανιζάδων ἀρχηγόν) His temporibus res gessisse Eurenosem in Thessalia ad Serras Leunclavius tradit, sed Phranzes lib. 1. cap. 20. item cap. 29. Bienezem in Peloponesum missum esse scribit, & ita cum nostro Duca sentit. Hic Eurenoses ab uno e tribus Ducibus, cum quibus Othmanes fœdus ac societatem inivit, & qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat; alii erant Marcozogli, a quodam Marco Religionis Christianæ desertore, & Michalogli ab alio Michaele appellato, pariterque apostata, genus ducentes.

Edit. Paris. pag 228.

Τουραχάνην) Tarachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Infra de Abranezidis & Turachanidis Cineites loquitur, ut de nobilitate ac antiquitate generis illustribus cap 26. pag. 95. Leunclav. in Pandectis cap. 27.

Ibid. Ἡ δὲ πόλις εἰς εἶχεν) Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumsessa fuit admodumque vexata, ut narrat Phranzes lib. 1. cap. 19. sub finem. Verum cœpisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit: & cum eo convenit Leunclavius lib. 6. Hist. Musalm. qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

Ibid. E Καταφθάνει τὸν δοῦκα ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις) Adeundi Laonicus lib. 2. Phranzes lib. 1. cap. 19. Leunclavius lib. 6. Hist. Musulm. Bonfinius Hist. Hungaricæ Decadis 3. lib. 2. Froissardus vol. 4. cap. 79. & seqq. aliique.

Pag. 21. D Τὸν Δοῦκα τῆς Φλαύδρου) Hic est Iohannes Dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ Ducis F. Iohannis Galliarum Regis N. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui Turcorum modum ac artem pugnandi nescientes, temerario impetu in perniciem suam cæterorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794. qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29. fer. 4. quapropter pugna illa commissa est anno Christi 1392. Turcorum Chronologiam sequutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27. cœpisse annum Hegiræ 794. fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396. transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794. hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex Hist. Hungarica Bonfinii Decad. 3. lib. 2. constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obsedisse, & expugnasse anno Christi 1392 hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci, anno 1395. quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum adsignant, insigne Christianorum strage ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, & sibi prosperam in annum 1392. transferunt, ut improsperæ memoriam obliterent. His adversantur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396. die Lunæ seu feria 2. ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicales B, A. Bonfinius Decad. 3. lib. 2. contigisse ait kalend. Octob. anno 1396. Brassoviæ seu Coronæ in Transylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur, ANNO 1396. SIGISMUNDUS INFOELICITER PUGNAT AD NICOPOLIM CONTRA BAIAZITEM SEPTEMB. 28. ita refertur in volumine Scriptorum Hist. Hungaricæ. His Maurus Orbinus in Slavorum Historia consentit. Buntingus & Vbo Emmius in Chronologia anno 1395. contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900. id est, Christi 1392. refert, & Turcicis congruit Annalibus. ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuelis in Italiam discessum, ut & Ducam collocare. Ex Hist. Veneta constat anno 1395. Manuelem Constantinopoli solvisse, & Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est: annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1395. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, & hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt. pag. 229.

Δόντος ὅρκον τὸν αὐθέντην Μιτυλήνης) Idem scribit Froissardus de sponsione facta a Principe Mitylenes; verum in rebus ac Geographia regionum Orientalium ignarum admodum ac imperitum se prodit. Ibid.

Hoc autem loco rem adnotare, quæ ad pugnæ illius Nicopolitanæ historiam pertinet, alienum prorsus non erit. Inter Galliæ Principes, qui ei interfuerunt, Philippus Artensius regiæ prosapiæ Princeps, Comes de Eu, & Franciæ Conestabiliarius recensetur: isque una cum Iohanne Nivernensium Duce captus est. De ejus obitus die & loco, ubi fato concessit, Historicos nostros & monumenta, quæ Constantinopoli extant, inter se dissentire animadverto. Clarissimi viri Sammarthani fratres Genealogiæ domus Franciæ lib. 30. Philippum Artensium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3. Iunii anno 1397. fato functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Galliam translatum, & in choro templi Monasterii seu Abbatiæ S. Laurentij Essuorum, vulgo de *Eu*, conditam esse. Dum vero anno 1647. per menses Februarium, Martium & Aprilem Constantinopoli agebamus, in Monasterii S. Francisci Galatensis sacello uno, peristylio seu claustro contiguo, sepulchrum illius Principis marmoreum vidimus, cui sequens epitaphium characteribus Gotthicis insculptum legitur: ✠ SEPULCHRUM MAGNIFICI DOMINI PHILIPPI DE ARTOES, COMITIS DE EV, ET CONESTABILIARII FRANCIÆ, QUI OBIIT IN MICALICI MCCCLXXXXVII DIE XV. IUNII. IN : $\frac{o}{g}$: EST CARNE SUA : ANIMA CUIUS REQUIESCAT IN PACE. Hocce epitaphium crux in medio posita in duas partes dividit. Ad latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc indefinito liliorum numero constabant, addita Artesiæ familiæ peculiari trifidæ laciniæ in Scuti fronte distinctione, cernantur. Micalici seu Michalizi vrbs & regio est, non plus decem milliaribus distans a lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quam hodie Græci Lupadi, Turci Vlubat appellant. Burusa etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. 4. regionis Michalizii, & Leunclavius Histor. Musulm. libb. 4. & 13. atque in Pandectis cap. 86. meminerunt. In illo epitaphio quid significet illud ($\frac{o}{g}$) adsequi hactenus non potui

A D

AD CAPUT XIV.

Pag. 22. B ΦΤΕΙΛΟΘΕΙΣ ἐω) Leunclavius lib. 6. idem scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum, qui Constantinopolim sibi dedi, Manuelemque ea decedere juberet.

Ibid. B Ὁ πρὸ μικροῦ λελυθὼς Ἀνδρόνικος) De Johanne Andronici excæcati filio in Imperium a Bajazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat. Hic namque lib. 1. cap. 20. Johannem a patruo suo Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopoleos administrandis præfectum fuisse refert, non vero a Bajazite Sultano in solium Imperatorium collocatum. Laonicus omnia confuse lib. 2. describit.

Pag. 23. C Ἐκεῖ εἰς Βενετίαν) Nicolaus Dolionus Histor. Venetæ lib. 6. scribit Emanuelem Imperatorem anno Christi 1395. Constantinopoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde transiisse: ut

Edit. Paris. pag. 230. adversus ingruentem, singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem & suppetias impetraret. Johannes Juvenalis Ursinus adnotavit Manuelem anno Christi 1400. Parisios venisse; anno demum 1402. ab aula Regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensibus tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22. anno 1403.

Εἰς Μεθώνην) Urbs Peloponesi Methone, quæ hodie *Modon* appellatur, in sinu Messeniaco vulgo *Golfo di Coron*.

AD CAPUT XV.

LEUNCLAVIUS lib. 6. tradit Cazim seu Cadim ab Imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795. qui fuit Christi 1393.

Pag. 24. A Ἐν ἀφθόνοις στρουθῶν πολυφώνων) Passeres pro omni genere avium hic sumuntur: e rure tamen petitum schema illud, nam aliæ sunt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

Ibid. Σάξων) Cur hic Saxonum potius meminerit noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transsylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Siculis & Transsylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32. ῥῆγα τ Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ Regis fratrem. Leunclavius adeundus in Pandectis num. 102.

Ibid. C Καταπαραπεμπτέον ἐστὶν) De Legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phranzes lib. 1. cap. 25. Laonicus lib. 2. sub finem, & Leunclavius lib. 7. histor. Musulm.

Ibid. D. Ἐκείνων ξυρὸν πώγωνα καὶ πώγωνας) Principes Turcos ignominiæ inurendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. 4. in Urchane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit, *Si cui Rex iratus esset ignominiæ & pœnæ causa barbam hominis præcidi jubebat.* Et lib. 10. exemplum hujus affert, dum Saleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam injuriæ ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. 4. cap. 21. legimus Stephanum Serviæ Cralem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, prodentibus aliquot civibus, redegisset, jussisse, τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τίλλεσθαι, *barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto*; quod is acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. 7. Legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

Ἐγὼ κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ποιῆμο γαμετῆς) Laonicus lib. 2. sub finem alia verba respondisse Bajazitem Legatis Temyrianis tradit, ἢ δὲ Πεγορζεῖν ὑποδεξάμενα εἰς τὸν ἀγκάλην φαπ, εἰ τινὰς μὴ ὑπὸ μαχόμενος ἡμῖν, εἰ τρὶς τὴν ὑπηρετούμενα ἔχέτω ἀπολαβεῖν, *Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam* (dimissam) *ter apud se admittat.* Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se numquam admissurum: ita ut ipsi fas non sit, cum a trinis splenibus dimisit uxorem, eam iterum domi accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. 3. ubi de Turcorum moribus differit adeundus. Ratio, ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire, hæc est, perjurii ac levitatis nota macula se adspergit, qui se non amplius admissurum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique & decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, *a legitima uxore separetur*, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjurii nota inuratur. Leunclavius lib. 7. non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, *Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tas nugas mihi renunciaturas, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, ni tuis in regionibus te quæsitum irem, ac vice versa ni tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta.* Quibus verbis manifestus fit hujus loci sensus. pag. 231.

Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπέρσων) Turcopersæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci, postquam in Persidem a Muchumete Imbrailis filio vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagrolipice, regionis illius dominium adepti sunt circa annum Christi 1042. unde a Zengi, vel Tzingi-Chane pulsi, circa annum Christi 1200. in Anatoliam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appellatione comprehenduntur. Pag. 25. B

Ἀρσιγγάν) Olim Dascuta, seu Dascusa, ut habet Itinerarium Antonini, sita ad Euphratis oram, in finibus Cappadociæ & Armeniæ majoris. Illam Leunclav. lib. 6. & 7. Ertzintzanem appellat. Ibid.

Καὶ ὁ μέγας προφήτης) Bajazites intelligit prophetam suum Mohammedem. Ibidem.

Σεβάστειαν) Sebastia urbs Cappadociæ, quam Turci Sivas, & Sivaste appellant: cuniculis ductis eam cepisse Temyrem refert Leunclav. lib. 7. Laonicus vero lib. 3. tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista corruisse. Ibid. C

Πλίνθοις ὠμαῖς) Hodie etiamnum in Anatolia istis lateribus crudis ad domos ædificandas utuntur: qui ex terra aqua modice subacta formantur in lignea forma quadrata, & ad Solem siccantur. Ibid.

Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκοῦ) Leunclavius lib. 7. Hist. Musulm. & in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascum tradit: hoc contigit anno Christi 1400, ut etiam Augustin. Justinian. Episcop. Nebiens. in Annal. Genuensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascum afflixit ac vastavit Temyr, cujus illatæ cladis causa a Turcicæ historiæ scriptoribus talis traditur. Jezides Princeps, hæreticus a Musulmanis habitus, Hasanem & Huseinem prophetæ Mahametis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contumeliis gravibus affecit; tandem mortuus Damasci sepultus est. Illius itaque sepulchrum perquiri Temyr, & eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulchrum oppleri jussit. Quod ergo Jezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitiori vero modo Hamusenos, olim Emisenos dictos, habuit: quod inter ipsos Halidis (*qui Velidis filius erat*) & Amru (*Humeja patre nati*) Pag. 26. A

Hohametis sociorum ac discipulorum sepulchra ac monumenta extarent.

AD CAPUT XVI.

Ibid. C KAI τοῖς Ταυροσκύθαις καὶ Ζυγχοῖς) Tauroscythæ sunt, qui inter Borysthenem & Tanaim, & Tauricam Chersonesum habitant. Zinchi populi sunt ad Euxinum pontum, Sindi alias dicti. Plinius lib. 6. cap. 7. *A Cimmerio accolunt Meotici, Vali, Serbi, Archi, Zingi, Psesii.* qui Zyngi Plinio ii Zynchi sunt, in peninsula Corocondama siti. Sindi & Zinchi iidem sunt Eustathio ad Περιηγήσεως Διονυσίου hunc versum,

Σίνδοι, Κιμμέριοί τε καὶ οἳ πέλας Εὐξείνοιο,

ὅτι Σαυρομάταις ἐπέχουσιν οἱ Σίνδοι, οἳ καὶ Ζίγχοι λεγόμενοι κατά τινας. *Sauromatis succedunt Sindi, qui* Edit. Parif. pag. 232. *apud quosdam Zinchi appellantur.* Regio Zynchorum Ζυγχία appellatur in Biblioth. Regiæ MS. libro, in formulis subscriptionum & inscriptionum epistolarum Patriarchæ Constantinopoleos: & habetur inter Metropolitas, quibus scribit Patriarcha, ὁ Μητροπολίτης ... καὶ Ζηκχίας. Constant. Porphyrogenitus lib. de administratione Imperii sub finem de Zinchia hoc adnotatum reliquit, ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ Ζυγχίᾳ ... τοῦ τόπου τῆς παγῆς, ... τὸ μέρος τῆς Παπαγίας, ἐν ᾧ κατοικοῦσι Ζυγχοι, ἐννέα πηγαί εἰσιν ... *Tenendum in Zinchia parte ad fontem qui Papagiam respicit, quam Zinchi incolunt, novem esse fontes, quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas offert.*

Πλανδέων ἐκεῖ) Leonis Imperatoris Tacticæ lib. r. cap. a. hunc titulum habet, περὶ ἀπλήκτων ἤτοι ... ἄπληκτον vero & φοσσάτον eadem sunt, & *castra* significant, & verbum ἀπληκεύειν, *castra locare* eodem loco significat. per apocopen τοῦ (α) scripsit Ducas πλανδέων, quæ figura Græcis etiam nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix integrum ab iis pronuncietur, nec antiqui Græci idiomatis vestigia cernantur.

Ibid. D Πλησίον Ἀγκύρας) Ancyra urbs Galatiæ est.

Pag. 27. B Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Johannes Juvenalis Ursinius illius Cometæ, qui anno 1401. fulsit, & Buntingus in Chronologia meminerunt; hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπαδίας dictus, quod ardentes imitetur faces. Plin. lib. 2. cap. 25.

Pag. 28. B Τζαμπουζίδας) Hanc periodum non ita claram, ob auctoris impeditum stylum, constructionemque barbaram, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Persis ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum antea de se multa jactavisset, & contumeliose erga eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius inirent, probra in eos jactasse; tuncque per Tzabuzidas Tzauzios intelligere oportebit.

Ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀτίν) Omnes isti Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite spoliati fuerant, & ditionibus suis exuti, ut supra noster enarravit. Leuncl. lib. 7. idem de Bajazite ab illorum regulorum subditis deserto testatur. βάνδον autem significat *vexillum*, & βανδοφόρος, *vexillifer*. βάνδον Turcis *Sangiak*.

Ὁ δὲ Παγιαζὴτ ὡς κολοιὸς) Fabula notissima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spoliatus est.

Ibid. D Καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζὴτ τὸν λεγόμενον Μουσουλμὰν) Laonicus lib. 3. non longe a fine Bajazitem cum uxore & liberis suis Musulmane, Jesu & Mehemete captum esse tradit. At Leunclavius lib. 8. in principio solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: & cum eo sentit Phranzea lib. 1. cap. 22. Leuncl. ibidem scribit Emirem Suleimanem ab Eisnes-Bego, & Hassan-Aga pugnæ subtractum in Europam abductum fuisse. hic Suleimanes Ducæ est Musalman, quem Stephanus, Leunclavio lib. 7. Vulcoglius, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

Ἕως οὗ ὁ Παγιαζὴτ) Leunclavius his consentit, Ibid. B dum Genitzeros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem mox captum iri vidissent.

Νόμος γὰρ ἦν αὐτοῖς) Quod pro lege auctor noster Pag. 29. A adducit, Leunclav. lib. 7. Temyris propositum fuisse tradit, & illius ad Bajazitem verba refert, *Quo tempore, ait, meis e regionibus ipse discedebam, hanc suscepturus expeditionem: juratus promisi Deo, siquidem prælio victor evaderem, neminem me deinceps a pugna commissa interfecturum.* Cum vero Ducas Romæos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romæos: sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

Τότε καὶ μὴ θέλων κατεῖδε τοῦ ἵππου) Hanc Bajazi- Ibid. B tis cladem & captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 803. post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401. Augusti 7. feria 1. cœpit enim annus 804. Augusti 11. feria 5. confirmat hanc temporis epocham cometa visus vere antece- pag. 233. dente, quem Juvenalis Ursinius fuisse testatur anno 1401. & in Chronologia Buntingus, ut jam diximus. quæ nota cæteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. Congruit etiam tempus anni calidissimum, quo Leonis dodecatemorion Sol permeabat. Ursinius tamen anno 1402. prælium initum fuisse tradit; Phranzes eodem anno contigisse vult Julii die 28. ut colligitur ex lib. 1. capp. 21. & 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909. Augusti die 30. dum Constantinopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello vicisset: quare 28. Julii, quo Phranzes hosce Principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910. Christi 1402. quod etiam confirmatur ejus verbis, quibus profitetur cap. 21. se scripturum deinceps ea, quæ ab anno 6910. præclara facinora ac memoria digna contigerunt: unde excluditur annus ille 6909. Non dissimulandum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28. Julii anni mundi 6910. (Christi 1402.) dicit enim feria 6. quæ, Zuma juni, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse: & ille dies Julii 28. fuit feria 6. Hegiræ anno 804. finiente, & post triduum mox incipiente anno 805. Augusti die 1. feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genuens. lib. 5. Ubertus Folieta lib. 9. Petrus Bizarus quoque lib. 9. Historiæ Genuens. Augustin. Justinian. in Annalibus Genuensibus pugnam anno 1402. commissam scribunt. Damascum a Temyre captam & vastatam anno 1400. testatur Augustinus Justin. cujus urbis clades, secundum nostrum Ducam anno uno pugnam ad Ancyram antecessit. Verumtamen Cometæ supradicti nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia simus, quæ anno 1401. pugnatum fuisse asserit: Sethus Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399. alligat, anno Hegiræ 805. jam jam finienti Septemb. 2. fuisse quoque feriam 6. scribit: a vero longius recedit illa sententia, & a nota illustri, quam Ducas prorsus aliena est: si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem a pugna commissa est, Sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Duca insignem characterem: Jacobus Bosius in historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ annum prodidit Chr. 1398. qui a vero longissime distat; ut & Bonfinius Decad. 3. lib. dum obitum Temyris anno Christi 1399. accidisse scribit.

Ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικὸς) Hic & infra commendantur equi Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1584. confirmat Principes Osmaneos his equis ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: οἱ γὰρ ἵπποι τοῖς Ἄραψι ταχεῖς μέν εἰσι ...

καὶ τῷ κατὰ πόδας ποδωκέστατοι, οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὸν δρόμον ἐκτείνουσι, ἀλλ' ἀποκναίουσι τάχιστα. Arabum equidem equi primo impetu prompti, & præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant.

Ibid. B Ζατρίκιον) Ita apellatur ludus Schacehorum ab Artemidoro in Oneirocriticis.

Δεῖ αὐτῷ Περσιστὶ Σαχρούχ) Si Leanclavium sequimur, legendum erit χαὶχ ρούχ, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali *Scacco matto*, Galli *Eschec mat* appellant: quando in Zatrichii ludo Regulus ad angustias ita redactus est, ut mox capiendus & deturbandus, in nullam amplius se movere possit partem, ut salvus evadat. Leunclavius lib. 12. Scach-Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus ait Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur. Ad huoc Schacehorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583. allato nuncio cladis in Persida a Turcis acceptæ, Sultano Morati III. dixit *Schachbam Schacho*, id est, regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueres.

Edit. Parif. pag. 234. Ibid. E Καὶ ψυχαγωγοῦσι καὶ παρηγοροῦσι) Adeundus Leuncl. lib. 7. Historiæ Musulmanicæ, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitam excepit & habuit. Phranzes lib. 1. cap. 29. & Laonicus lib. 3. non longe a fine, sed uterque a Duca & Leunclavio dissentiens.

Pag. 30. A Ο δὲ Τεμὴρ πλεῖον πλοῦτον) Crudelissimum & avarissimum fuisse Temyrum testantur Laonicus & Leunclavius.

Ibid. B Ἔτι ὄντος τοῦ Παγιαζὴτ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πολέμου) Leunclavius lib. 8. in principio omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc fuere Ertogrul, Emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Bucharedinem; Mustaphas in prælio Temyriano periit. Suleimanes ex eo subtractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis excessit. Isa Prusam seu Bursam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Serajo educabatur. Hoc loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque infra in pugna non occubuisse asserit. quem porro Ese vocat Ducas, eum Laonicus Jesum, Leunclavius Isam appellant: hodieque Turci Dominum redemptorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

Ibidem. Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ) Hic Mustaphas postea in scenam prodibit adversus Mehemetem, qui Musulmano, Mose & Ese seu Isa occisis, ac Mustapha hocce debellato, Osmanici imperii summam solus obtinebat. Discrepat ergo Leunclavius a nostro tam in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine, qui Orchanes nostro, Cassumes illi dicitur.

Ibidem. Εὑρὼν δύο τεχνίτας ὀρυκτὰς) Laonicus lib. 3. prodidit a Bajazitis Ducibus, non a Mehemete ejus filio, tentatum furtim, ut in libertatem ille assereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossoribus, qui cuniculum in eam partem, in qua Bajazites erat, egerunt: demumque in ipso opere deprehensi capti sunt. Leunclavius & Phranzes hujus facinoris egregii & audacis nullam mentionem faciunt.

Ibid. D Πρᾶξις δὲ παρεκτὸς τοῦ Τεμὴρ) Nescio quare Ducas caveam illum ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit: cum accurate facta cætera recenseat. Equidem, ut, quod sentio, aperiam cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem & sævitiam Temyrischani exaggerandam, commentos esse temporis illius homines ingenue dicam: vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caveam ferream ipsos appellavisse.

Leunclavius lib. 7. narrationem Ducæ partim confirmat, quæ ad Chotziaferuzen seu Hozzapherizem Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

AD CAPUT XVII.

HOc capite res festas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optime ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex Principis Lesbi seu Mitylenes monumentis, qui Temyri honorem cultumque, ad sævitiam ejus iracundiamque devitandum, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi Principis successori in præcipuis negotiis operam suam navavit, & inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in Hist. Ord. Militiæ Hierosolymitanæ Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, at & Laonicus lib. 3. qui breviter expeditionem illam explicat & machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet. Pag. 31. pag. 235.

Καὶ αὐτὸς αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Λαζάρου) Leunclavius lib. 7. Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyris mandato venire jussam tradit: cum apud Zagatajos Scythas id vitio aut dedecori non verteretur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerrime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus lib. 3. Ibid. A

Ἀδραμύττιον) Urbs maritima Phrygiæ inferioris vel Lydiæ Asio vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim Metropolitæ subdita. Ibid.

Ἄτταλος) Notitia Patriarchatus Constantinopoleos sub Sardium Metropolita habet Ἀτταλείας Episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ Metropolitæ subest.

Νύμφαιον) Veteres Geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum. Plinius in Asiæ descriptione in Cilicia collocat Nymphæum lib. 5. cap. 27 Ideo conjicere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio & aliis Geographis posterius esse. de illo duobus locis Gregoras meminit, lib. 3. sub finem, traditque Johannem Vataciam Imp. illic obiisse. lib. deinde 6. appellatque Νύμφαιον τῆς Λυδίας. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano. Ibid. C

Μέσον πέτρας ἰσδίας, καὶ μέσον κεφαλὰς συναρμόσεως) Genus illud structuræ ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius lib. 2. cap. 8. *Structurarum genera sunt hæc, reticulatum, quo nunc omnes utuntur, & antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia & coagmenta.* Pag. 32. A

Καὶ πρὸς τὴν Μήλασον) In margine correximus Μυλάσσου, in Caria enim fuit Mylassa vel Mylas, a Stephano etenim & aliis ita appellatur. In notitia Thronorum sub CPolitano Patriarcha, Metropolitæ Stauropoleos subjicitur Episcopus τῆς Μυλάσσου, vel ut alius MS. Codex correctius exhibet τῆς Μυλάσσων, & propterea Mylassum reddidimus, quod ad hodiernam pronunciationem magis accedat. Pag. 33. B

Ἀπὸ δὲ Ἀκρωτηρίου ἐν Φρυγίας Σαλουταρίου) Quo in loco mortuus sit Bajazites non prodiderunt Laonicus, Phranzes & Leunclavius. Animi ægritudine confectum obiisse docet Laonicus; causam addit Leunclavius, quod Bajazites a Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum transferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Venenum a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod Leuncl. in calce lib. 7. Histor. Musulm. scribit. Ducas in Phrygia Salutaria Turcis Carasar dicta Bajazitem diem supremum Ibid. C

clausisse docet. Locus autem ille Caraiar, quo nomine noster Phrygiam Salutariam intelligit, proculdubio est, quem Kara-Chisaram Turci appellant, id est, arcem nigram; Græci medii ævi locum illum μαυρόκαστρον, hoc est, *nigrum castrum*, quem antiqui Corycum appellarunt, ut notat Leuncl. lib. 3. & cap. 144. Pandect. Turcic. Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ 804. id est Christi 1402. postquam annos 14. regnasset, ita tradit Leuncl. lib 7. at lib. 8. mortuum ait anno Hegiræ 805. Laonici textus admodum depravatus est, qui annos 25. eum regnasse prodit. Orbinus scribit uxorem Bajazitis Lazari filiam Millevam, (Ducas Mariam appellat) altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi jussit, & eo habitu mensæ accumbentibus ministrare coegit.

Ibid. E Αλλ' ἐνιαυτόν) Post mortem Bajazitis interregnum constituunt Turcici Annales annorum 12. donec Sultanus Mehemetes rerum summa & Imperio potiretur.

Edit. Paris. pag. 236. Pag. 34. A

AD CAPUT XVIII.

KAI τὸν τοῦ Παγιαζὴτ) Hoc loco addidimus καὶ αὐτοῖς, absque quibus verbis constructio orationis claudicat.

Ibid. B Ἑνὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ) Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides datos ait, marem unum, fœminam alteram nomine Phatma-Catun. at infra cap. 20. narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes, & illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, & Phatma redditi sunt; minor Constantinopoli remansit, Christianisque sactis initiatus obiit. Leunclavius lib. 10. cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Græcorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimum Cassimem, & sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes cap. 30. lib. 1. eum, qui Christianus obiit, Jusuphum, id est, Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima Catun idem est ac Domina Fatima, Italis *Signora Fatima*: ista enim vox *Caden* Turcis est quod Italis *Signora o vero Madamigella*: Armeni Cadun vel Catun per, u, Italicum pronunciant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, & Hali patrueli suo nuptam dedit.

Τὰ τοῦ Στρύμονος) Strymon Macedoniæ fluvius est; Zetunium oppidum est: cujus Episcopus Larissæo secundæ Græciæ Metropolitæ olim suberat, & ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus lib. 2. τό, τε Ζητοῦνιον τὸ ἐν Θερμοπύλαις. Sperchius olim, postea Ἀγρομύλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie *del Volo* appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joh. Curopalata, Scilitza in Basilio & Constantino: & in iisdem Georgius Cedrenus.

Ibid. C Δημήτριον Λεοντάριν) pro Λεοντάριον more vulgaris idiomatis: hujus Demetrii meminit Phranzes lib. 1. cap 39.

Ibid. D Κατεβαίνοντος ὁ Καρμιάνη) Leuncl. lib. 7. hist. Musulm. narrat Temyrem principibus a Bajazite spoliatis ditiones restituisse. qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonico Catamanus Alosurius dicitur lib. 2. videndus Leuncl. in Pandectis hist. Turcicæ num. 56.

Ib. A. Παγιαζὴτ υἱοί, ὁ μὲν Μεχεμέτ) Leunclavius libb. 9. 10. & 11. hanc fratrum lanienam stragesque narrat. lib. 9. quæ adversus Isam-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Ese vel Isæ stetisse, & a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus lib. 4. Jesum seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, & captum prælio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes lib. 1. c. 30. consentit. Sed quod lib. 10. initio dicit Leunclavius verissimum est, Laonici narrationem confusam & mutilam esse, ex qua vel acutiores se se extricare & expedire vix possint. Becani Annales & Historia Verantiana, eodem Leuncl. teste, & eos improbante, Isam a Musa occisum tradunt.

Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει) Hujus Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus libb. 4. & 5. de eo verba fecit, & Ζουναΐτην appellat. Leunclavius ejus meminit primum lib. 10. in quo Duime, seu suppositii Mustaphæ historiam contexuit, eumque Tzuneitem nominat. Ducas ubique Τζυναῒτ habet, quod nomen Cineitem reddidimus, ita ut, *ei*, prima syllaba pronunciatione Italica efferatur. Hic Cineites a Leunclavio Ismyroglii, id est, Smyrnæ principis, filius dicitur: Ducas vero eum Kara-Supassi, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, & Adinis, seu Atinis filios, qui Ismyroglii, & Smyrnæ principes erant, Jonia expulisse. Obiter hic lectores monebimus, in enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a Laonico & Leunclavio multum differre. Pag. 35. A

pag. 237.

Ὁ δὲ Ὀμοὺρ καλούμενος) Homur iste fuit frater Ese seu Isæ, & uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra cap. 7. narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes & posteri continentur. Ibid. C

Ελιαζπεγλω) id est, Eliam-begum ex Mantachiæ posteris. Ibid.

Μαμαλοὺ ἐπιμάζοντα) Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quæ mox sequuntur, ostendunt: & fortasse illud est, quod tabulæ Geographiæ Guillelmi Blaeu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri, situm ostendunt, & *Castelmarmora* appellant. habent equidem Strabo, Ptolemæus & Stephanus Μαλλὸν ἐν Κιλικίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amani portas & Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajectus. Pag. 37. A

Καὶ Ἀϊδίνη Καδηλίκιος) Legatus generalis, seu Vicarius Atinis, id est, Adinensis ditionis, quam Turci Aidin-ili appellant; cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, soceri sui vicarius generalis proclamatus est. Ibid. B

Τοῦ Ἑρμοῦ ποταμοῦ) Hermus est qui Smyrnæos campos alluit. Ibidem.

Ὁ δὲ Μουσουλμὰν μὲ ...) Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Soleimanem adversus Mehemetem, & in Asiam transiisse Leunclav. lib. 10. ex Hanivaldana historia tradit. Ibid. C

Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαινεμένη) Hodie retinet idem nomen, & ab omnibus Smyrnæ incolis appellatur Μαινεμέν, *Menemé*. Planicies camporum illa, quam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui a Septentrione objacet. Fertilis est ager, vini generosi, peponum, aliorumq; fructuum ferax. Ille locus est de quo Leunclavius lib. 6. mentionem facit, eumque in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm fuisse, & a Turcis *Mezmen* appellari docet: ubi tunc temporis salis officinæ erant. Pag. 37. A

Μυσαλλαι) De illo loco nihil legi: si cui forte appellatio loci illius corrupta videtur, dispiciat num ex τοῖς ... degeneraverit; quam urbem Catalogus seu Notitia Episcopatuum sub Patriarchali Constantinopoleos throno constitutorum refert, suppositam esse Ephesino Metropolitæ. Ibid.

Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζυναῒτ) Vafer admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes transierit. diuturnos carceres toleravit in Lemno, & tandem a Ducibus Sultani Moratis captus vitam laqueo finivit. Ibid. E

Πρὸς Γαλήσιον ὄρος) Mons ille Galesius Epheso vicinus est, & proculdubio nomen ab urbe Gale- Ibid. E

sio traxit, cujus meminit Stephanus de urbibus. Γαλήσιον πόλις Εφέσου. Παρθένιος ἐν ἐπικηδείῳ τῷ εἰς Αὐξίθεμιν. *Galesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxithemum epicedio.* Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illum facit, & Gregoram, ut suam fucatur sententiam, adducit.

Pag. 38. A Πίξας δύο τὰς αὐτοῦ) Lib. 10. histor. Musulm. notat Leuncl. hunc fuisse Soleimanis seu Musulmanis genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, compotationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

AD CAPUT XIX.

Edit. Paris. pag. 138. LEUNCLAVIUS lib. 10. Mosis adversus Soleimanem seu Musulmanem gesta narrat, auctorumque dissentientes narrationes notat.

Ibid. B Ἡγεμονεύοντος Σπενδιὰρ τοῦ Τυρκομάνου) Isfendiares a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii & Isfendiaroglii appellati sunt. Laonicus lib. 4. Mosem ad Sinopes Principem profectum esse etiam narrat.

Ibid. Καὶ τὸ Μιρτζὲ Βοεβόδα) Merkien Ilakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus lib. 4. Myrxen. Hic est Dani frater, de quo infra fit mentio cap. 29.

Ibid. C Σεκλαγρηνίζω δὲ Νίγρω) Annales Genuenses nullam illo tempore hujus Nigri mentionem faciunt: cujusdam alius, qui sæculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

Ibid. D Ἐν τοῖς μέρεσιν τῆς Ἀχρίδος) In MS. lib. Bibliothecæ Regiæ catalogus urbium & locorum, quorum nomina mutata sunt, extat: in eo ἡ πρώτη Ἰουστινιανὴ Ἀχρίδα. In alio MS. ejusdem Bibliothecæ extant formulæ inscriptionum & subscriptionum, quibus Constantinopolitanus Patriarcha in litteris ad Papam, Patriarchas & Metropolitas utitur. inter illos extat, πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆς, his verbis: μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρίδων καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος. *Beatissime Archiepiscope Justinianæ primæ, Achridarum, & universæ Bulgariæ in Spiritu sancto Dilecte mediocritatis nostræ frater.* Ex his illis verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illaque esse urbs, hæc regio dici posset: cui conveniunt verba Libri MS. 1935. Bibliothecæ Regiæ, Θρᾴκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανουπόλεως μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ τῆς Ἀχρίδος ἐκ τῶν μερῶν αὐτῆς. *Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, & Sophia, Bulgaria & Ochride ejusque partibus terminatur.* ita ut Ochris seu Achris pro provincia & regione hoc loco, non pro urbe accipiatur. Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora lib. 3. in Macedonia collocatur, quæ & Bulgarici regni, in Illyricum usque protensi, pars fuit. libro etiam 2. habet περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας ἣ καὶ Ἀχρίδος καλεῖται, *De Archiepiscopatu Bulgariæ, qui & Achridis dicitur*, cujus Metropolis Justiniana prima dicta. Georg. Logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. 5. Macedoniæ urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis Papæ IX. adversus Michaelem Cerularium, & Leonem Achridæ Episcopum, urbem esse clare exponunt: In illis extat epistola Michaelis & Leonis quæ sic incipit: *Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Achridæ Metropolis Bulgarorum dilecto fratri Johanni Cannensi Episcopo.* Cantacuzenus etiam πόλιν ὀχυρὰν eam appellat, lib. 2. cap. 20. ita ut dubium omne tollatur: & Achridam esse urbem constet.

Pag. 39. B Ὁ δὲ Μουσουλμὰν ἐν χωρίῳ τινὶ) Ejus mortem eodem fere modo accidisse Beccani Annales & Historia Verantiana narrant. dissentit ab illis Hanivaldana. videndus Leunclavius lib. 10. ea quo annum devicti Musulmani textus margini adjecimus. Laonicus lib. 4. rem aliter, quam alii, narrat.

Καβοὺρ ἐγένετο) Gaurum & Gaurus scribit Leunclavius: Turci Giaour dissyllabum Gallica pronunciatione: verbum contumeliosum est, quod infidelem significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob fœdus cum Imperatore Manuele ab eo percussum, obsidesque fratrem ac sororem datos. Ibid. B

Τὴν ῥομφαίαν τοῦ ἀσεβοῦς) De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. 1. ex Arabum & Turcorum monumentis sic disserit. *Hunc illæ Muhammetanorum fabellæ de illius* Sulficare (*sic Alis acinacem nominare consueverunt*) *quem narrant, quoties vagina educeretur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubitos 18. longus, & Alim eo contra Gauros utentem, ab utroque latere non alter ipsos, ac segetem messores prosternere solitum: ac montes etiam seu scopulos eo dissecuisse. Mos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmanorum hic Alis acinax, sive* Sulficar, *velut inauspicatus Christianis, faustus ipsis exprimatur*, &c. In superliminaribus quarumdam ædium publicarum Constantinopoli, hoc Sulficar expressum bifidi ensis figura vidi, & gladium Halis appellari ab incolis audivi: hoc μορμολυκείῳ & terriculamento, pavorem Christianis injicere, gens viribus suis omnium confisa, credit. pag. 239.

Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν) Adeundus Leunclavius lib. 11. Histor. Musulm. a Muhamede per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem Imperatorem sollicitatum Verantiana & Hanivaldana historiæ tradunt. Illa victum a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit; & utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De Mose Laonicus lib. 4. adeundus. Phranzes etiam lib. 1. cap. 30. istorum Bajazitis filiorum res gestas narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum victum Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit. Pag. 40. A

Πὰν τὸ ἐν μετώπῳ γραφὲν) Juxta mentem Musulmanicæ religionis, quæ prædestinationem inevitabilem adstruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit. Pag. 41. C

AD CAPUT XX.

LEUNCLAVIUS libb. 12. & 13. eorum, quæ inter Manuelem Imperatorem & Principes Othmaneos gesta sunt, nihil attigit.

Καὶ Δεσποτὴς τῶν Ἰωαννίνων) Urbs Epiri sub Metropolita Naupacti Ætoliæ, olim Cassiope appellata, nunc Johannina. Pag. 42. C

Καὶ συνάπτει τὴν ἐκ Ῥωσίας) De his nuptiis pauca Phranzes lib. 1. cap. 38. Illius Annæ a Rhosia seu Russia obitum accidisse anno 6925. Christi 1417. & peste consumptam fuisse scribit. Ibid. C

Ὁ δὲ ἄλλος ἀδελφὸς) Hunc filiorum Bajazitis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. 4. qui Jesam eum appellat, & Phranzes lib. 1. cap. 30. eique Jusuph seu Josephum nomen fuisse tradit. Pag. 43. A

Καὶ ποιήσας ἐν Ἰταλίᾳ) Hæ secundæ Johannis Imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927. (Christi 1419.) Januarii 19. ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Russia, & secundas istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Johannis uxorem Sophiam appellatam, eximia & absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non nimis honesto, comparat. hinc facie macilenta nec florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus lib. 4. non longe a fine il- Ibid. D

lam narrat, *ἐντιμοί μὲν τὸν τρόπον, ἀειδῆ δὲ τὴν ὄψιν*, *moribus quidem honestis, sed ingrata ac deformi facie fuisse*.

2. Ἡ δὲ βασιλὶς φυγοῦσα τὸ ἀμετάδοτον) cap. ultimo lib. 1. Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934. (Christi 1426.) Augusto mense.

Edit. Parif. pag. 240. Ο δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκεῖνος) Phranzes & Ducas dissentiunt in assignando tempore, quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele superstite id factum tradit: contra vero Phranzes jam obiisse diem Manuelem adstruit: fato siquidam concessit Manuel, ut refert Phranzes lib. 1. cap. ultimo, anno mundi 6933. (Christi 1425) Julii die 21. Sophia vero anno 6934 mense Augusto aufugit, post mortem scilicet Manuelis. Aliud etiam hoc loco notabimus circa temporis momenta a Phranze indicata de Manuelis obitu & Johannis initiis: Mors Manuelis contigit anno prædicto 6933. Julij 21. Capite deinde primo lib. 2. narrat anno 6934. mense Augusto rerum summam ad Johannem Imperatorem devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi non videtur; Johannem jam coronatum Imperatorem, post annum a morte patris Manuelis, rerum summam adeptum esse, Phranzem ergo, aut qui illum transcripsit, errasse puto, vel pro Septembre mense Augustum scripsisse. vel si Augusto mense Johannes Imperij administrare ras cœpit, pro anno 6934 legendum esse anno 6933.

Ibid. Ο δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes lib. 2. cap. 1. anno 695. (Christi 1427.) Augusti 29. Mariam Trapezuntinam Constantinopolim advenisse, & anno 6936. (eodem Christi anno 1427.) mense Septembri nuptiarum solemnia celebrata esse scribit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat, postquam Marchionis Μοντεφερατ filia aufugisset, aliam uxorem Johannem duxisse *ἀπὸ τῆς Σαρματίας τοῦ Σαρματῶν βασιλέως θυγατέρα*. *e Sarmatia, Sarmatarum*, id est, Russiæ seu Moscoviæ, *regis filiam*. quod duobus testibus Ducæ & Phranzi repugnat, qui tertiam Johannis uxorem Trapezuntini Imperatoris filiam esse asserunt.

Ibid. D Ο βασιλεὺς δὲ ἐπάνεισιν ἐπὶ Κωνσταντίνου.) Au[c]tor noster trium uxorum Johannis historiam digressione usus hactenus perrexuit, redit deinceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelis in Peloponnesum profectionem: quam Imperator hicce, anno adventum Annæ a Russia sequenti, teste Phranze suscepit, mundi nempe 6923. (Christi 1415.) cujus mense Martio die 29. in Cenchreorum portum salvus venit. anno deinde sequente 6924. Constantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem facit Laonicus lib. 4. Hexamiliumque, quod & Phranzes testatur, ab eo refectum. Martinus Papa V. indulgentias plenarias postea concessit illis, qui ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quoniam vero de Cenchreorum navali & portu hic mentio injecta est, Lectorem admonebimus, Leunclavium lib. 14. Historiæ Musulmanicæ, & in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 120 nec sibi constare, nec veritatem adsecutum omnino esse. Non sibi similis est, quod lib. 14. Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum collocet: cap. vero 120 Pandect. in Laconia seu Tzaconia; quod impossibile est in duobus locis eamdem urbem sitam esse. Veritatem partim adsecutus est, cum Geremen in Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit; at Corinthus non est, sed Cenchreæ in Saronico sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia.

AD CAPUT XXI.

LEUNCLAVIUS Histor. Musulm. lib. 14. & in Annalibus Turcicis expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglius est nullum verbum facit: sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

Ἐλθεῖν εἰς Κύμην) Κύμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Λέσβου, ἀπὸ Κύμης Ἀμαζόνος. Stephanus de urbibus. Idem Strabo lib. 13. Dominicus Marius Niger vult esse Phocæam novam, quæ Lesbo objacet.

Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζίκ) Notitia Metropoleon sub Smyrnæ throno habet *ἐπίσκοπον τοῦ Ἀρχαγγέλου*, qui proculdubio is est, cujus hic nomen a nostro refertur. Pag. 45. B

Τὸ Νυμφαῖον) Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydiæ, aut Joniæ in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Strabo, & Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Panticapæum & Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido. lib. 2. in fine, ubi de Johannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, *περὶ τὸ Νυμφαῖον τότε τυγχάνων τὰς διατριβὰς* & lib. 6. cap. 13. ubi de Porphyrogenito verba facit, *ἐπεὶ δὲ ἦσαν περὶ τὸ Νυμφαῖον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε*, &c. Pag. 245. Ibid.

Πινακοκομικοί) Phavorinus, *πινακὶς πίναξ παρ' Ὁμήρῳ, τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὕστερον δηλοῖ. πινακίς*, *apud Homerum abacum seu tabulam significat, apud recentiores epistolam*. Pag. 46. A

In Latina versione post ista verba (Albanus sum) interserenda sunt, *cujus religionis*. respondit Adulas. *Antea Cavur eram, nunc Musulmanus sum* Ibidem legendum (filiam meam uxorem legitimam.) Ibid.

Ο δὲ μέγας μαΐστωρ) Magnus magister militiæ Hierosolymitanæ tunc fuit Frater Philibertus de Nailaco natione Gallus, & antequam magnus Magister electus fuisset, Aquitaniæ Prior. Creatus fuit sociorum suffragiis anno 1395. ut lib. 4. tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit ad Concilium proficisci cogitans, & Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420 & sequenti 1421. obiit, ut idem Bosius lib. 5. testatur. Verum de illius incœpto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum Sultano Mehemete colloquiis verbum nullum facit. Ibid.

Ἐγὼ μὲν πάτερ) Melius sic reddetur ista periodus, *Ego quidem, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam*. Hic enim patrem vocat Mehemetes Magnum Magistrum. Pag. 47. A

Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ Σουσμανοῦ) Susmanus ille Mysiæ inferioris Dux fuit, a Bajazita vivus captus, & in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. 5. scriptum est. Susmani quoque lib. 1. Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. 3. cap. 2. Sisinani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illum repetebat Alexander Mysorum rex, qui Michaeli successerat. Ibid.

Ἐν τῇ Μήλῳ, ἢ Μύλῳ, Juxta hodiernam pronunciationem scripsit Μύλῳ. cum Μῆλον antiqui dixerint, Latini Melum.

Κατὰ τοῦ Δυκὸς Ναξίου) Leunclavius de illo bello & prælio nihil habet. Laonicus lib. 4. non longe a fine, more suo confuso & intricato illud narrat, & classis Venetæ ducem fuisse Petrum Lauredanum asserit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, *τήν τε Λάμψακον πολιορκίᾳ περιεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλιπον. καὶ αὐτοὶ ᾤχοντο ἐπ' οἴκου ἀποπλεύσαντες*, *Lampsacum deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt*. Ducas ipsos frustra tentasse scribit, & Constantinopolim navigasse. Phranzes lib. 1. cap. 31. paucissimis verbis de illo bello differit; ducemque classis Venetæ Petrum Lauredanum fuisse notat.

Ἀδριατικοῦ κόλπου) Improprie appellat Adriani sinum. Mare Hadriaticum ab urbe Hadria nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro per sinum Adriaticum hic intelligi mare Jonium, quod Siciliam & Peloponesum interfluit: & hodie a nautis *il Golfo* adhuc appellatur.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Hanc de nova secta historiam persequitur Leuncl. lib. 12. & in Annal. Turc. Bedredinis Semavinæ F. nomen nostro ignotum est, sicut etiam monachus Cretensis Leunclavio ignotus. magna singularique prudentia Soltani Mehemetis huic nascenti sectæ itum
Edit. Paris. pag. 142. obviam, quæ seditiones & tumultus excitasset: quales postea contigerunt sub Soleimane anno 1526. in Asia minore excitati, ut lib. 18. Leuncl. notat.

Ibidem Ὁ ναυτικὸς καλοῦσι συνάγει) Nautæ Itali in tabulis nauticis loci illius nomen, *Capo Stilari*, habent: eumque a Smyrna milliaribus 40 Phocæa veteri, *Poja Vecchia* milliaribus 20. a Chi sancta Panagia milliaribus 10. distare asserunt. Dominicus Marius Niger in Comment. Asiæ primo, disserens de Chersoneso Chalcitide, talia scribit, *In cujus altero cornu promontorium est Numantis* (Mimantis dicendum erat,) *quod recentiores caput Stilari appellant*. Antiquis temporibus μελαῖνα, ut Strabo lib. 14. refert, appellabatur, inque eo promontorio Latomiæ molarum lapidum erant, quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respondet: appellatur enim hodie Kara-borru, Kara-borna vulgo pronunciatur, id est, niger nasus, seu nigrum promotorium. Fallitur Leunclavius lib. 12. cit. qui Caraboru, vel Caraburam Lyciæ oppidum, Turcicamque appellationem inde derivatam putat. Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi ditione situm est, cui Adin seu Atin imperaverat, cujus pars Jonia fuit. Cara-borum illud seu Caraboru promontorium est altissimum, quod sinum, cui Smyrna adjacet, intrantibus ad dextram objacet.

Ibid. D Ὁ τοῦ Σουμαναῖ υἱὸς) Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, & Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque sequaces susceptarum non meminerunt; ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, & Bajazites Mesiton duces fuerunt, solummodo meminere. Illubenter enim Turci se victos fatentur; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt: bello nempe Temyriano, & navali ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a fœderatis cum Veneta Repub. Principibus Christianis superati. quem porro Ducas Bercligiam Mustapham, Leuncl. Burugluem Mustapham appellat.

Pag. 50. B Τοῦ Χαλτας ὅμοι) Pronunciatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcice *avum* significat. Dervisiam quemdam ab ipsis *Sedik Dede* appellatum audivi, id est *antiquum fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum: secundus enim a Præsule Dervisiorum erat.

AD CAPUT XXII.

Pag. 51. A Ὁ ἐν προρρήσει μέγας μαΐστωρ) Philibertus de Nailaco appellatus.

Καὶ ἐκεῖ ᾠκοδόμησε γραπτὸν τῷ ἁγίῳ Πέτρῳ) Bosius lib. 4. Hist. Ord. Milit. Hierosol. scribit anno 1399. Smyrnam a Temyre expugnatam: statimque, magnum Magistrum in Cariam cum classe navigasse: locum illic situ tutissimum inter sinus Ceramicum & Jasium, qui hodie *Golfo di San Pietro* appellatur, ubi quondam steterat Halicarnassus, occupavisse, & S. Petri castrum ædificavisse, de quo sic loquitur Bosius, *Il quale fu poi di gran gloria e riputazione a quest'ordine, e di grand' utile alla Christianità* additque canes in eo castro nutritos fuisse, qui interdiu vincti, noctu ad castri custodiam emittebantur: quorum adeo exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis olfactu dignoscerent; hos dilaniarent, illos ad castri portam salvos deducerent. lib. quoque 5. idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam & monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus, 17. a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, & anno 1516. vel 1417. acciderunt, non potuit magnus Magister, qui tunc Concil. Constantiæ intererat, Smyrnam venire, castrum reficere, & cum Mehemete colloqui: oporet itaque Legatum magni Magistri aliquem, Pag. 143. qui classi præesset, a Duca Magnum Magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse: totus enim illa Asiæ tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo Ponti Euxini, & maris Carpatii: cum S. Petri castrum in Caria, Asiæ minoris angulo locatum sit, hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnam iterum occupare, quam alias sedes quæsivisse; & proculdubio Smyrnam facilius confugere poterant Christiani, & in libertatem se vindicare; quod iis quidem utile erat, atque etiam illi Rhodiorum equitum societati; qui ex illa confugientium multitudine socios navales, volonesque remiges legere poterant, & ad navales expeditiones excursionesque eorum opera uti.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὅδε ἐστι ἄρχοντος) Hæc est expeditio, cujus meminit Leuncl. lib. 12. Ibid. B.

Ποῖ ἐδύνατο ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσταφᾶ) Hic est Mustaphas, de cujus natalibus controvertitur. Pag. 52. A Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea *Dusme* lingua Turcica appellant. Phranzes lib. 1. cap. 32. legitimum eum fuisse asserit, Moratisque secundi patruum, ab eoque victum & strangulatum. Laonicus lib. 4. Μουσταφᾶς ἦν εἷς τῶν Παιαζήτου παίδων, *Bajazitis filiorum unus Mustaphas*. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro & Phranzes eum innotuisse sub Morate II. tradiderunt: Laonicus sub Mahomete Moratis patre: qua in parte cum nostro sentit, atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cineitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocris est.

Μίχος καὶ τῇ πόλει Θεσσαλονίκῃ) Laonicus dicit Thermam venisse, captos Constantinopolim Ibid. B deductos fuisse: verum Auctoris nostri narratio amplior est, & circumstantiis appositis lucidior. In margine editi Laonici, anno 1615. Coloniæ Allobrogum Therma vocatur Thessalonica; Therma equidem a Thessalonica non longe abest & sinui Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium Auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη, ἡ νῦν Θεσσαλονίκη. extat in MS. lib. 1334. Bibl. Reg.

Περὶ ὧν τὸ φιλοτιμίαν) Manuel Imperator, ut Pag. 53. B Principem summum, alienæ clientelæ non obnoxium, generosum ac magnanimum virum decet, Mehemeti respondit, Indignum enim se facinus flagitiumque admisisset, seque Mehemetis subditum ac clientem confessus fuisset: si, asylorum ac hospitalitatis jure violato, en-fugientes ad se Mustapham & Cineitem tradidisset.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις) Infra hujus Theologi, Pag. 54. A qui Corax dicebatur, scelera & proditiones, ob quas acerbissimo supplicio mulctatus est, latius explicantur, cujus apud alios nullum verbum invenio.

Μέλλων δὲ Βορβόρου) Βορβόρος, Sordium aut fæcium Ibid. D collector. Βόρβορος enim significat cœnum, sordes, fæces.

Παρακλουμένου δ' αὐτοῦ Μαχουμέτ) Mortem Ma-
Pag. 35. A hometis I. anno Hegiræ 824. qui cœpit anno Christi 1421. Januarii 6. fer. 2. Annales Turcici contigisse volunt. Leunclavius & alii, quo perierit morbo, non scripsere.

Ibid. B Καλέσας τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν) Leunclavius lib. 12. ita tradit Imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse: & ut quam celerrime accerseretur ille, mortemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset, jussisse. Idem factum Morate II. mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 33.

Ibid. Οἷς ἀρχὴ Καραμπλοῦ) Hic Karajulucus, sive
Edit. Paris. pag. 244. Kara-ollucus apud Leuncl. lib. 14. Hist. Musulm. filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Misirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus lib. 5. Carailuci filios Leucarnas appellatos dicit. Turcice porro Kara-oiluc idem est ac Latine *nigra meridies*. sicque a calore climatis, & terræ colore appellatur Mesopotamia. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulis Cozæ, hoc est, *rubri senis* filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrociniis infestasse: eosque auctores fuisse Chasani-bego Dulgadiris filio & Habili-bego Karailuc-oglio in eas provincias pariter grassandi: quos Cozæ filios Jorguzes Bassa captos occidit, & Turcomannis prædas agendi facultatem in posterum ademit.

Ibid. B Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ) Hunc Bajazitem fuisse Vezir-azemum seu summum ex Leunclavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-aivase, & Abrahamo Bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemeti a Bajazite Bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

Ibid. E Μονοχίτωνα) Per Monochitonem Dervisium seu Monachum Musulmanum tunica una indutum intelligit.

Pag. 36. B Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἅλατι) Bajazitem Bassam per panem & salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, exsecuturum se esse. apud Leuncl. lib. 10. Emirem Soleimanem alloquitur Hali-Bassa, & de suorum imminente defectione eum monet, & verba ista adjicit, *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius bonitatis, qui diu & copiose patris tui panem & salem comedit*. Dominus itaque hoc historiæ hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat; & per salem, quo edulia condiuntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.

Ibid. Τὰ δὲ δύο ἄρσενα αὐτοῦ) Tres ergo solum mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit lib. 12. & 13. in Dusme Mustaphe. Mares quinque susceperat; sed Ahmetes tertiogenitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus & Machmutes. Laonicus lib. 4. sub finem alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento disserit: duos scilicet illi tantum Moratem & Mustapham fuisse filios, huicque Asiæ, illi Europæ Imperium dedisse; quod ita verisimile non est.

Θανὼν δὲ Μαχουμὲτ-ογ) Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniset, jussit.

AD CAPUT XXIII.

Pag. 37. C KAI ἦν ταχυδρόμος τοῖς) Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Elvan-begus.

Pag. 38. A Συναθροίσαντες ἐκ παντὸς τοῦ γένους) Morates primus nomine hujus militiæ Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienti equidem prudentique consilio usus. inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent. cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii sunt.

Παγιαζὴτ σὺν τῷ ἰατρῷ) Primi Veziri cadaver Ibid. B
defuncti Imperatoris gestant, Romanos imitati Senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel Consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romam portati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus lib. 4. Hist. post Marcum.

Παλαιολόγου Λαχανᾶν) Infra pag. 102. Λαχανᾶν, ut alii etiam, appellat.

Πρὸς Χαζαρίαν) Constantinus Porphyrogenitus lib. de admin. Imperii cap. 5. Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad Boream ultra Pag. 245.
pontum Euxinum siti, & Borysthenem accolentes, Chersonorumq; vicini. Bulgari oram Danubii Pag. 19. C
australem accoluere: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitæ, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis, & Podolis occupantur. Versus Boristhenem & Boream sequebantur Uali, Chazari & Alani. eodem lib. cap. 37. de Patzinacitis loquitur Constantinus, Κεῖνται παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικὰ μέρη καὶ βορειότερα μέρη ἀποβλέποντα, πρός τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν, καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα, *Ad Danapris seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitæ, ad ortum, & Boream, Uziam, Chazariam, & Alaniam, & Chersonem, aliaque climata respicientes*. Hos Patzinacitas Uali, & Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Ualos & Chazaros ea simul occupasse loca: & partem illam Ponto Euxino, ostiisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. aliter certe constare non potest, quod Ducas scribit. tunc temporis enim imperante Johanne, nihil ultra Thraciam, nedum Æmum montem aut Danubium, Constantinopolitani Imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariæ antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsis Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens & Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque castrorum Euxini oræ Thracicæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, & Zonaras in Justiniano Rhinotmeto. Paulus etiam Diaconus Historiæ Miscellæ lib. 20.

Οἱ Τοῦρκοι μεταπεμφθέντες ἐν Περσίδι) Circa annum Ibid. C
Christi 1042. imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrailis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos & Babylonios uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, a Selzuccinorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt: cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Muchumetes. Hinc simultates ortæ, quæ Turcis Saracenos latrociniis vexandi primum causæ extiterunt, & in apertum tandem bellum proruperunt. Muchumetes victus a Turcis & occisus est: Selzuccii deinde Tagrolipicis posteri in Perside regnarunt, sedemque Imperii in Balche seu Balcha Chorazanis (Chorasminis vero provinciæ secundum Georgii Chrysococcæ catalogum in Astronomia Philolaica a nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160. vel secundum Turcos 170. postquam illic regnarunt, a Zengi-chane post annum 1200. Perside pulsi fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relicta Perside in Lycaoniam venit, & Iconii sedem Imperii fixit. inde latrociniis & excursionibus Asiam minorem infestare, omniaque ferre & agere cœperunt Turci.

Ἐν δὲ τῷ Χωνιάτῃ) Hujus animorum principi-

ptitudinis luculentum exemplum notare quivis potest apud Leunclav. lib. 5. eum Morates I. adversus Lazarum Serviæ Despotam ad bellum se compararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Caramanoglio, Tekensi, Aidinio, Meatesio & Saruchanio, indicta profectio fuit, & ingens adversus Giauros expeditis. Illi vero lubentibus animis adjensi, coacta, quam quisque poterat, maxima multitudine militum, ad religiosum (ut ipsi quidem existimabant) hoc bellum semet accingebant. Præterea diversi e regnis ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum Imperio subjectis, ad Sultanum Muratem magnus Regulorum numerus confluebant.*

Edit. Paris. pag. 246. Ἀκῆν) Leunclav. in secundo Onomastico cum unico a scribit Akin. quæ vox *incursum, grassationem & depopulationem* significat: unde Akinzileri, vel Akenzilari appellati sunt.

Ibidem B. Ἀλλ' οὐ μετὰ πρὸς ... μεταχειρίζονται) Qui gentis Turcicæ historias parum attente legerit, notasse potest duobus simul bellis hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello infestaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a toleratis ærumnis se recrearent, numquam recusasse: & quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit, tantus Christianorum error mentisque cæcitas notari potest, qui res suas adversus Turcos stare posse temporibus illis arbitrati sunt, quod cunctos simul bello non lacesserent: quasi a toto rescissa parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri ergo otiosi (atque utinam a mutuis bellis, incendiis, urbium oppidorumque direptionibus ac eversionibus otiati fuissent, nec lanienis mutuis cædibusque vires suas attrivissent) singulos opprimi permiserunt; quo admisso errore Bulgari, Servii, Græci & Hungari maxima ex parte perierunt, Venetorumque Respub. ad angustiores terminos, amissa Cypro insula, redacta est.

Ibidem. Τὰ ἀνατολικὰ θέματα) Id est, provincias: Constantinus Porphyrogenitus lib. 1. περὶ θεμάτων, nomen ad id significandum recens usurpatum ait, Græcum tamen, αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος Ἑλληνικόν ἐστι, καὶ οὐ Ῥωμαϊκὸν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον. *Nomen thematis ipsum Græcum est, non Romanum,* (id est, Latinum) *quod a thesi,* (id est, positione,) *deducitur*. In themata illa distributum erat Romanum Imperium, quod in ἐπαρχίας etiam aliquando divisum fuit; aliquando in Præfecturas Prætorio. Appellantur autem themata orientalia, ut idem Constantinus docet, ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγεται ἀνατολικά, *Quoniam respectu nostri, qui Byzantium incolimus & Europam, Oriens appellatur.*

Ibid. E. Τοῦτον αἰτεῖ αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον) Novella ista constitutio circa annum Christi 1362 capta Adrianopoli, regnante Sultano Morate I. sancita est, quod apud Leuncl. Hist. Musulm. lib. 5. videre est. cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Tairsmanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur. *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ Sultano debetur*. Hactenus equidem mancipiorum quinta pars Sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solammodo, cujus exemplum habemus in Ertogrul-bego apud eumdem Leuncl. lib. 2. *Prædæ quintam partem excepit, iis milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliorum quintam partem, ceu Principi debitam, gratulabundus Sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

Pag. 61. B. Ἐξεταστάς) Sunt illi qui res inspiciunt, & ex arbitrio, secundum jus & æquum eas æstimant. Suidas, ὁ ἰσάζων, ὁ ἐτάζων. idemque significat ἐπόπτης, qui recognoscendi, recensendi, ac inspiciendi jus habet.

Ζαρκολὰς λέγουσι) Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitzeri, cujus formam & figuram multis in libris expressam habemus Fimbria aurea circumdata est Zarcula, in parte ejus anterio re adsurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; & a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur: Genitzeris est album, quibusdam alii rubrum id capitis tegumentum.

Ὅτι οὐκ ἔχουσι μεταμέλειαν) Hujusce indifferentiæ in Principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I. liberis quatuor. In Mehemetis I. duobus filiis, Morate & Mustapha. In filiis Mehemetis II. Bajazite II. ejusque fratribus: Sultani quoque Suleimanis liberis: & tandem hocce sæculo in Achmetis Sultani fratre Mustapha, & liberis. Ibid.

AD CAPUT XXIV. pag. 247.

Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν) Laonicus lib. 5. de reducendo in Imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensisse nempe inter se Imperatores, Manuelemque pactis cum Mehemete fœderibus stare voluisse: atque ejus filio Johanne adnitente Romæos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. 1. c. 40. rem brevissime narrat: uterque sane jejune, & Leontarii nomine omisso. Ducæ & Laonico contrarius est Phranzes, dum Johannem Imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius lib. 13. Hist. Musulm. de Mustapha Dusme historiam auspicatur; eumque post Sultani Mehemetis I. mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit. Pag. 62. A

Θεσσαλονίκης ἄχρι Ἱερισσοῦ) Aliter Ἱερισσὸς appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina mutata sunt, qui habetur in Cod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἱερισσὸς ἡ Ἀπολλωνία, Jerissus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia Patriarchalis Throni Constantinopoleos, sub Thessalonicensi Metropolita habet ὁ Ἱερισσοῦ, ἤτοι ἁγίου ὄρους. *Jerissi Episcopus, vel Montis Sancti*: id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, & Ptolemæus Ἄθω ἄκρον, *Promontorium Athi*. Hoc tamen loco notandum Erissum & Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: & Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui Geographi produnt.

Καὶ δὴ τὸ Γασμουλικόν) Scriptum reperitur etiam γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Comneno βασμούλους vocat, & levis armaturæ milites exponit, καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν ἐλαφρὸν, οὓς παρ' ἡμῖν λεγομένους Βασμούλους. Niceph. Gregoras lib. 6. γασμουλικὸν appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicum, & natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est, Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significant Gregoræ verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus adsuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

Οἱ δὲ τοῦ Μουρὰτ βεζυράτοι) Quam Ducas orationem Veziros ad Moratem habuisse hoc loco narrat, quicum historia Versntiana apud Leunclavium consentit, eam ad Bajazitem Bassam illos habuisse Morates Dragomannus apud eumdem asserit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite gestis, Morates a Duca, & Versntiana historia discrepat, dum Bassam illum, ad solam famam prosperi rerum Mustaphæarum successus, a Morate defecisse scribit. Pag. 63. D

Τῆς προποντίδος τοῦ ἱεροῦ στομίου) Ducas Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus, binæ Propontides a Græcis imperitis ferebantur. Codex Reg. MS. Προποντίδες δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἄβυδον ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ Ψαμμάθιον. *Una ad Abydum: alia ad* (ostium) *sacrum & Psammathion* ... , ad Bosporum pertinet Thracium: ubi in angustissimam latitudinem coarctatur fretum. In utroque littore castrum ædificatum est: Gillius lib. 3. c. 5. de Bosporo Thracio adeundus.

Μεγάλην Καρδίαν) Ptolemæus & Stephanus in Thracia Chersoneso habent Καρδίαν; quam Dominicus Marius Niger comment. 10. in Europ. Geographiæ Cardiaspolim appellat. Illam quoque Pag. 64. C

exhibent Tabulæ Geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thracica, quæ proculdubio illa est μεγάλη Κάρια, pro Καρδία, a Græcis antiquis appellata. Leunclavius in Pandectis Historiæ Turcicæ c. 26. in Thracia Chirepolim locat, quam Græci Chariupolim appellant. Notitia Episcopatuum sub Patriarcha Byzantino exhibet Χαριούπολις, Hasacieensi Thraciæ Metropolitæ subditam. Edit. Paris. pag. 248. Cantacuz. lib. 1. c. 42. habet etiam mentionem illius urbis, μεγάλη Κάρυα, κατὰ τοῦ Λίτανον λεγόμενον ὄρος, *Magna Carya juxta Lipiteam montem sita*. Lib. 3. c. 76. de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit; ubi & cap. etiam 77. illam Chariupolim vocat.

Pag. 66. B Ibidem Ελθὼν δὲ ὁ Τζ...) Laonicus lib. 5. Bajazetem Bassam jussu Mustaphæ interfectum, & Phranzes lib. 1. c. 40. scriptum reliquere. Leuncl. lib. 13. ex hist. Verantiana tradit, occisum fuisse Vezirorum invidia: qui, ut diutius Veziri munere apud Mustapham fungeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragomanno addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a Magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

Οἱ δὲ τῆς Καλλιπόλεως) Laonicus & Phranzes Pag. 67. B delusos fuisse Græcos a Turcis narrant: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt. causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes, id sibi religiosum esse Turcos dixisse, docet. in ea quippe loco cerimonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiunt Mustaphæ ad Leontarium verba.

Ἐγγύτατα τὰ τριάκοντα ἔτη) Fieri nequit, ut a Bajazitis interitu obita ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obierit an. Christi 1402. Leontarius vero an. 1422. hæc ad Mustapham verba habuerit.

AD CAPUT XXV.

Pag. 69. C ΜΑΘΩΝ *δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ*) Verisimiliora sunt quæ noster hic explicat, quam illa quæ Phranzes & Laonicus, quasi per transennam & negligentissime percurrunt. Delusus enim a Mustapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus consilia, quibus istum pessumdare, suasque in tuto res collocare possit, jure agitat, & ad finem perducere laborat.

Pag. 70. B *Πέμπει πρὸς βασιλέα Ἰμπραΐμ*) Frater hujus Abrahami fuit Hali-begus: quem c. 22. fugatum vidimus a Persligiæ Mustaphæ sectatoribus.

Δρουγγάριοι ἢ Κόμητες) Drungarii sunt classis præfecti, quibus inferiores erant Comites. Videndus Curopalates in Officiis aulæ CPolitanæ.

Ibid. C *Καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουσῆ*) Μεσάζων hic pro συμβουλος, seu consiliatio, Turcis *Vezir* dictus.

Pag. 71. A *Ἐν τῇ Φωκίδι*) Plinius lib. 5. c. 29. *finis Joniæ Phocæa*. Idem, qui lib. 35. loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocide Asiatica montis, in quo alumini conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omissæ sunt illæ aluminis officinæ: nec hodie occidentalium provinciarum mercatores, Phocææ novæ confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari Senatus Populique Genuensis Historiæ lib. 13. lineas aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectionem an. 1459. adnotavit. *Bartholomæus Pernix, civis ac negotiator Genuensis solertis ingenii rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Ischia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum desumpta, & in fornace decocta, optimum ac præstantissimum alumen inde conflaverit: Fuitque primus, qui hanc artem diu in Italia, & plerisque aliis regionibus intermissam, cum incredibili multorum beneficio, in usum tamquam postliminio reduxerit, dignus profecto, cujus nomen ab omni interitu vindicetur*. Hoc idem adnotavit Augustinus pag. 249. Justinianus lib. 5. Chron. Genuensium.

Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ) Nicephorus Gregoras lib. 11. c. 1. de Phocæa Cataneis concessa, sic loquitur: *κλῆρος δὲ αὐτῷ παρελθὼν ἐκ τῶν προγόνων ἡ Φώκαια, πρὸς τοῦ βασιλέως ἢ πάππου τοῦ βασιλέως σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπῆς ἕνεκα, καὶ χρημάτων τινῶν πορισμοῦ· διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτούς, οἱ ταύτην ἰθύνειν ἐκδεχόμενοι, γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦσθαι δεῖ δοκοῦσι τὴν δόσιν τοῦ κλήρου· μὴ λάθῃ παραγραφομένη τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν ἡ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος*. *Phocæa jure hæreditario ei* (Cataneæ) *obtigerat a majoribus accepta, quibus ab Imperatoris avo, eoque Imperatore, ut eam regerent, vectigal & pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, bulla Imperatoria donationem hæreditatis sibi renovari postulant, ne temporis lapsu contra dominium jusque Imperatorium præscriberent*. Catanea iste, de quo loquitur Gregoras, Mitylenen invasit, (ut etiam ex Cantacuzeni lib. 2. c. 29. discimus) & Imperatorem Andronicum juniorem viribus imminutum sprevit: cui tamen Genuenses Phocæam & Mitylenem postea dediderunt. ex illis Gregoræ verbis constat, Phocæam tamquam feudum Cataneis concessam fuisse: aut potius contractu emphyteutico ab Imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. Cum vero de Imperatoris Andronici junioris avo hic loquatur Gregoras, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. at verba illa, *ἀπὸ τῶν προγόνων*, ostendunt Cataneam illum non a patre, aut avo, sed abavo saltem, successionis jure accepisse: propterea temporum exigente ratione Mihaelem Palæologum I. qui teste Bizaro lib. 4. Hist. Genuens. Smyrnam & Chium Genuensibus anno 1261. donavit, eam concessisse. Ita ut Ducas rem accurate tradiderit; qui prout gesta erat probe nosse potuit: ut pote qui Lesbi Principis negotia procuravit, & Phocææ dominum possedit.

Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφῇ) Amisus seu Aminsus Galatiæ oppidum, Turcis *Hemid*. Amastris Bithyniæ Metropolis olim, *Samastro* vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Καὶ ναὶ τοῖς Φράγκοις ἤνοντο) Id est, cum Adurno. Occidentales namque omnes Germani, Itali, quique occidentaliores illis sunt, Franci ab orientalibus appellantur. Pag. 73. D

Ἀλλὰ πονηρὸς ὤν) Cineites ubique perfidus: sponte Pag. 74. A equidem Mustaphæ partes secutus fuerat, ejusque natalium statum restimonio suo vindicabat, Bajazitis filium verum esse asserendo. cum se Mustaphæ adjunxit, eum magis strenuum forsitan crediderat; cumque spe ac opinione se deceptum sensit, rebus suis consulere eum deserendo, quam cum eo perire maluit. Multos Cineites sectatores habet, paucioses Cicero: qui cum Pompeii imprudentiam negligentiamque perviderel, Cæsarem vero acrem magis ac strenuum cognosceret; volens sciens partibus Pompejanis perituris adhærendo, pericula victis impendentia potius obire, quam fidem corrumpere elegit.

Ἐν ταῖς ἄρμαις) pro *ἐν ταῖς ἄρμαις*. Sicque voluit Ibid. scribere: sed vitiosæ pronunciationis perpetuus Jotacismus, in scribendo etiam ista η, υ, οι, ει, ι, confundit, nisi linguæ Græcæ peritissimus sit scriptor.

Ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον) Lopadium, Turcis *Ulubat* Ibid. C dicitur. Leuncl.

Τοῦ Χατζηβαΐδη) Ille est quem Leunclavius Ibidem lib. 12. Chazi-Eivazem appellat. Chazi apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Meccam aut Medinam adivit.

Edit. Parif. pag. 250.

AD CAPUT XXVI.

SCRIPTORUM, præter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Morate sollicitatus Mustapham deseruerit.

Μετὰ γὰρ τῶν Ταρτάρων ἐπιδρομῶν) Ex his constat
Pag. 76. B Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidinis posteris; quamvis id velit Leunclavius.
Ibid. C Κολοπάξιοι ἄνδρες Τεμβαλή) Supra c. 21. Alexandri Susmani filium illum appellavit.

Χλίερα καὶ Θείναρα) Sub Ephesino Metropolita
Pag. 77. A episcopus urbis Chlieræ constitutus erat: locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyræorum, quæ hodie Thyria dicitur, Bryelæ sive Βρυόλων, Erythrarum & Clazomenarum Episcopi. At Sardium Metropolitæ subditus erat Thyatiræ Episcopus. eadem, quæ Ducas, Stephanus & & Strabo urbium nomina habent.

AD CAPUT XXVII.

O δὲ Ἀδαίμων) Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib.
Pag. 78. C 13. nave una Genuensi, quæ fortuito ad Lampsaci oram appulerat, usum esse ad transfretandum Moratem narrant. Phranzes lib. 1. c. 40. Moratem, ut trajiceret, navibus Genuensibus usum esse ait.

Περὶ Θρᾴκην) Castrum est; sub Trajanopolita-
Pag. 80. A no Metropolita Episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. Hist. lib. 2. c. 38. dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata, *καὶ μὴν καὶ ἑτέραν περὶ Θρᾴκην παράλιον ἐπῴκισε πόλιν, κατεσκαμμένην ἤδη αὐτήν, ἣν φασὶν Ἀναστάσιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκίσαι, καὶ ἐξ ἐκείνου προσαγορεύεσθαι, ἀνέστησεν αὖθις, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα ἐνῆν ἀποβαλεῖν, Περιθεώριον προσαγορεύσας. Verum etiam in Thracia maritimam aliam urbem ædificavit antea dirutam; cujus conditæ auctorem Anastasium Imperatorem dicunt, & de ejus nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam* (Andronicus) *refecit; non totam equidem; sed quantum spatii concludere potuit, Peritheoriumque appellavit.* Urbs illa Æno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

Ἐν τῷ Δημοσίῳ τόπῳ) De castelli pinna suspen-
Ibidem B sus a Leunclavio dicitur lib. 13. in loco autem publico factum, ut suppositititium Mustapham homines crederent. Principes enim Mulsumani clam & extra hominum conspectum fratres & consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annorum notam spectant, observandum est Leunclavium Hist. Musulm. lib. 13. bellum a Mustapha Morati illatum, & universas ad illius interitum res gestas, ad unum Hegiræ 825. (Christi 1422.) referre: cœpit enim ille 1ccccxxv. anno, Christi 1421. Decembris 26. fer. 6. Cyclo Solis 2. littera E. Adque eumdem ann. lib. 1. c. 40. ista Phranzes retulit. Idem vero Leunclavius in Annalibus Turcicis ad annum 827. Hegiræ, Christi 1424. (perperam 1425. apud Leunclavium legitur) Moratem salutatum esse Imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur conciliare tali discrimine adhibito oportet: ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversus ejus filium Moratem statim Mustapham rebellasse, ac pro Imperatore se gessisse: id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 827. (Christi 1424.) finitum esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Laonicus lib. 5. *ἐτελεύτησε δὲ Μουσταφᾶς βασιλεύσας ἐν Εὐρώπῃ ἔτη τρία. Vitam finivit Mu-*
pag. 251. *staphas, postquam tres annos in Europa regnaverat.* Plura equidem gesta sane, negotia plura agitata, Legati de jungendis fœderibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perfici potuerint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 827. Arabum (Christi vero 1424.) adsignat: quem etiam, Annalesque Turcos sequimur.

AD CAPUT XXVIII.

EN ὀλίγαις δ' ἡμέραις) Hanc Constantinopoleos Pag. 81. C
obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6930. ut & Johannes Cananus, brevi a doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est, tradit, id est, anno Christi 1424. mundi 6932. Laonicus lib. 5. post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. 1. c. 32. quod Annales Turcici silentio transmittant.

De Theologo illo Corace, & Pylle nihil apud Phranzem & Laonicum legimus.

O δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ) Hunc Mustapham Mo- Pag. 83. A
ratis fratrem, Mustaphopulum Phranzes lib. 1. c. 40. appellat, Byzantiumque venisse tradit. Laonicus vero illum apud Caramanum degisse, quæque ad victum necessaria sane, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliaze Saraphtare, cui Mehemetes eum crediderat, Morati proditum, hujusque jussu strangulatum. Leunclavius lib. 14. ex Verantii & Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

Μανουὴλ ἐκεῖνος) Mortem Manuelis Phranzes acci- Ibid. D
disse tradit anno 6933. Julii 21. (id est, Christi 1425.

Ἀκιτζίδαι) Id est, Cursores, *Ackin* excursio. Pag. 84. B
dicantur etiam Akenzii.

Ἐποίησαν τὸν τῆς εἰρήνης ὁρμέτην) Quæ ex Hanival- Ibid. C
danis monumentis refert Leunclavius, Ducæ narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Τζάλα ἐπονομαζόμενον) Turcis appellatur Ala- Pag. 85. B
Sar, vel Alachaisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quæ nostro maritima est.

Ἀμόριον) Phrygiæ majoris urbs. Ibid. D

Τὸ τέμενος τὰ) Alibi non extat hujus loci nomen. Pag. 86. A

Περοτίβας Παλαβιτζίνη) De isto nihil reperio in Ibidem B
Genuensi Historia.

O δὲ Χαμζᾶς) Hic Hamzas est, qui a Cineite Ibid. D
servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

AD CAPUT XXIX.

OMOIΩΣ καὶ Λάζαρος) Non appellabatur La- Pag. 87. B
zarus, sed Stephanus Lazari F. hic loquutus est Turcorum more: qui Serviæ Despotas Lazaros sive Lazar-oglios appellarunt.

O δεσπότης Ἀνδρόνικος) Laonicus lib. 4. ab An- Ibidem
dronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. lib. deinde 5. post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari. Phranzes lib. 1. capp. 21. & 32. etiam adeundus. Sed cap. 21. errorem admisit pag. 252.
& parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessalonicam vendidisse, quo Theodorus Lacedæmonem Rhodiorum Collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius Venetæ Hist. lib. 6. Thessalonicam a Morate II. captam anno 1430. scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarum dominio stetisset. Annales Turcici ad annum 833. referunt, qui cœpit anno 1429. Sept. 30. feria 6. Phranzes lib. 2. cap. 9. mense Aprili anno 6938. (Christi 1430.) occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus Patricius Venetus Hist. lib. 20. anno 1430. tradit Andream Dandulum, qui Ducis titulo res gerebat, & Paulum Contarenum Capitanei munere fungentem, ignavia ac socordia sua Thessalonicam perdidisse.

Pag. 88. D — *Εἰς Σέῤῥας ἐλθὼν*) Serræ Thessaliæ urbs Metropolis, tronum 58. sub Leone Philosopho tenuit.

Pag. 89. C — *Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν*) Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

Ibidem — *Τὸ βασίλειον Βλαχίας Μύλτζη*) Ut Ducæ narratio, quam de Valachis hic prosecutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealogicam subjiciemus, qualem ex textu ipsius colligimus.

N

MYLCE, seu MIRKES de quo cap. 19. & hoc 29. — DANUS

- MYLCE, seu MIRKES:
  - N. filius Nothus a Dano Dani F. occisus.
  - DRACULA alter filius Nothus, qui Danum Dani F. occidit.
- DANUS:
  - DANUS a Dracula occisus.
  - N. a Morate in Valachiam ut ei imperaret missus: & a Dracula victus & interfectus.
    - N. a Johanne Hunniade excæcatus. *Hist. Hung.*

De Mirke & Dano Johannes Thwroczius in Chronicis Hungaricis anno 1415. c. 27. mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres fuisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius Rerum Hungaric. Decad. 3 lib. 3. anno 1415. sic loquitur. In causa Valachorum duo fuere Principes, Daan alter, alter Merkes dictus est, uterque eodem genere natus. dominandi gratia est nata discordia. Daan cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile impetravit, cum occupandæ illi Daciæ potissimam hanc esse ducerent occasionem. Quare ut cognatum sibi infensum regno exigeret, prophanas Legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve fœdæ gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, &c. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis & Valachis cæsus est. Laonicus lib. 2. de Myrke, & Tano verba facit, quorum opibus & auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum. lib. 5. Draculium ab Hunniade victum, & Daciæ seu Valachiæ Danum præpositum fuisse: qui omnes Draculii consanguineos & affines occidit: qui Duces Myrxæ filii nothi erant, ait Laonicus. ex Johanne vero Thwroczio discimus, post cladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Johannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi quærentem in Walachiam evasisse, ibique a Draculio Vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. tali injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculium anno 1446. movet, captumque cum filio ejus primogenito capite plectit. Dani quoque Vaivodæ filium luminibus privat. *Edit. Paris. pag. 253.* Laonicus lib. 7. de capto a Dracullo Hunniade etiam differit; & hunc in Dacos movisse, ut Daanum in possessionem Walachiæ mitteret. Belli eventus is fuit: Daci Draculium deserunt, & ad Daanum transfugiunt. Draculius a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insecutus fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: unum, juxta Hungaricam historiam, excæcatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculium interfecit. De his Mirke & Dano pauca Leunclavius in Pandectis n. 71. sed quæ nullius sunt momenti.

Pag. 90. B — *Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει*) Hujus belli Caramano illati Laonicus lib. 5. & Leuncl. lib. 14. mentionem faciunt.

Pag. 91. A — *Ἀκσεχὴρ, Πηγάσαρ*) Leuncl. lib. 14. captas has urbes dicit, quas vocat Acicheherem & Beg-Schcheherem, & eodem libro Boscara appellat. In tabulis Geographicis vulgatis Sari, quæ forte Acsiari, sita est ad Septentrionem Iconii. Bogas, quæ Begsiari vel Boscara est, ad ortum & meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ac-Serai Leunclavii Anazarbum facit: cum Anazarbus in Ciliciæ finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurium dierum itinere distat.

AD CAPUT XXX.

Ibid. B — OTI *ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου*) Ut clarior sit legentibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Serviæ Despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orbino, qui Italice Regnum Slavorum scripsit, Genealogias duas, unam ex parte gentis Nemagnæ scilicet; alteram Privaziorum.

PARS GENEALOGIÆ
Gentis Nemagnæ.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

- WLADISLAUS.
- UROSCUS a filio Stephano laqueo interemptus anno 1331.
  - PRIMISCIA, vel SIMMISSA,
  - STEPHANUS DUSCIANUS obiit ad *Διαβόταμον*, ab Andronico juniore extructum oppidum, anno 1354. ætat. 45.
    - UROSCUS Rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus lib. 4. c. 43. *Οὔρεσιν* appellat Cralæ filium: qui adversus Simennem avunculum suum Acarnaniæ Principem bellum gessit.
  - NEDA Michaelis Bulgarorum Regis uxor. de illa Cantacuzenus lib. 3. cap. 2.
- CONSTANTINUS.

Unde patet Ducam cap. 3. hujus historiæ errasse, cum Lazarum Stephani, qui in hac Genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter filium Stephano Cralæ non successisse. Lazari itaque Genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Serviæ & Rasciæ Despotarum originem videamus.

Edit. Parif. pag. 154.

GENEALOGIA GENTIS PRIBAZIÆ, ex qua ultimi Serviæ Despotæ.

PRIBASIUS.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovum campum ; is Urosco, Stephani Dusciani F. Imperii partem armis ademit.

- STEPHANUS Despota Serviæ.
- MARA, vel MARIA uxor Wki Branchovikii.
  - STEPHANUS.
    - GEORGIUS.
    - Wk
      - JOHANNES.
        - MARIA, uxor Ferdinandi Frangipani.
    - MARIA, uxor Bonifacii Marchionis Montisferrati.
  - GEORGIUS Despota Serviæ succedit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.
    - CATHARINA Comitis Ciliæ Ulderici uxor.
    - LAZARUS.
      - MARIA, uxor Stephani Bozioæ Regis.
      - JERINE, vel IRENE uxor Johannis S. Petri in Galatina Ducis.
      - MILIZA, uxor Leonardi Despotæ Lartensis.
    - MARIA, uxor Moratis II.
    - NN. filii duo a Morate luminibus privati.
  - GREGORIUS.
    - JOHANNES.
- JELINA, vel HELENA uxor Nicolai de Gara.
- DESPINA, uxor Balsæ.
- WCOSAVA, uxor Milos Kobilichii, qui Moratem I. occidit.
- MILIEVA, Wk. uxor Bajazitis primi.

Ex ista Genealogia & ea Historiæ consensu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitis I. uxorem Georgii Despotæ filiam asserit : & omnino falsa est Genealogia, quam in Pandectis numero 54. exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus, obiit anno 1421. Stephanus est : cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum ; & certe scribere debuit, υἱὸς Βύλκου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus Despota, superstite ex sorore sua Maro, seu Mara, nepote, qui ei successit, obiit : alius esse non potest præter Georgium, a quo novi juris repertor Morates Serviam repetebat ; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non habuit : ea ea enim liberos suscepisse Bajazitem nullus auctor tradidit.

Pag. 59. C Καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον) Maurus Orbinus in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Serviæ Despotam post Stephani, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, & loca aliquot occupasse : quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se profitetur. Verum cum Morates Georgium promissis haud stare cerneret, bellum rursas anno 1435. ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem se vectigal solvere paratum, & ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraalam Bassam non solam vectigal, sed & Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius ; ita nuptias illas aversabatur. Victus tamen Jerinæ sive Irenes uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Serviis placatum Moratem sperabat, filiam suam Chalili Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Serviæ parte dotis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinus. Ibidemque refellit Reinerium Reineccium & alios,
pag. 255. qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendriæ seu Smedrovi deditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam. in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius Rerum Hungaricarum Decad. 3. lib. 4. Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovo, Morate concedente, ædificato Leunclavius & Laonicus nihil tradunt : qui de nuptiis illis mentionem faciant hic lib. 5. ille 14.

Οἱ δὲ Μυσὸν ἤδη θέρους) De hac expeditione Ibid. D
Moratis, Draculio duce, adeundus Leunclavius lib. 14. quo loco Direcolam hunc vocat. Zipinium vero Cibinum est seu Hermenstadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

Ην γὰρ ἔχων ἤδη ἐτύγχανε) Hic locus, & qui infra Pag. 92. B
cap. 33. probant Moratem ex ista Maria Mehemetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

Εαρος δ' ἀρχομένου) Post obitum Sigismundi Im- Ibid. C
peratoris, qui incidit in annum 1437. ut notant Thwroczius & Bonfinius, bellum Georgio Serviæ Despotæ Turci anno 1438. intulerunt, dum Albertus Austriacus Sigismundi gener & successor bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savam transvectus ac Danubium, cum nobilibus & sacerdotibus, & filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam, quæ Smedrovum, Sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unus. Synderoviam fame expugnatam Turci deditione accipiunt. Gregorius Stephani frater capitur & excæcatur. hæc Bonfinius Dec. 3. l. 4. Laonicus lib. 5. Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit.

Ην γὰρ ἡ συνοικοῦσα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ) Notavit Mau- Pag. 93. A
rus Orbinus Sinderoviam fame expugnatam fuisse ; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corraderet, distraxisset. quo simili errore muliebri & impotenti avaritia, aliæ urbes in hostium potestatem concesserant.

Καὶ ἦλθε τοῦ Πελαγονίδου στρατεύειν) Bonfinius D. Ibid. C
3. l. 5. (eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Mysiam occupavit ; Albam Græcam obsedit, & frustra expugnare tentat.) ad annum Hegiræ 843. (Christi 1439.) ea referunt Turci, Laonicus lib. 5. de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Nandor Alba.

Ibid. C Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσαντος αὐτὴν) Ducas Sigismundum, quem Hungariæ Cralem appellat, Albam Græcam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum Scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cessisse Nandor-Albam: & cum eo permutasse anno 1425. scribit. Bonfinius Decadis 3. lib. 3. Sigismundo cessisse Albam Græcam Georgium scribit. *Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Græcam, ibi ad Danubii ac Savi confluentia sitam, ubi Taurinum olim fuerat, in perpetuæ fidelitatis pignus, velutique obsidis loco, Imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, & ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungariæ unicum est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo cederet, hæc illi castella in regno rependit, Zalon, Kemem, Biktem, Kelpem, Vilagosuarum, Tochajum, Monkachum, Thaallium, Rhegesum. Oppida vero, Zathmar, Bezermem, Debreczem, Thur, Varsan, & pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regiæ loco haberi possint.* Sunt tamen alii Auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariæ rege dicant.

Pag. 94. A Βοτάνης ὀσφραδία) Βοτάνην appellant Græci moderni pulverem tormentarium seu pyrium. Hoc loco Τειφει per, T, scribitur in Cod. MS. Sed in dictionariis Græcobarbaris θειάφι, sulphur. Verba porro illa, ὀσφραδία ὡς ἀσπίδος ἢ τῆς σανδαράχης πυρός, ἢ πλησιάζοντος, reddidi ut in textu leguntur. & pro ἀσπίδος, ἀσφάλτου voluisse dicere probabile est, cum ἀσπίδος Græcobarbara vox, idem significet ac ἀσφάλτου. deinde quis odor scintillæ illius pulveris accensi, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est.

Edit. Paris. pag. 256.

AD CAPUT XXXI.

POST multas rixas, contentiones, atque dissidia, quæ pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Photio Constantinop. Patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma secutum est; quod instar ulceris carcinomatici serpsit: nec postea sanari potuit, quamvis Christianæ pacis studiosi medicamina & unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho Patriarcha Constantinopolitanus factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque Præsules prosecutus est: illiusque malis artibus discordia invaluit. Alexio Patriarchæ successit Cerularius anno mundi 6551. (Christi 1043.) Martii 25. ut scripsere Georgius Cedrenus, & Joh. Curopalates Scylitza. Quæ in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael: quantumque fuerit Leonis IX. pacis ac concordiæ studium in hujus contra Acridanum actis, & apud Baronium videre licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevolumque Cerularii animum ostendamus: Græci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod extat in Bibliothecæ Regiæ MS. Σημείωσαι· ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναχθεὶς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος, ἅμα τῷ χειροτονηθῆναι, τὸν Πάπαν Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, τὸ τῶν ἀζύμων ζήτημα ἐπενεγκὼν αὐτῷ τῆς ἐκβολῆς αἴτιον. καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην, ὥς φασι. συνήργησεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας ὁ πατριάρχης, καὶ Λέων ὁ Βουλγαρίας. ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ῥηθέντος τοῦ Μονομάχου κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Σκυλίτζη περιληφθεῖσα ἐν ἔτει ,ϛφνζ΄. ἀφ' οὗ ἕως ἐν τῷ παρόντι ,ϛϡξα΄ ἔτει (ἐν ᾧ ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Τούρκων γέγονε, Μαΐῳ κθ΄. ἡμέρᾳ τρίτῃ) ἔτη υδ΄. ἀφ' οὗπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ῥωμαίων καὶ Φράγκων ἤτοι Λατίνων. ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουλάριος ἐπὶ πλέον ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξῆψεν αὐτοῦ. καὶ διά τινα κοσμικὰ πράγματα, ἅπερ ἐδόθη συνεκίνησεν ὁ Ἰταλὸς Ἀργυρός· ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τὸ ἐθέλειν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καὶ τοὺς μετ' αὐτόν, εἶναι μὴ ἀνεγκλήτους καὶ ἀκρίτους παρὰ τοῦ Ῥώμης. ἀντιπαρελκύσαι δὲ εἰς ἑαυτούς, τὸ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κράτος. καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξάρχων. *Imperante Constantino Monomacho in sedem Patriarchalem collocatus est Michael Cerularius: qui statim ubi creatus fuit, Papam Romæ e sacris diptychis abrasit: ei objiciens quod pane azymo Eucharistiam conficeret, & symbolo additam Spiritus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjutores ipsi fuere Petrus Antiochiæ Patriarcha & Leo Bulgariæ Archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzæ Chronicon anno 6557. (Christi 1049.) Inde ad annum 6961. (quo Constantinopolis ab atheis Turcis capta est Maii 29. feria 3.) anni 404. elapsi sunt, quibus schisma inter Romanos seu Græcos, & Francos seu occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxit, & in majus discordiæ incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam secularibus admixtis, vulnus illud exasperavit. Maxime vero ac præcipue Patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit; nec ad Papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum Patriarcharum thronos auctoritatem & jurisdictionem in se trahere: quamque antea Papa Romæ in cæteros habuerat, potestatem ad Constantinopolitanum Patriarcham transferre.* Hoc schisma ad Michaelis I. Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274. in Concilio Lugdunensi illud reconciliare, discordias inter Græcos & Latinos componere per Legatos laboravit: & Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. pag. 257. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustraque fuit Michaelem Imperatorem unionem amplexum esse: Johannemque Beccum Patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, & Georgius Cyprius Patriarcha illam improbarunt, & condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaelem defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Johannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, & Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam & Senatum C. Politanum traheret quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione, quam maximam fuisse, & sæviisse in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat? Ille enim de Apocauchi perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. Imperatricis Annæ nomine, eaque inscia scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, & Papæ jurisdictioni subjiciebat. Rem serio agi verasque esse litteras persuasus Pontifex ad Annam rescribit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocaucho redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Johannis Imperatoris & filiæ suæ sensisset. in publicum siquidem Pontificis litteris editis, Clerum Constantinopolitanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat: illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec Imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem rebus afflictis sula implorantes, ad Latinos confugiunt: utque facilius impetrent,

ſpem ad Eccleſiæ communionem redeundis Latinis facinnt. & circa annum Chriſti 1417. a Manuele miſſus in Italiam Eudæmon Johannes, Conſtantinopolitanam Eccleſiam, totumque Orientem Eccleſiæ Romanæ redditurus erat. & cum illius anni die 11. Novamb. ſummus Pontifex electus fuiſſet Martinus V. cum eo de Eccleſiarum conciliatione agit: Imperatoris & Patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum ſtudent, exponit. Martinus Papa Eudæmonem Johannem benigne ampleaus eſt, indulgentiaſque conceſſit illis, qui militatum irent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad Imperatorem & Patriarcham ſcribit, quibus ſignificat, quanta animi cupiditate Eccleſiarum unionem optet. Poſtquam vero Manuel obiit, Johannes ejus ſucceſſor Legatos ad Papam de reconcilianda concordia ſemel atque iterum mittit. Secundam Legationem, cujus meminit Phranzes l. 2. c. 9. obierunt circa annum 1430. Marcus Jagaris magnus Stratopedarcha, Curunus Manganorum Præſul, & Demetrius Angelus Clidas, qui Imperatori a ſecretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo tranſigerent, decernerentque Eccleſiæ unionem. Concilium per id tempus Baſileæ habebatur, ad quod Orientalem Eccleſiam Patres invitabant: ſed Græci ſummi Pont. partibus adhærent, & in Italiam veniunt, cumque Latinis Concilium Ferrariæ, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac hiſtoria Ducæ colligere licet.

Ibid. C Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς) Archipræſules a Patriarcha electi eum comitati ſunt, & Synodo interfuerunt, Epheſi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardium, Nicomediæ, Nicææ, Tornovi, Monembaſiæ, Lacædemonis, Amaſiæ, Mitylenes, Staurupoleos, Moldaviæ, Rhodi, Melenici, Dramæ, Ganni, Driſtræ & Anchiali: omnes numero viginti. Venit ad Concilium & Ruſſiæ Archipræſul cum Epiſcopo. Ex Archontibus etiam Eccleſiæ adfuerunt, Magnus Sacellarius, Magnus σκευοφύλαξ, ſeu vaſorum cuſtos; Magnus Cartophylax, Magnus Eccleſiæ Præfectus, Protecdicus, Nomophylax, & alii officiales omnes fere excepto Hieromnemone, qui tunc morbo decubuit. Præſules vero Monaſteriorum fuerunt, *Edit. Pariſ. pag. 258.* Greg. Pantocratoris Præſul, S. Baſilii Præſul. Ex Hieromonachis Pachomius, Moyſes Lauræ Monaſterii, Dorothæus Batopedii Monaſterii Monachi. Alexandrini Patriarchæ vicarius fit Heracleenſis Archiepiſcopus. Antiochiæ Patriarchæ vices obeunt Greg. Pneumaticus, & Ruſſiæ Archiepiſcopus. Hieroſolymitani tandem Epheſi & Sardium Archiepiſcopi.

Ibid. Καὶ τριήρεις τέσσαρες ὁ Πάπας) Illæ triremes Venetæ circa finem Septemb. anno 1437. quibus Præfectus erat Antonius Condulmerius Eugenii Papæ nepos, Conſtantinopoli appulſæ ſunt, terræque motus ipſo die factus adnotatur.

Ibidem Ἀπὸ τῆς Κωνσταντίνου εἰς Βενετίαν) Conſtantinopoli ſolverunt Novemb. 24. anno 1437. quo die Conſtantinopoli terræmotus accidit. Phranzes cap. 14. lib. 2. ait Imperatorem advenisſe Venetias Februarii 8. anno 6946. (Chriſti 1438.) Qui tum etiam cum Imperatore & Patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisſe Sabbatho τοῦ ἀσώτου, id eſt, Sabbatho pridie Dominicæ, qua orientalis Eccleſia Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ cap. 15. in Liturgia recitat. experiendum eſt num conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438. Cyclus Lunæ fuit 14. Solis 19. littera Dom. E. Ergo Paſcha fuit Aprilis die 13. a quo ſi retro numeremus Dominicas 9. perveniemus ad Februarii diem 9. Dominicam τοῦ ἀσώτου, ſeu filii prodigi. pridie ergo fuit Sabbathum Februarii dies 8. Dominica illa ἀσώτου nobis Latinis Septuageſima dicitur. ab illa Dominica ad ſequentem, quæ τῆς ἀπόκρεω appellatur, carnibus egregie veſcuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8. Martii anni illius, qui fuit σαββάτου δ' τῶν ἁγίων νηστειῶν, quo die Patriarcha Joſephus Papam ſalutavit oſculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16. lib. 2. & qui Concilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque Patriarcham noluiſſe juxta occidentalium conſuetudinem Papam ſalutare.

Ἐνδοῦναι ναὸν αὐτοῖς) Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandam tunc conceſſerint neſcio, niſi forte S. Georgii, in quo Venetias reverſi pro defuncto Patriarcha liturgiam celebrarunt. Narrant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum Duce rogatum Imperatorem a Concilio Venetias reverſum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum Protoſyncelus, quos Latinis norat maxime adverſari, elegit: & præſente Venetiarum Duce Patriciiſque, ſacra liturgia, iis probantibus cærimoniaſq; laudantibus, peracta eſt. Excuſant hanc celebrationem in Latinorum templo peractam, dicuntq; in proprio Antimenſio celebraſſe: vaſis ſuis uſos eſſe, omnemque ordinem & cærimonias Eccleſiæ ſuæ ſervaſſe. Nec omittendum eſt Heracleæ Archiepiſcopum cum Lacædemonienſi celebrare noluiſſe, eo quod irregularis ipſi factus videretur: quod ad ordinem ſacerdotalem quemdam homicidam promoviſſet. Ibidem

Ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὅρος) Illa de additione, ſeu potius explicatione, ſymbolo facta, contentio exorta eſt circa tempora Leonis Papæ IV. qui anno 847. adſumptus eſt, anno vero 855. obiit. Pag. 95. B

Οἱ Γραικοὶ ὑπογράψαντες) Julii die 5. Dominica anno 1439. Græci decreto ſubſignarunt, excepto Epheſino Marco. Papa deinde ſubſignatione ſua confirmavit & probavit: rem porro infectam eſſe dixit, cum Epheſinum non ſubſcripſiſſe intellexit. Poſtridie Julii 6. fer. 2. liturgia celebrata eſt. Cantores Papæ & Muſici cecinerunt: deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abſterſit Papa, porrexit. & celebrata illa Miſſa, unio perfecta eſt. Petiit deinde a Papa Imperator, ut eo præſente Græci quoque Liturgiam celebrarent: quod obtiocre acquivit.

Μονὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν) Græci Theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis myſterio: ſed eo ſenſu intelligunt, ut filius genitus a patre generante, ut principiatum a principio, non vero tamquam effectus a cauſa differat, ut ὁμοουσίου ratio integra ſervetur. pag. 259.

Καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν ἑνώσεων) Qui Concilio adfuerunt, aliter tradidere: Patriarcham ſcilicet Junii die 10. Indict. 11. Patriarchatus anno 24. ineunte & ante dies 20. cœpto, dum cœnaret obiiſſe. Decreto vero non ſubſignaverunt Græci, niſi Julii ſequentis die 5. Ibid. D

Καὶ αὐτὸ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν) Conſtantinopolim redierunt Græci anno 1440. Februarii die 1. Indict. 111. feria 2. τῆς τυροφάγου: fuit enim hoc anno Paſcha Martii die 27. Cyclo Lunæ 16. Solis 21. Litteris C, B unde Dominica τοῦ ἀσώτου, ſeu Septuageſimæ concurrit cum Januarii die 24. & Dominica τῆς ἀπόκρεω cum 31. Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria ſecunda τῆς τυροφάγου Septimanæ, qua Græci caſeis ad Dominicam ſequentem veſci poſſunt. Ibid. E

Ὁ δὲ βασιλεὺς αἰτεῖται πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ) Phranzes lib. 2. c. 13. notat Amiram Moratem, ad quem Andronicus Jagrus, ſeu Jagris miſſus eſt, voluiſſe ab illa profectione Imperatorem avertere. Alii dicunt Johannem imperatorem ad Moratem miſiſſe Paulum Aſanem, ut de profectione ſua eum certiorem faceret. Moratem diſceſſum Imperatoris in Italiam diſſuaſiſſe, veritum ne quod fœdus cum Latinis contra Turcas iniret. Veziros etiam Aſani dixiſſe tradunt Sultani amicitiam, quam Latinorum utiliorem Imperatori fore. Ibid.

Ὁ Ἡρακλείας Ἀντώνιος) Hic Antonius Heracleenſis Metropolita, poſtquam Conſtantinopolim Græci reverſi de eligendo Patriarcha egerunt, vel invitus electioni adfuit, non ut ſuffragium ferret, Pag. 96. B

negavit enim id latutum: sed ut coram universo clero, peccatum, quod admiserat subscribendo decreto Florentino, confiteretur ac earceraretur; seque dignum, cui manus, qua subscripserat, præscinderetur, quibusdam familiariter secum versantibus se fassus est.

Ibid. *Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράψαι*) Qui ex Clero Constantinopolitano Concilio Florentino adfuerunt, negant, quando decreto subsignatum est, Græcos *σιτηρέσιον*, id est, cibaria & pecunias periisse, aut Latinos promisisse: quod Græcis tamen in patriam reversis objectum est, ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Iidem equidem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures tamen eorum decreto non subsignavisse. De illo Florentino Concilio adeundus Laonicus lib. 6. Phranzes lib. 2. cap. 13. & seqq. usque ad 17.

AD CAPUT XXXII.

Ibid D. O *δὲ ἀφηγεῖσθαι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ*) Hoc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit: cum eo tempore Hungariam a Regina gubernatam & Janco scribit. Sic autem se res habet: Albertus Austriacus Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit; obiitque anno 1439 Octob. die 27. Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440. Februarii die 22. Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, Regis Poloniæ Casimiri fratris, aspernata, anno eodem in festo Pentecostes filium suum infantulum Hungariæ Regem coronari curat. Seditiosi interea aliquot Hungariæ proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, & in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam, filio secum abducto, & Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III. Imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17. Julii Hungariæ Rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani Regis reliquiæ coronatæ erant, imponitur: quod aliam Regina surfurata esset, secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem rexit. eoque interiecto, Ladislaus posthumus, cujus mater Elizabetha regina anno 1442. obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Johannes Hunniades Corvinus Interrex & regni gubernator eligitur, eique Reipub. Hungaricæ summa traditur; quam ad annum usque 1453. cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, reddit. Georgius Serviæ Despota, post Sigismundi obitum & Smedrovum a Morate occupatum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo *Antivari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, & Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam & incommodum Ragusæis creare Despota veritus, in Hungariam ad Regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit; eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitate motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinat, bellumque ad annum 1443. protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao & Despota pepigit: hoicque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma reditum est: Julianoque Cardinale Cæsarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias & jusjurandum violat, fœderaque confundit. Denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus anno 1444. Morati bellum infert. Pœnas vero repetente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopolim olim appellatam, ad pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus & Julianus Cardinalis occubuerunt:

Edit. Paris. pag. 260.

magnaque clade Christiana Respub. afflicta est. Bonfinius D. 3. libb. 4. 5. & 6. Thwroczius in Chronicis Hungaricis. Gerardus de Roo Histor. Austriacæ lib. 5. & Maurus Orbinus in Slavorum regno.

Pag. 92. A *Τῆς καλουμένης σοφίας*) Urbs Serviæ Sophia.

Ibidem *Κλεῖσιν*) Hunc locum angustias saltus Isladini Leunclavius appellat.

Ibid. C *Καὶ ὑπῆρχεν ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγίνη*) Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. aufugerat anno 1440. Regina, & in Austriam transierat, anno sequenti 1441. res humanas reliquit: quare gestis anno 1443. interesse non potuit.

Ibidem. *Ἦν γὰρ στρατηγὸς ... ὁ Ἰάγγος*) Verum est Jancum seu Johannem Hunniadem præfectum generalem Hungaricæ militiæ fuisse.

Ibid. *Ὁ δὲ ... ἦν ὁ ῥὴξ τῶν Σαξόνων*) Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus Rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonis a Duca sumuntur, Rex fuit: sed Casimiri Poloniæ Regis frater. Videndus Leuncl. lib. 13. de istis motibus bellicis, & pace cum Hungaris Turcisque inita.

Ibidem. *Ὁ δὲ Ἰάγγος ...*) Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capitis initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per Reginam & Hunniadem gesta fuisse & gubernata: hic vero per Proregem & Regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ, personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos & Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus lib. 6. & 7. Leunclavius lib. 14. & Phranzes lib. 2. cap. 18.

Ibidem *Αὐτοὶ ... τοῦ Καραμάν*) Laonicus lib 6 & Leuncl. lib. 14. bujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

Pag. 93. A *Λάρανδα*) Urbs Lycaoniæ sub Iconii throno

Ibid. *Χηρεύσει δὲ ἀρξεντε*) Leunclavius Aladinis mortem ex historiis Turcicis anno 846. & ex Annalibus anno 847. contigisse statuit: ante bellum a Johanne Huniade & Georgio Despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud confectum, pacemque cum Hungaris & Serviis compositam tradit. pag. 261.

Ibid. C *Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους*) Leunclavius idem notat lib. 14. & in Annalibus Turcicis classem Italorum fuisse dicit.

Ibid. D *Κατὰ ... Βούλγας*) Forte hic intelligenda urbs in Odrysis, quæ *Βούλγας* appellatur, sub Metropolita Adrianopoleos Æmi montis. Bilgiur Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile fit.

Ibid. *Ὁ δὲ Ἰάγγος ...*) Idem Phranzes lib. 2. cap. 18. tradit. Laonicus lib. 7. Wladislaum, ut castra Moratis aggrederetur a quibusdam impulsum, qui Hunniadi invidebant, scribit.

Pag. 99. A *Ὁ γὰρ Χαλὴλ*) Leunclavius lib. 14. & Laonicus lib. 8. quibus artibus Chalil Moratem in regium solium reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850. (id est, Christi 1446.) expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est; Anno 849. (Christi 1445.) Moratem in thronum Imperatorium reductum; in Peloponesum sub finem anni 1445. at Hegiræ 849. venisse, & anno 1446. Hegiræ 850. Hadrianopolim rediisse. Tam Annales Turcici quam Historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo prælium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445. & initium 1446. pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen & Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955. mensemque Decembrem, (id est, Christi 1446.) referunt. Ducas forte hujus quoque pugnæ mentionem statim subjicit illis, quæ de Varnensi narravit: quod ad res Hungaricas & Serviorum pertineant.

Πρὸ

Ibid. Πρὸς τὸ Νάσον) Nisie urbs Serviæ ad Ibarem fluvium. Ptolemæo in 12. Europæ Tabula habet Νάσον in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarem; verum in illa Ptolemæi tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus lib. 7. Νασον vocat.

Ibid. B Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος) Adeundus Laonicus l. 7. ubi diffusius illam expeditionem narrat, & cum nostro prorsus sentit. Phranzes lib. 2. cap. 19.

Ibid. C Παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανιτῶν) Moreæ seu Peloponesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes l. 3. c. 21. qui ipsos vocat Peloponesios Albanias.

Μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας) Patræ urbs Achajæ in Peloponeso Metropolis. Clarenza vulgo *Chiarenza*, olim Cyllene, in Elide Peloponesi. alus est Dyme. Sita est in ora occidua Moreæ seu Peloponesi.

AD CAPUT XXXIII.

Pag.100.A Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης) Phranzes l. 2. cap. ult. Laonic. l. 7. sub finem. Constantinus Imperatoris Johannis frater: Demetrio fratri natu

Ibid. E majori prælatus est. Metuebant enim C. P. ne Constantinus repulsum passus, Demetrio & urbi bellum inferret: resque Græcorum reliquas perderet.

Ibid. Τελευταῖος βασιλεὺς) Johannes ultimus Imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

Ibid. Βουληθεὶς δὲ γάμον ποιῆσαι) Leuncl. l. 14. hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatir, neptem, & Suleimani filiam fuisse tradit, ex historia Hanivaldana: noster Ducas Turcatiris seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantiana Historia consentit.

Ibidem Ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ) De Moratis morte & Mehemetis initiis Laonicus l. 7. in calce, & 8. in capite adeundus. Leuncl. etiam lib. 14. & 15. & Phranzes lib. 3. cap. 2.

Edit. Paris. pag. 262. Θυγατέρα τοῦ Τουρκατὸρ) Hujus Dulgadiris sive Turcatiris ditio, Anadole, sed vera pronuntiatione Aladeule, ut vult Leuncl. in Pand. Histor.

Ibid. E Turcic. Cappadocia ad Boream & occasum terminatur: ad meridiem Syria & Caramania ei subjacent: ad Ortum Armenia minor. Leuncl. cap. 163. adeundus.

Pag. 102. A Πολλὰ χρήματα ποιήσας) Leuncl. in Annalibus Turcicis, Selimem II. in funere patris ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, & funebre epulum apparasse. In funere Bajazitis Ilterim seu Gilderunis epulum etiam instructum lib. 3. Hist. Musulm. in fine.

Ibid. Ὁ θάνατος ἀπὸ τοῦ Μουράτ) De genere mortis Moratis, & ejus indole, eadem, quæ Ducas, ex Turcorum historiis Leuncl. tradit.

Ibid. C Εἰσάξει τὴν νῆσον) Illam sic explicat Leunclav. Insula vero Adrianopolitana vocatur, interjectum fluminibus duobus, Meritzæ Tunsæque, spatium: quod amœnos admodum hortos, campos & prata complectitur. Meritza, olim appellatus fuit Hebrus, Tunsa vero Tænarus.

Ibid. D Δακτύλιον τοῦ θεσπεσίου μονοῦ) Vide notam in hujus capitis fine, ubi de anno mortis Moratis pauca disseruimus.

Ibid. E Εκβαλὼν ἀπὸ ὁ τοῦ σφενδόνην) Apud Oneirocriticos, annuli ejectio significat rerum amissionem. Artemidorus lib. 5. cap. 32. ἔδοξε τὰ τὸν δακτύλιον ᾧ πάντα κατεσημαίνετο, ἐκβαλεῖν. εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον κατεαγμένον εἰς πολλά, ὥστε ἄχρηστον εἶναι. διεπράθη αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πέντε καὶ πεντήκοντα. *Vissus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat ejecisse: & postea quæsisse, ac reperisse lapidem ei inclusum, in multa fragmina comminutum, & ad obsignandum inutilem dissipatæ ac disperditæ sunt cunctæ res illius quinquaginta quinque diebus.* & juxta Persas ac Ægyptios tradit Achmetes in Oneirocriticis c. 260. annulum reges & regiam potestatem significare. τὸ δακτυλίδιον εἰς χεῖρας βασιλείας κρίνεται. πολλάκις γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ κρίνονται, καὶ ἄνευ τῆς στέμματος. *Annulus ad regni confirmationem refertur. sæpius enim reges, etsi absque corona, ex eo sæpe intelliguntur.* & infra, καθόλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοὺς πολιτευομένους ἐξουσίαν ἢ βασιλείαν οὕτω κρίνεται. τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις, χαρὰν ἢ τέκνων μετὰ γυναικὸς σημαίνει. *Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt & administrant, potentiam & regnum indicat. Privatæ vero conditionis hominibus gaudium, liberos & uxorem prænuntiat.* σφενδόνη est propriæ pala annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

Εἶτα ἀμὴρ παιδίον) Leuncl. l. 14. sub finem, Pag. 103. B hunc puerum Cutzug-Achmetem appellat, nec a fratre suo necatum tradit: imo ex Moratis II. liberis, solum Mehemetem superstitem fuisse. quod etiam disertis verbis scripsit Phranzes l. 3. c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spendiaris, seu Isfendiaris filia natus erat Leuncl. teste loco cit.; & verba Ducæ, qui Mehemetem ancilla natum tradit, consutant Reineccium & Philippum Lonicerum: qui scripsere ortum ea Maria Georgii uxore filia; & religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset; credibile non est, illam Morate mortuo, ad patrem remissam fuisse.

Πρωτοστράτορας) Turcice *Capigi-bachi*.

Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἐμνήσατο) Laonicus l. 7. idem Ibid. tradit de Spentiaris filia Isaaco Bassæ nupta, & de Georgii Despotæ filia, ad ipsum remissa.

Οὕτως καὶ οἱ τὴν Κωνσταντινούπολιν) Laonicus lib. Ibid. E 7. pacem a Græcis initam & fœdera sancita cum Mehemete tradit.

Τοῦ Ὀρχὰν τοῦ προλεχθέντος) Hic Orchanes, se- Pag. 104. B cundum Turcos, Dusme seu suppositititius fuit: Orchanis filius ferebatur, Suleimanis, qui Ducas Musulmanus, nepos, & Bajazitis I. pronepos. De quo Orchane sic loquitur Leuncl. l. 11. *Is mir Suleiman rebus humanis excedens, Urchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. ambo* pag. 263. *simul arrepta, Musæ patrui metu, fuga, CP. se receperunt.* infra c. 40. in urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est.

Ῥόδου, &c. ἐλθόντος) Ex Jacobi Bosii Histor. Ibid. Militiæ Hierosolymitanæ l. 6. discimus magnum Rhodi Magistrum Fratrem Johannem Lasticum, legatum ad Mehemetem destinasse Petrum Zinottum, qui pacem cum Mehemete, an. mundi 6959 Ind. xv. (Christi 1450.) Decemb. 25. Hegiræ vero 855. firmavit.

Hoc loco notabimus discordiam auctorum in assignando anno Christi, quo obiit Sultanus Morates II. Hic Bosius & noster Ducas an. 1450. contigisse asserunt: verum refragantur Phranzes l. 3. c. 2. qui asserit mortuum an. mundi 6959. mense Februar., & Leuncl. lib. 14. & in Annalibus Turcicis, e vita migrasse refert an. 855. mense Meherem die Mercurii seu fer. 4. totis 13. diebus mors illius occultata est: die vero 16 Meherem Adrianopolim accessit Mehemetes. Cœpit annus Hegiræ 855. Februarii die 3. feria 4. anno 1451. cum Cyclus Solis esset 4. littera C. Obiit Morates die Mercurii seu fer. 4. Meherem seu Muharram mense: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto per dies 13. habita est, & die 16. Muharram Mehemetes Adrianopolim venit. Dies 16. fuit feria 5. seu dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18. Februarii. A quo si retrocedamus per 13. dies, proximam feriam 4. reperiemus Muharram diem 1. Februariique diem 3. unde concludere possumus Moratem obiisse Februarii die 3. quæ fuit Neomenia Muharram: deincepsque ejusdem mensis die 16 seu 14. Muharram mortem Moratis vulgatam, simulque Sultani Mehemetis Callipolim adventum: biduo post, nempe 16 Muharram, & Februar. 18. Mehemetem

Imperatorem salatatum fuisse. In hocce Ducæ
Pag. 55. a textu transcriptoris, non auctoris errorem esse, ut eredam, adducor: eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes, diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis captæ 1453. si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452. illum occupatum in ædificando castro ad Bosporі fauces videbimus: anno vero 1451. bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morates ipsius pater fatis concessit. unde dubitandum non est, quin error transcriptoris sit in
Ibid. textu, in quo legendum ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ γ' 6959. Febr. 23.

AD CAPUT XXXIV.

Ibid. C KAI σωὶ αὐτῷ ἐπεστρόφη Ὀλυγζίας τῷ Ιαγγρ) Mehemetem pacem cum Triballis seu Serviis misisse, statim ac fasces Imperii suscepit, testis est Laonicus.

Ibid. Κατὰ τοῦ Καραμὰν ἐκστρατεύειν) Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 855. (Christi 1451) tradit Leunclavius, & Laonicus lib. 7. sub finem.

Ibid. Φρούρια τρία) Videnda sunt cap. 29. & 32. supra.

Ἀσπρῶν τριακοσίων χιλιάδων) Si pro singulis pia-
Pag. 105. B stris Hispanicis, argentea aspra 120. tunc computabantur, accipiebant Græci annuam pensionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500. Hocce vero tempore 80. solummodo aspris piastrum mutant, edicto Imperatorio de re monetaria ante quinque circiter annos lato: dum Vezir-azemus erat Kara Mustapha Bassa: vir, quamvis ineruditissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat, in rebus gerendis negotiisque expediendis solertissimus ac promptissimus.

Ibid. E Σπάθην μαρμαίρουσαν) Apud Theophylactum Simocattam lib. 2. cap. 14. in oratione cujusdam senis ad Commentioli exercitum, εἰ γὰρ καθάπερ παῖδας ὑμᾶς μορμολύττεται τοῖς παρερχομένοις.

Edit. Paris. pag. 264. Ἔτι ἐκεῖ τὸ ἐκεῖνο) Bonfinius Hist. Hungar. Decad. 3. lib. 8. Constantinum questum esse de hoc novo opere apud Sultanum Mehemetem
Ibid. E tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adrianopolis enim capta est anno 1360. vel 1362. Mehemetes vero anno 1452. castrum ædificabat, anni itaque tantum 90. vel 92. elapsi sunt.

Pag. 107. D ἃ ἐν ὀδοῦσιν) Mehemetes χερσὶ ξίφει hic se profitetur, jusque habere in manibus & armis. Quæ ratio aliena invadendi, universum terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent, jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ rapto vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem cæteris renunciare, & se diversæ, a vera genuinaque humanitate differentis speciei esse prædicare debent: ut & leones ab ovibus, vultures & aquilas a gruibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, Imperium, non viribus, sed sapientiæ defert: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

Pag. 108. A Καταγγεῖον) Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens, Καταγγεῖον appellatus, & nomen illius mutatum fuerit.

Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἔδη ἤρξατο.) Phranzes Martii 26. castrum ædificari cœptum lib. 3. cap 7. tradit.

Ibid. B Πάνιον) Laonicus lib. 8. hocce castrum appellat Λαιμοκοπίαν: sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcam ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim & appellatione & situ Propontidis & Bosporus Thracius. Leunclavius a Turcis kessen-hisari appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sostheninm vero & Phonea Ponto Euxino viciniora sunt, & propterea Hermæo superiora: de quibus Gyllius adeundus lib. 2 de Bosporo Thracio capp. 12. & 13. Ista porro appellatio Basc-Kesen recte reddita est a Duca κεφαλοκόπτην, Basc enim caput significat, Kesmek scindere, & participium Kesen scindens.

Τὸ ναὸν τοῦ ταξιάρχου Μιχαήλ) Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, Incorporeorum: Ibid. D
quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, Angelorum, & militiæ cælestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium: quo in loco Estius ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus lib. 2. τόπος ὁ ἐν Ἑστίαις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

Ἐκ τοῦ Ἀδραμυτίου) Isphendiaris filius Sinopes Pag. 109. A
Reguli Adramyttio, seu ut Ducas habet Adramyntin Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyttium urbs est Æolidis ad mare sita, quæ hodie Landrimyti appellatur: Quare probabile est hunc Isfendiaris filium, Moratis Sultani defuncti generum Adramyttii tunc degisse, non vero in Sinopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, & Adramyttii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyntio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyttium porro urba sub Metropolita Ephesio.

Ἅλωνα) Hæc vox, locum seu aream in qua
messis trituraretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur. Pag. 110. A

Φεριζάγην) Leunclavio Pherizes begus appellatur. In Historia Hungarica Frige-begus. Ibid.

AD CAPUT XXXV.

ΕΞΗΛΘΕΝ ἐκ τῆς πόλεως ὁ τεχνίτης) De illo artifice Leonardus Chiensis in enarratione pag. 265.
captivitatis Constantinopoleos. (Itaque artifex ibid. C
cui provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, naves frangere studuit. (Laonicus de eodem lib. 8. τηλεβολιστὴς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοὔνομα Ὀρβανός, Δὰξ τὸ γένος, ἐς πρότερον παρ' Ἕλλησι διατρίβων, ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀποχωρήσας ἐνδεὴς βίου, ἀφίκετο παρὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. *Sultani porro bombardarius erat Dacus quidam nomine Urbanus qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero quotidiani inopia coactus, eos reliquit, & ad Sultani portam se contulit.*

Ρίτζος ὁ ναύαρχος τοὔνομα) Phranzes lib. 3. c. 3. Pag. 111. B
de illo Riccio mentionem facit, & a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis. *Et ego 14. Septembris anni 6960. Christi 1451. Constantinopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem martyrium pertulit.*

Λαλᾶ) Sultanus Vezirem suum hac voce com- Pag. 112. A
pellans ei adblanditur, & anxietate metuque liberat.

Καβαὴρ ὁρταγοῦ) Benevolus lector in textu pro *Infidelium nutritus* leget *Infidelium Sodalis*; hoc enim Ibid. B
Turcice significat *Ortachi*, Græce συντρόφος. nobis verbum pro alio in versione exciderat.

AD CAPUT XXXVI.

ΚΑΙ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος) Hic Gregorius Pag. 113. A
teste Phranze l. 3. c. 3. anno 1451. mensa Augusto ab urbe instar exulis discesserat.

Ὁ Καρδινάλιος ἐλθὼν) Inter eos, qui mercede con- Ibid. B
ducti sunt a Cardinali Sabinensi Isidoro, fuit Leonardus Chiensis Mitylenes Archiepiscop., ut ipse testatur in *principio* narrationis de captivitate Constaorinopolitana.

Τὸ πλεῖστον ἦν μόνον τοῦ ἱερατικοῦ) Idem testatur Ibid. C
Leonardus Chientir.

Ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου) Heraclio imperan- Pag. 114. B
te Hunnorum Avarum Rex Chaganus C.P. adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provincias

populabatur, & Heraclium in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 36. imperante Constantino Pogonato Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio iidem Agareni urbem oppugnarunt. Hisque angustiis pressæ urbi ter Beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Has ob causas, & tanti beneficii memores Constantinopoleos incolæ, sabbato quintæ septimanæ jejuniorum, id est more nostro loquendi sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam Palatii celebrabant, quæ τοῦ ἀκαθίστου vocabatur. In qua hymnus ἀκάθιστος & ὀρθοστάτης, a Clero & Laicis stantibus per totam noctem canebatur. ἀκάθιστος enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus non sedentibus indesinenter hymnus canebatur.

Ibid. C — *Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ*) Leonard Chiensis, *Verum quoniam nec ratio, nec auctoritas, nec variæ Scholarii, Isidori Neophytique opiniones adversus Romanæ Ecclesiæ fidem stare poterant, actum est industria & probitate præfati domini Cardinalis, ut sancta unio assentiente Imperatore Senatuque (si non ficta fuit) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembris, Spiridionis Episcopi sancti die.* qui Pridie Idus Decembris duodecimas est mensis.

Ibid. E — *Ἀοῦτε, ἴδωμεν*) Allegata quam proxime verba Leonardi (*si non ficta fuit*) confirmat hic Ducas.

AD CAPUT XXXVII.

Edit. Paris. pag. 266. — LAONICUS l. 8. in principio consulendus qui apparatum istum describit, machinæq; advectionem. Leonard. etiam Chiensis adeundus, & Phranz. l. 3. c. 8.

Pag. 116. A — Ἡ δὲ Σηλυμβρία) Capta Constantinopoli Selymbria deditionem fecit.

Ibid. B — Σκῆπτρα) Hic pro turmis equitum tribus, usurpatum σκῆπτρα τρία, quæ sub totidem Bandis seu vexillis stipendia faciebant.

Ibid. — Κανὼν ὁρισμοῦ) Canon hic pro pœnitentia, & pœna quæ pœnitenti indicitur.

Ibid. — Φελώνιον) Penulam interpretantur alii; sed genus vestis communis olim fuit. *Pallium* vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis Archiep. quibus a Summo Pontif. confertur. n quo etiam olim Patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolam interpretari placuit, quæ omnibus Sacerdotibus convenit, & propria est. Hodie apud Græcos non solum Patriarchæ, sed & Episc. pallium gerunt.

Pag. 117. A — *Ἐν τῷ ναῷ αὐτοῖς*) Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. de quibus Canon 31. Synodi 6. in Trullo τοὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις οἴκοις ἔνδον οἰκίας τυγχάνουσι λειτουργοῦντας κληρικοὺς, ὑπὸ γνώμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὁρίζομεν. ὥστε εἴτις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτω παραφυλάξῃ, καθαιρείσθω. *Clericos, qui in oratoriis intra domus privatæ parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex Episcopi loci sententia & assensu decernimus. Quod si quis Clericus decreto nostro non paruerit, deponatur.* Et Leo Philosophus novella 4. de illis ita statuit: ὁρίζομεν δὲ, οὐ μόνον τοὺς ἐκκλησιῶν καθολικῶν ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίας ἑκάστου οἰκίας, ἀδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγεῖν, οὓς ἂν προσκαλεῖσθαι αἱροῖτο ὁ ἐκείνου οἰκίας δεσπόζων.) *Decernimus itaque non solum singularum Ecclesiarum Catholicarum* (id est hoc loco parœcialium) *sed etiam uniuscujusque domus Sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram Mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare visum fuerit.* Novella deinde sequente, in iis baptizare quoque permittit. adeundus Theodorus Balsamo.

Ibid. D — Εἰ γὰρ λάβοι) Quasi corporis dominici consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset. insanisse Græcos, ac transversos actos fuisse; certissimum est.

Ibid. — Οὐκ ἐπὶ ἐζύμου) Ista ad Ecclesiæ Græcæ ritum pertinent, quæ panem fermentatum adhibet, & aquam calidam calici immiscet.

Ducæ Hist. Byz.

Pag. 118. B — Τῇ παρασκευῇ δὲ τῆς διακαινησίμου) Hebdomada illa Diacænesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diem sequitur: cujus Codinus Curopalates meminit c. 14. l. de officiis aulæ C. P. vocatur etiam νέα, id est nova, ob renovatos baptismate Catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentariorum in Canones Apostol. Canone 69. versio, quorum textus Græcus non extat, sic habet *Hebdomas autem τῆς διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* Anno illo Aureus seu Lunæ Cyclus fuit x. Cyclus Solis vi. lit. G. Pascha April. 1. fer. 6. diacænesimi April. 6. Pentecoste. Maii 20. Dominica omnium SS. Maii. 27. Juxta Ducam ergo, cœpit C. P obsidio April. die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, & , qui eam secutus est, Bizarum, cœpit Nonis seu die 5. Apr. Phranzes Apr. 2. obsideri cœpisse l. 3. c. 8. asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-evel die 17. qui fuit Martii dies 28.

Ibid. — Κατένανττι τῆς πύλης τοῦ Χαρσίου) Alibi habet Χαίρου. Gyllius l. 2. c. 20 Topographiæ Constantinopoleos portæ Charsianæ meminit. Leunclavius c. 200. Pandectar. Hist. Turcicæ, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox *καιρον obliquum* significat: & tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus. qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, Architecti nostri regulam servant. Loco cit. notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellaram. Quem Venetæ factionis fuisse Paralipomena originum Constantinopolitanarum a Gretsero edita tradunt, & Magdalæ cujusdam tribuni plebis collegam; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vicina est illa porta Palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream, sive Caligariorum, qui sutores sunt. In illo Constantini Palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, & qua in meniana patet exitus, lapidi superliminari aquila biceps alis expansis insculpta est: & in columellarum, quæ meniana ambiunt, capitulis lilia scuti Francici cernuntur; aliquot etiam scuta hac forma expressa in Palatio illo videntur. *pag. 267.*

Aliquando putavi Pascha legi debere: & a Francis nostris, scuta illa insculpta fuisse cum mentione Pascatia. Quod Constantinopoli capta, utrumque Paschatis festum in urbe celebrassent. Quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, & eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus Imperator electus sit.

Ibid. — Ἀπὸ δὲ τῆς Ξυλοπόρτας) Xyloporta est illa, quæ vicinissima est Occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima esset. Videndus Gillius lib. 1. cap. 20. Leunclavius Pandectis Hist. Turc. c. 200. appellat eam Xylokercon. verum diversas fuisse persuadeor: hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Kercoportam infra appellat, quæ jam a longo tempore occlusa tenebatur. Quod ut credamus & asseramus auctor nobis est Cantacuzenus l. 3. c. 9. ἀπὸ διελέγετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, ὅπως δύναιντο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδοῦναι. ἐπηγγέλλοντό τε τὴν τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένην πύλην ἐκ πολλοῦ τῷ ἀνῳκοδομημένην διορύξαντες εἰσάγειν. *Clam etiam cum amicis suis, qui C. P. morabantur, colloquitur & agit, quomodo sibi urbem tradere possent. promittebant illi portam, quæ XyloKerci dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, & ut illa ingrederetur urbem, patefacturos.*

Ibid. — Τῆς Χρυσῆς πύλης) Aurea porta adhuc clausa est. Selymbriæ porta olim appellabatur, ut notat Leunclavium loco citato. Ad illam

extra muros forte adhuc extat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ extructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647. eos considerabam, at & totus mœnium ambitus, inducti erant: ita ut oculos fugeret sculpturæ elegantia.

Ibid. *Ἐν τῷ Κοσμιδίῳ*) De Cosmidio Zonaras Annal. Tomo III. in Romano Lecapeno: ex quo ad littus Ceratini sinus extra urbem situm fuisse patet. *καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμιδίου αἰγιαλὸν*, &c. Nicetas etiam in Annalibus *οἱ δὲ ἵππεις μετὰ τῆς προσβεβλημένης πεζῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμιδίῳ ἐνεσκήνωσαν, μικρὸν ἀντιστάντων ἐκ τῶν Ῥωμαίων, … πρὸς τῇ γεφύρᾳ καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον. καὶ τὰ μὲν πλοῖα καὶ αἱ νῆες, καὶ οἱ δρόμωνες … προσήχθησαν.* *Copiæ equestres (Latinorum) cum peditatu, qui antecedebat, Cosmidium occupant: cum languide ipsis restitissent Romæi, qui ad pontem illic constructum, & lapidem Perforatum appellatum stationem habebant.* Fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat, *σκηνάς τε ὀρθὰς ἑώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι. Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant.* & capite seq. satis ostendit Ducas ad littus Ceratini sinus extra urbem Cosmidium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum littus sinus Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis: & alius esse nequit, præter eum, qui hodie Ai-bazari appellatur: cui vicina est Melchita IVP appellata; in qua collegii doctorum & Legisperitorum Pontif. Muphti appellatus, imperatori novo imperium adepto, precibus quibusdam additis, acinacem cingit.

Ibid. E *Κατὰ τῶν ἀποστατῶν, &c. Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀκίνου*) Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit adversus Græcos: quod Urbano quarto Pontifici Maximo dedicavit, extat editum in operum illius Tomo XVII. eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, adversus Græcos, Armenos, & Saracenos scriptum. Edit. Paris. pag. 268.

Ibid. *Δημήτριος ὁ Κυδώνης*) Johan. Cantacuz. lib. 4. cap 16. Histor. hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta extant, mentionem facit. fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicolao Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In Serenissimi Hetruriæ magni Ducis Bibliotheca Laurentiana, Ptolemæi Mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum adservatur, quod hic Cydones in Bibliotheca sua olim habuit. In illo tres Lunares Eclipses Thessalonicæ observatas, earumque momenta adnotantur, ex quibus Epicycli lunaris quantitas demonstratur. Has observationes a Cydone & Cabasila habitas & consignatas fuisse arbitror: quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665. Athyr 13. in 14. lucescente Hora 2. m. 24. post mediam noctem Sole Sagittarii gradum 16. m. 5. percurrente.

Ibid. *Μεγαδοῦκαν ὑπώπτευε*) Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19. supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis Chir Lucam appellat, id est *κύριον Λουκᾶν, signor Luca*: qui cum Scholario sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *intendebat ex una parte Scholarius, ex altera Chir Luca quandoque ad præsentiam semet Apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantæ unionis auctores.*

AD CAPUT XXXVIII.

Pag. 119. C BENETIKΩN *ἱστοφόραι τριήρεις*) Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duæ agiles seu leves triremes Venetæ actuarias illas comitatæ. Bizarus lib. 12. Naves Genuenses septem. Cretenses tres, & Chienses paucas in Byzantii portu fuisse tradit.

Ibid. *Ἰουστῖνος Λόγγος*) Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

Pag. 120. A *Καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατᾷ Γεννούϊται*) Leonard. clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignaviæ arguit, quod castrum ad fauces Bospori ædificari non impedierant.

Pag. 121. A *Ἦν κεκλεισμένος σὺν τῇ ἀλύσει*) Constantinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli CPolim expugnarunt: ut Nicetas 10 Annalibus docet. *οἱ δὲ οἱ μὲν ἐπιβάντες, οἱ δὲ ἐπιπλεύσαντες … ἐν ᾧ ὑπάρχει Ῥωμαίοις σιδηρᾶν βαρυσταθμοτάτην ἅλυσιν …, ἐπὰν πολεμίων ἔφοδος …* *ut vero, qui terra profecti & mari advecti erant, ad castrum accessere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæi, si classis hostilis irruptio immineat: Statim illud oppugnant.* Laonicus lib. 8. catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

Ibid. *Αἱ δὲ νῆες, ὡς εἴρηται, τρεῖς*) Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, & navale prælium describit; Laonicus etiam lib. 8. adeundus.

Ibid. E *Λίτρας πεντακοσίας*) Hoc per Hyperbolem dixit Ducas. quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. fortasse drachmæ hic intelligendæ sunt, quarum quingentæ æquant uncias 62. cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sescuncia.

Ibid. *Παλτὰ ὀνομαζόμενον*) Balthoglum appellat illum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. 8. paulo aliter de Palda, quem Pantoglen vocat, disserit: & inter præliandum a suis læsum fuisse tradit. Phranzes quoque adeundus l. 3. c. 10. pag. 269.

Προσέταξε τὰ διὰ ξηρᾶς συρθῆναι) Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis: & per stadia 70. terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, & locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerunt. Augustinus Justinianus in Chronicis Genuensibus terra tractas in *aquas dulces* tradit: id est in fluviorum Barbysæ & Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leunclavius lib. 15. transvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut & Laonicus lib. 8. & Phranz. l. 3. c. 10. Extat apud Zonaram in Basilio Macedone, & apud Cedrenum, tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum. Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos & ex improviso opprimeret, e Cenchrearum porta in Sinum Corinthiacum terra traduxit. Zonaras *διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ τριήρεις ἑλκύσας ταχέως ἐν τῷ τοῦ Κρισαίου κόλπου … τοῖς πολεμίοις ἐπέθετο*, &c. *per Isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter traxit, & ex improviso hostes adoritur.*

Pag. 122. B *Κατόπιν τοῦ Διπλοῦ κίονος*) Uno verbo *Διπλοκιόνιον* dicitur. Turcis vero *Beschtasch* id est *Cunarum Saxum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortachioi* appellatur, ad sinistram statim occurrit.

Ibid. *Διὰ τῶν φαλαγγίων*) Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulciuntur. Phranzes adeundus lib. 3. c. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *trajecta* quæ nobis excidit, legi oportere *vasti sacri freto*.

Ibid. *Ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἱεροῦ στομίου*) Hoc loco *τόπον ἱερὸν* juxta *Διπλοκιόνιον* collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ eam Gillio & Leunclavio non consentit: qui *τόπον ἱερὸν* supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Urii, quod in Christianæ religionis templum a Constantino magno postea commutatum est.

Ibid. D. *Καὶ ὅτε ἐβούλετο ἀπολῦσαι τ᾽. μ᾽.*) Hoc bombardarius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris tormenti: quem, ut efficaciorem, ad locum destinatum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. 8. narrat, ad latera majoris tormenti duo minora apposita fuisse: ita ut tribus bombardis

murus quateretur: primo minoribus, majori deinde, quod lapides trecentarum librarum pondo emittebat.

Ibidem. Ἦν δὲ τότε τῆς ε΄ τῆς ἑβδομάδος) Quotannis Feria 5. quintæ septimanæ jejuniorum (cum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi compositus recitatur, atque etiam vigilia prima in Palatio peragebatur) imago B. Mariæ Virginis Hodegetriæ, a monasterio τῶν ὁδηγῶν in Palatium deferebatur. Codinus cap. 12. offic. Constantinop. Ἀπὸ δὲ πρώτης αὐτῶν ἀκολουθίας ἐν τῷ παλατίῳ εἰσὶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὁδηγητρίας, μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἐρχομένην ταύτην ἐρχομένη μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐτοῦ. τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναχωροῦσαν προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ἔξωθεν ἀναβάθμων. καὶ γενομένου τοῦ μνημοσύνου τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει. (A prima quatuor istarum vigiliarum Sanctissimæ Deiparæ imago in Palatium venit, & usque ad magnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti ad portam aulæ Palatii occurrit Imperator. Feria vero secunda post Pascha, abeuntem deducit ad usque gradus altos exteriores: factaque ibi Imperatorum commemoratione Imperator revertitur.) De hac Sanctissimæ Virginis imagine adeundus Gregoras libro 5. qui Michaelem Palæologum primum urbem, post exactos Latinos, intrasse, præeunte sancta imagine scribit. Lib. 9. Andronicum Seniorem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior Andronicus ipsum invadit. tuncque in Palatio fletit sancta imago extra tempus consuetum, capta siquidem fuit ab Andronico juniore Constantinopolis Maii 24. multis post Pascha celebratum diebus. quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tempore, in Palatio ad expugnatam urbem mansit. Cantacuzenus quoque lib. 4. cap. 1. narrat Annam Imperatricem ejusque filium Johannem Imperatorem orantes ante imaginem SS. Virginis Odegetriæ stetisse, cum ipse Cantacuzenus occupata urbe in Palatium penetravit. De illa qui plura volet, adeat Jacobi Gretseri commentar. in cap. 12. Curopalatæ Codini.

Edit. Parif. pag. 270.

Ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας) Hujus Monasterii hoc loco & pag. 162. mentionem facit Ducas. Illud Gregoras lib. 9. cap. penult. a Justiniano ædificatum: collapsum deinde ab Alexio Imp. socru instauratum: tandem a Theodoro Metochita ruinæ proximum refectum fuisse lib. 8. scribit. Gregoræ interpres vertit Choræ monasterium: quare vero Χώρας appellatum sit nescio. In versione vertimus, tamquam Χώρας hoc loco Regionum vel vicum significaret. Sed videtur melius esse, si Choræ monasterium appellemus; forte quia in urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, & quæ Palatio vicina fuisse videtur, constructum esset.

Pag. 123. D. Ὁ ῥὴξ τῆς Οὐγγρίας) Ita fe res habet. An. 1453. Idib. Februarii, Ladislaus Posthumus Alberti filius Hungariæ Rex Budam venit: & a Johanne Huniade Corvino, qui a Varnensi clade Prorex Hungariæ fuerat, & Hungaricam Rempublicam administraverat, arces quamplurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, redditæ sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungariæ partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multos dies in regia aula versatus, & secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislao honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem & Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuncio, nullum verbum Historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos Johanne Capistrano adhortatore Corvinus statim se accinxit.

Ibid. E. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν τροπὴν ἐκείνην) Quæ accidit anno 1448. ad Cossovum campum, seu Merulæ.

Pag. 124. A. Ὁ σ΄. τ΄. π΄. πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ) Sancti Romani porta hodie vocatur a Turcis Top-capi, id est tormentorum bellicorum seu bombardarum porta: eo quod machinas illas ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Stat autem ipsa inter Adrianopolitanam & Novam Turcis Geni-capi appellatam.

Ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ) Hæc porta Regia Leunclavio eadem est cum Pulchra. Ibid. B.

Εὐδεχόμενοι τὴν ὥραν) Huc referri debent, quæ in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis Episcopi leguntur: quam ipse anno 968. obiit pro Othonibus Augustis & Adelheida ad Nicephorum Phocam. ejus verba talia sunt. *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso advertite. Habent Græci & Saraceni libros, quos ὁράσεις, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllinos: quibus scriptum reperitur, quot annis Imperator quisque vivat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simultas; secundæ Saracenorum res, an adversæ. Legitur itaque hujus Nicephori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere, post cujus obitum Imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) & magis imbellem debere surgere: cujus temporibus prævalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utrique tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum & ipsi insequantur, Græci interim non resistant.* Hactenus inter Turcos Piratas iste mos invaluit, ut librum quemdam, in pretio habitum & religiose observatum adeant: fortes ex eo ducant: ut olim Homericas & Virgilianas, & omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinas, consuluisse veteres novimus. Quod si ex libro Pirata faustam sortem duxerit, naves quascumque adgredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen delusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, luit. Gentis Turcicæ moribus fetis congruit, hariolos & Isicos, vel ut Laonicus Zichides appellat, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potiundi, auctique ad cœptum perficiendum animi. pag. 271.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τείχη) Notant Historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse, primo imperante Constante Heraclii nepote, anno ejus 13. Christi 654. tuncque totus ager Constantinopolitanus direptus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5. Christi 672. Tertio Leone Isaurio imperante anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 743. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arrogant, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dum Ardavasdam usurpatorem Copronymus bella petit, & imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 743. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24. Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi F. Irenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798. regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, & ad suburbia Constantinopoleos omnia deprædantur. Postea anno 821. a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914. Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis & Venetis anno 1204. obsessa ac expugnata fuit. eam quoque Morates II. per trimestre tempus obsedit, & tandem anno 1453. a Mehemete II. expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriora secula ignorabant, mœnia quassavit ac diruit. Ibid.

Καὶ πέμψας ἀπέστειλε) Laonicus lib. 8. narrat Mehemetem Legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad deditionem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituros, sed extrema, ut urbem tuerentur passuros. Ibid.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας) Leunclavius lib. 15. contrarium ex Historia Turcorum refert. Constantinum scilicet & Chir Lucam de deditione facienda cogitasse: nisi Italorum auctoritate & factione, qui ei nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent.

Ibid. E *Τότε ἀγγελοι Ιουστινιανός*) Hujus cœpti meminerunt Laonicus lib 8. Leonardus Chiensis & Phranzes lib. 3. c. 11. De nave Genuensi a Turcis demersa idem Phranzes capite 12. disserit, sed a nostro in quibusdam dissentit.

Pag. 125. E *Κατεσκεύασε καὶ γεφυραν*) Leonardus Chiensis Laonicus lib. 8. Leunclav. lib. 15. Phranzes lib. 3. cap. 10. adeundi.

AD CAPUT XXXIX.

Pag. 126. A ΑΠΑΡΤΙΣΑΣ *ἅπαντα τὰ πάντα*) Cap. proximo diximus quisnam fuerit ille Legatus, & quo animo a Mehemete fuerit missus. præter Laonicum adeundi Leonardus Chiensis, atque etiam Paulus Maurocenus Historiæ Venetæ libro 24.

Ibidem. *Καὶ ἀπαιτήσειν καὶ τοὺς φόρους*) Non conveniunt de hujus tributi solutione Duca & Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis annui summam pollicitum, quantam Mehemetes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem petiisse scribit.

Ibid. A Edit. Paris. pag. 272. *Τὴν μιαρὰν αὐτῶν φωνὴν*) Intelligit voces illas *Alla-hu*, id est *Deus est*, & illas *Alla-hu-ekber*, id est *Deus magnus est*. Quas quidem Ducas *μιαρὰς φωνὰς* appellat, quia a pollutis impiorum labiis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronunciatur.

Pag. 127. C *Ἐκκλησία ποτὲ Κυριωτίσσα*) De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius & Leunclavius. videnda sunt quæ supra c. 37. attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

Ibid. D *Ἀπὸ τοῦ Ξυλοπόρτου ἄχρι τῆς πλατείας*) Hagio-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis angulo: verum differt a porta Xylocerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylocercos etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cyoego vicina est.

Ibid. *Ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης*) Pulchra porta appellabatur, quæ hodie *Barze-capi*, id est *Horti porta* vocatur, vel *Cifut-capi*, quod magna frequentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam *Cifut* appellantur.

Ibid. *Τῆς Μεγαλοπαίτρας*) Arx illa fuit in Promontorio quod Bosporus Thracius & sinus Ceratinus ambiunt: in quo hodie Sultani Sarajum ædificatum cernitur.

Ibid. *Τὴν ἐν τῷ μονῇ τῆς ὁδηγητρίας*) Ex hoc loco & superiori c. 11. colligere licet monasterium *τῶν ὁδηγῶν* non longe fuisse dissitum a muris Bosporo objectis.

Ibid. *Ἄχρι τοῦ Βλαχέρνου*) Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, Jedi-cula Turcice dicta.

Pag. 129. D *Ἀζάπιδες*) Hæc vox proprie significat pedites: & Genitzeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

Pag. 130. A *Ὁ Μάιος φέρων ἡμέρας ἐννέα*) Capta fuit Constantinopolis anno 1453. Maii 29. ut quoque Phranzes & Leonardus, qui obsidionem toleravere, testantur: quare nulli Chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt. Annus Hegiræ 857. tunc agebatur & Tziumadi-evel dies 20. cœperat autem annus ille Januarii die 12. 1453. fuerunt itaque initia mensium, Moharam Januarii 12. Sepher Februarii 11. Rebiul-evel Martii 12. Rebiul-Achir Aprilis 11. Tziumad-evel Maii 10. cujus proinde mensis dies 29. fuit Tziumad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducæ narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, adeat Leonardum Chiensem cum Philippi Lonicari historia editum: Laonicum lib. 8. Phranzem, qui accurate omnia, quæ ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. 3. a cap. 12. ad 19. Justinianus porro apud plerosque male audit, & propter omissam muri propugnationem, accepto levi tantum vulnere, ignaviæ accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod loco, cui præerat, decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Chio inglorius postea obiit, ut tradit Petrus Bizarus Historiæ S. P. Q. Genuensis lib. 12. Augustinus Justinianus in Annalibus & Folieta lib. 10. vulnus lethale ipsum accepisse scribunt.

Τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου) Tauri regio est illa, in qua Sultani Bajazitis Meschita, & Balnea ædificata sunt. Ibid. B

Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου) Eadem est cum columna Crucis; hodie *columna cremata* appellatur, quod incendiis tota desormata sit. Ibid. C

Μάρτυρος Θεοδοσίας) Templum illius Sanctæ in ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatæ adjacente, in Meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia litora complerent? Pag. 131. B

AD CAPUT XL.

TOTE δὲ *Τύραννος*) Phranzes videtur nostro consentire cap 18. lib. 3. & eo ipso captæ urbis die illam ingressum esse Mehemetem affirmasse. Alii, inter quos Leonardus & Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt. Pag. 273. Pag. 134. B

Αὐτοῖς δὲ καλλιστεύσα) In templo S. Sophiæ recitatas ab Imame seu Doctore Hurbeas preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti, qui fuit Junii dies primus, tradit Leunclavius lib. 15. *Primo post urbem captam Veneris die celebratum ad Ajam Sophiam (sic Turci vocant) hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum fuit longe maximum: conceptæque preces Hutbeæ Sultani Muhamedis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate: ritu veteri, quo Turci suis omnia fausta Principibus optare solent.* Ibid. C

Μὴ οὖσα) Phranzes lib. 3. cap. 14. Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis, & animum ipsis addidisse narrat. Pag. 135. A

Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε) Phranzes lib. 3. c. 18. agnitum Imperatorem ex calceis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti Imperatores consueverant. Ibid. B

Ἐν τῷ κίονι τοῦ Αὐγουστείου) Forum Augustiam non longe a S. Sophia ædificatum, & in quo columna a Justiniano erecta fuit, suaque statua equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone 1. Ibid. E

Τὸν δὲ Μεγαδοῦκα) Dissentiunt a se invicem Ducas & Phranzes, in iis quæ ad Magnum Ducem Lucam Notaram pertinent. Hic equidem inimicum & infensum nimis ei se profitetur: Laonicus ad nostri Ducæ sensum magis accedit. Ibid. A

AD CAPUT XLI.

HOc capite Ducas Monodiam in captam desolatamque urbem, Nicetam Acominatum Choniatem imitatus scripsit. Pag. 138. A

AD CAPUT XLII.

ΣAKKON *ἀρχιερατικὸν*) Id est vestem Sacerdotalem, quæ ad modum Sacci consuta est, exitumque capiti & manibus præbet, eamque superinjectam induunt. Solis Patriarchis Pag. 141. A

Saccus competit, quem tribus anni diebus Paschate, Pentecoste & Natali gestant.

Ibidem. Ἐπιτραχήλιον) Patriarcharum & Archidiaconorum gestamen. εἰσὶ Χρυσοΰφαντα sunt panni, in quibus agnorum figura & imago, (qua Jesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) acu depicta est.

Ibid. C Καὶ ἐπαρχον κατατάσσει) Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, & Subassam a Mehemete Constantinopoli captæ præpositum narrat.

Ibid. Καὶ τὸν μέγαν ναὸν) Hoc factum Junii die 6. seu die Veneris, ut ad cap. 40. ex Leunclavio adnotavimus: Ita ut prius S. Sophiam in Meschitam transmutatam titul suo consecraverit, quam Galatam intraverit.

Pag. 142. A Αντιλογίαστο δουλοφροσύνην) Jacobus Bosius Histor. Milit Hierosolymit. lib. 7. post captam urbem anno 1453. Chios, Lesbios, Servios, Trapezuntinos & Caffatinos vectigales factos esse narrat.

Ibid. Τῷ αρχοντι τῆς Σερβίας) Leunclavius asserit lib. 15. eadem æstate, qua capta est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse: & anno sequente arcem Novabardem occupavisse.

Ibid. C Edit. Paris. pag. 274. Ὡς ὁ τόπος ἐκ δικαιοῦται) Nescio quod jus in Servia se habere jactabat Mehemetes: qui maternum genus a Vulcoviczio non ducebat; Maria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed ancilla: videnda, quæ supra ad cap. 30. diximus. Hinc colligere possumus, quam noxia ac pestilens sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui ex tali contracto matrimonio, jus sibi acquisitum jactabant. affinitas ac fœdera illa procul fugienda erant, Christianis præcipue: qui in certam perniciem illis trahebantur. Pacem tamen ac societatem, quales cum cæteris intercedunt Christianis, cum illis inire, & pacisci licitum, & commerciis tractandis utile atque commodum. Fas etiam adversus usurpatoris injustam invasionem, illos objicere: nec æquitatis studiosus Regem aut Remp. qui repugnando impar, adversus potentiorem invadentem hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito reprehendere potest. Peccat qui aggrediendo adversarium adigit ad tales protectores & adjutores confugere: & viam iis ad nostras provincias occupandas sternere. quidquid enim uni perit Principi Christiano, omnibus perit.

Εἰσπλεῖν δὲ ἐν τῇ πόλει) De ædificiis a Mehemete Constantinopoli constructis adeundus Leuncl. l. 15. & in Pandectis cap. 139.

Ἐμυθεῖτο κακὰ τινων) Advertendum est Michaelem Palæologum primum, diem obiisse an. 1283. ut cap. 2. in margine adnotavimus: etiamque Turcos cœpisse tunc Asiæ minoris themata residua diripere ac deprædari. Errogrul Othmanis pater, vivis exemptus est anno Hegiræ 687. qui cœpit anno Christi 1288. Februarii 5. fer. 5. tuncque agebat Othman annum 35. Ita ut principia militiæ illius, superstite adhuc Errogrule, cum Michaelis primi Palæologi ultimis temporibus congruant.

Ἐλέγχετο γὰρ) Non solum Michael conscientiæ stimulis vexabatur, sed & filius ejus Andronicus, ob excæcatum & imperio spoliatum, contra jus jusisjurandique sacramentum, Johannem Lascarim. Nicephorus Gregoras lib. 6. adeundus c. 7.

Τὸ μαμαιμι δὲ) Vox ista conficta proculdubio ab illis, qui ultimis Johannis Palæologorum postremi diebus, res Græcorum ad exitium adductas cernebant; & ἄκρα στοιχεῖα accipientes nominum Palæologorum, qui ab anno 1258. regnarunt, Michaelis I. Andronici I. Michaelis II. Andronici II. Johannis I. Manuelis & Johannis II. vocem illam nihil significantem, MAMAIMI, composuerunt. Ex Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis Palæologorum primi, oracula quæsita fuisse; hisque ineptiis & præstigiis animos suos, non superstitione solum percussos, sed & ignavia & socordia dejectos, Græcos pavisse. adeundus ille lib. 5. tribus locis non longe a fine.

Non extra rem fuerit, si hic indicemus quædam ex Astrologia judiciaria petita oracula vel prædictiones, circa Musulmanorum regnum; ut vanitas artis, & eorum, qui fallendos se illis hariolis bona fide tradunt, stultitia deprehendantur. In Bibliotheca Serenissimi magni Hetruriæ Ducis Ferdinandi secundi extat MS. liber cujus titulus est παράδοσις εἰς τοὺς Περσικοὺς κανόνας, τοῦ Ἀστρονόμου, & sic incipit, ὁ τῶν Περσικῶν κανόνων σύνταξιν γράφων, & in illo præterea quædam Astrologica continentur; ex quo Codice supra cap. 12. allatum thema cæleste, ad tempus ἀναρρήσεως Manuelis Imperatoris constitutum, excerpsimus: atque etiam sequentia exscripsimus ex Stephani cujusdam Alexandrini Astrologi, de Mohammeda & illius de religione dogmatibus successoribusq; ex Astrorum positione vaticinio,

Στεφάνου φιλοσόφου, τοῦ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρέως ἀποτελεσματικὴ πραγματεία πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ μαθητήν. περιέχουσα μὲν τὴν γενεσιακὴν καὶ ἄθεον νομοθεσίαν τοῦ Μωάμεθ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν μελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὡς οἶδας, ὦ ἀγαπητὲ Τιμόθεε, ἡμῶν τὴν διατριβὴν ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κηπιδίῳ ἐχόντων, ἐπέστη ἡμῖν ὁ αἰδεσιμώτατος Ἐπιφάνιος ὁ Ἀραβικὸς ἔμπορος, ἄρτι τῆς Ἀραβίας ἀφικόμενος. καὶ χαίρειν ἡμᾶς προσαγορεύσαντος, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. ἔφημεν δὲ πρὸς αὐτόν· δι' ὅσων ὦ φίλε, καὶ ταῖς καλαῖς ἀγωγαῖς ἡμᾶς ξενίζε. ὁ δὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως ἀνταπεκρίνατο. Τί δαὶ μάλιστα ἐπιθυμεῖς, ἔφη, ὦ φιλόσοφε ἡμῖν; φάναι δὲ τὸν ἔμπορον, εἰ μέν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, μάλιστα δὲ ὡς ἐνθυμούμενον ἐπ' ἀληθείας, τὴν ἐξήγησιν ἑτοίμως ἔχω, ξυνεφωνήσαμεν ἡμεῖς καὶ ἐκπλήττουσιν, ἀπαγγεῖλαι. πῶς ἔχει αὐτο, ἦν δ' ἐγώ; ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐμέ· τὸ ἀστρολάβον δωρεὰν ἐπιτήδειον ποιῶ τῆς σῆς φιλοσοφίας, καὶ τὴν ὡροσκοπικὴν μοῖραν γνῶθι, παρασημειούμενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν κέντρων τὴν διαλαμβανομένην βεβαίωσιν, διὰ τὸ καινὸν διήγημα καὶ ξένον τὸ ἐπιχείρημα. παρακαλέσας δὲ ἐγὼ τῷ ἐμῷ Στεφανίῳ ἐνετειλάμην δωρεὰν τὸν ἀστρολάβον· αὐτὸ δὲ δωρησάμενος, καὶ τὴν ὥραν πολυπραγμονήσαντος, ἀνοίξας τὸ στόμα ὁ ἔμπορος διηγεῖτο ἡμῖν. Ὅτι κατὰ τὴν ἔρημον τῆς * Ἐθρεβων, ἐφάνη τις ἀνήρ, ἐκ τῆς τῶν λεγομένων Κορασηνῶν φυλῆς, ἐκ τῆς Ἰσμαηλ γενεαλογίας, ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάμεθ· καὶ ἑαυτὸν εἶναι λέγει προφήτην. ἐφάνη δὲ ἐν μηνὶ Φαρμουθὶ, ὃς λέγεται Ῥωμαϊκῶς Ἀπρίλιος τῇ ἀρχῇ· ἀπ' ἀρχῆς Φιλίππου. ἄγει δὲ κακοφρονίας, καὶ διδαχὴν ἐξηλλαγμένην· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς δεχομένοις αὐτὸ τὴν διδαχὴν πολέμων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παραδείσου τρυφήν. ἐγὼ δὲ ταῦτα ταρασσόμενος, καὶ ἔμφοβος γεγονὼς ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀδοκήτῳ, καὶ δεξιᾷ κέχρηται τύχῃ, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρατοῦντα, ἐδεήθην σκοπὸν ἐκδιδάξαι σοι ταῦτα ὦ φιλόσοφε· ἐπεὶ, διὰ τῆς σοι δοθείσης σοφίας, ἔχεις τὴν αἰτίαν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνῶναι. πεπεισμένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, εἴ τι γέγονε παραχθέντα· καὶ διαλύσαι, ὡς οἶδας, κατ' ἐκεῖνο τότε καιροῦ ἀναλαβόμενος, καὶ τὸν ἄνδρα προσγνῶναι, διαλαβόμενος τὸν διὰ τοῦ ἀστρολάβου, ἀποδοθεῖσαν μοι ὡροσκοπικὴν μοῖραν. ἐκ δὲ τῶν κέντρων διασκεψάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλανωμένων, ἡλίου τε καὶ σελήνης, ὡς πολλαῖς ἐνεχρονίσθην ὑμνῶν ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις· καὶ μετὰ πολὺ μόχθου καὶ κόπου, ἐδυνήθην γνῶναι τὴν τῶν μελλόντων διαφοράν, περί τε τοῦ προρρηθέντος ἀνδρὸς, καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων· ἤτοι τὴν ποσότητα τῶν ἐτῶν τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας, καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσόντων μετὰ τὴν αὐτῶν ἐπισυναγωγήν· καὶ ἄλλα τινὰ συμβησόμενα καθεξῆς ἐν ἰδίοις καιροῖς. πρὸς δὲ τὸ γινώσκειν σε τὴν ἐξεργασίαν, καὶ ὃν ὑπεβαλόμην τρόπον εἰς τοῦτο τὸ χρῆμα, ὑποδείξω τοῦ ζῳδιακοῦ τὰ κέντρωσιν, καὶ τοὺς ἀστέρας ταῖς ἐποχαῖς, καὶ τὴν ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐκθεσιν, καθὼς ὑποτέτακται.

* MS. codex Bibliothecæ Regiæ habet τῆς Ἐθρίμβου.

pag. 275.

(Dum in hortulo Scholastico, prout optime Theophile nosti, agebamus, honorandus admodum Epiphanius mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad nos accessit. quem, ubi nos salutavit, ex animo ac benevole amplexi resalutavimus. Diximus porro illi, oportune advenis amice. pulchras etiam, quas attulisti, res nobiscum communica. Quibus honorifice respondit. Quas

ergo, inquam, nobis Philosophis res præcipue advexisti? Respondit mercator, quamvis alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus spectator fui, narrationem impræsens instituere possum: quæ novitate sua, aures & animos auditorum attonitos reddere possunt. Quidnam sit, dixi, edissere? Tunc ille, jube discipulorum tuorum unum, ut Astrolabum appendat; Tu horoscopi partem inquire, stellarumque motus adnota. Centris seu Cardinibus signa accurate adscribe: siquidem hoc facere, propter casus incœptique portentosi novitatem, operæ pretium erit. Statim itaque, ut astrolabum aptaret, Sophronium meum jussi: Appenso itaque horam curiose investigavit, cœpitque mercator de illis nobis disserere. In deserto Ethribo, vir quidam ex Corrhasianorum gente, quæ ab Ismaele deducit genus, innotuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat. Ipse vero mense Pharmuti, qui Aprilis Romanis dicitur, anno a Philippi initio 932. in publicum prodiit. Novas vores ille, & dogmata a receptis diversissima invehit. In bello de hostibus victorias, & Paradisi delicias pollicetur iis, qui doctrinam suam amplexati fuerint. Ista cum audissem, pavorque mihi injectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi compararet, prospera fortuna uteretur, & claris facinoribus potentiam stabiliret, ad te, qui Philosophus es, ea referre statui: ut qua polles, a Deo tibi concessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognoscas. Ab illo talia cum rescivissem, cogitabundus restiti; dimissis illico Scholasticis, deductoque illico advena; astrolabo assignatam mihi horoscopi partem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite signis, & planetarum quinque, etiamque Solis & Lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus apotelesmata seu decreta continentur, evolvendis consumpsi. multoque labore ac molestia in futurorum cognitionem deveni, quæ viro illi prædicto, ipsiusque genti accidere poterunt. quot scilicet annis ipsorum imperium stabit; & singuli reges quot annos regnabunt, illorumque numerum: alia insuper quædam temporibus tuis deinceps ventura. Ut vero operationem, & ejus, quem inivi, modum cognoscas, Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque planetarum loca descripsi, & figuræ judicium prædictionemque subjeci.) Hactenus Stephanus, qui in sequentibus Mahometis sectatores Venereis rebus deditos fore prævidet, ex Libræ signo in Orientis cardine posito: & quia ζυγὸς Græce appellatur, in servitutem gentes omnes ipsos redacturos. *ζυγὸς ἀνατέλλων ζυγὸν δουλείας ἐπιθήσει πᾶσιν ἀνθρώποις. libra seu jugum exoriens cunctis hominibus servitutis jugum imponit.* Ex eo quoque cœli themate Stephanus regum numerum colligit. *κρόνος δὲ τῶν βασιλέων ἀπαριθμήσεται ποσότητα, ἐκ τῶν τῆς αὐτοῦ μοιρῶν ἐποχῆς ὃν τῷ μεσουρανήματι ζωδίῳ. ἐπέχει τὴν κδ'. μοῖραν τοῦ καρκίνου, ἅτινα ἐστὶν ὅρια τῆς ἀφροδίτης, διὰ τούτων εἰκοσιτεσσάρων σημαίνει τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου. Saturnus regum numerum definiet ratione partium signi quod in medio cæli positus occupat. Cum vero Cancri 24. partem in Veneris finibus occupet, his 24. gradibus significat illos qui genti illi dominaturi sunt.* Codex Florentinus Reges 25. exhibet, imperium deinde futurum denunciat. At Codex Regius quem Parisiis habemus Imperatores 48. describit, & ultimo regnante gentis Mahometanæ & Saracenicæ eversionem pollicetur. quæ quam firmis rationibus nitantur; & quam accurate eventus responderint adsignato Imperatorum numero, hujus artis fallacis adhuc obtemperantes decretis viderint: conferantque Ducæ ΜΑΜΑΙΜΙ cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi porro sunt Lectores, judiciariæ Astrologiæ studiosi, Stephanum thema illud cæleste erexisse an. mundi 6130. (non 6129. ut in margine Codicis Regii legitur) ad diem Septemb. 2. hor. 3. post solis ortum anno Christi 621. In quo themate Libræ gradus 20. horoscopum occupat. Cancri grad 22. in medio cæli reperitur.

Edit. Paris. pag. 276.

Sol tenet Virginis partem 9 m. 5. Luna Capricorni gradum 22. m. 6. Saturnus Cancri grad. 23. m. 30. Jupiter Capricorni grad. 20. m. 39. Venus Leonis grad. 25. m. 6. Mercurius Virginis grad. 9. m. 5. Nodus ascendens seu caput Draconis Aquarii gr. 29. m. 50 Pars fortunæ in Capricorni grad. 22. m. 9. quæ deberet reponi in Aquarii gradu. 23. m. 1. Ex locis porro Saturni & Lunæ certo concludimus, non posse convenire alii anno, quam Christi 625. Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2. hora ante Meridiem tertia, ex Ptolemæi tabulis computavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit, se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum Solis in Virginis grad. 8. m. 16. s. 53. Lunæ in Capricorni gr 20. m. 43. s. 22. Saturni in Cancri gr. 23. ′ 43. ″ 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicas erat Sol in Virginis gr. 12. m. 56. s. 19. Luna in Capricorni gr. 23. m. 44. s. 8. Saturnus in Cancri gr. 26. m. 35. s. 49. Constantinus Porphyrogenneta lib. de administratione imperii, ad Romanum Porphyrogenitum F. suum, c. 16. ad annum mundi 6130. Indict x. Heraclii 12. Septembris diem 3. feriam 5. Stephanum thema cæleste constituisse tradit. Verum equidem est Septemb. diem 3. eo anno fuisse feriam 5. Sed si thema ad diem istam erectum est, tunc Luna in Aquarium transierat, quod repugnat calculo & figuræ.

AD CAPUT XLIII.

ΕΡΧΟΝΤΑΙ κ' ἀπὸ ῥόδου τριήρεις) Jacobus Bosius lib. 7. Histor. militiæ Hierosolymit. cum Duca omnino sentit, & Magnum Magistrum audaci fortique animo respondisse, & vectigal Mehemeti pendere omnino renuisse. *pag. 277.*

Ο ῥαχεία λέγεται) Idem Bosius lib 7. ad annum 1455. de bello Rhodiis indicto; & munito castro Narangia in insula Coo, quæ *Lango* vulgo dicitur. *Mando il general del mare, con le galere ed altri vascelli armati della Religione a provedere la fortezza di Narangia nel isola di Lango.* Rachia & Narangia ejusdem loci appellatio est a variis nationibus, diversimode enunciata. Notandum autem & Bosium anno 1457. referre, obsessum fuisse a Turcis per 20. dies castrum Landimachium; quæ obsidio nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; & fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, & a Bosio biennii parachronismus.

AD CAPUT XLIV.

ΗΓΕΜΟΝΙ Αἴνου) Ænus urbs Thraciæ ad mare situm: oppositam habet Thasum insulam. Imbrus insula maris Ægæi hodie *Lembro*. Pag. 148. C

Θάσον βασιλεῦσαι) Thasus insula hodie *Tasso*, freto brevi a Thracia disjuncta. Pag. 149. C

Ἔπαρχος Καλλιπόλεως) Adnotavit Leunclavius temporibus illis Conrostaulum, seu Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos. Ibid. D

Τοῦ ποταμοῦ Περγάμου) Flavius Pergamus hic appellatus, olim Caicus; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur: ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit. Pag. 150. B

Ἡ γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος) Uxor ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. nota ultima. Ibid. D

AD CAPUT XLV.

ΠΡΟΣ Βελιγράδιον ἔρχεται) De hac expeditione Hungarica Laonicus l. 8. Phranz. l. 3. c. 21 Bonfinius Decad. 3. l. 8. in principio. Ad annum Hegiræ 860. refertur a Leunclavio qui cœpit an. Chr. 1455 Dec. 21. feria 5. cum Solis Cyclus esset 8 lit. E. obsidere eam cœpit Mehemetes Junii die 13. Aug die 6. Mehemetes expugnare adoritur: repulsus, castrisque exutus in fugam postridie se conjicit. Pag. 152. D

Πα-

Pag. 152. B Παρὰ τοῦ τότε Καλίου) Bosius lib. 7. Histor. Militiæ Hierosolymitanæ, narrat Petrum Archiepiscopum Terraconensem Præfectum classis a Papa missæ generalem fuisse: qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuam pecuniam acciperet, ad stipendia classiariis solvenda; Ducatos illi quinque mille octingentos octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

Ibidem Σαμόθρακην) Samothraca insula est maris Ægæi Thraciæ continenti objecta.

Ibid. C Παρὰ τῇ Κομάνων) Comana Pontica urbs Cappadociæ, a qua incolæ Comani dicti sunt. Ptolemæus illius nomen & situm tradit in Asiæ Tabula 1. ad ripam Iridis fluvii conditæ. Episc. fuit sub Neocæsareæ Ponti Polemoniaci Metropolita.

Ibidem Οὐζοὺν Χασάν) Bosius l. 8. hujus Legationis meminit, quæ ab Usun Chasane, id est Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denunciabat, ut vult Bosius Mehemeti ne Cappadociam, quam dotis nomine a socero suo Johanne Comneno Trapezuntis Imperatore acceperat, invadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est quæ Colchidi finitima est.

Ibid. I Edit. Paris. pag. 278. Τὸ καλούμενον χρυσοῦν ἔθνος) Leunclavius lib. 15. Supra ad cap. 13. aliquid adnotavimus.

Ibidem E Ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὁρμώντα) Laonicus lib. 9. & Phranzes prolixe lib. 3. cap. 25. & 26.

Pag. 154. A Παζαράτιον) Rerum merciumque omnis generis forum.

Ibid. B Λυκοστόμιον) Dom. Marius Niger commentar. 10. in Europam, Lycostomium ad Euxinum situm esse in Mysia inferiori docet. Moncastro hodie appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomum ab ostii Istri seu Danubii nomine, quod os Lupi significat, ajunt. Hodie, ut & priscis temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri Septentrionali.

Ibid. C Τὴν σινώπην βούλομαι) Laonicus lib. 9. Leuncl. 15. Phranzes lib. 3. cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiæ Metropolitæ olim subdita.

Ibid. E Φασιδιακοῦ ποταμοῦ) Phasis fluvius Colchidis.

Ibid. Καὶ δὴ οἱ Τραπεζοῦντα) Comnenorum Trapezuntium Imperium annos 257. duravit, ab Alexio, qui anno 1204. urbe a Latinis capta, Trapezunti Regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461. a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicæ Metropolis, illius regionis incolæ Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum & mare Caspium excurrens, Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia & Colchide discerminas. Colchi hodie Lazi, Iberi & Albani Mengrelli appellantur.

Πέμπτα πρὸς τὸν Δράκουλα Βλαχίας) Is erat Draculi sive Draculæ filius, Uladus seu Uladislaus appellatus. Laonicus lib. 9. non longe a fine. Leunclav. lib. 15. Pag. 155. B

Δύστρας) Dystra olim Δουρόστολον λεγόμενον, Durostorum, Mysiæ inferioris urbs ad Danubium sita. Ibid. C

Ἀλανοὺς καὶ Οὔννους) Alani in Sarmatia Europæa sedes habuerunt, Podolia hodie appellatur illa regio. Οὖννοι sunt Hungari qui Daciam occuparunt. Ibidem E

Ἐλθὼν ἐπὶ γενόμενος τῆς νήσου) Bosius hanc obsidionem ad annum 1457. refert, sed perperam, anno enim 1462. Mitylene oppugnata & dedita est, & tota Lesbos in potestatem Mehemetis venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum filio accessisse, & Luchini Catalusii nothi proditione Mitylenen occupavisse. Pag. 156. A

Ἀδελφοὶ Δομινίκ) Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam filiam Paridis Justiniani, qui inter præcipuos insulæ Chii opibus præstabat. Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit; eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset, & ex uxoris carissimæ amplexibus vi abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in Annalib. Genuensibus. verum silentio transmisit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

Nota pag. 147. *in Latino sic legendum erit*. Tyrannus ob rem male gestam in expeditione navali ira percitus, &c.

Edit. Paris. pag. 279.

IN BREVE CHRONICON NOTÆ.

CHRISTI 1089. TO Ἄργος) Hoc ab Imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081. regnare cœpit. Codinus in Expositione thronorum ab Imp. Andronico seniore facta, ὁ Ἄργους καὶ αὐτὸς τῷ . ἀπεπίπτει. *Argorum Metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.*

1187. Παρέλαβον) Contigit Octobris die 2. deditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14. dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3. Guidonem Regem prælio victum ceperat.

1203. Παρ. οἱ Φράγγοι) Error hic admissus est, contigit enim Christi anno 1204. Mundi 6712.

1260. Παρελ. τὴν Κωνσταντ.) Ab Andronico Palæologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. 4. qui Cæsarem Alexium Strategopulum urbem astu, ac quorumdam proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1261. Latinos urbe exactos fuisse. anno vero 1260. cœpit Michael Palæologorum primus.

1348. Μέγα θανατικὸν) Θανατικὸ vulgo hodie dicitur pro peste & morbis contagiosis.

1349. Ἦλθεν εἰς τὸν Μορέαν) Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Johanni Cantacuzeni Imp. filius. Phranz. lib. 1. cap. 13.

1380. Ἐγένετο κυρία Πάσχα) Pascha fuit anno illo Martii 25. Cyclo Lunæ 13. Solis 17. Litteris A. G. Indict. 111.

1388. Ο δεσπότης ὁ Παλαιολόγος) Is erat Theodorus Porphyrogenitus Johannis Imp. filius Manuelis frater. Phranz. lib. 1. cap. 15.

O Βρανέζος) Adeundus Phranzes lib. 1. cap. 20.

1389. Ἀνάπλι) Nauplium olim Ἀργείων ἐπίνειον. hodie appellatur *Napoli di Romania*.

1391. Ἀκούβαν) Phranzes hujus loci meminit lib. 3. cap. 12. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata Peloponesi urbs. Tyrophagiæ dominica fuit illo anno Februarii 7. Pascha Martii 28. Cycl. Lunæ 2. Solis 26. littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas cap. 13.

Δημήτριος ὁ Ῥάλ) Phranzes de Johanne Rale, quem Georgium etiam Raulem appellarat, & de Michaele Raule lib. 3. cap. 26. & 28. mentionem facit, ex eadem forte gente erant, ac ille qui Apocauchum occidit.

Τοῦ Λεοντ. (Vulgo Leontarium & Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in Tabulis Geographicis, Leondari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponesum incolentes, ut ad Ducæ cap. 32. ostendimus.

1394. Ετυμβουν) Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita; castrum insulæ Cretæ hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor: cum in Peloponeso situm esse locum illum, aut in Attica oporteat. Megra, Megara olim appellata locus est in Attica ad sinum Saronicum vulgo *Golfo d'Engia*.

1397. O Γιαννακ.) Adeundus Phranzes lib. 1. cap. 20.

1404. Παρέλαβεν ὁ δεσπότης) Jacobus Bosius lib. 4. Histor. militiæ & Religionis Hierosolymitanæ tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii & societatis militiæ Hierosolymitanæ pepigisse, & de lite transegisse, quæ inter Theodorum & Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui Despotatum Peloponesi, Corinthi & Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397. dum Magnus magister erat Philibertus de Nailacco, Edit. Paris. pag. 280. Li hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatos aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine solveret Theodorus: & ita Corinthum ejus Castellaniam, Calauretam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404. Aprilis die sexta. De Peloponesi venditione Phranzes libro primo capite vigesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponesum, Rhodiis vendidisse scribit.

Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς) Vide quæ notavimus ad Ducæ caput 20. 1415.

Ἀνεβαρίζου) Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τζάβια seu Avia ad sinum Messeniacum, vulgo *golpho di Corone*.

O Νάρθηκα) Johannes Meursius in Glossario, 1420. aliquot auctorum locis ostendit, Narthica locum esse extra Ecclesiam, ubi stabant οἱ ἀκροώμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Svidas προὔθηκαν ὁ νάρθηξ. ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ἱεροῦ. in vestibulo templi. Phavorinus: νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. item: νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν, ἤγουν κάτωθεν τοῦ ἄμβωνος κεῖσθαι. *Narthex duo significat, Ecclesiæ Narthecem:* & vox illa νέρθεν, quæ infra significat; *eo quod infra templum videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit*.

Σεγουντονάνος) Forte Secundus Nanus; gens Nanorum Patricia apud Venetos omnibus nota. 1422.

Τῇ δευτέρᾳ τῆς ὀψιμακρέου) Fuit hoc anno Cyclus Solis 3. Littera D. Lunæ 17. Indict. xv. Ergo Pascha Aprilis 12. feria 2. Diacænesimæ hebdomadis Aprilis 13. postridie Paschatis. 1423.

O Ταρχανειώτ.) Idem Phranzes libro primo cap. 41. 1423. Γαρδικὸν duplex in Peloponeso: unum ad Septentrionem & ortum prope Pellenen: alterum ad occasum & meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli, de hoc altero hic locus accipiendus erit. Καρδίκιον Laonicus eam appellat libro nono.

Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι) Phranzes libro secundo 1430. capite nono, Ducas capite vigesimo nono.

Η λεγομένη η'. σύνοδος) Si Florentina Synodus 1439. octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene & ejus filio Constantino anno 787. Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869. ad dirimendam controversiam Ignatii & Photii, imperantibus Basilio & Constantino. vel Florentina Oecumenica nona appellandum, non octava.

Νεωτὸν ζ'.) Quia cœpit Indictio Imperatoria se- 1443. ptima die Septembris præteriti 24. De illa Palæologorum protectione adeundus Phranzes libro secundo capite 18.

Ἐκτίσαν τὸ ἐξαμίλιον) Ducas cap. 32. Thebæ He- 1444. ptapyle sunt in Bœotia Libadia, Achaja olim dicta.

Ἀγγελόκαστρον) forte intelligit ἄκρον ἄθω, quæ ἀκρόθωον etiam dicitur. videnda quæ supra cap. 24. notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

De hoc Marco verba facit Phranzes lib. 2. c. 18. 1446.

Δεκεμβρίου γ'. ἡμέρας σαββάτου) Phranz. lib. 2. c. 19. Novembris 27. Moratem ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10. occupavisse. Adeundæ notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cola locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranz. loco citato meminit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, A- pag. 281. chajæ urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc *Golfo di Lepanto*.

1451. Επιλέγοντος) Phranzes lib. 3. cap. 2. & cap. 17. abi de anno mense & die captæ Constantinopoleos 6961. Maii 29.

1456. Εφαίνετο αἴτρο) Historia Mosulmanica visam narrat Cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860. qui cœpit anno 1455. Decembris 11. feria 5.

1458. Το Μοίχλιν) Phranzes Mochlion appellat lib. 3. cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5. Mehemetem in Peloponesum venisse, & Augusti 6. Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

1460. Τὸν μέγαν Δημήτριον) Phranzes libro tertio capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

1463. Απριλίῳ γ'. Anno illo Cyclus Lunæ fuit 1. Solis 16. littera B. ergo Pascha Aprilis 10. & κυριακὴ τῶν βαΐων Aprilis 3. ut hic adnotatur.

1464. Phranzes libro tertio capite 25. Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epidaurum, nunc *Malvasia*, occupasse tradit, Insulamque Lemnum.

1470. Eubœam seu Euripum, Turcis *Egribos*, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Pranzes lib. 3. cap. 30. Idem Annales Turcici.

1477. Doglionus lib. 8. Histor. Venetæ idem testatur.

1499. Annales Turcici, & Doglionus lib. 10.

1500. Μεθώνην καὶ Κορώνην) Μεθώνη & Κορώνη duæ sunt in Peloponeso urbes, hodie *Modon*, & *Coron* appellantur.

1503. Doglionus lib. 10. atque etiam Annales Turcici.

1512. Doglionus ibidem.

O Αμηρᾶς Πεγζέτης) Annales Turcici referunt ad annum Hegiræ 918. mensemque Sepher. cœpit annus ille Martii 20. anno 1512. fer. 6. Neomenia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

1514. Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt Historiæ Turcorum ad annum 921. qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, & Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

1517. Sultanus Selimes juxta Annales Turcicos Ægypto potitus est anno Hegiræ 923. cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima, Sultanus Ægypti Tommambais, vel Tomum-bei Alcairi media urbe suspendio necatus fuit. cœpit annus Hegiræ 923. anno 1517. Januarii vigesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24. ergo 17. erit Aprilis 9. feria quinta.

Anno 926. Scheval mensis die 7. Selimem 1520.
mortuum perhibent Annales Turcorum. cœpit annus 926. Decembris 23. feria 6. ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14. diem. Ergo dies 16. Septembris fuit Scheval 13. non septimus. Die 17. ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Soleimanes thronum regiam conscendit.

Expugnatam Albam Græcam dicunt Annales 1521.
Turcici anno 927. Ramadzanis 25. cœpit annus 927. anno 1520. Decembris 11. fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521. Augusti 4. ergo Ramadzan 25. fuit Augusti 28. non 29. ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

Capta fuit Rhodus juxta Annales Turcicos an- 1522.
nos 929. mensis Sepher. 3. cœpit annus 929. anno Christi 1522. Novemb. 20. fer. 5. Decembris 22. fuit Sepher mensis 3. differt biduo Chronicon ab Annalibus.

O Ετανίας) Duce Prospero Columna capta fuit Ibidem.
Genua ac direpta.

De Ahmetis Bassæ rebellione nullum verbum *Edit. Paris.*
facit Leunclavius. Jacobus Bosius Part. 3. Hist. *pag. 282.*
militiæ & Religionis Hierosolymitanæ lib 5. De 1523.
Mustapha Bassa Soleimanis sororio in Ægyptum misso, & ab Arabibus Syrisque Alcairum, post cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso, historiam breviter descripsit. ut illum liberaret rebellesque in ordinem cogeret missus est cum ingenti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham illico liberavit, ad adventus sui famam pavore perculsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis Sultanus paulo post salutatur. quem ut reprimeret Soleimanes, Abrahamum Bassam cum valido exercitu adversus Ahmetem mittit. Territi, qui ad Ahmetem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane redire possent, erroris que veniam obtinere, illum in Balneo se religionis causa lavantem obtruncant.

Φλαμουλιάριον) Flammularius seu vexillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

F I N I S.

NOMINA AUCTORUM
QUI IN NOTIS ALLEGANTUR.

AHmetis Oneirocritica.
Antonini Itinerarium.
Artemitordi Oneirocritica.
Theodorus Balsamo.
Bibliorum interpretes LXX.
Petrus Bizarus.
Bonfinius.
Jacobus Bosius.
Buntingus.
Guillelmi Cæsii Tabulæ Geographicæ.
Sethus Calvisius.
Johan. Cananus.
Johan. Cantacuzenus.
Laonic. Chalcocondylus.
Isaac. Casaubonus in Strabonem.
Georg. Cedrenus.
Constantinus Porphyrogenitus.
Georg. Chrysococca.
Curopalates Codinus.
Johan. Curopalates Scylitza.
Dion Nicæus.
Dionysii περιήγησις.
Nicol. Doglionus.
Ubo Emmius.
Eusebii Chronicon.
Eustathius.
Ubertus Folieta.
Formulæ inscriptionum & subscriptionum Patriarchæ Constantinopolitani.
Froissardus.
Græcus Anonymus.
Petrus Gillius.
Nicephorus Gregoras.
Jacob. Gretzerus.
Christoph. Helvicus.
Herodianus.
Paulus Interianus.
Augustinus Justinianus Episc. Nebiensis.
Leonis Papæ acta adversus Achridæ Episc.
Leonis Imperatoris Tactica.
Leonardus Chiensis.
Leunclavius.
Georg. Logotheta.
Luitprandus Cremonensis Episcopus.
Mariana.
Paulus Maurocenus.
Jacob. Megerus Baliolanus.
Aubert. Miræus.
Nicetas Choniates.
Dominicus Marius Niger.
Notitiæ Episcopatuum & thronorum Constantinopoleos.
Maurus Orbinus.
Abraham Ortelius.
Georg. Pachymerius.
Paulus Diaconus.
Phavorinus.
Georg. Phrantzes Protovestiarius.
Plinius.
Procopius.
Ptolemæus.
Gerardus de Roo.
Sammarthanorum Geneal. Domus Franciæ.
Seldenus.
Theophylactus Simocatta.
Sozomenus.
Strabo.
Stephanus de Urbibus.
Suidas.
ThuuroKzius.
Lambertus Vanderburchius.
Johan. Villanius.
Matthæus Villanius.
Villarduinus.
Vitruvius.
Juvenalis Ursinius.
Zonaras.
Zozimus.

INDEX
IN DUCÆ HISTORIAM, CHRONICON BREVE, ET NOTAS.

A

B

C.

I N D E X

COMNENI.

D

Hart-

I N D E X.

I

K

L

Ducæ Hist. Byz.

N

O

I N D E X.

V

X

Z

FINIS.

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.